PROF. A. I. TŠERKES

FARMAKOTERAAPIA KÄSIRAAMAT

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

A - 20222

PROF. A. I. TŠERKES
NSV LIIDU MEDITSIINILISTE TEADUSTE AKADEEMIA
KIRJAVAHETAJA LIIGE

FARMAKOTERAAPIA KÄSIRAAMAT

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

Originaali tiitel:

Проф. А. И. ЧЕРКЕС
СПРАВОЧНИК ПО ФАРМАКОТЕРАПИИ.

III исправленное и дополненное издание
Государственное Медицинское Издательство УССР.
Киев 1952

Tõlkinud I. Podolski ja J. Pats

Käsiraamat annab teadmist haiguste profülaktikaks ja raviks soovitatavatest ravimitest, on toodud ravimite füüsikalised ja keemilised omadused, farmakodünaamiline toime ja põhiteadmisi näidustustest ja vastunäidustustest ravimite tarvitamisel.

Käsiraamat on mõeldud kasutamiseks arstidele ja arstiteaduse üliõpilastele.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Eessõna III väljaandele.

«Farmakoteraapia käsiraamatu» käesolev väljaanne on valminud trükiks 5 aastat pärast esimest väljaannet (teine väljaanne on Medgizi poolt välja antud 1946. aastal täiendava tiraažina ilma muudatusteta).

Nende aastate jooksul on nõukogude arstiteadus rikastunud uute ravimitega (antibiootikud, sulfaniilamiidid, hormoon- ja vitamiinpreparaadid jt.), avardusid ja süvenesid meie teadmised varem teada olnud ravimite toimemehhanismist ja näidustustest nende tarvitamiseks.

Uues väljaandes on paljud artiklid parandatud, täiendatud ja täpsustatud ning mõned on koostatud uuesti: antibiootikud, uued sulfaniilamiidpreparaadid, sovarseen, pentakloriin, adrenaloon, nikotiinhape, sünteetilised estrogeenid, tiouratsiil jt.

Käesoleva väljaande ettevalmistamisel on autor püüdnud arvestada kõiki asjalikke kriitilisi märkusi, mida ta sai tegelikelt arstidelt ja farmakoloogidelt (prof. V. M. Karassikult, V. V. Nikolajevilt, S. V. Tsõganovilt, J. A. Petrovskilt, E. J. Šassilt, J. A. Fialkovilt).

On parandatud mõned trükivead ja ebatäpsused, mis esinesid ravimite doseerimisel lastele. Uues väljaandes on orienteerumiseks ravimite doseerimisel mitmesuguses vanuses lastele toodud ravimite lasteannuste tabel, mis on koostatud (1949. a.) Moskva kõrgemate õppeasutiste professorite-pediaatrite komisjoni poolt NSV Liidu Meditsiiniliste Teaduste Akadeemia tegevliikme prof. G. N. Speranski eesistumisel.

Ravimite nomenklatuur ja doseerimine on käsiraamatu III väljaandes kooskõlla viidud NSV Liidu Farmakopöa VIII väljaandega.

Autor loodab, et ka käesolev parandatud ja täiendatud väljaanne osutub kasulikuks arstidele raviainete valikul ja ratsionaalsel tarvitamisel nii haiguste profülaktikas kui ka ravis.

Autor on tänulik arstidele, kes teatavad oma kriitilisi märkusi, ettepanekuid ja soove. Osutatud abi eest käesoleva väljaande ettevalmistusel avaldan tänu dots. V. F. Melnikovale ja dots. M. J. Slastjonile.

Kiiev, jaanuar 1949. a.

A. Tšerkes

Eessõna I väljaandele.

Praktilises töös tuleb arstil sageli kasutada ravimeid haiguste profülaktika- ja ravivahenditena.

Ratsionaalse farmakoteraapia eelduseks on õige diagnoos, haiguse patogeneesi ja üksikute sümptoomide vastastikuse sõltuvuse mõistmine, samuti rakendatavate ravimite füüsikalis-keemiliste omaduste ja farmakodünaamika tundmine arsti poolt.

Nõukogude meditsiiniline kirjandus on küllalt rikas raamatute poolest, mis annavad võimaluse mõista üldfarmakoloogilises aspektis ravimite toimet ja farmakoteraapia põhiprintsiipe (N. P. Kravkovi, V. I. Skvortsovi, N. V. Veršinini, M. I. Gramenitski ja M. P. Nikolajevi õpperaamatud).

Kuid on vähe praktilisi raamatuid, mis sisaldaksid andmeid ravimite füüsikaliste ja keemiliste omaduste, nende tarvitamise, näidustuste ja vastunäidustuste ning haigele määratavate ratsionaalseimate ravimvormide kohta. Eriti puudutab see uusi ravimpreparaate, mida valmistatakse kodumaa tooraineist ja sünteesitakse meie keemilis-farmatseutilise tööstuse poolt. Levinsteini ja Bergoltsi retseptuuri lühikäsiraamatute ja Maškovski käsiraamatu «Uutest ravimpreparaatidest» väljaandmisega on see lünk osaliselt täidetud.

Käesoleva käsiraamatu sihiks on kergendada arstiteaduse üliõpilasel ja arstil orienteerumist kaasaegsete ravivahendite laialdases arsenalis, aidata temal viia medikamentoosne abi haige juurde, rakendades ravimite ja ravimvormide ratsionaalseid kombinatsioone.

Raamatus on antud peaaegu kõikide ravimite loetelu (ladina tähestiku järgi), mida soovitatakse haiguste profülaktikas ja ravis. On esitatud ravimite füüsikalisi ja keemilisi omadusi, põhiteadmisi nende tarvitamise näidustustest ja vastunäidustustest ning üldtarvitatavatest ravimvormidest, määramisviisidest ja doseerimisest. Rööbiti vanadega on sisse võetud uusi preparaate, mida juba valmistatakse massiliseks kasutamiseks või on kavandatud lähemal ajal välja lasta meie keemilis-farmatseutilise tööstuse poolt.

On antud ravimite tüüpeeskirjade näiteid, mõnede preparaatidega (akrihhiin, plasmotsiid, novarsenool, osarsool, santoniin, sulfidiin jt.) teostatava ravi skeemid ja ravimite doseerimine haigeile lastele.

Isamaasõja kolm aastat on rikastanud farmakoteraapiat uute kogemustega sõjaaja vigastuste ja haigestumiste ravis (sulfoonamiidpreparaatide tarvitamine haavade ravil, uued antiseptilised ja šokivastased vahendid, mis saadud kodumaa ravimtaimedest, defitsiitsete preparaatide asendajate laialdasem sisseviimine praktikasse jm.). Need kogemused, kuivõrd see osutus võimalikuks, leidsid oma peegelduse raamatu vastavates osades.

Käsiraamatu materjali kasutamise kergendamiseks on selle lõpul toodud ravimite grupeering farmakoloogilise toime ja terapeutilise rakendamise järgi (südamevahendid, diureetilised, antiseptilised jt. vahendid) ning on antud registrid. Vastavates kohtades (nomenklatuur, ravimite doseerimine) on käsiraamat kooskõlastatud NSV Liidu

Farmakopöa VIII väljaandega, NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi Õpetatud Meditsiinilise Nõukogu Farmakopöa Komitee teostega (välj. I—II 1940, välj. III—IV 1942) ja NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi käskkirjade ja instruktsioonidega.

Käesolev käsiraamat ei tohi mingil määral asendada farmakoloogia ja teraapia õpperaamatuid. Selle sisu ja ehitus eeldavad ravimite põhirühmade farmakodünaamika tundmist arsti poolt. Kui käesoleva käsiraamatu kasutamine kergendab arstil medikamentoosse abi osutamist, muudab viimase ratsionaalsemaks vormilt ja kaasaegseks ravimite valiku suhtes, soodustades seega arsti ravi-profülaktilise töö kvaliteedi tõstmist, siis on käesoleva teose siht saavutatud.

Moskva, juuni 1944. a.

A. Tšerkes

Käesolevasse eestikeelsesse väljaandesse on tehtud rida täiendusi ja parandusi kooskõlas NSV Liidu Riikliku Farmakopöa VIII väljaande 1952. a. täiendava tiraaži ja NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi korraldustega.

RAVIMID JA NENDE TARVITAMINE[1].

ABROGEN, abrogeen (sün. *diodrast*) on dijoodpüridoonäädikhappe dietüülamiin- ja dietanoolamiinsoolade 50% vesilahus. Kontrastpreparaat, mis kujutab endast orgaanilist joodiühendit (sisaldab 50% joodi). Teda tarvitatakse uriiniteede röntgenograafias.

Väljastatakse ampullides, mis sisaldavad 20 ml lahuses 7 g preparaati ja süstitakse veenisisesi 20 ml koguses. Preparaadi manustamisel on võimalikud kiiresti mööduvad kõrvalnähud: peavalu, iiveldus, südamepekslemine, metalliline maik suus, janu.

Vt. samuti *Jodognostum, Jodolipolum, Sergosinum.*

ABSINTHII HERBA, koirohi. Taime *Artemisia absinthium* kuivatatud lehed ja võsude ülemised osad. Toimeained: glükosiid absintiin, eeterlik õli, parkained.

Tinctura Absinthii, koirohutinktuur. Selge, pruunikaskollase värvusega ja mõru maitsega vedelik.

Võetakse sisse mõruainena 15—25 tilka korraga. Koirohtu võib määrata mõruainena ka leotise näol: 1 teelusikatäis peeneks lõigatud koirohtu keedetakse teena 2 klaasitäie keeva veega, lastakse tõmbuda 20 minutit ja kurnatakse. Võetakse sisse ¼ klaasitäit korraga 3—4 korda päevas pool tundi enne sööki.

Koirohi kuulub niinimetatud «söögiisutee» koostisse: koirohtu — 2 osa, raudrohtu — 2 osa ja võilillejuurt — 1 osa.

ACESALUM, atsesaal, salitsüül-atsetüülsalitsüülhape. Vees lahustumatu valge peen pulber.

Salitsüülhappe (vt.) derivaadina tarvitati atsesaali kui palavikku alandavat ja valuvaigistavat vahendit, peamiselt liigese- ja lihasereuma ning gripi puhul. Määrati sissevõtmiseks pulbritena 0,3—0,5 g 3—4 korda päevas. Reuma puhul määrati 1 g 4—5 korda päevas.

---

[1] Ravimid, mille määramine ja väljastamine toimub erireeglite järgi on märgitud ** märgiga (mürgised ained — A nimekiri) ja märgiga * (kangetoimelised ained — B nimekiri).

Ravimite suurimad ühekordsed ja ööpäevased annused on antud vastavalt NSV Liidu Farmakopöale (VIII väljaanne).

ACETUM, äädikas on äädikhappe 6% vesilahus. Läbipaistev vedelik. Tarvitatakse välispidiselt pealehõõrumiseks ja kompressideks, seespidiselt — mürgistustel leelistega (2 supilusikatäit klaasi vee kohta).

ACETUM AROMATICUM, aromaatne äädikas on eeterlike õlide lahus alkoholis ja lahjendatud äädikhappes. Kollaka värvusega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse välispidiselt nahale hõõrumiseks.

ACETUM PYROLIGNOSUM CRUDUM — puhastamata puuäädikas, mis on saadud mitmesuguste okaspuude utmisel. Tõrva lõhnaga tumepruun vedelik, sisaldab 6% äädikhapet ja väikestes kogustes metüülalkoholi, atsetooni, fenoole.

Tarvitatakse välispidise antiseptilise vahendina, peamiselt tupeloputusteks valgevooluse puhul.

On olemas ka puhastatud preparaat — *Acetum pyrolignosum rectificatum.*

Rp. Aceti pyrolignosi crudi 100,0
DS. 1 supilusikatäis 1 liitrile veele (loputusteks).

ACETUM SABADILLAE, vt. *Sabadillae semina.*

*** ACETHYLCHOLINUM CHLORATUM,** atsetüülkoliinkloriid, valged nõeljad kristallid, mis kergesti lahustuvad vees, alkoholis ja kloroformis. Atsetüülkoliin on hügroskoopne ja vesilahustes ebapüsiv. Kaasaegne füsioloogia vaatleb teda kui keemilist mediaatorit, s. o. kui närviimpulsi ülekandjat kesk- ja perifeerses närvisüsteemis.

Tekkides rakkudes ja kudedes närvide erutusprotsessi tagajärjel, laguneb atsetüülkoliin kiiresti fermendi koliinesteraasi mõjul.

Atsetüülkoliini manustamisel tekib organismis rida nähte, mis on iseloomulikud parasümpaatilise närvisüsteemi erutusele (pulsi aeglustumine, vererõhu alanemine, väikeste veresoonte ja kapillaaride laienemine, mao ja soolestiku peristaltika tugevnemine, emaka kontraktsioon jt.).

Kaasaegses teraapias tarvitatakse atsetüülkoliinkloriidi *(Acethylcholinum chloratum)* suhtelise efektiga veresoonte spasmide, gangreeni, arteriitide, hüpertoonia, soole ja kusepõie lõtvuse raviks.

Atsetüülkoliini määratakse nahaalusi või lihasesisesi. Väljastatakse ampullides à 0,1—0,2 g kuivainet.

Lahus valmistatakse *ex tempore* steriilse destilleeritud veega. Manustatult organismi on atsetüülkoliin ebapüsiv (lõhustub kiiresti koliinesteraasi mõjul) ja tema toime on lühiajaline.

Palju püsivam on preparaat *Carbocholinum* (vt.).

Suurim ühekordne annus nahaalusi 0,2 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi 0,6 g.

ACHILLEAE MILLEFOLII HERBA, raudrohuürt. Raudrohi on kogu NSV Liidus kasvav mitmeaastane rohttaim. Raudrohuürt on rahvameditsiinis ammu tuntud. Teda tarvitati laialdaselt mõru-

aromaatse ainena ja verejooksu sulgeva vahendina, samuti haavade raviks.

Toimeained: mõru glükosiid ahhilleiin, eeterlik õli (tsineool), parkained, vaigud, orgaanilised happed.

Praegusel ajal soovitatakse raudrohuürti verejooksu sulgeva vahendina: a) emaka- ja hemorroidaalsete verejooksude puhul 5—10% leotisena (10,0—20,0 : 200,0) iga 2—3 tunni järel supilusikaviisi ja b) paiksete verejooksude (ninast, hambast, haavast) puhul (0,5—0,75%) steriilse leotisena.

On toodetud ka raudrohuürdi vedelekstrakti. *Extr. Herbae Millefolii fluidum* on selge, tumepruun, mõru maitse ja aromaatse lõhnaga vedelik. Annus — 30 kuni 40 tilka 3—4 korda päevas.

ACIDUM ASCORBINICUM, askorbiinhape, vt. *Vitamin C.*

ACIDUM BENZOICUM, bensoehape, ($C_6H_5 \cdot COOH$), värvuseta, läbipaistvad nõeljad kristallid või valge peenkristalliline pulber, mis raskesti lahustub vees. Sissevõtmisel suurendab bensoehape hingamisteede limaskesta sekretsiooni ja seetõttu tarvitatakse vahel *per se,* sagedamini aga naatriumisoolana — *Natrium benzoicum* — erutus- ja rögalahtistava vahendina.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja mikstuurides 0,1—0,3 g korraga ja välispidiselt antiseptilise vahendina mükooside puhul.

Rp. Ac. benzoici 0,6
Ac. salicylici 0,3
Vaselini 10,0
M. f. ung.
DS. Salv (mükooside puhul).

Rp. Natrii benzoici 0,2
Camphorae tritae 0,1
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in obl.
S. Sisse võtta 1 oblaat iga 2—3 tunni järel (südamenõrkuse puhul).

Rp. Liq. Ammonii anisati 2,0
Aq. destill.
Sir. Althaeae āā 30,0
Natrii benzoici 0,6
MDS. 1 teelusikatäis iga 2—3 tunni järel (2—5-aastastele lastele ägeda bronhiidi puhul).

ACIDUM ACETICUM GLACIALE, jää-äädikhape, CH_3COOH, värvuseta, läbipaistev, lenduv vedelik.

Tarvitatakse välispidiselt söövitava vahendina.

ACIDUM BORICUM, boorhape, H_3BO_3, värvuseta soomusetaolised kristallid, mis lahustuvad 25 osas külmas, 3 osas keevas vees ning 25 osas alkoholis.

Tarvitatakse nõrga antiseptikumina: 1) vesilahustes (2—4%) suuõõne ja kurgu ning uriiniteede loputuseks; 2) pulbri näol sissepuhumiseks nina- ja kõrvahaiguste puhul; 3) salvides mõnede nahahaiguste puhul (lõhestised, ekseemid, mükoosid).

Vt. ka *Borax,* pooraks.

Rp. Ac. borici 20,0
DS. 1 teelusikatäis klaasile veele (loputuseks).

Rp. Ac. borici pulverati 5,0
DS. Sissepuhumiseks kõrva.

Rp. Acidi borici pulv.
Aluminis pulv. āā 9,0
Talci 2,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber jalgade higistamise puhul.

Rp. Ac. borici 10,0
Ac. salicylici 5,0
Zinci oxydati 25,0
Talci puri 50,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Ac. borici 0,3
Spiritus Vini rectificati 10,0
MDS. Kõrvatilgad (4—5 tilka 2 korda päevas).

Rp. Ac. borici 0,2
Chinosoli 0,1
But. Cacao 2,0
M. f. globulus vaginalis
D. t. d. N. 6
S. Tupekuulikesed.

ACIDUM CARBOLICUM, vt. *Phenolum.*

ACIDUM CARBONICUM, süsihape, CO_2 on hapuka maitsega, vees kergesti lahustuv värvuseta gaas. Naha ja limaskestadega kokkupuutumisel avaldab ärritavat toimet: torkimist, kõrvetust, hüpereemiat ja järgnevalt tuimastust. Süsihappe paikne ärritav toime ja sellega seoses olev reflektoorsete reaktsioonide tekkimine hingamise ja vereringe poolt on aluseks süsihappe tarvitamiseks süsihappevannidena (narsaan jt.) südameveresoonte süsteemi haigestumiste ja funktsionaalsete neurooside ravil. Süsihappegaasi sisaldavate jookide sissevõtmisel täheldatakse mao-sooletrakti sekretoorsete, motoorsete ja resorptiivsete funktsioonide suurenemist.

Süsihappe sissehingamisel 3—5—7% segus õhu või hapnikuga tekib pikliku aju hingamis- ja vasomotoorse keskuse erutus: tunduvalt tugevneb kopsude ventilatsioon (2—3 korda), tõuseb vererõhk, aeglustub südame rütm.

Süsihapet tarvitatakse *hingamise erutajana* hingamiskeskuse ägeda insufitsientsuse profülaktikas ja ravis: vastsündinute lämbuse puhul, mürgistustel narkootikumidega, morfiiniga, süsinikoksüüdiga, narkoosijärgsel perioodil (komplikatsioonide vältimine kopsudes).

Süsihapet tarvitatakse sissehingamise teel (5—15—30 minutit) 5% seguna õhu või hapnikuga. 5% süsihappe segu hapnikuga nimetatakse karbogeeniks.

ACIDUM CITRICUM, sidrunhape, $C_6H_8O_7 \cdot H_2O$, värvuseta kristallid, mis hästi lahustuvad vees ja alkoholis.

Tarvitatakse hapude jookide, limonaadide, kihisevate pulbrite valmistamiseks.

NATRIUM CITRICUM *(pro injectione),* naatriumtsitraat (süstimiseks), $Na_3C_6H_5O_7+5H_2O$ on valge, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber. Naatriumtsitraat toimides verre *in vitro* takistab selle hüübimist (mõju protrombiinile) ja seetõttu tarvitatakse teda kui üht põhilist stabilisaatorit mitteotsese vereülekande praktikas. Isotooniliseks verega osutub 3,8% naatriumtsitraadilahus.

Käesoleval ajal on Hematoloogia ja Vereülekande Keskinstituudi poolt ettepandud ja NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi ÕMN Farmakoloogia Komitee poolt vastu võetud laialdaseks tarvitamiseks konservandina uus liitsegu «COLIPK N. 4» ja «COLIPK N. 7».

* **ACIDUM HYDROCHLORICUM PURUM DILUTUM,** puhas lahjendatud soolhape. Läbipaistev värvuseta vedelik; sisaldab 8,2—8,4% kloorvesinikku.

Võetakse sisse tilkadena ja mikstuurina düspepsiate ja peamiselt maomahla alahappesuse *(hypoaciditas)* puhul.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

Rp. Ac. hydrochlorici diluti 15,0
DS. Sisse võtta 10—15 tilka ¼ klaasi veega 2 korda päevas söögi ajal.

Rp. Sol. Ac. hydrochlorici dil. 3,0 : 180,0
Sir. Rubi Idaei 20,0
MDS. Sisse võtta 1 supilusikatäis iga 2 tunni järel.

Rp. Ac. hydrochlorici diluti 4,0
Pepsini 2,0
Aq. destill. 200,0
MDS. Sisse võtta 1 supilusikatäis 2 korda päevas söögi ajal.

ACIDUM LACTICUM, piimhape, $CH_3 \cdot CHOH \cdot COOH$ (oksüpropioonhape), siirupitaoline värvuseta hapu maitsega vedelik, seguneb igas vahekorras vee, alkoholi ja eetriga.

Tarvitatakse söövitava vahendina nahale ja limaskestadele (20—70% lahustes), mõnikord loputuseks valgevooluse puhul. Piimhape kuulub eostumisvastaste vahendite koostisse *(Contraceptin, Praeconsol* jt.).

Rp. Ac. lactici 50,0
DS. 1 teelusikatäis lahustada
1 liitris vees (loputuseks).

* **ACIDUM NICOTINICUM,** nikotiinhape on antipellagraline, kompleksi B vitamiin (sün. *niatsiin).* Sisaldub suurte hulkadena maksas, lihastes, piimas, pärmis, erütrotsüütides. Nikotiinhapet saadakse ka sünteetilisel teel. Ta kujutab endast β-püridiinkarboonhapet — valget, vees lahustuvat kristallilist pulbrit.

Nikotiinhappe toime looma ja inimorganismisse ei ole veel täielikult selgitatud. Nikotiinhape mõjub hapendamis-taandamisprotsessidesse kudedes, süsivesikute-ainevahetusse, suurendab detoksikatsiooni protsesse, ergutab luuüdi vereloomefunktsiooni, laiendab kapillaare, suurendab maonäärmete sekretsiooni.

Nikotiinhappe põhiline tähtsus kaasaegses teraapias seisab selles, et ta osutub spetsiifiliseks antipellagraliseks vahendiks.

Nikotiinhappe tarvitamine pellagra puhul annab naha ja mao-soolestiku kui ka psüühika poolt täheldatavat kiiret terapeutilist efekti. 2—3 nädala järel nähud nahal (dermatiidid) ja mao-sooletraktis (düspepsia) kaovad peaaegu täielikult ning 1—2 kuu järel mööduvad ka pellagralised psühhoosid. Samuti on kliiniliselt täheldatud ka, et nikotiinhape stimuleerib loiult kulgevaid haiguslikke protsesse (haavade kinnikasvamine), kõrvaldab alimentaarse düstroofia nähte ja visasid enterokoliite.

Nikotiinhapet soovitatakse ka maksahaiguste puhul, endoarteriitide puhul — veresooni laiendava vahendina ja teiste protsesside puhul, millega kaasnevad angiospastilised nähud, samuti hulgise skleroosi puhul.

Nikotiinhapet tarvitatakse eduga sulfaniilamiidmürgistuste raviks.

Nikotiinhape on vähe toksiline ja haigete poolt hästi talutav. Kõrvalnähud: näo punetus (veresoonte laienemine), peapööritus, harva nõgestõbi. Need nähud mööduvad kiiresti (kestavad kõigest mõned tunnid).

Tarvitamisviis ja annused. Nikotiinhapet määratakse sissevõtmiseks pulbritena või tilkadena annuses 0,05—0,1 kuni 0,2 g päevas. Parenteraalselt manustatakse nikotiinhapet 1% lahuses. Ühekordne annus on 0,05 g, ööpäevane kuni 0,1 g, lastele — 0,5 ml

1 kg kehakaalu kohta. Pellagra puhul võib nikotiinhappe ööpäevast annust suurendada 2—3 korda.

Võib tarvitada naatriumnikotinaati — preparaati, mis vähem ärritab kudesid, ja ka nikotiinhappeamiidi. Ravikestus nikotiinhappega on 3—4 nädalat.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 0,3 g.

Rp. Acidi nicotinici 0,05
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 1 pulber 3—4 korda päevas.

Rp. Sol. Acidi nicotinici 1% — 20,0
Sterilisetur!
DS. Süstimiseks veenisisesi
5—10 ml.

ACIDUM PARAAMINOSALICYLICUM, para-amiinsalitsüülhape (PAS). Uus sünteetiline kemoterapeutiline preparaat, mida soovitatakse tuberkuloosi raviks.

Para-amiinsalitsüülhape on valge, kristalliline, vees halvasti lahustuv pulber; tema naatriumisool — *Natrium paraaminosalicylicum* — on vees hästi lahustuv ja annab neutraalse lahuse. PAS-i bakteriostaatiline toime tuberkuloosikepikesse avastati pärast seda, kui oli tehtud kindlaks, et salitsüül- ja bensoehape tugevdavad patogeensete tuberkuloosibatsillide hingamist (niinimetatud «salitsüüliefekt»). Eksperimentaalselt on tõestatud, et PAS omab suurt kemoterapeutilist aktiivsust *mycobacterium tuberculosis*'e patogeensete tüvede suhtes.

Aktiivsuselt on PAS lähedane streptomütsiinile.

Viimase 2—3 aasta vältel on para-amiinsalitsüülhappe toimet uuritud inimese tuberkuloosi mitmesuguste vormide: kopsu-, neeru- ja sooletuberkuloosi ravimisel. Kergesti lahustuvat PAS-i naatriumisoola võetakse sisse annuses 2—3 g korraga 4 korda öö-päeva jooksul; ööpäevane annus on 8—12 g. Ravikuur kestab mitu kuud, mille vältel tarvitatakse ära 0,5—1 kg preparaati. Mõned autorid soovitavad pärast 3—4-nädalast ravi teha 1-nädalane vaheaeg. On võimalikud ka teised raviskeemid. Tuberkuloosi ravil PAS-iga on enamikel juhtumeil märgata temperatuuri alanemist, röga ja selles leiduvate pisikute hulga vähenemist ning haigete üldseisundi paranemist. PAS avaldab positiivset efekti streptomütsiini-resistentsetel tuberkuloosi juhtudel. Häid tulemusi on märgata para-amiinsalitsüülhappe tarvitamisel rööbiti streptomütsiiniga. Para-amiinsalitsüülhappe toksilisus on tähtsusetu ja preparaadi kõrvaltoimet — iiveldust, sooletalitluse korratusi, vastikustunnet preparaadi sissevõtmisel — täheldatakse harva ning võib esineda ainult pikaajalisel tarvitamisel.

PAS-i terapeutiline efektiivsus tuberkuloosi puhul on kliiniliste uurimiste järgus. Vt. *Streptomycin.*

*Natrium paraaminosalicylicum'*i väljastatakse ka tablettidena à 0,5 g ja samuti ampullides naatrium-para-amiinsalitsülaadi 5-, 10- ja 20%-lise lahusena.

Doseering:

lastele kuni 3 aasta vanuseni 1—3 g ööpäevas
4 kuni 7 aasta vanuseni 3—4 g ööpäevas
8 kuni 12 aasta vanuseni 4 g ööpäevas
suurematele lastele ja täisealistele 8—12 g ööpäevas.

Üldkogus ravikuuriks on 500—1000 g täisealistele ja 500—750 g lastele.

ACIDUM PHOSPHORICUM PURUM DILUTUM, puhas, lahjendatud fosforhape (sisaldab 12,5% H_3PO_4) on läbipaistev, värvuseta, lõhnata vedelik; seguneb veega igas vahekorras.

Võetakse sisse palavikuliste haiguste ja ka tsüstiidi puhul uriini hapestamiseks ravimisel urotropiiniga.

Annus: 15—20 tilka 3 korda päevas suhkruveega.

ACIDUM SALICYLICUM, salitsüül- ehk ortooksübensoehape, $C_6H_4(OH) \cdot COOH$, lõhnata ja magushapu maitsega valged, nõeljad kristallid, mis lahustuvad 500 osas külmas, 15 osas keevas vees ning kergesti alkoholis ja eetris.

Natrium salicylicum, naatriumsalitsülaat, $C_6H_4(OH) \cdot COONa$ on magusa maitsega valge, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber.

Methylium salicylicum, salitsüülhappe metüülester $C_6H_4(OH) \cdot COOCH_3$ on värvuseta, terava aromaatse lõhnaga ja põletava maitsega õline vedelik; vees ei lahustu, seguneb rasvõlidega, alkoholi ja eetriga. Sisaldub ka (umbes 90%) taimest *Gaultheria procumbens* saadavas eeterlikus õlis.

Salitsülaate tarvitatakse välispidiselt salvide, pastade ja puistepulbrite näol antiseptiliste, paikselt valuvaigistavate ja keratolüütiliste vahenditena; seespidiselt tarvitatakse *Natrium salicylicum'*i (0,3—0,5—1 g korraga) pulbrite ja lahuste näol palavikku alandava vahendina, peamiselt artriitide puhul. Ägeda liigesereuma puhul määratakse salitsülaate suurtes annustes — kuni 10 g päevas (1—2 g iga 3—4 tunni järel).

Vt. ka *Acesalum, Aspirinum.*

Mentool-salitsüülpalsam, Baume-Benguè. Koosneb salitsüülhappe metüülestrist, mentoolist, kamprist, lanoliinist ja vaseliinist. Paksu konsistentsiga mass.

Väljastatakse tuubides à 25—30 g.

Tarvitatakse neuralgilise iseloomuga valude puhul. Hõõrutakse sisse valulikesse kohtadesse 1—2 korda päevas.

Rp. Ac. salicylici
Ol. Terebinthinae
Lanolini āā 10,0
Axungiae porci 70,0
M.f. ung.
DS. Salv. Asetada nahale põletikuliste liigeste piirkonda ja katta sooja mähisega.

Rp. Ac. salicylici 1,0
Spiritus Vini 70° — 50,0
MDS. Nahale määrimiseks (salitsüülpiiritus).

Rp. Ac. salicylici
Ac. lactici āā 1,0
Collodii elastici 10,0
MDS. Välispidiselt.
Konnasilmade eemaldamiseks (nädala jooksul määrida 2 korda päevas pärast kuuma vanni, siis konnasilm eemaldada).

Rp. Ac. salicylici 5,0
Ac. borici 10,0
Zinci oxydati 25,0
Talci puri 50,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (jalgade liighigistamise puhul).

Rp. Acidi salicylici
Resorcini āā 0,5
Spiritus Vini 60° — 50,0
MDS. Hõõruda nahka vatiga (kõõm, naha kihelemine).

Rp. Ac. salicylici 2,0
Naphtalani 100,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Ac. salicylici 10,0
Spiritus Vini 100,0
MDS. 1—2 supilusikatäit kannule veele (loputuseks vulvovaginiidi puhul).

Rp. Natrii salicylici 0,5
D. t. d. N. 10
S. 3—4 korda päevas 1 pulber.

Rp. Natrii salicylici 6,0
Natrii jodati 4,0
Adonileni 5,0
Aquae Menthae 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis (reuma ja spondiloartriitide puhul).

Rp. Sol. Natrii salicylici 2% — 100,0
DS. 1 teelusikatäis iga 2 tunni järel (3—6-aastastele lastele gripi puhul).

Rp. Sol. Natrii salicylici 10% — 20,0
Sterilisetur!
DS. Süstimiseks veenisisesi (5—10 ml).

Rp. Ac. salicylici 1,0
Zinci oxydati
Amyli Tritici āā 12,5
Vaselini flavi ad 50,0
M. f. pasta
DS. Pasta (lassari pasta).

Rp. Ac. salicylici 2,0
Ol. Persicorum 100,0
MDS. Kompressideks (koorukeste pehmendamiseks).

Rp. Ac. salicylici 1,5
Ung. Ac. borici 5% — 50,0
M. f. ung.
DS. Boorsalitsüülsalv.

Rp. Ac. salicylici 3,0
Ac. borici 4,0
Aluminis pulverati
Tannini āā 9,0
Zinci oxydati
Talci puri āā 40,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (jalgade liighigistamise puhul).

Rp. Ac. salicylici
Resorcini āā 1,5
Sulfuris praecipitati 3,0
Vaselini 30,0
M. f. ung.
DS. Salv (kõõma puhul).

Rp. Ac. salicylici 0,8
Sulfuris praecipitati
Zinci oxydati
Amyli Tritici āā 5,0
Vaselini flavi 30,0
M. f. ung.
DS. Salv (naha parasitaarsete haigestumiste puhul).

Rp. Methylii salicylici
Ol. Hyoscyami āā 20,0
M. f. lin.
DS. Sissehõõrumiseks.

Rp. Natrii salicylici 0,5
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1 tablett päevas.

Rp. Natrii salicylici 10,0
Aq. destill. 180,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 2—3 tunni järel.

Rp. Natrii salicylici 6,0
Coffeini natrio-salicylici 1,2
Aq. destill.
Aq. Menthae piperitae āā 90,0
MDS. Iga 3—4 tunni järel 1 supilusikatäis.

ACIDUM TARTARICUM, viinhape, $COOH \cdot CH(OH) \cdot CH(OH) \cdot COOH$, värvuseta, vees ja alkoholis kergesti lahustuvad läbipaistvad kristallid. Seda hapet tarvitatakse kihisevate pulbrite valmistamiseks *(Pulv. aërophorus)*.

Rp. Ac. tartarici pulverat.
Magnesii carbonici
Sacchari āā 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 3
S. Kihisev pulber. 1 pulber $^1/_2$ klaasile veele.

ACIDUM TRICHLORACETICUM, trikloroäädikhape, CCl_3COOH, värvuseta, läbipaistvad hügroskoopsed kristallid, mis kergesti lahustuvad vees, alkoholis ja glütseriinis.

Tarvitatakse söövitava vahendina *per se* või 50—60% lahuses larüngoloogilises praktikas (nina kõrkmete jm. söövitamiseks).

Rp. Ac. trichloracetici
Kalii jodati āā 0,2
Jodi puri 0,15
Glycerini 20,0
MDS. Määrimiseks.

* **ACRICHINUM,** akrihhiin, metoksü-kloor-dietüülamiin-metüülbutüülamiinakridiinhüdrokloriid (sünonüümid: *atebriin, mepakriin*) on kollase värvusega ja mõru maitsega, vees, alkoholis ja glütseriinis lahustuv kristalliline pulber.

Akrihhiini toodetakse: 1) kollaste tablettidena sisaldusega ä 0,1 g ja 0,05 g akrihhiini; 2) roheliste tablettidena sisaldusega à 0,1 g akrihhiini ja à 0,02 g plasmotsiidi või à 0,05 g akrihhiini ja à 0,01 g plasmotsiidi; 3) akrihhiinpulbrina süstelahuste valmistamiseks.

Akrihhiini toime on suunatud malaaria plasmoodiumidesse ja teda manustatakse peroraalselt ja parenteraalselt nii malaaria profülaktikas kui ka ravis. Tänu oma võimele katkestada sööst ja esile kutsuda malaaria plasmoodiumide suguta vormide kadu verest, osutub akrihhiin aktiivseks malaariavastaseks vahendiks. Ta ei toimi sugulistesse vormidesse (gametotsüüdid) ja troopilise malaaria tekitajasse.

Akrihhiin on vähe toksiline, lapsed ja rasedad naised taluvad teda hästi.

Akrihhiini tarvitatakse eduga ka järgnevate haiguste raviks: a) p u n a n e r a i g — 0,1 g 3 korda päevas 7-päevaste tsüklitega ja 7—10-päevaste vahedega; b) l e i s h m a n i o o s — süstitakse 3—6 ml 4% akrihhiini kahjustuse koldesse; c) l a m b l i o o s — 0,1 g 3 korda päevas 4—6 päeva jooksul.

K õ r v a l t o i m e d: väliskatete värvumine kollaseks (kaob 1—2 nädala pärast); üksikjuhtudel akrihhiini üledoseerimise korral on võimalikud psüühika ajutised häired, «akrihhiiniline psühhoos», unetus, üldine nõrkus.

V a s t u n ä i d u s t u s e d t a r v i t a m i s e k s. Maksa ja neerude funktsioonide akuutne puudulikkus ja eelsoodumus psüühilistele haigestumistele.

Suurim ühekordne annus — 0,2 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,6 g.

A k r i h h i i n i a n n u s e d t ä i s e a l i s t e l e. Akrihhiini määratakse sissevõtmiseks pulbritena või tablettidena 0,05—0,1 g korraga.

Ravikuur teostatakse kolmes tsüklis — 5, 3 ja 3 päeva kahe vahega à 7—10 päeva. Ravikuuri üldkestus on 25—31 päeva. Puhta akrihhiini vajadus on 3,3 g.

Akrihhiini võib süstida 4% steriilse vesilahusena lihasesisesi 5—10 ml või veenisisesi (süstida aeglaselt) 2—5 ml lahust päevas.

Akrihhiini annused vanuse järgi

Vanus	Akrihhiini ööpäevane annus sissevõtmisel g	Akrihhiini annus lihasesisesi süstimisel (4% lahuses) ml
kuni 1 aastani	0,025	0,5—1,0
1 „ 2 „	0,05	1,0—1,25
2 „ 4 „	0,075	1,5—2,0
4 „ 6 „	0,1	2,0—3,0
6 „ 8 „	0,15	3,0—4,0
8 „ 12 „	0,15—0,2	4,0—5,0
12 „ 16 „	0,25	5,0—6,0
Vanemad kui 16 aastat	0,3	6,0—7,5

Malaaria profülaktikas võib akrihhiini tarvitada pikaajaliselt (4—5 kuud) 0,2 g päevas 2 päeva järjest, sellele järgneb neljapäevane vahe, siis uuesti akrihhiini 2 päeva järjest, jälle vahe jne.

Rp. Acrichini 0,1
D. t. d. N. 15 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Sol. Acrichini 4% — 30,0
Sterilisetur!
DS. 5 ml nahaalusi või lihasesisesi 1 kord päevas.

* **ADALINUM,** adaliin, broomdietüül-atsetüülkarbamiid, lõhnata ja maitseta valge, vees halvasti lahustuv kristalliline pulber.

Võetakse sisse närvisüsteemi rahustava vahendina (0,2—0,3 g) ja kerge uinutina (0,3—0,5 g) närvilise unetuse ja neurasteenia puhul.

Toodetakse pulbritena ja tablettidena à 0,3 g.

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 2 g.

ADEPS SUILLUS s. **AXUNGIA PORCINA,** searasv. Sea siseelundite sulatatud rasv. Valge, pehme konsistentsiga mass; sulab keha temperatuuris.

Tarvitatakse salvialusena. Imendub hästi naha kaudu ja seetõttu soodustab ravimite imendumist. Seob 12—16% vett, 20—28% glütseriini ja 5,8% alkoholi.

On kõlbmatu salvide valmistamiseks, mille koostisse kuuluvad kanged leelised ja happed.

ADIURECRINUM, adiurekriin, vt. *Pituitrinum.*

ADONIDIS VERNALIS HERBA, adooniseürt. Toimeained: südameglükosiidid adonisiid ja adonivernosiid.

Tarvitatakse leotisena *(Inf. herbae Adonidis vernalis ex* 6,0 : 180,0) südameveresoonte süsteemi kroonilise puude ja (koos bromiididega) kesknärvisüsteemi erutuse puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,8 g.
Suurim ööpäevane annus — 10 g.

* **Adonilenum**, adonileen, adoonisepreparaat; kujutab endast adoonise glükosiidide vesilahust, mis on saadud ballastainetest ja saponiididest vabastatud adoonise vesitõmmistest. Adonileen on mõru maitsega läbipaistev kollakas vedelik. Väljastatakse pudelites (15 ml) enteraalseks manustamiseks (15—20 tilka 3 korda päevas).

Adonileen kuulub sõrmkübara rühma südamevahendite hulka. Tarvitatakse südame-vereringe süsteemi häirete (algstaadiumidel sõrmkübara asendajana), närviliste südamepekslemiste ja epilepsia puhul.

Suurim ühekordne annus — 30 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

Rp. Inf. herbae Adonidis vernalis
6,0 : 200,0
DS. 1 supilusikatäis iga 4—5 tunni järel.

Rp. Inf. herbae Adonidis vernalis
6,0 : 180,0
Diuretini 4,0
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Adonileni 15,0
DS. 2—3 korda päevas 15—20 tilka.

Rp. Adonileni
Natrii bromati āā 5,0
Codeini phosphorici 0,2
Aq. destill. 180,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Adonileni
T-rae Convallariae majalis āā 15,0
MDS. 3 korda päevas 30 tilka.

* **Adonisid,** adonisiid on ballastainetest vabastatud adoonise *(Adonis vernalis)* ürdi glükosiidide vesilahus; mõru maitsega läbipaistev nõrgalt kollakas vedelik.

Adonisiid on südamevahendite rühma aktiivne preparaat. 1 ml peab sisaldama 23—27 TÜ.

Oma terapeutiliselt toimelt on adonisiid analoogiline adonileeniga, erinedes sellest suurema aktiivsuse ja parema imenduvusega maosooletraktist.

Näidustused tarvitamiseks on samad, mis teistelegi adoonise-preparaatidele.

Adonisiidi määratakse sissevõtmiseks 15—20 tilka 3 korda päevas ja nahaalusi või veenisisesi süstimiseks 1 ml 1 kord päevas.

Väljastatakse pudelites à 30 ml ja ampullides à 1 ml.

Rp. Adonisidi 1,0 N. 6 in ampullis
DS. Süstida veeni 1 kord ööpäeva jooksul 0,5 ml, järkjärgult suurendades annust kuni 1 ml.

Rp. Adonisidi 15,0
DS. 15—20 tilka 2—3 korda päevas.

* **ADRENALINUM,** adrenaliin (sün. *epinefriin, suprareniin),* neerupealiste säsiolluse hormoon, kujutab endast 3,4-dihüdroksü-α-fenüül-β-etanool-metüülamiini. Adrenaliini saadakse sarvloomade neerupealistest ja ka sünteetilisel teel.

Meditsiinilises praktikas tarvitatakse adrenaliinhüdrokloriidi-lahust 1 : 1000 *(Adrenalinum hydrochloricum solutum).* See preparaat kujutab endast läbipaistvat värvuseta vedelikku, mis on ebapüsiv ja hapendub kergesti õhu käes (lahus muutub roosaks). Seda tuleb säilitada tumedates pudelites ja seejuures mitte üle ühe aasta.

Adrenaliin on müügil pudelites à 25 ml ja ampullides à 1 ml. On bioloogiliselt standardiseeritud.

Farmakoloogilise toime poolest osutub adrenaliin nende ainete põhiliseks esindajaks, mis selektiivselt erutavad sümpaatilise närvisüsteemi lõpmeid (sümpatikotroopsed vahendid). Adrenaliini terapeutiline tähtsus põhineb tema võimel ahendada keha peaaegu kõikide piirkondade veresooni (välja arvatud kopsude ja südame veresooned), erutada südame tegevust, suurendada vererõhku ja lõdvendada soolkonna silelihastiku ning bronhiaalse muskulatuuri toonust.

Adrenaliin laguneb kiiresti veres ja seetõttu on tema farmakoloogiline toime kiiresti mööduv (minutid).

Adrenaliini tarvitatakse paikse veresooni ahendava ja verejooksu sulgeva vahendina, südame-veresoonte energilise stimulaatorina (kollapsi puhul), bronhiaalastma hoo puhul ja teistel juhtudel.

Adrenaliinipreparaate määratakse välispidiseks tarvitamiseks (tilgad, määrded, salvid), sissevõtmiseks, nahaalusi ja veenisisesi süstimiseks (vt. ka *Asthmolysin, Ephedrinum, Phenaminum, Vasotonum). Sol. Adrenalini hydrochloricumi* 1 : 1000 terapeutiline annus on 0,5—1 ml.

Suurim ühekordne annus — 1 ml nahaalusi.

Rp. Sol. Adrenalini hydrochlorici
i : 1000 1,0
D. t. d. N. 4 in amp.
S. 0,5—1 ml nahaalusi või veenisisesi (kollapsi, bronhiaalastma puhul).

Rp. Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 0,5
Sol. Natrii chlorati isotonicae sterilisatae 200,0
MDS. Süstimiseks veenisisesi.

Rp. Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 1,0
Paraffini liquidi 100,0
MDS. Kurgu piserdamiseks.

* **ADRENALONUM,** adrenaloon (sün. *strüfnoon, stüpnoon)* on sünteetiline preparaat, mis kujutab endast metüülamiin-atseetpürokatehhiin-hüdrokloriidi. Valge kristalliline pulber, mis hästi lahustub vees, raskemini alkoholis. Keemiliselt struktuurilt ja farmakoloogiliselt toimelt on adrenaloon lähedane adrenaliinile (vererõhu tõus, veresooni ahendav efekt), erineb sellest vaid pressoorse efekti ebapüsivuse ja veresooni ahendava toime väiksema tugevusega. Samal ajal on ta püsivam ja seetõttu on tema toime organismis pikaajalisem.

Adrenalooni soovitatakse verejooksu sulgeva vahendina kopsu-, mao-, soole-, emaka- ja hemorroidaalsete verejooksude puhul. Sagedamini määratakse teda paiksete verejooksude (operatsioonihaavad, limaskestad) sulgemiseks.

Adrenalooni määratakse sissevõtmiseks 20 tilka 5% lahust 1—2 korda päevas, nahaalusi 1—2 ml 0,5% lahust ja veenisisesi 1—2 ml 0,05% lahust. Paikseks tarvitamiseks kasutatakse sidemeid või marlit, mis on immutatud adrenaloonilahusega kontsentratsioonis 1 : 500.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,01 g.

Rp. Sol. Adrenaloni 0,5% — 2,0
D. t. d. in ampullis N. 6
S. Süstimiseks nahaalusi.

Rp. Adrenaloni 0,03
Extr. Belladonnae 0,015
Butyri Cacao 2,0
M. f. supp. D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal 2 korda päevas (hemorroidaalne verejooks).

AËRON, aeroon (on identne preparaadiga vasaano). Preparaat kujutab endast skopolamiinkamforaadi (1 osa) ja hüostsüamiinkamforaadi (4 osa) segu. Toodetakse tablettidena. Iga tablett sisaldab 0,0001 g skopolamiinkamforaati, 0,0004 hüotsüamiinkamforaati, suhkrut, tärklist ja talki.

Tarvitatakse meritõve ja õhuhaiguse puhul ja samuti rasedate iivelduse ja oksendamise puhul 1 tablett korraga (kuni 4 tabletini päevas). Võetakse sisse 1 tund enne reisi algust. Aerooni toime avaldub pool tundi pärast sissevõtmist ja kestab 10—12 tundi. Oksendamise puhul võib aerooni määrata ravimküünaldes.

Rp. Aëroni in tabl. N. 10
DS. 1 tablett 2—4 korda päevas.

* **AETHER s. AETHER AETHYLICUS,** etüüleeter, $(C_2H_5)_2O$ on põletava maitsega läbipaistev värvuseta vedelik, mille erikaal on 0,724; keeb 35° juures. Seguneb alkoholi, kloroformi ja rasvõlidega. Valguse ja õhu toimel laguneb. Tuleb säilitada pimedas ja jahedas kohas.

Tarvitatakse üldnarkoosiks ja sünnituste valutustamiseks (õliklistiirina).

Narkoosieeter, *Aether pro narcosi,* väljastatakse originaalpakendis à 100 g.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

Spiritus aethereus, hoffmanni tilgad on 1 osa eetri ja 2 osa alkoholi segu.

Tarvitati oksendamise puhul ja erutusvahendina.

Rp. Aetheris pro narcosi 100,0
DS. Inhalatsioonnarkoosiks.

Rp. Aetheris pro narcosi 70,0
Chinini hydrochlorici 0,6
Spiritus Vini 3,0
Ol. Olivarum ad 120,0
MDS. Eeterlik õliklistiir (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Aetheris gtt. XII
Mixturae gummosae 80,0
Sir. simplicis ad 100,0
MDS. Kolm korda päevas 1 teelusikatäis 3—6-aastastele lastele (erutusvahendina).

* **AETHYLIUM CHLORATUM**, etüülkloriid, C_2H_5Cl, on läbipaistev värvuseta lenduv vedelik, mille keemistäpp on 12—13°. Klooretüül lahustub raskesti vees, seguneb alkoholi ja eetriga.

Tarvitatakse paikseks tuimastamiseks ja lühiajaliseks üldnarkoosiks. Väljastatakse spetsiaalsetes kinnijoodetud klaasampullides.

AGAR-AGAR, agar-agar. Saadakse mõnede vetikate liikide ümbertöötamisel (NSV Liidus — Valgemere ja Kaug-Ida vetikad). Kerged, värvuseta läbipaistvad kiled, mille paksus on 0,1—0,3 mm; nad on lõhnata ja maitseta. Külmas vees punduvad, kuumas — lahustuvad.

Agar-agarit tarvitatakse bakterioloogilises tehnikas.

AIROLUM, airool, alusene vismut-joodgallaat. Airool on lõhnata ja maitseta, vees ja alkoholis lahustumatu rohekashall pulber. Sisaldab umbes 20% joodi.

Tarvitatakse välispidiselt antiseptikumina *per se* või 5—10% salvina.

On hea jodoformi asendaja.

Rp. Airoli 2,0
Vaselini flavi 20,0
M. f. ung.
DS. Salv (silma).

ALBARGINUM, albargiin, hõbenitraadi ja želatoosi vastastikuse toime produkt. Sisaldab kuni 15% hõbedat. Helekollane, vees kergesti lahustuv kohev pulber. Preparaat omab kootavat ja antiseptilist toimet.

Tarvitatakse hõbenitraadi asemel ägedate ja krooniliste gonorröaliste uretriitide ja vulvovaginiitide paikseks raviks ning blenorröa profülaktikaks ja raviks täisealiste ja laste juures (0,5—1% lahus).

Rp. Albargini 0,2 (0,5)
Aq. destill. 200,0
MDS. Pritsimiseks.
Rp. Sol. Albargini 1% — 10,0
DS. Silmatilgad (blenorröa puhul).

ALBICHTOLUM, vt. *Ichthyolum.*

ALBUCID, vt. *Sulfacilum.*

ALCOHOL AETHYLICUS (SPIRITUS VINI), etüülalkohol, viinapiiritus, C_2H_5OH. Põletava maitsega kergesti põlev vedelik, mille erikaal on 0,79; seguneb igas vahekorras vee ja eetriga.

Tarvitatakse 95°, 90°, 70° ja 40° alkoholi; viimast nimetatakse *Spiritus Vini dilutus.*

Alkoholipreparaate tarvitatakse meditsiinis ärritava, valuvaigis-

tava ja desinfitseeriva vahendina. Sissevõtmiseks alkoholi ja alkohoolseid jooke (veine) määratakse harva hingamise ja vereringe erutamiseks.

Rp. Spiritus Vini
Ol. Olivarum āā 100,0
MDS. Välispidine.

Rp. Spiritus Vini rectificati 20,0
Sol. Natrii chlorati isotonicae steril. 80,0
MDS. Süstimiseks veenisisesi (20 ml iga päev kopsuabstsessi puhul).

Rp. Spiritus Vini 70° 100,0
Ol. Menthae piperitae gtt. V
MDS. Kuristamiseks (angiini puhul).

ALLIUM CEPA, harilik sibul. On soovitatud preparaat alliltšep — 90° alkoholiga valmistatud sibulatõmmis. Helekollane vedelik. Eksperimentaalseil andmeil tugevdab mao-sooletrakti motoorset ja sekretoorset funktsiooni, laiendab veresooni ja parandab südame tegevust.

Soovitatakse mao-sooletrakti atoonia ja arterioskleroosi puhul. Annus on 20—30 tilka veega või piimaga 15 minutit enne sööki. Ravikuur kestab 3—4 nädalat.

ALLIUM SATIVUM, küüslauk. NSV Liidus laialdaselt levinenud sibultaim. Raviotstarbeks tarvitatakse küüslaugu sibulaid. Toimeained: eeterlik õli, kõrgemate küllastumata sulfiidide segu, lima, rasvad ja suhkur.

Katselistel ja kliinilistel andmetel on küüslauk fütontsiide sisaldav, omab bakteritsiidset toimet, parandab südame tegevust, laiendab veresooni, suurendab mao sekretsiooni ja tõstab soolkonna lihastiku toonust.

Küüslaugupreparaate soovitatakse antiseptikumina soolkonnale ja ka (praegu veel empiiriliselt, ilma küllaldaste põhjendusteta) arterioskleroosi ja hüpertoonia raviks.

Küüslaugupreparaadid: *T-ra Allii sativi,* küüslaugutinktuur, mida määratakse 20—25 tilka korraga 2—3 korda päevas. Uusgaleeniline preparaat *Allilsat* (allilsaat) on küüslaugu sibulate alkohoolne tõmmis, määratakse 10—15 tilka 2—3 korda päevas piimaga.

Rp. Allilsati 25,0
DS. 15 tilka korraga.

ALNUS INCANA, lepp. Rahvameditsiinis soovitatakse lepapreparaate (käbidest, koorest) kõhulahtisuste raviks. Lepakoores sisalduvad parkained, fosforhape, galaktoos, pentosaanid jt. On kliinilisi andmeid (D. M. Rossiiski), mis osutavad heale raviefektile

lepapreparaatide (lepakoore ja -käbide alkohoolne tinktuur 30—40 tilka korraga 3 korda päevas peale sööki) tarvitamisel ägedate ja krooniliste enteriitide ja koliitide puhul.

ALOË, aaloe on Aafrikas kasvavate mõnede aaloe liikide lehtedest saadud, koondatud mahl. NSV Liidus Kaukaasia Musta mere rannikul kultiveeritakse aaloet, millest valmistatakse galeenilisi preparaate. Aaloe tähtsamad toimeained on glükosiidi iseloomuga ained, mis lagunemisel annavad suhkrut ja antrakinooni derivaate.

Suurtes annustes (0,1—0,5) tarvitatakse aaloet lahtistina; väikestes annustes (0,01—0,1) suurendab ta seedimistegevust.

Aaloet määratakse pillides ja tilkades.

Aaloepreparaadid on vastunäidustatud raseduse, menstruatsiooni, tsüstiidi ja hemorroidi puhul.

Extractum Aloës siccum, aaloe-kuivekstrakt, kollakaspruun pulber. Annus 0,015—0,1 g korraga. *Tinctura Aloës,* aaloetinktuur. Mõru maitsega, läbipaistev vedelik. Määratakse sissevõtmiseks 5—10 tilka korraga.

Extractum Aloës, aaloe-ekstrakt. Preparaat, mis on valmistatud aaloelehtedest V. P. Filatovi meetodi järgi, sisaldab biogeenseid stimulaatoreid, mis haige organismi viiduna tugevdavad organismi kaitsefunktsioone.

Aaloe-ekstrakt on kliinilistel andmetel osutunud efektiivseks paljude silmahaiguste (klaaskeha tuhmumine, võrkkesta pigmentaarne väärastus, konjunktiviit jm.) ja üldhaiguste (kroonilised artriidid, mao- ja kaksteistsõrmikuhaavad, söötraig jt.) puhul.

Preparaati süstitakse nahaalusi 1—2 ml päevas. Lastele — vastavalt vanusele (0,1—0,5 ml). Ravikuuri vältel teostatakse 25—30 süstet.

Väljastatakse ampullides à 1 ml. Näidustuste üksikasjadest vt. akad. V. P. Filatovi raamatut «Sarvkesta optiline transplantatsioon ja kudeteraapia».

Puutaoline aaloe on levinud toataim. Rahvameditsiinis kasutatakse värsket aaloemahla välispidiselt haavade kinnikasvamise soodustamiseks, seespidiselt — mõnede kopsuhaiguste puhul.

Rp. Aloës pulverati 5,0
Saponis medicati 3,0
Spiritus Vini 70° q. s.
ut f. pil. N. 50
DS. 1—2 pilli ööseks
(Pil. aloëticae).

Rp. Extr. Aloës 1,5
Extr. rad. Rhei 3,0
Extr. Belladonnae 0,45
Extr. Taraxaci q. s. ut f. pil.
N. 30
DS. Hommikuti ja õhtuti 1 pill.

Rp. Aloës 1,0
D. t. d. N. 30 in ampullis
S. Süstida nahaalusi 1 ml päevas arsti juhendil.

ALTHAEAE RADIX, alteejuur, mitmeaastase rohttaime *Althaea officinalis*'e juur.

Alteejuur sisaldab umbes 35% taimelima; tarvitatakse pulbrina, leotisena ja siirupina kui pehmendavat ja põletikuvastast vahendit katarraalsete protsesside puhul, peamiselt hingamisteedes.

Sirupus Althaeae, alteesiirup on püdel, kergelt kollakas, magusa maitsega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse maitseparandajana mikstuurides.

Rp. Infusi rad. Althaeae 6,0 : 180,0
Sir. Liquiritiae ad 200,0
MDS. Iga 2 tunni järel 1 supilusikatäis.

Rp. Infusi rad. Althaeae 4,0 : 100,0
Sir. Althaeae 20,0
MDS. 1 dessertlusikatäis iga 3 tunni järel (5—8-aastastele lastele).

ALUMEN, maarjas on alumiiniumi ja kaaliumi väävelhappe kaksiksool; värvuseta kristallid, mis kergesti lahustuvad vees, eriti kuumas vees, on lahustumatud alkoholis.

Alumen ustum, põletatud maarjas on valge mass, mis hõõrumisel kergesti muutub pulbriks. On lahustuv vees.

Liquor Aluminii acetici, burovi vedelik *(Liquor Burovi),* aluselise alumiiniumatsetaadi 8% lahus on happelise reaktsiooniga läbipaistev, värvuseta magus-kootava maitsega vedelik. Alumiiniumipreparaatidel on kootav ja suurtes kontsentratsioonides — söövitav toime.

Neid preparaate tarvitatakse välispidiselt puistepulbrina ja vesilahustena (0,5—1%) loputuseks, kompressiks ja pritsimiseks naha ja limaskestade põletikuliste protsesside puhul.

Aluminium hydrooxydatum s. Argilla pura, savimuld, $Al(OH)_3$, valge, amorfne pulber, mis ei lahustu vees ja kergesti lahustub lahjendatud hapetes. Tarvitatakse välispidiselt puistepulbrina.

Vt. ka *Bolus alba.*

Alumol, alumool (alukool), kolloidaalne alumiiniumhüdraat on värvuseta, vees lahustumatu pulber.

Tarvitatakse *hyperaciditas*'e puhul (1—2 g enne sööki ja 1—1½ tundi pärast sööki).

Rp. Aluminis 2,0
Aq. destill. 200,0
MDS. Loputuseks.

Rp. Liq. Burovi 50,0
DS. Kompressideks (1 teelusikatäis klaasile veele).

Rp. Aluminis 4,0
Ac. borici 6,0
Aq. destill. 200,0
MDS. Akuutse ekseemi ja naha põletikuliste protsesside puhul.

Rp. Aluminis 5,0
Ac. borici 10,0
Glycerini 100,0
MDS. Tampoonideks (vulvovaginiitide puhul).

Rp. Alumoli 1,0
Extr. Belladonnae 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. Enne sööki ja 1 tund pärast sööki 1 pulber.

AMIDOPYRINUM, vt. *Pyramidonum.*

** **AMINARSONUM**, amiinarsoon (on identne preparaadiga karbarsoon). Amiinarsoon kuulub orgaaniliste parasitotroopsete arseeniühendite hulka ja kujutab endast para-karbamiin-fenüülarsiinhapet. Valge kristalliline pulber, mis halvasti lahustub külmas, paremini kuumas vees (3,2 : 100), sisaldab 28,3—29,0% arseeni. Amiinarsoon on vähem toksiline kui osarsool ja on eriti soovitatav amööb-düsenteeria raviks. Võetakse sisse 10 päeva jooksul 0,25 g korraga 2—3 korda päevas želatiinkapslites.

AMINOSTIMULIN, «amiinostimuliin» on akadeemik M. M. Gubergritsi poolt soovitatud preparaat.

Autori andmeil kujutab stimuliin endast kaseiini happelise hüdrolüüsi produkti. On näidustatud kurnavaid haigusi põdenud täiskasvanute ja laste düstroofiliste seisundite raviks.

Süstitakse lihase- ja veenisisesi. Stimuliini annus täiskasvanutele on 1—2 ml päevas, lastele kuni 5 aastani — 0,5 ml päevas ja lastele kuni 2 aastani — 0,2—0,3 ml päevas.

Ravikuuri vältel teostatakse 30—40 süstet, tehes iga 10 süste järel 5-päevase vaheaja.

Preparaat väljastatakse ampullides à 1 ml. Säilitatakse pimedas, kuivas ning jahedas kohas. Tarvitamiskõlblik 2 aastat.

Amiinostimuliini terapeutiline efektiivsus on eksperimentaalse ja kliinilise uurimise järgus.

AMMARGENUM, ammargeen — hõbenitraadi komplekssoola vesiammoniakaalne lahus ammoniaagi ülihulgas; sisaldab 2,5% hõbenitraati. Ammargeen on ammoniaagi lõhnaga, värvuseta, läbipaistev vedelik.

Tal on tugev bakteritsiidne toime ja teda tarvitatakse antisepti-

kumina nina- ja suuõõne ning urogenitaalteede ägedate ja kroonilis-te põletikuliste protsesside puhul, mädahaavade raviks (1 : 10 000, 1 : 20 000), kõhu- ja peritoneaalkoopa loputuseks (1 : 20 000, 1 : 40 000), on soovitatav samuti veenisisesteks süstimisteks sepsise puhul (200—300 ml lahust 1 : 20 000).

Amargeeni väljastatakse pudelites à 50 ml. Selle lahused valmistatakse *ex tempore* pimedas ruumis punase valguse juures.

AMMONIUM CAUSTICUM SOLUTUM, nuuskpiiritus, 10% ammoniaagi vesilahus on ammoniaagi lõhnaga värvuseta, läbipaistev vedelik.

Nuuskpiiritust tarvitatakse kirurgilises praktikas käte pesemiseks Spasokukotski meetodi järgi (25 ml 5 l sooja keedetud vee kohta) ja sissehingamiseks minestuste puhul.

Linimentum ammoniatum s. volatile, ammoniaagiliniment, lenduv salv. Koosneb nuuskpiiritusest (1 osa) ja päevalilleõlist (3 osa).

Linimentum saponato-camphoratum, opodeldok, tema koostisse kuulub nuuskpiiritus, kamper, alkohol ja eeterlikud õlid.

Neid linimente tarvitatakse välispidiste ärritavate vahenditena.

Ammonium carbonicum, ammooniumkarbonaat, ammoniaagi lõhnaga värvuseta tihedad kristallilised tükid, mis lahustuvad 5 osas vees.

Ammonium chloratum, ammooniumkloriid, salmiaak on lõhnata valge kristalliline, vees hästi lahustuv pulber. Ammooniumisoolasid määratakse rögalahtistava vahendina sissevõtmiseks pulbrites ja mikstuurides 0,3—0,5 g korraga mitu korda päevas.

Liquor ammonii anisatus, ammoniaak-aniisitilgad — ammoniaagi ja aniisi lõhnaga läbipaistev, värvuseta vedelik.

Tarvitatakse tilkadena (5—10 tilka korraga) või mikstuurides rögalahtistava vahendina; sagedamini — lastepraktikas. Kuulub *Elixir pectoralis*'e koostisse.

Rp. Infusi rad. Althaeae 6,0 : 180,0
Ammonii chlorati 3,0
Sir. Liquiritae ad 200,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 supilusikatäis (rögalahtistav vahend).

Rp. Ammonii chlorati
Natrii bicarbonici ā ā 0,4
Codeini phosphorici 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 pulber (akuutse larüngiidi puhul).

Rp. Ammonii chlorati 0,3
Stibii sulfurati aurantiaci 0,03
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Liq. Ammonii anisati 5,0
Sir. Althaeae 30,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 supilusikatäis.

AMYGDALI SEMINA, mandlipuu seemned. On olemas magus mandlipuu — *Amygdalus dulcis* (tema seemneid nimetatakse *Semen Amygdali dulcis)* ja mõru mandlipuu *Amygdalus amara* (tema seemneid nimetatakse *Semen Amygdali amarae*). Magusast mandlist saadakse meditsiinilises praktikas tarvitatavat *Ol. Amygdalarum dulcium* ja temast valmistatakse emulsioon — *Emulsio Amygdalarum dulcium* (10,0 : 200,0).

Mandliemulsioonil on piimasarnane välimus ja teda tarvitatakse katva ja rahustava vahendina maohaiguste puhul.

Placenta Amygdali, magusa mandli õlikoogid; tarvitatakse kosmeetilise vahendina naha pehmendamiseks.

* **AMYLIUM NITROSUM,** amüülnitrit, $C_5H_{11}ONO$, salpeetrishappe isoamüülester — läbipaistev, kergelt kollakas lenduv vedelik, mis ei lahustu vees, kuid seguneb alkoholi ja eetriga.

Tarvitatakse sissehingamiseks *per se* või segus kloroformiga.

Suurim ühekordne annus — 5 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 30 tilka.

Amüülnitritit, samuti nagu teisi nitriteid (vt. allpool) tarvitatakse meditsiinis peamiselt veresooni laiendava vahendina spasmide puhul mitmesugustes veresoonte piirkondades (rinnaangiin, migreen). Viimastel aastatel on pandud ette tarvitada amüülnitritit vastumürgina tsüaniidmürgistuse puhul. See põhineb tema omadusel suurtes annustes esile kutsuda methemoglobiini teket veres, methemoglobiin aga seob sinihapet.

* **NATRIUM NITROSUM,** naatriumnitrit, $NaNO_2$, valged, vees lahustuvad kristallid. Toimib nagu amüülnitrit, kuid kestvamalt. Annus: 0,1—0,3 g korraga sisse võtta lahustes.

Süstitakse ka veenisisesi 1% lahusena kuni 50 ml kui methemoglobiini tekitajat tsüaniidmürgistusel.

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

* **NITROGLYCERINUM,** nitroglütseriin, salpeeterhappe glütseriinester, $C_3H_5(ONO_2)_3$ on värvuseta õlitaoline vedelik, mis halvasti lahustub vees, hästi — alkoholis, eetris ja kloroformis. Meditsiinis tarvitatakse preparaati *Nitroglycerinum solutum,* mis on nitroglütseriini 1% alkohoolne lahus; on vaja ettevaatust preparaadi käsitlemisel (alkoholi haihtumisel võib tekkida plahvatus löögi või hõõrumise tagajärjel).

Võetakse sisse tilkadena (1—2 tilka korraga) või tablettidena —

Tabl. Nitroglycerini (iga tablett sisaldab 0,0005 g puhast nitroglütseriini).

Suurim ühekordne annus — 4 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 10 tilka.

Rp. Amylii nitrosi gtt. III
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Enne tarvitamist ampull vatil katki murda ja sisse hingata (rinnaangiini hoo puhul).

Rp. Nitroglycerini soluti 5,0
DS. 2—3 tilka sisse võtta (rinnaangiini puhul).

Rp. Nitroglycerini 0,0005
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 1 tablett korraga.

Rp. Amylii nitrosi
Choroformii ā ā 3,0
MDS. 4—5 tilka vatile või rätikule sissehingamiseks.

Rp. Nitroglycerini soluti 2,0
Spiritus Vini 10,0
MDS. 5—10 tilka sisse võtta 2 korda päevas.

Rp. Natrii nitrosi 2,0
Aquae destill. 100,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 supilusikatäis.

AMYLUM, tärklis on süsivesik, polüsahhariid, mida saadakse nisuteradest — *Amylum Tritici,* maisist — *Amylum Maydis,* kartuli-mugulatest — *Amylum Solani,* riisist — *Amylum Oryzae.* Tärklis on lõhnata ja maitseta valge, jahutaoline pulber, mis külmas vees ei lahustu; kuuma veega (1 : 50) moodustab kolloidaalse lahuse — *Mucilago Amyli.*

Tarvitatakse katva vahendina: välispidiselt puistepulbrina, puudrina (segus talgiga, tsinkoksüüdiga) ja seespidiselt mõnede ravimite maitse ja toime pehmendamiseks.

AMYTAL-NATRIUM, vt. *Barbamylum.*

ANABASINUM, anabasiin on mitmeaastase taime *Anabasis aphylla* (Kasahstan) alkaloid. Kujutab endast helekollast, vees lahustuvat õlist vedelikku. Keemilise struktuuri ja farmakoloogilise toime poolest on anabasiin lähedane nikotiinile.

Soovitatakse insektitsiidina täide ja kestendava sammaspoole puhul. *Anabasinum sulfuricum* (2—3% vesilahused).

* **ANAESTHESINUM,** anestesiin, para-amiinbensoehappe etüülester on valge kristalliline pulber, mis raskesti lahustub külmas, kergemini keevas vees, lahustub hästi alkoholis ja õlides.

Anestesiinil on paikselt tuimastav toime, ta on vähe toksiline.

Manustatakse suu kaudu pulbritena, *per rectum* ravimküünaldena, paikselt puistepulbritena, salvidena (10%) valulikkude haavandite ja lõhede puhul. Anestesiini ei soovitata määrata ravikuuri (üldise või paikse) teostamisel sulfaniilamiididega.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

Rp. Anaesthesini 0,3
D. t. d. N. 6 in obl.
S. 2 korda päevas 1 oblaat enne sööki (gastralgia, oksendamise puhul).

Rp. Anaesthesini 5,0
Amyli Tritici 45,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Anaesthesini 0,05
Dermatoli 0,5
Extr. Hyperici fluidi 0,25
But. Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 ravimküünal.

Anaesthesol, anestesool. Ravimküünlad, mis sisaldavad anestesiini, mõruheinaekstrakti, tsinkoksüüdi ja aktiveeritud sütt.

Tarvitatakse hemorroidide puhul. Väljastatakse karpides à 12 ravimküünalt.

ANALGINUM, analgiin (sün. *novalgiin*), antipüriin-metüülamiin-metüleennaatriumsulfit on maitseta valge kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees, raskesti — alkoholis. Omab tunduval määral valuvähendavat ja palavikku alandavat omadust. Analgiini soovitatakse ägeda liigesereuma, lihastereuma, neuralgiate, radikuliidi ja ishialgiate puhul. Preparaat on kergesti talutav nii täisealistele kui ka lastele. Kõrvaltoimet ei ole täheldatud. Toime tugevuselt ületab antipüriini ja püramidooni.

Analgiini määratakse sissevõtmiseks pulbritena 0,5 g korraga 3—5 korda päevas, tilkadena (50% lahus) 15—25 tilka korraga 3 korda päevas ja parenteraalselt (nahaalusi, lihasesisesi ja veenisisesi) 1 ml 50% lahust 1—2 korda päevas.

Lastele määratakse analgiini: 2—3 aasta vanuses — 0,05 kuni

0,1 g korraga, 3—5-aastastele — 0,15 g korraga või 3—8 tilka 50% lahust päevas.

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 3 g.

Rp. Analgini 0,5
D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (radikuliidi ja reuma puhul).

Rp. Sol. Analgini 50% — 10,0
D. Sterilis.
S. Lihasesisesi 1—2 korda päevas 1 ml korraga.

ANGIOTROPHINUM, angiotrofiin on insuliinivaba kõhunäärmepreparaat. Värvuseta vedelik. On veresooni laiendavate omadustega ja tarvitatakse mitmesuguste veresoonte piirkondade spasmide puhul (angioneuroosid, Raynaud' tõbi, spontaanse gangreeni algstaadiumid). Väljastatakse ampullides à 1 ml.

Annus: 1—2 korda päevas 1 ml korraga nahaalusi 5—10 päeva jooksul.

ANISI VULGARIS FRUCTUS, aniisiseemned. Sisaldavad eeterlikku õli (anetool), rasvõli, valkaineid. Soovitatakse kui rögalahtistavat ja puhutisevastast vahendit.

Aniisiseemneid tarvitatakse leotise näol: 1 teelusikatäis aniisiseemneid keedetakse teeks klaasis keevas vees, jäetakse seisma 20 minutiks ja kurnatakse. Leotist võetakse sisse 3—4 korda päevas ¼ klaasitäit korraga, ½ tundi enne sööki.

ANTIASTHMOCRINUM, antiastmokriin (identne astmolüsiiniga) on adrenaliini ja pituitriini P võrdsete osade segu. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

Süstitakse bronhiaalastma hoogude puhul 0,5—1 ml korraga nahaalusi.

ANTIDOTUM ARSENICI, arseeni vastumürk. Selle koostisse kuuluvad: 1) ferrisulfaadilahus (100 osa 300 osa vee kohta) ja 2) põletatud magneesiumi vesisuspensioon (20 osa 300 osa vee kohta). Valmistatakse *ex tempore.* Pruun hägune segu.

Manustatakse *per os* ägeda arseenmürgistuse puhul.

Rp. Antidoti Arsenici 300,0
DS. Sisse võtta 1 supilusikatäis iga 5—10 minuti järel.

ANTIDOTUM METALLORUM, metallide vastumürk. Preparaat kujutab endast vääveIvesiniku püsivat leelisest vesilahust teatud hulga vääVliühendite (MgS, Na_2S) sisaldusega.

Antidotum metallorum'i soovitatakse vastumürgina mürgistuse puhul raskemetallidega, peamiselt elavhõbeda ja tema sooladega. Tema antitoksilise toime mehhanism põhineb asjaolul, et ta moodus-

tab metallidega lahustumatuid ja seega vähetoksilisi väävliühendeid (metallide sulfiide). Antidoot on sidrunkollase värvusega, läbitungiva väävelvesiniku lõhnaga ja terava mõrkjas-soolase maitsega läbipaistev vedelik. Soovitatakse raviks ägedate mürgistuste puhul raskemetallidega, eriti sublimaatmürgistuse puhul.

Preparaati väljastatakse pudelites à 50 ml ja 100 ml. Määratakse sissevõtmiseks 50—100 ml korraga.

* **ANTIFEBRINUM,** antifebriin, atseetaniliid, põletava maitsega värvuseta, vees raskesti lahustuvad kristallid. Antifebriini tarvitati valuvähendava ja palavikku alandava vahendina pulbrite näol 2—3 korda päevas 0,1—0,25 g korraga.

Kasutatakse peamiselt veterinaarias.

ANTIPEDICULIN, antipedikuliin, «SK» on 40—50% preparaadi «SK» (terpeenide kloreerimise produkt) segu emulgaatoritega; tumeda värvusega õlitaoline vedelik, mis veega emulgeerub.

Aktiivne putukatõrjevahend (täide vastu).

Antipedikuliini tarvitatakse 2% vesiemulsioonina pesu immutamiseks 15 minuti jooksul (1 kg pesu kohta 1 l emulsiooni) ning kandeasjade, madratsite ja patjade piserdamiseks.

Antipedikuliini emulsiooniga töödeldud pesu ja asjad säilitavad profülaktilise toime täide vastu 10 päeva jooksul.

Salv «SK» on preparaadi «SK» 10% segu vaseliiniga. Soovitatakse võitluseks riide- ja peatäide vastu: salviga hõõrutakse läbi pesu, riided ja karvadega kaetud kehaosad.

Dust «SK» on pulber, mis sisaldab 10% preparaati «SK» ja 90% talki. Dusti «SK» tarvitatakse insektitsiidina riidetäide ja kirpude vastu. Dusti «SK» insektitsiidse toime saavutamiseks teostatakse sellega kandeasjade (25—30 g komplekti kohta) ja ruumide põrandate (15 g põranda 1 m^2 kohta) pihustamist.

Vt. ka *Diphenylaminum, Pyrethri pulvis, Pentachlorinum, Solvent.*

* **ANTIPYRINUM,** antipüriin, fenüül-dimetüülpürazoloon, mõru maitsega värvuseta peened kristallid, mis lahustuvad 1 osas külmas vees, 1,5 osas alkoholis ja 1,5 osas kloroformis.

Antipüriini tarvitatakse paikselt 10—20% lahustena verejooksu sulgeva ja osaliselt antiseptilise vahendina ning peroraalselt (0,3—0,5 g) valuvähendava ja palavikku alandava vahendina neuralgiate, migreeni, reuma ja gripi puhul.

Antipyrinum salicylicum s. Salipyrinum, salipüriin, magusavõitu kootava maitsega värvuseta peened kristallid, mis lahustuvad 200 osas külmas ja 40 osas kuumas vees.

Antipyrinum coffeino-citricum s. Migraenin, migreniin on 85 osa antipüriini, 9 osa kofeiini ja 6 osa sidrunhappe sulam. Vees kergesti lahustuvad kristallid.

Suurim ühekordne annus (antipüriini ja salipüriini) — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 3 g.
Vt. ka *Analginum.*

Rp. Antipyrini 0,5
D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas sisse võtta 1 pulber.

Rp. Salipyrini 0,5
Coffeini natrio-salicylici 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas 1 pulber sisse võtta (gripi puhul).

Rp. Antipyrini 0,5
Papaverini hydrochlorici 0,03
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2 korda päevas 1 pulber (antispasmaatiline, valuvaigistav).

Rp. Antipyrini 0,3
Omnoponi 0,02
Extr. Belladonnae 0,015
But. Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal pärasoolde (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Salipyrini 0,5
D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas sisse võtta 1 pulber.

Rp. Sol. Antipyrini 10% — 30,0
DS. Tampoonideks (verejooksu puhul ninast).

Rp. Antipyrini 2,0
T-rae Opii simplicis 0,6
Aq. destill. 200,0
MDS. 2 klistiiri jaoks (hemorroidi puhul).

ANTIFORMINUM, antiformiin on naatriumhüpokloriti ja naatriumhüdroksüüdi lahus. Kollakas vedelik, mis sisaldab umbes 5% kloori, ja eraldab hapnikku *in statu nascendi*. Antiformiin omab bakteritsiidseid omadusi, tarvitatakse desinfitseeriva vahendina (2—5% lahused) peamiselt hambaravipraktikas, harvemini kasutatakse eritiste ja rõga desinfitseerimiseks.

ANTISTRUMIN, antistrumiin on joodi sisaldav preparaat. Tarvitatakse endeemilise hõõtsiku profülaktikaks ja raviks.

Väljastatakse tablettidena. Iga tablett sisaldab 0,001 g kaaliumjodiidi ja 0,3 g suhkrut.

Hõõtsiku profülaktikaks võetakse sisse 1 tablett antistrumiini üks kord nädalas 6—12 kuu vältel. Ravimi annus ja teostatava ravi kestus sõltuvad olukorrast.

Säilitatakse kuivas kohas, hästi suletud anumas.

Antistrumiin on tarvitamiskõlblik 2 aastat.

ANTITHYREOIDINUM, antitüreoidiin (antitüreokriin) on eemaldatud kilpnäärmega loomade vereseerumi preparaat.

Tarvitati ilma suurema eduta hüpertüreooside (basedovi tõbi) puhul sissevõtmiseks tilkadena (10—20 tilka korraga), pulbritena või tablettidena (0,1—0,5 g) enne sööki.

Oli müügil vedelikuna (pudelid à 10 ja 30 ml) ja kuival kujul (pulbrid või tabletid à 0,1 g).

Rp. Antithyreoidini 0,1
D. t. d. N. 20 in tabl.
S. 3—4 korda päevas sisse võtta 1 tablett basedovi tõve puhul.

ANUSOL, anusool, ravimküünlad, mille koostisse kuuluvad dermatool (0,1 g), tsinksulfaat (0,05 g), karumustikaekstrakt (0,02 g) ja butürool (q. s.). Anusooli tarvitatakse hemorroidide ja päraku lõhede puhul 1—2 ravimküünalt päevas.

Väljastatakse originaalpakendis (karbis on 6 ravimküünalt). Anusooli asemel soovitatakse ka neoanusool-ravimküünlaid, millede koostisse kuuluvad valge savi, tanniinid, jood, metüleensinine, resortsiin ja tsinkoksüüd.

** **APOMORPHINUM,** apomorfiin (alkaloid). Hüdrokloriid — *Apomorphinum hydrochloricum* on valge kristalliline pulber, mis lahustub 60 osas vees. Vesilahused on ebapüsivad (värvuvad seismisel roheliseks).

Võetakse sisse (pulbrites ja mikstuurides 0,001—0,005 g korraga) rögalahtistava vahendina ja süstitakse nahaalusi (0,002—0,005 g) oksendamisvahendina (1% lahusena).

Apomorfiini tarvitatakse ka kainestamiseks ägeda joobumuse puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,01 g
ja nahaalusi — 0,005 g.

Apomorfiini ei tohi välja kirjutada koos leelistega: tekib sade.

Rp. Sol. Apomorphini hydrochlorici
1% — 1,0
D. t. d. N. 6 in ampullis
S. 0,5 ml nahaalusi (oksendamisvahend ja joobumuse puhul).

Rp. Apomorphini hydrochlorici
Heroini hydrochlorici ā ā 0,04
Ac. hydrochlorici diluti 0,5
Aq. destill. 200,0
MDS. 3—4 korda päevas sisse võtta 1 supilusikatäis (rögalahtistav ja köhavaigistav vahend).

* **AQUA AMYGDALARUM AMARARUM,** mõrumandlivesi on läbipaistev või kergelt hägune vedelik, mis sisaldab 0,1% tsüaanvesinikku. Saadakse mõrumandlikliide destilleerimisel veeauruga.

Võetakse (vahel) sisse tilkadena (10—15 tilka korraga) valuvaigistava vahendina.

Suurim ühekordne annus — 30 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

AQUA CALCIS, lubjavesi on kaltsiumhüdroksüüdi $Ca(OH)_2$ küllastatud lahus. Tugeva leelise reaktsiooniga läbipaistev värvuseta vedelik.

Tarvitatakse desinfitseeriva vahendina pesemiseks ja mähisteks. Kuulub *Linimentum Calcis*'e (*Aqua Calcis et Ol. Lini* ā ā) koostisse, mida varematel aegadel tarvitati põletiste puhul. Vahel määratakse *Aqua Calcis* sissevõtmiseks (1—2 supilusikatäit klaasile piimale) kõhulahtisuse puhul.

AQUA FOENICULI, ristiköömnevesi. Valmistatakse ristiköömneõlist, *Ol. Foeniculi.* Magusavõitu-mõrkja maitsega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse puhutisevastase vahendina lastepraktikas — sisse võtta mitu korda päevas 1 teelusikatäis.

Rp. Aquae Foeniculi 100,0
DS. 2—3 teelusikatäit päevas meteorismi puhul varaealiste laste juures.

AQUA LAUROCERASI, loorberkirsivesi, sisaldab 0,1% tsüaanvesinikku. Tarvitatakse samadel juhtudel kui mõrumandlivettki.

AQUA MENTHAE PIPERITAE, piparmündivesi. Vt. *Mentha piperita.*

AQUA PLUMBI, tinavesi, vt. *Plumbum.*

ARCHANGELICAE OFFICINALIS RADIX, kikkaputkejuur. Sisaldab eeterlikku õli, vaike, parkaineid, tärklist ja angeelikahapet. Rahvameditsiini kogemuste põhjal soovitatakse diureetikumina ja higileajava vahendina.

Tarvitatakse leotisena: 1 teelusikatäis peeneks lõigatud juurt valatakse üle 2 teeklaasitäie keeva veega ja jäetakse seisma 15 minutiks, jahtumisel kurnatakse. Annus on ¼ klaasitäit 3 korda päevas pool tundi enne sööki.

** **ARGENTUM NITRICUM**, hõbenitraat (põrgukivi), $AgNO_3$, värvuseta kristallid *(Argentum nitricum crystallisatum)* või valged tsilindrilised pulgad *(Argentum nitricum fusum);* lahustuvad hästi vees ja alkoholis.

Hõbenitraadil on tunduval määral kootav ja söövitav (kangetes kontsentratsioonides) toime.

Tarvitatakse meditsiinis adstringeeriva ja söövitava vahendina limaskestade põletikuliste protsesside puhul paikselt *per se* ja lahusena (0,1—2%), peroraalselt — lahusena ja pillidena *(constituens* nendele pillidele — valge savi, *Bolus alba)*. Hõbenitraadi kestev tarvitamine kutsub esile argüroosi.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

Hõbenitraat on retseptides sobimatu orgaaniliste ainetega (laguneb), kloriididega, bromiididega ja jodiididega (moodustab sademeid).

Hõbedapreparaadid:

Argentum proteinicum, Protargolum, protargool, on kolloidaalne hõbedapreparaat, sisaldab vähemalt 8% hõbedat. Lõhnata kollane või pruun, vees kergesti lahustuv pulber. Võrreldes hõbenitraadiga ärritab protargool vähem kudesid.

Protargooli tarvitatakse tavaliselt paikselt kootava antiseptilise ja põletikuvastase vahendina uriiniteede limaskestade loputuseks (0,5—1%), ülemiste hingamisteede limaskestade määrimiseks (0,5—1%), krooniliste põletikuliste protsesside puhul. Protargooli määratakse ka vastsündinute blenorröa puhul (1—5%).

Profülaktiliseks otstarbeks viiakse vastsündinute konjunktivaalkotti 1—2 tilka 1—5% protargoolilahust.

Soovitatakse ka 1—2% protargoolilahust tilkadena nina ja ninaneelu ägeda katarri puhul.

* **Collargolum,** kollargool, kolloidaalne hõbedapreparaat. Sisaldab 70% hõbedat. Rohekasmustad, vees lahustuvad lehekesed. Protargoolile sarnaselt omab kollargool kootavat toimet ja tunduvamal määral bakteritsiidseid omadusi.

Tarvitatakse tilkadena, lahustena (0,5—2%), salvidena ja klistiiridena mitmesuguste paikse ja üldiseloomuga põletikuliste ja septiliste protsesside puhul (sepsis, roos, lümfangiit, gonorröa, pehme šanker, blenorröa, tsüstiidid jm.). Kollargooli võib süstida ka veenisisesi (5—20 ml 2% lahust).

Kollargooli 15% salvina *(Ung. Credê)* hõõrutakse nahasse 3 g korraga täisealistele ja 1 g 5—8-aastastele lastele 2—3 korda päevas.

Suurim ühekordne annus — 0,25 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,5 g.

Hõbetatud preparaadid Moissejevi järgi. Nende preparaatide hulka kuuluvad metallilise hõbeda peenelt pihustatud

osakestega kaetud liiv, puuder, marli ja vatt. Hõbetatud preparaadid omavad tunduval määral adsorbeerivaid omadusi ja bakteritsiidset toimet ja neid tarvitatakse meditsiinis antiseptika ja desinfektsiooni otstarbeks.

Näiteks «hõbedast vett» (ioonargentiin), mida valmistatakse erimenetlusel, soovitatakse antiseptikumina kirurgias haavade raviks ja samuti silma-, kõrva- ja kurguhaiguste puhul.

Rp. Argenti nitrici 0,2
Aq. destill. 180,0
D. in vitro nigro
S. 3 korda päevas 1 supilusikatäis sisse võtta enne sööki (maohaavade puhul).

Rp. Argenti nitrici 1,0
Ol. Persicorum
Lanolini āā 10,0
MDS. Välispidine (määrida päraku lõhede puhul).

Rp. Argenti nitrici 1,0
Balsami peruviani 10,0
Vaselini albi 100,0
M. f. ung.
DS. Salv (Mikulitši salv).

Rp. Sol. Argenti nitrici
0,1 (1,0) : 100,0
D. in vitro nigro
S. Kusepõie loputuseks.

Rp. Sol. Argenti nitrici 10% — 25,0
D. in vitro nigro
S. Määrimiseks (emakakaela erosiooni puhul).

Rp. Sol. Argenti nitrici 2% — 10,0
DS. Silmatilgad.

Rp. Sol. Protargoli 2% — 10,0
D. in vitro nigro
S. Silmatilgad.

Rp. Ung. Collargoli 2% — 100,0
DS. Haavandiliste protsesside ja püodermiate puhul.

Rp. Sol. Collargoli 2% — 10,0
DS. Silmatilgad (konjunktiviidi ja blenorröa puhul).

Rp. Collargoli 0,5
Decocti Salep 50,0
MDS. 1 klistiiriks.

Rp. Collargoli 0,1
Aq. destill. steril. 5,0
MDS. Süstimiseks veenisisesi (septiliste haigestumiste puhul).

Rp. Sol. Protargoli 1% — 100,0
DS. Sisseviimiseks kusitisse ja ninaõõnte loputuseks osööni puhul.

Rp. Sol. Protargoli 1—2% — 15,0
DS. 2—3 korda päevas 4 tilka kummassegi ninasõõrmesse (nohu puhul).

Rp. Ung. Collargoli 15% — 40,0
DS. Salv. Hõõruda nahasse kolm korda päevas (roosi ja lümfangoiidi puhul).

Rp. Sol. Collargoli steril.
10% — 10,0
DS. 1—2 ml korraga veenisisesi (septiliste haigestumiste puhul).

ARGILLA PURA, vt. *Aluminium hydrooxydatum.*
ARGOFLAVINUM, vt. *Flavarginum.*
ARRHENALUM, arrenaal, vt. *Arsenicum.*
ARSENICUM, arseen. Arseeniühendeid kasutatakse laialdaselt praktilises meditsiinis paikse toimega (ärritavad, söövitavad) ja üldise resorptiivse toimega (vereloomet stimuleerivat ja protozoadesse spetsiifilist toimet avaldava) ravimitena.

Preparaadid:

** **Acidum arsenicosum anhydricum,** arseenishappe anhüdriid, arseenishape, As_2O_3, valge arseen — valged portselanitaolised tükid, mis aeglaselt lahustuvad külmas, kergemini kuumas vees, kergelt — alkoholis.

Tarvitatakse paikselt pasta näol nekrotiseeriva vahendina mõnede nahahaiguste (söötraig) ravil. Selleks otstarbeks on toodetud *Pasta plantagina,* mis sisaldab 2% arseeni segus tõrva, glütseriini, mee ja jahuga. Seda pastat pannakse kahjustatud piirkondadele ja fikseeritakse sidemega 1—3 päevaks.

Stomatoloogilises praktikas tarvitatakse arseeni hambasäsi devitaliseerimiseks.

Sissevõtmiseks määratakse *Acidum arsenicosum*'i pillidena (0,001 korraga) üldtoitumuse languse, verehaiguste, kroonilise malaaria ja neurasteenia puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,003 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,01 g.

** **Liquor Kalii arsenicosi s. Solutio arsenicalis Fowleri,** fauleri lahus on kaaliumarseniti 1% lahus. Värvuseta läbipaistev vedelik; määratakse sissevõtmiseks tilkadena 2—3 tilka korraga 2—3 korda päevas samadel juhtudel, kus on näidustatud *Acidum arsenicosum.*

Suurim ühekordne annus — 3 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 10 tilka.

** **Natrium arsenicicum,** naatriumarsenaat, $Na_2HAsO_4 . 7H_2O$, värvuseta kristallid, mis hästi lahustuvad vees (1:1,7).

Tarvitatakse tavaliselt süstimiseks nahaalusi.

Suurim ühekordne annus — 0,003 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,01 g.

** **Natrium kakodylicum,** naatriumkakodülaat, $(CH_3)_2$ AsOONa · $\cdot 3H_2O$ on orgaaniline arseeniühend, mis aeglaselt laguneb organismis ja seepärast toimib kestvamalt ja nõrgemalt kui anorgaanilised preparaadid.

Süstitakse nahaalusi (5—10% lahus).

Suurim ühekordne annus — 0,06 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,2 g.

** **Arrhenalum,** arrenaal, metüülarsiinhappe dinaatriumisool, CH_3 — AsO $(ONa)_2 + 6H_2O$, valged, vees kergesti lahustuvad kristallid.

Tarvitati sissevõtmiseks 5% lahusena 5—10 tilka korraga 2—3 korda päevas või süstimiseks nahaalusi 0,01—0,05 g üks kord päevas kehvveresuse, leukeemia ja kroonilise malaaria puhul.

Suurim ühekordne annus (nahaalusi) — 0,06 g.
Suurim ööpäevane annus (nahaalusi) — 0,2 g.

Kasutatakse peamiselt veterinaarias.

** **Atoxylum,** atoksüül, arsaniilhappe naatriumisool. Kuulub orgaaniliste arseeniühendite rühma. Valge, vees ja alkoholis lahustuv kristalliline pulber. Sisaldab 30% As_2O_3.

Tarvitatakse peamiselt veterinaarias trüpanosoomsete haigestumiste raviks.

Vt. ka *Myarsenolum, Novarsenolum, Osarsolum, Sovarsenum.*

Rp. Ac. arsenicosi 0,03
Extr. et pulv. Liquiritiae q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 2—3 korda päevas 1—2 pilli (toitumuse languse ja kehvveresuse puhul).

Rp. Ac. arsenicosi 2,0
Tannini 1,0
Creosoti fagi
Ol. Cinnamomi āā q. s.
ut f. pasta
DS. Pasta (hambasäsi devitaliseerimiseks).

Rp. Ac. arsenicosi 0,06
Ferri lactici 6,0
Extr. et pulv. Liquiritiae q. s.
ut f. pil. N. 60
DS. Sisse võtta 3 korda päevas pärast sööki 1 pill (kehvveresuse ja toitumuse languse puhul).

Rp. Ac. arsenicosi 6,0
Sovcaini 3,0
Phenoli 0,5
Glycerini q. s.
ut f. pasta
DS. Pasta (hambasäsi devitaliseerimiseks).

Rp. Sol. arsenicalis Fowleri 4,0
T-rae Chinae compositae 20,0
MDS. Alates 10 tilgast ja järkjärgult tilkade arvu suurendades kuni 15 tilgani 3 korda päevas enne sööki (kehvveresuse puhul).

Rp. Sol. Natrii arsenicici 1%—1,0
D. t. d. N. 20 in amp.
S. Süstimiseks nahaalusi (0,2—1 ml).

Rp. «Duplex» in ampullis N. 30
DS. Süstimiseks nahaalusi.
Koostis:
Natrium arsenicicum
Strychninum nitricum āā 0,001
Aq. destill. 1,0.

Rp. Sol. arsenicalis Fowleri 5,0
T-rae Ferri pomati 15,0
MDS. 2—3 korda päevas 6—15 tilka pärast sööki.

Rp. Sol. Natrii kakodylici 10%—1,0
D. t. d. N. 20 in amp.
S. Süstimiseks nahaalusi.

Rp. «Triplex» in ampullis N. 30
DS. Süstimiseks nahaalusi
0,5—1 ml 1 kord päevas.
Koostis:
Natrium arsenicicum
Strychninum nitricum āā 0,001
Natrium glycerophosphoricum 0,05
Aq. destill. 1,0.

ASPIRINUM, aspiriin, atsetüülsalitsüülhape, valged nõeljad kristallid, mis halvasti lahustuvad vees (1:300), kergesti alkoholis ja eetris. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub aspiriin salitsülaatide rühma.

Võetakse sisse pulbrite ja tablettide näol palavikku alandava ja valuvähendava vahendina gripi, reuma, neuralgiate ja migreeni puhul.

Apteekides on olemas valmisstandardtablette, mis sisaldavad aspiriini ja esinevad nimetuse all *Asfeen* ja *Askofeen.*

Asfeen-tablettide koostis:
Aspiriini 0,25 g
Fenatsetiini 0,15 g.
Askofeen-tablettide koostis:
Aspiriini 0,2 g
Fenatsetiini 0,2 g
Kofeiini 0,04 g.

Rp. Aspirini 0,25 (0,5)
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1 tablett 3 korda päevas.

Rp. Aspirini 0,25
Coffeini puri 0,05
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1 tablett 2—3 korda päevas.

Rp. Aspirini
Phenacetini āā 0,25
Codeini phosphorici 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 1 pulber 2—3 korda päevas
(gripp, neuralgia).

Vt. *Citramonum.*

ASTHMATOLUM, astmatool (abessiinia pulber) on okasõuna, pöörirohu ja karumustika peenestatud lehtede segu, mis on immutatud 10% salpeetrilahusega.

Astmatooli tarvitatakse sissehingamiseks (põletatakse 0,5 g preparaati või suitsetatakse paberossi näol) bronhiaalastmahoo puhul.

ASTHMOLYSINUM, astmolüsiin, vt. *Antiasthmocrinum.*

ATOPHANUM, atofaan, fenüültsinhoniinhape (sün. *tsinhofeen)* on mõru maitsega kollakas, vees lahustumatu kristalliline pulber; lahustub hästi lahjendatud leelistes ja hapetes. Manustamisel organismi suurendab ta kusihappe eritumist ja sapi ning maomahla sekretsiooni.

Võetakse sisse pulbritena ja tablettidena 0,5 g korraga 3 korda päevas 5—10 päeva kestel ägeda ja kroonilise podagra, liigesereuma ja ishiase puhul.

On vastunäidustatud maohaavandi ja maksa- ning neeruhaiguste puhul.

ATOPHANYLUM, atofanüül on atofaannaatriumi ja naatriumsalitsüülaadi segu. Toimib atofaaniga sarnaselt. On sobiv süstimiseks lihase- ja veenisisesi. Väljastatakse ampullides à 10 ml, mis sisaldavad 0,5 g atofaannaatriumi ja 0,5 g naatriumsalitsülaadi steriilset vesilahust.

Rp. Atophani 0,5
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 1 tablett 3—4 korda päevas pärast sööki, peale juua rohkesti leelist vett (podagra puhul).

Rp. Atophani 0,6 (1,0)
Mixturae gummosae 100,0
MDS. 3 korda päevas 1 teelusikatäis (2—5-aastastele lastele).

ATROPINUM, atropiin on alkaloid, mida saadakse karumustika *(Atropa Belladonna),* pöörirohu *(Hyoscyamus niger)* ja okasõuna *(Datura Stramonium)* lehtedest ja seemneist.

Atropiinipreparaadid:

** **Atropinum sulfuricum,** atropiinsulfaat on lõhnata, valge kristalliline pulber, mis hästi lahustub vees ja alkoholis.

Manustamisel organismi alandavad atropiin ja tema soolad parasümpaatilise närvisüsteemi toonust, vähendavad näärmete sekretoorset tegevust, lõdvendavad silelihasega elundite toonust (eriti nende spasmide puhul), laiendavad silmaava, erutavad ja kiirendavad südame tegevust, erutavad hingamiskeskust.

Atropinum sulfuricum määratakse pillidena 0,0005—0,001 g ühekordseks annuseks, silmatilkadena ja -salvidena (0,5—1%) ja nahaalusi (0,1% lahust).

Atropiinipreparaate tarvitatakse silmapraktikas silmaava laiendamiseks ja akommodatsiooni halvamiseks diagnostika ja ravi otstarbel (iriit, haavandiline keratiit), samuti — sekretoorsete neurooside puhul näärmete (higi-, sülje-, lima-, hingamisteede, mao- jms.) erituse vähendamiseks, silelihasega elundite (magu, soolkond, uriiniteed, sapiteed) toonuse lõdvendamiseks, *spasmolyticum'*ina bronhi-

aalastma, koletsüstiidi ja kolelitiaasi puhul ja samuti bradükardia puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,001 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,003 g.

* **Extractum Belladonnae,** karumustikaekstrakt (sisaldab 1,4—1,6% alkaloide) on püdel, vees lahustuv tumepruun mass. Tarvitatakse peamiselt spasmivastase vahendina sissevõtmiseks 0,01—0,02 g korraga pillide, mikstuuride, pulbrite ja *per rectum* ravimküünalde näol. Apteekides esinevad karumustikaekstrakti sisaldavad valmisstandardtabletid nimetuste all *Bekarboon* ja *Besalool.*

Bekarbooni koostis:

Karumustikaekstrakti 0,01 g
Naatriumbikarbonaati 0,3 g

Besalooli koostis:

Karumustikaekstrakti 0,01 g
Salooli 0,3 g

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

* **Tinctura Belladonnae,** karumustikatinktuur. Sisaldab 0,03—0,036% alkaloide. Määratakse sissevõtmiseks 5—10 tilka korraga.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

Karumustikajuurt *(Radix Atropae Belladonnae)* veinikeedise või vedelekstrakti näol (vt. retsept) soovitatakse tarvitada sümptomaatilise vahendina parkinsonismi ravil.

Rp. Atropini sulfurici 0,03
Extr. et pulv. rad. Liquiritiae q. s.
ut f. pil. N. 60
DS. 2 korda päevas 1 pill.

Rp. Atropini sulfurici 0,01
Aq. destill. 10,0
MDS. 3 korda päevas enne sööki 5—8 tilka.

Rp. Sol. Atropini sulfurici steril. 0,1%—10,0
DS. 0,5 ml korraga nahaalusi.

Rp. Sol. Atropini sulfurici 0,1%—10,0
DS. 3—6 tilka teelusikatäie veega (imikuile pülorospasmi puhul).

Rp. Saloli 0,3 (0,5) (või Benzonaphtoli)
Extr. Belladonnae 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Atropini sulfurici 0,015
Papaverini hydrochlorici 0,4
Extr. et pulv. rad. Liquiritiae q. s.
ut f. pil. N. 30
DS.1 pill 2—3 korda päevas (parasümpaatiliste neurooside ja bronhiaalastma puhul).

Rp. Sol. Atropini sulfurici 0,5%—10,0
DS. Silmatilgad (1—2 tilka konjuktivaalkotti).

Rp. Sol. Atropini sulfurici 0,1%—1,0
D. t. d. N. 5 in amp.
S. 0,5—1 ml nahaalusi.

Rp. Extr. Belladonnae 0,015
Natrii bicarbonici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Magnesiae ustae 0,5
Bismuti subnitrici 0,2
Extr. Belladonnae 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber liighappesuse ja pülorospasmi puhul).

Rp. Extr. Belladonnae 0,01
Papaverini hydrochlorici 0,02
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (pülorospasmi puhul).

Rp. Extr. Belladonnae 0,015
Omnoponi 0,01
But. Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal pärasoolde.

Rp. T-rae Belladonnae
T-rae Nucis vomicae āā 10,0
MDS. 2 korda päevas 10 tilka.

Rp. Extr. Belladonnae 0,05
Emuls. Amygdalarum dulcium 100,0
MDS. 3 korda päevas soolevoolmete puhul 1 teelusikatäis (2—5-aastastele lastele).

Rp. Extr. Belladonnae 0,015
Papaverini hydrochlorici 0,01
Chinini hydrochlorici 0,15
Coffeini natrio-benzoici 0,05
Pyramidoni 0,3
But. Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. Ravimküünlad sünnituste valutustamiseks (avamisperioodil).

Rp. Radicis Belladonnae concisae 35,0
Vini albi 8—10° 700,0
Carbonis animalis 0,1
Keeta 10 minuti jooksul, filtrida kuumalt ja säilitada külmas ja pimedas.
DS. Sisse võtta 1 teelusikatäis ööseks, järk-järgult annust suurendades kuni 2 supilusikatäit päevas (parkinsonismi puhul).

AURANTII FRUCTUS CORTEX, pomerantsi *(Citrus vulgaris)* viljade koor: sisaldab mõruainet ja eeterlikku õli.
Tarvitatakse kui *corrigens*'i siirupina.
Sirupus corticis Aurantii, pomerantsikooresiirup. Valmistatakse pomerantsitinktuurist (15 osa) ja suhkrusiirupist (85 osa); pruunikaskollase värvusega ja pomerantsikoore lõhnaga läbipaistev vedelik.

* **AVERTINUM,** vt. *Narcolanum.*

AZOCHLORAMIDUM, azoklooramiid, orgaaniline klooripreparaat, mis sisaldab 38,8% aktiivset kloori. Azoklooramiid kujutab endast lõhnata kollaseid, vees kergesti lahustuvaid nõelu või plaadikesi.
Toimib antiseptikumina nagu klooramiin ja diklooramiin. Soovitatakse sidumistel ja infitseeritud haavade ning õõnte loputuseks

(1:1600 või 1:3300) lahustatuna soolade isotoonilistes puhverlahustes.

Sissevõtmiseks ei määrata.

Vt. ka *Chloraminum, Dichloraminum, Pantocidum.*

BACTERICID, bakteritsiid, prof. B. I. Zbarski sünteetiline preparaat, on kollaka värvusega, vees raskesti lahustuv pulber; omab tunduval määral bakteritsiidseid omadusi *coli*-bakterite, stafülokokkide, streptokokkide ja paratüüfuse- ning tuberkuloosikepikeste suhtes. Bakteritsiidi tarvitatakse: 1) antiseptilise vahendina kirurgilises praktikas mädanikuliste protsesside (flegmoonid, panariitsiumid, mastiidid) ravil kontsentratsioonis 1:3000, mädanikuliste goniitide, pneumopleuriitide, pinnaliste püodermiate (1:1000) jt. raviks; 2) kirurgi käte (lahus 1:2000, kestus 3—5 minutit) ja operatsioonivälja (1:3000, kestus 5 minutit) töötlemiseks; 3) arstiriistade, kinnaste (1:3000, kestus 10—15 minutit), siidi (1:3000, kestus 10—30 minutit) ja catguti (1:3000, kestus 30—60 minutit) steriliseerimiseks; 4) tuberkuloosihaigete röga (lahus 1:1000 — 24 tunni jooksul), pesu ja koduste tarbeesemete desinfitseerimiseks.

Bakteritsiidi toodetakse tablettidena à 1 g.

BALSAMUM PERUVIANUM, peruu palsam on aromaatse lõhnaga, tumepruun püdel läbipaistev vedelik (saadakse taime *Myroxylon balsamum* koorest). On vees lahustumatu, lahustub kergesti absoluutses alkoholis, kloroformis ja bensiinis. Toimeained on bensoe- ja kaneelhappe estrid.

Tarvitatakse paikselt *(per se,* segus alkoholiga või 5—10% salvina) desinfitseeriva ja antiparasitaarse vahendina sügeliste ja naha lõhenemise ning haavandite puhul.

Rp. Balsami peruviani 20,0
Spiritus Vini ad 100,0
MDS. Hõõrumiseks nahasse parasitaarsete haigestumiste puhul.

Rp. Balsami peruviani 0,5
Boracis 1,5
Talci puri 5,0
Vaselini flavi 30,0
M. f. ung.
DS. Salv (nisanibude määrimiseks lõhestiste puhul).

BALSAMUM SCHOSTAKOWSKY (vinüliin), Šostakovski palsam on peruu palsami asendaja. Püdel, veniv, kollaka värvusega ja spetsiifilise lõhnaga vedelik. Palsam on bakteriostaatilise ja anesteseeriva toimega, soodustab koe regenereerumist.

Preparaati soovitatakse välispidiseks ja seespidiseks tarvitamiseks. Välispidiselt, nii puhtal kujul kui ka 10—20%-lise lahusena mitmesugustes õlides — karbunkulite, furunkulite, sügeliste, mastiitide, mädanevate haavade, põletiste, külmumiste jm. raviks.

Sissevõtmiseks määratakse palsamit 1 kord ööpäeva jooksul 5—6 tundi pärast sööki (kell 11—12 öösel): 1. päeval 1 teelusikatäis, järgnevatel — 1 dessertlusikatäis 15—18 päeva jooksul. Manustamine suu kaudu on kliinilistel andmetel näidustatud mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandi, hemokoliitide ja suure happelisusega gastriitide puhul.

Kliinilistel täheldustel kõrvaltoimet ei esine.

Rp. Balsami Schostakowsky 200,0
DS. Iga päev 1 kord ööpäeva jooksul 5—6 tundi pärast sööki: 1. päeval 1 teelusikatäis, järgnevatel päevadel 1 dessertlusikatäis.

Rp. Argenti nitrici 0,25—1,0
Balsami Schostakowsky 1,0—3,0
Vaselini 30,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Tarvitamise üksikasjadest vt. NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi instruktsioon (oktoober 1949. a.).

* **BARBAMYLUM,** barbamüül, isoamüül-etüülbarbituurhappe naatriumisool (sün. *amütaal-naatrium*) — valge, amorfne pulber, mis hästi lahustub vees ja alkoholis.

Tarvitatakse uinutina ja rahustava vahendina närvilise unetuse ja psüühilise erutuse puhul; uni kestab keskmiselt 4—8 tundi. Uinutina manustatakse barbamüüli suu kaudu või klistiiri näol 0,1—0,5 g korraga.

Narkootikumina (sünnitusabis, kirurgilises ja psühhiaatrilises praktikas) süstitakse barbamüüli 10% lahuse näol nahaalusi, lihase- ja veenisisesi 5—10 ml koguses.

Barbamüüli tarvitatakse ka kestva farmakoloogilise une kui ravikaitsepidurduse (I. P. Pavlov) esilekutsumiseks. Ravi unega rakendatakse käesoleval ajal rea haiguste (mao- ja kaksteistsõrmikuhaavand, hüpertoonia jt.) puhul, millede patogeneesis etendab tähtsat osa organismi vegetatiivseid funktsioone reguleerivate kortikaalsete mehhanismide korratus (K. M. Bõkov).

Uniraviks määratakse barbamüüli: peroraalselt 0,2—0,4 g korraga 3—4 korda ööpäeva jooksul, rektaalselt 0,2—0,4 g 3—4 korda ööpäeva jooksul. Mainitud annused varieeruvad olenevalt haige individuaalsest tundlikkusest, kuid nad ei ületa 1,5 g ööpäevas.

Lihasesisesi ja nahaalusi süstitakse barbamüüli 10%-lise lahusena 5—10 ml korraga. Veenisisesi — 5—10%-lise lahusena 5—20 ml korraga. Veenisisesi süstitakse aeglaselt — mitte rohkem kui 1—2 ml minutis (hingamise pärssimine). Une kestus ööpäeva jooksul ulatub 15—20 tunnini.

Ravi kestus kõigub 2—25 ööpäeva vahel, olenevalt haiguse laadist ja efekti saabumise ajast.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

Rp. Barbamyli 0,3
D. t. d. N. 6
S. 1 pulber ööseks (unetuse puhul).

Rp. Sol. Barbamyli steril. 10% 10,0
DS. Süstida 5 ml lihasesisesi (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Barbamyli 1,5
Sol. Natrii chlorati isotonicae 100,0
MDS. Sisse viia pärasoolde 2 korda päevas 30 ml (kestvaks uneks psüühiliste haigestumiste puhul).

BARIUM SULFURICUM, baariumsulfaat, $BaSO_4$ on valge pulber, mis ei lahustu vees, hapetes ja leelistes.

Tarvitatakse kontrastvahendina mao-sooletrakti röntgen-uurimistel. Väljastatakse originaalpakendis pealkirjaga: «Röntgenograafiaks (*pro Roentgeno*)».

Mitte samastada teiste mao-sooletraktis lahustuvate ja mürgiste baariumisooladega (*Barium sulfurosum — $BaSO_3$, Barium sulfuratum — BaS, Barium carbonicum — $BaCO_3$*).

Rp. Barii sulfurici pro Roentgeno 100,0
DS. Röntgenograafiaks.

BELLADONNAE EXTRACTUM, vt. *Atropinum.*

BELLADONNAE TINCTURA, vt. *Atropinum.*

BENZEDRIN, bensedriin, vt. *Phenaminum.*

BENZOLUM, bensool, C_6H_6 on värvuseta, aromaatne vedelik, mis ei lahustu vees, kuid lahustub alkoholis, rasvades ja lipoidides. Saadakse kivisöetõrva destilleerimisel.

Teda võetakse vahel sisse kapslites à 0,5—1 g trihhinoosi ja leukeemia puhul.

Rp. Benzoli chem. puri
Ol. Persicorum āā 0,5
D. t. d. N. 6 in capsulis gelatinosis
S. Sisse võtta 2—3 korda päevas 1 kapsel.

BENZOLINUM, bensoliin (sün. *priskool*), bensüül-dihüdroimiid-azoolhüdrokloriid. Keemiliselt struktuurilt ja farmakoloogiliselt toimelt on bensoliin lähedane histamiinile. Bensoliin on valge, kristalliline pulber, mis hästi lahustub vees ja alkoholis, kuulub sümpatolüütiliste ainete rühma, s. o. nõrgestab ja kõrvaldab adrenaliini pressoorse efekti. Sarnaselt histamiiniga laiendab bensoliin veresooni, alandab vererõhku ja suurendab maonäärmete sekretsiooni.

Bensoliini soovitatakse: 1) Raynaud' tõve, vahelduva lonkavuse ja teiste perifeerse vereringe häirete puhul (oblitereeruvad arteriidid, jäsemete gangreen); 2) maonäärmete sekretsiooni suurendamiseks ja mao sekretoorse aparaadi funktsionaalse võime diagnoosimiseks ning 3) aktiivseks pinnaliseks hüpereemiaks artriitide ja reuma puhul.

Bensoliini manustatakse paikselt, suu kaudu, nahaalusi, lihasesse ja veenisisesi. Paikselt (artriitide puhul) määratakse bensoliini 10% salvis või 10% vesilahuses (iontoforeesiks). Peroraalselt 0,025—0,1 g korraga 2—3 korda päevas (pulbrid, tabletid). Parenteraalselt 1 ml 1% lahust korraga 1—2 korda päevas.

Diagnostilisteks otstarveteks (maonäärmete funktsionaalne võime) bensoliini süstitakse nahaalusi annuses 1 ml 1% lahust ja teostatakse maomahla uurimist 20 minuti pärast (bensoliin on vähem aktiivne kui histamiin, kuid ka vähem toksiline).

Vt. ka *Histaminum.*

BENZONAPHTOLUM, bensonaftool, bensoehappe beetanaftüülester on lõhnata ja maitseta, värvuseta, vees lahustumatu pulber.

Võetakse sisse pulbrites 0,3—0,5 g korraga 3—4 korda päevas antiseptilise vahendina mao-sooletrakti haiguste puhul.

Rp. Benzonaphtoli 0,3 (0,5)
D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Benzonaphtoli 0,5
Decocti Salep 20,0
Aq. destill. 25,0
Sir. simplicis ad 50,0
MDS. 3 korda päevas 1 teelusikatäis (imikuile).

Rp. Benzonaphtoli
Saloli āā 0,25
Extr. Belladonnae 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3—4 korda päevas 1 pulber.

Rp. Benzonaphtoli
Saloli āā 1,0
Emulsionis Amygdalarum dulcium 100,0
MDS. 1 teelusikatäis iga 3—4 tunni järel (1—3-aastastele lastele).

BETANAPHTOLUM, beetanaftool, oksünaftaliin $C_{10}H_7OH$, põletava maitsega värvuseta kristallilised lehekesed või valge kristalliline pulber; lahustub vähe külmas, paremini kuumas vees, kergesti — alkoholis, eetris ja rasvõlides.

Tarvitatakse dermatoloogias (lubikärna, sügeliste ja sükoosi ravil) antiseptilise ja antiparasitaarse vahendina. Määratakse 1—10% salvides ja 1—5% alkohollahustes.

Rp. Ung. Betanaphtoli 3% (5%) 25,0
DS. Salv.

Rp. Betanaphtoli 2,0
Sulfuris praecipitati 8,0
Saponis viridis 10,0
Vaselini 30,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Betanaphtoli 3,0
Spiritus Vini 70° 30,0
MDS. Hõõruda peanahasse paljaspeasuse puhul.

BETULAE FOLIA, kõikjal NSV Liidus kasvava kasepuu lehed. Kaselehtedes sisalduvad: metüülpentosaan, C-vitamiin (140—160 mg %), adstringeerivad ained ja eeterlikud õlid. Kaseleheleotise sissevõtmisel täheldatakse diureetilist efekti.

Kaseleheleotist (10,0 : 200,0) soovitatakse diureetilise vahendina kusihappe diateesi ja neeruvoolmete puhul. Kõrge C-vitamiini sisalduse tõttu võib neid kasutada vitamiiniallikana.

Rp. Betulae fol. 50,0
DS. 1 supilusikatäis keeta teeks klaasitäies kuumas vees ja sisse võtta 5—6 korda päevas 1 supilusikatäis korraga.

BIGUMALUM, bigumaal, bigumaan (sün. *paludriin*) on uus sünteetiline malaariavastane preparaat. Keemiliselt struktuurilt on ta guanidiini derivaat ja kujutab endast N-para-kloorfenüül-N_5-isopropüülbiguaniidi. Bigumaal on lõhnata, mõru maitsega valge pulber; lahustub vees, alkoholis ja eetris. Sarnaselt hiniini ja akrihhiiniga on tema toime suunatud malaariaplasmoodiumide noortesse suguta

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

vormidesse (skisontotsiidne efekt), aga mitte sugulistesse vormidesse (gametotsüütidesse).

Erinevalt hiniinist ja akrihhiinist toimib bigumaal malaariaplasmoodiumide sporozoididesse, mis on eriti tähtis tema tarvitamisel malaaria profülaktikas.

Bigumaali tähtsaks iseärasuseks võrreldes hiniini ja akrihhiiniga on tema kõrge aktiivsus troopilise malaaria tekitajate suhtes. Sissevõetult bigumaal imendub kiiresti verre, eritudes aeglaselt organismist.

Bigumaali tarvitatakse malaaria kolme- ja neljapäevase vormi raviks. Ta on eriti efektiivne troopilise malaaria ravis.

Toksilised kõrvalnähud bigumaali sissevõtmisel on tähtsusetud: mõnikord täheldatakse iiveldust, oksendamist, peavalu ja veres — müelotsütoosi.

Tervishoiu Ministeeriumi 27. VIII 1950. a. instruktsiooni kohaselt piirdub troopilise malaaria ravi bigumaaliga ühe viiepäevase tsükliga. Kolme- ja neljapäevase malaaria puhul täiendatakse mainitud tsüklit 0,1 g bigumaali sissevõtmisega üks kord nädalas 3—6 kuu vältel. Troopilise malaaria ravil kaovad skisondid perifeersest verest 2—3 päeva pärast.

Bigumaali doseering ja raviskeem:

1. päeval 0,3 g korraga 2 korda, 2., 3., 4. ja 5. päeval 0,3 g üks kord päevas. Malaaria profülaktikaks soovitatakse bigumaali sisse võtta 0,1 g korraga kaks korda nädalas.

Malaaria raviks ja profülaktikaks lastel soovitatakse instruktsiooni kohaselt alljärgnevad bigumaali annused vanuse järgi.

Malaaria raviks:

Vanus	Bigumaali ööpäevane annus grammides sissevõtmisel
Kuni 1 aasta vanuseni	0,025
1 aastast kuni 2 aastani	0,05
3 „ „ 4 „	0,075
5 „ „ 6 „	0,1
7 „ „ 8 „	0,15
9 „ „ 12 „	0,2
13 „ „ 16 „	0,25
vanematele kui 16 aastat	0,3

Malaaria profülaktikaks:

Vanus	Annus
1 aastast kuni 3 aastani	0,025 kaks korda nädalas
4 „ „ 7 „	0,05 „ „ „
8-aastastele ja vanematele	0,1 „ „ „

Bigumaali väljastatakse soolhappe- ja äädikhappesoolana. Soolhappesoola väljastatakse valgete tablettidena sisaldusega 0,1 g (täisealistele) või 0,05 g (lastele) preparaati igas tabletis. Äädikhappesool on vees lahustuv kuni 2% ja väljastatakse pulbrina. Kasutatakse 2%-lise lahuse valmistamiseks veenisisesi süstimise otstarbel.

Vt. ka *Acrichinum, Chininum, Plasmocidum.*

* **BIJOCHINOLUM,** bijohinool on hiniinjoodvismutaadi 8% suspensioon neutraliseeritud virsikuõlis. Telliskivipunase värvusega vedelik.

Bijohinoolil on spetsiifiline toime spirohheetidesse ja teda tarvitatakse süüfilise kõikide vormide raviks.

Määratakse lihasesisesi 2—3 päeva kohta 3 ml. Ravikuuri jooksul manustatakse kuni 50 ml bijohinooli.

Bijohinooli doseering lastele.

Vanus	Ühekordne annus milliliitrites	Ravikuuriks milliliitrites
Kuni 6 kuuni	0,3—0,5	8,0
6 kuust kuni 1 aastani	0,5—0,8	8,0—10,0
1 aastast „ 3 „	0,5—1,0	12,0—15,0
3 „ „ 5 „	1,0—1,5	15,0—20,0
5 „ „ 10 „	1,0—2,0	20,0—25,0
10 „ „ 15 „	1,0—3,0	25,0—30,0

Bijohinooli väljastatakse originaalpakendis, purkides à 20—40—100 ml.

Suurim ühekordne annus lihasesisesi — 3 ml.

Rp. Bijochinoli 40,0
DS. Ülepäeva lihasesisesi
1—2 ml.

BILITRASTUM, bilitrast (sün. *biliselektaan)* oksüdijoodfenüül-α-fenüülpropioonhape on valge pulber, mis hästi lahustub alkoholis ja eetris ja ei lahustu vees.

Tarvitatakse kontrastpreparaadina sapipõie ja sapiteede röntgenograafiaks.

Manustatakse suu kaudu pulbrina, 3 g annuses. Sapipõie maksimaalset kontrastsust täheldatakse 13—15 tundi pärast bilitrasti sissevõtmist. Preparaat on hästi talutav ja ei ole toksiline.

BISAETHYLXANTHOGEN, bisetüülksantogeen (preparaat «K», C_2S_4O $(C_2H_5)_2$). Kollased kristallid, mis ei lahustu vees ja hästi lahustuvad alkoholis, eetris ja rasvõlides. Sisaldab 52% väävlit. Bisetüülksantogeen kuulub insektitsiidsete preparaatide rühma.

Bisetüülksantogeeni ja pesuseebi võrdsete osade segu on tuntud

nimetuse all seep «K». Seda preparaati soovitati insektitsiidse vahendina, eriti võitluses täide vastu. Seebi «K» 2% emulsioone kasutatakse pesu leotamiseks ja riide immutamiseks. Seep «K» ei avalda paikset või resorptiivset toimet inimese organismi. Seebiga «K» töödeldud pesu kaitseb riidetäide eest suvel 15—20 päeva ja talvel 20—25 päeva.

Vt. ka *Antipediculinum, Diphenylaminum, Pyrethri pulvis, Pentachlorinum.*

BISMOVEROLUM, bismoverool, alusene monovismutviinhappe vismutisool. Valge, vees raskesti lahustuv pulber. Väljastatakse suspensioonina steriilses mandli- või virsikuõlis; 1 ml suspensiooni sisaldab 0,05 g metallilist vismutit.

Süüfilisevastane preparaat. Süstitakse lihasesisesi 1,5 ml korraga 2 korda nädalas; ravikuuriks on kuni 20 ml. Väljastatakse purkides à 20, 40, 100 ja 200 ml.

Rp. Bismoveroli 20,0
DS. 1 ml ülepäeva lihasesisesi.

BISMUTUM, vismut on raskemetall. Vismutiühendid toimivad paikselt nii adstringeerivalt kui ka antiseptiliselt; resorptiivselt avaldavad spetsiifilist etiotroopset efekti (kemoteraapia) süüfilise ravil.

Bismutum subnitricum, Magisterium Bismuti, alusene vismutnitraat on lõhnata ja maitseta, valge peenkristalliline, vees lahustumatu pulber. Sisaldab umbes 70% Bi.

Manustatakse suu kaudu 0,3—0,5—1 g korraga pulbrite näol kootava vahendina *ulcus ventriculi* ja *duodeni,* ägedate enteriitide ja koliitide puhul; paikselt — salvidena ja puistepulbritena (5—10%) naha ja limaskestade põletikuliste protsesside (dermatiidid, ekseemid, erosioonid ja haavandid) puhul.

Bismutum subgallicum s. Dermatolum, dermatool on alusene vismutgallaat, $C_6H_2(OH)_3 \cdot COOBi(OH)_2$. Lõhnata ja peaaegu maitseta sidrunkollase värvusega pulber, mis ei lahustu vees, alkoholis ja eetris.

Tarvitatakse paikselt kootava ja antiseptilise vahendina *per se* puistepulbrina ja salvidena (5—10%).

Bismutum tribromphenolicum basicum s. Xeroformium, kseroform, alusene vismuttribroomfenolaat on peaaegu lõhnata ja maitseta kollane pulber, mis ei lahustu vees, alkoholis ja eetris.

Manustatakse peamiselt paikselt (jodoformi asemel) *per se* puistepulbrina, salvidena ja harva suu kaudu antiseptikumina.

Vt. ka *Airolum, Anusolum, Bijodaminum, Bijochinolum, Bismoverolum, Solbis.*

Rp. Bismuti subnitrici
Saloli āā 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber korraga.

Rp. Bismuti subnitrici
Magnesiae ustae āā 10,0
M. f. pulv.
DS. Sisse võtta 3 korda päevas noaotsatäis (maohaavandite puhul).

Rp. Bismuti subnitrici 4,0
Extr. Belladonnae 0,1
Aq. Menthae
Aq. Chloroformii āā 90,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis enne sööki (mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandi puhul).

Rp. Bismuti subnitrici 0,35
Ac. salicylici 0,15
Vaselini flavi 15,0
M. f. ung.
DS. Salv (kuuldekäigu ekskoriatsioonide ja matseratsioonide puhul).

Rp. Bismuti subnitrici 0,5
Extr. Opii 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 8
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Bismuti subnitrici 10,0
DS. 2—3 korraks. Segada klaasitäie sooja leelisveega (maohaavandi puhul).

Rp. Bismuti subnitrici 10,0
Decocti Salep ad 200,0
T-rae Opii simplicis gtt. V
MDS. Kaheks klistiiriks.

Rp. Bismuti subnitrici 4,0
Vaselini albi 16,0
M. f. ung.
DS. Salv (erosiooni, ekskoriatsiooni ja haavandi puhul).

Rp. Dermatoli 10,0
Zinci oxydati 20,0
Talci puri 30,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (haavandite puhul).

Rp. Ung. Xeroformii 3% — 10,0
DS. Silmasalv.

Rp. Dermatoli 0,2
Extr. Belladonnae 0,01
But. Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal hommikul ja õhtul pärasoolde (hemorroidi puhul).

Rp. Dermatoli 10,0
Ammonii sulfoichtyolici 60,0
Olei Rusci 4,0
Vaselini ad 100,0
M. f. ung.
DS. Salv (sügavate trühhofütooside puhul).

Rp. Bismuti subgallici 0,5
Calcii chlorati 0,08
Anaesthesini 0,08
Extr. Hyperici fl. 0,25
Butyri Cacao 2,0
M. f. supp.
D. t. d. N. 12
S. Hemorroidi puhul.

BISTALBINUM, vt. *Tannalbinum.*

BISTORTAE RHIZOMA, ussitatrajuurikas, vähjakaelakesed. Sisaldab umbes 20% parkaineid, glükoosi ja tärklist. Ussitatrajuurikat tarvitatakse paikselt kootava vahendina keedise (10,0—200,0), tinktuuri (15—20 tilka korraga) või vedelekstrakti — *Extr. Bistortae fluidum* — näol limaskestade põletikuliste protsesside puhul. Rahvameditsiinis soovitatakse ussitatrajuurika keedist kõhulahtisuste puhul sisse võtta (2 korda päevas ¼ klaasi keedist). Asendab ratanniapreparaate. Vt. *Bistalbinum.*

Rp. T-rae Bistortae
T-rae Gallarum āā 15,0
MDS. Igemete määrimiseks või loputuseks (20—30 tilka klaasitäie veele).

BITHIUROLUM, bitiurool on uus kemoterapeutiline vismuti- ja tiokarbamiidipreparaat. Kujutab endast suspensiooni virsiku-, aprikoosi- või mingis muus neutraalses õlis; 1 ml sisaldab 0,036 g metallilist vismutit.

Bitiurooli soovitatakse naha-, vistseraal- ja närvisüüfilise kõikide vormide puhul. Süstitakse lihasesisesi.

Doseering: esimest korda — 1 ml ja järgnevalt 2 ml korraga 3 korda nädalas. Ravikuur kestab 1½ kuud. Kogu ravikuuriks saavad haiged 35 ml preparaati (1,26 g metallilist vismutit).

Bitiurooli tarvitatakse kombinatsioonis arseenipreparaatidega (novarsenool jt.).

Vastunäidustused: raskekujuline tuberkuloos, südame dekompensatsioon, diabeet, maksa ja neeru kahjustused, hemoraagiline diatees. Bitiurooli väljastatakse purkides à 20, 40, 100 ja 200 ml. Vt. *Bijochinolum.*

BOLUS ALBA, valge savi, kaoliin, alumiiniumsilikaat on vees lahustumatu, valge, kerge, kompamisel rasvasena tunduv pulber; segamisel veega tekib plastiline mass, mis õhu käes muutub kuivaks. Valgel savil on katvaid ja adsorbeerivaid omadusi.

Tarvitatakse paikselt salvidena, pastadena ja puistepulbritena nahahaiguste ja haavandite puhul ning naha kaitseks seedemahlade vastu rooja-uuriste puhul; sissevõtmiseks täisealistele (20—30 g) ja lastele (5—10 g) ägedate põletikuliste protsesside (koliidid, enteriidid, laste kõhulahtisused, düsenteeria ja mao-sooletrakti intoksikatsioonid) puhul. Valge savi võib dermatoloogilises praktikas asendada vismuti- ja tsingipreparaate.

Rp. Boli albae steril. 100,0
DS. 1—2 supilusikatäit tühja kõhuga (segada veega).

Rp. Boli albae
Zinci oxydati āā 25,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Boli albae 20,0
Naphtalani 5,0
Lanolini 40,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Boli albae steril. 100,0
DS. Puistepulber.

Rp. Boli albae 0,6
Natrii bicarbonici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Boli albae 5,0
Mucilaginis amyli 100,0
MDS. 1 teelusikatäis iga 2—3 tunni järel (laste kõhulahtisuse puhul).

BORAX s. NATRIUM BORICUM s. NATRIUM BIBORICUM, naatriumboraat, pooraks $Na_2B_4O_7 \cdot 10H_2O$ — värvuseta kristallid, mis lahustuvad vees ja glütseriinis.

Tarvitatakse välispidiselt antiseptilise vahendina (määrimiseks, pritsimiseks ja loputuseks vesi- või glütseriinlahuste näol). Vt. *Acidum boricum.*

Rp. Boracis 5,0
Glycerini 25,0
MDS. Suu limaskesta määrimiseks (aftide puhul).

Rp. Natrii borici
Natrii bicarbonici āā 20,0
Natrii chlorati 10,0
M. f. pulv.
DS. Teelusikatäis klaasile veele (loputuseks).

Rp. Boracis 5,0
Glycerini 10,0
Spiritus Vini ad 200,0
MDS. Välispidine (määrimiseks).

BRILLIANTGRÜN, vt. *Viride Nitens.*

BROMUM, broom. Manustamisel organismi broomisoolad (bromiidid) ja orgaanilised broomiühendid suurendavad peaaju koores pidurdamisprotsesse ja taastavad kesknärvisüsteemis tasakaalu erutus- ja pidurdusprotsesside vahel (I. P. Pavlovi ja M. K. Petrova tööd).

Bromiide tarvitatakse rahustava vahendina kesknärvisüsteemi ägedate ja krooniliste haiguste puhul ja nimelt: erutusseisundite puhul neurasteenia ja hüsteeria alusel (ärritavus, unetus), langetõve, tantstõve, spasmofiilia, eklampsia ja mõnede psühhooside puhul.

Bromiidide kestval tarvitamisel võivad avalduda bromismi nähud: hingamisteede limaskesta ärritus (nohu, köha), mao-sooletrakti ärritus, mälu nõrgenemine ja üldine loidus. Bromiide võetakse sisse pulbrite ja lahuste näol.

Bromiidide toimemehhanism põhineb sellel, et imendudes verre broomisoolad eraldavad broomi-iooni, milline tungides kudedesse asendab kloori. Seepärast teraapias bromiididega on vaja haiget toita kloriididevaese — keedusoolavaese dieediga, et kudesid küllastada broomi-iooniga ja seega pikendada tema toimet.

Vastupidi, mürgistusel bromiididega (üledoseerimine, idiosünkraasia) soovitatakse organismi manustada naatriumkloriidi suuri koguseid. Broomipreparaatide doseerimine oleneb haige kõrgema närvitalitluse tüübist (I. P. Pavlov).

Broomipreparaadid:

Ammonium bromatum, ammooniumbromiid on värvuseta kristalliline pulber, mis lahustub 2 osas vees ja 4 osas alkoholis.

Kalium bromatum, kaaliumbromiid, värvuseta, vees hästi lahustuvad kristallid.

Natrium bromatum, naatriumbromiid on valge, vees ja alkoholis hästi lahustuv kristalliline pulber.

Tarvitatakse peamiselt langetõve raviks (kuni 4 g *pro die*).

Vt. ka *Camphora monobromata.*

Bromiide võetakse sisse pulbritena ja lahustena. 0,1—1 g korraga 3—4 korda päevas.

Bromuralum, bromuraal, α-monobroom-isovalerianüül-karbamiid, valged, vees halvasti lahustuvad kristallid.

Võetakse sisse pulbrite ja tablettide näol rahustava vahendina (annus 0,2—0,3 g) ja kerge uinutina (ühekordne annus 0,5 g). Bromuraali toime avaldub ½—1 tund pärast sissevõtmist.

Lastele määratakse bromuraali unetuse, läkaköha ja kusepidamatuse puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,6 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

Rp. Natrii bromati
Kalii bromati āā 4,0
Aq. destill. 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Natrii bromati 10,0
T-rae Valerianae 5,0
Aq. destill. 200,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 3—4 tunni järel (langetõve puhul).

Rp. Inf. herbae Adonidis vernalis 6,0 : 180,0
Natrii bromati 6,0
Codeini phosphorici 0,2
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis (Behterevi mikstuur).

Rp. Natrii bromati
Kalii bromati āā 2,0
Aquae destillatae 100,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 teelusikatäis varaealistele lastele.

Rp. Sol. Natrii bromati 6% — 10,0
Sol. Glucosi 40% — 10,0
M. Sterilisetur!
DS. 10 ml veenisisesi (reaktiivse psühhoosi puhul).

Rp. Kalii bromati
Natrii bromati āā 4,0
Ammonii bromati 1,0
Aq. destill. 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Sol. Natrii bromati 0,25—0,5% — 200,0
DS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis 3—6 nädala kestel (neurasteenia puhul).

Rp. Kalii bromati 5,0
Kalii jodati 3,0
Aq. destill. 20,0
MDS. 2—3 korda päevas 20 tilka vee või piimaga.

Rp. Inf. rad. Valerianae 6,0 : 180,0
Kalii bromati
Natrii bromati āā 4,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Bromurali 0,3
D. t. d. N. 10 in tabl. seu in capsulis amylaceis
S. 2—3 korda päevas 1 tablett (kapsel).

Rp. Bromurali 0,2
Diuretini 0,4
Papaverini hydrochlorici 0,04
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (hüpertoonia puhul).

Rp. Sol. Natrii bromati 10% 100,0
Sterilisetur!
DS. 10 ml korraga veenisisesi (maohaavandi, leemendava ekseemi ja kihelevate dermatooside puhul).

BURSA PASTORIS CAPSELLA, hiirekõrv on üheaastane rohttaim, mis kasvab igal pool NSV Liidus. Taime maapealne osa *(herba)* sisaldab alkaloidi bursiini, glükosiidi diosmiini, koliini, atsetüülkoliini, türamiini, orgaanilisi happeid, rodaanvesinikku, 0,13% C-vitamiini ja fermente. Hiirekõrvapreparaatide resorptiivse toime avaldumisel ilmneb nende võime tugevdada emakalihaskonna kokkutõmmet.

Hiirekõrvaürti tarvitatakse verejooksu sulgeva vahendina emakaverejooksude, eriti emaka atoonia puhul vedelekstrakti *(Extr. Bursae pastoris fluidum)* näol 20—30 tilka korraga 3 korda päevas. Suurtes annustes on hiirekõrvapreparaadid toksilised ja neid tuleb tarvitada ettevaatlikult. Hiirekõrvapreparaadid asendavad koldjurepreparaate.

Rp. Extr. Bursae pastoris fl. 20,0
DS. Sisse võtta 3 korda päevas
20 tilka.

Rp. Extr. Bursae pastoris fl.
Extr. Viburni fl. āā 10,0
MDS. 3 korda päevas 30 tilka.

BUTYROLUM, butürool on hüdreeritud rasvade ja tahke parafiini sulam. Kollaka värvusega rasvane kõva mass. Sulamistäpp on 33—35°.

Tarvitatakse *Butyrum Cacao* asendajana ravimküünalde — suposiitide valmistamisel.

CALCARIA CHLORATA, pleek- ehk kloorlubi. Vt. *Chlorum.*

CALCARIA USTA s. CALCIUM OXYDATUM, kaltsiumoksüüd, kustutamata lubi, valge või hallikasvalge värvusega amorfsed kõvad tükid. Vee juuresolekul läheb soojaks ja muutub kaltsiumhüdroksüüdiks $Ca(OH)_2$ — kustutatud lubjaks; valge, vees vähe lahustuv pulber. Kaltsiumoksüüdi tarvitatakse desinfitseeriva vahendina kuiva pulbri või vesisuspensiooni (10—20%) — «lubjapiima» näol solgiaukude, käimlate, raudteede jt. desinfitseerimiseks.

Vt. ka *Aqua Calcis.*

CALCAS, kalkaas (vastab larosaanile) on kaltsiumkaseinaat; sisaldab 2,5% kaltsiumi; lahustub hästi piimas. Laste dieetiline preparaat. Tarvitatakse kõhulahtisuste ja toitumise häirete puhul laste juures; lisandatakse piimale kuni 2%. Väljastatakse karpides à 100 g.

CALCEX, kaltseks, $(C_6H_{12}N_4)_2 \cdot CaCl_2 \cdot 10H_2O$. Urotropiini ja kaltsiumkloriidi kompleksühend. Lõhnata, mõrkja maitsega valge, vees hästi lahustuv kristalliline pulber. Soovitatakse gripi raviks, eriti algstaadiumil (üldine haiglane olek, nohu).

Võetakse sisse tablettidena 0,5 g korraga 3—4 korda päevas. On müügil klaastorukestes, mis sisaldavad 6—10 tabletti.

CALCIUM CARBONICUM PRAECIPITATUM, kaltsiumkarbonaat, $CaCO_3$, sadestatud kriit *(Creta alba)*. Valge, vees lahustumatu pulber.

Võetakse sisse pulbritena 0,3—0,5 g korraga hüperatsiidsete gastriitide ja kõhulahtisuste puhul; kuulub hambapulbrite koostisse.

Rp. Calcii carbonici 0,5—1,0
D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber 1—5-aastastele lastele kõhulahtisuste puhul.

Rp. Calcii carbonici 20,0
Magnesii carbonici 5,0
Ol. Menthae piperitae gtt. V
M. f. pulv.
DS. Hambapulber.

CALCIUM CHLORATUM CRYSTALLISATUM, kaltsiumkloriid, $CaCl_2 \cdot 6H_2O$, soolaka maitsega värvuseta, läbipaistvad, vees kergesti lahustuvad kristallid.

Kaltsiumkloriidi tarvitatakse:

1) verejooksu sulgeva vahendina (soodustab vere hüübimist);

2) desensibiliseeriva vahendina allergiliste haigestumiste (bronhiaalastma, heinapalavik, seerumitõbi, mõned dermatoosid) puhul;

3) vahendina, mis vähendab veresoonte seinte läbitavust põletikuliste protsesside, eriti kopsude toksilise turse puhul, mida on põhjustanud lämmatavad ründeained (kloor, fosgeen jt.), samuti nefriidi jm. puhul;

4) vastumürgina mürgistusel magneesiumisooladega.

Kaltsiumkloriidi määratakse sissevõtmiseks, mikstuuris 0,5—1 g korraga 3—4 korda päevas ja peamiselt veenisisesi 5—10 ml 10% lahust.

Veenisiseseid süstimisi peab teostama aeglaselt.

Kaltsiumkloriid on lahustes ebasobiv aluseliste sooladega, fosfaatidega, karbonaatidega, sulfaatidega ja salitsülaatidega.

Calcium gluconicum, kaltsiumglükonaat on lõhnata ja maitseta, valge, teraline, soojas vees lahustuv pulber. Sisaldab umbes 9% kaltsiumi.

Tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud kaltsiumkloriid. Omab paremat maitset, on vähem toksiline ja ärritab vähem kudesid. Annus: suu kaudu 3—5 g 2—3 korda päevas; lihase- või veenisisesi — 10 ml 10% lahust 1 kord päevas; määratakse lastele.

Calcium hypochlorosum, vt. *Calcaria chlorata.*

Calcium lacticum, kaltsiumlaktaat, $Ca(C_3H_5O_3)_2 \cdot H_2O$ on valge, vees lahustuv pulber.

Võetakse sisse samadel juhtudel, kus on näidustatud kaltsiumkloriid: pulbritena 3—4 korda päevas 0,5—1 g korraga.

Rp. Calcii chlorati crystallisati 5,0
(10,0)
Aq. destill. 200,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Sol. Calcii gluconici steril.
10% — 20,0
DS. Süstimiseks veeni
(5—10 ml).

Rp. Sol. Calcii chlorati crystallisati
10% — 10,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Veenisisesi 5—10 ml korraga.

Rp. Calcii lactici 10,0
Sir. simplicis 20,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 1 teelusikatäis iga 3—4 tunni järel (2—5-aastastele lastele spasmofiilia puhul).

Calcium glycerophosphoricum, vt. *Phosphorus.*

Calcium sulfuricum ustum s. gypsum, põletatud kips, 2 osa kipsi ja 1 osa vee segu muutub kõvaks 10 minuti möödumisel; tekib valge, kõva, tihe mass. Tarvitatakse kipsmähisteks. Säilitada hästi suletud anumates.

* **CALOMEL,** vt. *Hydrargyrum chloratum.*

CAMPHORA, kamper; keemiliselt koostiselt kuulub hüdroaromaatse rea ketoonide hulka. Meditsiiniliseks otstarbeks tarvitatakse naturaalset, paremale pööravat kamprit, mida saadakse nii kampripuust *Cinnamomum Camphorae* kui ka kamper-basiliku *Ocimum canum* ja samuti nuluõlist saadavat sünteetilist, vasakule pööravat kamprit. Kampri sünteetilised preparaadid on farmakoloogiliselt toimelt identsed naturaalse kampriga.

Kamper kujutab endast iseloomuliku lõhnaga ja mõrkja, jahutava maitsega valgeid, kristalseid tükke, mis peaaegu vees ei lahustu, kuid kergesti lahustuvad alkoholis ja rasvõlides.

Kampripreparaadid:

Camphora trita, pulbristatud kamper; saadakse kampri hõõrumisel vähese hulga alkoholi või eetriga; määratakse tavaliselt sissevõtmiseks 0,1—0,2 g korraga.

Oleum camphoratum ad usum externum, kampriõli on kampri 10% lahus päevalilleõlis. Välispidiseks tarvitamiseks.

Solutio Camphorae oleosa *(Oleum camphoratum* — 10% või 20%) on kamprilahus virsikuõlis. Tarvitatakse süstimiseks nahaalusi.

Emulsio Camphorae oleo-aquosa 2%, kampri õli-vesiemulsioon. Ultraheli seadeldise abil saadud, kõrge hiivutusega kampripreparaat. Süstitakse veenisisesi ja nahaalusi 1—2 ml korraga.

Emulsio Camphorae oleo-aquosa 8%, kampri õli-vesiemulsioon; sisaldab 8% kamprit. Valmistatakse analoogiliselt eelmise preparaadiga. Väljastatakse ampullides à 10 ml süstimiseks veenisisesi. Süstitakse skisofreenia krampraviks 5—8 ml korraga veenisisesi.

Spiritus camphoratus, kampripiiritus, kampri 10% alkohollahus. Tarvitatakse välispidiselt ärritava vahendina.

Kampripreparaate manustatakse välispidiselt antiseptiliste ja ärritavate vahenditena (salvid, hõõrutised), suu kaudu ja nahaalusi kesknärvisüsteemi, peamiselt hingamis- ja vasomotoorse keskuse erutamiseks erineva päritoluga lämbuste ja südame-veresoonte süsteemi puude puhul.

Kamprit suurtes annustes soovitati skisofreenia raviks (psühhoside krampravi).

Kamper on sobimatu pulbrites (veeldub) salooliga, mentooliga ja kloraalhüdraadiga.

CAMPHORA SOLLIB, sollibkamper on 40%-line kampripreparaat järgmise koostisega: kamprit 39—41%, salooli 48—51%, etanooli 8—9,5%, klooretooni 0,9—1,2%.

Iseloomuliku kamprilõhnaga läbipaistev vedelik. Farmakoloogiline toime ja terapeutiline efekt on sama, mis kampri õlilahustel, kuid avaldub kiiremini. Süstimine nahaalusi on vähem valulik. Eksperimentaalsed uurimised ja kliinilised täheldused selle preparaadi toime kohta jätkuvad.

Rp. Camphorae tritae 0,1
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in charta cerata
S. 3—4 korda päevas 1 pulber.

Rp. Camphorae tritae 2,0
Ol. Persicorum sterilis. 4,0
Aetheris puri ad 10,0
MDS. 1—2 ml nahaalusi mitu korda päevas.

Rp. Sol. Camphorae oleosae 10% (20%) — 1,0
D. in amp. N. 10
S. Süstimiseks nahaalusi (iga 1—2 tunni järel 1 ml).

Rp. Spiritus camphorati 50,0
DS. Sissehõõrumiseks.

Rp. Camphorae tritae
Ac. benzoici āā 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Sol. Camphorae oleosae
10% (20%) — 20,0
Sterilis!
DS. 1—2 ml korraga nahaalusi.

Rp. Emuls. Camphorae oleo-aquosae 8% — 10,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. 5 ml veenisisesi (psühhoside krampraviks).

Camphora monobromata, broomkamper on valge, kristalliline, vees lahustumatu pulber. Võetakse sisse pulbrites ja pillides (mitu korda päevas 0,1—0,5 g korraga) *sedativum*'ina eriti seksuaalse iseloomuga neurasteenia raviks.

Rp. Camphorae monobromatae 0,25
D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis
S. 2—3 korda päevas 1 kapsel (närvilikkuse puhul).

Rp. Camphorae monobromatae 0,15
Butyri Cacao 2,0
M. f. glob. D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 kuulike asetada tuppe.

Rp. Camphorae monobromatae 0,15
Luminali 0,05
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

CAMPOLON, vt. *Hepalonum.*

CANNABIS INDICAE HERBA, india kanepi ürt. Kultiveeritakse Kesk-Aasias, Iraanis, Indias ja Põhja-Ameerikas. Kogutakse õitsvaid emasõisikuid. Toimeained: eeterlikud õlid ja veel vähe uuritud vaikude segu.

Tarvitatakse rahustava vahendina (harva), peamiselt günekoloogilises praktikas preparaadi *Tinctura Cannabis indicae,* india kanepi tinktuuri näol; läbipaistev kollakaspruun vedelik.

Võetakse sisse 10—15 tilka korraga.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

CANNABIS SATIVA, kanep. Kultiveeritakse kõikjal NSV Liidus. Kanepiseemneist *(Fructus Cannabis),* mis sisaldavad 20—35% rasvõli, valmistatud emulsiooni — *Emulsio Cannabis* tarvitatakse samadel juhtudel kui mandliemulsiooni.

* **CANTHARIDES,** hispaania kärbsed, *Lytta vesicatoria* kuivatatud mardikad. Toimeaine: kantaridiin—kapillaarimürk, mis paiksel manustamisel omab ägedalt ärritavaid ja ville tekitavaid omadusi. Resorbeerunult ärritab urogenitaalseid teid (tsüstiit, nefriit, uretriit). *Cantharides*'t tarvitatakse ainult paikselt ärajuhtiva ja ärritava vahendina plaastri — *Emplastrum Cantharidum ordinarium* näol. Plaastrit, niinimetatud «villplaastrit» asetatakse 5—6 tunniks selja- ja kuklanahale või kõrva taha.

Rp. Emplastri Cantharidum extensi
4 × 4 cm
DS. Villplaaster.

CAPSICI FRUCTUS, türgi pipar, punane pipar, taime *Capsicum annuum* küpsed viljad. Toimeaineks on kapsaitsiin, mis põhjustab pipra terava maitse.

Tinctura Capsici, türgi pipra tinktuur. Punase värvusega ja põletava maitsega läbipaistev vedelik. Manustatakse suu kaudu *stomachicum*'ina 10—20 tilka korraga ja paikselt nahka ärritava vahendina.

CARBO ACTIVATUS, aktiveeritud süsi on süsivesinikkudest ja teistest kõrvalainetest kõrges temperatuuris hapendamise teel puhastatud puusüsi.

Aktiveeritud sütt väljastatakse pulbrina karpides à 30 g ja tablettides à 0,5 g. Sellist söepreparaati nimetatakse karboleeniks *(Carbolen).* Aktiveeritud söel on võime adsorbeerida alkaloide, raskemetalle, bakterite toksiine ja gaase. Karboleeni tarvitatakse laialdaselt adsorptsioonteraapias mao-sooletrakti mitmesuguste infektsioonniliste haiguste (düsenteeria jt.) düspepsia, meteorismi, toidumürgistuste (botulism, mürgistus vorstimürgiga ja seentega) ja mürgistuste puhul raskemetallidega (elavhõbe, seatina) ja alkaloididega (morfiin, strühniin, atropiin jt.).

Ägedate mürgistuste puhul määratakse karboleeni sissevõtmiseks suspensioonina — 20—30 g sütt ½—1 klaasile veele (korduvalt) järgneva maoloputusega või lahtisti sissevõtmisega.

Meteorismi ja düspepsia puhul määratakse karboleeni 3—4 korda päevas 1 tablett korraga.

Rp. Carboleni 30,0
DS. Kaheks korraks (pool kogusest segada ½ klaasi veega ja ära juua).

Rp. Carboleni tabl. 1 karp
DS. 3—4 korda päevas 1 tablett.

CARBOLEN, karboleen, vt. *Carbo activatus.*

** **CARBOCHOLINUM,** karbokoliin (sün. *lentiin, dorüül),* karbaminoüül-koliinkloriid on valge, kristalliline, vees lahustuv pulber. Farmakoloogilise toime mehhanismilt kuulub karbokoliin koliini rühma ja osutub parasümpaatilise närvisüsteemi tugevaks erutajaks. Karbokoliin on püsivam koliinist ja atsetüülkoliinist ning on kestvama toimega.

Karbokoliini soovitatakse eriti postoperatiivse soolkonna atoonia, funktsionaalse ahhüülia, paroksüsmaalse südamepekslemise, essentsiaalse hüpertoonia ja oblitereeruvate endoarteriitide puhul.

Karbokoliinilahuste viimisel konjunktivaalkotti tekib silmaava ahenemine ja silma siserõhu alanemine, mis õigustab tema kasutamist glaukoomi puhul (1—2 tilka lahust 1 : 10 000, 1 : 1000). Kõrvalnähud karbokoliini tarvitamisel on harvad (kuumatunne, süljevoolus) ja kõrvaldatavad atropiiniga.

Karbokoliini võetakse sisse tablettidena või tilkadena 1—2 mg korraga või süstitakse nahaalusi annuses 0,1—0,25 mg. Karbokoliini toime avaldub kiiresti, 5—10 minutit pärast manustamist. Ravikuur kestab 10—15 päeva.

Suurim ühekordne annus — 0,001 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,003 g.
Suurim ühekordne annus nahaalusi 0,0005 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi 0,001 g.

Rp. Sol. Carbocholini (1 : 10 000)
1,0
D. t. d. N. 4 in ampullis
S. ½—1 ml korraga nahaalusi.

* **CARBONEUM TETRACHLORATUM,** tetrakloorsüsinik, CCl_4 on läbipaistev värvuseta vedelik. Tarvitatakse nugilistevastase vahendina ankülostoomide ja maksakaanide puhul; määratakse sissevõtmiseks 1—2 ml korraga želatiinkapslites; 15—20 minuti pärast antakse soollahtisti (ei tohi anda riitsinuseõli). Tetrakloorsüsinikul on paikselt ärritav toime ja suurte annuste imendumise korral osutub kangeks mürgiks (kesknärvisüsteemi halvatus, maksa väärastus).

Rp. Carbonei tetrachlorati 0,5 (1,0)
D. t. d. N. 6 in capsulis gelatinosis
S. 1—2 kapslit sisse võtta.

CARBOSULFIDINUM, vt. *Sulfidin.*

CARDIAZOL, vt. *Corazolum.*

CAROTOLUM, karotool — kristallilise karotiini (provitamiin A) lahus rafineeritud õlis. Vitamiin-ravipreparaat. Tarvitatakse A-hüpovitaminoosi ja A-avitaminoosi profülaktikas ja ravis. Määratakse nahaalusi annuses 1 ml (1 ml preparaati sisaldab 1 mg kristallilist karotiini).

Carotonum, karotoon on karotiini (provitamiin A) kolloidaalne vesilahus. Vitamiin-ravipreparaat. Tarvitatakse silma side- ja sarvkesta ja ülemiste hingamisteede haigestumiste ning epiteliaalsete katete kahjustuste puhul.

Määratakse tilkadena (silma või ninna) ja kompressidena (marlikompressid) igemetele ja nahale.

Väljastatakse pudelites (5 ml) ja ampullides à 1 ml.

Vt. ka *Vitaderm, Vitamin A.*

CATHARTIN, katartiin on türnpuu *(Rhamnus cathartica)* marjade kuivekstrakt. Toimeained on antrakinoonglükosiidid.

Paakspuu (vt. *Frangulae Cortex)* preparaatidega sarnaselt tugevdab katartiin manustamisel *per os* jämesoole peristaltikat ja toimib lahtistina.

Katartiini tarvitatakse kerge lahtistina krooniliste kõhukinnisuste puhul. Efekt avaldub 10—12 tunni pärast.

Toodetakse pillidena, mis sisaldavad à 0,25 g türnpuumarjade kuivekstrakti. Määratakse 1—2 pilli ööseks.

Vt. ka *Rhamni catharticae fructus.*

CENTAUREAE CYANI FLORES, rukkililleõied; sisaldavad tsüaniini ja mineraalsooli.

Rukkililli soovitatakse kerge diureetilise vahendina leotise näol (teelusikatäis rukkililleõisi valatakse klaasi keeva veega üle, lastakse tõmbuda 20 minutit, jahutatakse ja kurnatakse). Annus on ¼ klaasitäit 3 korda päevas 20 minutit enne sööki. Rukkililleõied kuuluvad diureetilise tee koostisse: rukkililleõisi — 1 osa, kikkaputkejuurt 1 osa, kadakamarju — 1 osa.

CERA FLAVA, kollane vaha on meeldiva mee lõhnaga kollane mass, mesilaste erinäärmete poolt väljatöötatav produkt.

Pleegitamisel päikese käes saadakse valge vaha *Cera alba,* mis on kollasest vahast hapram. Vaha koosneb peamiselt kõrgemolekulaarsete ühevalentsete alkoholide ja kõrgemate rasvhapete estrite segust. Sulamistäpp 63—65°. Vaha kasutatakse paksude salvide, plaastrite ja pillide valmistamisel alusena.

CERIUM OXALICUM, tseeriumoksalaat on valge, vees lahustumatu pulber. Võetakse sisse pulbrites 0,05—0,2 g korraga kardialgia puhul.

Rp. Cerii oxalici 0,1
Anaesthesini 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 3 korda päevas 1 pulber.

CHAMOMILLAE FLORES, kummeliõied. Sisaldavad eeterlikku õli ja mõruained. Tarvitatakse vesileotise näol (1 supilusikatäis kummeliõisi lasta tõmbuda klaasi kuuma veega, jahutada, filtrida) sissevõtmiseks puhutisevastase ja higileajava vahendina (eriti lastele) ja välispidiselt loputuseks, kompressideks, vannideks ja klistiirideks.

Soovitatakse «puhutisevastase teena» järgmise koostisega ravimteed: kummeliõisi — 40 g, kõõmneid — 20 g ja punaürti — 20 g.

1 teelusikatäis lasta tõmbuda klaasi kuuma veega ja sisse võtta 1 supilusikatäis korraga mitu korda päevas.

CHARTA SINAPINA, sinepipaber, sinepiplaaster. Enne tarvitamist niisutatakse sinepiplaaster sooja veega ja asetatakse nahale (10—20 minutiks). Sinepis sisalduva fermendi mürosiini toimel eraldub glükosiidist (sinigriinist) eeterlik sinepiõli.

Sinepiplaastrit tarvitatakse ärritava ja ärajuhtiva vahendina.

Vt. ka *Ol. Sinapis aethereum.*

CHELIDONII MAJORIS HERBA, vereurmaürt, vereurm on mitmeaastane rohttaim, mis kasvab peaaegu kõikjal NSV Liidus. Vereurmaürti ja selle taime mahla tarvitati iidsest ajast rahvameditsiinis haavade kinnikasvamiseks, soolatüügaste eemaldamiseks ja nahatiisikuse raviks. Paiksel manustamisel avaldab vereurmaürt tunduval määral ärritavat toimet.

Vereurmaürt sisaldab alkaloide helidoniini, helertriini, protopiini, sangvinariini, C-vitamiini ja eeterlikku õli. Sissevõtmisel avaldab alkaloid helidoniin valuvaigistavat efekti ja samuti lõdvendab silelihasega elundite (soolkond, emakas, veresooned) spasme ja mõnevõrra alandab vererõhku (papaveriiniga sarnane farmakoloogiline efekt).

Taimemahla soovitatakse paikselt soolatüügaste eemaldamiseks.

CHINAE CORTEX, troopikas (Indo-Hiina, India, Indoneesia) kultiveeritava kiinapuu *(Cinchona succirubra)* koor. NSV Liidus kultiveeritakse kiinapuud Kaukaasias. Kiinakoor sisaldab umbes 20 mitmesugust alkaloidi, milledest suurimat tähtsust omavad alkaloidid hiniin ja hinidiin.

Kiinakoort tarvitatakse mõnikord mõruainena vesileotise *(Decoctum Chinae)* ja tinktuuri *(T-ra Chinae)* näol.

K i i n a k o o r e p r e p a r a a d i d :

Tinctura Chinae composita, kiina-liittinktuur. Kiina- ja pomerantsikoorest, emajuurest ning koriandriseemnetest valmistatud tinktuur. Punakaspruuni värvusega, aromaatse lõhnaga ja vürtsikas-mõru maitsega läbipaistev vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks mõruainena 20—30 tilka korraga.

Guttae Botkini, botkini tilgad. Botkini tilkade koostisse kuuluvad: kiina-liittinktuur, hoffmanni tilgad, lahjendatud soolhappe, hiniinhüdrokloriid (umbes 5%) ja piparmündiõli. Punakaspruuni värvusega ja tugeva mõru maitsega vedelik.

Tarvitatakse *stomachicum'*ina 2—3 korda päevas 15—20 tilka korraga.

Rp. T-rae Chinae compositae
T-rae amarae āā 15,0
MDS. 2—3 korda päevas 30 tilka enne sööki.

Chinidinum sulfuricum, hinidiinsulfaat (hinidiin on kiinakoore alkaloid) on kristalliline, vees raskesti lahustuv aine. Resorptiivsel toimel vähendab hinidiin südamesiseste motoorsete sõlmede erutuvust, aeglustab ja reguleerib ärrituste juhtimist Hisi kimbus.

Hinidiini tarvitatakse peamiselt *arythmia perpetua* raviks. Mää-

ratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena 2—3 korda päevas 0,1—0,2 g korraga.

Hinidiin on vastunäidustatud südame kompenseeritud rikete ja südamebloki kõikide vormide puhul.

Rp. Chinidini sulfurici 0,1
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber korraga.

CHININUM, hiniin on kiinapuukoore (vt. *Chinae cortex*) alkaloid.

Meditsiinis tarvitatakse hiniini lahustuvaid sooli. Paiksel manustamisel avaldavad hiniinisoolad ärritavat, antiseptilist ja kergelt valuvaigistavat toimet.

Resoptiivselt mõjub hiniin soojusevahetusse, alandades kehatemperatuuri (eriti palavikuliste haiguste puhul) soojusekeskuse ja soojusetekke protsesside pärssimise tõttu kudedes. Hiniin erutab emaka lihaskonda, tõstes toonust ja tugevdades selle rütmilisi kokkutõmbeid ning avaldab spetsiifilist etiotroopset toimet malaaria tekitajasse *(Plasmodium malariae),* peamiselt tema noortesse suguta vormidesse (skisontotroopne efekt).

Hiniinisooli tarvitatakse: 1) malaaria spetsiifilises profülaktikas ja ravis (kemoteraapia); 2) palavikku alandava ja valuvähendava vahendina (harva); 3) emaka lihaskonna tugevdamiseks väituste nõrkuse puhul.

Hiniinipreparaadid:

Chininum bromatum, hiniinhüdrobromiid on lõhnata, mõru maitsega valge, kristalliline pulber. Lahustub 45 osas külmas ja 1 osas kuumas vees. Võetakse sisse pulbritena 3—4 korda päevas 0,1—0,5 g korraga.

Chininum hydrochloricum, hiniinhüdrokloriid, väga mõru maitsega valged, nõeljad kristallid, mis lahustuvad vees (1:30). Sisaldab 82% hiniini.

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena (oblaatides) 0,3—0,4 g korraga kuni 1 g päevas, troopilise malaaria puhul kuni 1,5 g päevas.

Harvem süstitakse nahaalusi, lihase- ja veenisisesi; viimasel juhul kirjutatakse välja koos antipüriiniga, karbamiidiga või uretaaniga, mis suurendavad tema lahustuvust ja vähendavad tema ärritavaid omadusi.

Jodchinopyrinum, joodhinopüriin, joodist, hiniinist ja antipüriinist koosnev preparaat; valmistatakse *ex tempore* Rubaškini järgi; soovitatakse süstimiseks nahaalusi.

Joodhinopüriinilahuse valmistamise meetlus Rubaškini järgi.

Lahus N. 1: Jodi puri 0,6, Antipyrini 4,5, Aq. destill. ad 10 ml.
Lahus N. 2: Chinini hydrochlorici 10% 90 ml.

Lahused segatakse keevas olekus, mille järel segu keedetakse, filtritakse ja steriliseeritakse.

Lahus on läbipaistev, kergelt roheka varjundiga. Lahust süstitakse soojendatuna (25—28°) sügavalt nahaalusesse koesse selja piirkonda, allapoole abaluu nurka, 10 ml 1 kord päevas (või 2 korda à 5 ml).

Chininum bihydrochloricum, hiniinbihüdrokloriid, mõru maitsega värvuseta, vees hästi lahustuvad kristallid. Sisaldab 72,3% hiniini.

Määratakse peamiselt nahaalusi või veenisisesi (erijuhtudel) 1 kord päevas 0,5—1 g korraga, s. o. 1—2 ml 50% või 2—4 ml 25% lahust.

Chininum sulfuricum, hiniinsulfaat, mõru maitsega valged peened kristallid, mis raskesti lahustuvad vees (1:800). Sisaldab 74% hiniini.

Võetakse sisse pulbritena (oblaatides) 0,3—0,4 g korraga kuni 1,2 g päevas.

Euchininum, euhiniin, hiniini etüülsüsihappe ester on lõhnata, valge, kerge pulber, mis ei oma mõru maitset ja raskesti lahustub vees. Määratakse sissevõtmiseks pulbritena, eelistatult lastele.

Sovchinet, sovkineet, Abhaasias kultiveeritavast üheaastasest kiinapuust saadav preparaat. Sisaldab 4,2% hiniini ja samuti tsinhonidiini (10,5%), hinidiini jt. Sovkineedi efektiivsust malaaria profülaktikaks ja raviks uuritakse.

Hiniinisoolade doseerimine lastele ööpäeva kohta:

1 kuni 12 kuuni — niipalju sentigramme (0,01) kuipalju lapsel on kuid, aga mitte rohkem kui 0,1 g.

1 aastast kuni 10 aastani — niipalju detsigramme (0,1) kuipalju lapsel on aastaid.

10 kuni 15 aastani — 1 g.

Vanematele kui 15 aastat — täisealise annus.

Hiniinisoolade mitmesugused tarvitamisviisid malaaria profülaktikaks ja raviks on antud eriinstruktsioonides (NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi instruktsioon 16. märtsist 1944. a.).

Malaaria süstemaatiline ravikuur hiniiniga

Tsüklid ja vaheajad	Kestus päevades	Ööpäevane annus grammides	Annuste arv päevas
Esimene tsükkel	3—4	1,0—1,2	2
Vaheaeg	4	—	—
Teine tsükkel	3	1,0—1,2	2
Vaheaeg	4	—	—
Kolmas tsükkel	3	1,0—1,2	2
Vaheaeg	4	—	—
Neljas tsükkel	3	1,0—1,2	2

Hiniinipreparaatide kestval tarvitamisel võivad ilmuda kõrvalnähud: kõrvade kohisemine, peapööritus, oksendamine, käte värisemine ja unetus.

Idiosünkraasia puhul hiniini suhtes täheldatakse nõgestõbe, erüteemi ja palavikku.

Hiniinipreparaadid on vastunäidustatud idiosünkraasia, hemoglobinuurse palaviku ja sisekõrva haigestumiste puhul.

Viimastel aastatel asendatakse hiniinisooli malaariaravi praktikas eduga sünteetiliste malaariavastaste preparaatidega: akrihhiiniga ja plasmotsiidiga (vt.).

Hiniin säilitab oma tähtsuse peamiselt akrihhiini mittetalutavuse korral visalt korduvate malaaria vormide ravil ja malaaria komatoossete juhtude puhul.

Rp. Chinini hydrochlorici 0,4
D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Chinini hydrochlorici 0,25 (0,5)
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 2—3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Chinini hydrochlorici 0,3
Methyleni coerulei 0,05
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in capsulis gelatinosis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Chinini bromati 0,2
D. t. d. in oblatis N. 10
S. 2 korda päevas 1 oblaat (närvilise südamepekslemise puhul).

Rp. Chinini hydrochlorici 3,0
Antipyrini 2,0
Aq. destill. sterilisatae 6,0
MDS. Nahaalusi 1 ml korraga.

Rp. Chinini hydrochlorici 1,5
Mucilaginis Gummi arabici 30,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 2 supilusikatäit klistiiri kohta.

Rp. Euchinini
Sacchari āā 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber (6-aastasele lapsele).

Rp. Chinini hydrochlorici 2,0
Urethani 0,5
Aq. destill. 20,0
M. Sterilisetur!
DS. Nahaalusi või lihasesisesi 4 ml korraga.

Rp. Sol. Chinini bihydrochlorici 50% — 1,0
D. t. d. N. 4 in ampullis
S. Süstimiseks veenisisesi (1 ml korraga).

Rp. Chinini hydrochlorici 0,25
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 3 in capsulis amylaceis
S. 1 kapsel sisse võtta (väituste nõrkuse puhul).

CHINOSOLUM, hinosool, ortooksühinoliinsulfaat on põletava maitsega, vees kergesti lahustuv helekollane kristalliline pulber.

Tarvitatakse välispidiselt tugeva antiseptikumina vesilahuste (1:500, 1:1000) näol käte desinfitseerimiseks, haavade ja haavandite pesemiseks, pritsimiseks ja günekoloogilises praktikas. Määratakse ka salvidena (5—10%), puistepulbritena (1—2%) ja tupekuulikestena.

Hinosool kuulub eostumisvastaste vahendite — vagileeni, kontratseptiini ja prekonsooli (vt.) — koostisse.

Rp. Chinosoli 0,2
Aq. destill. 200,0
MDS. Haavade pesemiseks.

Rp. Chinosoli
Ac. borici āā 0,2
Butyri Cacao q. s.
ut f. globulus vaginalis
D. t. d. N. 6
S. Tupekuulikesed (eostumisvastased).

Rp. Sol. Chinosoli 5% — 100,0
DS. 2 supilusikatäit kannule veele (loputuseks).

* **CHLORALUM HYDRATUM,** kloraalhüdraat, $CCl_3CH(OH)_2$, iseloomuliku lõhnaga ja mõrkja maitsega värvuseta, läbipaistvad kristallid, mis kergesti lahustuvad vees, alkoholis ja eetris.

Kloraalhüdraat kuulub ainete rühma, mis pärsivad ja suurtes (toksilistes) annustes halvavad kesknärvisüsteemi.

Tarvitatakse *sedativum*'ina (0,2—0,3—0,5 g korraga), uinutina (0,5—1,0—2 g korraga), erutuse puhul eriti neuro-psühhiaatrilises praktikas, krambivastase vahendina ja sünnituste valutustamiseks.

Kloraalhüdraadi toimel saabub uni 15—30 minuti pärast ja kestab 5—6 tundi.

Kloraalhüdraati manustatakse suu kaudu ja rektaalselt, tavaliselt suures lahjenduses ja segus katvate ainetega ärritava toime tõttu mao ja soolkonna limaskestasse.

Suurim ühekordne annus — 2 g.
Suurim ööpäevane annus — 6 g.

Märkus: Kloraalhüdraat on sobimatu leelistega, luminaaliga; veeldub segus kampriga, antipüriiniga ja mentooliga.

Rp. Chlorali hydrati 1,0
D. t. d. N. 3 in charta cerata
S. 1 pulber pool tundi enne magamaminekut. Peale juua ½ klaasitäit sooja vett (uinuti).

Rp. Chlorali hydrati 1,0
Aq. destill.
Mucilaginis Amyli āā 25,0
MDS. Üheks klistiiriks.

Rp. Chlorali hydrati 0,75
Mucilaginis Salep 50,0
MDS. 3 klistiiriks (2—5-aastastele lastele krampide puhul).

Rp. Sol. Chlorali hydrati 25% 50,0
DS. 4 ml 25 ml piimale klistiirina iga tunni järel, kuid mitte rohkem kui 3 korda (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Chlorali hydrati 6,0
Mucilaginis Gummi arabici
Aq. destill. āā 50,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis (*delirium tremens*'i puhul).

Rp. Chlorali hydrati 0,5
Mucilaginis Salep
Aq. destillatae āā 25,0
MDS. 1—2 korda päevas 1 teelusikatäis (1—2-aastastele lastele).

Rp. Chlorali hydrati 1,0
Natrii bromati
Succi Liquiritiae āā 2,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. Iga 1—2 tunni järel 1 teelusikatäis korraga (varaealistele lastele erutuse puhul).

Rp. Chlorali hydrati 10,0
Mucilaginis Salep 20,0
Sir. simplicis 15,0
Aq. destill. ad 150,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 1 tunni järel, kuid mitte rohkem kui 3 korda (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Chlorali hydrati
Ac. tannici āā 4,0
Ol. Ricini 2,0
Spiritus Vini ad 100,0
MDS. Peanaha määrimiseks juuste väljalangemise puhul.

CHLORUM, kloor on roheka värvusega ja terava, lämmatava lõhnaga gaas, mis on õhust 2½ korda raskem. Sissehingamisel avaldab tugevat ärritavat toimet hingamisteede limaskestadesse.

Kloori sisaldavad ühendid omavad tunduvaid bakteritsiidseid omadusi ja neid tarvitatakse laialdaselt hügieenilises ja meditsiinilises praktikas inimest ümbritseva keskkonna, nahapinna ja limaskestade desinfitseerimiseks.

Klooripreparaadid:

Calcaria chlorata s. Calcium hypochlorosum, kloor- või pleeklubi kujutab endast kaltsiumhüpokloriti, kaltsiumhüdroksüüdi ja kaltsiumkloriidi segu. Valge, vees raskesti lahustuv pulber. Õhu käes (süsihappe mõjul) eraldab kloori, mis avaldab desinfitseerivat toimet. Preparaat peab sisaldama mitte vähem kui 25% aktiivset kloori.

Kloorlupja tarvitatakse käimlate desinfitseerimiseks; tal on suur tähtsus ipriidi degaseerimisel maapinnal, nahal ja teistel objektidel (kloreerib ja lõhustab ipriidimolekuli).

Kloorlupja tarvitatakse: 1) kloorlubjapudruna (1 osa kloorlupja ja 1 osa vett); 2) kloorlubjapiimana (1 osa kloorlupja ja 9 osa vett); 3) kloorlubja-puistepulbrina (1 osa kloorlupja ja 2 osa talki) ja 4) klooritablettidena vee desinfitseerimiseks.

Solutio Dakini, Dakini lahus. See lahus sisaldab 0,5% naatriumhüpokloritit *(Natrium hypochlorosum)* ja valmistatakse alljärgnevalt: 20 g kloorlupja ja 14 g kristalset soodat lahustatakse 1 l destilleeritud vees; pärast ööpäevast settimist segu filtritakse ja filtraat neutraliseeritakse 4 g boorhappega.

Võrreldes kloorlubjaga ärritab Dakini lahus tunduvalt vähem nahka ja limaskesti; soovitatakse haavade desinfitseerimiseks ja samuti ipriidiga tekitatud naha vigastuste raviks.

Klooramiinid on orgaanilised ühendid, mis sisaldavad oma molekulis kloori. Toimides kudedesse eraldavad klooramiinide lahused aktiivset kloori ja hapnikku, millega on seletatavad nende bakteritsiidsed omadused.

Klooramiinid ärritavad vähe nahka ja limaskesti ning neid hakatakse laialdaselt tarvitama antiseptiliste vahenditena.

Chloraminum B, klooramiin B, bensoolsulfoklooramiid-naatrium on valge, kristalliline pulber, mis lahustub 20 osas vees ja 25 osas alkoholis. Sisaldab 25—29% aktiivset kloori ja kuulub antiseptiliste ja desinfitseerivate ainete rühma.

Klooramiini B tarvitatakse haavade ja õõnte desinfitseerimiseks 0,1—1% vesilahustena, günekoloogilises praktikas loputuseks valgevooluse puhul (0,1—0,25% lahused); ta on väärtuslikuks preparaadiks ipriidi eemaldamisel (desipritaaž) nahalt (2—5% vesilahused, 5—15% alkohollahused), silmade limaskestadelt (0,2—0,5% vesilahused) ja samuti ipriidiga tekitatud nahavigastuste raviks (1—2% vesilahused).

Dichloraminum B, diklooramiin B, bensoolsulfodiklooramiid on valge peeneteraline pulber, mis ei lahustu vees, kuid lahustub rasvades ning rasv- ja eeterlikkudes õlides. Sisaldab 60% aktiivset kloori.

Tarvitatakse antiseptikumina 0,2—2% lahuse näol eukalüptuse- *(Ol. Eucalypti)* või vaseliinõlis *(Ol. Vaselini)*.

Chloracid, klooratsiid on kolme anorgaanilise soola: kaaliumbisulfaadi, naatriumkloriidi ja kaaliumkloraadi segu. Valge, vees kergesti lahustuv pulber.

Klooratsiidi tarvitatakse 1—2% lahuste näol antiseptikumina kirurgilises ja günekoloogilises praktikas (infitseeritud haavade algtöötlemine, mädahaavade ravi, käte, kummikinnaste jne. desinfitseerimine). Toimib bakteritsiidselt. Vt. ka *Pantocid, Chlorum*.

Rp. Sol. Dakini 200,0
DS. Haavade pesemiseks.

Rp. Sol. Chloramini 2% — 200,0
DS. Pesemiseks ja kompressideks naha kahjustuste puhul ipriidiga.

Rp. Sol. Chloramini 0,2% (0,5%) 200,0
DS. Pesemiseks, pritsimiseks.

CHLORETONUM, klooretoon, atsetoonkloroform, kampri lõhnaga värvuseta kristallid, mis raskesti lahustuvad külmas, kergemini — kuumas vees, kergesti — alkoholis ja glütseriinis. Klooretoonil on antiseptiline ning paikne ja üldine valuvaigistav toime.

Klooretooni võetakse sisse pulbrite näol *sedativum'*ina (0,3—0,5 g

korraga), eriti tsentraalse päritoluga oksendamise puhul (rasedate oksendamine, meritõbi), uinutina (0,5—1 g korraga) ja sünnituste valutustamiseks.

Välispidiselt määratakse klooretooni salvidena ja lahustena naha ja limaskestade kihelemise, ärrituse ja lõhenemiste puhul.

Chloreton-Inhalant, klooretoon-inhalant on klooretooni, kampri ja mentooli 1% lahus vaseliinõlis.

Tarvitatakse ülemiste hingamisteede haigestumiste puhul tilkade näol (3—5 tilka) anesteseeriva ja antiseptilise vahendina ning inhalatsiooniks.

Rp. Chloretoni 0,3
D. t. d. N. 6 in capsulis gelatinosis
S. 2—3 korda päevas 1 kapsel (rahusti).

Rp. Sol. Chloretoni 0,5% — 200,0
DS. Kompressiks (naha kihelemise puhul).

* **CHLOROFORMIUM,** kloroform, trikloormetaan, $CHCl_3$ on iseloomuliku lõhnaga ja magusa põletava maitsega värvuseta, läbipaistev, lenduv vedelik (keeb 60—62° juures). On raskesti lahustuv vees, seguneb alkoholi, eetri ja bensiiniga.

Tarvitatakse inhalatsioon-narkoosiks, välispidiselt ja harva seespidiselt paikselt valuvaigistava vahendina.

Narkoosikloroform *(Chloroformium pro narcosi)* on eriliselt (Farmakopöa nõuete kohaselt) puhastatud preparaat; säilitatakse tumedast klaasist anumas, jahedas kohas ja tarvitatakse NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi erikäskkirja järgi (1937, Nr. 1213).

Suurim ühekordne annus — 0,5 ml.
Suurim ööpäevane annus — 1 ml.

Aqua Chloroformii, kloroformvesi on kloroformiga küllastatud vesi (kuni 0,5%).

Tarvitatakse seespidiselt.

Rp. Chloroformii
Ol. Helianthi āā 20,0
M. f. linim.
DS. Hõõrumiseks nahasse.

Rp. Chloroformii 2,0
T-rae Valerianae
Spiritus Vini āā 10,0
MDS. 20 tilka üheks korraks (oksendamise puhul).

Rp. Chloroformii
Spiritus Vini rectificati āā 40,0
Aetheris aethylici 20,0
Liq. Ammonii caustici gtt. X
MDS. Inhalatsiooniks 15—20 tilka tilgutada vatitampooni-le, sisse hingata 3 minutit (hingamisteede kahjustuste puhul ärritavate arsiinidega).

Rp. Chloroformii
Ol. Hyoscyami
Methylii salicylici āā 15,0
M. f. linim.
DS. Sissehõõrumiseks (neuralgia puhul).

Rp. Aq. Chloroformii
Aq. Menthae piperitae āā 100,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis (gastralgia ja oksendamise puhul).

CHOLINUM, koliin on trimetüül-oksüetüülammooniumhüdroksüüd. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub koliin parasümpaatilise närvisüsteemi erutajate rühma (ahendab silmaava, aeglustab südamelööki, tugevdab peristaltikat ja soolkonna toonust).

Koliinhüdrokloriidi, *Cholinum hydrochloricum,* soovitatakse arteriitide, Raynaud' tõve ja mao ning soolkonna funktsionaalse atoonia puhul.

Määratakse nahaalusi ja veenisisesi annuses 0,02—0,1 g üheks korraks.

Vt. ka *Acetylcholinum* ja *Carbocholinum.*

CHROMOSMON, vt. *Methylenum coeruleum.*

CHOLOGON, kologoon (sün. *dekoliin*), dehüdrokoolhape on lõhnata, mõru maitsega valge, kerge, kristalliline pulber, mis peaaegu ei lahustu vees, kuid lahustub alkoholis.

Tarvitatakse sappiajava (koletsüstiitide puhul) ja diureetilise vahendina. Toodetakse tablettidena à 0,25 g.

Dehüdrokoolhappe naatriumisool on vees lahustuv; väljastatakse ampullides à 5 ml 20% lahust või à 10 ml 5% lahust.

Kologooni määratakse *cholagogum*'ina ja *cholereticum*'ina sissevõtmiseks tablettides (3 korda päevas 1 tablett korraga) ja veenisisesi alates 5% lahusest (10 ml) ja üle minnes 20% lahusele (2—10 ml).

Diureesi suurendamiseks süstitakse kologooni veenisisesi — 10 ml 20% lahust.

Rp. Chologoni 0,25
D. t. d. N. 12 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Sol. Chologoni steril. 20% 20,0
DS. 5 ml korraga veenisisesi (diureetikum).

CHOLOSAS, kolosas on kibuvitsa, *Rosa canina,* marjade ekstrakt. Meeldiva lõhnaga vedelik.

Soovitatakse maksahaiguste ja koletsüstiitide puhul sissevõtmiseks 3 korda päevas 1 teelusikatäis või 2 tabletti korraga. Väljastatakse pudelites à 250 ml või tablettides à 0,5 g.

Rp. Cholosasi — 1 pudel
DS. 3 korda päevas 1 teelusikatäis 10—15 minutit enne sööki.

Vt. *Rosae fructus.*

CHRYSAROBINUM, krüsarobiin on antratseeni derivaat. Saadakse Brasiilia puu *Andira araroba* tüvedest. Farmakoloogiliselt toimelt on krüsarobiin lähedane pürogalloolile; omades redutseerivaid omadusi, avaldab ta paiksel manustamisel nahasse ja limaskestadesse ärritavat toimet.

Tarvitatakse välispidiselt (2—5—10% salvid) parasitaarsete nahahaiguste (*lichen ruber, psoriasis, herpes tonsurans* jt.) puhul. Krüsarobiini tarvitamine nõuab ettevaatust, sest imendumisel naha kaudu avaldab ta üldtoksilist toimet kahjustades eriti neerusid (nefriit).

Rp. Chrysarobini 2,0
Vaselini 40,0
M. f. ung.
DS. Salv (psoriaasi puhul).

CINAE FLORES, ussipujuõied on ussipuju, *Artemisia cinae* (kasvab Kasahstanis) kuivatatud korvõied. Toimeaine on santoniin.

Tarvitatakse nugilistevastase vahendina askariidide puhul 2—6 g korraga segus keedisega, meega või siirupiga.

Vt. ka *Santoninum, Darminolum.*

CITRALUM, tsitraal, keemiliselt struktuurilt on A_2-vitamiini molekuli osaks. Saadakse koriandriviljadest. Tsitraal on sidruni lõhnaga kollakas, õline vedelik, mis ei lahustu vees. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub tsitraal antihistamiinsete vahendite rühma (S. Balahhovski); tsitraalilahus 1 : 500 000 neutraliseerib ühe gamma histamiini.

Tsitraali soovitatakse hüpertoonia, eriti klimakteeriumi puhul, ja silmapraktikas (keratiidid, konjunktiviidid, glaukoom). Määratakse sissevõtmiseks 1%-lise alkohollahusena 10—20 tilka korraga supilusikatäie veega 2—3 korda päevas.

Silmapraktikas manustatakse tsitraali vesi-alkohollahusena (1 : 10 000) 1—2 tilka silma.

Tsitraali terapeutiline efektiivsus on uurimise järgus.

Vt. ka *Dimedrolum.*

CITRAMONUM, tsitramoon. Palavikku alandav ja valuvaigistav vahend. Koosneb aspiriinist, fenatsetiinist, kofeiinist, sidrunhappest, kakaost ja vanilliinist.

Väljastatakse pulbritena ja tablettidena.

Rp. Tabl. Citramoni N. 10
DS. 1 tablett sisse võtta peavalu puhul.

CLEOLUM, kleool on kampoli (40 g) lahus alkoholi (35 g) ja eetri (15 g) segus, — kollakas, põlev vedelik.

Tarvitatakse mähiste kinnitamiseks.

** **COCAINUM HYDROCHLORICUM,** troopilistes maades kultiveeritava taime *Erythroxylon coca* lehtedest saadava alkaloidi kokaiini soolhappesool. On olemas kogemusi kokaiinipõõsa kultiveerimisel Taga-Kaukaasias. Kokaiinhüdrokloriid on vees ja alkoholis kergesti lahustuv, valge, peenkristalliline pulber. On keemiliselt struktuurilt bensoüülekgoniini metüülester.

Paiksel toimel kokaiin halvab tundenärvide lõpmeid ja tarvitatakse paikselt anesteseeriva (tuimastava) vahendina.

Imendumisel ja vereringesse sattumisel avaldab kokaiin toksilist toimet kesknärvisüsteemisse ja vereringe aparaati (algul erutab, siis halvab) ning võib esile kutsuda mürgistusnähte.

Kokaiinhüdrokloriidi tarvitatakse infiltratsioonanesteesias 0,2—1% lahustena, silma side- ja sarvkesta (2—5% lahused) ning suuõõne, nina, kurgulae (2—10% lahused) ja uriiniteede (3—5% lahused) limaskestade pindmises anesteesias.

Kokaiinanesteesia pikendamiseks ja tugevdamiseks soovitatakse kokaiinilahustele lisandada adrenaliini (1—2 tilka 2 ml vedeliku kohta), mis aeglustab kokaiini imendumist ja tugevdab selle toimet.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,03 g.

Vt. ka *Anaesthesinum, Dicainum, Sovcainum, Thiocainum.*

Rp. Sol. Cocaini hydrochlorici
2% — 10,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 gtt. V
MDS. Silma limaskesta anesteesiaks.

Rp. Cocaini hydrochlorici
Mentholi āā 0,3
Ac. borici 0,5
Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 gtt. V
Vaselini 10,0
M. f. ung.
DS. Salv (riniidi puhul).

Rp. Sol. Cocaini hydrochlorici
5% — 10,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 gtt. V
MDS. Nina-neeluruumi anesteesiaks.

Rp. Cocaini hydrochlorici 0,01
Dermatoli 0,2
Butyri Cacao 2,0
M. f. suppositorium D. t. d. N. 6
S. 1 küünal pärasoolde (hemorroid; lõhestused).

* **CODEINUM,** kodeiin, metüülmorfiin on oopiumi alkaloid; värvuseta kristallid, mis raskesti lahustuvad külmas, kergemini kuumas vees ja kergesti alkoholis. Farmakoloogilise toime iseloomult kuulub kodeiin morfiini rühma, kuid tema valuvaigistavad omadused on nõrgad.

Kodeiinil on omadus vähendada köhakeskuse erutuvust ja teda tarvitatakse peamiselt köhavaigistava vahendina. Mõnikord määratakse *sedativum*'ina kombinatsioonis uinutite ja bromiididega.

Võetakse sisse pulbrites ja tablettides 0,01—0,02 g korraga.

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,2 g.

* **Codeinum phosphoricum,** kodeiinfosfaat on värvuseta kristallid, mis kergesti lahustuvad vees (1 : 3), raskesti — alkoholis.

Tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud kodeiin.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Codeini 0,015
Natrii bicarbonici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (kuiva köha puhul).

Rp. Codeini phosphorici 0,015
Terpini hydrati
Natrii bicarbonici āā 0,25
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Codeini 0,015
Natrii bicarbonici 0,25
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Codeini 0,1
Natrii bicarbonici 2,0
Sir. Althaeae 20,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 teelusikatäis 4—6-aastasele lapsele.

* **COFFEINUM** (sün. *teiin*), kofeiin, trimetüülksantiin on alkaloid, mis sisaldub teelehtedes (umbes 2%), kohviseemneis (1—2%) ja koolapähkleis.

Mõru maitsega valged, siidpehmed kristallid, mis raskesti lahustuvad külmas (1 : 80) ja kergesti kuumas vees.

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

Kofeiinipreparaadid:

* **Coffeinum natrio-salicylicum,** kofeiin-naatriumsalitsülaat on mõrkjasmagusa maitsega valge, urbeline mass või valge pulber, mis kergesti lahustub vees (1 : 2). Sisaldab 38% kofeiini.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 2 g.

* **Coffeinum natrio-benzoicum,** kofeiin-naatriumbensoaat on nõrga mõru maitsega, vees kergesti lahustuv valge pulber. Sisaldab kuni 40% kofeiini.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 2 g.

Enteraalsel ja parenteraalsel manustamisel organismi kofeiin ja tema soolad (terapeutilistes annustes 0,1—0,2 g korraga) tugevdavad erutusprotsesse peaaju koores, kõrvaldades psüühilise väsimuse ja unisuse seisundi. Kofeiin erutab samuti pikliku aju keskusi (hingamise ja vasomotoorset keskust), tõstab skeletilihaste toonust, suurendab südamelihase absoluutset jõudlust ja laiendab veresooni, eriti südame ja peaaju veresooni.

Kofeiinipreparaatide *(per os* pulbrites, tablettides, lahustes ja nahaalusi 10—20% lahustes) näidustused: vaimse ja füüsilise väsimuse seisund, kesknärvisüsteemi pärssimine narkootikumidega (mürgistused), südame-veresoonte süsteemi äge puue (kollaps), hingamiskeskuse äge puue ja veresoonte spastiline seisund.

Methylcoffeinum, metüülkofeiin kujutab endast 1-, 3-, 7-, 8-tetrametüülksantiini. Valge, kristalliline pulber, mis raskesti lahustub külmas, paremini — kuumas vees. Farmakoloogiliselt toimelt ja terapeutilistelt omadustelt osutub metüülkofeiin kofeiini asendajaks (ettepandud VNIHFI = Üleliidulise Keemilis-Farmatseutilise Teadusliku Uurimise Instituudi poolt), erinedes kofeiinist tugevama diureetilise toime ja vähema toksilisuse poolest.

Näidustused ja doseerimine on sama, mis kofeiinisooladel.

Rp. Coffeini natrio-salicylici 0,2
Sacchari 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Sol. Coffeini natrio-benzoici
10% (20%) — 10,0
Sterilisetur!
DS. 1—2 ml nahaalusi.

Rp. Coffeini natrio-salicylici
Pulv. folii Digitalis āā 0,1
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber
(südamedekompensatsiooni
puhul).

Rp. Coffeini natrio-salicylici 0,5
Sir. simplicis 15,0
Aq. destill. 100,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 tee-
lusikatäis 2—3-aastastele las-
tele (südamenõrkuse puhul).

Rp. Sol. Coffeini natrio-benzoici
10% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 1 ml korraga nahaalusi.

Vt. ka retsepte artiklites: *«Acidum salicylicum»*, *«Antipyrinum»*, *«Aspirinum»*, *«Luminalum»*, *«Pyramidonum»*.

COLAE SEMINA (NUCES), koolapähklid on taime *Cola vera* (import) kuivatatud seemned. Koolapähklid sisaldavad alkaloidi kolatiini (1,2—2,4%), mis järk-järgult laguneb kofeiiniks ja tanniiniks. Koolapreparaate soovitatakse vahenditena, mis stimuleerivad kesknärvisüsteemi ja südame tegevust (üldväsimuse puhul, sportlaste vastupidavuse tõstmiseks, migreeni, meritõve jm. ravil).

Määratakse sissevõtmiseks vedelekstrakti *(Extr. Colae fluidum)* või tinktuurina (15—20 tilka korraga). Vt. *Phenaminum*.

Rp. Extr. Colae fluidi 15,0
T-rae Nucis vomicae 5,0
MDS. 2 korda päevas 20 tilka.

COLCHICINUM, kolhitsiin, sügislille *(Colchicum autumnale)* seemneist saadud alkaloid on amorfne, vees lahustuv pulber.

Soovitatakse podagra ravil vahendina, mis leevendab valuhoogusid ja suurendab kusihappe eritust. On mürgine. Tarvitamisel on nõutav ettevaatus. Määratakse sissevõtmiseks tinktuuri *(T-ra Colchici)* näol või pillides 3 korda päevas 0,001 g korraga.

Tinctura Colchici, sügislille seemneist valmistatud tinktuur. Määratakse sissevõtmiseks 15—20 tilka üheks annuseks.

Rp. Colchicini 0,03
Extr. et pulv. Liquiritiae q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 1—2 pilli podagrahoo ajal.

COLLARGOLUM, kollargool, vt. *Argentum colloidale.*

COLLODIUM, kolloodium on kolloksüliini (nitrotselluloosi) lahus alkoholi ja eetri segus. Läbipaistev värvuseta vedelik, mis kiiresti haihtub ja kergesti süttib.

Tarvitatakse väikeste haavade katmiseks.

CONVALLARIA MAJALIS, piibeleht. Kasutatakse taime maapealset osa *(herba)* ja õisi *(flores)* leotise ja tinktuuri valmistamiseks.

Toimeaine on glükosiid konvallotoksiin.

Piibelehepreparaate tarvitatakse südame-veresoonte süsteemi tegevuse regulaatoritena neurooside, kompenseeritud ja subkompenseeritud südamerikete puhul.

Tinctura Convallariae majalis, piibelehe lehtede ja õite segust valmistatud tinktuur on läbipaistev punakaspruun vedelik. Määratakse sissevõtmiseks 3 korda päevas 15—20 tilka korraga.

Suurim ühekordne annus — 30 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 90 tilka.

* **Convallenum,** konvalleen. Ballastainetest vabastatud ja standardiseeritud piibelehe vesiekstrakt. 1 ml peab sisaldama 18—22 TÜ. Konvalleen on kergelt kollaka värvusega ja mõru maitsega läbipaistev vedelik. Digitaalise rühma kuuluv aktiivne südamepreparaat. Farmakoloogilise toime iseloomult läheneb strofantiinile. Süstimisel nahaalusi avaldub toime 20—30 minuti, süstimisel veenisisesi — 2—10 minuti pärast. Kumulatsioon on vähene. Tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud strofantiin. Eriti on konvalleen näidustatud südame ägeda dekompensatsiooni juhtudel. Soovitatakse samuti mitraalrikete ja kardioskleroosi puhul.

Konvalleeni manustatakse nahaalusi annuses 0,5—1 ml, veenisisesi 0,25—0,30 ml (võib ka 10—20 ml 20%—40% glükoosilahuses); rektaalselt — 1—3 ml 25 ml füsioloogilises lahuses.

Vastunäidustused on samad, mis teistelgi digitaalise rühma preparaatidel.

Suurim ühekordne annus (veenisisesi) — 0,5 ml.
Suurim ühekordne annus (nahaalusi) — 1 ml.
Suurim ööpäevane annus (nahaalusi) — 2 ml.

* **Convasidum** on ballastainetest puhastatud piibelehe glükosiidide vesilahus. 1 ml sisaldab 20 TÜ. Preparaat on analoogiline konvalleeniga. Näidustused ja doseerimine on samad, mis konvalleenil. Väljastatakse ampullides à 1,1 ml. Süstitakse sagedamini veenisisesi; süsted nahaalusi on valusad.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 1 ml.
Suurim ühekordne annus veenisisesi — 0,5 ml.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 2 ml.
Suurim ööpäevane annus veenisisesi — 1 ml.

* **Extractum Convallariae majalis;** standarditud kuivkontsentraat — amorfne, hügroskoopne, vees kergesti lahustuv pulber. Väljastatakse tablettidena sisaldusega 12 ühikut, mis vastab piibelehetinktuuri ühekordsele annusele. Annus (täisealistele) 1—2 tabl. 2—3 korda päevas.

Rp. Inf. flor. Convallariae majalis
6,0 : 180,0
Natrii bromati 5,0
Ol. Menthae piperitae gtt. V
MDS. 2—3 korda päevas
1 supilusikatäis.

Rp. Convalleni 0,25
Sol. Glucosi sterilisatae
20% — 20,0
MDS. Süstimiseks veenisisesi
(süstida aeglaselt).

Rp. T-rae Convallariae majalis
T-rae Valerianae āā 10,0
T-rae Strophanthi 5,0
MDS. 2 korda päevas 25 tilka.

Rp. Convalleni 1,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. 1 kord päevas 0,5—1 ml
nahaalusi.

Rp. Convalleni 1,0
Sol. Natrii chlorati physiologicae 30,0
MDS. 1 klistiiriks.

CONTRACEPTIN, kontratseptiin. Kontratseptiini koostisse kuuluvad hinosool, boorhape ja rasvalus. Kontratseptiinil on antiseptilisi omadusi ja võime tappa spermatozoide. Soovitatakse eostumisvastase vahendina tupekuulikeste *(globuli vaginales)* näol.

CORAMINUM, vt. *Cordiaminum.*

* **CORAZOLUM,** korazool (sünonüümid: *kardiazool, leptazool, metrazool*), pentametüleen-tetrazool, valged, vees ja alkoholis kergesti lahustuvad kristallid. Farmakoloogiliselt toimelt on korazool lähedane kofeiinile ja kamprile. Korazool erutab pikliku aju keskusi — hingamise ja vasomotoorse — ning kuulub tsentraalsete *analeptica*'te rühma.

Tarvitatakse eriti tsentraalse päritoluga kollapsi puhul, asfüksia

ja mürgistuste puhul narkootikumide ja uinutitega, eriti barbituraatidega. On näidustatud samuti südamedekompensatsiooni ja virvendava arütmia puhul.

Korazooli tarvitamine on vastunäidustatud endokardiidi ägedatel juhtudel ja aordi aneurüsmi puhul. Korazooli soovitati maniakaal-depressiivsete psühhooside ja skisofreenia, eriti selle stuporoossete vormide raviks. Korazooli määratakse *per os* 0,1 g korraga 2—3 korda päevas, sagedamini nahaalusi ja veenisisesi 1 ml 10% lahust korraga.

Korazooliannus, mis skisofreenia ravil kutsub esile krambihoo, kõigub 3—7 ml 10% lahusena veenisisesi.

Korazooli väljastatakse pulbrina ja ampullides à 1 ml 10% lahust.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Corazoli 1,0
Aq. destill. 10,0
MDS. 5—8 tilka üheks annuseks (2—5-aastastele lastele).

Rp. Sol. Corazoli 10% — 1,0
D. t. d. N. 4 in amp.
S. 1 ml nahaalusi või veenisisesi.

CORBASILUM, korbasiil, o-dioksüfenüül-propanoolamiini hüdrokloriid on valge pulber, mis hästi lahustub vees ja alkoholis. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub korbasiil adrenaliini rühma ainete hulka ja selle toime väljendub paikses veresoonte ahendamises.

Tarvitatakse paikselt veresooni ahendava ja verejooksu sulgeva vahendina, eriti kombinatsioonis paikselt anesteseerivate vahenditega (novokaiin jt.).

Paikseks infiltratsioon-anesteesiaks toodetakse ampulle à 5 ja 10 ml, mis sisaldavad 1 ml lahuses 0,005 g novokaiini, 0,00003 g korbasiili ja 0,007 g naatriumkloriidi. Juhte-anesteesiaks määratud ampullid sisaldavad 1 ml lahuses 0,02 g novokaiini, 0,0002 g korbasiili ja 0,003 g naatriumkloriidi.

* **CORDIAMINUM,** kordiamiin on nikotiinhappe dietüülamiidi 25% vesilahus (sünonüümid: *koramiin, niketamiid).* Värvuseta, läbipaistev vedelik. Kordiamiin ergutab hingamis- ja vasomotoorset keskust ja südametegevust ning osutub aktiivseks analeptikumiks. On oma toimelt lähedane kofeiinile ja kamprile.

Tarvitatakse ägeda kollapsi, infektsiooni ja mürgistuste puhul narkootikumide, süsinikoksüüdi ja sinihappega, kroonilise südamenõrkuse puhul, terveneva südamenõrkuse ja asfüksia puhul. Määratakse sissevõtmiseks (20—25 tilka ühekordse annusena), sagedamini nahaalusi, lihasesisesi ja veenisisesi 1—2 ml korraga.

Väljastatakse pudelites à 15 ml ja ampullides.

Suurim ühekordne annus — 1 ml (nahaalusi)
30 tilka (suu kaudu).
Suurim ööpäevane annus — 2 ml (nahaalusi)
90 tilka (suu kaudu).

Rp. Cordiamini 1,0
D. t. d. N. 4 in amp.
S. 1 ml nahaalusi või veenisisesi.

Rp. Cordiamini 15,0
DS. 2—3 korda päevas 20—30 tilka.

CORDIGIT, vt. *Digitalis.*

CORGLICONUM, korglikoon on piibelehe *(Convallaria majalis)* lehtedest saadud preparaat, piibelehe lehtedest eraldatud glükosiidi vesilahus (Ukraina Keemilis-Farmatseutilise Teadusliku Uurimise Instituut Harkovis). Farmakoloogilise toime mehhanismilt kuulub korglikoon südameglükosiidide (sõrmkübar, strofantus) rühma.

Eksperimentaalsete uurimiste andmeil on korglikoon lähedane strofantiinile, erinedes viimasest vähema toksilisusega.

Esialgsed kliinilised täheldused näitavad, et korglikoon avaldab terapeutilist efekti vereringe ägedate ja krooniliste häirete puhul: parandab pulsi täitumust, aeglustab rütmi, vähendab paisunähte, alandab venoosset rõhku, vähendab tsüanoosi ja hingeldust ning suurendab diureesi. Raviefekt avaldub 20—30 minuti järel ja kestab 8—15 tundi. Kõrvalnähte ei täheldata. Keskmine terapeutiline annus on 1 ml, mis vastab 0,6 mg puhtale glükosiidile.

Süstitakse ainult veenisisesi (1 ml preparaati 10—20 ml 40%-lise glükoosi- või füsioloogilise lahusega). Ravikuur koosneb 10—20 süstest, mida teostatakse 2—3 nädala vältel.

Vastunäidustused: atrio-ventrikulaarse juhtivuse aeglustamisega südame ja veresoonte süsteemi haigestumised.

CORNUSOLUM, kornusool on tungalterapreparaat. Kujutab endast tungaltera alkaloidide 0,05%-list vesilahust.

Tarvitamise näidustused on samad, mis teistelgi tungalterapreparaatidel.

Väljastatakse ampullides (2 ml). Igas ampullis sisaldub 1 mg tungaltera alkaloide.

Süstitakse lihasesisesi või nahaalusi 1—2 ml korraga 1—2 korda päevas.

COTARNINUM HYDROCHLORICUM s. STYPTICINUM, kotarniin- (metoksühüdrastiniin) hüdrokloriid. Stüptitsiin on helekollase värvusega kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees ja alkoholis. Preparaadil on toniseeriv toime silelihasega elundeile, eriti emakale.

Tarvitatakse emaka-verejooksude puhul fibromüoomide, metriitide ja klimakteeriumi alusel, sissevõtmiseks 0,05 g (tablettides ja

pulbrites) ja süstimiseks nahaalusi 2—5% lahuses. Paikselt — 1—2% lahuses.

Toodetakse pulbrina ja tablettidena à 0,05 g.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Stypticini 0,05
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 2—3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Sol. Stypticini sterilisatae
5% — 10,0
DS. 1 ml nahaalusi.

CORTINUM, kortiin on neerupealiste koorekihi hormonaalne preparaat. Neerupealiste koore puhastatud ekstrakti vesilahus. Sisaldab hormooni kortikosterooni. Lõhnata, läbipaistev, värvuseta vedelik.

Manustatakse parenteraalselt (1 ml päevas) üldadünaamia ja müasteenia puhul ning Adissoni tõve ravil. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

CRATAEGUS OXYACANTHA, okasviirpuu on NSV Liidu piirides metsikult kasvav ja kultiveeritav põõsas. Ravi otstarbeks tarvitatakse okasviirpuu kuivatatud õisi ja vilju, mis sisaldavad glükosiidi kvertsitriini, saponiini, amiine, mangaani- ja alumiiniumisooli, karotiini ja C-vitamiini. Viljades — krateegu-, viin- ja sidrunhape.

Okasviirpuu on tuntud ravivahendina rahvameditsiinis. D. M. Rossiiski jt. kliinilistel andmeil vähendab okasviirpuu närvisüsteemi erutuvust, toniseerib südant, reguleerib veresoonte süsteemi toonust, kõrvaldab valu- ja pitsumistunde südame piirkonnas. Küsimus tema toimemehhanismist ja näidustustest ei ole veel lahendatud, kuid kogemuste põhjal võib teda soovitada südameveresoonte süsteemi stimuleerimiseks ja reguleerimiseks südamepekslemise, unetuse, veresoonte spasmide, hüpertoonia ja südamenähtude puhul menopausi ajal.

Terapeutiliseks otstarbeks soovitatakse tarvitada okasviirpuuviljade vedelekstrakti — *Extr. fluidum Crataegi* 20 tilka korraga 3 korda päevas ja *T-ra Crataegi* 30—50 tilka korraga.

Rp. Extr. fl. Crataegi 20,0
DS. 3 korda päevas 20—30 tilka.

* **CREOSOTUM,** kreosoot on pöökpuutõrva destillatsiooni produkt — terava lõhna ja põletava maitsega läbipaistev, vees vähe lahustuv õline vedelik. Kreosoodi koostisse kuuluvad fenooli mitmesugused estrid, peamiselt guajakool (pürokatehhiini metüülester) ja kreosool (metüülpürokatehhiini metüülester). Kreosoodil on antiseptilisi omadusi ja teda tarvitatakse:

1) paikselt stomatoloogilises praktikas söövitava ja desinfitseeriva vahendina ja

2) sissevõtmiseks kompenseeritud kopsutuberkuloosi ja roisubronhiidi puhul.

Määratakse kapslites, pillides ja tilkadena (0,05—0,15 g üheks korraks).

Suurim ühekordne annus — 10 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 30 tilka.

Praegusel ajal asendatakse kreosooti, tema ebameeldiva lõhna, maitse ja magu ning neerusid ärritava omaduse tõttu, guajakooli ja selle preparaatidega.

Vt. *Guajacolum, Duotalum, Thiocolum.*

Creosotalum s. Creosotum carbonicum, kreosotaal on kollane õline vedelik, mis ei lahustu vees, kuid lahustub alkoholis ja õlides. Omab võrreldes kreosoodiga vähem ärritavaid omadusi ja seetõttu sissevõtmiseks teda eelistatakse kreosoodile.

Rp. Creosotali 5,0
T-rae Gentianae 25,0
MDS. 3 korda päevas 20 tilka.

Rp. Creosoti 1,5
Pulv. Thermopsidis 0,5
Extr. et pulv.
Liquiritiae q. s.
ut fiat pil. N. 30
DS. 3 korda päevas 1—2 pilli.

CRESOLUM s. ACIDUM CARBOLICUM CRUDUM, puhastamata toorkarboolhape on tumepruun, õline vedelik, mis lahustub 200 osas vees. Koosneb kresoolidest ja ksülenoolidest.

Tarvitatakse käimlate desinfitseerimiseks. Säilitatakse hästi suletud plekkanumates.

CREOLINUM, kreoliin, puhastamata kresooli ja tõrvaseebi segu, mis lahustub alkoholis ja eetris. Loksutamisel veega annab püsiva emulsiooni.

Tarvitatakse antiseptilise ja antiparasitaarse vahendina mitmesuguste õõnte, haavade ja haavandite pesemiseks ning nahapinna desinfitseerimiseks (0,5—1% lahuses). Vt. *Lysolum.*

Rp. Creolini 1,0
Aq. destill. 100,0
MDS. Naha desinfitseerimiseks.

CRISANOLUM, krisanool, kullapreparaat, mis kujutab endast kaltsiumaurotiopropanoolsulfonaadi ja kaltsiumglükonaadi õlisuspensiooni. Preparaat sisaldab 35% kulda ja osutub üheks efektiivseks vahendiks punase söötraia, eriti selle erüteemsete ja värskete vormide raviks.

Väljastatakse ampullides sisaldusega 0,1 g ainet 1 ml õlis, 0,2 g 2 ml-is ja 0,3 g 3 ml-is õlis. Preparaati süstitakse lihasesisesi 3—5 päevaste vaheaegadega; ravikuuriks üldse — 20—25 süstet.

Vt. ka *Salvecrisinum.*

CUCURBITA, kõrvits. Kõrvitsa viljaliha sisaldab 96% vett, süsivesikuid, aluseid (K, Ca, Mg) ja happeid (väävel-, fosfor-). Sissevõtmisel püreena suurendab diureesi. Kõrvitsaseemneid *(Semina Cucurbitae)* tarvitatakse (emulsiooni näol) rahvameditsiinis nugilistevastase vahendina. Toimemehhanism ei ole veel kindlaks tehtud.

Annus: 60—100—150 g puhastatud värskeid seemneid.

CUPRUM, vask on raskemetall. Nõrkades kontsentratsioonides avaldavad vasesoolad limaskestadesse kootavat, kangetes kontsentratsioonides aga ärritavat toimet.

Vasepreparaate tarvitatakse paikselt kootavate ja söövitavate vahenditena uroloogias, günekoloogias, naha- ja silmapraktikas; sissevõtmiseks määratakse oksendamisvahenditena ja samuti fosformürgistusel.

Viimastel aastatel on kindlaks tehtud, et hemoglobiini moodustumist raua mõjul soodustavad katalüsaatorina väikesed vaseannused. See andis põhjuse soovitada väikeste vaseannuste tarvitamist kehvveresuse raviks, eriti lastepraktikas, tavaliselt kombinatsioonis raua- ja arseenipreparaatidega. Määratakse *Cuprum sulfuricum*'i 0,5—1% lahuses 10—15 tilka 2—3 korda päevas.

Cuprum sulfuricum, vasksulfaat, vasevitriol, $CuSO_4 \cdot 5H_2O$, läbipaistvad, sinised, vees kergesti lahustuvad kristallid.

Tarvitatakse adstringeeriva vahendina konjunktiviidi (0,25% lahus), uretriidi ja vaginiidi puhul (0,25—1% lahus) ning põletusel fosforiga (5% lahus).

Trahhomatoosse konjunktiviidi ravil tarvitatakse söövitamiseks kristalle *per se* eriliste pulgakeste — *Cuprum sulfuricum aluminatum*'ina.

Sissevõtmiseks määratakse vasksulfaati oksendamisvahendina 0,2—0,3 g üheks annuseks.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g (oksendamisvahendina).

Cuprum aluminatum, silmakivi on vasevitrioli, salpeetri, maarjase ja kampri sulam. Tarvitatakse pulgakeste näol silma limaskesta söövitamiseks trahhomatoosse konjunktiviidi puhul.

Cuprum citricum, vasktsitraat on roheline, vees vähe lahustuv pulber. Tarvitatakse silmasalvides (1—5%). *Kuprumoftalmool* — silmasalv; valmistatakse vasktsitraadi homogeensel jaotumisel salvialuses.

Tarvitatakse konjunktiviidi raviks, eriti trahhoomi puhul.

Rp. Cupri sulfurici 0,05
Aq. destill. 10,0
MDS. Silmatilgad, 2—3 tilka silma (konjunktiviidi puhul).

Rp. Sol. Cupri sulfurici 2% — 100,0
DS. Asetada niisutatud tampoonid kahjustatud piirkondadele (naha põletusel fosforiga).

Rp. Cupri citrici 0,5
Ung. Glycerini 10,0
M. f. ung.
DS. Silmasalv (trahhomatoosse konjunktiviidi puhul).

Rp. Cupri sulfurici 0,5
Aq. destill. 60,0
MDS. Supilusikaviisi iga 10 minuti järel (kuni oksendamise tekkimiseni).

CYCLOPROPANUM, tsüklopropaan, trimetüleen on värvuseta gaas, mis veeldub 5—6 atmosfäärilisel survel. Keeb —34° juures. Tsüklopropaani soovitatakse inhalatsioonnarkoosiks segus hapnikuga. Ta on peaaegu kahjuta, ei avalda paikset ärritavat toimet ja narkootilistes kontsentratsioonides ei pärsi vereringet ja hingamist. Ärkamine toimub kiiresti, iivelduse ja oksendamiseta. Tsüklopropaannarkoosi läbiviimisel on vaja eriaparatuuri.

CYLOTROPINUM, vt. *Salitropinum.*

CYTITONUM, tsütitoon; kujutab endast taimest *Cytisus laburnum* saadava kristallilise alkaloidi tsütisiini 0,15% vesilahust. Värvuseta, läbipaistev vedelik.

Farmakoloogiliselt on tsütitoon lähedane lobeliinile. Manustamisel organismi tugevdab ja erutab hingamiskeskust (vahetult ja refleksi kaudu sinokarotiidsete tsoonide kemoretseptorite poolt) ning tõstab vererõhku (sümpaatilise närvisüsteemi lõpmete erutamine).

Tsütitooni näidustused:

1. Hingamise ja südame-veresoonte süsteemi tegevuse nõrgenemine mitmesuguste intoksikatsioonide (mürgistus süsinikoksüüdi, sinihappe, opiaatide, narkootikumide ja teistega) ja nakkuste (tüüfus, pneumoonia) puhul.
2. Šoki- ja kollapsseisundid.
3. Hingamise ja vereringe pärssimise nähted postoperatiivsel perioodil.
4. Vastsündinute asfüksia.

Tsütitooni määratakse veenisisesi (1 ml), naha- ja lihasesisesi (1—2 ml). Vajadusel võib tsütitooni süstimist korrata 15—30 minuti pärast, kuid mitte rohkem kui 3—4 korda ööpäeva jooksul.

Tsütitooni ei soovitata tarvitada (vererõhu tõstmise tõttu) väljakujunenud arterioskleroosi, kopsuturse ja verejooksude puhul suurtest veresoontest.

Tsütitooni väljastatakse ampullides à 1,1 ml. Vt. *Lobelinum.*

Rp. Cytitoni 1,0
D. t. d. N. 4 in amp.
S. Veenisisesi 1 ml korraga.

DARMINOLUM, darminool, darmiiniõli, *Ol. Cinae.* Ussipujuõitest saadav eeterlik õli. Aroomse lõhnaga kollakas, õline vedelik. Tarvitatakse paikselt valuvaigistava vahendina *per se* või segus kloroformiga, metüülsalitsülaadiga ägeda liigeste- ja lihastereuma ja neuralgiate puhul.

Rp. Darminoli 25,0
DS. Määrida haigeid kohti ja mähkida soojalt.

Rp. Darminoli 25,0
Methylii salicylici 15,0
M. f. linim.
DS. Kergelt hõõruda nahasse ja mähkida soojalt.

Rp. Darminoli
Ol. Hyoscyami
Chloroformii āā 15,0
M. f. lin.
DS. Hõõrumiseks nahasse.

DECHOLIN, vt. *Chologonum.*

DERMATOLUM, vt. *Bismutum.*

DIAETHYLSTILBESTROLUM, dietüülstilbestrool kuulub nagu sünestroolgi sünteetiliste estrogeensete ainete hulka ja kujutab endast oma keemilise loomuse poolest dihüdroksü-dietüülstilbeeni. Toime on analoogiline follikulihormooniga. 1 mg preparaati sisaldab 20 000 ühikut.

See võimaldab teda kasutada follikuliini asemel menopausile (füsioloogilise ja pärast kirurgilist ning röntgenoloogilist vahelesegamist tekkinud) kaasnevate nähtude puhul. Peale selle dietüülstilbestrool normaliseerib menstruatsiooni ja stimuleerib genitaalide ning rinnanäärmete arenemist infantiilseil tütarlastel. Follikuliiniga sarnaselt pärsib ta sünnitusjärgset laktatsiooni.

Suurt huvi pakub tema ravitoime eesnäärme vähi puhul. Dietüülstilbestrooli eeliseks võrreldes naturaalse estrooniga osutub võimalus tema tarvitamiseks *per os.* Parenteraalsel manustamisel toimib preparaat märksa tugevamini. Dietüülstilbestrooli väljastatakse tablettidena à 1 mg tarvitamiseks *per os* ja ampullides à 1 ml 0,1%-list õlilahust süstimiseks lihasesisesi. Doseeritakse olenevalt näidustustest ja manustamisviisist eriskeemi järgi.

Suguelundite mitmesuguste häirete ravi naistel dietüülstilbestrooliga teostatakse alljärgneva skeemi järgi, mis on kinnitatud NSV Liidu Tervishoiu Ministeeriumi Õpetatud Meditsiinilise Nõukogu Farmakoloogia Komitee poolt 7. VIII 49.

Näidustused	Dietüülstilbestrool		Dietüülstilbestrool-propionaat
	Tablettidena	Ampullides lihasesisesi	
Klimakteerilised häired	0,5—1 mg päevas	1 mg iga 1—2 päeva järel	1 mg iga 3—4 päeva järel

Ravi teostatakse 2—3-nädalaste kuuridena. Korduv ravikuur on võimalik pärast 3—4-nädalast vaheaega.

Hüpogenitalism, primaarne amenorröa	1—2 mg päevas	1 mg päevas	1 mg iga päev või ülepäeviti, 5 mg iga 3—4 päeva järel.

Ravi teostatakse 2—3 nädala kestel, mille järel määratakse progesteroon (5 mg päevas) või pregniin (30 mg päevas) 6—8 päeva vältel.

Munasarjade hüpofunktsioon, sekundaarne amenorröa	1 mg päevas	1 mg päevas	1 mg päevas

Ravi teostatakse samuti nagu hüpogenitalismi puhul.

Munasarjade hüpofunktsioon, emaka arenematus, hüpooligomenorröa	0,5—1 mg päevas	1 mg iga 1—2 päeva järel	1 mg iga 2—3 päeva järel

Ravi teostatakse 10—15 päeva kestel, menstruatsioonidevahelise tsükli esimesel poolel.

Sünnitusjärgse laktatsiooni pärssimise vajaduse juhtudel manustatakse dietüülstilbestrooli 2—3 päeva kestel 5 mg korraga 2—3 korda päevas (tabletid) või süstitakse lihasesisesi (õlilahus) 5 mg korraga 1—2 korda päevas.

Eesnäärme vähi ravi (pärast munandite parenhüümi eelnevat enukleatsiooni) teostatakse 2 ravikuuriga.

Esimene ravikuur seisneb 2 ml dietüülstilbestrooli 3%-lise õlilahuse süstimises lihasesisesi iga päev 30 päeva kestel.

Korduva ravikuuri puhul süstitakse iga päev 1 ml dietüülstilbestrooli 3%-list õlilahust lihasesisesi 30—40 päeva kestel, vajaduse korral toimub korduv ravi dietüülstilbestrooli määramisega, 10 mg päevas.

Ravimisel dietüülstilbestrooliga on võimalikud kõrvalnähud: iiveldus, oksendamine, isutus, valud rinnaaluses piirkonnas, peavalud. Need nähud on lühiajalise kestusega.

DIAETHYLSTILBESTROLUM DIPROPIONAT, dietüülstilbestrool-dipropionaat. Dietüülstilbestrooli derivaat.

Dietüülstilbestrool-dipropionaadi eeliseks on see, et süstimisel lihasesisesi püsib ta kauemini organismis ja seetõttu toimib kestva-

malt kui dietüülstilbestrool. Tarvitatakse samade näidustuste puhul kui dietüülstilbestrooli, kuid pikemate vaheaegadega süstete vahel. Vt. *Sinestrolum.*

Rp. Diaethylstilbestroli 0,001
D. t. d. N. 20 in tabulettis
S. 1 tablett päevas.

Rp. Diaethylstilbestroli 0,001
(0,005)
D. t. d. N. 20 in ampullis
S. Süstimiseks lihasesisesi.

Vt. ka *Octaestrolum, Sinestrolum.*

DIALUM, vt. *Malilum.*

DIBASOLUM, dibasool on uus sünteetiline preparaat (Leningradi Keemilis-Tehnoloogiline Instituut). Valge kristalliline, vees lahustuv pulber.

Eksperimentaalsed ja kliinilised uurimised on näidanud, et seda preparaati võib kasutada ühest küljest mõnede närvisüsteemi haigestumiste taastamisteraapiaks ja teisest küljest — veresooni laiendava ning spasmolüütilise vahendina. Kõige rohkem on dibasooli ravitoimet tundma õpitud poliomüeliidi, mononeuriitide, eriti näonärvi perifeerse halvatuse ja polüneuriitide puhul.

Annus on 0,005 g üks kord päevas või ülepäeviti 5—10 päeva jooksul. Dibasooli suurimaks ööpäevaseks annuseks närvisüsteemi haigestumiste ravil on 0,01 g.

Veresooni laiendava vahendina soovitatakse dibasooli hüpertoonia ja stenokardia puhul sisse võtta 0,03—0,05 g korraga 2—3 korda päevas või süstida nahaalusi 1—2 ml 1%-list lahust. Ravikuur kestab 12—14 päeva. Suurimaks ööpäevaseks annuseks hüpertoonia ravil on 0,15 g. Dibasooli kõrvaltoime avaldub lühiajalises higistamises, kuumustundes või mööduvas peavalus. Ravi efektiivsus dibasooliga on kliiniliste uurimiste järgus.

Rp. Dibasoli 0,005
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. üks pulber päevas (polüneuriidi puhul).

Rp. Dibasoli 0,05
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber korraga (hüpertoonia puhul).

** **DICAINUM,** dikaiin (sün. *pantokaiin),* parabutüül-amiinbensoehappe dimetüülamiinetüülestri hüdrokloriid on valge kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees ja alkoholis. Keemiliselt struktuu-

rilt ja farmakoloogiliselt toimelt on dikaiin lähedane novokaiinile ning kuulub paikselt anesteseerivate vahendite hulka. Paikselt anesteseeriva toime tugevuselt on dikaiin 10 korda efektiivsem kokaiinist; ei lagune keetmisel ja on püsiv lahustes, kuid samal ajal on ta kokaiinist toksilisem (2 korda, pärast imendumist).

Tarvitatakse kirurgias infiltratsioonanesteesiaks (0,05—0,2% lahus) ja peamiselt pinna-anesteesiaks oto-larüngoloogias (1—3% lahused) ja oftalmoloogias (0,25—0,5—1% lahus).

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,015 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 0,03 g.

Rp. Sol. Dicaini 1% — 10,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici
1 : 1000 gtt. V
MDS. Silma limaskesta anesteesiaks.

Rp. Sol. Dicaini 2% — 10,0
DS. Kõrva limaskesta anesteesiaks.

DICHLORAMINUM, diklooramiin, vt. *Chlorum.*

** **DICOUMARINUM** (sün. *Dicoumarolum*), dikumariin on mõru maitsega ja aroomse lõhnaga valge, kristalliline, vees halvasti lahustuv, leelistes lahustes hästi lahustuv pulber.

Saadakse mesikast *(Melilotus officinalis),* samuti ka sünteetiliselt.

Manustamisel organismi pidurdab dikumariin protrombiini teket maksas, mis tingib tema toime — vere hüübimise aeglustamise.

Tarvitatakse trombooside, embooliate jt. haiguste profülaktikaks.

Ravi teostatakse kontrollides iga päev protrombiini sisaldust veres. Manustatakse *per os* ja veenisisesi. Annused sissevõtmiseks varieeruvad eri haigetele 0,2—0,3 g piirides päevas. Veenisisesi süstitakse dikumariini dinaatriumisoola 4—5 mg iga kilogrammi kehakaalu kohta.

Dikumariini eeliseks on tema manustamise võimalus *per os* ja efekti tunduv kestus (10—11 päeva), kuigi see hakkab avalduma hilja (1—3 ööpäeva pärast).

Preparaat on vastunäidustatud haavandiliste protsesside, verejooksude, maksa- ja neeruhaiguste puhul ning K-vitamiini vähesuse korral.

Üledoseerimise tunnused: valud selgroos ja munandites, urineerimishäired, verevalumid naha ja limaskestade alla. Ravi üledoseerimise puhul — värske täisvere või vereplasma ülekanne.

DIGITALIS, sõrmkübar on rohttaim, mille mitmesuguseid liike *(Digitalis purpurea, D. ambigua, D. lanata)* kasvab Uraalis ja kultiveeritakse Ukrainas ning Põhja-Kaukaasias. Ravimpreparaatide valmistamiseks kasutatakse meditsiinis sõrmkübaralehti — *folia Digitalis.*

Digitaaliselehtede toimeained on glükosiidid: digitoksiin, gitaliin ja gitoksiin.

Toimeainete sisaldavus sõrmkübaralehtedes kõigub tunduvalt olenevalt mitmesugustest tingimustest (taime iga, kasvukoht, kogumisaeg jm.), mis võivad mõjuda nende farmakoloogilisele aktiivsusele ja terapeutilisele efektile. Seepärast Farmakopöa nõuete kohaselt toodetakse sõrmkübaralehtede pulbrit ja teisi preparaate standardiseerituina, s. o. eelnevalt kontrollituina (erimeetoditega) nende bioloogilise aktiivsuse suhtes. 1 g sõrmkübaralehti peab sisaldama 50—60 TÜ (toimeühikut).

Sõrmkübara rühma ained osutuvad *Cardiaca*'teks, s. o. südame-veresoonte süsteemi selektiivselt toimivate vahendite tüüpilisteks esindajateks.

Pärast sõrmkübarapreparaatide (terapeutilistes annustes) imendumist on nende mõju peamiselt suunatud südame ja veresoonte tegevusse: tugevneb südame süstool ja suureneb diastool, aeglustub rütm, väheneb juhtivus südamelihase närviteid mööda, tekib vere ümberjaotumine ühtedest veresoonte piirkondadest teistesse, suureneb verevoolu kiirus, reguleerub vererõhu kõrgus ja suureneb diurees. Hüpertroofia ja insufitsientsuse puhul on süda eriti tundlik sõrmkübarapreparaatide suhtes.

Sõrmkübara preparaate tarvitatakse:

1) südame kroonilise puude puhul, mis tekib südamelihase dekompensatsiooni tagajärjel;

2) virvendava arütmia puhul;

3) südame ägeda nõrkuse puhul (nakkused, intoksikatsioonid).

Enteraalselt manustatavate preparaatide toime avaldub aeglaselt, 8—12 tunni pärast. Sõrmkübara kestval tarvitamisel on võimalikud kumulatsiooninähud (bradükardia, iiveldus).

S õ r m k ü b a r a p r e p a r a a d i d :

Pulvis foliorum Digitalis, sõrmkübaralehtede pulber; hallikasrohelise värvusega. Sisaldab kõiki sõrmkübara glükosiide.

Määratakse sissevõtmiseks mitu korda päevas 0,02—0,1 g korraga.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,5 g.

* **Infusum foliorum Digitalis,** sõrmkübaralehtede vesileotis (0,5—1,0 : 180,0); sisaldab ainult vees lahustuvaid sõrmkübara toimeaineid.

Võetakse sisse 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis korraga.

* **Tabulettae foliorum Digitalis,** sõrmkübaralehtede tabletid. Iga tablett sisaldab 0,03 g sõrmkübaralehti.

* **Diginormum,** diginorm (on analoogiline digipuraadiga) on ballastainetest puhastatud ja standardiseeritud sõrmkübaralehtede alkoholekstrakt; kollakasroheline vedelik; 1 ml diginormi vastab toime tugevuselt 0,1 g sõrmkübara lehtedele.

Määratakse *per os* 3 korda päevas 15—20 tilka korraga, rektaalselt 1 ml 25 ml füsioloogilises lahuses ja nahaalusi 1 ml korraga.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 80 tilka.

On müügil pudelites à 10 ja 100 ml ning ampullides à 1 ml.

* **Gitalenum,** gitaleen on ballastainetest puhastatud ja standardiseeritud sõrmkübaralehtede vesiekstrakt; sisaldab peamiselt glükosiidi gitaliini. Mõru maitsega läbipaistev, värvuseta, neutraalse reaktsiooniga vedelik. Gitaleen erineb teistest sõrmkübarapreparaatidest toime kiiruse poolest, ei ärrita mao-sooletrakti ja kumuleerub vähe.

Määratakse sissevõtmiseks 10—15 tilka 3 korda päevas ja parenteraalselt (nahaalusi ja veenisisesi) 1 ml korraga.

Lastele soovitatakse anda niipalju gitaleeni tilku *per os,* kuipalju lapsel on aastaid (2 korda päevas).

Suurim ühekordne annus — 25 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 50 tilka.

* **Digalen-Neo,** digaleen-neo on sõrmkübara *(Digitalis ferruginea)* lehtede ekstrakt, mis on puhastatud ballastaineist ja standardiseeritud; farmakoterapeutiliste omaduste poolest on see analoogiline gitaleeniga (vastab preparaat digaleenile). Väljastatakse ampullides. Ampull sisaldab 1 ml digaleeni, mis on võrdne 0,05 g sõrmkübaralehtedega. Süstitakse nahaalusi 0,5—1 ml korraga.

Suurim ühekordne annus — 1 ml.
Suurim ööpäevane annus — 3 ml.

Cordigit, kordigiit (sün. *verodigeen*) on sõrmkübaralehtede glükosiidi gitaliini preparaat. Kollakas, vees raskesti lahustuv pulber. Toodetakse tablettidena sisaldusega 0,0008 g gitaliini tabletis, mis oma aktiivsuselt vastab 0,1 g standardiseeritud sõrmkübaralehtedele. Kordigiit imendub hästi ja kumuleerub vähe.

Määratakse sissevõtmiseks pool tabletti 2—3 korda päevas.

Digitasid, digitasiid on uusgaleeniline preparaat — ballastaineist puhastatud punase sõrmkübara glükosiidide vesilahus. Aktiivne südamevahend, mis farmakoloogiliselt toimelt on lähedane digaleenneole ja gitaleenile. 1 ml sisaldab 4—5 TÜ.

Tarvitatakse veenisisesi. Näidustused on samad, mis teistelgi sõrmkübarapreparaatidel.

Annus on 1—2 ml 1—2 korda ööpäevas.

Rp. Pulv. fol. Digitalis 0,05
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber korraga.

Rp. Inf. fol. Digitalis 0,5
(1,0) : 180,0
Sir. simplicis 20,0
MDS. 4—5 korda päevas
1 supilusikatäis.

Rp. Pulv. fol. Digitalis 0,03
Calcii lactici 0,5
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Pulv. fol. Digitalis 0,05
Papaverini hydrochlorici 0,02
Chinidini sulfurici 0,15
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel (*arythmia perpetua* puhul).

Rp. Inf. fol. Digitalis 0,6 : 150,0
Mucilaginis Gummi arabici 50,0
MDS. 4 klistiiriks (2 klistiiri päevas).

Rp. Pulv. fol. Digitalis 0,1
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 ravimküünal pärasoolde.

Rp. Diginormi 15,0
DS. 3 korda päevas 15—20 tilka.

Rp. Gitaleni 15,0
DS. 3 korda päevas 10 tilka.

Rp. Digaleni-Neo 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi 1 ml korraga.

Rp. Digaleni-Neo 1,0
Liq. Ammonii anisati 4,0
Aq. destill. 10,0
MDS. 3 korda päevas 10 tilka (2—5-aastastele lastele pneumoonia puhul).

Rp. Inf. fol. Digitalis 0,2 : 100,0
Sir. simplicis 20,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 teelusikatäis (2—5-aastastele lastele).

Rp. Diginormi
Diuretini āā 5,0
Sir. simplicis 20,0
Aq. destill. ad 180,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Gitaleni 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi 1 ml korraga.

Rp. Digaleni-Neo 10,0
Sol. Coffeini natrio-benzoici ster. 20% — 10,0
MDS. Nahaalusi 1 ml korraga (ägeda südamenõrkuse puhul).

Rp. Tabl. Cordigiti N. 6
DS. 2 korda päevas pool tabletti.

DIJODTHYROSÍNUM, dijoodtürosiin (sün. *joodgorgoon*). Keemiliselt struktuurilt on ta kilpnäärme-hormooni türoksiini molekuli osa. Saadakse sünteetiliselt.

Tarvitatakse hüpertüreoosi kergete vormide ja basedovi tõve puhul.

Määratakse sissevõtmiseks tablettides 0,05—0,1 g üheks annuseks 1—3 korda päevas.

Väljastatakse tablettides sisaldusega 0,05—0,1 g puhast dijoodtürosiini.

Rp. Tabl. Dijodthyrosini N. 20
DS. 2—3 korda päevas 1 tablett.

Vt. ka *Methylthiouracilum*.

DIMEDROLUM, dimedrool (sün. *benadrüül*) on vees lahustuv valge pulber; keemiliselt struktuurilt osutub ta benshüdrooli dimetüül-amiinetüülestriks.

Dimedrool kuulub sünteetiliste antihistamiinsete vahendite rühma. Farmakoloogiliselt toimelt osutub ta histamiini antagonistiks, väldib eksperimentaalse histamiinšoki arenemise, lõdvendab histamiini poolt esile kutsutud silelihaskonna spasme jm.

Kliinilises praktikas soovitatakse dimedrooli viimastel aastatel

angioneurootiliste tursete, vasomotoorse riniidi, heinapalaviku, allergiliste konjunktiviitide jm. raviks.

Doseerimine: peroraalselt 1—2 korda päevas 0,05—0,1 g korraga pulbrites või tablettides; parenteraalselt 0,02—0,05 g 1% lahuses.

Dimedrooli sissevõtmisel on võimalikud kergesti mööduvad toksilised kõrvalnähud: peapööritus, peavalu, unisus, mõnikord iiveldus ja oksendamine.

Vt. ka *Citralum*.

** **DIONINUM**, dioniin, etüülmorfiinhüdrokloriid on lõhnata, mõru maitsega, vees kergesti lahustuv valge kristalliline pulber. Farmakoloogiliselt toimelt sarnaneb põhiliselt kodeiiniga.

Võetakse sisse (0,01—0,03 g pulbrites ja lahustes) hingamisteede limaskestade ärritusnähtude vähendamiseks ja köha vaigistamiseks. Peale selle soovitatakse silmapraktikas (1—5% lahus) valude vaigistamiseks ja eksudaatide imendamiseks keratiitide, sarvkesta infiltraatide, vikerkesta põletiku jne. puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

Rp. Dionini 0,01
Natrii bicarbonici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Dionini 0,03
Sir. Althaeae
Aq. destill. āā 50,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 teelusikatäis (5—10-aastastele lastele).

Rp. Dionini 0,2
Aq. destill. 10,0
MDS. Silmatilgad.

DIPHENYLAMINUM, difenüülamiin («DFA»), $(C_6H_5)_2NH$, omapärase lillelõhnaga valged läikivad lehekesed, mis ei lahustu vees, kuid lahustuvad alkoholis, eetris ja bensoolis. Difenüülamiin kuulub insektitsiidide rühma ja tarvitatakse dusti «DFA» näol pedikuloosi vastu. Dust tolmutatakse pesule ja riietele (7—8 g 1 paari pesu kohta); putukad hukkuvad esimeste ööpäevade jooksul.

Dusti «DFA» väljastatakse karbikestes-tolmutajais, mis sisaldavad 12—15 g pulbrit.

Vt. ka *Antipediculinum, Pyrethri pulvis, Pentachlorinum.*

DIPHENINUM, difeniin (sün. *dilantiin, epanutiin*), difenüülhüdantoiinnaatrium on vees lahustuv valge pulber. Keemiliselt struktuurilt on difeniin lähedane barbituraatidele. Difeniini põhiliseks farmakoloogiliseks toimeks on peaajukoore motoorsete tsoonide pärssimine, mis annab talle aktiivse krambivastase vahendi iseloomu. Difeniini soovitatakse peamiselt langetõve raviks. Määratakse mõnikord kombinatsioonis barbituraatide (luminaaliga) või bromiididega.

Difeniin toimib mitte ainult krambivastaselt, vaid avaldab ka soodsat mõju langetõbiste üldseisundisse: nad tunnevad end paremana, erksamana ja aktiivsemana.

Toksilised kõrvalnähud: ataksia, peapööritus, lööved, temperatuuri tõus, mao-soolehäired, närviline erutus. Kumulatiivseid omadusi preparaadil ei ole ja teda võib tarvitada kestvalt.

Annus täisealistele seespidiselt on 0,1 g 3 korda päevas (parem pärast sööki) pikema aja jooksul (nädalad, kuud). Mitteküllaldase efektiivsuse korral võib annust (ettevaatlikult) suurendada kuni 0,15—0,2 g korraga 3 korda päevas.

Lastele, kes on vanemad kui 6 aastat, määratakse difeniini annuses 0,05 g korraga 3 korda päevas. Difeniini soovitatakse võtta kapslites, peale juues preparaadi igale annusele pool klaasitäit vett.

DIPLOSALUM, vt. *Acesalum.*

DISULFAN, disulfaan (sün. *diseptaal*). Keemiliselt struktuurilt kujutab disulfaan endast 4-sulfanilüül-sulfaniilamiidi ja kuulub sulfaniilamiidide rühma kemoterapeutiliste preparaatide hulka (sünteesitud VNIHFI-s). Valge või kollaka varjundiga peenkristalliline pulber. Disulfaan lahustub vees vähe ja imendub aeglaselt soolkonnast. Disulfaan eritub uriiniga ja tunduvalt aeglasemalt teistest sulfaniilamiididest.

Disulfaani bakteriostaatiline toime strepto-, gono- ja stafülokokkidesse avaldub vähemal määral kui sulfidiini ja sulfazooli rakendamisel.

Kliinilised uurimused näitasid disulfaani head terapeutilist efekti sooleinfektsiooni ja eriti batsillaarse düsenteeria puhul. Kuid tema laialdast tarvitamist takistavad toksilised kõrvalnähud.

Disulfaani soovitati tarvitada batsillaarse düsenteeria raviks.

Doseerimine täisealistele: 0,5—1 g kuni 3—4 korda päevas.

Ravikuuriks 5—12 g.

Kuni 1 aasta vanustele lastele 0,1—0,2 g 1 kg lapse kehakaalu kohta ööpäevas iga 4—6 tunni järel 8—10 päeva jooksul.

Vt. ka *Phtalazolum.*

DITHIOGLYCERINUM, ditioglütseriin (sün. *bal*) kujutab endast 2,3 dimerkaptopropanooli. On läbitungiva merkaptaani lõhnaga värvuseta vedelik, mis hästi lahustub rasvades, alkoholis ja kuni 6% — vees.

Dimerkaptopropanool omab antidootilisi omadusi mürgistuse puhul arseenipreparaatide ja mõnede raskemetallidega. Tema antidootiline toime põhineb temas sisalduva kahe SH-rühma võimel moodustada organismis tsüklilisi ühendeid arseeni, elavhõbeda ja mõnede metallidega ja seega vähendada viimaste toksilisust.

Ditioglütseriini soovitatakse vahendina lüisiidist ja arseeni sisaldavatest preparaatidest (salvarsaanrea aromaatsed arseeniühendid) tekkinud paiksete ja üldiste kahjustuste profülaktikas ja ravis. Eriti soovitatakse dimerkaptopropanooli arseenteraapia juures täheldatavate entsefaliitide, agranulotsütoosi ja eksfoliatiivse dermatiidi raviks.

On olemas andmeid, et dimerkaptopropanool toimib soodsalt intoksikatsioonide puhul elavhõbedaga (sublimaadiga). Tema raviprofülaktiline tähtsus mürgistuste puhul teiste metallidega on praegu veel uurimise järgus.

Preparaati tarvitatakse välispidiselt 10% salvina lüisiidist tingitud naha kahjustuste ja novarsenooli ning tema derivaatidega ravimisel tüsistusena tekkinud dermatiitide profülaktikaks ja raviks.

Üldtoimeks kasutatakse dimerkaptopropanooli 5—10% õlilahust lihasesiseste süstimistena. Doseerimine toimub kehakaalu kilogrammi kohta, kusjuures ühekordselt manustatakse 2—3 mg/kg; korduvaid süstimisi (3—4-tunnise vahega) võib teostada mitte rohkem kui 4 korda ööpäeva jooksul ravi 2 esimesel päeval ja mitte rohkem kui 2 korda järgnevatel päevadel.

Nimetatud doseerimiste ületamisel täheldatakse preparaadi toksilist toimet: kipitus silmades, pisaratevool, liiveldus, oksendamine, hingeldamine ja südamepekslemine.

DIURETINUM, diuretiin, *Theobrominum-natrium cum Natrio salicylico,* teobromiin-naatrium naatriumsalitsülaadiga on magusavõitu-soolase maitsega, vees kergesti lahustuv pulber. Farmakoloogilise toime tüübilt kuulub puriini rühma (vt. *Kofeiin*); omab tõhusat diureetilist ja veresooni laiendavat toimet.

Võetakse sisse pulbritena, tablettidena ja lahustes 0,5—1 g korraga tursete ja hüpertoonia puhul.

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 6 g.

2—5-aastastele lastele antakse 0,1—0,2 g. 6—12-aastastele lastele — 0,3—0,4 g.

On lahustes sobimatu hapete, karbonaatide ja leelistega (lõhustumine, sadenemine).

Vt. ka *Theophyllinum.*

Rp. Diuretini 0,5
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Diuretini 4,0
Aquae Menthae piperitae
Aq. destill. āā 60,0
MDS. 4 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Diuretini 0,5
Luminali 0,02
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber (hüpertoonia puhul).

Rp. Diuretini 0,5
D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Diuretini 2,5
Aquae Menthae piperitae
Aq. destillatae āā 60,0
MDS. 3 korda päevas 1 teelusikatäis 2—5-aastastele lastele.

Rp. Diuretini 0,4
Bromurali 0,25
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber (hüpertoonia puhul).

DOLANTIN, vt. *Lidolum.*

DUOTALUM, duotaal, vt. *Guajacolum carbonicum.*

ECMOLINUM, ekmoliin on antibiootik. Läbipaistev värvuseta vedelik. Selle preparaadi aktiivne ollus toimib gripiviirusesse (Jermoljeva ja Valedinskaja). On soovitatud viirusgripi profülaktikaks ja raviks. Gripi profülaktikaks tilgutatakse ekmoliini kummassegi ninasõõrmesse 4—6 tilka, lastele 2—3 tilka. Vastavate epideemiliste näitajate korral võib ekmoliini manustada korduvalt, iga 3—4 päeva järel.

Viirusgripi (katarraalsed nähud) raviks tilgutatakse ekmoliini 4—6 tilka kummassegi ninasõõrmesse 3 korda päevas või tarvitatakse inhaleerimise teel. Gripi raskemate kliiniliste nähtude puhul soovitatakse üheaegselt preparaati süstida lihasesisesi 1 ml korraga 1—2 korda päevas. Ekmoliini efektiivsus on uurimise järgus.

Ekmoliini on soovitatud kasutada prolongeeritud toimega penitsilliinipreparaatide valmistamiseks (vt. *Penitsilliin*).

ELIXIR PECTORALIS, lagritsa-rinnaeliksiir, vt. *Liquiritiae radix.*

EMBICHINUM, embihhiin on uus sünteetiline preparaat (NSV Liidu Meditsiiniliste Teaduste Akadeemia Onkoloogia Instituut).

Soovitatakse järgmiste haiguste raviks:

1) krooniline müeloidne leukeemia kõigis järkudes (välja arvatud aleukeemiline vorm);

2) krooniline subleukeemiline ja leukeemiline lümfadenoos varajastes järkudes;

3) lümfogranulomatoos varases järgus ja generalisatsioonijärgus, samuti ka röntgenikiirte suhtes resistentsed vormid.

Väljastatakse ampullides mahuga 10 ml, milles sisaldub kuivainet 10 mg. Enne tarvitamist valatakse ampulli 10 ml füsioloogilist lahust embihhiini lahustamiseks. Süstlasse võetakse niimitu milliliitrit lahust, kuimitu milligrammi embihhiini on vaja manustada. Siis võetakse süstlasse veel vett kuni 20 ml ja süstitakse veenisisesi.

Tuleb hoolikalt jälgida, et lahus ei satuks nahale, limaskestadele ja nahaalusesse koesse (nekroosioht). On see juhtunud, siis maha pesta füsioloogilise lahusega või süstida füsioloogilist lahust nahaalusesse koesse.

Ühekordne annus täisealistele kõigub 3 kuni 6 mg vahel olenevalt haiguse järgust, vereloome funktsioonidest ja haige kehakaalust. Annuse ülemmäär on 0,1 mg iga kilogrammi kehakaalu kohta.

Embihhiini ühekordseid annuseid lastele vähendatakse vastavalt, võttes 0,05—0,08 mg kilogrammi kehakaalu kohta.

Kõrvaltoime: iiveldus, oksendamine, vahel kõhulahtisus. Raskem tüsistus on leukopeenia.

Preparaadi efektiivsus ülalmainitud haigestumiste ravil on uurimise järgus.

M ä r k u s. On vaja juhinduda instruktsioonist, mis käsitleb leukeemia, lümfogranulomatoosi ja mõnede pahaloomuliste kasvajate ravi embihhiiniga professor L. F. Larionovi meetodi järgi (NSV Liidu Onkoloogia Instituut, NSV Liidu Tervishoiuministri käskkiri 9. VIII 50. a.).

* **EMETINUM HYDROCHLORICUM,** alkaloidi emetiini hüdrokloriid. Keemiliselt iseloomult kujutab emetiin endast isokinoliini derivaati. Sisaldub (0,9—1,5%) oksejuures — *Radix Ipecacuanhae.*

Lõhnata, mõru maitsega valge, kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees ja alkoholis. Paiksel manustamisel avaldab tugevat ärritavat toimet nahasse ja limaskestadesse; avaldab ka desinfitseerivat efekti amööb-düsenteeria tekitaja ja teiste *Protozoa'*de suhtes.

Tarvitatakse peamiselt amööb-düsenteeria raviks nahaalusi, lihase- ja veenisisesi 0,02—0,03 g korraga (ampullid 1% lahusega).

Vt. ka *Ipecacuanhae radix.*

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

EMPLASTRUM ADHAESIVUM EXTENSUM, leukoplaaster on ühtlane helekollane mass, mis koosneb kollasest vahast, kampolist, veeta lanoliinist, kautšukist ja bensiinist.

Tarvitatakse välispidiselt ärajuhtiva vahendina.

EMPLASTRUM HYDRARGYRI, vt. *Hydrargyrum.*

EMPLASTRUM PLUMBI SIMPLEX, tinaplaaster, vt. *Plumbum.*
EMPLASTRUM VESICATORIUM, rakuplaaster, vt. *Cantharides.*
EMULSUM AMYGDALARUM DULCIUM, vt. *Amygdali semina.*
EMULSUM OLEI RICINI, vt. *Oleum Ricini.*

ENULEN, enuleen on preparaat, mis kujutab endast taime aedvaagi *(Inula Helenium)* juure vedelat vesitõmmist.

Võetakse sisse rögalahtistava vahendina 3 korda päevas 30—40 tilka korraga.

* **EPHEDRINUM,** efedriin, *Ephedra equisetina* vartest saadav alkaloid. Saadakse ka sünteetiliselt. Keemiliselt kujutab endast fenüülpropanool-metüülamiini. Keemiliselt ja farmakoloogiliselt kuulub sümpatikomimeetiliste amiinide hulka ja avaldab organismisse adrenaliiniga sarnast toimet.

Meditsiinis tarvitatakse alkaloidi efedriini hüdrokloriidi:

* **Ephedrinum hydrochloricum** on valge, vees lahustuv kristalliline pulber. Adrenaliiniga sarnaselt efedriin ahendab veresooni, tugevdab südame tegevust, suurendab vererõhku (pressoorne efekt) ja toimib silelihasega elundeisse, eriti bronhidesse (lõdvendab bronhide lihaseid).

Efedriin erineb adrenaliinist vähema mürgisuse ja vähem intensiivse, kuid kestvama pressoorse efektiga; vererõhu tõus ja veresoonte ahenemine avaldub 10—15 minutit pärast preparaadi sissevõtmist ja kestab mitu tundi.

Efedriini tarvitatakse südame-veresoonte süsteemi aktiivse stimulaatorina eriti perifeerse iseloomuga kollapsi puhul (veresoonte halvatus), šoki puhul (võib kombineerida adrenaliiniga), lämbuse, bronhiaalastma hoogude ja heinapalaviku puhul. Efedriini määratakse sissevõtmiseks (pulbrites ja tablettides), nahaalusi ja harva veenisisesi süstimiseks.

Ühekordne terapeutiline annus on 0,02—0,03 g.

Väljastatakse tablettides à 0,025 g ja ampullides à 1 ml 5% lahust.

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

Rp. Ephedrini hydrochlorici 0,025
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 2—3 korda päevas ½—1 tablett (bronhiaalastma puhul).

Rp. Sol. Ephedrini hydrochlorici 5% — 1,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. ½—1 ml korraga nahaalusi (kollapsi ja šoki puhul).

Rp. Ephedrini hydrochlorici 0,02
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber
(bronhiaalastma puhul).

EQUISETI ARVENSIS HERBA, põldosjaürt.

Põldosi on NSV Liidu metsa- ja mustmullavööndis (Ukraina NSV, Kaukaasia, Siber, Kesk-Aasia) laialdaselt levinenud mitmeaastane rohttaim.

Põldosi sisaldab suurel hulgal ränihapet (kuni 10%), õunhapet, adstringeerivaid aineid, saponiine, sooli.

Toimeaine on teadmata.

Põldosjakeedist (10%) ja -vedelekstrakti *(Extr. fluidum herbae Equiseti)* soovitatakse diureetilise vahendina.

Rp. Herbae Equiseti 50,0
DS. 2 supilusikatäit üle valada klaasi keeva veega, lasta tõmbuda ja ära juua päeva jooksul.

ERGOTINUM DIALYSATUM, vt. *Secale cornutum.*

ERYSIMUM CHEIRANTHOIDES, põldharakalatv. Põldharakaladvaürt sisaldab glükosiidi erüsimiini, mis farmakoloogiliselt toimelt on lähedane strofantiinile.

Kliinilised uurimused (D. M. Rossiiski) on näidanud, et põldharakaladvaekstrakt parandab ja reguleerib südame tegevust, aeglustab pulssi ja suurendab diureesi.

Tema tarvitamist soovitatakse I ja II järgu insufitsientsuse korral.

Toodetakse (Apteegiala Teadusliku Uurimise Keskinstituudi poolt) vedelekstraktina, *Extractum Erysimi fluidum;* on bioloogiliselt standardiseeritud; 1 ml sisaldab 30—40 TÜ.

Annus: 5—15 tilka sisse võtta 2—3 korda päevas.

ERYTRIN, erütriin on preparaat, mis on saadud erütrotsüütidest (L. A. Silber ja L. M. Jakobson). Erütriin kuulub antibiootikute rühma ja omab tõhusat bakteriostaatilist ning bakteritsiidset toimet difteeriakepikese, stafülokoki jt. suhtes. Must pulber, mis lahustub leelistes ja alkoholis.

Uuritakse selle preparaadi raviomadusi difteeria puhul.

Kurgu piserdamist teostatakse 10—15 sekundi vältel 0,25 g erütriini soojendatud lahusega 100 ml 3,8% naatriumtsitraadilahuses. Ninadifteeria korral viiakse lahus pipetiga ninna.

** **ESERINUM s. PHYSOSTIGMINUM SALICYLICUM,** eseriin- ehk füsostigmiinsalitsülaat. Eseriin (ehk füsostigmiin) on troopilise taime *Physostigma venenosum* seemneist saadav alkaloid. Preparaat kujutab endast värvuseta kristalle, mis lahustuvad 100 osas vees ja kuulub parasümpaatilise närvisüsteemi erutajate rühma.

Tarvitatakse teda peamiselt oftalmoloogilises praktikas silmaava ahendava ja silma siserõhku alandava vahendina (glaukoomi puhul).

Manustatakse 0,25—0,5—1% lahuses 1—2 tilka konjunktivaalkotti. Silmaava ahenemine avaldub 5—15 minuti pärast ja kestab 2—3 tundi.

Eseriini tarvitamist kombinatsioonis pituitriiniga soovitatakse (harva) soolkonna pareesi korral (nahaalusi 0,5—1 ml 0,1% lahust).

Eseriinilahused on ebapüsivad, kestval säilitamisel valguse käes omandavad roosa ja järgnevalt pruuni värvuse ning muutuvad kõlbmatuiks.

Suurim ühekordne annus — 0,001 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,003 g.

Rp. Eserini salicylici 0,03
Aq. destill. 10,0
MDS. Silmatilgad.

Vt. ka *Proserinum.*

ESTRADIOLUM, estradiool on follikuliinipreparaat. Estradiool on käesoleval ajal aktiivseim kõigist naturaalsetest estrogeensetest (inda tekitavatest) hormoonidest.

Keemiliselt struktuurilt kuulub steroidide rühma. Lahustub õlides, keetmisel ei lagune.

Estradiooli aktiivsus on suurem estrooni omast (1 g estradiooli võrdub 15 miljoni hiireühikuga, 1 g estrooni — 8 miljoni hiireühikuga).

Praktilisteks otstarveteks soovitatakse tarvitada *Estradiol-dipropionat*'i — propioonhappe estradioolestrit.

Viimase toime on märksa kestvam estradiooli omast. Estradiooldipropionaat on näidustatud kõigil samadel juhtudel, kus on näidustatud estrogeensed preparaadid (häire menstruaalses tsüklis, amenorröa mitmesugused vormid, düsmenorröa, klimakteerilised ja kastratsioonilised ärajäämised).

Preparaati süstitakse lihasesisesi 1—2 korda nädalas.

Ravikuuri kestus on keskmiselt 1 kuu.

Estradiool-dipropionaati väljastatakse Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituudi poolt ampullides à 1 ml sisaldusega 1 mg ainet.

1 mg estradiool-dipropionaati sisaldab 15 000 hiire-toimeühikut.

Vt. ka *Folliculinum, Estronum.*

EUCALYPTUS GLOBULUS, eukalüptus. Meditsiinis kasutatakse selle taime lehti, millest valmistatakse järgmisi preparaate:

Tinctura Eucalypti, eukalüptuselehtede tinktuur. Soovitati ilma küllaldaste põhjendusteta 2—5 g korraga malaaria ja bronhiitide raviks.

Oleum Eucalypti, Eucalyptol, eukalüptool, *Eucalyptus globulus*'e lehtedest saadav eeterlik õli on aroomse lõhnaga värvuseta, läbipaistev vedelik, mis seguneb alkoholi, eetri ja kloroformiga.

Tarvitatakse antiseptilise vahendina inhalatsiooniks hingamisteede haigestumiste puhul (gripp, läkaköha, tuberkuloos, roisubronhiit) ja samuti putukate pistete ärahoidmiseks.

Rp. Olei Eucalypti 2,5
Talci 5,0
Amyli 32,5
MDS. Puistata näo ja käte nahale sääskede pistete ärahoidmiseks.

Rp. Ol. Eucalypti 15,0
Mentholi 2,0
MDS. Inhalatsiooniks.

EUCHININUM, euhiniin, vt. *Chininum*
EUCODALUM, vt. *Tecodinum.*
EUNARCONUM, vt. *Pronarconum.*
EUPHYLLINUM, vt. *Theophyllinum.*
EXTRACTUM PLACENTAE, konserveeritud platsentaekstrakt on akadeemik V. P. Filatovi meetodi järgi valmistatud koepreparaat. Kergelt opalestseeruv vesiekstrakt külmas konserveeritud platsentast sisaldab biogeenseid stimulaatoreid. Kliinilised täheldused osutavad tema efektiivsusele paljude silmahaiguste (blefariit, keratiidid, neuroretiniit, episkleriit jt.) ja üldhaigestumiste (müalgia, artriidid, radikuliidid, naissuguelundite põletikulised haigestumised) puhul. Preparaati süstitakse nahaalusi iga päev või ülepäeviti, täisealistele 1 ml korraga (mitte rohkem kui 3—4 ml), lastele vastavalt vanusele 0,1—0,5 ml.

Ravikuur koosneb 25—30 süstest. Preparaat on tarvitamiskõlblik 6 kuud. Ampulle säilitatakse pimedas ja külmas kohas.

Selle preparaadi raviefektiivsus on kliiniliste uurimiste järgus.
EVIPAN-NATRIUM, evipaan-naatrium, vt. *Hexenalum.*
FERROPYRINUM, ferropüriin, vt. *Ferrum.*
FERRUM, raud, raskemetall. Anorgaanilised ja orgaanilised rauaühendid avaldavad paiksel rakendamisel adstringeerivat ja söövitavat toimet. Pärast imendumist stimuleerib raud ainevahetuse protsesse kudedes ja ergutab vereloomeelundite tegevust ning vere regeneratsiooni. Farmakoloogiliselt on aktiivsemad need rauaühendid, mis sisaldavad raua-iooni kahevalentses vormis (raua oksüduulühendid).

Rauapreparaate tarvitatakse ägedate ja krooniliste kehvveresuste puhul pulbrites, lahustes ja pillides ning välispidiselt adstringeerivate vahenditena. Pärast raua sissevõtmist peab hoolikalt suud loputama.

Rauapreparaadid:

Ferrum reductum on taandatud (vesinikuga) raud. Tumehall pulber (sisaldab umbes 90% rauda), mis lahustub maomahlas.

Määratakse pulbrites ja pillides 0,05—0,3—1 g korraga mitu korda päevas.

Ferrum sulfuricum oxydulatum, ferrosulfaat on peen, rohekashall vees aeglaselt lahustuv pulber.

Määratakse *per os* 0,05—0,3 g korraga pulbrites ja pillides. Kuulub koos kaaliumkarbonaadiga Blaud' pillide *(Pilulae Blaudi)* koostisse. Müügil esinevad ka dražeeritud Blaud' tabletid.

Ferrum carbonicum saccharatum, suhkrune ferrokarbonaat (sisaldab 9,5—10% rauda) on rohekas vees lahustumatu pulber.
Määratakse sissevõtmiseks 0,5—1 g üheks annuseks.

Ferrum trichloratum solutum *(Liquor Ferri sesquichlorati),* ferrikloriidilahus. Sisaldab 10% rauda. Selge kollakaspruun vedelik.
Tarvitatakse välispidiselt verejooksu sulgeva vahendina.

Ferrum lacticum, ferrolaktaat, on rohekas, magusavõitu kristalliline pulber, mis lahustub 48 osas külmas vees. Sisaldab 19,5% rauda.
Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja pillides 0,1—0,3 g üheks annuseks 3 korda päevas.
See rauapreparaat on hästi talutav ja kergesti omastatav.

Ferrum oxydatum saccharatum, suhkrune raudoksüüd. Sisaldab umbes 3% rauda. Hästi talutav rauapreparaat.
Annus: täiskasvanuile kuni 2 g, lastele — 0,1—0,5 g.

Tinctura Ferri pomati, õuna-rauatinktuur (1 osa õuna-rauaekstrakti lahus 8 osa kaneelivee ja 1 osa alkoholi segus). Sisaldab 0,4% rauda. Mustjaspruuni värvusega vedelik. Annus 10—20 tilka mitu korda päevas.

Sirupus Ferri jodati, joodrauasiirup on roheka värvusega läbipaistev vedelik.
Tarvitatakse lastepraktikas sageli kombinatsioonis teiste raviainetega.

Liquor Ferri albuminati, raudalbuminaadilahus. Raudhüdroksüüdi preparaat, mis sisaldab 0,4% rauda ja on opalestseeruv punakaspruun vedelik.
Määratakse 1 tee- kuni 1 supilusikatäis 3 korda päevas. Lastele — vastavalt vanusele.

Ferropyrinum, ferropüriin, antipüriini ühend ferrikloriidiga on tumepunane, vees lahustuv pulber. Tarvitatakse kootava ja verejooksu sulgeva vahendina 10—15% lahuses.

Ferratinum, ferratiin, raudalbumiinviinhape on punakaspruun, vees lahustumatu amorfne pulber; sisaldab 6—8% rauda.
Võetakse sisse pulbrites 3 korda päevas 0,5—1 g korraga. 2—5-aastastele lastele antakse 3 korda päevas 0,3—0,5 g korraga.

Ferrophytol, ferrofütool, vt. *Phytinum.*

Rp. Ferri reducti 0,2 (0,5—1 g)
D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel pärast sööki (kehvveresuse puhul).

Rp. Pil. Blaudi N. 60
DS. 3 korda päevas pärast sööki 1 pill (kehvveresuse puhul).

Rp. Ferri lactici 6,0
Purgeni 3,0
Succi Liquiritiae q. s. ut f. pil. N. 60
DS. 3 korda päevas 1—2 pilli.

Rp. T-rae Ferri pomati
T-rae amarae āā 15,0
MDS. 2 korda päevas ½ teelusikatäit.

Rp. Ferri lactici 0,25
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis amylaceis
S. 2 korda päevas 1 kapsel pärast sööki.

Rp. Ac. arsenicosi 0,06
Ferratini 6,0
Extr. et pulv. Liquiritiae q. s. ut f. pil. N. 60
DS. 3 korda päevas 1—2 pilli söögi ajal.

Rp. Sirupi Ferri jodati 60,0
DS. 20 tilgast kuni ½ teelusikatäit sisse võtta, kuni 5-aastastele lastele.

Rp. Liq. Ferri sesquichlorati
Glycerini
Aq. destill. āā 10,0
MDS. Nina ja kurgu limaskesta määrimiseks (verejooksu sulgev vahend).

Rp. Liq. Ferri albuminati 200,0
DS. 1 dessertlusikatäis poole klaasitäie veega (piimaga) 3 korda päevas enne sööki (kehvveresuse puhul).

Rp. Liq. Ferri albuminati 200,0
Sol. arsenicalis Fowleri 1,5
MDS. 2—3 korda päevas enne sööki 1 dessertlusikatäis.

FILICIS MARIS RHIZOMA, sõnajalajuurikas. Sisaldab floroglutsiini butüroolestreid, mis kutsuvad esile sooleparasiitide lihaste halvatuse.

Tarvitatakse nugilistevastase vahendina paelusside ja maatusside puhul alljärgnevate preparaatide näol:

* **Extractum Filicis maris aethereum,** sõnajalaekstrakt on rohelise värvusega ja vastiku maitsega, vees lahustumatu püdel mass.

Määratakse sissevõtmiseks 2—6 g üheks korraks putrudes ja sagedamini želatiinkapslites.

Suurim ühekordne annus — 8 g.

Ravi teostatakse alljärgnevalt: pärast eelnevat ettevalmistust (dieet 2 päeva vältel, ravimi võtmise päeval tühja kõhuga ½—1 klaasitäit 1% naatriumbikarbonaadilahust) antakse ekstrakt kapslites à 1 g 30—60 minuti vältel; peale juua 1% soodalahust.

Doseerimine: täisealistele 4—6 g; lastele: 2-aastastele — 1 g, 3-aastastele — 1,5 g, 4-aastastele — 2 g, 5—6-aastastele — 2,5 g, 7—9-aastastele — 3—4 g, 10—12-aastastele — 4—5 g, 13—15-aastastele — 5—6 g.

Varaeased lapsed võtavad ekstrakti sisse mee või moosiga. 30—60 minutit pärast viimase kapsli sissevõtmist antakse soollahtisti (inglis- või glaubrisoola 30 g). Alla 5-aastastele lastele antakse lahtistina viini jooki.

M ä r k u s. Soodat mitte taluvad isikud võtavad ekstrakti sisse soodata. Sel juhul suurendatakse annust: täisealistele kuni 7 g.

Filicilen, filitsileen, ballastaineist puhastatud sõnajalaekstrakt. Avaldab püsivat efekti ja kujutab endast mõru maitsega kollast pulbrit, mis ei lahustu vees. Lahustub leelistes ja rasvõlides. 1 g filitsileeni vastab 2 g sõnajalaekstraktile.

Rp. Extr. Filicis maris aetherei 1,0
D. t. d. N. 6 in capsulis gelatinosis
S. Iga 5—10 minuti järel võtta 1 kapsel.

Rp. Extr. Filicis maris aetherei 2,0 (5,0)
Succi Liquiritae 5,0 (10,0)
Sir. simplicis 10,0 (20,0)
Aq. Menthae piperitae ad 30,0 (50,0)
MDS. Sisse võtta teelusikaviisi 1 tunni jooksul (4—10-aastastele lastele).

* **FLAVACRIDINUM HYDROCHLORICUM, TRYPAFLAVINUM,** flavakridiinhüdrokloriid kuulub akridiin-värvainete rühma ja kujutab endast diamiin-metüülakridiinkloriidi ja diamiinakridiini hüdrokloriidide segu. Lõhnata oranž-punane, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber.

Flavakridiinil on tugevaid bakteritsiidseid omadusi ja teda tarvitatakse: 1) antiseptikumina välispidiselt lahustes 1 : 1000 ja 1 : 3000; infitseeritud haavandite, haavade, abstsesside ja flegmoonide pesemiseks; 2) kusepõie loputuseks püeliidi ja tsüstiidi puhul. Flavakridiini võib süstida veenisisesi sünnitusjärgse sepsise, endokardiidi ja meningiidi puhul.

Annused: 2—10 ml 0,5% lahust päevas, korduvalt 2—3-päevaste vahedega. Ravikuur koosneb 5—10 süstest.

Flavakridiin eritub organismist neerude kaudu. Uriin värvub seejuures roheliseks. Eritumine lõpeb 36—48 tunni möödumisel.

Väljastatakse pulbrina ja ampullides à 5—10 ml 0,5 ja 2% lahust.

Suurim ühekordne annus — 0,2 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,8 g.

Rp. Sol. Flavacridini 0,5% — 5,0
D. t. d. N. 2 in amp.
S. 5 ml korraga veenisisesi (sepsise puhul).

Rp. Flavacridini 0,5
Glycerini 2,5
Spiritus Vini ad 50,0
MDS. Määrimiseks (habeme sükoosi puhul).

Rp. Sol. Flavacridini 1:1000 200,0
DS. Pesemiseks (infitseeritud haavad).

Flavarginum, flavargiin (sün. *argoflaviin*), kuulub akridiini rühma ja kujutab endast 3,6-diamiin-metüülakridiinlaktaadi ja hõbelaktaadi kompleksoola 0,5% vesilahust. Sisaldab 17,5 kuni 21% hõbedat. Lõhnata, läbipaistev, kollane lahus.

Flavargiin kuulub antiseptiliste vahendite rühma: tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud flavakridiin *(Flavacridinum)*, s. o. paiksete ja üldiste septiliste protsesside puhul.

Määratakse peamiselt veenisisesi süstimiseks annuses 5—10 ml 0,5% lahust ühepäevase vaheajaga, üldse neli-viis korda.

Väljastatakse oranžklaasist ampullides à 5 ja 10 ml 0,5% lahust.

FLUORESCEINUM SOLUBILE, lahustuv fluorestseiin, dinaatrium-fluorestseiin on oranž-punase värvusega pulber, mis lahustub vees (1 : 1) ja alkoholis (1 : 5). Lahused on intensiivse rohelise fluorestsentsiga.

Tarvitatakse silma sarvkesta pindmiste kihtide rikete diagnoosimiseks (tilgutatakse silma 2% fluorestseiinilahust).

FOLLICULINUM, ESTRONUM, follikuliin, estroon. Naise organismi sugutsüklit reguleeriv nais-suguhormoon. Saadakse rasedate naiste, täkkude ja tiinete loomade uriinist. Kuulub keemiliselt struktuurilt steroolide rühma.

Follikuliin on valge kristalliline pulber; lahustub halvasti vees, hästi — alkoholis, õlis ja teistes orgaanilistes lahustites. Preparaadi bioloogilist aktiivsust määratakse hiirtel ja rottidel: 1 mg estrooni peab sisaldama 10 000 toimeühikut. Follikuliini tarvitatakse hormonaalse preparaadina põhiliselt asendusteraapiaks munasarjade funktsiooni puudulikkuse puhul (amenorröa, klimakteerium naistel, suguline arenematus). Soovitatakse perifeersete veresoonte haigestumiste (oblitereeruv endoarteriit) ja endokriinse iseloomuga hüpertoonia puhul. Follikuliini tarvitamise vastunäidustused on rasedus, emakakasvajad ja ägedad põletikulised protsessid.

Follikuliini väljastatakse õlilahusena ampullides sisaldusega 0,1—0,5—1 mg ühes milliliitris, s. o. aktiivsusega 1000, 5000 ja 10 000 HÜ. Süstitakse nahaalusi või lihasesisesi 0,5—1 ml korraga; ravikuuri kestel teostatakse 15—20 süstet.

Vt. ka *Folliculinum aquosum, oleosum, benzoatum.*

FOLLICULINUM AQUOSUM, follikuliin on naissuguhormooni mitmesuguste vormide, peamiselt estrooni vesilahus. Saadakse rasedate naiste uriiniekstraktist või innahormoonide kristallilistest preparaatidest. Värvuseta või nõrgalt kollakas vedelik. On bioloogiliselt standardiseeritud. 1 ml follikuliini vesilahust sisaldab 200 TÜ. Väljastatakse ampullides à 1 ml. Kõlblikkuse aeg on 2 aastat.

FOLLICULINUM BENZOATUM, follikuliinbensoaadi õlilahus. Sisaldab kristallilisi naissuguhormoone, peamiselt estrooni ja dihüdroestrooni. Helekollase värvusega läbipaistev õlilahus. 1 ml preparaati sisaldab 1000 TÜ. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

FOLLICULINUM OLEOSUM, follikuliini õlilahus. Sisaldab naissuguhormooni kristallilisi preparaate — estrooni ja dihüdroestrooni. Helekollase värvusega läbipaistev õlilahus, 1 ml preparaati sisaldab 1000 ja enam TÜ. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

Follikuliinipreparaate tarvitatakse (nahaalusi või lihasesisesi 1—2 ml korduvalt 2—4 nädala vältel) amenorröade, oligomenorröade, sugulise arenematuse ja naissuguelundite teiste haigestumiste puhul, mis on seotud munasarja alatalitlusega.

Rp. Folliculini oleosi 1,0
D. t. d. N. 10 in amp.
S. Iga päev 1 ml lihasesisesi
15 päeva vältel.

FOLINERINUM, vt. *Nerium Oleander.*

FORMALINUM s. FORMALDEHYDUM SOLUTUM, formaliin, formaldehüüdi 40% vesilahus on lämmatava lõhnaga värvuseta vedelik, mis seguneb vee ja alkoholiga igas vahekorras.

Tarvitatakse välispidiselt antiseptilise ja desodoreeriva vahendina käte pesemiseks, jalgade pesemiseks liighigistamise puhul (0,5—1% lahused), vaginaalseteks loputamisteks (1 : 2000, 1 : 3000) ja arstiriistade desinfitseerimiseks (0,5% lahus). Välispidiselt tarvitatakse

ka formaldehüüdi sisaldavat kaaliumseebilahust (vt. *Lysoformium*). Formaliini kui tugevat mürki sissevõtmiseks ei määrata. Vt. ka *Urotropinum, Tricresol-Formalinum.*

Rp. Sol. Formalini 50,0
DS. Pool teelusikatäit 2 klaasi vee kohta naha pesemiseks (liighigistamise korral).

Rp. Sol. Formalini 50% — 50,0
DS. Määrimiseks (emakakaela erosiooni puhul).

Rp. Formalini 10,0
Spiritus Vini 96° — 35,0
Aq. Coloniensis 5,0
Aq. destillatae 50,0
MDS. Jalgade higistamise puhul tarvitatav vedelik.

FRANGULAE CORTEX, paakspuuokste ja -tüvede koor *(Cortex Rhamni Frangulae).* Koores sisalduvad antraglükosiidid (frangulliin), antrakinooni derivaadid, mis manustamisel organismi tugevdavad jämesoole peristaltikat. Paakspuukoort tarvitatakse nõrgalt toimiva lahtistina. Toime avaldub 6—10 tundi pärast sissevõtmist. Määratakse keedisena (1 : 10) 1—2 supilusikatäit korraga ning alljärgnevate preparaatide näol.

Extractum Frangulae fluidum, paakspuukoore-vedelekstrakt on punakaspruuni värvusega.
Määratakse sissevõtmiseks ½—1 teelusikatäis korraga.

Frangulen, franguleen on ballastaineist puhastatud ja standardiseeritud paakspuukoore vedelekstrakt; tumepruuni värvusega vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks ½—1 teelusikatäis üheks annuseks.

Frangulaxin, frangulaksiin on paakspuukoorepreparaat; pruuni värvusega, vees ja lahjas alkoholis lahustuv amorfne pulber.
Toodetakse tablettidena à 0,1 g ja määratakse 1—2 tabletti korraga ööseks. Sisaldab seotud antrakinoone kuni 8%. Keemiliste ja farmakoloogiliste omaduste poolest on frangulaksiin väga lähedane peristaltiinile.

Rp. Decocti corticis Frangulae 20,0 : 200,0
Natrii sulfurici 20,0
MDS. 1 supilusikatäis hommikul ja õhtul.

Rp. Franguleni 50,0
DS. Pool teelusikatäit ööseks.

Rp. Extr. corticis
Rhamni Frangulae sicci 5,0
Pulv. rad. Rhei 3,0
Extr. Belladonnae 0,1
Massae pilularum q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 1—2 pilli ööseks (lahtisti).

Rp. Extr. Frangulae fluidi 20,0
DS. ½—1 teelusikatäis hommikul ja õhtul.

Rp. Frangulaxini 0,1
D. t. d. N. 12 in tabl.
S. 1—2 tabletti ööseks.

FURAMONUM, furamoon on trimetüül-furfurüül-ammooniumjodiid. Uus sünteetiline preparaat, mis on saadud Leningradi Keemilis-Farmatseutilises Teadusliku Uurimise Instituudis. Furamoon on valge või kollaka värvusega vees hästi lahustuv pulber. Tema toime väljendub silmaava ahendamises ja ta on soovitatud pilokarpiini asendajana. Tarvitatakse glaukoomi raviks 3—10%-lise vesilahusena ja salvidena. Raskekujulise glaukoomi puhul rõhuga üle 40 mm elavhõbeda sammast soovitatakse tilgutada silma 10%-list lahust 4—7 korda ööpäeva jooksul (iga 3—4 tunni järel päeval ja üks kord öösi); järgnevalt, protsessi soodsal kulgemisel vähendatakse tilgutamist 2—3 korrani ööpäevas. Glaukoomi puhul rõhuga alla 40 mm elavhõbeda sammast ja samuti algjärgus tilgutatakse silma 3%-list furamoonilahust 6 korda ööpäeva jooksul.

Furamooni tilgutamise asemel öösi soovitatakse haige laugude alla asetada furamoonsalvi.

Glaukoomi ägeda hoo puhul tilgutatakse silma 10%-list furamoonilahust iga 15—30 minuti järel 2 tunni jooksul ja järgnevalt — iga 3 tunni järel.

Rp. Sol. Furamoni 3% — 10,0
DS. Tilgutada haigesse silma 1—2 tilka 5—6 korda päevas ja üks kord öösi.

Rp. Furamoni 1,0
Lanolini 2,0
Vaselini purissimi 8,0
M. f. ung.
DS. Silmasalv (glaukoomi puhul).

GALLAE TURCICAE, tindipähklid. Väike-Aasia tamme *Quercus lusitanica* noortel võsudel tekkinud patoloogilised pahad. Tindipähklid sisaldavad 50—60% tanniini ja on selle aine saamise allikaks.

Tinctura Gallarum, tindipähklitinktuur (1:5) on tumepruuni värvusega ja kootava maitsega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse välispidiselt kootava vahendina igemete määrimiseks ja suuõõne loputuseks stomatiitide puhul.

Käesoleval ajal asendatakse tindipähklipreparaate täielikult kodumaa päritoluga taimedest (ussitatar, tedremaran) saadavate kootavate vahenditega.

Vt. *Tanninum, Bistortae rhizoma, Tormentillae potentillae.*

GASTROCRIN, gastrokriin, vt. *Pylorinum.*

GELATINA ALBA, želatiin, loomaliim, mida saadakse loomade luudes ja kõhrluudes sisalduva kollageeni hüdrolüüsimisel. Lõhnata, maitseta, värvuseta, läbipaistvad õhukesed lehekesed. Külmas vees punduvad, kuumas — lahustuvad, moodustades läbipaistva kolloidaalse lahuse. Želatiin sisaldab kaltsiumisooli, millest on tingitud tema omadus suurendada vere hüübivust.

Tarvitatakse verejooksude (maost, soolest, kopsudest ja hemofiilia puhul) sulgemiseks *per os* 5—10% lahuses supilusikaviisi iga 1—2 tunni järel; *per rectum* klistiirides — 50—100 ml 10% lahust. Lahus nahaalusteks süstimisteks tuleb tõhusalt steriliseerida kangestustõvekepikeste želatiinis esinemise võimaluse tõttu.

Rp. Gelatinae albae 10,0
Sirupi corticis Aurantii 10,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 1—2 tunni järel (maoverejooksude korral).

Rp. Sol. Gelatinae albae 10% — 10,0
D. t. d. N. 6 in ampullis
S. Süstimiseks nahaalusi (täiskasvanutele 20—40 ml, lastele 5—10 ml).

Rp. Gelatinae albae 10,0
Aq. destill. 100,0
MDS. 2-ks klistiiriks.

GELATOSA, želatoos, želatiini osalise hüdrolüüsi produkt. Kollase värvusega amorfne pulber; lahustub 10 osas vees, ei lahustu alkoholis ega eetris.

Tarvitatakse emulgaatorina. Kasutatakse õliemulsioonide, näiteks *Emulsio Olei Ricini* valmistamiseks.

GENTIANAE RADIX, emajuur (*Gentiana lutea, G. purpurea* jt.); sisaldab mõruainet — gentsiopikriini.

Extractum Gentianae, punakaspruuni värvusega ja mõru maitsega, vees lahustuv paksekstrakt.

Tarvitatakse eranditult pillidele *constituens*'ina.

Tinctura Gentianae, emajuuretinktuur (1:5). Kollakaspruuni värvusega ja mõru maitsega läbipaistev vedelik.

Määratakse *stomachicum*'ina *per os* 20—30 tilka korraga mitu korda päevas.

GENTIANVIOLET, gentsiaanviolett. Värvaine. Kuulub soolenugilistevastaste vahendite rühma ja tarvitatakse peamiselt trihhotsefaloosi vastu.

Gentsiaanviolett on vähe toksiline preparaat. Vahel kutsub esile iiveldust ja oksendamist. Gentsiaanvioleti sissevõtmise tagajärjel värvub uriin nõrgalt violetseks.

Trihhotsefaloosi ravimisel määratakse preparaati ligikaudu 0,1 g kolm korda päevas 10 päeva kestel. On esitatud ka teisi meetodeid selle preparaadi manustamiseks.

Gentsiaanvioleti kui soolenugilistevastase vahendi aktiivsuse uurimine enterobioosi puhul jätkub.

GITALENUM, gitaleen, vt. *Digitalis.*

GLUCOSUM, glükoos, dekstroos, viinamarjasuhkur on lõhnata, magusavõitu maitsega, vees kergesti lahustuv valge pulber.

Enteraalsel ja parenteraalsel manustamisel glükoos omastub kergesti toitainena kudede poolt.

Ravi otstarbel manustatakse glükoosi organismi isotoonilistes ja hüpertoonilistes lahustes. Isotooniline glükoosilahus (4,5%) on füsioloogilise lahuse asendajaks, asendab koevedelikku selle kaos ja toob organismile toitematerjali. Hüpertoonilised glükoosilahused (10—25—40%) tõstavad parenteraalsel manustamisel vereplasma osmootset rõhku, suurendavad vedeliku voolu kudedest verre, tõstavad ainevahetuse protsesse ja sekretsioone, tugevdavad diureesi, suurendavad maksa antitoksilist omadust (glükogeeni salvestumine), tugevdavad südame tegevust ja laiendavad veresooni.

Hüpertoonilisi glükoosilahuseid tarvitatakse (osmoteraapia): 1) raskete, ägedate nakkushaiguste (tüüfus, sarlakid, pneumoonia) korral, 2) mürgistuste puhul narkootikumide, elavhõbeda, arseeni ja sinihappega, 3) kollapsi ja šoki, 4) südame-veresoonte süsteemi kroonilise insufitsientsuse, 5) ägedate põletikuliste seroossete protsesside (kopsuturse, mis on tekkinud lämmatavate, fosgeeni rühma kuuluvate ründeainete toimel), 6) diureesi puudulikkuse ja hüpertoonia puhul ning 7) kasutatakse alusena teiste ravimite (adrenaliini, strofantiini jt.) verre süstimisel.

Isotoonilisi glükoosilahuseid (4,5—5%) määratakse *per rectum* klistiiridena 200—400 ml, nahaalusi 300—500 ml; hüpertoonilisi glükoosilahuseid (10—25—40%) määratakse *per rectum* 100 ml ja sagedamini veenisisesi 20—40—50 kuni 100 ml koguses.

Rp. Sol. Glucosi steril. 5% — 200,0
DS. Süstimiseks nahaalusi.
Rp. Sol. Glucosi 40% — 100,0
DS. Üheks klistiiriks (tilkmeetodil).

Rp. Sol. Glucosi 40% — 20,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Süstimiseks veenisisesi.

GLYCERINUM, glütseriin, kolmevalentne alkohol $C_3H_5(OH)_3$ on lõhnata, magusavõitu maitsega, värvuseta, läbipaistev siirupitaoline vedelik. Seguneb igas vahekorras vee ja alkoholiga, ei segune eetri ega rasvõlidega. Segus vee, alkoholi, lanoliini ja vaseliiniga on glütseriinil omadus pehmendada kudesid ja segu tarvitatakse tavaliselt nahka ja limaskesti pehmendava vahendina. Glütseriini kasutatakse samuti salvialuses ja mõnede raviainete (pooraks, tanniin, ihtüool jt.) lahustina. Puhtal kujul ärritab glütseriin limaskesti ja tarvitatakse mõnikord *per rectum* lahtistina (mikroklistiirid 2—5 ml glütseriiniga või ravimküünlad 1—2 g glütseriiniga).

Glütseriini soovitati ka sissevõtmiseks trihhinoosi puhul kuni 100 g päevas (supilusikaviisi iga 2—3 tunni järel).

Unguentum Glycerini, glütseriinsalv, koosneb glütseriinist, nisutärklisest ja veest. Valkja värvusega, pehme konsistentsiga salv.

Rp. Glycerini
Aq. destill. āā 20,0
MDS. Käenaha lõhestiste määrimiseks.

Rp. Natrii bicarbonici
Natrii sulfurici āā 1,5
Aq. destillatae 30,0
Glycerini 4,0
MDS. 8—10 tilka soojendatult kõrva (kõrvavaigu puhul).

Rp. Boracis 2,0
Glycerini 8,0
MDS. Igemete määrimiseks (stomatiidi puhul).

GNAPHALIUM ULIGINOSUM, rabakassiurb on üheaastane rohttaim, mis kasvab kogu NSV Liidus. Meditsiiniliseks otstarbeks tarvitatakse rabakassiurvaürti *(Herba Gnaphalii),* mida kogutakse õitseajal, juulis-augustis. Rabakassiurvaürt sisaldab: eeterlikku õli, rasvaineid, alkaloidi gnafaliini, fütosteriini, C-vitamiini, karotiini.

Rabakassiurvapreparaat laiendab veresooni ja stimuleerib vigastatud kudede granulatsiooni ja epitelisatsiooni. Rabakassiurvapulbrit ja vesi- või alkoholekstrakti soovitatakse vanade haavade, haavandite, uuriste ja põletiste raviks (Stankov ja Kovalevski).

Viimastel aastatel soovitatakse rabakassiurvapreparaate hüpertoonia kergete vormide raviks.

Rabakassiurvaürdileotist määratakse sissevõtmiseks *(Inf. Herbae Gnaphalii* 15,0 : 200,0) 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis korraga või tinktuuri näol 20—30 tilka 3 korda päevas.

GRAMICIDIN S, nõukogude gramitsidiin S on antibiootik. Gramitsidiini produtseerivad mullas elunevad aeroobsed spoorikandjad kepp-pisikud. Kuulub mikroobse päritoluga bioloogiliste antiseptikumide rühma ja omab bakteritsiidset ja bakteriostaatilist toimet stafülokokkide, streptokokkide, pneumokokkide, gonokokkide, anaeroobsete infektsiooni tekitavate ja teiste gram-positiivsete mikroobide suhtes. Gauze ja Bražnikova tööd (NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi Malaaria ja Meditsiinilise Parasitoloogia Keskinstituut), mis on ilmunud NSV Liidus aastail 1942—1945, tõestasid gramitsidiini kõrget antibakteriaalset aktiivsust ja olid aluseks selle aine järeleproovimiseks ja edukaks kasutamiseks mädahaavade paiksel ravil.

Keemilise loomuse poolest kujutab endast gramitsidiin S tsüklopentopeptiidi (koosneb 5 amiinhappest).

Gramitsidiini rakendamise näidustused (NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi Õpetatud Meditsiinilise Nõukogu poolt 31. juunil 1943. a. kinnitatud juhend):

1. Pehmete kudede mädahaavad.
2. Osteomüeliidid.
3. Empüeemid.
4. Põletistejärgsed mädanikud.

Gramitsidiin ei ole paiksel manustamisel mürgine.

Tarvitamisviis: haavade pesemine ja piserdamine, niiskete mähiste aplitseerimine ja gramitsidiini alkohol-vesilahusega hästi niisutatud tampoonide sisseviimine.

Gramitsidiini rakendamise vastunäidustused:

1. Gramitsidiini lahuste veenisisene süstimine (hemolüütiline toime).
2. Verejooks haava granuleeruvast pinnast.

Gramitsidiin on helehall pulber, mis ei lahustu vees, kuid lahustub alkoholis. Väljastatakse ampullides, mis sisaldavad 0,5 ml või pudelites, mis sisaldavad 5 ml preparaadi 4%-list alkohollahust. Selle alglahuse 1 ml sisaldab 40 000 γ (40 mg) gramitsidiini. Enne tarvitamist alkohoolne alglahus lahjendatakse steriilse destilleeritud või veevärgiveega 50-kordselt (1 ml sisaldab 800 γ gramitsidiini) või 100-kordselt (1 ml sisaldab 400 γ ainet). Gramitsidiini alkohol-vesilahus on ebapüsiv ja tuleb tarvitada valmistamise päeval. Vt. ka *Penicillinum, Streptomycinum.*

GRANATI CORTEX, granaatpuukoor. Granaatpuu kasvab põõsana Dagestani ANSV, Gruusia NSV ja Aserbaidžani NSV liivastel kohtadel. Teda kultiveeritakse Kesk-Aasias, Kaukaasias ja Krimmis.

Ravi otstarbeks kasutatakse tüve, okste ja juure koort, samuti ka viljade koort. Viimane on rikas parkainete poolest. Granaatpuukoort tarvitatakse soolenugilistevastase vahendina võitluses teniarinhoosi vastu. Määratakse keedisena 20—40 g 200—300 ml vee kohta. Annus juuakse ära kohviga hommikul tühja kõhuga ühe tunni jooksul; 2—3 tunni pärast võetakse soollahtistit.

Toodetakse granaatpuukoore-vedelekstrakti. *Extractum Granati fluidum* määratakse sissevõtmiseks 3—4 supilusikatäit 4 tunni jooksul. On võimalikud toksilised nähud: peapööritus, nägemise nõrgenemine, nõrkus, kramplikud tõmblused.

GRAVIDAN, gravidaan on rasedate naiste uriinist saadav preparaat. Kujutab endast raseda naise muutmata steriilset uriini, mis sisaldab prolaane A ja B, follikuliini ja teisi bioloogiliselt aktiivseid aineid.

Tarvitati munasarjade alatalitluse, klimakteeriliste häirete, suguvõimetuse jt. puhul.

Väljastati ampullides à 1 ml. Gravidaani määrati nahaalusi või lihasesisesi 1—2 ml päevas. Ravikuuri kestus — 30—40 päeva.

GRAVITOLUM, vt. *Pregnantolum.*

GUAJACOLUM, guajakool, pürokatehhiini monometüülester. Selle sisaldus kreosoodis on 60—90%. Aromaatse lõhnaga kollakas vedelik või värvuseta kristallid, mis vähe lahustuvad vees, kuid hästi alkoholis ja eetris.

Manustatakse nagu kreosooti (vt.) paikselt antiseptilise ja ärritava vahendina ja suu kaudu hingamisteede krooniliste põletikuliste protsesside puhul.

Guajacolum carbonicum s. Duotalum, süsihappe guajakoolester ehk duotaal on lõhnata, valge, vees lahustumatu kristalliline pulber.

Määratakse *per os* pulbrites guajakooli asemel 2—3 korda päevas 0,2—0,5 g korraga. Vt. ka *Creosotum, Thiocolum.*

Rp. Guajacoli 1,0
T-rae Jodi 3,0
Vaselini 30,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Guajacoli 5,0
Ol. Helianthi 10,0
MDS. Määrimiseks roietevahelise neuralgia puhul.

Rp. Guajacoli carbonici 0,3
Natrii bicarbonici 0,2
Codeini phosphorici 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 2—3 korda päevas 1 kapsel (bronhiidi puhul).

Rp. Guajacoli carbonici 0,3
D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Guajacoli 5,0
Jod-vasogeni 20,0
MDS. Sisse hõõruda haige külje nahasse 2 korda päevas (pleuriidi puhul).

GUMMI ARABICUM, araabia kummi, põõsa *Acacia Senegal* (Egiptus) tüvekoore haavadest eritunud ja kuivanud mahl. Kollased, kõvad, rabedad tükid. Tarvitatakse katva vahendina. Araabia kummist valmistatakse:

1. **Mucilago Gummi arabici,** araabia kummi lima (1 osa araabia kummit, 2 osa vett) on püdel, läbipaistev, kleepuv lima. Kuulub mikstuuride ja klistiiride koostisse.

2. **Pulvis gummosus,** araabia kummi liitpulber, mis koosneb 3 osast araabia kummist, 2 osast lagritsajuurepulbrist ja 1 osast suhkrust. Kollaka värvusega aine; tarvitati *constituens*'ina pulbrites ja ebaemulsioonide valmistamiseks. *Gummi arabicum*'i asendamiseks emulsioonide valmistamisel tarvitatakse želatoosi.

3. **Mixtura gummosa** koosneb 3 osast araabia kummist, 3 osast suhkrust ja 34 osast destilleeritud veest. Tarvitati seespidiselt katva ainena.

Rp. Mucilaginis Gummi arabici
Sirupi simplicis āā 20,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. Iga 2 tunni järel 1 supilusikatäis (kattev aine).

GUMMI TRAGACANTHAE, tragant on mitmesuguste *Astragalus*-liikide tüvedest eritunud tahkeks muutunud lima.

Veega annab püdela lima.

GUTTAE BOTKINI, botkini tilgad, vt. *Chinae cortex.*

GUTTAE HOFFMANI, vt. *Aether.*

GUTTAE INOSEMZOVI, Inosemtsovi tilgad, vt. *Opium.*

GYNERGEN, günergeen, vt. *Secale cornutum.*

GYPSUM USTUM, põletatud kips, vt. *Calcium sulfuricum ustum.*

HAEMATOGENUM, hematogeen, verevalgupreparaat, saadakse sarvloomade defibrineeritud verest. Punakaspruuni värvusega ja magusa maitsega siirupitaoline vedelik.

Hematogeeni tarvitatakse kehvveresuse, toitumuse languse ja üldise kurtumuse puhul. On eriti näidustatud lastepraktikas.

Väljastatakse pudelites (200 g) ja tablettidena à 0,5 g.

Võetakse sisse 1 supilusikatäis korraga vedelat hematogeeni või 2 tabletti 3 korda päevas söögi ajal. Lastele olenevalt vanusest antakse 1 tee- või dessertlusikatäis korraga 3 korda päevas.

* **HARMINUM HYDROCHLORICUM,** taimest *Peganum harmala* (Ukraina lõunastepid, Krimm) saadava alkaloidi harmiini hüdrokloriid on valge lõhnata kristalliline pulber, mis lahustub 65 osas külmas ja 45 osas kuumas vees; lahustub raskesti alkoholis. Harmiin erutab kesknärvisüsteemi.

Tarvitatakse ekstrapüramiidse motoorse süsteemi haiguste (parkinsonism, värinhalvatus, epideemilise entsefaliidi tagajärjed) puhul.

Määratakse *per os* (tabletid, pillid) ja nahaalusi 0,01—0,02 g korraga.

Suurim ühekordne annus (nahaalusi) — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus (nahaalusi) — 0,03 g.

Rp. Sol. Harmini hydrochlorici
2% — 1,0
D. t. d. N. 10 in amp.
S. Süstimiseks nahaalusi (1 ml päevas).

Rp. Harmini hydrochlorici 0,3
Massae pilularum q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 2 korda päevas 1 pill.

* **HEDONALUM,** hedonaal, metüül-propüül-karbinooluretaan, põletava maitsega, vees halvasti lahustuvad värvuseta kristallid.

Hedonaal kuulub vahendite rühma, mis pärsivad kesknärvisüsteemi; tarvitatakse meditsiinilises praktikas uinutina (harva) *per os* annuses 0,5—1 g korraga. Hedonaali soovitati (N. P. Kravkov, S. P. Fjodorov) veenisiseseks narkoosiks (0,75% füsioloogilises lahuses) ja põhinarkootikumina inhalatsioonnarkoosi rakendamisel (1—2 g hedonaali) ½—1 tund enne kloroformi inhaleerimist.

Rp. Hedonali 0,5
D. t. d. N. 3 in capsulis amylaceis
S. 1 kapsel sisse võtta enne magamaminekut.

HEFEPHYTINUM, hefefütiin, vt. *Phytinum.*

HELICHRYSUM ARENARIUM, käokuld. Kasutatakse taime mitte täiesti puhkenud õisikuid *(flores)* — käokullaõisi. Käokuld on mitmeaastane taim, mis kasvab Ukraina, Krimmi ja Põhja-Kaukaasia liivastel pinnastel.

Toimeained: mõruained, parkained, steriinid, eeterlikud õlid. Viimastel aastatel soovitatakse käokulda sappiajava vahendina koletsüstiitide ja kolelitiaasi puhul.

Määratakse keedisena (6—12 g 300 ml vee kohta) 100 ml korraga 2—3 korda päevas. Kasutatakse ka vedelekstraktina.

Käokullaõied kuuluvad sappiajava ravimtee koostisse: 4 osa käokullaõisi, 3 osa ubalehti, 2 osa piparmündilehti ja 1 osa koriandrivilju.

2 supilusikatäit ravimteed valatakse üle 2 klaasi keeva veega, keedetakse 10 minutit. Võetakse sisse pool klaasitäit korraga 3 korda päevas 20 minutit enne sööki.

HEPALONUM, hepaloon (sün. *kampoloon)* on maksa elundipreparaat, mis kujutab endast sarvloomade maksa kontsentreeritud vesiekstrakti. 1 ml hepalooni vastab 250 g toorele maksale.

Tarvitatakse hävitava kehvveresuse ja sekundaarse kehvveresuse mõnede vormide ravil. Määratakse lihasesisesi 1—2 ml 1 kord päevas 10—15 päeva kestel. Pärast 5—10 päevast vahet teostatakse teine ravikuur 5—10 päeva vältel. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

HEPATINUM (hepatokriin), hepatiin, maksa elundipreparaat, mis sisaldab antianeemilisi aineid.

Tarvitatakse hävitava ja sekundaarse kehvveresuse puhul. Hepatiini väljastatakse (Ukraina Endokrinoloogia ja Elundteraapia Instituudi poolt) ampullides parenteraalseks manustamiseks (nahaalusi, lihasesisesi) kahes alljärgnevas kontsentratsioonis:

Hepatiin I — ampullides à 2 ml; terapeutiliselt efektilt vastab 100 g toorele maksale.

Hepatiin II — ampullides à 2 ml; terapeutiliselt efektilt vastab 500 g toorele maksale.

Peale selle toodetakse hepatiini sissevõtmiseks kontsentreeritud vedelekstrakti näol, mille 1 teelusikatäis vastab 50 g toorele maksale.

Hepatiini määratakse lihasesisesi 2—4 ml päevas ja sissevõtmiseks 3—4 teelusikatäit päevas. Vt. *Hepalonum.*

** **HEROINUM HYDROCHLORICUM,** heroiin- ehk diatsetüülmorfiinhüdrokloriid on lõhnata, mõru maitsega, valge, vees lahustuv kristalliline pulber. Farmakoloogilise toime iseloomult kuulub morfiini rühma. Üldvaluvaigistava ja uinutava toime poolest on heroiin nõrgem morfiinist, kuid toime suhtes hingamisse (aeglustab ja suurendab sügavust) ületab morfiini ja tema derivaate.

Tarvitatakse harva rahustava vahendina hingamisteede haiguste: trahheiidi, larüngiidi, bronhiidi, bronhiaalastma jt. puhul, annustes 0,0005—0,005 g korraga *per os* ja nahaalusi. Heroiini kestval tarvitamisel on võimalik harjumine sellega — heroinism. Vt. ka *Codeinum, Dioninum, Morphinum, Narceinum, Opium, Tecodinum.*

Suurim ühekordne annus — 0,005 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,015 g.

Rp. Heroini hydrochlorici 0,003
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

HEXACHLORAETAN, heksaklooretaan, kloreeritud alifaatse rea küllastatud süsivesinik; on vees lahustumatu valge pulber.

Tarvitatakse harva nugilistevastase vahendina sarvloomade, lammaste ja kitsede fastsioloosi puhul. Annus on 0,2 g ühe kg looma kehakaalu kohta. Tarvitatakse ka kärbeste vastsete hävitamiseks.

HEXACHLORAN, heksakloraan, bensoolheksakloriid — $C_6H_6Cl_6$. 1945. a. sünteesitud uus insektitsiidne preparaat.

Heksakloraan on valkjaskollane kristalliline pulber, ei lahustu vees, kuid lahustub orgaanilistes lahustites (alkohol, petrooleum,

ksülool jt.). On tugeva hallituselõhnaga. Insektitsiidselt toimelt inimese- ja elamu-nugiliste, samuti ka putukate — põllu- ja metsakahjurite — suhtes ületab heksakloraan pentakloriini (DDT). Inimesele ja loomadele on ta vähem toksiline kui viimane.

Oletatakse, et heksakloraani insektitsiidne toime on seoses tema põhitoimeaine sarnasusega keemilises ehituses ja ruumilises konfiguratsioonis rakuainevahetuses tähtsa mesoinosiidiga $C_6H_6(OH)_6$, kuna heksakloraani põhitoimeaine osutub viimase gammaisomeeriks. See asjaolu põhjustab mesoinosiidi konkurentse väljatõrjumise võimaluse ja seega putukate koeainevahetuse häire. Heksakloraani tarvitatakse 10%-lise dustina, mis kujutab endast puhta preparaadi segu talgi ja teiste lisaainetega. Insektitsiidne efekt avaldub 8—24 tunni jooksul. Putukate mune heksakloraan ei hävita.

Peale dusti kasutatakse ka 15%-list heksakloraanpastat, mis saadakse heksakloraani lahustamisel tärpentiniõlis.

Pasta emulgeerimisel seebiga saadakse 1,5% heksakloraani sisaldav emulsioon. Tarvitatakse pesu impregneerimiseks. Selline pesu ei ärrita nahka ja säilitab insektitsiidsed omadused ka pärast 4—5-kordset pesemist ja triikimist.

Anofelogeensete veehoidlate töötlemiseks tarvitatakse heksakloraani dusti ja vesi-petrooleumi-emulsioonina.

Ettevaatamatul ümberkäimisel ja hügieeniliste abinõude (toiduainete ja -nõude kaitsmine, heksakloraani udustavate isikute töötamine respiraatoritega, näo- ja kätenaha järgnev puhtakspesemine jms.) mittetäitmisel võib heksakloraan naha, mao-sooletrakti ja hingamisteede kaudu tungida inimorganismi ja põhjustada mürgistuse.

Mürgistusnähud: mao-soole talitluse häired, kesknärvisüsteemi kahjustused.

Heksakloraani tarvitamisel peab juhinduma vastavatest instruktsioonidest.

Vt. ka *Pentachlorinum.*

HEXAMETHYLENTETRAMINUM, vt. *Urotropinum.*

* **HEXENALUM s. EVIPAN-NATRIUM,** heksenaal (evipaannaatrium), metüül-tsükloheksenüül-metüülbarbituurhappe naatriumisool. Heksenaal kuulub mitte inhaleeritavate narkootikumide hulka ja tarvitatakse veenisiseseks, lihasesiseseks ja rektaalseks narkoosiks. On nõrgalt mõru maitsega, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber. Barbituurhappe derivaadina omab heksenaal uinutavat ja (suurtes annustes) narkootilist toimet.

Annus veenisiseseks narkoosiks on 5—7—10 ml 10% lahust. Süstitakse veeni aeglaselt 2—5 minuti vältel. Narkoos avaldub 1—2 minuti pärast ja kestab 30 minutit. On võimalik läbi viia heksenaalnarkoosi 1—2% lahuse korduval süstimisel tilkhaaval. Heksenaaliannus lihasesisesel süstimisel on 10 ml 10% lahust. Heksenaali süstimisel avaldub narkoos ilma eelneva erutusstaadiumita ja iseloomustub ühetaolise, rahuliku kulgemisega.

Heksenaalnarkoosi puuduseks on esiteks hingamise ja vereringe pärssimine veenisisesel süstimisel ja teiseks, motoorne ja psüühiline

erutus haigete ärkamisel narkoosist. Heksenaalnarkoosi vältel hingamise ja vereringe komplikatsioonide korral soovitatakse hapniku sissehingamist, kordiamiini (1—3 ml), efedriini ja lobeliini süstimist veenisisesi. Heksenaali määramine on vastunäidustatud maksa ja neerude haigestumiste ning suhkurtõve puhul.

Praegusel ajal soovitatakse heksenaali vahendina põhinarkoosiks. Sünnituste valutustamiseks manustada õige ettevaatlikult (klistiiris 0,5 g 25 ml vees). Heksenaali rektaalsel manustamisel uni saabub 15—20 minuti pärast ja kestab 6—8 tundi.

Heksenaali väljastatakse ampullides. Ampullile, mis sisaldab 1 g kuiva ainet, on lisatud teine — 10 ml steriilse destilleeritud veega ampull. Heksenaalilahust valmistatakse *ex tempore*.

Suurim ühekordne annus veenisisesi — 1 g.

Rp. Hexenali 0,5
Aquae destillatae 25,0
MDS. 1 klistiiriks.

Rp. Hexenali 0,5
Omnoponi 0,015
Glycerini 1,0
Spiritus Vini rect. 5,0
Sirupi simplicis 30,0
MDS. Üheks korraks sünnituste valutustamiseks.
(«Heksenaaliliköör»).

Vt. ka *Thiopenthalum*.

* **HEXYLRESORCINUM,** heksüülresortsiin, resortsiini derivaat on valge või kollakas pulber, mis õhu käes muutub roosaks; lahustub kergesti alkoholis ja eetris ning raskesti — vees.

Heksüülresortsiin kuulub aktiivsete soolenugilistevastaste vahendite rühma (askariidide- ja ankülostoomidevastane). Efekt avaldub 4—6 tunni pärast, surnud soolenugiliste väljumine võib kesta 3—4 päeva. Heksüülresortsiin eritub organismist peamiselt roojaga (kuni 70%) muutmatult.

Vastunäidustused: ägedad mao-soole haigestumised.

Heksüülresortsiini kui soolenugilistevastase vahendi annus on täisealistele 0,5—1 g päevas kuni 1,5 g ja lastele (kuni 10-aastasele) niipalju kümnendikke gramme (0,1), kuipalju lapsel on aastaid. Heksüülresortsiini võetakse ühekordselt, hommikul tühja kõhuga.

Heksüülresortsiini ärritava toime tõttu mao limaskestasse määrati teda sissevõtmiseks glutoidsetes, s. o. alkohol-formaliini lahusega eriliselt töödeldud želatiinkapslites. Praegusel ajal väljastatakse heksüülresortsiini dražeeritud tablettides à 0,1 g. 10—12 tundi pärast heksüülresortsiini sissevõtmist peab t i n g i m a t a määrama lahtisti (s o o l l a h t i s t i). Preparaadi korduv tarvitamine on võimalik mitte varem kui 15—20 päeva pärast.

Suurim ühekordne annus — 1,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

HISTAMINUM, histamiin, β-imiidazolüül-etüülamiin, aminhappe histidiini dekarboksüleerimise produkt, värvuseta, vees kergesti lahustuvad kristallid. Histamiin osutub üheks ainevahetuse produktiks loom- ja inimorganismis ja etendab teatavat osa neurohumoraalse regulatsiooni protsessides. Histamiini-ainevahetuse korratus (suurenenud teke) on võimalik paljude patoloogiliste protsesside puhul — traumad, tursed, põletised, külmumised, mõned allergilised haigused (nõgestõbi, heinapalavik).

Histamiin toimib peamiselt vegetatiivse närvisüsteemi perifeerseisse lõpmeisse, suurendab näärmete sekretsiooni, toniseerib ja erutab silelihasega elundeid. Samuti ahendab histamiin maksaveene ja laiendab keha mitmesuguste piirkondade kapillaare, mis viib (toksilistes annustes) vererõhu langusele.

Histamiini soovitati mitmesuguste allergiliste haiguste, ahhüülia, kehvveresus jt. raviks.

Määratakse *per os* ja parenteraalselt annuses 0,1—1 mg 0,1% lahuses.

Histamiini tarvitatakse samuti kliinilises praktikas: 1) verevoolu kiiruse määramiseks (0,1—0,25 ml lahust 1 : 1000 veenisisesi) ja 2) mao näärmeaparaadi funktsionaalse võime kindlakstegemiseks; tervel inimesel tekib pärast 0,5 mg histamiini süstimist lihasesisesi ½—1 tunni möödumisel sekretsiooni tugevnemine, mis kestab 1—1½ tundi. Reaktsiooni puudumine histamiinile annab põhjuse oletada patoloogilisi muutusi mao näärmerakkudes. Vt. *Citralum, Dimedrolum.*

HISTIDINUM, histidiin on preparaat, mis kujutab endast 4% isotoonilist kristallilise histidiinhüdrokloriidi lahust. Eksperimentaalsetel ja kliinilistel andmetel soodustab histidiin regeneratiivseid protsesse mao-sooletraki limaskestas ja teda soovitatakse mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandi raviks (valude vähenemine, verejooksu lakkamine, erosioonide ja haavandite paranemine).

Väljastatakse ampullides à 5 ml sisaldusega 0,2 g histidiini ja määratakse lihasesisesi 1 ampull päevas. Ravikuur koosneb 20—25 süstest.

HISTON-ZINC-INSULINUM, vt. *Insulinum.*

** **HOMATROPINUM HYDROBROMICUM,** homatropiinhüdrobromiid. Atropiini sünteetiline homoloog; kujutab endast mandelhappe tropiinestrit. Valge, kristalliline pulber, mis lahustub 6 osas vees. Toimides silma avaldab atropiinile iseloomustavat müdriaatilist efekti, s. o. laiendab silmaava, halvab akommodatsiooni ja tõstab silma siserõhku.

Erineb atropiinist selle poolest, et tema toime avaldub kiiremini ja möödub kiiremini (10—20 tunni pärast). Tarvitatakse silmapraktikas silmaava laiendamiseks (0,5—1% vesilahuses) atropiini asemel.

Suurim ühekordne annus — 0,001 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,003 g.

Rp. Homatropini hydrobromici 0,1
Aq. destill. 10,0
MDS. Silmatilgad.

HYDRARGYRUM, elavhõbe on harilikul temperatuuril vedel metall, mis lahustub lämmastikhappes ja kuumas väävelhappes. Anorgaanilised ja orgaanilised elavhõbedaühendid leiavad meditsiinis laialdast tarvitamist antiseptiliste, antiparasitaarsete, süüfilisevastaste ja diureetiliste vahenditena.

Elavhõbedapreparaadid:

1. **Ung. Hydrargyri cinereum,** hall elavhõbesalv, mis on valmistatud elavhõbedast, lanoliinist, puhastatud searasvast ja puhastatud loomarasvast. Ühetaoline, halli värvusega mass, mis sisaldab 30% elavhõbedat.

Tarvitatakse välispidiselt hõõrumiseks nahasse (2—4 g), iga päev keha erinevatesse osadesse süüfilise ravil; soovitatakse samuti naha parasitaarsete haigestumiste puhul.

2. **Hydrargyrum amidato-bichloratum s. Hydrargyrum praecipitatum album,** valge elavhõbepretsipitaat, $Hg \cdot NH_2Cl$, lõhnata, valge, amorfne pulber või valged tükikesed, mis ei lahustu vees ja alkoholis.

Tarvitatakse välispidiselt 10% salvi näol, *Ung. Hydrargyri album* (valge elavhõbesalv), antiseptilise ja põletikuvastase vahendina peamiselt naha parasitaarsete haigestumiste puhul. Valge elavhõbepretsipitaat kuulus samuti Averini salvi koostisse: 10 g valget elavhõbepretsipitaati, 88 g searasva ja 2 g koriandriõli.

** 3. **Hydrargyrum bichloratum s. Hydrargyrum sublimatum corrosivum,** elavhõbedikloriid, sublimaat, $HgCl_2$ on raske, valge pulber, mis lahustub vees, alkoholis ja glütseriinis. Sublimaadil on tugevaid antiseptilisi omadusi ja teda tarvitatakse lahustes (1—2 : 1000) pesu ja riiete desinfitseerimiseks, seinte ja põetusesemete pesemiseks ning naha desinfitseerimiseks.

Suurim ühekordne annus — 0,02 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,06 g.

Sublimaat on müügil tablettidena — *Tabl. Hydrargyri bichlorati* (à 1 g ja 2 g), mis koosnevad sublimaadi ja keedusoola võrdsetest osadest ning on värvitud eosiiniga. Sublimaat on tugev mürk ja tema lahuste tarvitamisel on nõutav ettevaatus (imendumise võimalus ja üldtoime avaldamine).

* 4. **Hydrargyrum chloratum. Calomel,** elavhõbekloriid, kalomel, Hg_2Cl_2. On olemas kaht liiki kalomeli:

a) *Hydrargyrum chloratum mite* on väga peen valge või kollakas pulber, mis ei lahustu vees, alkoholis ja eetris.

Määratakse sissevõtmiseks.

b) *Hydrargyrum chloratum vapore paratum* on preparaat, mis saadakse kalomeli sublimeerimisel veeaurudega, väga peen täiesti valge pulber, mis ei lahustu tavalistes lahustites.

Määratakse välispidiseks tarvitamiseks.

Kalomeli manustatakse suu kaudu 0,1—0,5 g korraga pulbrites lahtistava ja desinfitseeriva vahendina; 1—5-aastastele lastele 0,02—0,05 g korraga 2—3 korda päevas; sappiajava vahendina sapikivide ja kollatõve puhul 0,05—0,06 g korraga iga 2—3 tunni järel, diureetilise vahendina 0,1—0,2 g korraga 3 korda päevas.

Paikselt määratakse kalomeli puistepulbrina: a) leemetavate süfiliitiliste kondüloomide ja paapulite ning b) sarvkesta haigestumiste ja blenorröa puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,6 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,8 g.

Märkus: 1. Kalomelipulbrit ei tohi kaua säilitada, eriti niiskes ruumis (hapendumise võimalus).

2. Kalomeliga koos ei tohi välja kirjutada joodi, naatriumkloriidi, kangeid happeid ja leelisi (lagunemine, halogeeni eraldumine).

3. Kalomeli sissevõtmisel mitte tarvitada haput ja soolast toitu.

** 5. **Hydrargyrum bijodatum,** elavhõbedijodiid, HgJ_2 on lõhnata ja maitseta peen, erepunane pulber, mis ei lahustu vees, kuid lahustub joodisoolade lahustes.

Tarvitatakse mikstuuris koos kaaliumjodiidiga süüfilise ravil.

Annus 0,005—0,01 g 3 korda päevas.

Suurim ühekordne annus — 0,02 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,06 g.

** 6. **Hydrargyrum cyanatum,** elavhõbetsüaniid, $Hg(CN)_2$, värvuseta, prismakujulised, vees lahustuvad kristallid.

Elavhõbetsüaniidi tarvitatakse antiseptilise vahendina lahustes 1 : 1000 ja 1 : 2000 ning süstimiseks 0,5—1 ml 1% lahust.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 0,03 g.

** 7. **Hydrargyrum oxycyanatum,** elavhõbeoksütsüaniid, $Hg(CN)_2 \cdot HgO$ on valge või kollakas pulber, mis lahustub 77 osas külmas ja paremini — kuumas vees.

Niisama kui elavhõbetsüaniidi tarvitatakse teda desinfitseeriva vahendina pritsimiseks gonorröa (1 : 5000 ja 1 : 2000) ja blenorröa puhul.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 0,03 g.

Elavhõbeoksütsüaniid kuulub oksüviridooli koostisse. *Oxyviridolum* on vedelik, mis peale elavhõbeoksütsüaniidi sisaldab veel rohelist seepi ja glütseriini.

Soovitatakse süüfilisse ja gonorröasse nakatumise vältimiseks.

* 8. **Hydrargyrum oxydatum flavum,** kollane elavhõbeoksüüd, HgO on raske, vees lahustumatu kollane pulber. Tarvitatakse silmapraktikas 2% salvi näol — *Ung. Hydrargyri oxydati flavi* (kollane silmasalv) vahendina, mis soodustab resorbeerimist silma side- ja sarvkesta põletikuliste protsesside ja blefariitide puhul.

Kollase elavhõbesalvi tarvitamisel ei soovitata sissevõtmiseks määrata broomi- ja joodisooli söövitavat toimet omavate elavhõbebromiidi ja elavhõbejodiidi võimaliku tekkimise tõttu.

** 9. **Hydrargyrum oxydatum rubrum,** punane elavhõbeoksüüd on peenkristalliline, vees lahustumatu kollakaspunane pulber.

Tarvitatakse dermatoloogias antiseptilise vahendina salvides (10%-vaseliiniga).

** 10. **Hydrargyrum salicylicum,** elavhõbesalitsülaat on amorfne, valge pulber, mis peaaegu ei lahustu vees ja alkoholis. Sisaldab 55% elavhõbedat.

Süstitakse süüfilise ravil lihasesisesi 10% suspensioonina oliiviõlis *(Ol. Olivarum)* või virsikuõlis *(Ol. Persicorum)* 0,5—1 ml korraga iga 3—7 päeva järel.

Suurim ühekordne annus lihasesisesi — 0,02 g.
Suurim ööpäevane annus lihasesisesi — 0,06 g.

11. **Hydrargyrum sulfuratum rubrum,** punane elavhõbesulfiid on punane, vees lahustumatu pulber.

Tarvitatakse salvides (5—10%) desinfitseeriva vahendina dermatoloogilises praktikas *(impetigo* ja *herpes tonsurans'*i ravil).

12. **Emplastrum Hydrargyri,** elavhõbeplaaster, koosneb hallist elavhõbesalvist, veeta lanoliinist, tinaplaastrist ja kollasest vahast.

Tarvitatakse peamiselt süfiliitiliste haavandite paikseks raviks.

Rp. Hydrargyri bichlorati 1,0
D. t. d. N. 3 in tabl.
S. 1 tablett lahustada 1 l vees (desinfitseerimiseks).

Rp. Hydrargyri bichlorati 1,0
Ac. acetici diluti 300,0
MDS. Hõõrumiseks nahasse pea ja häbemekarvade pedikuloosi puhul.

Rp. Calomelanos 0,06
Sacchari lactis 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3—4 korda päevas 1 pulber (sappiajav vahend).

Rp. Calomelanos
Talci puri āā 5,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (süfiliitiliste haavandite puhul).

Rp. Sol. Hydrargyri bichlorati 1 : 2000 — 200,0
DS. Loputuseks.

Rp. Hydrargyri bichlorati 0,1
Ac. salicylici
Ac. lactici āā 2,0
Collodii elastici 10,0
MDS. Kolloodium (konnasilmade ja soolatüügaste raviks).

Rp. Calomelanos 0,2
Sacchari lactis 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 3—4 korda päevas 1 pulber.

Rp. Calomelanos 0,02
Sacchari lactis 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 3
S. 1 pulber iga tunni järel kuni toime avaldumiseni (lahtisti 2—5-aastastele lastele).

Rp. Calomelanos subtilissimi pulverati 5,0
DS. Peenikeselt pintslilt raputada kahjustatud silma sidekestale (solitaarse flükteeni puhul).

Rp. Calomelanos 1,0
Ol. Persicorum 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Süstimiseks lihasesisesi 0,5 ml korraga (süüfilise ravil).

Rp. Ung. Hydrargyri albi 30,0
DS. Salv (juustega kaetud pea osa psoriaasi puhul).

Rp. Hydrargyri bijodati rubri 0,12
Kalii jodati 5,0
Aq. destill. 180,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Sol. Hydrargyri oxycyanati 1 : 3000 — 100,0
DS. Silmavesi (trahhomatoosse konjunktiviidi puhul).

Rp. Hydrargyri oxydati flavi 6,0
Resorcini 2,0
Bismuti subnitrici 10,0
Vaselini ad 100,0
M. f. ung.
DS. Salv (püodermia puhul).

Rp. Ung. Hydrargyri cinerei
2,0—4,0
D. t. d. N. 10 ad chartam ceratam
S. Hõõruda nahasse 1 portsjon korraga (süüfilise puhul).

Rp. Hydrargyri praecipitati albi
Bismuti subnitrici āā 1,0
Vaselini
Lanolini anhydrici āā 5,0
M. f. ung.
DS. Salv (vistrikkude, häbemekarvade pedikuloosi puhul).

Rp. Hydrargyri cyanati
Novocaini āā 0,1
Aq. destill. 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Süstimiseks lihasesisesi 1 ml iga päev (süüfilise puhul).

Rp. Sol. Hydrargyri oxycyanati
1:2000 — 300,0
DS. Pritsimiseks.

Rp. Ung. Hydrargyri oxydati flavi
10,0
DS. Silmasalv.

Rp. Hydrargyri oxydati flavi 0,1
Zinci oxydati 0,25
Lanolini 4,0
Vaselini 6,0
M. f. ung.
DS. Salv nina limaskestale.

Rp. Hydrargyri oxydati flavi 0,1
Atropini sulfurici 0,05
Vaselini 10,0
M. f. ung.
DS. Silmasalv (iriidi puhul).

Rp. Hydrargyri sulfurati rubri 2,0
Sulfuris praecipitati 24,0
Vaselini ad 100,0
M. f. ung.
DS. Salv (määrida kahjustatud kohti naha streptokokilise infektsiooni puhul).

Rp. Hydrargyri salicylici 1,0
Ol. Persicorum steril. 20,0
MDS. Süstimiseks lihasesisesi 0,5—1 ml 1—2 korda nädalas (süüfilise puhul).

HYDRASTIS CANADENSIS, koldjuur; meditsiinis kasutatakse selle taime juurikaid ja juuri *(Rhizoma Hydrastidis)*. Toimeained on alkaloidid: hüdrastiin ja hüdrastiniin. Hüdrastiinipreparaadid toimivad selektiivselt emakasse, tõstes selle lihaskonna toonust ja ahendades siseelundite veresooni (erutavad vasomotoorset keskust).

Alljärgnevaid hüdrastiinipreparaate tarvitatakse meditsiinilises praktikas (*per os* või nahaalusi) emaka verejooksude vähendamiseks või sulgemiseks fibromüoomide, metriitide, düsmenorröa jm. puhul.

1. **Extractum Hydrastidis fluidum,** *Hydrastis canadensis*'e juurikaekstrakt on tumepruuni värvusega ja mõru maitsega vedelik.

Määratakse 10—15 tilka korraga 3—4 korda päevas.

2. **Hydrastininum chloratum,** hüdrastiniinhüdrokloriid. Saadakse sünteetiliselt. Kollaka värvusega kristallid, mis kergesti lahustuvad vees ja alkoholis.

Määratakse sissevõtmiseks (lahused, pillid, tabletid) 0,01—0,03 g korraga ja nahaalusi süstimiseks lahust 1 ml.

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

Vt. *Cotarninum hydrochloricum, Secale cornutum.*

Rp. Extr. Hydrastidis fluidi 10,0
DS. 2—3 korda päevas 20 tilka.

Rp. Hydrastinini chlorati 1,0
Succi et pulv. rad. Liquiritiae q. s. ut f. pil. N. 30
DS. 2 korda päevas 1—2 pilli.

Rp. Sol. Hydrastinini chlorati 5% — 10,0
Sterilisetur!
DS. 1 ml korraga nahaalusi.

Rp. Extr. Hydrastidis fluidi
Extr. Viburni fluidi āā 10,0
MDS. 3—4 korda päevas 30—40 tilka.

Rp. Hydrastinini chlorati 0,03
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

HYDROGENII PEROXYDATI SOLUTIO DILUTA, vesinikülihapendilahus. Ofitsinaalne vesinikülihapendi H_2O_2 3% vesilahus on lõhnata, kootava maitsega läbipaistev, värvuseta, happelise reaktsiooniga vedelik.

PERHYDROL s. SOLUTIO HYDROGENII PEROXYDATI CONCENTRATA, perhüdrool, vesilahus, mis sisaldab 27,5 kuni 31% vesinikülihapendit.

Meditsiiniliseks otstarbeks määratakse tavaliselt *Sol. Hydrogenii peroxydati diluta;* kui on vaja rakendada kangema kontsentratsiooniga lahust (5—10—20%), kirjutatakse välja vastavas lahjenduses perhüdrooli. Kokkupuutumisel organismi mahlade ja kudedega eraldavad vesinikülihapendipreparaadid aktiivse hapniku *(in statu nascendi),* mis toimibki antiseptiliselt.

Vesinikülihapendit tarvitatakse lahustes (tilgad, veed, kompressid, tampoonid) desinfitseeriva vahendina haavade ja haavandite ravil, samuti ipriidiga kahjustatud naha ravil, suuõõne loputuseks ja määrimiseks stomatiidi (eriti haavandilise), angiini, verejooksude puhul limaskestadest jm. Retseptides kirjutatakse vesinikülihapendit tavaliselt välja mitte protsentides, vaid kaaluhulkades.

Rp. Sol. Hydrogenii peroxydati dilutae 6,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. Loputuseks.

Rp. Sol. Hydrogenii peroxydati dilutae 10,0
DS. Kõrvatilgad; 6—8 tilka kõrva mädase otiidi puhul.

Rp. Perhydroli 5,0
Aq. destill. 15,0
MDS. Igemete määrimiseks (haavandilise stomatiidi puhul).

Rp. Sol. Hydrogenii peroxydati dilutae 100,0
DS. 2—3 supilusikatäit kannule veele (pritsimiseks tuppe).

Rp. Perhydroli 10,0
Aq. destill. 40,0
MDS. 1 teelusikatäis klaasitäiele veele loputuseks.

HYDROXAL, hüdroksaal, alumiiniumhüdroksüüdi 6—7% kolloidaalne vesisuspensioon. Omab adsorbeerivaid omadusi. Neutraalse reaktsiooniga pasta.

Soovitati kõhulahtisuste raviks täisealistel ja lastel.

Annus on 50—100 g *per os* iga päev.

* **HYOSCYAMUS NIGER,** pöörirohi, rohttaim. Pöörirohulehed *(folia)* sisaldavad vähemalt 0,05% alkaloide: hüostsüamiini ja skopolamiini.

Preparaadid:

* **Extractum Hyoscyami spissum,** õitsva pöörirohu lehtedest valmistatud püdela konsistentsiga alkohol-vesiekstrakt, mis sisaldab 0,29—0,3% hüostsüamiini ja skopolamiini.

Määrati mõnikord *Extr. Belladonnae* (vt.) asemel mikstuurides, pillides, pulbrites ja küünaldes annuses 0,02—0,5 g.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Oleum Hyoscyami, pöörirohuõli. Kuulub hõõrutise koostisse koos kloroformi ja tärpentiniõliga.

Rp. Ol. Hyoscyami 40,0
Chloroformii 20,0
M. f. linim.
DS. Hõõrumiseks nahasse (neuralgia ja reuma puhul).

HYPERICUM PERFORATUM, naistepuna on mitmeaastane rohttaim, mis on levinenud peaaegu kogu NSV Liidu Euroopa-osas, Kaukaasias ja Siberis. Vene rahvameditsiinis tarvitatakse ammu laialdaselt ravimtaimena (haavade ravi).

Naistepuna sisaldab parkaineid, tserüülalkoholi, karotiini, C-vitamiini, fütosteriini.

Ravi otstarbeks kasutatakse taime maapealset osa *(Herba).*

Nagu on näidanud kliinilised täheldused, avaldavad naistepunaürdipreparaadid soodsat terapeutilist efekti kõhulahtisuste, ägedate ja krooniliste koliitide puhul (prof. D. M. Rossiiski).

Tarvitatakse sissevõtmiseks leotist *(Inf. herbae Hyperici* 10,0:200,0) supilusikatäis korraga 4—5 korda päevas ja välispidiselt — tinktuuri *(T-ra Hyperici)* 40—50 tilka ½—1 klaasile veele loputuseks 3—4 korda päevas pärast sööki gingiviitide ja stomatiitide puhul.

HYPERSOL, hüpersool, modifitseeritud (Maikov ja Šilov) Trunetšeki anorgaaniline seerum. Lahus, mis sisaldab 100 ml vees: *Natrii chlorati* 4,92, *Natrii sulfurici* 0,44, *Natrii bicarbonici* 0,42, *Natrii phosphorici* 0,45, *Kalii chlorati* 0,35.

Hüpersooli soovitatakse hüpertoonia ja arterioskleroosi raviks. Väljastatakse tablettides, ampullides ja pudelites.

Määratakse sissevõtmiseks 2 tabletti korraga 2 korda päevas enne sööki; nahaalusi 0,5—1 ml. Enne sissevõtmist tabletid lahusta-

takse ¼—½ klaasitäies keedetud vees. Saadakse hüpertooniline soolalahus, mis ei sisalda kaltsiumi-ioone. Küsimus hüpersooli terapeutilise väärtuse kohta ei ole lõplikult otsustatud. Vt. ka *Jodhypersol.*

ICHTHYOLUM s. AMMONIUM SULFOICHTYOLICUM, ihtüool. Saadakse põlevkivitõrva — ürgaegsete kalade jätteid sisaldava eriliiki põlevkivi utteprodukti — ümbertöötamisel. Tõrva lõhnaga punakaspruun, püdel vedelik. Lahustub vees, alkoholi ja eetri võrdsete mahuhulkade segus ning seguneb igas vahekorras glütseriiniga. Ihtüool sisaldab tunduva koguse orgaaniliselt seotud väävlit (vähemalt 10,5%) tiofeeni homoloogide näol. Ihtüoolil on antiseptilisi, põletikuvastaseid ja paikselt valuvaigistavaid omadusi:

Ihtüooli tarvitatakse: 1) mitmesuguste nahahaiguste (furunkuloos, põletised, ekseem, psoriaas, roos jm.) ravil välispidiselt 5—30% salvides või kompressivedelikkudes (10—30% vesi-alkohollahused);

2) väikeses vaagnas asuvate elundite põletikuliste protsesside (parametriit, metriit, salpingiit, ooforiit, prostatiit) puhul ravimküünaldena ja tampoonidena, mis on niisutatud 10% ihtüooli glütseriinlahusega;

3) desinfitseeriva vahendina ebanormaalse käärimise puhul soolkonnas, kõhulahtisuse korral 0,01—0,2 g korraga pillides või želatiinkapslites mitu korda päevas (harva).

Ihtüool on sobimatu lahustes koos joodisooladega, alkaloididega ja raskemetallide sooladega.

Albichtolum, albihtool kujutab endast tiofeeni homoloogide segu neutraalsete süsivesinikkude lisandiga ja sisaldab vähemalt 9% väävlit.

Albihtool on läbipaistev, helekollase värvusega ja aromaatse lõhnaga vedelik, mis ei lahustu vees, kuid lahustub kergesti alkoholis, eetris ja õlides. Toimib ihtüooliga sarnaselt, kuid ärritab vähem kudesid ja ei määri pesu.

Tarvitatakse ihtüooli asemel salvides, ravimküünaldes, pillides. Toodetakse alljärgnevaid valmispreparaate:

1) *albihtiin* — 2—5—10 ja 15% salv vaseliiniga;

2) *rekalbiin* — rektaalsed küünlad (albihtooli segu karumustikaekstraktiga);

3) *globalbiin* — tupekuulikesed (albihtooli segu karumustikaekstraktiga);

4) *ólalbihtool* — albihtooli 5% steriilne lahus oliiviõlis (ampullides à 2 ml) parenteraalseks süstimiseks 1—2 ml korraga.

Albihtool on soovitatud võitluseks pedikuloosi vastu albihtoolseebi ja albihtoolpastana. Albihtoolseepi (20% albihtooli ja 80% pesuseepi) tarvitatakse täide ja tingude hävitamiseks karvadega kaetud kehaosadel. Albihtoolpastat (albihtool pooleks rohelise seebiga) tarvitatakse vesiemulsioonina karvadega kaetud kehaosade töötlemiseks ja ruumide desinsektsiooniks.

Rp. Ichthyoli 10,0
Camphorae tritae
Ol. Terebinthinae āā 2,5
Lanolini ad 50,0
M. f. ung.
DS. Salv (artriitide puhul).

Rp. Ichthyoli 3,0
Talci puri
Amyli Tritici āā 30,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Ichthyoli 0,1
Extr. Opii 0,015
Butyri Cacao 2,0
M. f. globulus vaginalis
D. t. d. N. 6
S. Tupekuulikesed.

Rp. Ichthyoli
Saponis viridis āā 5,0
Lanolini 20,0
M. f. ung.
DS. Salv (vistrike puhul).

Rp. Ichthyoli 5,0
Glycerini
Aq. destill. āā 20,0
MDS. Tampoonideks (vulvovaginiidi, ooforiidi ja salpingiidi puhul).

Rp. Ichthyoli 0,2
Kalii jodati 0,1
Extr. Belladonnae 0,02
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium.
D. t. d. N. 6
S. Hommikul ja õhtul 1 ravimküünal pärasoolde (prostatiidi puhul).

Rp. Ichthyoli 3,0
Aq. destill. 30,0
M. sterilisetur!
DS. Süstida lihasesisesi 0,25 kuni 1 ml korraga (naissuguelundite krooniliste põletikuliste protsesside puhul).

Rp. Sol. Albichtoli oleosae 5% — 2,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 2 ml lihasesisesi 1 kord päevas.

Rp. Albichtoli 5,0
Vaselini 50,0
M. f. ung.
DS. Salv (ekseemi ja dermatiitide puhul).

Rp. Albichtoli 0,15
Extr. Belladonnae 0,02
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium.
D. t. d. N. 10
S. 2 korda päevas 1 ravimküünal pärasoolde (hemorroidide, ooforiidi ja salpingiidi puhul).

Rp. Albichtoli 10,0
Glycerini 50,0
MDS. Tupetampoonideks.

INFUSUM SENNAE COMPOSITUM, senna-liitleotis, viini jook, vt. *Sennae folium.*

* **INSULINUM,** insuliin, kõhunäärme hormoonpreparaat. Kujutab endast Langerhansi saarekeste inkreeti. Valge hügroskoopne, vees lahustuv pulber. Insuliinipreparaadid on bioloogiliselt standardiseeritud.

Insuliinipreparaate lastakse müügile pudelites, mis sisaldavad 5 ml insuliini, 1 ml sisaldab 20 või 40 rahvusvahelist ühikut (TÜ).

Insuliin osutub süsivesikute-ainevahetuse spetsiifiliseks regulaatoriks, soodustades ühelt poolt glükoosi põlemist kudedes ja teiselt poolt selle sünteesi glükogeeniks maksas ja lihastes. Glükoosi hulk veres väheneb insuliini mõjul. Insuliini toime kestus on keskmiselt 4—6 tundi.

Insuliini tarvitatakse peamiselt suhkurtõve ja diabeetilise kooma raviks ja samuti basedovi tõve, maksahaiguste ja atsidoosi puhul. Insuliini rakendatakse ka kosutusvahendina kurtumuse puhul (kombinatsioonis süsivesikutega) ja krupoosse pneumoonia ravil. Viimastel aastatel soovitatakse insuliini skisofreenia aktiivseks raviks.

Insuliini määratakse tavaliselt nahaalusi või lihasesisesi (eriti rasketel juhtudel — veenisisesi) annustes 10—20—40 TÜ ja rohkem (arsti ettekirjutusel) päevas 20—30 minutit enne sööki. Diabeetilise kooma puhul võib insuliini annust viia kuni 100 TÜ ja kõrgemale.

Insuliini üledoseerimise puhul tekib suhkru järsu vähenemise tõttu veres toksiline sümptoomide kompleks — hüpoglükeemiline šokk (üldnõrkus, rohke higi- ja süljeeritus, peapööritus, südamepekslemine ja hingeldus; raskematel juhtudel — meelemärkuse kaotus, sonimine, krambid, kooma). Üledoseerimise nähud on kõrvaldatavad suhkru viivitamata peroraalse manustamise või 10—20 ml 40% glükoosilahuse süstimisega veenisisesi.

Preparaadi kõlblikkuse aeg on 9 kuud.

Viimastel aastatel on soovitatud insuliinipreparaadid, millel on kestvam (protraheeritud) toime. Nende hulka kuuluvad:

1. **Histon Zinc-Insulinum,** histoon-tsink-insuliin. Emulsioon insuliinist, tsingisooladest ja histoonist.

Histoon-tsink-insuliin avaldab süsivesikute-ainevahetusse kestvat toimet: toime avaldub 1—2 tunni pärast ja kestab 10—12 tundi.

Tarvitatakse samadel juhtudel ja doseeritakse niisama kui insuliini.

Histoon-tsink-insuliini väljastatakse pudelites (5 ml mitteläbipaistvat heljumit); 1 ml sisaldab 40 TÜ (insuliini rahvusvahelisi ühikuid).

Süstitakse nahaalusi ja lihasesisesi.

2. **Triprotamin-Zinc-Insulinum,** triprotamiin-tsink-insuliin. Suspensioon, mis saadakse harilikule insuliinilahusele triprotamiinilahuse lisandamisel. Preparaadi maksimaalne efekt avaldub 16—22 tunni pärast. 1 ml preparaati sisaldab 40 TÜ. Väljastatakse pudelites à 5 ml.

Keskmine ööpäevane annus on 40 TÜ süstimiseks nahaalusi.

INTESTINOL, intestinool. Elundipreparaat, mis sisaldab pankreatiini, kaksteistsõrmiku limaskesta, sapphapete sooli ja aktiveeritud sütt.

Tarvitati pankreatiidi, meteorismi ja soolekatarri puhul.

Intestinooli toodeti tablettidena (60 tk. pudelis).

INULA HELENIUM, aedvaak on mitmeaastane rohttaim, mis on levinenud peaaegu üle kogu NSV Liidu Euroopa-osa, Kaukaasias ja Kesk-Aasias. Aedvaagijuur sisaldab kuni 44% inuliini, allaktooli ja teisi aineid.

Rahvameditsiinis soovitatakse aedvaagijuurekeedist ja -leotist rögalahtistava vahendina.

Rp. D-ti rad. Inulae ex 20,0 : 200,0
DS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

* **IPECACUANHAE RADIX,** ipekakuanjajuur, oksejuur. Tüvitaim on *Uragoga Ipecacuanha* (Lõuna-Ameerika).

Juure toimeained on alkaloidid emetiin ja tsefaeliin.

Tarvitatakse rögalahtistava vahendina leotise näol (0,4—0,5 : 180,0) supilusikaviisi mitu korda päevas; okseleajavat toimet avaldab suurtes annustes (0,3—0,5 g korraga).

Suurim ühekordne annus (rögalaht.) — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus (rögalaht.) — 0,4 g.
Suurim ühekordne annus (oksendam.) — 1 g.

Infusum Ipecacuanhae concentratum, kontsentreeritud oksejuureleotis. 10 osa leotist vastab 1 osale juurele. Kirjutatakse välja oksejuureleotise asemel vastavas lahjenduses.

*** Tinctura Ipecacuanhae,** oksejuuretinktuur. Kollakaspruuni värvusega läbipaistev vedelik. Määratakse sissevõtmiseks 5—10 tilka korraga.

Sirupus Ipecacuanhae, oksejuuresiirup, valmistatakse 1 osast oksejuuretinktuurist ja 9 osast suhkrusiirupist. Määratakse sissevõtmiseks 2—4 g korraga.

Oksejuur kuulub doveri pulbri — *Pulvis Ipecacuanhae opiatus* koostisse.

Vt. ka *Emetinum, Senegae radix, Thermopsis, Pulvis Doveri.*

Rp. Inf. rad. Ipecacuanhae
0,4 : 180,0
Codeini phosphorici 0,1
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 3 tunni järel (rögalahtistav vahend).

Rp. Inf. rad. Ipecacuanhae
0,3 : 180,0
Liq. Ammonii anisati 4,0
MDS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

* **ISAPHENINUM,** isafeniin (sün. *isatseen).* Keemiliselt koostiselt kujutab endast diatsetüül-difenoolisatiini. Lõhnata ja maitseta valge, kerge pulber, mis ei lahustu vees ja lahjendatud soolhappes ning raskesti lahustub alkoholis. Manustamisel *per os* isafeniin läbib muutumatult magu ja soolkonna ülemist osa, erutab jämesoole peristaltikat ja avaldab lahtistavat toimet. Lahtistav toime avaldub 10—12 tundi pärast sissevõtmist ilma ebameeldivate kõrvalnähtudeta (iiveldus, valud soolkonnas, harjumuse võimalus).

Toodetakse tablettidena sisaldusega 0,01 g isafeniini.

Isafeniini tarvitatakse lahtistina krooniliste kõhukinnisuste korral annuses 1—2 tabletti korraga.

Suurim ühekordne annus — 0,025 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,05 g.

JUNIPERI FRUCTUS, kadakamarjad. Saadakse kadakalt *Juniperus communis.* Sisaldavad eeterlikku õli, suhkrut, orgaanilisi happeid.

Tarvitatakse diureetilise vahendina leotise näol (10,0—15,0 : : 200,0), sageli segus kaaliumatsetaadiga.

Kadakamarjad kuuluvad ravimtee koostisse (diureetiline tee): 2 osa kadakamarju, 2 osa põldosja ja 1 osa harilikku orasheina.

* **JODUM,** jood. Saadakse merevetikate tuhast ja nafta puurimisvetest (Apšeroni poolsaar). Tumedad, metallilise läikega kristallid, mis raskesti lahustuvad vees, kergesti alkoholis, eetris, kloroformis ja kaaliumjodiidilahuses. Joodil on paikselt ärritavaid ja antiseptilisi omadusi. Pärast imendumist avaldab toimet kudede ainevahetuse protsessidesse, suurendades dissimilatsiooni, eriti patoloogiliselt muutunud kudedes (krooniline põletik, hüpertroofia). Erutab kilpnäärme tegevust.

Joodipreparaadid (jodiidid) leiavad laialdast tarvitamist meditsiinilise praktika erinevatel juhtudel:

1. Paikselt ärritavate ja antiseptiliste vahenditena alkohol- ja glütseriinlahustes ning salvides.
2. Kolmandase süüfilise ravil (gummad).
3. Endeemilise hõõtsiku profülaktikaks ja raviks.
4. Ülemiste hingamisteede ägedate ja krooniliste põletikuliste protsesside puhul (nohu, kuiv bronhiaalne katarr).
5. Arterioskleroosi ravil.
6. Mõnede günekoloogiliste (düsmenorröa, amenorröa) ja nahahaiguste (krooniline ekseem) puhul.
7. Kroonilise elavhõbe- ja tinamürgistuse puhul.

Puhta joodi

suurim ühekordne annus — 0,02 g,
suurim ööpäevane annus — 0,06 g.

Jood on sobimatu eeterlike õlide, nuuskpiirituse ja valge elavhõbepretsipitaadiga (plahvatava segu tekkimine).

Jodiididega kestva ravi teostamisel peab alati meeles pidama jodismi võimalikke nähte (nina, silmade, suuõõne, hingamisteede limaskestade ja samuti naha põletik).

Joodipreparaadid:

1. **Tinctura Jodi** 10%, joodtinktuur on joodi 10% lahus 95° alkoholis. Joodi lõhnaga tume punakaspruun vedelik.

Suurim ühekordne annus — 8 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 25 tilka.

Joodtinktuuriplekid on eemaldatavad ammoniaagiga või naatriumhüposulfitiga.

Tinctura Jodi 5%.

Tarvitatakse välispidiselt *per se* ärritava ja antiseptilise vahendina nahale ja limaskestadele, samuti naha delüüsitaažiks ning sissevõtmiseks 1—5 tilka korraga (piimaga).

Suurim ühekordne annus — 15 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 50 tilka.

2. **Solutio Lugoli,** Lugoli lahus; kujutab endast puhta joodi ja kaaliumjodiidi vesilahust (1 osa joodi, 2 osa kaaliumjodiidi ja 17 osa destilleeritud vett).

Manustatakse paikselt ja suu kaudu (4—6 tilka).

3. **Jod-vasogenum s. Vasolimentum jodatum,** vasoliment, mis sisaldab 10% joodi. Tumepunase värvusega õlitaoline vedelik.

Tarvitatakse joodsalvi asemel sissehõõrumiseks. Annus on 3—5 g 2 korda päevas.

4. **Kalium jodatum,** kaaliumjodiid, KJ, mõrkjassoolase maitsega valged, vees hästi lahustuvad kristallid.

Määratakse sissevõtmiseks joodipreparaadina (vt. ülalpool näidustused) 0,3—1 g korraga 3—4 korda päevas lahustes ja mikstuurides. Välispidiselt — 10% salvina.

5. **Natrium jodatum,** naatriumjodiid on valge kristalliline, vees hästi lahustuv pulber.

Määratakse *per os* niisama nagu *Kalium jodatum.* Seda preparaati võib süstida ka veenisisesi (5—10 ml 10% lahust) gummase süüfilise ja sügavate mükooside puhul.

6. **Calcium jodatum,** kaltsiumjodiid on kristalliline, vees kergesti lahustuv pulber.

Tarvitatakse kaaliumjodiidi asemel.

7. **Jodoformium,** jodoform, trijoodmetaan, CHJ_3 on sidrunkollase värvuse ja iseloomuliku lõhnaga peenkristalliline pulber, mis vees peaaegu ei lahustu; lahustub eetris, kloroformis ja õlides. Kokkupuutumisel kudede ja sekreetidega jodoform vabastab kergesti joodi.

Tarvitati antiseptikumina välispidiselt *per se,* puistepulbrite, salvide, tampoonide ja heljumite näol infitseeritud haavade, haavandite ja uuriste ravil.

8. **Jodoform-vasogen,** jodoform-vasogeen, sisaldab 1,5—3% jodoformi. Tume pruunikas vedelik.

Tarvitatakse süstimiseks abstsessidesse.

9. **Jodolipolum,** jodolipool (sün. *jodipiin, lipojodool*), orgaaniline preparaat, mis kujutab endast jodeeritud taimeõli. Pruunikaskollase värvusega läbipaistev õline vedelik. Sisaldab 29—31% puhast joodi.

Tarvitatakse röntgenoloogias kontrastvahendina bronhograafias, metro- ja salpingograafias.

Määratakse ka sissevõtmiseks joodipreparaadina 1 teelusikatäis korraga pärast sööki mitu korda päevas, nahaalusi ja lihasesisesi süstimiseks 1—2 ml üle päeva ning rektaalselt (1 ml jodolipooli 10 ml taimeõlis). Väljastatakse pudelites à 100 ml ja ampullides à 10 ja 20 ml.

10. **Jodglidinum,** joodglidiin, joodi ühend taimevalguga. Sisaldab 5% joodi.

Võetakse sisse arterioskleroosi, astma, podagra puhul 1 tablett (0,05 g joodi) 1—2 korda päevas peale sööki.

11. **Jod-hypersol,** joodhüpersool. Soolade segu: naatriumkloriid, naatriumsulfaat, naatriumfosfaat, naatriumbikarbonaat, kaaliumkloriid ja naatriumjodiid suhkru lisandiga.

On soovitatud (Maikov) arterioskleroosi ja hüpertoonia profülaktikaks ja raviks. Määratakse sissevõtmiseks 2—3 korda päevas enne sööki 0,5—1 g korraga ¼ klaasi külma veega.

Väljastatakse originaalpakendis (pudelid à 25 g).

12. **Jodognostum,** jodognost (sün. *joodtetragnost),* tetrajoodfenoolftaleiinnaatrium. Sinakashalli värvusega lõhnata, kristalliline pulber, mis muutub õhu käes siniseks; lahustub kergesti vees.

Tarvitatakse erireeglite järgi seespidiselt kontrastvahendina sapiteede ja sapipõie röntgenograafias (koletsüstograafia).

Lastakse müügile pudelites à 25 ml.

13. **Sajodinum,** sajodiin, kaltsiummonojoodbehenaat on lõhnata ja maitseta, valge, kergelt rasvane pulber, mis ei lahustu vees, alkoholis ja eetris. Sisaldab 24% joodi ja 4% kaltsiumi.

Hästi talutava joodipreparaadina (ei ärrita mao ja soolkonna limaskesta, imendub ja eritub ühetaoliselt, ei anna jodismi nähte) on sajodiin eriti näidustatud arterioskleroosi, neuroluuesi, kuiva bronhiaalse katarri, bronhiaalastma ja kroonilise reuma ravil. Määratakse sissevõtmiseks tablettidena à 0,5 g 2—3 korda päevas, 1 tund pärast sööki.

14. **Sergosinum,** sergosiin (vt.).

Rp. T-rae Jodi
Chloroformii āā 5,0
MDS. 3 korda päevas 5 tilka viinaklaasitäies vees (oksendamise puhul).

Rp. Jodi puri 1,0
Kalii jodati 0,5
Glycerini 98,0
Aq. destillatae 2,0
MDS. Välispidine (ärritav, eemalejuhtiv).

Rp. Jodi puri 0,1
Kalii jodati 1,0
Glycerini 30,0
MDS. Tampoonideks (vulvovaginiidi puhul).

Rp. Jodi puri 5,0
Kalii jodati 10,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. Lugoli lahus.

Rp. Jodi puri 0,1
Kalii jodati 0,2
Aq. destill. ad 10,0
MDS. Ühest tilgast kümne tilgani 3 korda päevas pärast sööki (basedovi tõve puhul).

Rp. Jodi puri 0,1
Kalii jodati 0,3
Aquae Laurocerasi
Aquae Menthae āā 25,0
MDS. ½ teelusikatäit klaasile veele (loputuseks).

Rp. T-rae Jodi 15,0
DS. 1—5 tilgani 3 korda päevas piimaga pärast sööki (arterioskleroosi puhul).

Rp. Jodi puri 0,1
Vaselini 1,0
Benzini 100,0
MDS. Joodbensiin (naha desinfitseerimiseks).

Rp. T-rae Jodi 2,0
Tannini 4,0
Glycerini 20,0
MDS. Määrimiseks (gingiviidi ja angiini puhul).

Rp. Jodi puri 0,15
Ung. Kalii jodati 15,0
Extr. Belladonnae 1,0
M. f. ung.
DS. Salv (neuralgia ja epididümiidi puhul).

Rp. Kalii jodati 0,6
Atropini sulfurici 0,02
Novocaini 0,3
Aquae destillatae 30,0
M. sterilisetur!
DS. Süstimiseks nahaalusi 1—2 ml korraga lumboišialgia puhul.

Rp. Kalii jodati 0,01
Aquae destillatae 10,0
MDS. 2 kuni 5 tilka päevas (endeemilise hõõtsiku puhul).

Rp. Kalii jodati 5,0
Aq. destill. 180,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis piimaga (arterioskleroosi ja süüfilise puhul).

Rp. Kalii jodati 4,0
Jodi puri 0,4
T-rae Opii simplicis 3,0
Glycerini 10,0
Aquae Menthae 20,0
MDS. 20 tilka ½ klaasitäie veega. Kuristamiseks krooniliste tonsilliitide puhul.

Rp. Jodoformii subtilissimi pulverati 1,0
Vaselini 10,0
M. f. ung.
DS. Salv (silma sarvkesta roomava haavandi puhul).

Rp. Jodoformii 0,2
Butyri Cacao 2,0
M. f. globulus vaginalis
D. t. d. N. 6
S. Tupekuulikesed (1—2 tükki päevas).

Rp. Jodi puri 0,01
Kalii jodati 0,02
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal pärasoolde ööseks (prostatiidi puhul).

Rp. Kalii jodati 3,0
Kalii bromati 5,0
Aq. destill. 20,0
MDS. 10—20 tilka 3 korda päevas (neurooside puhul).

Rp. Jodoformii 2,5
Vaselini ad 25,0
M. f. ung.
DS. (epididümiidi ja adeniitide puhul).

Rp. Jodoformii
Boli albae āā 10,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Sajodini 0,5
D. t. d. N. 20 in tabl.
S. 2 korda päevas 1 tablett (arterioskleroosi puhul).

Rp. Tabl. Jodglidini N. 20
DS. 1—4 korda päevas 1 tablett.

Rp. Jodoformii 10,0
Glycerini 45,0
Spiritus Vini 95° 45,0
MDS. Jodoformiemulsioon.

Rp. Jodoformii 1,5
Collodii elastici 15,0
MDS. Välispidine.

KALIUM ACETICUM, kaaliumatsetaat, CH_3COOK on valge, kristalliline pulber; lahustub kergesti vees, on hügroskoopne ja sulab õhu käes. Tavaliselt tarvitatakse vesilahuse — *Liq. Kalii acetici* näol (sisaldab 33—35% puhast soola) 1—3 g üheks annuseks diureetilise vahendina; mikstuurides kombineeritakse sageli sõrmkübara rühma südamevahenditega.

Rp. Liq. Kalii acetici 10,0
Aq. Menthae piperitae 100,0
Sir. simplicis 10,0
MDS. 1 supilusikatäis iga 2 tunni järel (diureetiline vahend).

KALIUM BITARTARICUM PURUM s. CREMOR TARTARI, puhastatud kaaliumbitartraat, COOH · CHOH · CHOH · COOK, valged, kõvad kristallid, mis raskesti lahustuvad külmas ja kergesti keevas vees.

Tarvitatakse kerge lahtistina annuses 2—4 g korraga, tavaliselt kombinatsioonis teiste vahenditega (väävliga).

KALIUM BROMATUM, vt. *Bromum.*

NATRIUM-KALIUM TARTARICUM, naatrium-kaaliumtartraat, senjeti sool, mõrukassoolase maitsega, vees lahustuvad kristallid.

Tarvitatakse kerge lahtistina. Kuulub *Pulvis aërophorus laxans* (vt.) koostisse.

KALIUM CHLORICUM, kaaliumkloraat, bertolee sool, $KClO_3$ — lõhnata, vees lahustuvad läbipaistvad läikivad kristallid.

Kokkupuutumisel elusate kudedega eraldab bertolee sool hapnikku ja toimib antiseptikumina.

Tarvitatakse ainult välispidiselt suuõõne loputuseks ja kuristamiseks (stomatiit, angiin) 3—5% vesilahuses.

Bertolee soola sissevõtmisel (eksitus, õnnetu juhtum) ja imendumisel verre toimib ta tugeva veremürgina. Väljastatakse apteekidest erireegli kohaselt — värvilistes pakendites pealkirjadega. On sobimatu orgaaniliste ainetega (süsi, tanniin, suhkur jt.), sest hõõrumisel hapendab ja tekitab plahvatuse.

Rp. Kalii chlorici 15,0
DS. 1 teelusikatäis klaasile veele loputuseks.

KALIUM HYPERMANGANICUM, kaaliumpermanganaat, $KMnO_4$, tumevioletsed, peaaegu mustad vees lahustuvad kristallid. Kaaliumpermanganaat on tugev hapendaja ja tarvitatakse antiseptilise ja desinfitseeriva vahendina välispidiselt vesilahustes haavade pesemiseks (0,1—0,5% lahused), suuõõne loputuseks ja kuristamiseks (0,02—0,1%), loputuseks ja pritsimiseks uroloogilises ja günekoloogilises praktikas (0,02—0,1%), haavandite ja põletiste määrimiseks (2—5%), naha esmaseks töötlemiseks ja raviks selle kahjustamise korral ipriidiga (0,1—0,5%). Harvem määratakse kaaliumpermanganaati sissevõtmiseks ja samuti mao loputamiseks (0,02—0,1%) mürgistuse puhul morfiiniga ja tsüaniididega. Kaaliumpermanganaat on sobimatu kergesti hapenduvate ainetega (väävel, süsi, tanniin, suhkur): segamisel kuivalt plahvatab, vesilahustes aga kutsub esile nende lagunemise.

Rp. Sol. Kalii hypermanganici
0,1% — 200,0
DS. Haavade pesemiseks.

Rp. Kalii hypermanganici 0,05
Aq. destill. 200,0
MDS. Pritsimiseks ja kusepõie loputuseks (uretriit, tsüstiit).

Rp. Sol. Kalii hypermanganici
1% — 20,0
DS. 30—40 tilka klaasile veele. Loputuseks.

Rp. Sol. Kalii hypermanganici
1 : 5000 — 200,0
DS. 1 supilusikatäis (korduvalt) mürgistuse puhul fosforiga, morfiiniga ja kaaliumtsüaniidiga.

Rp. Sol. Kalii hypermanganici
5% — 50,0
DS. Määrida põletiste puhul.

KALIUM JODATUM, vt. *Jodum.*

KALIUM SULFOGUAJACOLICUM, vt. *Thiocolum.*

KALIUM SULFURATUM, HEPAR SULFURIS, väävelmaks, puhastatud potasi (2 osa) ja puhastatud väävli (1 osa) sulatamisel saadud produkt, on väävelvesiniku lõhnaga amorfne pruun pulber; lahustub vees.

Tarvitatakse kunstlikeks väävlivannideks (60—100 g vanni kohta) nahahaiguste ja elavhõbe- ning seatinamürgistuste ravil.

KALIUM THIOCYANATUM, NATRIUM THIOCYANATUM, kaaliumrodaniid, naatriumrodaniid. Rodaniidid kujutavad endast tiotsüaanhappe (rodaanvesinik — HCNS) sooli; nad lahustuvad

hästi vees. Viimasel kahel aastakümnel soovitatakse rodaniide hüpertoonia raviks.

Rodaniidide hüpotensiivse toime mehhanism ei ole veel lõplikult kindlaks tehtud. Täheldatakse vaid rodaniidide ja joodipreparaatide (vere viskoossuse alandamine) ning nitritite (veresoonte seinte toonuse lõdvendamine) farmakoloogilise toime sarnasust. Rodaniidid (kaalium-, naatrium-, ammooniumrodaniid) imenduvad mao-sooletraktist kiiresti ja erituvad peamiselt neerude kaudu.

Rodaniidide tarvitamisel hüpertoonia raviks täheldatakse vererõhu alanemist ja subjektiivsete sümptoomide: peavalu, kõrvade kohisemise jm. vähenemist. Efekt püsib 2—4 kuud.

Rodaniidide doseerimine ei ole veel lõplikult kindlaks tehtud. Keskmine terapeutiline annus suu kaudu on 0,1 g korraga 3 korda päevas tablettidena või mikstuuris.

Rodaniididega ravi peab teostama nende kontsentratsiooni kontrollimisel haige vereseerumis. Rodaniidi efektiivseim terapeutiline kontsentratsioon vereseerumis on 6—12 mg %. Kõrgemate kontsentratsioonide puhul on võimalikud preparaadi toksilised kõrvaltoimed: segasus, hallutsinatsioonid, sonimine, ataksia, krambid ja mürgistuse rasketel juhtudel — kooma.

Rodaniidide tarvitamise vastunäidustused: südame insufitsientsuse rasked vormid ja neerude rasked haigestumised. Küsimust rodaniidide terapeutilise efektiivsuse kohta hüpertoonia erinevate vormide ravil ei või veel lugeda otsustatuks. Uurimised jätkuvad (vt. Vratšebnoje Delo 1947, N. 6).

LACTAN, laktaan (vastab kaseosaanile — 1,5% kaseiini 0,5% naatriumfosfaadilahuses). Laktaani tarvitatakse valgupreparaadina proteiinteraapias krooniliste põletikuliste protsesside (tsüstiit, uretriit, prostatiit, metriit, salpingiit, dermatiidid), desensibiliseeriva vahendina allergiliste haiguste (reuma, bronhiaalastma, migreen, nõgestõbi jt.), ja samuti mao- ja sooleverejooksude puhul.

Erinevalt teistest valgupreparaatidest ei avaldu laktaani toimel paikseid ja üldreaktsioone.

Laktaani määratakse lihasesisesi 1 kuni 10 ml (olenevalt organismi seisundist ja reaktsioonist) iga 3—4 päeva järel.

Väljastatakse ampullides à 5 ja 10 ml.

Rp. Lactani 5,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Süstimiseks lihasesisesi.

Lactoproteosan, laktoproteosaan, preparaat proteiinteraapiaks. Sisaldab rasvast vabastatud piima valke. Tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud laktaan (vt.).

Määratakse nahaalusi või lihasesisesi 0,5—1 ml korraga 2—3 korda nädalas. Väljastatakse ampullides.

LANOLINUM s. ADEPS LANAE, lanoliin on puhastatud rasvataoline aine, mida saadakse lambavilla pesemisel; salvitaolise konsistentsiga kollakaspruun mass, mis ei lahustu vees, kuid lahustub

kergesti eetris, kloroformis ja bensiinis. Hõõrumisel veega avaldub tema omadus imada (kuni 150% oma kaalust) vett, kaotamata seejuures salvitaolist konsistentsi. Keemiliselt kujutab lanoliin endast rasvhapete estreid kolesteriini ja isokolesteriiniga; lanoliin on püsiv, ei lagune ja imendub kergesti nahasse.

Lanoliini tarvitatakse peamiselt salvialusena (sageli koos vaseliiniga) eriti juhtudel, kus salvi koostisse kuuluvad vedelad ravimid.

Müügil eristatakse *Lanolinum anhydricum* (veeta lanoliin) ja *Lanolinum hydricum,* lanoliin, mis sisaldab kuni 30% vett.

Rp. Lanolini anhydrici 15,0
Aq. destill. 5,0
Paraffini liquidi 3,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Lanolini
Vaselini flavi āā 20,0
M. f. ung.
DS. Salv (ung. molle).

LECITHINUM, letsitiin, kõrgemate rasvhapete koliinglütserofosfaadi ester. Eriti palju sisaldavad letsitiini munad, kalamari, ajukude, taimeseemned ja pärm. Farmatseutiliseks otstarbeks saadakse letsitiini munarebust. Letsitiin on kollase värvusega püdel võitaoline mass, mis ei lahustu vees, kuid lahustub kergesti alkoholis, eetris ja kloroformis. Letsitiinile omistatakse võimet suurendada kudede kasvu, stimuleerida vereloome, südame ja närvisüsteemi talitlusi preparaadi sissevõtmise korral.

Letsitiini tarvitatakse üldise närvikurtumuse, neurasteenia, liigväsimuse, rahhiidi ja kehvveresuse puhul (kombinatsioonis rauapreparaatidega). Määratakse pulbrites ja pillides annuses 0,05—0,1—0,2 g korraga (kuni 0,5 g *pro die*).

LEONURUS CARDIACA, veiste südamerohi on rohttaim, mis on laialt levinenud NSV Liidu kogu Euroopa-osas, Kesk-Aasias ja Lääne-Siberis. Kuulub rahvameditsiini ravimtaimede hulka, mida soovitati tarvitada südamehaiguste puhul.

Taime õitsva osa keemiline koostis: eeterlik õli, saponiinid, mõruained, tanniin (4,98—8,98%) ja happed (sidrun- ja viinhape).

Uurimiste andmed (Zverev, 1931; Jablokov, 1943) näitavad, et veiste südamerohul on tõhus rahustav toime, mis ületab palderjanipreparaatide oma. Veiste südamerohu alkohoolset vedelekstrakti (15—20 tilka 3—4 korda päevas) ja tinktuuri *(T-ra Leonuri cardiacae)* võib kasutada vegetatiiv-düstooniliste häirete, hüpertoonia, kardioskleroosi ja basedovismi kergete vormide puhul.

Rp. Inf. Leonuri cardiacae ex
15,0 : 200,0
DS. 5—6 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. T-rae Leonuri cardiacae 30,0
DS. 3 korda päevas 30 tilka.

LIDOLUM, lidool (sün. *dolantiin, demerool, petediin*), keemiliselt koostiselt kujutab endast metüül-fenüül-piperidiinkarboonhappe etüülestri hüdrokloriidi. Valge, vees ja alkoholis kergesti lahustuv kristalliline pulber.

Lidool kuulub spasmolüütiliste vahendite hulka, s. o. omab võimet kõrvaldada spasme silelihasega elundeilt; lidoolil on samuti analgeetiline toime, mis eriti avaldub spasmaatilise päritoluga valude puhul. Lidooli kõrvaltoimete kohta ei ole kirjanduses midagi tähendatud.

Lidooli tarvitamise näidustused:

1. Ägeda spasmi nähud (stenokardia, mao- ja kaksteistsõrmiku haavandid, maksavoolmed).
2. Lastepraktikas rahustava vahendina ja läkaköha puhul (erilise ettevaatusega).
3. Valuvaigistava vahendina (morfiini asendajana) kirurgilises praktikas ja vahendina sünnituste valutustamiseks.

Lidooli määratakse nahaalusi annuses 0,5—1—2 ml 1% lahust, harvem sissevõtmiseks pulbrites 0,01—0,03 g korraga 2—3 korda päevas.

Vastunäidustused lidooli tarvitamiseks: kõrgendatud koljusisene rõhk ja hingamise pärssimise nähud.

Rp. Sol. Lidoli 1% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 1 ml korraga nahaalusi.

LIENOLUM, lienool, elundipreparaat, mis kujutab endast sarvloomade põrna alkoholtõmmist. Selle toimeained on tundmatud.

Soovitati põrna hüpertroofia, kroonilise malaaria ja kroonilise sooleatoonia ravil, kuid eduta. Määrati sissevõtmiseks 30—40 tilka korraga 3 korda päevas ja nahaalusi 1 ml.

LINIMENTUM AMMONIATUM s. VOLATILE, vt. *Ammonium causticum solutum.*

LINIMENTUM CALCIS, vt. *Aqua Calcis.*

LINIMENTUM SAPONATO-CAMPHORATUM, vt. *Ammonium causticum solutum.*

LINI SEMEN, linaseeme, taimest *Linum usitatissimum*, sisaldab õli *(Oleum Lini)* ja lima.

Tarvitatakse katva vahendina sissevõtmiseks *Mucilago seminum Lini s. Decoctum Lini* näol, mida valmistatakse linaseemnest (1 osa) ja keevast veest (30 osa) ja välispidiselt kuivalt — hautisteks.

LIPOCEREBRIN, lipotserebriin, elundipreparaat, mis sisaldab loomade peaaju lipoide (kefaliin). Soovitati sissevõtmiseks tablettidena (0,3 g) 3 korda päevas või lihasesisesi üle päeva 1 g korraga liigväsimuse, jõulanguse ja närvikurtumuse puhul. Väljastati tablettides à 0,3 g ja ampullides à 1 ml.

LIPOLYSIN, lipolüsiin, pluriglandulaarne hormoonpreparaat, mille koostisse kuuluvad jood, suguhormoon (mees- või nais-) ja hüpofüüsi ning sugunäärmete ained. Eristatakse «meeslipolüsiini» ja «naislipolüsiini».

Lipolüsiini soovitati endogeense ja eksogeense iseloomuga rasvumise ja adiposogenitaalse düstroofia puhul.

Nähtavat terapeutilist efekti ei ole täheldatud.

LIQUIRITIAE s. GLYCYRRHIZAE RADIX, lagritsajuur taimest *Glycyrrhiza glabra*. Sisaldab süsivesikuid, limaaineid ja glükosiidi glütsürrisiini.

Lagritsajuure preparaadid:

Extractum Liquiritiae s. Glycyrrhizae, lagritsajuure-ekstrakt on pruuni värvusega ja magusa maitsega püdel ekstrakt.

Tarvitatakse *constituens*'ina pillidele.

Elixir cum extracto Liquiritiae, lagritsaeliksiir, rinnaeliksiir. Koosneb lagritsajuure-ekstraktist, ammoniaagilahusest, aniisiõlist, alkoholist ja veest. Ammoniaagi ja aniisiõli lõhnaga, magusa maitsega selge, pruun vedelik.

Tarvitatakse rögalahtistava vahendina 20—40 tilka korraga mitu korda päevas; 5—12-aastastele lastele — 10 tilka korraga 3—4 korda päevas.

Pulvis Liquiritiae compositus, lagritsa-liitpulber («rinnapulber»). Koosneb lagritsajuurepulbrist (20 osa), sennalehepulbrist (20 osa), ristiköömnepulbrist (10 osa), puhastatud väävlist (10 osa) ja suhkrupulbrist (40 osa).

Kollakasrohelise värvusega ja ebameeldiva mõrumagusa maitsega pulber. Määratakse sissevõtmiseks pool teelusikatäit korraga (hommikul tühja kõhuga) kerge lahtistina, eriti hemorroidide puhul.

Sirupus Liquiritiae, lagritsasiirup on kollakaspruuni värvusega, omapärase lõhna ja maitsega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse *corrigens*'ina mikstuurides.

Rp. Pulveris Liquiritiae compositi
50,0
DS. Pool teelusikatäit hommikul tühja kõhuga (lahtisti).

LIQUOR AMMONII ANISATUS, vt. *Ammonium causticum.*

LIQUOR AMMONII CAUSTICI, vt. *Ammonium causticum.*

LIQUOR BUROVI s. LIQUOR ALUMINII ACETICI, vt. *Alumen.*

LIQUOR FERRI ALBUMINATI, vt. *Ferrum.*

LIQUOR FERRI SESQUICHLORATI, vt. *Ferrum.*

LIQUOR KALII ACETICI, vt. *Kalium aceticum.*

** **LIQUOR KALII ARSENICOSI,** vt. *Arsenicum.*

LIQUOR PLUMBI SUBACETICI, vt. *Plumbum.*

LITHIUM CARBONICUM, liitiumkarbonaat on valge, vees raskesti lahustuv pulber.

Võetakse sisse pulbritena 0,1—0,3 g korraga mitu korda päevas, neerude podagraliste haigestumiste ja neerukivindi puhul.

Rp. Lithii carbonici 0,1
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 1 pulber 3 korda päevas;
peale juua leelisvett.

LITHIUM SALICYLICUM, liitiumsalitsülaat on valge, vees kergesti lahustuv pulber. Määratakse sissevõtmiseks (naatriumsalitsülaadi asemel) 0,5 g korraga kolm-neli korda päevas reuma ja podagra ravil.

Rp. Lithii salicylici 6,0
Aq. destill. 200,0
MDS. 1 supilusikatäis 3 korda
päevas.

* **LOBELINUM,** taimest *Lobelia inflata* ja sünteetiliselt saadav alkaloid. Meditsiinis tarvitatakse *Lobelinum hydrochloricum,* lobeliinhüdrokloriidi, mis on mõru maitsega valge kristalliline pulber ja lahustub 100 osas vees ja 15 osas alkoholis. Parenteraalsel manustamisel erutab lobeliin selektiivselt hingamiskeskust nii vahetult, kui ka reflektoorselt karotiidsete siinuste retseptorite kaudu.

Lobeliini tarvitatakse edukalt hingamiskeskuse stimulaatorina ägeda hingamise puude erinevatel juhtudel: vastsündinute asfüksia ja mürgistuse puhul narkootikumide, opiaatide, süsinikoksüüdi, sinihappega jm.

Määratakse: nahaalusi — täisealistele kuni 0,01 g, 2—5-aastastele lastele — 0,003 g, lihase- ja veenisisesi — 0,003 g täisealistele ja 0,001 g korraga lastele.

Lobeliini tarvitatakse samuti verevoolu kiiruse määramiseks: arvutatakse välja aeg, mis on möödunud lobeliini (0,003—0,005 g) süstimisest veenisisesi kuni hingeldamise esimeste tunnuste avaldumiseni.

On müügil ampullides à 1 ml 1% lahust.

Suurim ühekordne annus (nahaalusi) — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus (nahaalusi) — 0,02 g.

Rp. Sol. Lobelini hydrochlorici
1% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 0,5—1 ml nahaalusi.

Vt. ka *Cytitonum.*

* **LUMINALUM s. ACIDUM PHENYLAETHYLBARBITURICUM,** luminaal (sün. *fenobarbitaal*), fenüületüül-barbituurhape on lõhnata, nõrgalt mõru maitsega pulber, mis peaaegu ei lahustu külmas vees, kergesti lahustub aga kuumas vees, alkoholis, eetris ja leeliste lahustes. Luminaali naatriumisool — *Luminal-Natrium* — lahustub kergesti vees. Luminaalil kui barbituurhappe derivaadil on omadus resorptiivsel toimel pärssida kesknärvisüsteemi ja eelkõige

koorealuste keskuste ja koore tegevust. Luminaal on üks tugevamaid uinuteid ja teda tarvitatakse u i n u t i n a annuses 0,1—0,2 g korraga (uni saabub 1—1½ tunni pärast ja kestab 6—8 tundi) ja r a h u s t a v a v a h e n d i n a (0,03—0,05 g korraga). Tarvitatakse samuti langetõve (0,05—0,1 g korraga), eklampsia, migreeni, erutusseisundi, hüpertoonia ja angioneurooside puhul silelihaskonna (veresooned, soolkond) toonuse lõdvendamiseks.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites, tablettides, harvem nahaalusi naatriumisoolana (0,5—1 ml 20% lahust).

Luminaali kestval tarvitamisel on võimalikud toksilised nähud (peapööritus, iiveldus, värisemine).

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,6 g.

Rp. Luminali 0,1
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 4
S. 1 pulber ööseks (uinuti).

Rp. Luminali 0,03
Pyramidoni 0,2
Coffeini natrio-benzoici 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 pulber (migreeni puhul).

Rp. Luminali 0,1
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1 tablett ööseks (uinuti).

Rp. Luminali 0,02
Diuretini 0,4
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber (hüpertoonia ja stenokardia puhul).

Rp. Luminali 0,3
Spiritus Vini 20,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. Kaheks korraks (ägeda erutuse ja joomahullustuse puhul).

Rp. Luminali-Natrii 2,0
Aq. destill. 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Süstimiseks nahaalusi (0,5—1 ml korraga 1—2 korda päevas tugeva erutuse puhul).

Rp. Luminali 0,5
Spiritus Vini 10,0
Solve et adde:
Omnoponi 0,05
Antipyrini 2,0
Sir. simplicis 50,0
Aq. destill. ad 150,0
MDS. 30 g üheks annuseks (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Luminali-Natrii 0,6
Natrii bromati 4,0
Aq. destill. ad 60,0
MDS. 2— 3 korda päevas 1 teelusikatäis (vanemaealistele lastele läkakõha puhul).

LUTEOGLANDOLUM, luteoglandool on elundipreparaat, mis saadakse suurte sarvloomade munasarjade kollaskehast.

Tarvitati emakaverejooksude puhul, mis on seotud kollaskeha alatalitlusega. Soovitati sissevõtmiseks 30—40 tilka või 1—2 tabletti korraga 3 korda päevas enne sööki.

Väljastati pudelites à 30 ml ja tablettides à 0,05—0,1 g.

On olemas samuti munasarjade kollaskeha preparaat, mis toodetakse Ukraina Endokrinoloogia ja Elundteraapia Keskinstituudi poolt nimetuse all *«kollaskeha-hormoon»*. Preparaat on bioloogiliselt standardiseeritud: tema aktiivsust väljendatakse «küülikuühikutes».

Kollaskeha-hormooni soovitatakse amenorröade, düsmenorröa, kollaskeha alatalitlusega seotud emakaverejooksude ja harjumusliku abordi puhul. Määratakse lihasesisesi 1, 2, 5, 10 küülikuühikut korraga 1—2-päevase vahega.

Väljastatakse ampullides süstimiseks. Kollaskeha-hormooni hulk ampullis vastab 1 ja 2 küülikuühikule.

LYCOPODIUM, lükopoodium, karukollaeosed. Saadakse rohttaimest — *Lycopodium clavatum*. Kahvatukollane, kompamisel veidi rasvasena tunduv libe pulber.

Tarvitatakse puistepulbrina lastepraktikas ja pillide ülepuistamiseks.

Rp. Lycopodii
Talci puri
Zinci oxydati āā 15,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

LYSOFORMIUM, lüsoform on formaliini ja kaaliumseebi alkohollahus. Formaliini lõhnaga helekollane või rohekas vedelik. Lüsoformil on desinfitseerivaid ja desodoreerivaid omadusi.

Tarvitatakse desinfitseeriva vahendina günekoloogilises praktikas (pritsimine) 1—4% vesilahuses, samuti naha (käte pesemine) ja ruumide desinfektsiooniks (2—3% lahus).

Rp. Lysoformii 50,0
DS. 1—2 teelusikatäit liitrile veele (pritsimiseks).

LYSOLUM MEDICINALE, lüsool ehk kresooli lahus kaaliumseebis. Fenooli lõhnaga punakaspruun, läbipaistev, õline vedelik. Lahustub vees, alkoholis ja glütseriinis, moodustades läbipaistvaid mittemäärivaid lahuseid. On hea desinfitseeriv vahend.

Tarvitatakse naha desinfitseerimiseks, haavade pesemiseks (veterinaarias) ja pritsimisteks (0,5—1—2% lahused).

Vt. samuti *Phenolum.*

Rp. Lysoli 4,0
Aq. destill. 200,0
MDS. Desinfektsiooniks.

Rp. Lysoli 50,0
DS. 1—2 teelusikatäit 1 liitrile veele (pritsimiseks).

LYSOZIM, lüsotsiim on fermendiiseloomuga aine, mis sisaldub looma organismi kudedes ja vedelikkudes — pisarates, süljes, ninalimas, kõhrluudes ning taimedes: mädarõikas, rõikas, kapsas, naeris jt.

Lüsotsiimil on omadus lahustada mittepatogeenseid ja patogeenseid mikroorganisme (kokkide mitmesugused liigid jm.), millel põhinebki tema bakteritsiidne toime.

Lüsotsiimi olemasolu on seoses limaskestade loomuliku immuunsusega, kaitstes neid mikroobide sissetungimise eest.

Lüsotsiimi tarvitatakse antiseptilise vahendina lahuse näol suuõõne limaskestade loputuseks (angiini, stomatiidi, mädahaavade ja põletiste puhul).

Rp. Lysozimi 1 pudel
DS. Loputuseks.

MAGNESIUM CARBONICUM s. MAGNESIA ALBA, valge magneesia, valged, vees vähe lahustuvad peened tükid.

Tarvitatakse välispidiselt puistepulbrina; kuulub hambapulbrite koostisse. Võetakse sisse samadel juhtudel, kus on näidustatud *Magnesia usta* (hapete neutraliseerimine, kerge lahtisti). Annus on 1—3 g.

Pulvis Magnesiae cum Rheo, pulber, mille koostisse kuuluvad: *Magnesium carbonicum* — 50 osa, *Pulvis radicis Rhei* — 15 osa ja *Eleosaccharum Foeniculi* — 35 osa.

Määratakse lastele kerge lahtistina kõhukinnisuse puhul ¼—½ teelusikatäit üheks annuseks.

Magnesium hyposulfurosum, magneesiumtiosulfaat (magneesiumhüposulfit) on värvuseta, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber. Sisaldab 9,5—10% magneesiumi.

Väljastatakse 5 ja 10% lahusena ampullides.

Magneesiumtiosulfaati soovitatakse (Grintšar) selliste nahahaiguste raviks nagu sügelemine, ekseem, epidermofüütia, psoriaas ja anafülaktoidsed seisundid. Magneesiumtiosulfaat on samuti näidustatud antitoksilise vahendina raskemetallide ja arseeniga mürgistuste raviks. Tema toksilisust inimesele tavalises doseeringus (vt. allpool) ei ole täheldatud.

Magneesiumtiosulfaati süstitakse veenisisesi annuses 3—5—10 ml 5—10% lahust ja võetakse sisse 0,5—1 g korraga. Lahuse süstimisel täheldatakse kuumatunnet kogu kehas.

Magnesium oxydatum s. Magnesia usta, magneesiumoksüüd, põletatud magneesium MgO on valge, vees lahustumatu kobe pulber. Seob happeid magneesiumisoolade moodustamisega.

Võetakse sisse *per se* või heljumi näol mao sisalduse liighappesuse ja mürgistuse puhul hapetega ning kerge lahtistina. Annused: 0,1—0,5—1 g korraga mitu korda päevas. Põletatud magneesium kuulub arseeni vastumürgi koostisse (vt. *Antidotum Arsenici*).

Magnium peroxydatum s. Magnium-perhydrol, magneesiumperoksüüd, magneesiumoksüüdi ja -peroksüüdi segu, $MgO + MgO_2$ on lõhnata ja maitseta, vees lahustumatu valge pulber. Manustamisel *per os* lahustub hapus maomahlas vesinikülihapendi moodustamisega.

Määratakse sissevõtmiseks desinfitseeriva vahendina 0,2—0,5 g korraga düspepsia, käärimise puhul maos ja kõhulahtisuste korral.

Magnesium sulfuricum, magneesiumsulfaat, väävelhapu magneesium, mõrusool, inglissool, $MgSO_4 \cdot 7H_2O$ — peened, vees hästi lahustuvad värvuseta kristallid. Enteraalsel manustamisel takistab magneesiumsulfaat kui raskelt difundeeruv sool vee imendumist soolest ja avaldab lahtistavat efekti. Magneesiumisoolade parenteraalsel manustamisel toimub kesknärvisüsteemi ja lihaste tegevuse pärssimine.

Magneesiumsulfaati tarvitatakse:

1. Sissevõtmiseks, peamiselt lahtistina (annus 10—30 g poole klaasitäie sooja veega), sapiteede spasmide puhul ja sappiajava vahendina (manustamine duodenaalsondi abil).

2. Parenteraalselt — kerge narkootikumina sünnituste valutustamiseks (kombinatsioonis teiste vahenditega), eklampsia puhul ja kombineeritud üldnarkoosiks eetriga. Soovitatakse samuti magneesiumsulfaati süstida nahaalusi kusepeetuse puhul kusepõie sfinkteri spasmi tõttu. Doseerimine parenteraalseks manustamiseks: nahaalusi ja lihasesisesi 5—10 ml 10—20% lahust, veenisisesi 5—10 ml 5% lahust (aeglaselt).

3. Verevoolu kiiruse kindlakstegemiseks — veenisisesi (1—1,5 ml 40% lahust või 2 ml 25% lahust).

4. Välispidiselt soovitatakse hüpertoonilisi magneesiumsulfaadi lahuseid haavandite ja infitseeritud haavade raviks.

Rp. Magnesiae ustae 20,0
DS. Pool teelusikatäit ¼ klaasile veele 2 korda päevas (meteorismi puhul).

Rp. Magnesiae ustae
Pulv. rad. Rhei āā 0,2
Extr. Belladonnae 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2 korda päevas 1 pulber.

Rp. Magnesiae ustae 20,0
Ol. Amygd. dulc. 30,0
Gummi arabici pulv. 30,0
Aq. destill. 120,0
MDS. Iga 10 minuti järel supilusikatäis. Mürgistuse puhul mineraalhapetega (enne tarvitamist loksutada).

Rp. Pulv. Magnesii cum Rheo 10,0
DS. Noa otsaga 3—4 korda päevas (lahtisti lastele).

Rp. Sol. Magnesii sulfurici 25% 50,0
DS. Soojendatult manustada duodenaalsondi kaudu (maksavoolmete puhul).

Rp. Magnesiae ustae
Natrii bicarbonici
Eleosacchari Menthae piperitae āā 15,0
M. f. pulv.
DS. Noa otsaga 2—3 korda päevas (mao liighappesuse puhul).

Rp. Magnesiae ustae
Aquae Menthae piperitae āā 20,0
Aquae destill. 160,0
MDS. 1 supilusikatäis mürgistuse puhul hapetega (enne tarvitamist loksutada).

Rp. Magnii peroxydati 15,0
Dermatoli 5,0
M. f. pulvis
DS. Noa otsaga 3 korda päevas.

Rp. Magnesii sulfurici 20,0
Aq. Menthae piperitae
Aq. destill. āā 80,0
Sir. simplicis 20,0
MDS. 1 supilusikatäis hommikul ja õhtul.

Rp. Magnesiae ustae
Tannini āā 25,0
Carbonis ligni 50,0
M. f. pulv.
DS. 1 supilusikatäis ½ klaasile veele. Mürgistuse puhul orgaaniliste mürkidega.

Rp. Sol. Magnesii sulfurici 5% 5,0
D. t. d. N. 10 in amp.
S. Süstimiseks nahaalusi või veenisisesi.

Rp. Magnesii sulfurici 15,0
Solve in Aq. destill. 15,0
Adde:
Zinci oxydati
Talci puri āā 25,0
Ol. Helianthi 20,0
Aq. destill. ad 150,0
MDS. Loksutusvedelik (jahutava ja kihelemisvastase vahendina naha põletikuliste protsesside puhul).

Rp. Sol. Magnesii sulfurici
5—10% — 20,0
Sol. Glucosi 20% — 40,0
M. Sterilisetur!
DS. 10—15 ml veenisisesi (sünnituste valutustamiseks ja eklampsia ning *status epilepticus*'e puhul).

MALILUM, maliil (sün. *diaal*), diallüülbarbituurhape on valge, vees raskesti lahustuv kristalliline pulber.

Tarvitatakse uinutina (0,1—0,2 g) ja rahustava vahendina (0,05—0,1 g). Uni kestab 7—8 tundi.

Toodetakse tablettidena à 0,1 g.

Suurim ühekordne annus — 0,2 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,4 g.

Rp. Malili 0,1
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1—2 tabletti pool tundi enne magamaminekut.

MAMMINUM, mammiin (mammokriin) on elundipreparaat, mis kujutab endast sarvloomade piimanäärmete näärmekoe ekstrakti.

Tarvitati menorraagiate, fibroomide, fibromüoomide ja klimakteeriliste verejooksude puhul. Mammiini määrati sissevõtmiseks 30—40 tilka korraga 3 korda päevas enne sööki viinaklaasitäie leelisveega, tablettidena (2—4 korda päevas) või nahaalusi 1 ml korraga.

Oli müügil pudelites (30 ml), ampullides (1 ml) ja tablettidena (0,3 g).

MAP, lihaste adenüülhape on preparaat, mis kujutab endast keemiliselt puhta kristallilise adenüülhappe (skeletilihastest) 1% lahust. Preparaadil on veresooni laiendavaid omadusi.

Tarvitatakse müokardioskleroosi, rinna-angiini, müokardi infarkti ja vahelduva lonkavuse puhul, suu kaudu 20—30 tilka 1 kord päevas või musklisisesi 1—2 ml päevas.

Väljastatakse pudelites à 20 ml ja ampullides à 1—2 ml.

Vt. ka *Myol.*

MAPHARSEN, mafarseen, orgaaniline arseenipreparaat. Kujutab endast amiin-oksü-fenüülarseenoksüüdi hüdrokloriidi. Hügroskoopne pulber, mis sisaldab 29% kolmevalentset arseeni. Preparaat süüfilise raviks.

Viimastel aastatel tarvitati teda Ameerika Ühendriikides laialdaselt süüfilisevastase vahendina novarsenooli asemel või rööbiti viimasega.

NSV Liidus toodeti süüfilise raviks analoogilist preparaati — sovarseeni.

Vt. ka *Novarsenolum, Myarsenolum, Sovarsenum.*

* **MEDINALUM s. VERONALUM-NATRIUM,** vt. *Veronalum.*

MEL BORAXATUM, koostis 1 g *Boracis* ja 9 g *Melis depurati.* Tarvitatakse määrimiseks suuvalge puhul lastel *(soor).*

MEL DEPURATUM, puhastatud mesi on kollakas siirupitaoline vedelik. Tema koostisse kuuluvad glükoos ja levuloos. Tarvitatakse pehmendava vahendina lastepraktikas.

MEL ROSATUM, roosimesi, mille valmistamiseks võetakse: 1 g *Florum Rosae gallicae,* 5 g *Spiritus Vini* 70° ja 10 g *Melis depurati.*

MENTHA PIPERITA, piparmünt, mitmeaastane rohttaim. Meditsiinis tarvitatakse selle taime lehti *(Menthae piperitae folia).*

Lehtede toimeaine on eeterlik õli (0,5—1,5%), mis sisaldab mentooli. Piparmündilehti tarvitatakse leotisena (5,0 : 200,0) sissevõtmiseks *stomachicum*'ina, iivelduse puhul. Piparmündilehtedest valmistatakse alljärgnevaid preparaate:

1. **Oleum Menthae piperitae,** piparmündiõli on meeldiva lõhnaga kahvatukollakas või kahvaturohekas läbipaistev vedelik. Antiseptilise ja kergelt valuvaigistava vahendina kuulub loputusvete, hambapastade ja -pulbrite koostisse. Määratakse ka *corrigens*'ina.

2. **Tinctura Menthae piperitae,** piparmünditinktuur; saadakse piparmündilehtede matsereerimisel alkoholiga (1 : 20) järgneva piparmündiõli (1 osa) lisandamisega. Rohelise värvusega, läbipaistev vedelik.

Piparmünditilku tarvitatakse *stomachicum*'ina iivelduse puhul.

3. **Eleosaccharum Menthae,** piparmündi-õlisuhkur (1 tilk piparmündiõli 2 g suhkru kohta).

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites samadel juhtudel, kus on näidustatud piparmünditinktuur.

4. **Aqua Menthae piperitae,** piparmündivesi, valmistatakse piparmündiõlist ja veest. Piparmündi lõhna ja maitsega läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse *corrigens*'ina mikstuurides ja loputusteks.

5. **Trochisci Menthae piperitae,** piparmündipastillid. Valmistatakse 1 osast *Ol. Menthae* ja 100 osast suhkrust.

Rp. Inf. fol. Menthae piperitae
5,0 : 200,0
DS. 1 supilusikatäis korraga
iga 3 tunni järel.

Rp. T-rae Menthae piperitae 15,0
DS. 15 tilka üheks annuseks.

Rp. Ol. Menthae piperitae 3,0
Spiritus Vini ad 20,0
MDS. 20 tilka klaasile veele
suu loputuseks.

MENTHOLUM, mentool, sisaldub piparmündiõlis *(Ol. Menthae piperitae)*. Piparmündi lõhna ja maitsega läbipaistvad kristallid, mis peaaegu ei lahustu vees, kuid lahustuvad hästi alkoholis, eetris, kloroformis ja õlides. Mentool omab paikselt ärritavat, valuvaigistavat ja antiseptilist toimet.

Mentooli tarvitatakse peamiselt välispidiselt: 1) valuvaigistava vahendina 5—10% alkohol- või õlilahustes neuralgiliste valude, migreeni (niinimetatud migreenipulkade näol) ja hambavalu (segus kloraalhüdraadiga) puhul; 2) valuvaigistava ja antiseptilise vahendina põletikuliste protsesside puhul ülemistes hingamisteedes, nohu, kurgu- ja kõrikatarri, bronhiidi ja bronhoektaasia puhul (määrimine või tilgutamine ninasõõrmeisse 5—10 tilka 0,2—0,5% mentooli lahust), salvide (1—5%) või inhalatsioonide näol veeaurudega. Samuti põletikuliste nähtude raviks ülemistes hingamisteedes ja kahjustuste puhul ipriidiga (õli- või õlialkoholi-segude sissehingamine); 3) mentooli määratakse sissevõtmiseks harva antiseptilise ja spasmivastase vahendina mao-soolehäirete puhul.

Annus on 0,05—0,3 g mitu korda päevas emulsioonina mandliõliga.

Soovitatakse pärgsoonte laiendamiseks (reflektoorselt), selleks otstarbeks määratakse mentooli 5% alkohoolse (70°) lahusena 1—2 tilka keele alla.

Validolum, validool, mentooli 30% lahus isopalderjanhappementoolestris on värvuseta õline vedelik. Võetakse sisse 5—10 tilka korraga rahustava ja oksendamisvastase vahendina.

Rp. Mentholi 0,1
Ol. Vaselini 10,0
MDS. Ninatilgad (nohu puhul).

Rp. Mentholi 2,0
Spiritus Vini 90° 50,0
MDS. Mentoolpiiritus.

Rp. Mentholi 2,0
Ol. Helianthi 20,0
MDS. Mentoolõli.

Rp. Mentholi 0,1
Boracis
Sacchari lactis āā 5,0
M. f. pulv.
DS. Nuuskpulber (nohu puhul).

Rp. Mentholi 2,5
Chloroformii 6,0
Ol. Eucalypti 8,0
T-rae Jodi 4,0
Spiritus Vini ad 60,0
MDS. 15 tilka tampoonile — sissehingamiseks (hingamisteede kahjustuse puhul ipriidiga).

Rp. Mentholi 1,0
Extr. Belladonnae 0,3
Aq. destill. 5,0
T-rae Valerianae aethereae 15,0
MDS. 20 tilka viinaklaasitäie veega 2—3 korda päevas.

Rp. Mentholi 3,0
Ol. Eucalypti 0,5
Ol. Olivarum ad 100,0
MDS. 20 tilka tampoonile — sissehingamiseks hingamisteede kahjustuse puhul püsipaiksete ründeainetega.

Rp. Mentholi 0,15
Xeroformii
Anaesthesini āā 0,5
Sol. Adrenalini hydrochlorici (1 : 1000) gtt. XX
Lanolini 5,0
Vaselini ad 20,0
M. f. ung.
DS. Salv (kroonilise riniidi ja nina lisaõõnte haigestumiste puhul).

Rp. Validoli 10,0
DS. 5—10 tilka suhkrutükile (oksendamise puhul).

MENYANTHIDIS s. TRIFOLII FIBRINI FOLIA, ubaleht. Toimeained on mõrud glükosiidid.

Rahvameditsiinis soovitatakse ubalehte tarvitada leotisena kui *stomachicum*'i. 2 teelusikatäit lastakse tõmbuda klaasis keevas vees; leotis kurnatakse ja võetakse sisse $^1/_4$ klaasitäit 2—3 korda päevas $^1/_2$—1 tund enne sööki.

* **MERCUSALUM,** merkusaal (sün. *salürgaan, mersalüül*), merkuuri-oksü-metoksü-propüülamiido-salitsüüläädikhapunaatriumi ühend veronaaliga. Sisaldab vähemalt 37,6% elavhõbedat. Valge, vees lahustuv pulber. Väljastatakse 10% lahusena ampullides 1—2 ml. Merkusaal avaldab diureetilist efekti, mille mehhanism põhineb ekstrarenaalsel (kudede hüdrofiilsuse vähenemine, kudede tursevedeliku üleminek vereringesse) ja renaalsel (neerude filtratsiooni ja sekretoorse tegevuse suurenemine) toimel.

Tarvitatakse südame-veresoonte süsteemi dekompensatsioonist tingitud tursete puhul, astsiidiga maksa tsirroosi, polüserosiitide ja rasvumise puhul. Diureetiline efekt avaldub 3—5 tunni pärast ja kestab 24—26 tundi. Merkusaali soovitatakse elavhõbedapreparaadina süüfilise ravil üheaegselt novarsenooliga.

V a s t u n ä i d u s t u s e d merkusaali tarvitamiseks: kõrge palavik, äge ja krooniline glomerulonefriit, kahheksia, aneemia ja äge enteriit (kui uriini erikaal on alla 1018—1020).

Määratakse lihasesisesi, harvem veenisisesi 0,5—1 ml 10% lahust 1 kord 4—5 päeva järel (annust järk-järgult suurendatakse). Suurim ühekordne annus — 2 ml lihasesisesi.

Rp. Mercusali 2,0
D. t. d. N. 4 in amp.
S. Süstimiseks lihase- või veenisisesi (1 ml iga 4—5 päeva järel).

METHYLCOFFEINUM, vt. *Coffeinum.*

METHYLENUM COERULEUM s. METHYLENBLAU, metüleensinine, aniliinvärv. Kujutab endast tetrametüül-tioniinhüdroklo-

riidi. Tumerohelise värvusega kristallid või kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees (sinise värvusega lahused). Metüleensinisel on antiseptilisi ja valuvaigistavaid omadusi, veenisisesel süstimisel suurendab kudedes hapendamisprotsesse.

Tarvitatakse:

1. Mõnede nahahaiguste (püodermia, sükoos, follikuliidid, *herpes*, põletised, panariitsiumid) ravil määrimiseks (2—5% alkohollahusega).

2. Malaaria raviks (malaariaplasmoodiumi hiniiniresistentsete vormide või idiosünkraasia puhul hiniini suhtes) *per os* 0,1—0,2 g korraga mitu korda päevas ja samuti lihase- või veenisisesi (10—20 ml 1—2% lahust).

3. Põletikuliste protsesside puhul kuseteedes (tsüstiit, uretriit jt.) täisealistele: 0,1 g korraga 3—4 korda päevas, 2—10-aastastele lastele 0,01 g iga eluaasta kohta päevas.

4. Ägedate sinihape- ja süsinikoksüüdmürgistuste ravil. Süstitakse veenisisesi 50—100 ml 1% vesilahust. Veenisisesteks süstimisteks soovitatakse metüleensinise 1% lahust 25% glükoosis: annus on 50—100 ml (preparaat kromosmoon).

5. Methemoglobineemia raviks.

6. Neerude ja maksa funktsionaalseks diagnostikaks.

Rp. Methyleni coerulei 0,1
D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis.
S. 2 korda päevas 1 kapsel (tsüstiidi ja uretriidi puhul).

Rp. Methyleni coerulei 5,0
Spiritus Vini 70° — 50,0
MDS. Määrimiseks (põletiste ja roosi puhul).

Rp. Methyleni coerulei 0,1
Chinini hydrochlorici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis
S. 3 korda päevas 1 kapsel (malaaria puhul).

Rp. Sol. Methyleni coerulei 1% 100,0
Sterilisetur!
DS. Süstimiseks veenisisesi.

Rp. Methyleni coerulei 1,0
Sol. Glucosi sterilisatae 25% 100,0
MDS. Süstimiseks veenisisesi (50 ml korraga mürgistuse puhul sinihappe või süsinikoksüüdiga).

METHYLIUM SALICYLICUM, vt. *Acidum salicylicum.*

METHYLTESTOSTERONUM, metüültestosteroon.

Viimase aastakümne jooksul hormoonide biokeemia valdkonnas tehtud keemiliste ja farmakoloogiliste tööde tulemusena on munanditest ja terve mehe uriinist saadud meessuguhormoon — androsteroon, testosteroon. Keemiliselt struktuurilt kuulub testosteroon steriinide rühma ja teda on saadud sünteetiliselt.

Metüültestosteroon on üks meessuguhormooni-preparaatidest (toodetakse Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituudis).

Meessuguhormooni tarvitamise näidustused on meessugunäärmete talitluse puudulikkus või lakkamine (eunuhhoidism, kastratsioon). Manustamisel organismi preparaat mõjub primaarseisse ja sekundaarseisse sugutunnustesse (asendusteraapia).

Metüültestosterooni manustamine meestele:

Eunuhhoidismi puhul annuses 10—20 mg preparaati korraga sissevõtmiseks 2—3 korda päevas.

Suguvõimetuse puhul (munandite talitluse korratus), 20—30 mg päevas 1—2 kuu jooksul.

Meesklimakteeriumi puhul — 10—15 mg korraga 3 korda päevas 1—2 kuu jooksul.

Eesnäärme pahaloomulise hüpertroofia puhul — 10 mg korraga 3 korda päevas 1—2 kuu jooksul; täheldatakse urineerimise paranemist, väheneb sagedus, suureneb kusejoa tugevus.

Manustamine naistele:

Düsmenorröa puhul, mis ei allu ravile naissuguhormoonidega. Annus on 15—30 mg päevas menstruaalse tsükli teisel poolel; mitte rohkem kui 300 mg kuus (metüültestosterooni üledoseerimisel on võimalik menstruatsiooni ärajäämine).

Laktatsiooni mahasurumiseks (hüpofüüsi talitluse pärssimine) — 30 kuni 40 mg korraga 5 korda päevas 2 päeva jooksul.

Naisklimakteeriumi puhul 15—20 mg preparaati päevas kõrvaldab nädala jooksul tugevad emakaverejooksud.

Emakamüoomi puhul preparaadi sissevõtmine 30—50 mg päevas 1—2 kuu jooksul vaheaegadega soodustab kasvaja suuruse vähenemist.

Vt. ka *Folliculinum, Testosteronum propionicum.*

* **METHYLTHIOURACILUM,** 6-metüültiouratsiil on valge või nõrgalt kollakas, mõru maitsega kristalliline pulber, mis raskesti lahustub vees, alkoholis ja eetris, lahustub hästi ammoniaagi ja leeliste lahustes. Kuulub antitüreoidse toimega sünteetiliste preparaatide hulka. Metüültiouratsiili toimemehhanism seisneb kilpnäärmehormooni türoksiini tekkimiseks vajalikkude fermentide tegevuse pidurdamises. Metüültiouratsiili manustamine loomadele viib seetõttu nähtude arenemiseni, mis on omased hüpotüreoosile (põhiainevahetuse alanemine, kasvu ja arenemise pidurdamine).

Preparaadi tarvitamisel basedovi tõve raviks paraneb haigete üldine seisund, väheneb tahhükardia, higistamine ja närviline erutatavus, normaliseerub ainevahetus ja on märgata juurdevõtmist kaalus.

Ravi metüültiouratsiiliga ei kõrvalda aga hõõtsikut ja punnsilmsust. See seletub sellega, et türoksiini tekkimise pidurdamine metüültiouratsiili poolt viib selle hormooni kontsentratsiooni alanemiseni veres. Türoksiini kontsentratsiooni alanemine veres osutub aga teguriks, mis stimuleerib kilpnäärme hüperplaasiat ja punnsilmsust esilekutsuva türeotroopse hormooni produtseerimist hüpofüüsi poolt. Viimaste kõrvaldamiseks soovitatakse rööbiti metüültiouratsiiliga manustada dijoodtürosiini, mis pidurdab türeotroopse hormooni eritamist hüpofüüsi poolt.

Basedovi tõve raviks määratakse metüültiouratsiili tablettidena *per os* 0,2 g korraga 3 korda päevas pärast sööki 2 nädala jooksul, siis 0,2 g korraga 2 korda päevas 2 nädala jooksul ja lõpuks veel 2 nädala jooksul 0,2 g korraga 1 kord päevas (Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituudi skeem).

Hüpertüreoosi ravil on otstarbekohane 6-metüültiouratsiili sisse võtta väiksemates annustes (0,05 g 2 korda päevas) samuti kombinatsioonis väikeste joodiannustega.

Rp. Methylthiouracili 0,25
D. t. d. N. 12 in tabl.
S. Sisse võtta arsti juhise kohaselt.

Rp. Jodi 0,03
Luminali 0,6
Methylthiouracili 3,0
Extr. et pulv. Liquiritiae q. s. ut f. pil. N. 60
DS. 2 korda päevas 1 pill pärast sööki (20 päeva võtta, 20 päeva vahet pidada).

On vajalik märkida, et rööbiti positiivse terapeutilise efektiga võivad metüültiouratsiilipreparaadid esile kutsuda toksilisi nähte: leukopeeniat, turseid, kollatõbe, iiveldust, oksendamist. Neil juhtudel peab preparaadi tarvitamise ajutiselt katkestama või üldse lõpetama.

Metüültiouratsiili toodab Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituut tablettidena, mis sisaldavad 0,25 g preparaati.

Metüültiouratsiil on vähem toksiline kui varem soovitatud tiouratsiil. Metüültiouratsiiliga basedovi tõve ravimise küsimust uuritakse praegu igakülgselt teadusliku uurimise instituutides ja kliinikutes.

METHYNON, vt. *Vitamin K.*

MICROCID, «mikrotsiid» on uus antibiootik (Ukraina NSV Teaduste Akadeemia Mikrobioloogia Instituut), mille toime väljendub gram-positiivsete ja gram-negatiivsete mikroobide suhtes. Määra-

takse haavade, põletiste, külmumiste ja mädanikulis-põletikuliste protsesside raviks.

Tarvitatakse mikrotsiidiga niisutatud või immutatud (kui mähise vahetus on vastunäidustatud) marlimähiseid.

Vedelat mikrotsiidi emulsioonina kalamaksaõliga 1 : 1 võib tarvitada samuti tampoonide immutamiseks ja niisutusteks põletiste, külmumiste ja granuleeruvate haavade ravimisel. Emulsiooni peab valmistama enne tarvitamist. Mikrotsiidi ei tohi manustada veeni- ja lihasesisesi, nahaalusi, kinnistesse õõntesse ja mao-sooletrakti kaudu.

Mikrotsiidi lahtivõetud pudeli peab ära tarvitama kolme päeva jooksul.

Teiste ravimpreparaatidega segada ei soovitata.

MIGRAENIN, vt. *Antipyrinum.*

MIXTURA BECHTEREVI, Behterevi mikstuur, vt. *Bromum.*

MIXTURA LASCHKEVIZI, Laškevitši mikstuur, vt. *Strychnos nux vomica.*

* **MONOSEPT,** monosept (sün. *metafeen*), keemiliselt koostiselt kujutab endast anhüdromerkuuri-nitroortokresooli. Elavhõbedapreparaat (sisaldab umbes 55% elavhõbedat). Kollane, vees lahustumatu pulber. Monoseptil on tugevaid antiseptilisi omadusi ja teda soovitatakse kirurgi käte töötlemiseks (lahus 1 : 1000; käsi hõõrutakse hoolikalt 5—7 minuti jooksul monoseptiga niisutatud marlist salvrätikutega) ja pinnaliste haavade, õõnte, mädapesade desinfitseerimiseks (lahjenduses 1 : 1000, 1 : 2000, 1 : 5000 tampoonid, loputused, niisked mähised).

** **MORPHINUM HYDROCHLORICUM,** morfiinhüdrokloriid, oopiumi alkaloid; mõru maitsega valged nõeljad kristallid, mis lahustuvad vees (1 : 25).

Morfiin toimib inimorganismisse opiaatidega sarnaselt (vt. *Opium*) ja teda tarvitatakse:

1. Tsentraalse valuvaigistava vahendina mitmesuguste valude puhul (traumad, põletikulised protsessid siseelundeis).
2. Uinutina tugevatest valudest tingitud unetuse puhul.
3. Narkoosi rakendamisel, enne kloroformi või eetri inhaleerimist ja sünnituste valutustamiseks.
4. Köhakeskuse tundlikkuse vähendamiseks, eriti kuiva köha puhul.
5. Tsirkulatoorse hingelduse puhul, mis on tingitud hingamiskeskuse liigerutusest (südame haigestumiste puhul).
6. Bronhiaal- ja kardiaalastma puhul.

Morfiini määratakse sissevõtmiseks pulbrites, tilkades, *per rectum* ravimküünaldes ja nahaalusi 1% vesilahuses.

Terapeutiline annus on 0,005—0,01—0,02 g.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

Morfiini määramine on vastunäidustatud: 1) lastele, 2) hingamiskeskuse puude puhul.

Morfiinhüdrokloriid on sobimatu leelistega ja leelissooladega.

Vt. ka *Codeinum, Dioninum, Heroinum, Lidolum, Narceinum, Opium, Tecodinum.*

Rp. Morphini hydrochlorici 0,01
D. t. d. N. 6 in tabulettis
S. 1 tablett 2 korda päevas.

Rp. Morphini hydrochlorici 0,01
Extr. Belladonnae 0,015
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal pärasoolde 2 korda päevas.

Rp. Morphini hydrochlorici 0,1
Aq. Amygdalarum amararum 10,0
MDS. 2 korda päevas 10—15 tilka.

Rp. Sol. Morphini hydrochlorici 1% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 1 ml nahaalusi.

MUCILAGO AMYLI s. DECOCTUM AMYLI, vt. *Amylum.*

MUCILAGO GUMMI ARABICI, vt. *Gummi arabicum.*

MUCILAGO SALEP s. DECOCTUM SALEP, saalepilima, saalepi mugulatest *(Tubera Salep).* Tarvitatakse katva vahendina.

MUCILAGO SEMINUM LINI s. DECOCTUM LINI, vt. *Linum.*

MUGROL, vt. *Oleum Chaulmoograe.*

** **MYARSENOLUM,** müarsenool (sün. *müosalvarsaan)* on salvarsaani derivaat, mis farmakoloogiliselt toimelt on analoogiline novarsenooliga. Helekollase värvusega kerge, vees lahustuv pulber. Sisaldab 18—19% arseeni.

Müosalvarsaani manustatakse lihasesisesi ja nahaalusi süüfilise kõikide vormide raviks, eriti laste juures, samuti taastuva soetõve, malaaria ja Vincenti angiini puhul. Müarsenooli on eriti kohane rakendada juhtudel, kus novarsenooli veenisisesed süstimised on vastunäidustatud (raugad, lapsed). Doseeritakse nagu novarsenooligi: algannust 0,15 g suurendatakse järk-järgult kuni 0,3 g.

Suurim annus meestele on 0,6 g, naistele — 0,45 g. Vaheajad: 0,15 g rakendamisel — 2 päeva, 0,3 g — 4 päeva, 0,45 g — 5 päeva, 0,6 g — 5 päeva. Ravikuuriks läheb üldse 4,5 kuni 6 g.

Müarsenooli ühekordsed ja ravikuuri annused lastele kaasasündinud ja omandatud süüfilise ravil.

Vanus	Ühekordne annus grammides	Summaarne annus grammides
Kuni 6 kuud	0,03—0,15	0,8—1,0
6 kuud—1 aasta	0,05—0,15	1,0—1,25
1— 3 aastat	0,05—0,2	1,5—2,0
3— 5 „	0,1 —0,3	2,0—3,0
5—10 „	0,1 —0,3	2,5—3.0
10—15 „	0,15—0,35	3,0—3,5

Märkus. Tähendatud müarsenooli ühekordsed annused on arvestatud manustamiseks üks kord 5 päeva jooksul.

MYOL, müool, elundipreparaat; suurte sarvloomade skeletilihaste ekstrakt. Sisaldab adenosiin-trifosforhapet. Müoolil on omadus laiendada veresooni, eriti südames.

Tarvitatakse veresoonte mitmesuguste spasmide ravil: rinnaangiini, angioneurooside, vahelduva lonkavuse ja südame müasteenia puhul.

Väljastatakse pudelites à 30 ml ja ampullides à 1 ml.

Määratakse sissevõtmiseks 30—40 tilka korraga 3 korda päevas enne sööki ja nahaalusi 1 ampull.

Vt. ka *Map.*

** **MYOSALVARSANUM,** vt. *Myarsenolum.*

MYRTILLI FRUCTUS, mustikad. Tarvitatakse kuivatatud, küpseid mustikamarju. Mustikamarjad sisaldavad parkaineid (umbes 7%), süsivesikuid (glükoosi ja fruktoosi umbes 5—20%), õun- ja sidrunhapet (umbes 7%). Tänu tunduvale parkainete sisaldavusele leiavad mustikamarjad tarvitamist lastepraktikas õrna kootava ainena kõhulahtisuste puhul.

Mustikaid lastakse tõmbuda nagu teed või tarvitatakse mustikakisselli näol. Soovitatakse ka «kõhuteed», mille koostis on: 2 osa mustikaid ja 3 osa toomingamarju.

1—2 teelusikatäit lastakse tõmbuda klaasis keevas vees.

* **NAGANINUM,** naganiin (sün. *germaniin, naganool*). Keemiliselt on naganiin komplitseeritud orgaaniline ühend. Roosakasvalge, kerge, vees hästi lahustuv pulber.

Naganiin kuulub kemoterapeutiliste vahendite rühma, mis on spetsiifilise toimega trüpanosoomidesse nii inimeste kui ka loomade juures. Naganiini toime avaldub mitu päeva pärast manustamist.

Naganiini soovitatakse inimese unitõve raviks annuses 0,5 g 10% lahuses — veenisisesi 5—10 päevase vahega 2 süste vahel. Naganiinil on omadus tunduvalt alandada vere hüübivust nii *in vivo* kui ka *in vitro.*

NAPHTALANUM LIQUIDUM RAFFINATUM, rafineeritud naftalaan-nafta on musta värvusega püdel, siirupitaoline, nõrga happelise reaktsiooniga vedelik. Sisaldab aromaatseid aineid, väävlit,

fenoole, kloori, magneesiumi, vitasteriini, estrogeenseid aineid. Saadakse Aserbaidžanist. Rafineeritud naftalaan-naftast saadakse kokkusulatamisel ja segamisel vedela seebi, tseresiini või parafiiniga (20 osa) preparaat — naftalaansalv, *Unguentum Naphtalani* ehk *Naphtalanum,* musta värvusega homogeenne mass, mis ei lahustu vees.

Naftalaan-naftat ja naftalaani soovitatakse laialiajava, desinfitseeriva ja valuvaigistava vahendina nahahaiguste (krooonilised ekseemid, seborröalised ekseemid, streptokokiline impetigo, roosipõletikud jt.) ravil, samuti I ja II astme põletiste, urogenitaalelundite põletikuliste protsesside (uretriidid, ooforiidid, metriidid), liigeste krooniliste põletikuliste protsesside (podagra, reuma), närvide ja lihaste põletikkude (pleksiidid, neuralgiad, müosiidid) puhul. Toornaftat määratakse soojendatult paiksete vannide ja kompresside näol, dermatoloogias — pastadena talgi, valge savi või tsinkoksüüdi lisandiga (2, 5, 10 ja 20% pasta).

Naftalaani tarvitamise vastunäidustused: tuberkuloos, neeruhaigused, tugev aneemia.

Naftalaani tarvitatakse koos mitmesuguste medikamentidega salvide (naftalaan on salvialuseks), pastade, emulsioonide ja ravimküünalde näol.

Rp. Naphtalani 3,0
Talci puri 50,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Naphtalani 0,2
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 1 ravimküünal pärasoolde 2 korda päevas.

Naftalaani sisaldavate preparaatide eeskirjad, mis on kinnitatud NSV Liidu Tervishoiu Ministeeriumi Farmakoloogia Komitee poolt:

1. **Salitsüül-naftalaansalv**

Rp. Ac. salicylici 2,0
Naphtalani 98,0
M. f. ung.
DS. Salv.

2. **Tsink-naftalaanpasta**

Rp. Zinci oxydati
Amyli Tritici
Naphtalani āā 10,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

3. **Vääveltsink-naftalaanpasta**

Rp. Zinci oxydati
Amyli tritici āā 10,0
Sulfuris praecipitati 15,0
Naphtalani 20,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

4. **Tsinktõrva-naftalaanpasta**

Rp. Zinci oxydati
Amyli āā 10,0
Picis liquidae 5,0
Naphtalani 20,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

5. **Ihtüooltsink-naftalaanpasta**

Rp. Zinci oxydati
Amyli āā 10,0
Ichthyoli 4,0
Naphtalani 16,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

6. **Boortsink-naftalaanpasta**

Rp. Ac. borici 2,0
Zinci oxydati
Amyli āā 10,0
Naphtalani 18,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

7. **Naftalaansalv sügeliste vastu**

Rp. Saponis viridis 30,0
Naphtalani 40,0
Picis liquidae
Sulfuris praecipitati āā 15,0
M. f. ung.
DS. Salv.

8. **Naftalaanpulber**

Rp. Naphtalani 20,0
Talci puri 100,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

NAPHTALINUM, naftaliin on aromaatse rea süsivesinik, terava lõhna ja põletava maitsega värvuseta, läikivad lehekesed, mis ei lahustu vees, kuid lahustuvad alkoholis ja eetris. Naftaliinil on antiseptilisi ja antiparasitaarseid omadusi.

Naftaliini kasutatakse majapidamises mitmesuguste putukate (kirbud, lutikad, koid) vastu. Meditsiinilises praktikas teda tarvitatakse harva salvides ja pastades ekseemi ja lamatiste ravil ning

sügelemise vastu. Varemalt määrati naftaliini sissevõtmiseks paelja ümarusside vastu *Naphtalinum pro usu interno* näol 0,1—0,5 g korraga 3 korda päevas (toksiliste kõrvalnähtude oht).

NAPHTOLUM-BETA, vt. *Betanaphtolum.*

* **NARCEINUM HYDROCHLORICUM**, nartseiinhüdrokloriid (nartseiin on oopiumi alkaloid). Värvuseta peened nõelad, mis lahustuvad vees ja alkoholis. Toimib organismisse oopiumipreparaatidega sarnaselt.

Tarvitatakse valuvaigistava vahendina (kodeiini asemel) köha ja neuralgiate puhul. Määratakse sissevõtmiseks pulbrites 0,05—0,1 g korraga 2—3 korda päevas.

Rp. Narceini hydrochlorici 0,05
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 1 pulber 2—3 korda päevas.

Rp. Narceini hydrochlorici 0,05
Aspirini 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 1 pulber 2 korda päevas.

* **NARCOLANUM**, narkolaan (sün. *avertiin, broometool*), tribroometüülalkohol, $C_2H_2Br_3OH$ on valge, peenkristalliline pulber, mis hästi lahustub alkoholis ja vees 35—40° temperatuuris. Kõrgemas temperatuuris narkolaanilahused lagunevad ainete tekkimisega (broomvesinik ja dibroom-atseetaldehüüd), mis tugevasti ärritavad limaskesti. Narkolaan on uinuti ja narkootiline vahend.

Narkolaani tarvitatakse kirurgilises praktikas rektaalseks narkoosiks, peamiselt põhinarkootikumina kombinatsioonis eetriga. Narkolaani manustatakse *per rectum* 2,5—3% vesilahuses, mida valmistatakse *ex tempore* (soojendatakse kuni 35—40°, mitte rohkem). Doseeritakse arvestades 0,1 g ühe kilogrammi kehakaalu kohta. Vastunäidustused tarvitamiseks: maksakahjustused, tugev kurtumus.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g 1 kg kehakaalu kohta pärasoolde.

** **NATRIUM ARSENICICUM**, vt. *Arsenicum.*

NATRIUM BENZOICUM, vt. *Acidum benzoicum.*

NATRIUM BICARBONICUM, naatriumbikarbonaat, sooda, $NaHCO_3$ on soolaka maitsega kristalliline pulber, mis lahustub vees (1 : 12). *Natrium bicarbonicum* on meditsiinilises praktikas laialdaselt rakendatavaid leelispreparaate.

Tarvitatakse välispidiselt vahendina, mis soodustab lima veeldumist ja eritumist loputuste, pesemiste, inhalatsioonide ja kompresside näol (0,5—2% lahused) nohu, konjunktiviidi, nina, suuõõne ja silmade limaskesta kahjustuste puhul mürkainetega, samuti stomatiidi, angiini jm. ravil. Sissevõtmiseks määratakse soodat lahustes, pulb-

rites (0,5—1 g korraga mitu korda päevas) ja leelis-mineraalvete näol (boržomm, essentuki) mao krooniliste ja alaägedate happeliste katarride, mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandi, bronhiitide, podagra ja organismi üldatsidootiliste seisundite (diabeet jt.) puhul. Tugeva atsidoosi puhul (infektsioonid, intoksikatsioonid), kus soovitatakse aktiivset leelisteraapiat, määratakse *Natrium bicarbonicum* suurtes annustes — 3 kuni 5 g *per os*, klistiirides (10—40 g 1 l vee kohta) ja veenisisesi (3—5% lahus).

Rp. Natrii bicarbonici 30,0
D. in scatula
S. Noaotsaga 2 korda päevas.

Rp. Natrii bicarbonici 0,5
Glycerini
Aq. destill. āā 5,0
MDS. 8—10 tilka kõrva 2 korda päevas (kõrvavaigu eemaldamiseks).

Rp. Sol. Natrii bicarbonici purissimi 5% — 100,0
Sterilisetur!
DS. Süstimiseks veenisisesi (50—100 ml).

Rp. Natrii bicarbonici
Magnesii carbonici āā 0,25
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 2—3 korda päevas 1 pulber pärast sööki (mao happelise katarri ja maohaavandite puhul).

Rp. Natrii bicarbonici 1,0
Natrii biborici 0,5
Aq. destill.
Lanolini anhydrici āā 5,0
Vaselini ad 50,0
M. f. ung.
DS. Leelisene silmasalv (silmade kahjustuse puhul pisargaasiga ja püsipaiksete ründeainetega).

NATRIUM BORICUM, vt. *Borax*.

NATRIUM BROMATUM, vt. *Bromum*.

NATRIUM CHLORATUM, naatriumkloriid ehk keedusool, NaCl, valged, kuubilised, vees kergesti lahustuvad kristallid. Naatriumkloriidi tarvitatakse meditsiinis välispidiselt lahuste (0,5—2%), vannide, duššide, loputuste, klistiiride ja inhalatsioonidena naha ja limaskestade mitmesuguste krooniliste põletikuliste protsesside ning

närvi- ja lihasesüsteemi alanenud toonuse puhul. Seespidiselt (isotoonilised ja hüpertoonilised lahused) määratakse keedusoola bronhide, mao-sooletrakti ja naissuguelundite põletikuliste protsesside puhul ning kopsuverejooksude sulgemiseks (hüpertoonilised lahused *per os* või veenisisesi). Parenteraalselt (nahaalusi või veenisisesi) manustatakse isotoonilisi naatriumkloriidilahuseid organismi suure vedelikukaotuse puhul, samuti verekaotuste, nakkuste, intoksikatsioonide ja kollapsi nähtude korral.

Isotoonilised NaCl-lahused:

Solutio Natrii chlorati isotonica, füsioloogiline lahus, kujutab endast 0,85% naatriumkloriidi vesilahust. Manustatakse *per rectum,* nahaalusi ja veenisisesi 300—500—1000 ml koguses.

Solutio Ringer-Locke, Ringer-Locke lahuse koostis on: *Natrii chlorati* 9,0, *Natrii bicarbonici, Calcii chlorati, Kalii chlorati* āā 0,2 *Glucosi* 1,0, *Aq. destill. ad* 1000 ml.

Tarvitatakse vere kunstliku asendajana samadel juhtudel, kus on näidustatud füsioloogiline lahus.

Hüpertoonilised NaCl-lahused:

Hüpertoonilised lahused kujutavad endast 3—5—10% keedusoola vesilahuseid.

Tarvitatakse välispidiselt (niisked mähised, kompressid) mõnede põletikuliste protsesside puhul (näiteks ipriidiga kahjustatud naha ravi), klistiirides (5% soolaklistiir) soolkonna kiireks tühjendamiseks ja veenisisesi (10—20 ml 10% lahust) kopsuverejooksude puhul.

Rp. Sol. Natrii chlorati isotonicae sterilisatae 500,0
DS. Süstimiseks nahaalusi või veenisisesi.

Rp. Sol. Natrii chlorati 5% — 200,0
DS. Tilkklistiiriks.

Rp. Sol. Natrii chlorati sterilisatae 10% — 50,0
DS. 10—20 ml veenisisesi (verejooksude puhul).

Sõjaeelseil aastail ja sõja ajal hakati NSV Liidus soovitama alljärgnevaid uusi soolalahuseid:

Soolainfusiin CIPK (Vereülekande Keskinstituut). Selle koostisse kuuluvad alljärgnevad ingrediendid: naatriumkloriidi 8 g, kaltsiumkloriidi 0,2 g, kaaliumkloriidi 0,2 g, magneesiumkloriidi 0,05 g, naatriumbikarbonaati 0,8 g, dinaatriumfosfaati 0,138 g, mononaatriumfosfaati 0,079 g, destilleeritud vett kuni 1000 ml. On küllastatud CO_2-ga pH 6—6,4-ni.

Lahus on isotooniline, puhverdatud, ekvilibreeritud ja püsiv. Soolainfusiini väärtuslikuks omaduseks osutub selle küllastus süsi-

happega, mis verre sattudes erutab hingamise ja vasomotoorset keskust.

Tarvitamise näidustused: 1) ägeda verekaotuse juhud, 2) traumaatiline šokk ilma verekaotuseta, 3) intoksikatsioonid.

Annus: 1 kuni 3 l ööpäevas nahaalusi või veenisisesi.

Soolainfusiini kliinilised katsed annavad positiivse hinnangu sellele preparaadile kui vere asendajale.

Leningradi vereülekande instituudi vedelik. Koostis: naatriumkloriidi 15 g, kaaliumkloriidi 0,2 g, kaltsiumkloriidi 0,1 g, naatriumbikarbonaati 0,1 g, destilleeritud vett 1000 ml. See lahus on hüpertooniline ja nõrgalt puhverdatud. Tarvitatakse samadel juhtudel, kus on näidustatud soolainfusiin CIPK.

Seerotransfusiin CIPK. Koostis: naatriumkloriidi 7,5 g, kaaliumkloriidi 0,4 g, magneesiumkloriidi 0,1 g, mononaatriumfosfaati 0,0518 g, dinaatriumfosfaati 0,376 g, glükoosi 10 g, destilleeritud vett kuni 1000 ml. Pärast steriliseerimist lisandatakse vedelikule vereseerumit vahekorras 4 : 1, s. t. lahuses on seerumit 20%.

Niisiis sisaldab seerotransfusiin CIPK peale soolaingredientide (isotoonia, isoioonia) inimese vereseerumit (isokolloidsus) ja oma koostiselt läheneb inimese vereplasma füüsikalis-keemilistele omadustele. Tänu kolloidide sisaldusele püsib seerotransfusiin kaua vereringes (2—6 tundi) ja annab kestvama vererõhu tõusu.

Seerotransfusiinil on asendav, stimuleeriv ja desintoksikatsiooniline toime ning on näidustatud tarvitamiseks ägeda verekaotuse, šoki, põletiste, paiksete ja üldiste mädainfektsioonide (peritoniit, murrud ja mädanikud, empüeemid) ja raskete intoksikatsioonide (düsenteeria, hemokoliidid jt.) puhul.

Annus: 450 kuni 2000 ml (veenisisesi).

Seerotransfusiini väljastatakse ampullides mahuga kuni 500 ml. Kollakasrohelise värvusega selge vedelik.

Kolloidaalne infusiin CIPK. Koostis: naatriumkloriidi 7,5 g, kaaliumkloriidi 0,2 g, magneesiumkloriidi 0,2 g, soodat 2,1 g, mitteantigeenset kaseiini 3 g, destilleeritud vett 1000 ml. Kolloid-soolalahus, mille kolloidaalsed omadused tagatakse kaseiiniga. Efekt on püsiv ja tarvitamise näidustused samad, mis seerotransfusiinilgi.

Annus: kuni 1 l infusiini (veenisisesi).

Kolloidaalne infusiin CIPK osutub edasiseks etapiks Vereülekande Keskinstituudi tööde arenemises.

Šokivastane vedelik CIPK (Seltsovski retsepti järgi). Koostis: naatriumkloriidi 7 g, kaaliumkloriidi 0,2 g, magneesiumsulfaati 0,04 g, glükoosi 54 g, Weibeli segu (tsentinormaalne soolhappelahus) 3,3 g, destilleeritud vett kuni 1000 ml. Pärast steriliseerimist lisandatakse 80 ml 96° alkoholi.

Šokivastane vedelik kuulub glükoos-alkoholilahuste hulka, on isotooniline ja evib stimuleerivaid omadusi.

Olid soovitatud ja eduga kasutatud Petrovi vedelik, mis koosneb hüpertoonilisest soolalahusest ja verest (10 : 1); Popovi vedelik,

mis sisaldab glükoosi ja alkoholi; Asratjani šokivastane vedelik — hüpertooniline soolalahus, mis sisaldab glükoosi ja narkootikume.

Annus: 250 kuni 500 ml veenisisesi. Šokivastast vedelikku väljastatakse ampullides à 250 ja 500 ml.

NATRIUM CITRICUM, vt. *Acidum citricum.*

* **NATRIUM FLUORATUM,** naatriumfluoriid, kuulub hambaravi fluoorpastade koostisse, mida tarvitatakse hambaravi praktikas valuvaigistuseks. Pasta *«Nafestesiin».* Koostis: naatriumfluoriidi 0,11 g, valget savi 6 g, vismutsubnitraati 4 g ja glütseriini — kuni pasta saamiseni.

Naatriumfluoriid on mürk ja selle sattumine inimorganismi (annuses 0,2—0,5 g) võib põhjustada rasket, ägedat mürgistust (iiveldus, kõhulahtisus, krambid, kollaps).

NATRIUM HYPOSULFUROSUM s. THIOSULFURICUM, naatriumhüposulfit, naatriumtiosulfaat, $Na_2S_2O_3 + 5H_2O$, värvuseta, läbipaistvad, vees kergesti lahustuvad kristallid. Happelises keskkonnas hüposulfit laguneb, eraldades väävlit. Paiksel manustamisel avaldab naatriumhüposulfit antiparasitaarset toimet, manustamisel suu kaudu ja parenteraalselt stimuleerib endokriinse ja retiikuloendoteliaalse süsteemi tegevust, pidurdab põletikuliste nähtude arenemist ja väljendab desensibiliseerivaid ja antitoksilisi omadusi.

Naatriumhüposulfitit tarvitatakse välispidiselt parasitaarsete nahahaiguste ravil ja sügeliste raviks Demjanovitši meetodi järgi. Demjanovitši meetodi viimane, viies modifikatsioon (1944. a.) seisab naha järkjärgulises hõõrumises algul naatriumhüposulfitpastaga (80 g naatriumhüposulfitit, 10 g seepi ja 10 g vett) 5 minuti vältel ja järgnevalt naatriumbisulfaadi, $NaHSO_4$ pastaga (mida valmistatakse niisama nagu hüposulfitpastat) samuti 5 minuti vältel.

Naatriumhüposulfitit süstitakse veenisisesi 10—30% lahustena (10—50 ml) dermatiitide, eriti arseendermatiitide (novarsenooli kõrvalnähud) ravil, mürgistuse puhul arseeniga, raskemetallidega — elavhõbedaga, seatinaga (mittemürgiste metallsulfiidide moodustamine), klooriga, broomiga, joodiga ja sinihappega (viimasel juhul tekivad kahjutud rodaanühendid).

Rp. Natrii hyposulfurosi 20,0
Aq. destill. 200,0
MDS. 1—2 supilusikatäit iga 5—10 minuti järel (mürgistuse puhul joodiga).

Rp. Sol. Natrii hyposulfurosi 30% — 50,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. 50 ml. korraga veenisisesi (mürgistuse puhul sinihappe ja selle sooladega).

NATRIUM JODATUM, vt. *Jodum.*

** **NATRIUM KAKODYLICUM,** vt. *Arsenicum.*

* **NATRIUM NITROSUM,** vt. *Amylium nitrosum.*

NATRIUM NUCLEINICUM, naatriumnukleinaat on hallikasvalge või kollaka värvusega, vees kergesti lahustuv pulber. Sisaldab umbes 9% fosforit. Nukleiinhappesoolade manustamine inimorganismi stimuleerib luuüdi tegevust ja viib neutrofiilse iseloomuga leukotsütoosini.

Naatriumnukleinaati soovitatakse agranulotsütoosi puhul ja kui *tonicum*'i mõnede haigestumiste puhul, millega kaasnevad fosforiainevahetuse korratused, nagu näiteks fosfatuuria, rahhiit, neurasteenia. Määratakse sissevõtmiseks 0,1 g korraga mitu korda päevas ja nahaalusi või lihasesisesi süstimiseks 5 ml 1% naatriumnukleinaadilahust 1—2 korda päevas.

NATRIUM SALICYLICUM, vt. *Acidum salicylicum.*

NATRIUM SULFURICUM, naatriumsulfaat, glaubrisool, $Na_2SO_4 \cdot 10H_2O$, soolakas-mõru maitsega värvuseta, läbipaistvad, vees hästi lahustuvad kristallid. Määratakse sissevõtmiseks lahtistina 15—30 g korraga.

NATRIUM SULFURICUM SICCUM, kuiv naatriumsulfaat; saadakse eelmise preparaadi kuivatamisel poole algkaaluni. Valge värvusega pulber; määratakse pooles natriumsulfaadi annuses. *Natrium sulfuricum siccum* kuulub kunstliku karlsbadi soola koostisse (vt. *Sal carolinum factitium*).

Rp. Natrii sulfurici 25,0
DS. Sisse võtta ¼ klaasi veega ja peale juua 1—2 klaasitäit vett (lahtisti).

Rp. Inf. rad. Rhei 5,0 : 150,0
Natrii sulfurici 30,0
Sir. simpl. ad 200,0
MDS. 1 supilusikatäis iga tunni järel kuni toime avaldumiseni.

NATRIUM PHOSPHORICUM, naatriumfosfaat, $Na_2HPO_4 \cdot 12H_2O$, värvuseta kristallid, mis hästi lahustuvad vees (lahus on leelise reaktsiooniga). Mõnikord määratakse sissevõtmiseks kerge lahtistina 3—5 g korraga.

NEO-ANUSOLUM, vt. *Anusolum.*

NEOPANTOCIDUM, neopantotsiid koosneb kahest pulbrist (tabletist), mida säilitatakse eraldi hästi suletud tumedast klaasist purkides. Üks pulber kujutab endast kaltsiumhüpokloriti ja naatriumkloriidi segu; teine pulber (katalüsaator) — naatriumpürosulfaadi ja raudtrikloriidi segu.

Mõlema pulbri (tableti) üheaegsel lahustamisel eraldub kloordioksüüd, mis avaldab desinfitseerivat toimet. Lahust on kõige parem valmistada *ex tempore.*

Seda tarvitatakse ilma settimata ja filtreerimata; lahus on püsiv pimedas kohas 2 päeva (kuivas olekus püsib preparaat 6 kuud). Haavade töötlemiseks ja raviks tarvitatakse 0,1—0,2% lahuseid. Kinnaste kiireks (5 min.) desinfektsiooniks kasutatakse 0,4% lahust.

NERIUM OLEANDER, oleander. Oleander kasvab NSV Liidus Musta mere Kaukaasia rannikul ja Krimmi lõunakaldal. Selle puu lehed, koor ja mahl mitmesugustes ravimvormides leidsid mitmesuguste maade rahvameditsiinis laialdast tarvitamist haiguste puhul (lahtistina, abortiivumina, südame- ja diureetilise vahendina). Oleandri lehed sisaldavad südame glükosiide neriini ja oleandriini.

Aastail 1935—1937 eraldati oleandrilehtedest kristalliline glükosiid folineriin. Eksperimentaalsed ja kliinilised uurimised on näidanud, et folineriinil on aktiivne toime südameveresoonte süsteemi, lähenedes oma toime iseloomult digitaalise rühma aineile. Bioloogilise aktiivsuse poolest folineriin ei jää maha sõrmkübara glükosiididest, erinedes vähema toksilisuse ja kiirema imendumise ning eritumisega. Folineriini annus: 0,2 mg *per os* 2—3 korda päevas.

NITROGENIUM OXYDULATUM, dilämmastikoksüüd, naerugaas, N_2O on värvuseta gaas, mis oma farmakoloogiliselt toimelt kuulub narkootikumide rühma.

Tarvitatakse kirurgilises praktikas lühiajaliseks inhalatsioonnarkoosiks seguna hapnikuga (80% N_2O ja 20% O_2) ja samuti sünnitusabis sünnituste valutustamiseks.

** **NITROGLYCERINUM,** vt. *Amylium nitrosum.*

NOVALGINUM, vt. *Analginum.*

NORSULFAZOLUM, vt. *Sulfazolum.*

** **NOVARSENOLUM,** novarsenool (sün. *neosalvarsaan*) on salvarsaani tüüpi komplitseeritud orgaaniline arseeniühend. Keemiliselt koostiselt kujutab novarsenool endast diamiin-dioksüarseenobensool-formaldehüüdsulfoksüülhapu ja diamiin-dioksüarseenobensool-diformaldehüüdsulfoksüülhapu naatriumi segu.

Helekollase värvusega, vees lahustuv pulber; sisaldab 19—20% arseeni. Lahused on neutraalse reaktsiooniga. Novarsenool avaldab spetsiifilist, kemoterapeutilist efekti protozoaliste parasiitide (trüpanosoomid, spiroheedid, spirillid) põhjustatud haigestumiste ravil.

Novarsenooli tarvitatakse peamiselt süüfilise (kõikide staadiumide) ja samuti teiste protozoaliste haigestumiste (taastuv soetõbi, Vincenti angiin, *Fromboesia tropica,* malaaria jt.) raviks. Novarsenooli väljastatakse indiferentse gaasiga täidetud ja kinni joodetud ampullides. Iga ampull sisaldab 0,15—0,3—0,45—0,6 g kuiva ainet. Enne väljalaskmist allutatakse erilisele bioloogilisele ja kliinilisele kontrollile. Novarsenooli määratakse ainult veenisisesi annuses 0,15 g olenevalt haige east ja seisundist. Värskelt destilleeritud ja steriliseeritud veega valmistatud lahused (1:20) süstitakse aeglaselt veenisisesi.

Suurim ühekordne annus on 0,6 g (veenisisesi).

Ühekordsed ja ravikuuri annused lastele kaasasündinud ja omandatud süüfilise raviks

Vanus	Ühekordne annus grammides	Summaarne annus grammides
Kuni 6 kuud	0,03—0,15	0,8—1,0
6 kuud—1 aasta	0,05—0,15	1,0—1,25
1—3 aastat	0,05—0,2	1,5—2,0
3—5 „	0,1 —0,3	2,0—3,0
5—10 „	0,1 —0,3	2,5—3,0
10—15 „	0,15—0,5	3,0—3,5

Märkus. Tähendatud novarsenooli ühekordsed annused on arvestatud manustamiseks üks kord 5 päeva jooksul.

Novarsenooli (müarsenooli) kõrvaltoimed: palavik, peavalud, angioneurootiline sümptoomide kompleks; kollatõbi, dermatiidid.

Absoluutsed vastunäidustused: idiosünkraasia novarsenooli suhtes, ägedad mao-soole haigestumised, neerude ja maksa kahjustused, tuberkuloosi rasked vormid, diabeet, basedovi tõbi, ägedad nakkushaigused jm.

Vt. ka *Arsenicum, Myarsenolum, Osarsolum, Sovarsenum.*

* **NOVOCAINUM**, novokaiin, paraamiinbensoehappe dietüülamiinetanoolestri hüdrokloriid, $C_{13}H_{20}O_2N_2 \cdot HCl$ on lõhnata, mõru maitsega valge, kristalliline, vees hästi lahustuv pulber. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub novokaiin paikselt anesteseerivate vahendite rühma. Novokaiin erineb kokaiinist vähema toksilisuse (7—10 korda) ja väiksema anesteseeriva tugevusega. Novokaiinilahuseid võib allutada ilma neid lõhustamata sterilisatsioonile. Novokaiini valuvaigistava toime tugevdamiseks ja pikendamiseks lisandatakse tema lahustele adrenaliini (lahust 1:1000 1 tilk 2—5—10 ml novokaiinilahuse kohta); võib ka lisandada kaaliumsulfaati 0,4% koguses. Novokaiini tarvitatakse steriliseeritud vesilahustes:

1. Limaskestade valutustamiseks — määrimine 2%, 5% ja 10% lahustega.
2. Infiltratsioonanesteesiaks — 0,25—0,5% lahustes.
3. Anesteesiaks stomatoloogilises praktikas — 0,5—2% lahustes.
4. Juhte- ja sakraalanesteesiaks — 1—2% lahustes.
5. Anesteesiaks kudede pingsa roomava infiltratsiooni meetodil (Višnevski järgi) — 0,25—0,125% lahustes.
6. Närvisüsteemi novokaiinblokiks — 0,25—0,5% lahustes.
7. Headi tsoonide anesteesiaks sünnitusakti valutustamisel — 0,25—0,5% lahustes.
8. Seljaaju anesteesiaks — 0,1 g (5% lahuses).
9. Veenisisesi 1 ml 0,5—1% lahust — vegetatiivvasomotoorse päritoluga valusündroomide puhul.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,2 g.

Rp. Novocaini 0,5
Sol. Natrii chlorati isotonicae 200,0
Sterilis.
DS. Infiltratsioonanesteesiaks.

Rp. Sol. Novocaini 2% — 1,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici 1 : 1000 gtt. I
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Juhteanesteesiaks.

Rp. Novocaini 0,2
Sol. Ac. borici 2% — 10,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici 1 : 1000 gtt. X
MDS. 1—2 tilka silma valude puhul (silmade kahjustuse puhul pisargaasiga või püsipaiksete ründeainetega).

Rp. Novocaini 0,1
Spiritus Vini rectificati
Glycerini āā 7,5
MDS. Kõrvatilgad.

Rp. Novocaini 0,25
Sol. Natrii chlorati (0,8%) 5,0
M. Sterilisetur!
DS. Seljaaju anesteesiaks (2—4 ml).

Rp. Sol. Novocaini 0,25% — 150,0
Sterilisetur!
DS. Headi tsoonide anesteesiaks (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Novocaini 2,0
Mentholi 0,3
Ol. Eucalypti 0,5
Glycerini 15,0
Spiritus Vini rectificati 5,0
Sol. Adrenalini hydrochlorici 1 : 1000 gtt. X
Aq. destill. ad 50,0
MDS. Inhalatsiooniks ipriidiga kahjustatud hingamiselundite ravil (15—20 tilka tampoonile).

Rp. Novocaini 0,03
Extr. Opii 0,01
Extr. Belladonnae 0,02
Dermatoli 0,5
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 ravimküünal pärasoolde (hemorroidi ja pärasoole limaskesta lõhestiste puhul).

Rp. Novocaini 2,5
Natrii chlorati 6,0
Kalii chlorati 0,075
Calcii chlorati 0,125
Aq. destill. ad 1000,0
M. Sterilisetur!
DS. Paikseks anesteesiaks (roomava infiltraadi meetodil Višnevski järgi).

OCTAESTROLUM, oktestrool. Estrogeenide rühma kuuluv sünteetiline preparaat (Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituut). Toime iseloomult lähedane sünestroolile, kuid vähem toksiline kui sünestrool ja haigete poolt paremini talutav.

Oktestrooli soovitatakse häirete puhul menstruaalses perioodis, vanaea vaginiidi ja ärajäämisnähtude puhul klimakteeriumi perioodil.

Doseering: Häirete puhul menstruaalses perioodis võetakse sisse oktestrooli 2—3 mg päevas, 14 päeva jooksul. Ärajäämisnähtude raviks klimakteeriumiperioodil soovitatakse kuni 5 mg päevas 20—30 päeva jooksul. Vanaea vaginiidi puhul — 2—3 mg päevas kuni haige seisundi paranemiseni. Oktestrooli väljastatakse tablettidena sisaldusega 1 mg preparaati.

Vt. ka *Diaethylstilbestrolum, Sinestrolum.*

OL-ALBICHTOL, Ol-albihtool, vt. *Ichthyolum.*

OLEUM AMYGDALARUM DULCIUM, vt. *Amygdali semina.*

OLEUM ANISI, aniisiõli; saadakse aniisi- *(Pimpinella Anisum)* viljade destillatsioonil.

Sisaldab umbes 80% anetooli. Aniisiõli kuulub *Liq. Ammonii anisatus'*e koostisse.

OLEUM CACAO s. BUTYRUM CACAO, kakaovõi, saadakse kakaoubadest, puu *Theobroma Cacao* (Lõuna-Ameerika, Lääne-Aafrika) seemneist. Kakaovõi on helekollase värvusega, tahke konsistentsiga, sulab temperatuuris 30—34°; peamine koostisaine — tristeariin.

Tarvitatakse *constituens'*ina ravimküünalde, gloobulite, huulevärvide ja salvide valmistamisel.

On tarvitusel ka kakaovõi asendaja — butürool, vt. *Butyrolum.*

OLEUM CADINUM s. PIX JUNIPERI, kadakatõrv on kadakaokste utmisel saadud produkt. Tõrva lõhnaga püdel vedelik. Kadakatõrv sisaldab mitmesuguseid aromaatseid süsivesinikke ja evib desinfitseerivaid omadusi. *Ol. Cadinum* kuulub vedela palsamsalvi koostisse, mida A. V. Višnevski on viinud kirurgilisse praktikasse infitseeritud mädahaavade raviks (mähised, tampoonid).

Vt. ka *Pix liquida.*

Rp. Ol. Cadini 3,0
(või Picis liquidae, või Ol. Rusci)
Xeroformii 3,0
Ol. Ricini 100,0
MDS. Vedel palsamsalv (Višnevski järgi).

OLEUM CAMPHORATUM, kampriõli, vt. *Camphora.*

OLEUM CHAULMOOGRAE, tšoolmuugraõli, hüdnokarpusõli, mis saadakse taime *Taractogenos Kurzii* seemnetest (India). Sisaldab küllastumata rasvhappeid, milledel on spetsiifiline toime leeprabatsillidesse. Tšoolmuugraõlist saadakse preparaat mugrool *(Mugrolum),* mis kujutab endast tšoolmuugraõli rasvhapete etüülestrite segu. Värvuseta või kollakas vedelik.

Soovitatakse pidalitõve ravil sissevõtmiseks 1 ml mitu korda päevas želatiinkapslites või lihasesisesi 1 ml (järk-järgult annust suurendades kuni 5 ml). Ravi on pikaajaline (palju kuid).

OLEUM CHENOPODII ANTHELMINTICUM, ussimaltsaõli. Saadakse Kaukaasias ja Moskva ümbruses kultiveeritavast rohttaimest — *Chenopodium ambrosioides.* Värvuseta või helekollane ebameeldiva lõhnaga õli. Toimeaine on askaridool (Üleliidulise Ravimtaimede Instituudi andmeil on selle sisaldus 70—80%).

Ussimaltsaõli on soolenugiliste askariidide vastane vahend. Efektiivsuselt on santoniinist parem. On vähe toksiline; vahel kutsub esile ärritusnähte soole limaskestas. Tarvitatakse järgnevalt: täiskasvanutele määratakse sissevõtmiseks tühja kõhuga 1,5—2,5 ml ussimaltsaõli segus 50 ml riitsinusõliga, lastele — suhkrutükikesele 1—1½ tilka iga vanuseaasta kohta.

OLEUM EUCALYPTI, eukalüptuseõli, vt. *Eucalyptus globulus.*

OLEUM FOENICULI, ristiköömneõli, vt. *Aqua Foeniculi.*

OLEUM HELIANTHI, päevalilleõli, saadakse päevalille *Helianthus annuus* seemneist. Vedel õli, tarvitatakse toiduõlina. Meditsiinis tarvitatakse *constituens'*ina ja ravimite toime leevendamiseks (salvid, klistiirid, hõõrutised).

OLEUM HYOSCYAMI, pöörirohuõli, vt. *Hyoscyamus niger.*

OLEUM JECORIS ASELLI, kala- ehk tursarasv, kalamaksaõli on tursa *Gadus morrhua* maksast saadav õli; kollaka värvusega, läbipaistev, püdelavõitu vedelik; sisaldab trioleiini, tripalmitiini ja A- ning D-vitamiini.

1 supilusikatäis meditsiinilist kalamaksaõli sisaldab 2—5 mg A-vitamiini ja 0,03—0,1 mg D-vitamiini.

Tarvitatakse kosutusvahendina (vitamiinid, rasv) sissevõtmiseks (lastele 1 tee- kuni 1 supilusikatäis korraga 3 korda päevas) rahhiidi, osteomalaatsia, kanapimeduse ja aneemia ravil, samuti organismi üldnõrkuse puhul. Välispidiselt tarvitatakse kalamaksaõli salvides, haavandite ja infitseeritud haavade raviks.

Tursarasva võib asendada delfiini- või hülgerasvaga.

Rp. Ol. Jecoris Aselli 200,0
DS. 1 dessertlusikatäis 3—4 korda päevas (4—6-aastastele lastele).

OLEUM LINI, linaõli, vt. *Lini semen.*

OLEUM MENTHAE PIPERITAE, piparmündiõli, vt. *Mentha piperita.*

OLEUM OLIVARUM s. OLEUM PROVINCIALE, oliivi- ehk provanksõli, mis saadakse õlipuu — *Olea europea* viljadest. Helekollase värvusega mittekuivav õli. Parim sort — provanksõli, *Ol. Provinciale* saadakse parimate küpsete viljade külmal pressimisel. Tarvitatakse toiduõlina ja ravimites seespidiseks otstarbeks (sapikivindi, happelise maokatarri ja maohaavandi puhul). Halvem sort — oliiviõli, *Ol. Olivarum* tarvitatakse välispidiselt (hõõrutised, linimendid, klistiirid).

OLEUM PERSICORUM, virsikuõli. Saadakse virsikute, aprikooside ja ploomide seemnete pressimisel. Helekollase värvusega õli, mis sisaldab umbes 90% trioleiini. Asendab mandli- ja provanksõli.

OLEUM RICINI, riitsinusõli saadakse riitsinuse — *Ricinus communis* kestadest vabastatud seemnete külmal pressimisel. Seemned sisaldavad kuni 50% õli.

Riitsinusõli koosneb peamiselt ritsinoolhappe triglütseriididest; on kahvatukollase värvuse, püdela konsistentsi, ebameeldiva lõhna ja maitsega. Sissevõtmisel laguneb riitsinusõli peensooles (sapi ja lipaasi mõjul) glütseriiniks ja ritsinoolhappeks. Viimane, ärritades soolkonna seinu, tugevdab peristaltikat, mille tagajärjel avaldub lahtistav efekt. Riitsinusõli leiab meditsiinis laialdast tarvitamist lahtistina.

Määratakse sissevõtmiseks *per se* želatiinkapslites ja emulsioonis. Lahtistav efekt avaldub 5—6 tunni pärast. Annus on 15—30 g täisealistele, 5—15 g lastele. Välispidiselt tarvitatakse naha pehmendamiseks ja koorukeste eemaldamiseks.

Rp. Ol. Ricini 25,0
DS. Üheks annuseks.

Rp. Emulsionis Ol. Ricini 180,0
Sir. simpl. ad 200,0
MDS. Sisse võtta 2 supilusikatäit iga tunni järel kuni toime avaldumiseni.

Rp. Ol. Ricini
Spiritus Vini 95° āā 25,0
MDS. Hõõrumiseks nahasse.

Rp. Ol. Ricini 2,0
D. t. d. N. 10 in capsulis gelatinosis
S. Sisse võtta poole tunni jooksul.

Rp. Emulsionis Ol. Ricini 100,0
Saloli 2,0
Sir. corticis Aurantii 20,0
MDS. 1 teelusikatäis iga 3—4 tunni järel (2—3-aastastele lastele).

Rp. Ol. Ricini 20,0
Xeroformii 1,2
Balsami peruviani 5,0
MDS. Salvmähisteks.

OLEUM RUSCI, kasetõrv, vt. *Pix liquida.*

OLEUM SESAMI, seesamiõli. Saadakse seesami, *Sesamum orientale* seemneist. Poolkuivav õli, mis koosneb oleiin-, ja linoolhappe glütseriididest. Meditsiinis kasutatakse *Ol. Olivarum*'i asendamiseks (hõõrutised, klistiirid, linimendid).

* **OLEUM SINAPIS AETHEREUM,** eeterlik sinepiõli, isosulfotsüaanhappe allüülester. Saadakse sarepta sinepi rasvast vabastatud seemnepulbrist või sünteetiliselt. Terava lõhna ja põletava maitsega värvuseta, vees lahustumatu lenduv vedelik; seguneb alkoholi ja eetriga. Sinepiõlil on tugev paikselt ärritav toime.

Tarvitatakse välispidiselt nahka ärritava vahendina paikseks toimeks ja südame-veresoonte süsteemi ning hingamise reflektoorseks mõjustamiseks (minestuse, kollapsi algsümptoomide, migreeni jt. puhul). Määratakse harva *per se,* sagedamini sinepipiiritusena — *Spiritus Sinapis* (eeterliku sinepiõli 2% lahus alkoholis) ja sinepiplaastrina — *Charta Sinapis* (vt.).

Rp. Spiritus Sinapis 20,0
DS. Hõõrutis.

Rp. Ol. Sinapis aetherei 2,0
Camphorae tritae 3,0
Ol. Ricini 7,0
Spiritus Vini ad 50,0
M. f. linim.
DS. Sissehõõrumiseks.

OLEUM TEREBINTHINAE, tärpentiniõli. Saadakse hariliku männi — *Pinus silvestris* — tärpentini destilleerimisel veeauruga. Põletava maitsega värvuseta või kollakas, läbipaistev vedelik, mis

peaaegu ei lahustu vees. Seguneb igas vahekorras eetri, kloroformi ja bensiiniga. Tärpentiniõli kuulub eeterlike õlide hulka, milles domineerivad terpeenid, peamiselt pineen. On olemas lihtne, puhastamata tärpentiniõli — *Ol. Terebinthinae crudum* ja puhastatud tärpentiniõli — *Ol. Terebinthinae rectificatum,* mida tarvitatakse meditsiiniliseks otstarbeks. Tärpentiniõlil on paikselt ärritav ja antiseptiline toime.

Tärpentiniõli tarvitatakse peamiselt salvides ja linimentides ärritava ja ärajuhtiva vahendina reuma, neuralgiate ja müosiitide puhul. Tarvitatakse samuti inhaleerimiseks hingamisteede haigestumiste puhul (roisubronhiit, kopsugangreen), harvem seespidiselt tilgaviisi — 3 kuni 8 tilka segus eetriga (1 osa tärpentiniõli ja 3 osa etüüleetrit — Durandi segu) sappiajava vahendina. Vastunäidustused tärpentiniõli tarvitamiseks: neerude ja mao haigused.

Oleum Pini silvestris, eeterlik õli, mis saadakse hariliku männi — *Pinus silvestris* — värskete okaste destilleerimisel veeauruga. Toimib samuti nagu tärpentiniõli.

Terpinum hydratum, terpiinhüdraat. Peaaegu lõhnata, värvuseta, läbipaistvad kristallid, mis lahustuvad kuumas vees ja alkoholis. Määratakse sissevõtmiseks 0,1—0,2 g korraga pulbrites rögalahtistava vahendina (kroonilise bronhiidi puhul).

Unguentum Terebinthinae, salv, mis koosneb 20 osast puhastatud tärpentiniõlist ja 80 osast puhastatud searasvast.

Rp. Ol. Terebinthinae
Ol. camphorati
Chloroformii āā 20,0
M. f. linim.
DS. Hõõrutis.

Rp. Ol. Terebinthinae 5,0
Ac. salicylici 1,0
Lanolini ad 50,0
M. f. ung.
DS. Salv. Sissehõõrumiseks liigeste nahasse (artriitide puhul).

Rp. Ol. Terebinthinae rectificati 30,0
DS. 20—40 tilka 1 klaasile kuumale veele (inhaleerimiseks).

Rp. Terpini hydrati 0,25
Codeini phosphorici 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
in capsulis amylaceis
S. 2—3 korda päevas 1 kapsel (rögalahtistav vahend).

Rp. Ol. Terebinthinae
Ol. Pini āā 20,0
Camphorae tritae 5,0
M. f. lin.
DS. Hõõruda rinnanahasse (bronhiidi puhul).

Rp. Ol. Terebinthinae 5,0
Aetheris aethylici 15,0
MDS. 3 korda päevas 15—20 tilka (Durand'i segu).

Rp. Ol. Terebinthinae 8,0
Ol. Eucalypti 2,0
MDS. Inhaleerimiseks (bronhoektaasia puhul); 10—15 tilka üheks inhalatsiooniks 3 korda päevas.

OLEUM VASELINI, vaseliinõli, vt. *Paraffinum liquidum.*

** **OMNOPONUM s. PANTOPONUM,** vt. *Opium.*

** **OPIUM** (sün. *laudaanum, mekoonium*), oopium; unimaguna, *Papaver somniferum,* valmimata kuparde sisselõigetelt erituv kuivanud piimmahl. Unimagunat kultiveeritakse NSV Liidus (Kasahhi ja Kirgiisi NSV-s), Indias, Hiinas, Iraanis. Sisaldab alkaloide morfiini, papaveriini, kodeiini, nartseiini, narkotiini, tebaiini jt. Peamine toimeaine on morfiin, mille sisaldus meditsiinis tarvitatava oopiumi sortides peab olema mitte alla 11,1%.

Oopiumi rühma preparaadid on tugevad närvimürgid, mis pärsivad ja halvavad kesknärvisüsteemi mitmesuguseid osi, eriti valu-, hingamis- ja köhakeskusi, vähendavad soolestiku peristaltikat.

Oopiumipreparaate tarvitatakse:

1. Tsentraalsete valuvaigistavate vahenditena mitmesuguse päritoluga valude puhul (traumad, siseelundite põletikulised protsessid — sapi- või neeruvoolmed jt.).
2. Uinutitena tugevatest valudest tingitud unetuse puhul.
3. Vahendina sünnitusakti valutustamiseks.
4. Köhakeskuse tundlikkuse vähendamiseks köha, eriti kuiva köha puhul.
5. Südameastma puhul.
6. Mittetoksilise päritoluga kõhulahtisuse puhul, ägedate peritoniitide ja tinavoolmete puhul.

Märkus: Lastepraktikas (kuni 4—5 aastani) oopiumipreparaate ei määrata.

Oopiumipreparaadid:

** 1. **Opium purum s. pulveratum,** oopiumipulber, helepruuni värvusega, vees lahustumatu pulber, sisaldab 11,1% morfiini.

Manustatakse pulbrites, tablettides, ravimküünaldes. Ühekordne annus 0,01—0,03 g.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

** 2. **Extractum Opii siccum,** oopiumiekstrakt on pruuni värvusega kuiv mass. Sisaldab keskmiselt 20% morfiini. Määratakse pulbrite, pillide, ravimküünalde kujul 0,01—0,02 g korraga.

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

** 3. **Omnoponum,** *(Pantopon),* omnopoon, eriliselt valmistatud oopiumi vesiekstrakt; sisaldab ballastainetest vabastatud oopiumi alkaloide soolhappesooladena. Sisaldab 48—50% morfiini. Helepruun vees lahustuv pulber. Omnopooni manustatakse sageli morfiini asemel *per os* pulbrites ja lahustes, *per rectum* — ravimküünaldes ja nahaalusi. Ühekordne annus 0,01 g—0,02 g.

Omnopoon pärsib hingamiskeskust vähem kui morfiin.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

* 4. **Tinctura Opii simplex,** oopiumitinktuur on tumepruun, läbipaistev vedelik, sisaldab umbes 1% morfiini. Määratakse sissevõtmiseks annuses 5—10 tilka.

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 50 tilka.

* 5. **Tinctura Opii benzoica,** bensoene oopiumitinktuur, sisaldab bensoehapet, aniisiõli, kamprit ja oopiumitinktuuri. Läbipaistev kollakaspruun, aniisi ja kampri lõhnaga vedelik. Sisaldab umbes 0,05% morfiini.

Tarvitatakse rögalahtistava vahendina *per se* või koos teiste preparaatidega. Ühekordne annus 20—40 tilka.

Müügil on standardtabletid nimetusega Paregoorik, mis asendavad bensoest oopiumitinktuuri.

Paregoorik-tablettide koostis:

Oopiumiekstrakti	— 0,00375 g
Kamprit	— 0,015 g
Bensoehapet	— 0,03 g
Aniisiõli	— 0,0075 g
Piimasuhkrut	— 0,35 g

6. **Pulvis Ipecacuanhae opiatus, Pulvis Doveri,** doveri pulber. Oopiumipulbri (10%), oksejuurepulbri (10%) ja piimasuhkrupulbri (80%) segu. Pruunikas pulber, sisaldab 1% morfiini. Määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena hingamisteede haigestumistel kõhavaigistava vahendina annuses 0,2—0,5 g.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

Pulvis Doveri asemel on lubatud väljastada *Pulvis ammoniatus opiatus,* mis sisaldab oksejuurepulbri asemel ammooniumkloriidi:

Ammonium chloratum 30 g, *Opium pulveratum* 10 g ja *Kalium sulfuricum* 60 g.

7. **Guttae Inosemzovi,** Inosemtsovi tilgad on oopiumitinktuuri, hoffmanni tilkade, alkohoolse rabarbritinktuuri, eeterliku palderjanitinktuuri, rebasekakuekstrakti ja piparmündiõli segu. Hägune tumepruun vedelik. Määrati sissevõtmiseks oopiumitinktuuri asemel. Preparaat ei ole efektiivne.

Vt. samuti *Codeinum, Dioninum, Heroinum, Morphinum, Narceinum, Papaverinum, Dicodidum.*

Rp. Opii puri 0,015
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Extr. Opii 0,015
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 ravimküünal pärasoolde.

Rp. Sol. Omnoponi 2% — 10,0
DS. 10 tilka (2—3 korda päevas).

Rp. Extr. Opii 0,01
Saloli 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Sol. Omnoponi 2% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 0,5—1 ml nahaalusi.

Rp. Omnoponi 0,15
Aq. destill.
Aq. Amygdalarum amararum āā 10,0
Extr. Belladonnae 0,2
MDS. 3 korda päevas 20 tilka (gastralgia puhul).

Rp. Omnoponi 0,015
Scopolamini hydrobromici 0,00015
Glycerini 1,0
Spiritus Vini 5,0
Sir. simplicis ad 30,0
MDS. «Skopan». Korraga sisse võtta (sünnituste valutustamiseks).

Rp. Pulv. Doveri 0,25
D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. T-rae Opii simplicis 5,0
T-rae Nucis vomicae 1,0
T-rae Valerianae aethereae 10,0
Ol. Menthae piperitae gtt. III
MDS. 15—30 tilka (ägeda enteriidi puhul).

Rp. T-rae Opii benzoicae 5,0
Aq. Foeniculi 50,0
Sir. Althaeae 20,0
MDS. 3 korda päevas pool teelusikatäit.

Rp. Omnoponi 0,01
Extr. Belladonnae 0,015
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. Hommikul ja õhtul 1 ravimküünal pärasoolde.

Rp. Sol. Omnoponi 2% — 1,0
Sol. Magnesii sulfurici 25% — 4,0
M. Sterilisetur!
S. Lihasesiseseks süstimiseks (sünnituste valutustamiseks).

Rp. T-rae Opii simplicis gtt. X
Mucilaginis Salep 100,0
MDS. Klistiiriks.

* **ORTHOFORMIUM,** ortoform on metaamiin-paraoksübensoehappe metüülester. Valge, lõhnata ja maitseta, vees vähe lahustuv kristalliline pulber. Ortoform kuulub paikselt tuimastavate vahendite rühma.

Tarvitatakse välispidiselt 10—20% salvides ja puistepulbrites (avatud haavandid, ekskoriatsioonid, lamatised, põletised). Harva määratakse sissevõtmiseks pulbritena à 0,5 g valude puhul maos.

Vt. samuti *Anaesthesinum*.

Rp. Orthoformii 5,0
Talci puri ad 50,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (haavandite, lamatiste puhul).

** **OSARSOLUM**, osarsool (sün. *stovarsool, spirotsiid)*, atseetamiid-oksüfenüülarsiinhape on valge, maitseta ja lõhnata, peen kristalliline pulber; vees lahustub vähe, lahustub alkoholis. Osarsool on komplitseeritud orgaaniline arseeniühend (sisaldab 27% arseeni). Farmakoloogiliselt toimelt on novarsenooli (neosalvarsaani) tüüpi preparaat ja evib tähelepanuväärivaid bakteritsiidseid ja trüpanotsiidseid omadusi.

Tarvitatakse süüfilise kõikide vormide raviks, süüfilise vältimiseks, samuti taastuva tüüfuse, amööb-düsenteeria, malaaria ja soolenugiliste invasiooni (sooleparasiitide: naaskelsabad, piuglased) raviks. Osarsooli määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena annuses 0,25 g korraga. Süüfilise raviks määratakse osarsooli allpool näidatud skeemide kohaselt (NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi instruktsioon 23. IV 1948. a.).

Osarsooli manustamine täiskasvanuile.

Ravi päev	Annus	Sissevõtmise aeg
1-ne	1 tablett (0,25)	Hommikul 1 tund enne sööki
2-ne	1 „ (0,25)	Sama
	1 „ (0,25)	1 tund enne õhtueinet
3-as	2 tabletti (0,5)	Hommikul 1 tund enne sööki
	1 tablett (0,25)	1 tund enne õhtueinet
4-as	2 tabletti (0,5)	Sama
	2 „ (0,5)	„
5-es	Samuti kui 4-ndal päeval	„

Osarsooli manustamine lastele.

Vanus	Ühekordne annus g-des	Ööpäevane annus g-des	Ravikuuriks g-des
1—6 kuud	0,06	0,12	4
6 kuud — 1 aasta . . .	0,12	0,24	6
1—2 aastat	0,14—0,2	0,3 —0,4	8
2—5 „	0,25	0,5	10
5—8 „	0,25	0,5	15
8—12 „	0,25—0,5	0,5 —0,75	20
12—16 „	0,25—0,5	0,75	25
16—18 „	0,25—0,5	0,75—1,0	30

Soolenugiliste (piuglane) väljutamiseks määratakse osarsooli 3—4 korda päevas 0,25 g 4 päeva järgimööda, siis antakse lahtistit (mitte kalomel). Osarsooli tarvitamine on vastunäidustatud suhkurtõve raskete vormide, neerude haigestumiste, südamehaiguste, ägedate gastroenteriitide, hemoraagilise diateesi ja raskekujulise tuberkuloosi puhul.

Väljastatakse pulbritena ja tablettidena à 0,25 g.

Suurim ühekordne annus — 0,25 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

Rp. Osarsoli 0,25
D. t. d. N. 20 in tabl.
S. Sisse võtta arsti ettekirjutuse järgi.

OVARINUM, ovariin, elundipreparaat, mis kujutab endast veiste tervete munasarjade ekstrakti. Suguhormooni ei sisalda. Tarvitati munasarja alafunktsiooni, klimakteeriliste häirete jne. puhul. Määrati sissevõtmiseks 30—40 tilka soodaveega 3 korda päevas ehk 2—4 tabletti päevas, nahaalusi à 1 ml. Ovariini väljastati vedelal kujul à 30 ml pudelites, ampullides à 1 ml ja tablettidena à 0,3 g (vt. *Folliculinum*).

OXYCOCCI EXTRACTUM, jõhvikaekstrakt, vesitõmmis jõhvikamarjadest, on tumepunase värvusega vedelik, sisaldab 25—28% sidrunhapet, suhkrut ja parkaineid. Määratakse sissevõtmiseks ½—1 teelusika viisi klaasi vee või tee kohta (palavikuliste haiguste puhul maitseainena).

OXYGENIUM, hapnik, O_2 on värvuseta, lõhnata gaas. Hapniku sissehingamisi rakendatakse teraapias mitmesuguste patoloogiliste protsesside puhul, millele kaasnevad hingamise puue ja organismi hapnikunälg (anoksia) ja nimelt: hingamisteede haiguste puhul (pneumoonia, bronhopneumoonia, äge toksiline kopsuturse, tuberkuloos jt.), südame-veresoonte süsteemi haiguste puhul (südame dekompensatsioon, rinnaangiin, müokardi infarkt, kollaps), ägedate verejooksude, aneemia, vastsündinute lämbuse puhul, intoksikatsioonide puhul lämmatavate ründeainete (kloor, fosgeen), süsinikoksüüdi, sinihappega jne. Hapnikku määratakse 40—60% segus õhuga 4—5 l ühe minuti jooksul. Hapniku manustamise kestvus sõltub hapnikunälja astmest ja haige seisundist. Hapniku sissehingamisi teostatakse mitmesugusel viisil: hapnikupadja, hapniku sissehingamisaparaatide jt. abil. Kliinikus kasutatakse ka hapniku manustamist n a h a a l u s i (0,5—1—2 l).

OXYVIRIDOLUM, oksüviridool, vt. *Hydrargyrum oxycyanatum.*

PADUTIN, padutiin, vt. *Angiotrophinum.*

PANAX GINSENG, žen-šen on mitmeaastane rohttaim araalialiste sugukonnast, kasvab Primorje krais, Mandžuurias ja Põhja-Koreas. Žen-šeni tarvitati empiiriliselt hiina-tiibeti meditsiinis iidsest ajast raviotstarbeks mitmesuguste haiguste puhul.

Kirjanduslikel andmetel sisaldab žen-šenijuur järgmisi toimeaineid: südame-veresoonte süsteemi toniseerivat panaksiini, ainevahetust aktiivselt mõjustavat panakshapet, sisenõristusnäärmete funktsiooni tõstvat glükosiidi panakvileeni, sedatiivse ja valuvaigistava toimega panatseiini (eeterlik õli) ja ginseniini, mis mõjustab süsivesikute-ainevahetust.

Žen-šenijuur omab üldtoniseerivat toimet ja teda soovitatakse hüpotoonia, väsimuse, kurnatuse ja neurasteenia puhul.

Teda määratakse tinktuurina (10—25 tilka 2—4 korda päevas), samuti pulbrites ja pillides (0,25—0,3 g).

Ravikuur on pikaajaline.

Žen-šenijuure keemilise koostise ja temast valmistatud preparaatide terapeutilise efektiivsuse paljud küsimused nõuavad edasist teaduslikku uurimist.

PANCREATINUM, pankreatiin on elundipreparaat, mida saadakse tapaloomade kõhunäärmetest. Sisaldab kõhunäärme põhifermente: trüpsiini, amülaasi. Kollaka värvusega, vees aeglaselt lahustuv pulber.

Pankreatiini tarvitatakse maksa ja kõhunäärme talitluse häiretest tingitud ahüülia, pankreatiitide ja seedimishäirete puhul. Määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena 0,25—0,5 g 3 korda päevas.

Rp. Pancreatini 0,25
D. t. d. N. 20 in tabl.
S. Sisse võtta 3 korda päevas 1 tablett peale sööki.

Rp. Pancreatini
Calcii carbonici āā 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 pulber.

PANTOCAIN, vt. *Dicainum.*

PANTOCIDUM, pantotsiid, para-dikloor-sulfamiidobensoehappe naatriumisool on valge, vees peaaegu lahustumatu pulber, sisaldab ligikaudu 48% kloori. Pantotsiidis mõjub bakteritsiidselt aktiivne kloor.

Tarvitatakse haavade töötlemiseks (0,1—1% lahus), käte, arstiriistade, voodipesu desinfitseerimiseks (0,5—5% lahus) ja vee idutustamiseks (4 mg liitri kohta).

Toodetakse tablettidena koos soodaga. Iga tablett sisaldab 7 mg pantotsiidi = 3 mg aktiivset kloori.

PANTOCRINUM, pantokriin, elundipreparaat, mis kujutab endast mõnede hirveliikide (maral, tähniline) noortest luustumata sarvedest (pantidest) valmistatud vedelekstrakti. Pantokriin avaldab stimuleerivat toimet südame-veresoonte süsteemisse, soolestikku, emakasse ja skeletilihastesse. Pantokriini soovitatakse neurasteenia, üldise kurnatuse, sugutungi alafunktsiooni, hüpotoonia, südame müasteenia jt. puhul. Määratakse sissevõtmiseks 30—40 tilka 2 korda päevas pool tundi enne sööki ja parenteraalselt (nahaalusi, lihasesisesi) à 1 ml.

Pantokriini väljastatakse pudelites à 30 ml ja à 50 ml ning ampullides à 1 ml.

Rp. Pantocrini 30,0
DS. 2 korda päevas 30 tilka ½ napsiklaasi veega pool tundi enne sööki.

Rp. Pantocrini 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi 1 ml üks kord päevas.

** **PANTOPON s. OMNOPON,** vt. *Opium.*

* **PAPAVERINUM HYDROCHLORICUM,** oopiumialkaloidi papaveriini hüdrokloriid. Keemiliselt on isokinoliiniderivaat. Valge, mõru maitsega, vees raskesti lahustuv (1 : 40) kristalliline pulber.

Papaveriinil on spetsiifiline toime silelihaskonda, kutsudes esile selle toonuse lõdvenemist, ja tarvitatakse spasmidevastase vahendina (hüpertoonia, rinnaangiini raviks), samuti silelihasega elundite spasmide puhul (maksakivindi, bronhiaalastma, spastiliste koliitide, pülorospasmi jt. raviks). Papaveriini spasmolüütiline efekt suureneb tunduvalt tema ühendamisel teiste analoogiliselt toimivate ainetega (atropiin, luminaal, bromuraal jt.).

Papaveriini määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja lahustes 0,03—0,05 g mitu korda päevas ja nahaalusi 2% lahusena 1—2 ml.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,2 g.

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,03
Extr. Belladonnae 0,015
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber (spastilise koliidi puhul).

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,02
Camphorae monobromatae 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis
S. 3 korda päevas 1 kapsel peale sööki (tsüstiitide ja koliitide puhul).

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,03
Diuretini 0,4
Luminali 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber peale sööki (hüpertoonia, stenokardia puhul).

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,1
Aq. destill. 100,0
MDS. 3 korda päevas 1 teevõi dessertlusikatäis (4—6-aastastele lastele mao-sooletrakti spastiliste seisundite puhul).

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,25
Atropini sulfurici 0,005
Aq. destill. 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Nahaalusi või lihasesisesi 1 ml (bronhiaalastma hoogude, sapivoolmete puhul).

Rp. Papaverini hydrochlorici 0,04
Extr. Belladonnae 0,015
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium D. t. d. N. 6
S. Hommikul ja ööseks 1 küünal pärasoolde.

Rp. Sol. Papaverini hydrochlorici 2% — 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi 1 ml.

PARAFFINUM LIQUIDUM s. OLEUM VASELINI, parafiinõli ehk vaseliinõli. Saadakse nafta destilleerimisel selle jääkidest, mis keevad üle 300°. Värvuseta, läbipaistev, lõhnata ja maitseta, vees lahustumatu õline vedelik. Vaseliinõli omab suurt tähtsust retseptuuris salvialusena ja suspensioonide valmistamisel lahustumatutest ravjainetest lihasesisesteks süsteteks. Manustamisel suu kaudu toimib vaseliinõli lahtistina, sest ta õlitab soole seinu ja takistab roojamasside tahkeks muutumist jämesooles.

Määratakse sissevõtmiseks krooniliste kõhukinnisuste puhul 1—2 supilusikatäit päevas.

Paraffinum solidum, tahke parafiin (tseresiin) on valge, tahke peenkristalliline mass, lahustumatu vees ja kergesti lahustuv eetris, kloroformis, bensiinis, rasv- ja eeterlikkudes õlides. Tarvitatakse salvialusena, samuti plastiliste operatsioonide puhul proteesideks.

Parafiinteraapia jaoks (distorsiooni ägedatel ja alaägedatel perioodidel, põrutuste, tendovaginiitide, traumade jt. puhul) tarvitatakse valget veevaba parafiini, *Paraffinum album anhydricum,* sulamistemperatuuriga 52—54°.

Parafiin kuulub Lepski järgi valmistatud parafiin-õlisegu hulka. Nimetatud segu sisaldab 100 grammis 75 g keemiliselt puhast parafiini, 24 g ultraviolett-kiirtega kiiritatud puuvillaõli ja 1 g rivanooli. Tarvitatakse parafiinteraapia meetodi kohaselt haavade, põletiste, lahtiste vigastuste, külmumiste ja haavandite puhul.

Unguentum Paraffini, parafiinsalv, koosneb 1 osast tahkest parafiinist ja 4 osast parafiinõlist. Oma füüsikaliste omaduste poolest võib asendada salvialustes vaseliini.

Rp. Paraffini liquidi 200,0
Ol. Menthae piperitae gtt. II
MDS. 2 korda päevas 1 supilusikatäis (lahtisti).

Rp. Ol. Vaselini sterilisati 25,0
DS. Pealemäärimiseks.

* **PARALDEHYDUM,** paraldehüüd, atseetaldehüüdi polümeer on terava, põletava maitsega ja ebameeldiva lõhnaga, vees kergesti lahustuv (1 : 9) värvuseta vedelik. Paraldehüüd kuulub uinutite rühma, toimib organismisse kloraalhüdraadi taoliselt, kuid sellest nõrgemalt; hingamise ja vereringe suhtes vähem toksiline. Määratakse sissevõtmiseks (suures lahjenduses) ja *per rectum* (koos katvate ainetega) unetuse, närvilise ja psüühilise erutuse puhul, ka sünnituste valutustamiseks. Uni saabub 10—15 minuti pärast.

Paraldehüüdi puuduste hulka tuleb lugeda tema ebameeldivat lõhna ja maitset. Terapeutiline annus 2—4 ml.

Suurim ühekordne annus —5 ml.
Suurim ööpäevane annus — 10 ml.

Rp. Paraldehydi 4,0
Decocti Salep 80,0
Sir. corticis Aurantii ad 100,0
MDS. Sisse võtta 2 annuses.

Rp. Paraldehydi 5,0
Aetheris pro narcosi 12,0
Chinini hydrochlorici 0,25
Spiritus Vini 3,0
Ol. Persicorum ad 60,0
MDS. 1 klistiiriks (sügavale sisse viidud kateetri kaudu). Sünnituste valutustamiseks.

PARATHYREOIDINUM s. PARATHYREOCRINUM, paratüreoidiin või paratüreokriin on hormoonpreparaat, mida saadakse tapaloomade paratüreoidnäärmetest. Läbipaistev värvuseta vedelik. Preparaat on bioloogiliselt standardiseeritud ja tema aktiivsus väljendatud toimeühikutes (TÜ). 1 ml preparaati sisaldab 20 TÜ.

Preparaat reguleerib kaltsiumi-ainevahetust ja teda tarvitatakse paratüreoidnäärmete alatalitluse puhul (spasmofiilia, tetaania), samuti soovitatakse bronhiaalastma, nõgestõve jt. puhul.

Annus 1—2 ml (20—40 ühikut) nahaalusi iga päev 1—1½ kuu jooksul.

Paratüreoidiini väljastatakse à 5 ml steriilsetes pudelites. Tarvitamiskõlblik 2 aastat.

Suurim ühekordne annus nahaalusi 5 ml.

Rp. Parathyreoidini 5,0
DS. 1—2 ml nahaalusi või lihasesisesi (tetaania puhul).

PASTA ARSENICOSA, arseenpasta, vt. *Arsenicum.*
PASTA LASSARI, lassari pasta, vt. *Ac. salicylicum.*
PASTA PLANTAGINA, plantagini pasta, vt. *Arsenicum.*
PASTA ZINCI, tsinkpasta, vt. *Zincum.*

PELOIDINUM, peloidiin on uus ravipreparaat (Tarassevitši nim. Riiklik Teadusliku Kontrolli Keskinstituut). Kliinilised uurimised on näidanud preparaadi efektiivsust batsillaarse düsenteeria, mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandite, krooniliste gastriitide ja enterokoliitide ravil, samuti haavade põletikuliste mädainfektsioonide puhul.

Manustatakse suu kaudu, pärasoole kaudu, lihasesisesi ja paikselt.

Annus sissevõtmiseks on 40—50 ml 2 korda päevas hommikul ja õhtul 1—2 tundi enne sööki. Ravi kestus, olenevalt haiguse iseloomust, on keskmiselt 10—15—40 päeva.

Pärasoolde juhitakse 2 korda päevas à 100 ml.

Lihasesisesi (naissuguelundite haigestumistel) süstitakse 2—5—10 ml peloidiini 1—2—3 korda päevas 6—8—14 päeva vältel (enne süstimist soojendada kehatemperatuurini).

Paikselt manustatakse preparaati kompressidena, tampoonidena ja emakatupe vannidena; olenevalt haava seisundist on soovitav kompresse vahetada kas iga päev, üle 1-e, 2-e või 3-me päeva.

Preparaat «Peloidiini» üksikasjalise rakendamise meetodi ja näidustuste kohta vt. NSV Liidu Tervishoiuministri käskkirja nr. 760 8. IX 50. a. lisa.

PELOIDODESTILLAT, «Peloidodestillaat» on akadeemik V. P. Filatovi meetodi järgi valmistatav preparaat. Ta kujutab endast limaanimudast destilleerimisel saadud vedelikku, mis sisaldab lenduvaid biogeenseid stimulaatoreid.

Preparaadi manustamisel organismi tugevnevad imendumise ja regeneratsiooni protsessid.

Preparaati tarvitatakse mitmesuguste silma (blefariit, korioretiniit, keratiidid) ja teiste organismi haigestumiste puhul (kroonilised artriidid, müalgiad, radikuliidid, naissuguelundite põletikud jt.).

Süstitakse nahaalusi à 1 ml päevas.

Ravikestus 30—35 süstet.

PENICILLINUM, penitsilliin on antibiootik, mida saadakse hallitusseene mitmesugustest liikidest *Penicillium crustosum* (Jermoljeva — NSV Liit) ja *Penicillium notatum.*

Penitsilliin kuulub kemoterapeutiliste preparaatide rühma ja omab tõhusat bakteriostaatilist ja bakteritsiidset toimet stafülo-, strepto-, gono-, pneumo- ja meningokokkide, kahkja spiroheedi ja anaeroobsete pisikute suhtes.

Penitsilliini suhtes on tundetud valge stafülokokk, kolipisik, läkaköha tekitaja, kooleravibrioon, katkupisik ja tuberkuloosipisik. Penitsilliin avaldab toimet peamiselt gram-positiivsetesse pisikutesse ja vaid üksikjuhtudel gram-negatiivsetesse.

Hallitusseente kultuurivedelikust saadavad penitsilliinipreparaadid sisaldavad samanimelist toimeainet — penitsilliini. Penitsilliini on saadud kristallilisel kujul, on kindlaks tehtud tema keemiline struktuur ja on käimas tööd tema sünteesiks.

Keemiliselt koostiselt on penitsilliin komplitseeritud orgaaniline

aine, mis sisaldab lämmastikku ja väävlit. Tema kujutab endast dipeptiidi — dimetüültsüstiini ja atsetüülseriini. Penitsilliin lahustub vees ja orgaanilistes lahustites, on ebapüsiv, laguneb kiiresti hapete, fermentide, raskemetallide, alkoholide, hapendajate, leeliste ja kõrge temperatuuri toimel.

Kemoterapeutilise aktiivsuse ja bakteriostaatilise toime ulatuse poolest ületab penitsilliin sulfaniilamiide; seerum, veri, mäda, kudede laguproduktid ei pidurda penitsilliini toimet. Penitsilliini veeni- ja lihasesisese süstimise puhul inimorganismi püsib tema terapeutiline kontsentratsioon veres 1—3 tunni vältel, olenevalt tarvitatud annuse suurusest ja langeb siis kiiresti.

Efektiivse ravi kindlustamiseks peab 1 ml vereplasmas olema 0,1—0,5 TÜ penitsilliini, mida saavutatakse 200 000—400 000 penitsilliini ühiku süstimisel lihasesisesi ööpäeva jooksul.

Penitsilliinteraapia tähtsaim ülesanne on alal hoida pikema aja jooksul tema toimivat kontsentratsiooni veres, mida saavutatakse preparaadi korduvate manustamistega.

Penitsilliini kemoterapeutilise efekti ja tema spetsiifilise bakteriostaatilise toime avaldamisel haiguse tekitajasse etendab suurt osa haige organism, selle kesknärvisüsteemi seisund, keskkonna tingimused, milles avaldub preparaadi antibiootiline toime. Penitsilliini antibiootiline toimemehhanism põhineb arvatavasti tema toimel mõnede pisikute hingamisfermentide sulfhüdrüülrühmadesse.

Suur arv viimaste aastate jooksul läbiviidud eksperimentaalseid ja kliinilisi uurimisi on selgitanud penitsilliini kõrget efektiivsust paljude nakkushaiguste, paiksete ja üldseptiliste protsesside puhul (vt. näidustusi).

Penitsilliini imendumine ja eritumine.

Penitsilliin imendub kiiresti ja tema maksimaalset kontsentratsiooni veres, süstimisel lihasesisesi, täheldatakse 15—20 minuti järel; 3 tunni möödumisel alaneb see miinimumini; penitsilliini jälgi leitakse veel 6—8 tunni pärast. Penitsilliini imendumine verest organismi mitmesugustesse õõntesse (seljaajukanal, pleura, kõhukelme) ei ole mainimisväärne. Penitsilliin eritub uriiniga (ligikaudu 50% esimese 3 tunni jooksul), koondudes eritumisel uriinivedelikku; eritub ka sapiga.

Süstimisel veenisisesi langeb penitsilliini kontsentratsioon esimese 15—30 minuti jooksul 75% võrra.

Penitsilliin on suure terapeutilise toime ulatusega, s. o. preparaadi toksiline annus on tema terapeutilisest annusest mitusada korda suurem. Sellepärast on penitsilliin inimestele ja loomadele vähe toksiline, haigete poolt hästi talutav ja ei avalda paikseid ega üldisi toksilisi nähte nii ühekordse, kui ka korduva manustamise puhul. Kuid suure penitsilliiniannuse puhul on võimalikud makroorganismis järgmised kõrvalreaktsioonid: valu süstimiskohal, peavalu, üldine roidumus, näo hüpereemia, mõnikord temperatuuri tõus, neuriidid, dermatiidid, tromboflebiit süstimiskohal. Need reaktsioo-

nid on mööduvad ja ei ole raske iseloomuga. On võimalik mõningate nakkustekitajate penitsilliiniresistentsete vormide tekkimine.

Penitsilliinipreparaadid.

Nõukogude keemilis-farmatseutiline tööstus toodab käesoleval ajal selle antibiootiku hästi puhastatud ja kõrge aktiivsusega preparaati — penitsilliin-naatriumi tahkel kujul, pudelites. Etiketil on näidatud preparaadi bioloogiline aktiivsus toimeühikutes.

Märkus: Toimeühikuna arvestatakse vähimat preparaadi hulka, mis pidurdab täielikult kuldse stafülokoki standardtüve kasvu 50 ml lihapuljongis.

Penitsilliin-naatrium on kollase värvusega hügroskoopne pulber või sama värvusega mass. 1 mg kuivpenitsilliini sisaldab vähemalt 900 TÜ. Preparaat on püsiv 6 kuu jooksul säilitamisel jahedas (temperatuur kuni +10°). Parimaks preparaadiks peetakse kuiva puhastatud kristallilist penitsilliini (bensüül-penitsilliini naatriumisoola) — valge kuni kollakas-roosa värvusega kerge kristalliline aine või kuiv urbne mass. 1 mg preparaati sisaldab vähemalt 1500 TÜ, on püsiv 2 aastat ja säilitatav toatemperatuuris. Parenteraalseks manustamiseks väljastatakse penitsilliini 100, 200, 300 ja 500 tuhat TÜ kummikapsliga hermeetiliselt suletud pudelites. Lahus valmistatakse steriilse kahekordselt destilleeritud veega, või steriilse füsioloogilise (0,85%) naatriumkloriidilahusega.

Suu kaudu manustamiseks on tabletid 20 000 ja 50 000 TÜ sisaldusega. Penitsilliin esineb ka sellistes ravimvormides, mis kindlustavad kestvamat toimet (duratiivvormid).

Penitsilliini doseerimine.

Penitsilliiniannus sõltub olenevalt haiguse iseloomust, selle raskusest ja organismi reaktiivsusest. On soovitav penitsilliiniannuse vastavus antud nakkusetekitaja tüve resistentsusele. Käesoleval ajal eksperimentaalsed uurimised ja kliinilised täheldused peavad võimalikuks penitsilliini rakendamist tunduvalt suuremates annustes, kui seda soovitati selle antibiootiku rakendamise algaastail, eriti raskete nakkushaiguste ägedatel juhtudel. Nimelt 50 000—100 000—200 000 TÜ ja enam ühekordselt ja kuni 1 miljon TÜ ja enam ööpäevas.

Infitseeritud haavade, põletiste, osteomüeliitide paiksel ravil soovitatakse tarvitada lahuseid 250—3000 TÜ sisaldusega 1 ml-s.

Penitsilliini manustatakse organismi ööpäeva jooksul pidevalt vaheaegadega 3—4 tundi, 8—12 tundi, olenevalt rakendamise viisist. Ravi kestus oleneb haigestumise iseloomust ja ravi tulemustest.

Penitsilliini manustamisviisid ja -teed.

Penitsilliini võib manustada organismi nahaalusi, lihasesisesi, veenisisesi, kehaõõntesse, seljaajukanalisse, inhalatsiooni teel, sublinguaalselt ja suu kaudu.

Kliinilised kogemused tõendavad, et üldise penitsilliinteraapia

jaoks on kõige efektiivsem preparaadi süstimine lihasesisesi. Erijuhtudel võib preparaati süstida veeni: korduvalt (iga 3—4 tunni järel) ja pidevalt tilgameetodil: 30—40 tilka lahust minutis 6—12 tunni vältel. Süstimisel veenisisesi (kasutatakse harva) täheldatakse kõrvalnähte sagedamini: peavalu, külmavärinaid, temperatuuri tõusu, tromboflebiiti. Penitsilliini aktiivse kontsentratsiooni säilitamist veres pikema aja vältel saavutati preparaadi korduva manustamisega. See on komplitseeritud ja ebamugav nii meditsiinilisele personalile kui haigele. Soovitatakse mitmesuguseid meetodeid penitsilliini toime kestuse pikendamiseks nagu eritumise aeglustamist neerude kaudu (kuivtoidu söömine, bensoehappe sissevõtmine).

Eriti huvitav on penitsilliinipreparaatide saamine duratiivvormis, mis kindlustab tema aeglast imendumist manustamise kohast, näiteks penitsilliinipreparaat 10% lanoliinialusega, vesi-õliemulsioonis meevahaga jt. Selliste preparaatide manustamine säilitab penitsilliini kontsentratsiooni veres 8—12 tunni vältel. Praktilist tähtsust need meetodid ei oma.

Viimastel aastatel soovitas Z. V. Jermoljeva penitsilliini toime pikendamiseks antibiootikut ekmoliini kombinatsioonis novokaiiniga ja samuti penitsilliini uut duratiivpreparaati — novotsilliini.

Novotsilliin on penitsilliini duratiivvorm ja kujutab endast penitsilliini novokaiinsoola suspensiooni virsikuõlis. 1 ml (1 ampull) sisaldab 300 000 TÜ penitsilliini ja 120—130 mg novokaiini. Annust 1 ml süstitakse ainult lihasesisesi.

Terapeutiline kontsentratsioon säilib veres 36—48 tundi. Preparaat on kliiniliste uurimiste staadiumis.

Penitsilliini toime kestuse pikendamiseks soovitatakse samuti lihasesiseseid süstimisi 1—2% püramidoonilahusega, arvestades 1 ml lahust 100 000 TÜ penitsilliini kohta (I. G. Rufanov). Püramidoonilahus valmistatakse eelnevalt destilleeritud veega ja steriliseeritakse 100° juures 30 min. Väljastatakse ampullides à 1 ml. Penitsilliinipudelisse juhitakse püramidoonilahus. Peale penitsilliini lahustamist süstitakse lihasesisesi või nahaalusi.

Annus on 100 000—200 000—300 000 TÜ 2 korda päevas.

Penitsilliini manustamisel *per os* või *per rectum* laguneb tema maomahla soolhappe või soolebakterite toimel. Uurimised on näidanud, et penitsilliinkaltsium ei lagune ja imendub hästi kaksteistsõrmiksoole limaskesta kaudu.

Toodetakse eritablette penitsilliini kaltsiumisoola ja ekmoliini sisaldusega. Aluseks on kaltsiumstearaat. Aktiivsus on 25 000—50 000 TÜ. Toime saavutamiseks on vajalikud suuremad annused kui lihasesisesel süstimisel. Määratakse korduvalt 3—4 tunni järel ½—1 tund enne sööki. Toodetakse ka penitsilliinipastille (tabletid imemiseks) aktiivsusega 5000—10 000 TÜ.

Soovitatakse penitsilliini manustamist inhalatsiooni teel profülaktiliselt ja ravi otstarbel (kopsude haigestumised) penitsilliini aerosooli kujul (erilised pihustajad). Võimalik on penitsilliini-

lahuste süstimine seljaajukanalisse, tilgutamine keelele, keele alla, ninaõõnde (Jermoljeva) jm. Paikselt tarvitatakse penitsilliini salvina (1000—5000 ja 10 000 TÜ 1 g salvialuse kohta), puistepulbrina, sageli koos sulfaniilamiididega ja lahusena füsioloogilises lahuses tilkade, kompresside, niiskete mähiste näol (250—500 TÜ 1 ml lahuses). Silmapraktikas soovitatakse penitsilliinilahuste kasutamist vannidena, tilkadena (250—1000 TÜ 1 ml-s) ja salvidena (500—3000 TÜ 1 g salvialuse kohta).

Näidustused rakendamiseks üldtoime jaoks. (NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi Õpetatud Meditsiinilise Nõukogu instruktsioonist).

Penitsilliini rakendamine on absoluutselt näidustatud sepsise (eriti stafülokokilise) korral, kõigi sulfaniilamiidiresistentsete nakkusjuhtude (pneumokokilise, gonokokilise, meningokokilise jt.) korral, ulatuslikkude ja sügaval asetsevate nakkusprotsesside (osteomüeliit, rasked flegmoonid, gaasgangreen) korral, haavade korral, kus on tabatud ja infitseeritud suured luude-lihaste massiivid (reie, puusa ja põlveliigese haavad) ja profülaktiliselt operatsioonijärgsel perioodil mädanikuliste komplikatsioonide ärahoidmiseks. Kolmanda ja neljanda järgu infitseeritud põletiste, pehmete kudede haavade, rinnakorvihaavade, mädase meningiidi, ajuabstsesside, sulfaniilamiidiresistentsete gonorröa vormide korral, süüfilise ja gonorröa korral, nahahaiguste praktikas (raskekujulised furunkuloosid, sükoosid). Penitsilliini rakendamine gonorröa, süüfilise, pneumoonia, seljaajumeningiidi raviks toimub eriinstruktsiooni kohaselt. Sisehaiguste kliinikus kasutatakse penitsilliini edukalt krupoosse pneumoonia (koos sulfaniilamiid-preparaatidega), koldelise pneumoonia, ägeda sepsise, koletsüstiidi ja kolangiidi, ning samuti pikaajalise septilise endokardiidi raviks.

Penitsilliini rakendamine paikselt.

Pehmete kudede infitseeritud haavade, põletiste, osteomüeliitide korral (lahused, niisked mähised, puistepulbrid, penitsilliini segu sulfaniilamiididega, salvid). Protsesside korral seroossetes õõntes (pleura empüeem) ja liigeste õõntes.

Üldiste nähtude olemasolul ühendatakse penitsilliini paikne rakendamine samaaegse lihasesisese või nahaaluse süstimisega.

Penitsilliini rakendamine laste juures.

Vastsündinute nahasepsiste, septikopüeemiate ja septilis-toksiliste haigestumiste puhul, vastsündinute, imikute ja varaeaste laste pneumooniate korral, imikute ja varaeaste laste otiitide, sarlaki septilise vormi ja difteeria septilis-toksilise vormi puhul, sulfaniilamiididega ravimatute kopsu-pleura protsesside puhul, mädaste pleuriitide, mädaste meningiitide ja gonorröa puhul. Soovitatakse tarvitada penitsilliini silmatilkades vastsündinute blenorröa profülaktikaks.

Rp. Penicillini 200 000 TÜ
D. t. d. N. 6
S. Pudeli sisu lahustada 2 ml 1% püramidoonis (püramidoonilahus juhitakse otse pudelisse) ja süstida 2 korda ööpäevas lihasesisesi või nahaalusi.

Rp. Penicillini 50 000 TÜ
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 3—4 tunni järel à 2 tabletti. Peale juua 2% soodalahust.

Rp. Ung. Penicillini ex 50 000 TÜ 50,0
DS. Salv.

Vt. samuti *Gramicidinum, Microcidum, Ecmolinum, Streptomycinum.*

PENTACHLORINUM, pentakloriin (sün. *preparaat «DDT», CC5).* Keemiliselt struktuurilt kujutab endast dikloor-difenüül-triklooretaani. Uus võimas insektitsiidne preparaat. Dikloor-difenüül-triklooretaani sünteesiti NSV Liidus (VNIHFI) 1944. a.

Pentakloriin kujutab endast valget, lõhnata kristallilist pulbrit, mis on vees lahustumatu, lahustub bensoolis, atsetoonis, eetris, alkoholis, petrooleumis.

Selle preparaadi insektitsiidsed omadused, toimemehhanism ja võimalikud toksilised mõjud inimorganismi on viimastel aastatel paljude uurimistööde aineks kogu maailmas. On kindlaks tehtud, et preparaat omab toksilist toimet erinevatesse putukaliikidesse, nagu täid, lutikad, kärbsed ja tarakanid. Ta on parimaks tõrjevahendiks mitte ainult elamuputukate vastu, vaid ka malaariasääskede, taimekahjurite jne. vastu. Pentakloriini insektitsiidne toimemehhanism ei ole veel küllaldaselt selgitatud; nähtavasti osutub ta putukatele närvi-lihastemürgiks.

Pentakloriini tarvitatakse dusti, vesi-seebiemulsiooni, alkohoolsete lahuste ja seebi näol. Dusti koosseisu kuulub 10% preparaati ja 90% talki. Tarvitamisviis: dustiga tolmutatakse pesu ja riideid (erilise tolmutaja abil) arvestades 100 g dusti ühe inimese riietekomplekti kohta.

Pentakloriin ei määri, on lõhnata ja ei ärrita inimese nahka. Töödeldud esemete insektitsiidne toime kahaneb vaid pärast nende kahekordset pesemist. Insektitsiidse toime kestvus ruumide seinte tolmutamisel preparaadiga on kolm nädalat, dustiga töödeldud pealisriided on täidest vabad 30 päeva vältel. Sääsed hävivad töödeldud objektidel 20—30 minuti jooksul.

Suurt huvi pakub DDT rakendamine tolmutamisel (0,1—0,2

kg/ha), või petrooleum-vesiemulsiooniga töötlemisel (0,05—0,1 kg/ha) *Anopheles*'e vastsete hävitamiseks (Nesterovodskaja).

Preparaat pentakloriin on eriti hinnatav võitluses täitamisega (parasitaarsete tüüfuste profülaktika) isikute töötlemiseks, kes töötavad või elavad parasitaarsete tüüfuste kolletes. Preparaadi keemiline püsivus ja universaalne toimeiseloom annavad talle väärtuslikke eeliseid võrreldes teiste putukatõrjevahenditega (püretriinid, seep SK, preparaat DFA jt.). Tuleb tähendada, et pentakloriin, tarvitamisel mainitud meetodeil, on inimorganismile praktiliselt kahjutu. Kuid rea autorite uurimised näitavad, et selle preparaadi kontsentreeritud õlilahused võivad nahale määritult imenduda ja avaldada üldmürgistavat toimet (anoreksia, lihaste nõrkus, aneemia, maksa kahjustused). Inimorganismile ei ole ka ohutud preparaadi kõrged kontsentratsioonid (üle 0,5%) õhus (suurte ruumide tolmutamine, hooletus töö juures, tootmistingimused). Seepärast soovitatakse tootmise juures kanda kaitseriietust, kindaid ja gaasimaski.

Preparaat DDT võib mao-sooletrakti sattumisel osutuda toksiliseks.

PEPSINUM SACCHARATUM, pepsiin on sigade, lammaste või vasikate maolimaskestast saadav preparaat. Sisaldab aktiivsel kujul maomahla fermenti pepsiini segus suhkruga. Valge või kollakas, vees lahustuv nõrga hapu maitsega pulber.

Pepsiini tarvitatakse (tavaliselt koos soolhappega) maoseedimise kroonilise puudulikkuse ja ägedate häirete puhul, ja nimelt: ahüülia raviks, maomahla puuduliku nõristuse tagajärjel tekkinud kroonilise gastriitide puhul, laste düspepsia puhul.

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena või 2—3% lahjendatud soolhappe lahuses 0,2—0,5 g annuses 2—3 korda päevas söögi ajal.

Vt. samuti *Ac. hydrochloricum dilutum* ja *Succus gastricus naturalis.*

Rp. Pepsini 2,0
Ac. hydrochlorici diluti 5,0
Aq. destill. 180,0
Sir. Rubi idaei ad 200,0
MDS. 2—3 korda päevas 1—2 supilusikatäit söögi ajal *(hypoaciditas, achylia).*

Rp. Pepsini
Ac. hydrochlorici diluti āā 5,0
Sir. simplicis 10,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. ½—1 teelusikatäis poole klaasile veele söögi ajal.

Rp. Pepsini 0,3
Ac. hydrochlorici diluti 0,5
Aq. destill.
Sir. simplicis āā 25,0
MDS. 3 korda päevas 1 teelusikatäis (imikuile düspepsia puhul).

PEPTONUM, peptoon on preparaat, mis kujutab endast valgu hüdrolüüsi kõrgemolekulaarsete produktide segu. Helekollane, vees kergesti lahustuv amorfne pulber.

Teraapias rakendatakse peptooni vahel allergiliste haigestumiste puhul (reuma, bronhiaalastma jt.) mittespetsiifiliseks tundlikkuse vähendajaks, samuti soovitatakse ägedate ja krooniliste kõhulahtisuste raviks.

Peptooni määratakse nahaalusi või veenisisesi 5% lahust 1—5 ml iga päev, või harvem sissevõtmiseks 0,5—1 g 2—3 korda päevas.

Rp. Sol. Peptoni sterilisatae 5% 10,0
DS. Iga päev lihasesisesi 2 ml (bronhiaalastma puhul hoogude vaheajal).

PERCAINUM, vt. *Sovcainum.*

PERHYDROLUM, vt. *Hydrogenium peroxydatum solutum.*

* **PERIPLOCAE CORTEX,** periplookakoor, NSV Liidus Musta mere rannikul põõsastikuna kasvava taime koor. Periplookakoor omab ravitoimet ja on tarvitusel meditsiinis vanast ajast südamevahendina. Toimeaine on glükosiid periplotsiin, mis farmakoloogilise toime poolest kuulub digitaalise rühma ainete hulka, s. o. omab valiktoimet südamesse, aeglustab südame rütmi, tugevdab süstooli, suurendab diastooli ja tõstab südame minutimahtu.

Toime tugevuselt periplotsiin on lähedane strofantiinile, kuid viimasest vähem toksiline.

Näidustused tarvitamiseks on samad, mis teiste digitaalise rühma preparaatide puhul.

Periplotsiini määratakse järgmisel kujul:

T-ra Periplocae, periplookakooretinktuur sisaldab 1 ml-s 8—10 TÜ.

Annus: 10—15 tilka 2—3 korda päevas.

** **Periplocinum,** puhas glükosiid.

Annus: 0,25—0,5 mg nahaalusi või veenisisesi isotoonilises naatriumkloriidi- või glükoosilahuses. Väljastatakse ampullides à 1,1 ml 0,25 mg puhta glükosiidi sisaldusega.

PERTUSSIN, pertussiin on liitpreparaat, mille koostisse kuuluvad aromaatse tüümiani *(Thymus vulgaris)* vedelekstrakt, suhkrusiirup ja broomsool *(Kalium bromatum).* Tumepruun, tüümiani lõh-

naga siirupitaoline vedelik. Tarvitatakse lastepraktikas rögalahtistava vahendina ja köha pehmendajana bronhiitide ja läkaköha puhul.

Rp. Pertussini 1 pudel
DS. 2—3 korda päevas ½—1 teelusikatäis.

** **PERVITIN,** pervitiin, keemiliselt struktuurilt kuulub sümpatomimeetiliste amiinide hulka (adrenaliin, efedriin) ja kujutab endast fenüül-metüülamiin-propaanhüdrokloriidi. Valge, mõru maitsega, vees lahustuv kristalliline pulber. Farmakoloogilise toime poolest on pervitiin, nagu selle analoog fenamiin, üks aktiivseid kesknärvisüsteemi stimulaatoreid.

Näidustused pervitiini tarvitamiseks on samad, mis fenamiini puhul (vt.).

Pervitiin on fenamiinist toksilisem ja terapeutiliseks otstarbeks tarvitusel väiksemas annuses. Optimaalne ühekordne annus sissevõtmiseks on 9—12 mg.

Toodetakse Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituudi poolt.

Vt. samuti *Phenaminum.*

PETROSELINI FRUCTUS, peterselliseemned — kultiveeritakse igal pool köögiviljaaedades. Peterselliseemned sisaldavad 2—5% eeterlikku õli, 22% rasvõli ja valkusid.

Peterselliseemnete leotist ja keedist (20,0 : 200,0) tarvitatakse rahvameditsiinis diureetikumina.

PHENACETINUM, fenatsetiin, para-atseetfenetidiin on värvuseta, lõhnata ja maitseta, külmas vees raskesti, alkoholis kergesti lahustuv kristalliline pulber. Farmakoloogiliste omaduste poolest kuulub antipüriini rühma ja tarvitatakse palaviku alandajana ja valuvaigistajana gripi, neuralgiate, migreeni jm. puhul.

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena 2—3 korda päevas 0,2—0,5 g korraga.

Sageli kombineeritakse aspiriiniga, antipüriiniga, veronaaliga, kofeiiniga jt.

Rp. Phenacetini 0,25
Coffeini 0,05
D. t. d. N. 6 in tablettis
S. 2—3 korda päevas 1 tablett (peavalu puhul).

Rp. Phenacetini
Pyramidoni āā 0,2
Luminali 0,05
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 3 korda päevas 1 pulber (migreeni puhul).

* **PHENADONUM,** fenadoon (sün. *metadoon*) on dimetüülamiin-difenüül-heptanoonhüdrokloriid. Valge, vees hästi lahustuv kristalliline pulber. Kuulub *analgetica* rühma.

Farmakoloogiliselt toimelt on lähedane morfiinile ja osaliselt atropiinile. Soovitatakse erineva päritoluga valusündroomide puhul, eriti valude puhul, millele kaasnevad silelihasega elundite spasmid.

Võetakse sisse pulbrites ja lahustes 2—3 korda päevas 0,002—0,005 g.

Suurim ühekordne annus — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,02 g.

** **PHENAMINUM,** fenamiin (sün. *bensedriin, amfetamiin*), fenüül-isopropüülamiinsulfaat kujutab endast valget lõhnata kristallilist ainet; on kergesti lahustuv vees ja alkoholis. Keemilise struktuuri ja farmakoloogilise toime poolest kuulub fenamiin sümpatomimeetiliste ainete rühma (adrenaliini, efedriini tüüpi). Manustamisel loom- või inimorganismi erutab kesknärvisüsteemi, suurendab organismi töövõimet, ahendab perifeerseid veresooni, tõstab vererõhku, tõstab põhiainevahetust. Suurendades hapniku tarvitamist ajukudede poolt, võib tõsta organismi vastupanu anokseemia puhul. Viimaste aastate jooksul hakatakse fenamiini laialdaselt kasutama depressiivse iseloomuga neuro-psüühiliste haiguste raviks (narkolepsia, parkinsonism, krooniline alkoholism).

Fenamiini võime erutada tervete inimeste kesknärvisüsteemi, tõsta nende töövõimet, oli aluseks selle aine kasutamisele võtmiseks stimulaatorina võitluses raske füüsilise töö tagajärgedega ja vaimse liigväsimusega. Fenamiini tarvitamine sarnaste seisundite puhul kõrvaldab väsimuse, vähendab vajadust une järele, ergutab, loob jõukasvu- ja elurõõmutunnet, suurendab järsult töövõimet: liigutuste tempo sageneb, kasvab liikumise jõud ja intensiivsus.

Käesoleval ajal soovitatakse fenamiini närvi-lihaste talitluse stimulaatorina mitmesuguste raskete füüsilise ja vaimse töö vormide puhul.

Neuro-psühhiaatrilises praktikas manustatakse fenamiini annuses 0,01—0,015 g 2 korda päevas (pulbritena, tablettidena) 8—10—12 päeva jooksul. Ravikuuri võib korrata 10—15 päeva pärast.

S t i m u l a a t o r i n a määratakse fenamiini sissevõtmiseks annuses 0,01—0,015 g (tablettides) 1 kord päevas. Toime kestab 2—8 tundi.

Fenamiini tarvitamine nõuab ettevaatust. Selle aine üledoseerimisel täheldatakse iiveldust, külmavärinaid, peapööritust, unetust, isutust. Fenamiin eritub aeglaselt (kuni 48 tundi) ja omab kumulatiivset toimet; on võimalik harjumine fenamiiniga ja tema kurjasti kasutamine. 15% juhtudel on täheldatud paradoksaalset reaktsiooni: kesknärvisüsteemi funktsiooni pärssimist, meeleolu langust, loidust.

V a s t u n ä i d u s t u s e d fenamiini tarvitamiseks: kõrge iga, unetus, erutusseisund, hüpertoonia.

Suurim ühekordne annus — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,02 g.

Rp. Tabl. Phenamini à 0,01 N. 5
DS. 1 tablett korraga.
Rp. Phenamini 0,01
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 1 pulber 2 korda päevas.

Vt. samuti *Pervitin, Schizandra chinensis.*

PHENOLPHTALEINUM, fenoolftaleiin, ftaalhappe anhüdriidi ja fenooli kondensatsiooniprodukt on valge lõhnata ja maitseta, vees peaaegu lahustumatu pulber.

Võetakse sisse lahtistina krooniliste kõhukinnisuste puhul pulbritena ja tablettidena 0,1—0,2 g korraga. Fenoolftaleiin kuulub lahtisti — *purgeeni* — koostisse. Purgeeni toodetakse tablettidena 0,05 ja 0,1 g fenoolftaleiini sisaldusega; määratakse sissevõtmiseks 1—2 tabletti ööseks.

Rp. Phenolphtaleini 0,2
D. t. d. N. 6
S. 1 pulber ööseks.
Rp. Purgeni 0,1
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 1 tablett ööseks.

* **PHENOLUM PURUM s. ACIDUM CARBOLICUM,** fenool, karboolhape, C_6H_5OH. Saadakse kivisöetõrva destilleerimisel. Puhtal kujul kujutab karboolhape endast värvuseta või roosakaid kristalle *(Ac. carbolicum crystallisatum),* mis lahustuvad 15 osas vees, kergesti alkoholis ja glütseriinis.

Preparaadid:

* **Phenolum purum liquefactum,** segu 100 osast kristallilisest karboolhappest ja 10 osast veest on läbipaistev värvuseta või roosakas vedelik.

Aqua carbolisata, 2% fenooli vesilahus.

Karbool-seebilahus, valmistatakse rohelisest seebist (2 osa), karboolhappest (3 osa) ja veest (95 osa).

Kokkupuutumisel nahaga ja limaskestadega avaldab fenool ärritavat ja söövitavat toimet. Fenool imendub kergesti naha ja limaskestade kaudu ja avaldab resorptiivset toimet, mis väljendub rea toksiliste sümptoomidega, peamiselt kesknärvisüsteemis (peapööritus, nõrkus, süljevoolus, düspnoe, kollaps).

Meditsiinilises praktikas on karboolhape tarvitusel koduste ja haiglaesemete, pesu, nakkushaigete eritiste, kirurgiliste riistade desinfektsiooniks (3—5% lahused) ja parasiitidevastase vahendina mõnede nahahaiguste puhul (kärntõbi, sükoos).

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Sol. Acidi carbolici 2—3%
200,0
DS. Välispidine.

Rp. Acidi carbolici 0,5
Cocaini hydrochlorici 0,2
Glycerini 10,0
MDS. 5—10 tilka (soojalt) kõrva (ägeda otiidi puhul).

Rp. Acidi carbolici 2,0
Aceti pyrolignosi 8,0
Aq. destill. 30,0
MDS. Nahale määrimiseks.

Rp. Acidi carbolici
Spiritus Vini āā 2,0
T-rae Jodi 1,0
Glycerini
Aq. destill. āā 5,0
MDS. 30—40 tilka poolele klaasile veele loputuseks.

* **PHENOTHIAZINUM,** fenotiaziin ehk tiodifenüülamiin, helekollased peened kristallid, vees lahustumatud, kuid lahustuvad kergesti kuumas alkoholis. Fenotiaziin kuulub soolenugilistevastaste vahendite rühma. Seespidisel tarvitamisel hapendub see mao-sooletraktis, muutudes kergesti lahustuvaks leukotionooliks ja tionooliks. Fenotiaziin on võimeline avaldama mõju mõnedesse jämesoolenugilistesse, kutsudes esile nende surma ja nende väljumist soolestikust.

Soovitatakse tõhusa vahendina enterobioosi raviks (naaskelsabade poolt esilekutsutud haigus).

Tarvitamisviis ja doseering:

Fenotiaziini määratakse sissevõtmiseks pulbritena, kapslitena või tablettidena 3 korda päevas 1 pulber, kapsel või tablett enne sööki 4—5 päeva jooksul. Viimasel sissevõtmise päeval määratakse soollahtistit (soovitavad on ka igapäevased klistiirid).

Annused täiskasvanuile: 3 korda päevas 0,5—1 g korraga, seejuures üldannus ravikuuriks ei tohi ületada 15 g.

Lastele	2—4 aastani	— 0,2 g korraga;	ööpäevas	—	0,6
„	6—9 „	— 0,3 g	„	„	—0,9
„	10—16 „	— 0,4—0,5 g	„	„	1,2—1,5

Vastunäidustused fenotiaziini tarvitamiseks: vere, maksa ja neerude haigestumised.

PHENYLIUM SALICYLICUM, vt. *Salolum.*

** **PHOSPHORUS,** fosfor. Kollane ehk valge fosfor kujutab endast poolläbipaistvaid vahataolisi tükke, mis on vees peaaegu lahustumatud, kergemini lahustuvad eetris ja kergesti — rasvades. Pimedas fosfor hiilgab, õhus hapendub ja sellepärast säilitatakse hästisuletud klaasanumates vee all.

Fosfori terapeutiline toime põhineb sellel, et ta väikestes annustes tõstab luukoe kasvu ja arenemist (kasvavas organismis), ergutab vereloomet, on võimeline pärssima hapendumisprotsesse organismis; tarvitatakse närvi- ja lihaskoe energeetiliste ainete sünteesiks.

Fosfor ja tema ühendid olid tarvitusel rahhiidi, osteomalaatsia, luumurrete raviks, üldise alatoitluse ja mitmesuguste närvisüsteemi tegevuse häirete puhul (neurasteenia, suguline nõrkus).

Fosforit määrati sissevõtmiseks õlilahusena (tavaliselt kalamaksaõlis) või emulsioonina: annus 0,0005—0,001 g.

Fosforipreparaadid:

Phosphren, fosfreen on liitpreparaat, mille koostisse kuulub orgaaniliselt seotud fosfor, letsitiin, raud ja kaltsiumisoolad. Tarvitatakse üldise nõrkuse, liigväsimuse, neurasteenia, teisese kehvveresuse puhul.

Fosfreeni toodetakse 0,5 g tablettidena. Määratakse 3 korda päevas 2 tabletti.

Glütserofosfaadid kujutavad endast glütseriinfosforhappe soolasid. Tarvitatakse üldise alatoitluse nähete puhul, liigväsimuse, närvisüsteemi kurnatuse puhul, sageli koos raua, arseeni ja strühniiniga.

Calcium glycerophosphoricum, glütseriinfosforhappe kaltsiumisool on valge, vees kergesti lahustuv hügroskoopne mass.

Määrati sissevõtmiseks 0,5—1 g.

Ferrum glycerophosphoricum, glütseriinfosforhappe rauasool, rohekas-kollased lehekesed, mis lahustuvad 10 osas külmas vees. Sisaldab 14—15% rauda.

Määrati sissevõtmiseks 0,1—0,2 g.

Vt. samuti *Lecithinum* ja *Phytinum.*

Rp. Phosphori 0,01
Ol. Jecoris Aselli 100,0
Ol. Menthae piperitae gtt. II
MDS. 2 korda päevas 1 teelusikatäis.

* **PHTHALAZOLUM,** ftalazool on valge, vees ja hapetes lahustumatu, kuid leelistes lahustuv pulber. Ftalazool on para-ftalüülamiin-bensool-sulfoonamiidotiazool ja kuulub sulfaniilamiidide rühma. Vähese lahustuvuse tõttu on tema imendumine mao-sooletrakti kaudu tähtsusetu, kontsentratsioon veres ulatub 0,5—2 mg%. Roojaga eritub ligikaudu 50% preparaati.

Ftalazool on vähe toksiline, selle pikaajaline püsimine soolestikus kindlustab preparaadi kõrget kemoterapeutilist aktiivsust sooleinfektsiooni tekitajate vastu.

Ftalazooli soovitatakse düsenteeria ja haavandiliste koliitide raviks.

Annus sissevõtmiseks 2 esimesel haiguse päeval 1—2 g 4—6 korda päevas; järgnevatel päevadel määratakse pooles annuses.

Lastele määratakse ftalazooli esimese ööpäeva jooksul võrdsete annustena iga 4 tunni järel 0,2 g lapse kehakaalu kg kohta; järgnevatel päevadel — 0,2 g kehakaalu kg kohta ööpäevas, võrdsetes annustes iga 6—8 tunni järel.

** **PHYSOSTIGMINUM SALICYLICUM,** vt. *Eserinum salicylicum.*

PHYTINUM, fütiin, komplitseeritud orgaaniline fosfori preparaat, koosneb inosiitfosforhapete kaltsiumi- ja magneesiumisoolade segust. Fütiini saadakse rasvast vabastatud kanepiseemne õlikookidest valge, maitseta ja lõhnata amorfse pulbri kujul. Vees lahustumatu, sisaldab 36% orgaaniliselt seotud fosforhapet. Fütiinil on tarvitamiseks samad näidustused kui teistel fosforipreparaatidel ja nimelt närvisüsteemi haigestumised (hüsteeria, neurasteenia, suguline nõrkus), luude haigestumised (rahhiit, osteomalaatsia, murded), toitumise üldhäired (rekonvalestsendid, kroonilised haiged), verehaigused (teisene aneemia), mõningad lastehaigused (diateesid, aneemia, skrofuloos).

Fütiin on hästitalutav preparaat.

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena, tablettidena, pillidena (sageli kombinatsioonis arseeniga, rauaga) 3 korda päevas 0,25—0,5 g 6—8 nädala vältel.

Lastele 2 kuni 5 aastani — 0,2—0,3 g päevas, lastele 5 kuni 12 aastani 0,3—0,5 g päevas.

Zümo-ferro-fütool — on liitpreparaat, mille koosseisu kuuluvad pärm, orgaaniline rauaühend ja fütiin.

Näidustused tarvitamiseks samad, mis fütiini puhul (vt.). Toodetakse tablettidena à 0,5 g. Määratakse sissevõtmiseks 2 tabletti 2—3 korda päevas enne sööki.

Rp. Phytini 0,25
D. t. d. N. 30 in tabl.
S. 3—4 korda päevas 1 tablett.

Rp. Phytini 0,3
D. t. d. N. 20 in capsulis amylaceis
S. 3 korda päevas 1 kapsel.

** **PILOCARPINUM HYDROCHLORICUM,** pilokarpiinhüdrokloriid on taimest *Pilocarpus pinnatifolius Jaborandi* saadud alkaloid. Pilokarpiinhüdrokloriid — värvuseta, vees kergesti lahustuvad hügroskoopsed kristallid. Pilokarpiin kuulub parasümpaatilist närvisüsteemi erutavate ainete rühma. Tema terapeutiline tähtsus põhineb omadusel tugevdada näärmete sekretsiooni (higistamine) ja peamiselt omadusel ahendada silmaava, tugevdada akommodatsiooni ja alandada silma siserõhku.

Pilokarpiini tarvitatakse miootikumina silmatilkade näol (0,5—1% lahus) glaukoomi raviks.

Suurim ühekordne annus 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus 0,02 g.

Vt. samuti *Eserinum salicylicum, Furamonum.*

Rp. Sol. Pilocarpini hydrochlorici 1% — 10,0
DS. 1 tilk kummassegi silma.
Rp. Sol. Pilocarpini hydrochlorici 1% — 10,0
Dionini 0,2
MDS. Silmatilgad (glaukoomi puhul).

PILULAE ALOËTICAE, vt. *Aloë.*

PILULAE FERRI CARBONICI BLAUDI, vt. *Ferrum.*

PIPERAZINUM, piperaziin, dietüleendiamiin, värvuseta, vees lahustuvad nõeljad kristallid. Piperaziini tarvitatakse podagra raviks, samuti neerukivide puhul; määratakse sissevõtmiseks 0,5—1 g mitu korda päevas. Piperaziini terapeutiline toime põhineb tema omadusel moodustada organismis kusihappega kergesti lahustuvaid ühendeid.

* **PITUITRINUM s. PITUICRIN P,** pituitriin on sarvloomade ja sigade ajuripatsi tagasagarast valmistatud hormoonpreparaat. Sisaldab hormoone: tonefiini ja orastiini. Pituitriin on standardiseeritud ja tema bioloogilist aktiivsust väljendatakse rahvusvaheliste toimeühikutena (TÜ). Standardiseeritud preparaat kujutab endast ajuripatsi tagasagara vesiekstrakti, mis sisaldab 1 ml-s 3 TÜ. Parenteraalsel manustamisel organismi tõstab pituitriin veresoonte, eriti kapillaaride toonust, tugevdab südame tegevust, mis põhjustab vererõhu tõusu, suurendab emakalihaste ja mao-sooletrakti kokkutõmbeid, lõdvendab bronhide silelihaseid ja vähendab uriini eritumist mittesuhkrulise diabeedi puhul.

Pituitriini tarvitatakse nõrkade sünnitusväituste puhul, sünnitusjärgsete verejooksude, kollapsi, atoonia ja soolestiku pareesi puhul, mittesuhkrulise diabeedi puhul.

Pituitriini määratakse lihasesisesi ja nahaalusi à 1 ml. Väljastatakse ampullides à 2 ml.

Vastunäidustused pituitriini tarvitamiseks: arterioskleroos, nefriit, müokardiit, ureemia.

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 2 ml.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi — 4 ml.

Rp. Pituitrini 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi 1 ml.

* **Adiurecrinum,** adiurekriin, kuivpituitriin on kuiv amorfne pulber. Manustatakse mittesuhkrulise diabeedi puhul intranasaalselt: ninasõõrmesse juhitakse kaks-kolm korda päevas 0,03—0,05 g korraga. Toodetakse pulbri kujul, kusjuures 1 g kuivpituitriini peab sisaldama vähemalt 1000 TÜ.

Suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

Vt. samuti *Asthmolysinum.*

PIX LIQUIDA, puutõrv, männi- või kasetüvede ja -okste utteprodukt, on paks kõrbenud lõhnaga, terava maitsega vees põhja vajuv must vedelik.

Puutõrv kujutab endast aromaatsete süsivesinikkude segu: bensool, toluool, fenool, ksülool, kresoolid, vaigud jt. Kui loksutada 1 osa puutõrva 10 osa veega, saadakse kollakas, happelise reaktsiooniga ja tõrva lõhnaga vedelik — tõrvavesi, *Aqua Picis.*

Kasetõrv kannab *Ol. Rusci* nimetust. Puutõrval on desinfitseerivad ja insektitsiidsed omadused; paiksel rakendamisel avaldab nahale ärritavat keratolüütilist efekti.

Puutõrva tarvitatakse peamiselt välispidiselt soolhappe ja tõrva seguna (100 osa männitõrva ja 15 osa soolhapet):

1) nakkushaigete eritiste desinfitseerimiseks, hoovide, prügikastide jt. desinfitseerimiseks;

2) desinsektsiooniks, eriti täitamise puhul (salvides);

3) krooniliste nahahaiguste raviks (ekseem, soomuseline sammaspool, sügelised jt.) 10—30% salvide, linimentide, väävli-tõrva-seebi kujul.

Sissevõtmiseks määratakse puutõrva harva: hingamisteede haigestumiste puhul 0,2—0,3 g korraga želatiinkapslites, pillides. Puutõrv kuulub ofitsinaalse vilkinsoni salvi koostisse (vt. *Sulfur*).

Rp. Picis liquidae
Sulfuris praecipitati āā 5,0
Vaselini 50,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Ol. Rusci 3,0
Pastae Zinci 27,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Picis liquidae
Saponis viridis
Spiritus Vini āā 15,0
M. f. linimentum
DS. Välispidine (tõrva-seebi-piiritus).

Rp. Picis liquidae 1,5
Ung. Paraffini 15,0
M. f. ung.
DS. Salv (tõrvasalv).

Rp. Ol. Rusci
Spiritus Vini āā 25,0
MDS. Välispidine (kroonilise ekseemi puhul).

PLANTAGINIS FOLIA, teeleht on mitmeaastane, kogu NSV Liidus kasvav rohttaim. Teelehed sisaldavad glükosiidi, mõruaineid ja parkaineid, plantaagohapet, eeterlikke õlisid, klorofülli, A-, C- ja K-vitamiine. Rahvameditsiinis soovitatakse värsketest teelehtedest keedist (6,0—8,0 : 200,0) kootava (põrutused, haavandid, mädauurised) ja rögalahtistava vahendina.

* **PLASMOCIDUM,** plasmotsiid (sün. *plasmokiin*) on kinoliini derivaat, kujutab endast dietüülamiin-propüülamiin-metoksükinoliini metüleenbisalitsülaati. Oranž-kollane nõrgalt mõru maitsega, vees lahustumatu kristalliline pulber. Plasmotsiid kuulub sünteetiliste malaariavastaste vahendite rühma ja avaldab mõjuvat toimet gametotsüütidesse (parasiitide sugulised vormid) malaaria kõikide vormide puhul. Samal ajal toimib plasmotsiid akrihhiinist ja hiniinist nõrgemini malaaria parasiitide noortesse suguta vormidesse.

Plasmotsiidi tarvitatakse kolmepäevase, neljapäevase ja troopilise malaaria raviks vaid gametotsüütide veres esinemise puhul; määratakse samuti koos akrihhiiniga, hiniiniga või osarsooliga.

Plasmotsiidi doseering täiskasvanuile: tablettides või pulbrites 0,01—0,02 g korraga, mitte rohkem kui 0,06 g *pro die.*

Malaaria kombineeritud ravi plasmotsiidi ja akrihhiiniga (plasmotsiidi 0,01 g ja akrihhiini 0,1 g kolm korda päevas) viiakse läbi kolme tsükliga (5, 3 ja 3 päeva) kahe 7—10 päevase vaheajaga. Ravikuuri üldkestus 25—31 päeva. Kombineeritud ravi plasmotsiidi ja hiniiniga (plasmotsiidi 0,01 g ja hiniinsulfaati 0,4 g kolm korda päevas) viiakse läbi nelja tsükliga igaüks à 3 päeva kolme 4-päevase vaheajaga. Ravikuuri üldkestus 24 päeva. Plasmotsiidi ü l e d o s e e r i m i s e l on võimalikud rasked toksilised nähud: kesk- ja sümpaatilise närvisüsteemi ulatuslikke kahjustusi (pareesid, halvatused, liigutuste koordineerimise häired), nägemiselundite kahjustusi (nägemisnärvi atroofia).

Plasmotsiidi doseerimine lastele.

Vanus	Puhta plasmotsiidi ööpäevane annus (g-des)
1-st aastast kuni 2 aastani	0,01
2-st „ „ 4 „	0,015
4-st „ „ 6 „	0,02
6-st „ „ 8 „	0,03
8-st „ „ 12 „	0,03—0,04
12-st „ „ 16 „	0,05
üle 16 aasta vanad	0,06

Vastunäidustused plasmotsiidi tarvitamiseks:
1) silmanärvi ja võrkkile haigestumised;
2) kesknärvisüsteemi orgaanilised haigestumised;
3) maksa- ja neerude haigestumised (kolineemia, ureemia);
4) plasmotsiidi talumatus.

Plasmotsiidi toodetakse rohelise värvusega tablettidena ainult kombinatsioonis akrihhiiniga (0,01 g plasmotsiidi ja 0,1 g akrihhiini).

Plasmotsiidi mitmesuguste tarvitamisviiside üksikasjad malaaria ravil on märgitud NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi instruktsioonis 16. III 1944. a.

Suurim ühekordne annus — 0,03 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,06 g.

Rp. Plasmocidi 0,01
Acrichini 0,1
D. t. d. N. 12 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

* **PLATYPHYLLINUM,** platüfülliin on taimest *Senecio Platyphyllus* saadav alkaloid. Meditsiiniliseks otstarbeks tarvitatakse platüfülliini bitartraati — *Platyphyllinum bitartaricum* — valget, 10 osas vees lahustuvat kristallilist pulbrit. Farmakoloogilise toimemehhanismi poolest kuulub atropiinitaoliste ainete rühma ja tarvitatakse spasmidevastase vahendina mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandite puhul, sapipõie põletiku, spastilise koliidi, bronhiaalastma, hüpertoonia puhul, samuti silmaava laiendamiseks.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites à 0,003—0,005 g ja tilkades (lahust 2 : 1000 3 korda päevas 10—15 tilka), nahaalusi 1—2 ml lahust 2 : 1000, ravimküünaldes à 0,003—0,005 g.

Suurim ühekordne annus — 0,01 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,03 g.

Rp. Platyphyllini bitartarici 0,003
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Platyphyllini bitartarici 0,05
Aq. destill. 20,0
MDS. 3 korda päevas 10 tilka enne sööki (maohaavandite puhul).

PLUMBUM, seatina on raskemetall. Väikestes kontsentratsioonides avaldavad tinaühendid nahasse ja limaskestadesse kootavat toimet.

Tinasoolasid tarvitatakse enamikus paikselt kootavate vahenditena naha ja limaskesta põletikuliste protsesside raviks.

T i n a p r e p a r a a d i d :

* 1. **Plumbum aceticum,** tinaatsetaat, tinasuhkur, värvuseta, läbipaistvad, nõrga äädika lõhnaga, vees kergesti lahustuvad kristallid.

2. **Plumbum aceticum basicum solutum s. Liquor Plumbi subacetici,** aluselise tinaatsetaadi lahus, tinaäädikas on valmistatud 3 osast tinaatsetaadist, 1 osast tinaoksüüdist ja 10 osast veest. Läbi-

paistev värvuseta vedelik, nõrga kootava maitsega, tarvitusel *Ung. Plumbi subacetici* (tinasalv) ja *Ung. Plumbi tannici* (salv lamatiste puhul) valmistamiseks.

3. **Aqua Plumbi,** tinavesi on aluselise tinaatsetaadi 2% vesilahus. Läbipaistev, õhu süsihappe toimel häguseks muutuv vedelik. Tarvitatakse välispidiselt loputusteks ja mähisteks.

4. **Plumbum oxydatum,** tinaoksüüd, PbO, läikivad kollakaspunased soomusetaolised kristallid, vees ja alkoholis peaaegu lahustumatud.

Tarvitatakse plaastrite valmistamiseks.

5. **Emplastrum Plumbi simplex s. Emplastrum Diachylon** (tinaplaaster), **Emplastrum adhaesivum extensum** (kleepplaaster) ja **Emplastrum Plumbi compositum** (tina-liitplaaster).

Rp. Aq. Plumbi 200,0
DS. Välispidine (mähisteks, kompressideks).

Rp. Aq. Plumbi
Aq. destill. āā 50,0
Ac. borici 2,0
MDS. Mähiseks (stafülogeense sükoosi puhul).

Rp. Ung. Plumbi subacetici 20,0
DS. Salv.

Rp. Aq. Plumbi
Aq. Laurocerasi
Aq. Rosarum āā 20,0
MDS. Kompressideks (sügelemise puhul).

Rp. Plumbi acetici 10,0
Aq. destill. 100,0
MDS. 2 teelusikatäit kannule veele (pritsimisteks).

Rp. Liq. Plumbi subacetici 10,0
Tannini 5,0
Vaselini flavi 60,0
Lanolini anhydrici 25,0
M. f. ung.
DS. Salv (lamatiste puhul).

Rp. Emplastri Plumbi simplicis
Vaselini albi āā 25,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Emplastri Plumbi simplicis
25,0
Ichthyoli 2,5
M. f. emplastrum
DS. Plaaster (furunkulooside puhul).

***PODOPHYLLINUM**, podofülliin on Põhja-Ameerika päritoluga taime *Podophyllum peltatum* juurikast saadav vaik. Taime kultiveerimist on alustatud NSV Liidus Moskva läheduses.

Kollase värvusega, ebameeldiva mõru maitsega, vees peaaegu lahustumatu pulber. Podofülliin erutab peensoole liikumisaparaadi funktsiooni ja on tarvitusel lahtistina, eriti harjumusliku kõhukinnisuse puhul. Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja pillides 0,01—0,05 g korraga (harva).

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Podophyllini 0,3
Extr. Belladonnae 0,05
Pulv. rad. Liquiritiae
Succi Liquiritiae āā q. s. ut
f. pil. N. 30
DS. Sisse võtta 1—2 pilli ööseks.

POLEMONIUM COERULEUM, sinilatv on mitmeaastane rohttaim, kasvab peaaegu kogu NSV Liidus.

Kuulub rahvaravimite hulka. Siniladvajuur sisaldab saponiine. Kliinilistel katsetel on näidanud selle taime keedis (6,0:200,0), leotis (8,0:200,0) ja juure ning ürdi vedelekstrakt rögalahtistavat efekti, mis ei jää maha seenega efektist.

Rp. Extr. Polemonii coerulei
fluidi 20,0
DS. 3 korda päevas 15 tilka (rögalahtistava vahendina).

POLYGONUM HYDROPIPER, mõruhein on NSV Liidus ja Lääne-Euroopas kõikjal kasvav taim. Meditsiiniliseks otstarbeks kasutatakse taime kuivatatud maapealset osa — *Herba Polygoni hydropiperis*, mille toimeained (fütosteriin, mõruained jt.) ei ole veel küllaldaselt uuritud. Tarvitatakse vedelekstraktina. *Extr. Polygoni hydropiperis fluidum on* tumeroheline, läbipaistev mõru maitsega vedelik.

Mõruheinal on verejooksu sulgevad omadused; tarvitatakse peamiselt emaka verejooksude puhul (menorraagia, düsmenorröa jt.). Vedelekstrakti määratakse sissevõtmiseks 30—40 tilka mitu korda päevas.

Vt. samuti *Cotarninum hydrochloricum (Stypticinum), Hydrastis canadensis, Secale cornutum, Viburni cortex.*

Rp. Extr. Polygoni hydropiperis
fluidi 30,0
DS. 3 korda päevas 30 tilka
korraga.

PRAECONSOL, prekonsool on hägune rohelise värvusega poolvedel pasta. Prekonsooli koostisesse kuuluvad piimhape, suhkur, tsinksulfaat ja tragantlima. Prekonsoolil on spermatozoide tappev võime ja sellepärast tarvitatakse eostumisvastase vahendina.
Vt. samuti *Contraceptin* ja *Vagilen.*

PREGNANTOLUM, pregnantool (sün. *gravitool*) on allüülmetoksüfenooli dietüülamiinetüülestri hüdrokloriid. Sünteetiline preparaat, mis avaldab toimet emakasse (kokkutõmmete tugevnemine, veresoonte ahenemine) ja sulgeb verejooksu. Tarvitatakse günekoloogilises praktikas tungaltera asendajana sünnitusjärgsel perioodil emaka kokkutõmmete tugevdamiseks ja verejooksu vähendamiseks. Pregnantool on tungalterast vähem toksiline, püsivam ja ei tõsta vererõhku.

Näidustused tarvitamiseks: emaka atoonia ja hüpotoonia sünnituse kolmandal perioodil ja emaka puuduliku kokkutõmbevõime puhul pärast sünnitust.

Määratakse sissevõtmiseks (0,02 g 3—4 korda päevas), nahaalusi või veenisisesi süstimiseks annuses 1—2 ml (10—20 mg). Väljastatakse ampullides, mis sisaldavad pregnantoolhüdrokloriidi vesilahust. Iga ampull sisaldab 1 ml 1% preparaadilahust.

Rp. Sol. Pregnantoli hydrochl.
1%—1,0
D. t. d. N. 4 in ampullis
S. Nahaalusi 1—2 ml.

PREGNINUM, pregniin on etinüültestosteroon. Valge või kollakas, vees lahustumatu, kuid õlides lahustuv kristalliline pulber. Sünteetiline preparaat — progesterooni derivaat (vt.). Erineb progesteroonist omaduselt avaldada toimet mitte ainult süstimisel nahaalusi vaid ka manustamisel *per os* (parem imeda). On näidustatud samadel juhtudel kui progesteroon. Annus tablettidena 5—10 mg 3 korda päevas.

PRIMULA OFFICINALIS, nurmenukk on mitmeaastane rohttaim. Esineb peaaegu kõikides NSV Liidu Euroopa-osa oblastites. Nurmenukujuur sisaldab toimeaineid: priimulahapet, glükosiide priimulaveriini ja primveriini. Nurmenukujuurt soovitatakse tarvitada kui rögalahtistavat vahendit vedelekstraktina *(Extr. Primulae fluidum)* ja keedisena *(Dec. rad. Primulae).*

Nurmenukulehed on rikkad (juunis, juulis) C-vitamiini poolest (700—800 mg %) ja neid võib kasutada vitamiinisisaldava ainena C-hüpovitaminoosi raviks.

Rp. D-ti radicis Primulae
ex 8,0:200,0
DS. 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

PROGESTERONUM, progesteroon, kollaskeha-hormoon. Saadakse sünteetiliselt ja kuulub keemiliselt ehituselt steroidide hulka. Vees lahustumatud kristallid, lahustuvad hästi taimeõlides, alkoholis ja eetris. Progesterooni põhiline füsioloogiline toime seisneb tema omaduses esile kutsuda platsenta arenemist raseduse ajal ja tugevdada eostatud munarakku; samuti vähendab ta emakalihaste ja munajuhade kokkutõmbeid ja stimuleerib rinnanäärmete funktsionaalset tegevust. Progesterooni eritatakse uriiniga füsioloogiliselt inaktiivse pregnandioolina.

Näidustused tarvitamiseks: 1. Ähvardav abort. Progesterooni soovitatakse tarvitada võimalikult varakult ja jätkata kuni raseduse 4-da kuuni, annus iga päev 5 mg. 2. Amenorröa puhul on annus iga päev 5 mg 6—8 päeva jooksul (peale eelnevat ravikuuri estrogeensete preparaatidega — follikuliiniga, dietüülstilbestrooliga). 3. Düsmenorröa puhul on annus 3—5 mg iga päev 4—6 päeva jooksul. Terapeutiline efekt amenorröa ja düsmenorröa puhul on arvatavasti tingitud emaka liikumisaktiivsuse taastumisest. 4. Funktsionaalse iseloomuga emaka verejooksud. Progesterooni annus 5 mg iga päev 5—8 päeva jooksul; efekti, s. o. normaalse menstruatsioonitsükli taastumise, puudumisel võib ravikuuri korrata 15—20 päeva pärast. Progesterooni ei kasutata menstruatsiooni ajal. Teda väljastatakse õlilahusena ampullides, sisaldusega 5 mg preparaati 1 ml-s.

Tema bioloogilist aktiivsust väljendatakse rahvusvaheliste ühikutena (RÜ) : 1RÜ võrdub 1 mg progesterooniga. Preparaati süstitakse vaid lihasesisesi ja nahaalusi.

PROLANUM, prolaan on platsenta rakkude poolt erituvaid gonodotroopseid aineid sisaldav preparaat. Saadakse rasedate naiste uriinist. Prolaani farmakoloogiline toime seisneb munasarja follikulite küpsemise stimuleerimises, ovulatsiooni ja kollaskehade tekkimise soodustamises.

Tarvitatakse naiste suguelundite haiguste puhul: munasarja alafunktsioon, selle puudulik arenemine, menstruatsiooni häired, esmane amenorröa jt. Toodetav prolaani-preparaat on bioloogiliselt standarditud ja tema toime tugevust väljendatakse ühikutes (TÜ). Milligramm sisaldab 40 TÜ.

Süstitakse nahaalusi või lihasesisesi 1—2 korda ööpäevas à 200—500 TÜ ühe süste kohta.

PROMETINUM, prometiin (sün. *veritool*) on sünteetiline preparaat, para-oksüfenool-metüülamiinpropaan. Keemiliselt struktuurilt ja farmakoloogiliselt toimelt kuulub prometiin sümpatomimeetiliste amiinide rühma ja omab adrenaliinitaolist toimet. Manustamisel inimorganismi ahendab veresooni ja tõstab vererõhku, mobiliseerib veredepood, suurendades seega tsirkuleeriva vere massi.

Erinevusena adrenaliinist lõhustub prometiin veres ja kudedes aeglaselt ja omab kestvamat pressoorset efekti (1—2 tundi).

Prometiini tarvitatakse südame-veresoonte süsteemi aktiivse stimulaatorina kollapsi puhul, eriti veresoonte päritoluga (nakkused, mürgistused narkootikumidega, uinutitega, arseeniga), šoki puhul, veresoonte hüpotoonia puhul. Süstitakse nahaalusi või veenisisesi 0,01—0,02 g (1—2 ml 1% lahust) korraga.

Prometiini toodetakse Ukraina Eksperimentaalse Endokrinoloogia Instituudi poolt prometiinsulfaadi 1% vesilahusena. Vt. samuti *Adrenalinum, Ephedrinum, Phenaminum, Vasotonum.*

PRONARCONUM, pronarkoon (sün. *eunarkoon),* kuulub barbituraatide rühma ja kujutab endast metüül-isopropüül-broomallüülbarbituurhapet. Mõru maitsega, vees raskesti lahustuv, valge kristalliline pulber.

Naatriumisoola süstiti annuses 3—5 ml 10% lahust lühiajaliseks narkoosiks (süstida veeni kiirusega 1 ml 30—60 sekundi jooksul); narkoos kestab 5—20 minutit.

Vastunäidustused: maksahaigused, kahheksia, sepsis.

Väljastati ampullides à 5 ml 10% naatriumisoola vesilahust. Suurim annus 10 ml 10% lahust veeni.

Vt. samuti *Hexenalum, Sonbutalum, Thiopenthalum.*

* **PROSERINUM,** proseriin (sün. *prostigmiin*), metaoksüfenüültrimetüül-ammooniumi dimetüülkarbamiinestri metüülsulfaat on lõhnata, mõru maitsega, vees kergesti lahustuv, valge või kollakas pulber. Farmakoloogiliselt toimelt on proseriin lähedane eseriinile (füsostigmiinile). Proseriin pärsib ferment koliinesteraasi lagundavat toimet atsetüülkoliinisse, soodustades atsetüülkoliini kogumist kudedesse. Neuropatoloogide poolt soovitatakse proseriini viimaste aastate jooksul sümptomaatiliseks müasteenia raviks.

Proseriini toimemehhanism müasteenia puhul ei ole veel lõplikult kindlaks tehtud. Soodustades atsetüülkoliini — närvilt skeletilihasele erutust edasiandva mediaatori kogumist, tugevdab proseriin lihaste kokkutõmmet. Efekt ilmub kiiresti, 5—20 minutit peale 1—2 ml 0,05% preparaadi lahuse süstimist lihasesisesi on märgata tunduvat paranemist, vahel aga müasteenia sümptoomide täielikku kadumist. Proseriini terapeutiline efekt on ajutine.

Proseriini soovitatakse tarvitada: 1) operatsioonijärgse sooleatoonia ja operatsioonijärgse uriinipeetuse ennetamiseks ja raviks ja 2) silmapraktikas glaukoomi puhul silmaava ahendamiseks ja silma siserõhu alandamiseks.

Proseriini määratakse sissevõtmiseks tablettides à 0,01—0,015 g

mitu korda päevas ja nahaalusi süstimiseks annuses 1—2 ml 0,05% lahust 1—2 korda päevas; silmapraktikas tilgutatakse konjunktivaalkotti 2—3 tilka 0,5% lahust.

Suurim ühekordne annus — 0,015 g.
„ „ „ nahaalusi — 0,0005 g.
„ ööpäevane annus — 0,045 g.
„ „ „ nahaalusi — 0,001 g.

Rp. Proserini 0,015
D. t. d. N. 20 in tabulettis
S. Sisse võtta 1 tablett korraga.
Rp. Sol. Proserini 0,05%—10,0
Sterilisetur!
DS. Nahaalusteks injektsioonideks 2—3 korda päevas 1 ml.

PROSTATIN, prostatiin on elundipreparaat ja kujutab endast sarvloomade eesnäärme alkoholekstrakti. Prostatiini kasutati erilise eduta eesnäärme haigestumiste puhul (põletik, hüpertroofia). Väljastati pudelites à 50 ml ja ampullides à 4 ml.

PROTARGOLUM, vt. *Argentum.*

PSYLLII SEMINA, kirbuseemned, NSV Liidus metsikult kasvava üheaastase rohttaime — kirbu teelehe seemned. Kirbuseemned sisaldavad rohkesti lima ja vähesel määral valkaineid. Teda tuntakse rahvameditsiinis ammu.

Kirbuseemneid soovitatakse tarvitada tervetena või peenestatult kerge lahtistina atooniliste ja spastiliste kõhukinnisuste puhul. Annus 10—20 g korraga. Lahtistav efekt ilmub 10—12 tunni pärast.

Rp. Sem. Psyllii 60,0
DS. Ööseks 1 supilusikatäis (peenestada ja peale juua sooja vett).

PULVIS AËROPHORUS, kihisev pulber, vt. *Acidum tartaricum.*

PULVIS AMMONIATUS OPIATUS, vt. *Opium.*

PULVIS BOTKINI, botkini kihisev pulber, koosneb: *Natrii bicarbonici* 6,5 g, *Natrii sulfurici sicci* 2 g ja *Ac. tartarici* 6 g.

Määratakse sissevõtmiseks (1 teelusikatäis ½ klaasile veele) kerge lahtistina.

PULVIS DOVERI, doveri pulber, vt. *Opium.*

PULVIS GUMMOSUS, araabia kummi liitpulber, vt. *Gummi arabicum.*

PULVIS LIQUIRITIAE COMPOSITUS, lagritsa-liitpulber, vt. *Liquiritiae radix.*

PULVIS MAGNESIAE CUM RHEO, vt. *Magnesium oxydatum.*

PULVIS SALICYLICUS CUM TALCO, salitsüül-puistepulber, vt. *Acidum salicylicum.*

PURGEN, purgeen vt. *Phenolphtaleinum.*

PYLORINUM s. GASTROCRINUM, püloriin on elundipreparaat, mida saadakse rasvast vabastatud ja kuivatatud seamao pülooruse osast, sisaldab suurel hulgal kehvveresusevastast faktorit.

Püloriini tarvitatakse pahaloomulise kehvveresuse raviks 10 g kaks-kolm korda päevas vedela toiduga (piim, kissel). Püloriini väljastatakse pulbrina ja pudelites à 100 g.

* **PYOCIDUM,** püotsiid (Lukomski järgi).

Koostis: Aetheris pro narcosi
Acidi sulfurici puri
anhydrici āā 2,0

Valmistatakse erimeetodil ja väljastatakse ampullides. Rakendatakse vaid paikselt eriinstruktsiooni kohaselt söövitamiseks alveolaarse püorröa ja teiste suukoopa põletikuliste protsesside puhul.

PYOCTANINUM COERULEUM, (Methylviolet), metüülviolett on läikiv tumeroheline pulber; lahustub vees, alkoholis ja glütseriinis, lahused on intensiivse violetse värvusega.

PYOCTANINUM AUREUM, auramiin, külmas vees raskesti, kuumas vees ja alkoholis kergemini lahustuv kuldkollane pulber. Mõlemad püoktaniinid on värvained ja omavad märgatavaid antiseptilisi omadusi. Püoktaniini tarvitatakse välispidiselt 1—2% lahuse ja salvide kujul antiseptilise vahendina infitseeritud haavade ja lamatiste raviks. Naha sinine värvus on kergesti eemaldatav seebipiiritusega.

Rp. Pyoctanini coerulei 0,2
Aq. destill. 10,0
MDS. Välispidine.
Rp. Pyoctanini coerulei 0,2
Vaselini flavi 10,0
M. f. ung.
DS. Salv.

* **PYRAMIDONUM s. AMIDOPYRIN,** püramidoon, dimetüülamiin-antipüriin, $C_{11}H_{11}N_2O.N(CH_3)_2$, vees (1:18) lahustuvad, värvuseta peened kristallid. Püramidoon kuulub palavikku alandavate ja valuvaigistavate ainete rühma. Palavikku alandava ja valuvaigistava toime tugevuselt ületab antipüriini 2—3 korda.

Tarvitatakse *antipyreticum*'ina ja *analgeticum*'ina gripi, ägedate ja krooniliste artriitide, neuralgiate, migreeni, müosiitide jt. raviks.

Määratakse sissevõtmiseks 0,1—0,3 g korraga pulbritena ja tablettidena, harvem lahustes.

Ägeda liigesereuma puhul määratakse püramidooni koos salitsülaatidega kuni 1,5 g päevas.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

Püramidooni määratakse sageli kombinatsioonis teiste palavikku

alandavate, valuvaigistavate ja rahustavate vahenditega — fenatsetiiniga, antipüriiniga, kofeiiniga, veronaaliga, luminaaliga.

Vt. samuti *Antipyrinum, Phenacetinum, Veridon.*

Rp. Pyramidoni 0,3
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett (peavalu puhul).

Rp. Pyramidoni 0,3
Coffeini 0,03
D. t. d. N. 8 in tabl.
S. 2—3 korda päevas 1 tablett (peavalu, gripi puhul).
Standard-tabletid pürameiini nime all.

Rp. Pyramidoni 0,25
Luminali 0,02
Coffeini 0,03
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (migreeni puhul).
Standard-tabletid püraminaali nime all.

Rp. Pyramidoni
Phenacetini āā 0,3
Dionini 0,02
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. Üks pulber korraga.

Rp. Pyramidoni 2,0
Aq. destill. 90,0
Sir. simplicis ad 100,0
MDS. 1 dessertlusikatäis iga 2—3 tunni järel (ägeda artriidi, neuralgia puhul).

Rp. Pyramidoni 0,5
D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 pulber (ägeda liigesereuma puhul).

PYRENOLUM, pürenool on salitsüül- ja bensoehappe naatriumisoolade võrdsete osade segu, millele lisatud tümooli ja bensoehapet. Vees ja alkoholis lahustuv valge pulber.

Tarvitatakse rögalahtistava ja rahustava vahendina bronhiidi ja läkaköha puhul kaks-kolm korda päevas 0,25—0,5 g korraga.

Rp. Pyrenoli
Liq. Ammonii anisati āā 5,0
Succi Liquiritiae 10,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis (rögalahtistav vahend).

PYRETHRI PULVIS, püreetrum on dalmaatsia ja kaukaasia kummeli kuivatatud puhkemata õite pulber.

Peatoimeaine on püretriin — alkohol püretrolooni mono- ja dikarboonkrüsanteemhapete komplitseeritud estrite segu.

Püreetrumipulbrit tarvitatakse putukatõrjevahendina (mitmesuguste putukate vastu). Tema toimel kaotavad putukad liikumis- ja siginemisvõime ning hävivad 24 tunni jooksul. Püreetrumipulbrit tarvitatakse pesu, riietusesemete ja vooditarvete tolmutamiseks, samuti karvadega kaetud kehaosade täitamise vastu.

PYRETHROLUM, püretrool on püreetrumi sõelumisjääkidest valmistatud alkoholekstrakt. Tumerohelise värvusega vedelik, tarvitatakse putukatõrjeks emulsioonina (20 ml 10 l veele) mööbli pesemiseks ja täitanud pesu leotamiseks.

* **PYROGALLOLUM,** pürogallool, pürogallushape, trioksübensool $C_6H_3(OH)_3$, lõhnata mõru maitsega, vees, alkoholis ja eetris kergesti lahustuvad valged nõeljad või plaadikujulised kristallid. Pürogallool on tugev taandaja ja omab antiseptilist ja keratolüütilist toimet. Tarvitatakse (5—10%) salvides või lahustes mõningate nahahaiguste raviks: soomuselise ja pügava sammaspoole, söötraia, krooniliste ekseemide ja mükooside puhul. Naha kaudu võimaliku imendumise ja üldtoksilise toime avaldamise tõttu (külmavärinad, hemoglobinuuria) on nõutav ettevaatus pürogallooli tarvitamisel (uurida uriini).

Rp. Pyrogalloli
Ichthyoli āā 5,0
Ac. borici 2,0
Vaselini ad 100,0
M. f. ung.
DS. Salv.
Rp. Pyrogalloli 3,0
Vaselini fl. ad 30,0
M. f. ung.
DS. Salv (söötraia ja mükooside puhul).

* **QUIETALUM,** kvietaal (sün. *noktaal*), isopropüül-broomallüülbarbituurhape, vees raskesti, alkoholis kergesti lahustuvad vär-

vuseta kristallid: Uinuti barbituraatide rühmast, veronaalist 3—5 korda tugevama toimega. Kvietaali sissevõtmisel saabub rahulik ja sügav uni ½—¾ tunni pärast, kõrvalnähte ei esine.

Määratakse sissevõtmiseks tablettidena ja pulbritena 0,2—0,3 g korraga.

Rp. Quietali 0,3
D. t. d. N. 6 in tabl.
S. 1 tablett enne uinumist.

QUERCUS CORTEX, tamme (*Quercus robur*) koor. Tammekoor sisaldab 10 kuni 20% parkaineid. Tarvitatakse keedisena *(Decoctum corticis Quercus),* sagedamini koos maarjasega *(Decoctum Quercus aluminatum)* kootava vahendina loputusteks suuõõne, kurgu, neelu limaskestade katarride puhul.

Rp. Dec. corticis Quercus
10,0—150,0
Aluminis 2,0
Glycerini 15,0
MDS. Suu loputuseks adstringeerijana.

RHAMNI CATHARTICAE FRUCTUS, türnpuumarjad. Türnpuumarjad sisaldavad ramnoemodiini ja teisi aineid. Soovitatakse kerge lahtistina leotise kujul: 1 supilusikatäis marju keedetakse klaasi keeva veega, lastakse tõmbuda 25 minuti jooksul ja kurnatakse. Võetakse sisse tühja kõhuga ja ööseks poole klaasi viisi. Türnpuumarjad kuuluvad «lahtistava tee» koostisse: paakspuukoort — 2 osa, türnpuumarju — 2 osa, ubalehti — 1 osa.

Vt. samuti *Cathartin, Frangulae cortex.*

***RECTONUM,** rektoon, amüül-β-broomallüül-barbituurhappe naatriumisool. Valge, vees lahustuv kristalliline pulber.

Tarvitati uinutina ja sünnituste valutustamiseks. Toodeti tablettidena à 0,4 g ja 10% vesilahusena. Määrati *per os* 1 tablett korraga või *per rectum* 4—5 ml 10% lahust.

Sünnitusvalusid tuimastava vahendina süstiti rektooni pärasoolde rekord-süstlaga (20 ml-ne) nelaton-kateetri kaudu koguses 5 ml 10% lahust. Toime avaldub 15—30 minuti pärast ja kestab 2—4 tundi.

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

RESORCINUM, resortsiin, metadioksübensool, $C_6H_4(OH)_2$ on lõhnata, värvuseta või nõrgalt roosakas, vees, alkoholis ja glütseriinis kergesti lahustuv kristalliline pulber. Resortsiin kuulub fenooli rühma antiseptiliste vahendite hulka.

Tarvitatakse välispidiselt vesi- ja alkohollahustena (2—5%),

salvides ja pastades (10—20%) desinfitseeriva vahendina nahahaiguste puhul (sügelemine, ekseemid, vinnid, seborröa). Vahel määratakse resortsiini ka sissevõtmiseks (pulbrites, lahustes) täiskasvanuile ja lastele kõhu ja soolestiku desinfitseerimiseks. Annus täiskasvanuile 0,25—0,3 g korraga, lastele 2—5 aastani 0,01—0,05 g. Ravimvormides ei sobi resortsiin leelistega ja raskemetallidega.

Rp. Resorcini 2,0
Boli albae 5,0
Vaselini flavi ad 20,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Sol. Resorcini 2% — 100,0
DS. Mähisteks.

Rp. Resorcini
Sulfuris praecipitati
Ichthyoli āā 2,5
Vaselini ad 50,0
M. f. ung.
DS. Salv (seborröa puhul).

Rp. Resorcini 0,5
Naphtalani 5,0
Lanolini
Vaselini āā 15,0
M. f. ung.
DS. Salv (seborröa, ekseemi puhul).

Rp. Resorcini 0,1
Spiritus Vini rectificati 5,0
Aq. destill. 15,0
MDS. 1—2 tilka kõrva.

Rp. Resorcini
T-rae Opii simplicis āā 2,0
Aq. Menthae piperitae 50,0
Aq. destill. ad 200,0
MDS. Kuristamisvedelik (angiini puhul).

Rp. Resorcini
Ac. salicylici āā 2,0
Spiritus Vini ad 100,0
MDS. Välispidine (hõõrumisteks sükoosi, vinnide puhul).

Rp. Resorcini 4,0
Spiritus Vini rectificati 70° ad 200,0
Ol. Ricini 2,0
MDS. Peanaha pesemiseks kõõma puhul.

Rp. Resorcini 5,0
Extr. Belladonnae 0,5
T-rae Nucis Vomicae 10,0
T-rae Gentianae 15,0
T-rae Rhei 30,0
MDS. 3 korda päevas 20 tilka pärast sööki.

RHEI RHIZOMA, mitmesuguste rabarbri liikide juurikas. Toimeained on mõruaine ja kaks rühma glükosiide: 1) antraglükosiidid, mis annavad lõhustumisel krüsofaanhapet, reiini ja reoemodiini; 2) tannoglükosiidid, mis annavad lõhustumisel rabarbriparkhapet. Väikeste rabarbriannuste (0,05—0,2 g) manustamisel toimib rabarbriparkhape ja neid määratakse *stomachicum'*ina ja adstringeerijana kõhulahtisuste puhul; suurte annuste (0,5—1—2 g) manustamisel on ülekaalus antraglükosiidide toime, mis põhjustab soole peristaltika tugevnemist.

Rabarbripreparaate võetakse sisse pulbritena, pillidena, tilkadena kui lahtistit, eriti krooniliste kõhukinnisuste puhul ja väikestes annustes *stomachicum'*ina ja adstringeerijana. Rabarbripreparaatide tarvitamisel värvuvad uriin, higi ja piim kollaseks, mis muutub leelise lisamisel punaseks.

Preparaadid:

1. **Pulvis Rhei,** rabarbrijuurikapulber on kollakaspunase värvusega, krudiseb hammaste vahel. Määratakse pulbritena ja pillides 0,05—2 g korraga. Näidustusi vt. eespool.

2. **Extractum Rhei,** rabarbrijuurikaekstrakt on tumepruuni värvusega kuiv pulber. Annus on 0,1—1 g.

3. **Tinctura Rhei amara spirituosa,** rabarbritinktuur on punakaspruuni värvusega läbipaistev vedelik.

Võetakse sisse *stomachicum'*ina 2 korda päevas ½—1 teelusikatäis enne sööki.

4. **Sirupus Rhei,** rabarbrisiirup on magustatud rabarbri vesitõmmis.

Tarvitatakse kerge lahtistina lastepraktikas (½—1 teelusikatäis).

5. **Pulvis Magnesiae cum Rheo,** vt. *Magnesium oxydatum.*

Kodumaa rabarbri liikidest soovitatakse tanguuti rabarbrit *(Rheum palmatum L. var. tanguticum),* mida kultiveeritakse mitmes kohas NSV Liidus.

Rp. Pulv. rad. Rhei 0,5
D. t. d. N. 8
S. 2 korda päevas 1 pulber.

Rp. Inf. rad. Rhei 5,0 : 180,0
Magnesii sulfurici 5,0
Ol. Menthae piperitae gtt. III
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis (katarraalse kollatõve puhul).

Rp. Sir. Rhei 30,0
DS. 2 korda päevas 1 teelusikatäis (lastele).

Rp. Pulv. rad. Rhei
Magnesiae ustae āā 0,3
Extr. Belladonnae 0,015
M. f. pulv. D. t. d. N. 8
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (lahtisti).

Rp. Extr. Rhei
Extr. Aloës āā 3,0
Spiritus Vini q. s. ut f. pil. N. 30
DS. Õhtuti 1—2 pilli (kroonilise kõhukinnisuse puhul).

RIBES NIGRUM, mustsõstar on põõsastaim, mis kasvab NSV Liidu põhja- ja keskvööndis. Mustsõstralehti tarvitatakse rahvameditsiinis reuma raviks ja higileajava vahendina. Mustsõstralehed ja -viljad sisaldavad kuni 1% C-vitamiini ja neid kasutatakse vitamiiniallikana.

RIBOFLAVINUM, riboflaviin vt. *Vitamin* B_2.

* **RIVANOLUM,** rivanool (sün. *akriflaviin, akritsiid*) 2-etoksü-6-9-diamiinakridiinlaktaat. Kuulub akridiinrea värvainete rühma. Rivanool on mõru maitsega, kollane peenekristalliline pulber. Lahustub 50 osas külmas ja 9 osas kuumas vees, ning 10 osas alkoholis. Rivanoolilahused muutuvad valguse toimel tumedamaks, sellepärast on soovitav tarvitada värskelt valmistatud lahuseid. Rivanoolil on tunduv bakteritsiidne toime ja ta leiab laialdast tarvitamist antiseptilise vahendina praktilise meditsiini mitmesugustel aladel (kirurgias, günekoloogias, uroloogias, oto-larüngoloogias). Paiksel tarvitamisel ei avalda rivanoolilahused ärritavat toimet kudedesse, mis on selle hinnatavaks omaduseks võrreldes teiste antiseptikumidega.

Rivanooli tarvitatakse:

1. Antiseptikumina (lahuses 1:500, 1:1000) infitseeritud haavade ja haavandite esmasel töötlemisel ning ravil.

2. Sügava antiseptilise vahendina (lahustes 1:2000, 1:1000) pleura- (empüeem) ja kõhuõõnte (mädane peritoniit) loputuseks, mädaste tsüstiitide puhul, süstimiseks liigeste õõntesse mädaste artriitide puhul.

3. Flegmoonide, abstsesside, furunkulite, karbunkulite raviks loputustena, mähistena, tampoonidena, mis on niisutatud lahusega (1:500, 1:1000).

4. Sünnitusjärgsel perioodil emaka desinfitseerimiseks (loputused lahusega 1:1000).

5. Ägeda ja kroonilise kokilise konjunktiviidi puhul (tilgad 0,1—0,5% lahustena).

6. Nina-, suu-, neelu-, igemete (püorröa), kõrvaõõnte limaskesta põletikkude puhul (loputamine lahusega 1:1000 või määrimine lahusega 1:100).

7. Üldsepsise (streptokokilise, stafülokokilise) puhul veenisiseste süstetena (50—100 ml 0,1% lahust).

Suurim ühekordne annus — 0,05 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

Rp. Sol. Rivanoli 1 : 1000 (1 : 500, 1 : 300) 200,0
DS. Haavade pesemiseks.

Rp. Sol. Rivanoli 0,1 : 500,0
DS. Üheks klistiiriks.

Rp. Rivanoli 0,2
Vaselini 20,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Sol. Rivanoli 1% — 50,0
DS. Igemete määrimiseks (stomatiidi puhul).

Rp. Sol. Rivanoli 0,1% — 40,0
Sterilisetur!
DS. Süstimiseks veenisisesi (10 ml streptokokilise sepsise puhul).

Rp. Sol. Rivanoli 0,1% — 10,0
DS. 5 tilka kõrva (ägeda mädase otiidi puhul).

ROSAE FRUCTUS, kibuvits. Kasutatakse punase või lillakasmusta värvusega kibuvitsavilju, *Fructus Cynosbati.* Sisaldavad askorbiinhapet (C-vitamiini), vitamiine A ja K ning happeid. Marjade viljalihast valmistatakse kuiv- ja vedelekstrakte ning tablette,

mis on tarvitusel vitamiini sisaldavate preparaatidena. Marju võib samuti keeta teeks (leotis) ja juua. C-vitamiinirikkad on ka teised kibuvitsa liigid — *Rosa cinnamoni, Rosa acicularis.* C-vitamiinisisaldus mitmesugustes kibuvitsa liikides kõigub laiades piirides. Apteekides müügilolev kibuvits peab standardi kohaselt sisaldama askorbiinhapet vähemalt 1% tervetes viljades, ja vähemalt 1,8% puhastatud viljades.

Kibuvitsaleotist valmistatakse järgmiselt: võetakse 1 supilusikatäis terveid vilju (eelnevalt kiiresti pestult) 2 klaasile keevale veele; keetmine kestab 10 minutit, viljad jäetakse samasse vette 22—24 tunniks (hästi suletud emaileeritud või klaasist anumasse). Kui võetakse puhastatud vilju, keedetakse sama kogus 4 klaasi keeva veega, peale kümneminutilist keetmist lastakse tõmbuda 2—3 tundi. Peale jahtumist kurnatakse läbi tiheda riide. Võetakse sisse ½—1 klaasi viisi (20—60 mg C-vitamiini).

Kibuvitsaviljad kuuluvad «vitamiin-tee» koostisse: kibuvitsavilju — 3 osa, mustsõstramarju — 1 osa, nõgeselehti — 2 osa.

Vt. samuti *Vitamin C.*

RUBI IDAEI FRUCTUS, vaarikavili. Vaarikas sisaldab õun- ja sidrunhapet, suhkrut ja teisi aineid. Kuivatatud vaarikaid soovitatakse tarvitada leotisena (teena) higileajava vahendina. Leotise valmistamine: 2 supilusikatäit kuivatatud vaarikaid valatakse üle klaasi keeva veega, lastakse tõmbuda 15—20 minutit ja kurnatakse. Võetakse sisse 2—3 klaasitäit kuuma leotist 1—2 tunni jooksul kuni higistamiseni.

Vaarikas kuulub «higileajava tee» koostisse: vaarikaid — 2 osa, paiselehti — 2 osa, punaürti — 1 osa.

RUBROCOLUM, rubrokool on auriin-rea trifenüülmetaan-värvaine. Metalliläikega tumerohelise värvusega kristallid. Rubrokool lahustub hästi leelistes, alkoholis, atsetoonis. Ei lahustu vees, eetris ja kloroformis. Lahja leelisene lahus on violetse värvusega.

Rubrokooli soovitatakse: 1) perifeersete lümfinäärmete värskete tuberkuloosi vormide puhul, millele kaasneb väljakujunenud periadeniit;

2) luu-liigesetuberkuloosi krooniliste uuriseliste vormide puhul;

3) nahatuberkuloosi puhul 5% salvina.

Rubrokool on vastunäidustatud väljakujunenud kopsude muutuste puhul, eriti kalduvusel hematogeensele disseminatsioonile.

Annus täiskasvanuile sissevõtmiseks pulbrites 0,15—0,25 g kolm korda päevas. Preparaati võib tarvitada 6—7 nädalat. Vahel tähelдatakse iivelduse nähte ja raskustunnet rindealuses piirkonnas, mis kergenevad mõne tilga soolhappe sissevõtmisel.

RUMICIS SEMINA, oblikaseemned. Mõned oblika liigid (hobuoblikas — *Rumex confertus,* kärnoblikas — *Rumex crispus*) leiavad tarvitamist rahvameditsiinis ekstraktidena soolestiku haiguste raviks (diarröa, koliit). Oblikaseemned sisaldavad antraglükosiidi — rumitsiini. Vesiekstrakti, mis saadud seemnete vees leota-

misel (10—15 g 100 g kohta) temperatuuris 40—50° tunni aja jooksul, võib soovitada (Drosdov, Dreiling) koliitide, enteriitide, hemokoliitide raviks. Annus 2—4 klaasi ekstrakti päevas.

* **SABADILLAE SEMINA,** sabadilliseemned, taimest *Sabadilla officinarum.* Toimeaine on veratriin, mis koosneb alkaloididest tsevadiinist ja veratridiinist. Sabadilliseemneid tarvitatakse välispidiselt keedisena (*Decoctum Sabadillae* 5,0 : 200,0) või sabadilliäädikana *(Acetum Sabadillae)* täitamise vastu. Sabadilliseemned on mürgised, sellepärast on tarvilik hoiduda sabadillipreparaatide sattumisest mao-sooletrakti (ägeda gastro-enteriidi ja südamelihase halvatuse oht). Välismaa päritoluga sabadilli asemel kasutatakse kodumaa päritoluga valget upsujuurikat *(Veratri rhizoma),* mis sisaldab alkaloidi proveratriini ja on toksiline putukatele.

Valget upsujuurikat võib tarvitada valge upsujuurika tinktuurina *(T-ra Veratri),* upsujuurika keedisena (20 osa juurikat 200 osale veele), valge upsujuurika seebina (10 osa valge upsujuurika tinktuuri ja 90 osa rohelist seepi) jt.

Rp. Aceti Sabadillae 100,0
DS. Karvadega kaetud kehaosadele hõõrumiseks täitamise puhul.

Rp. T-rae Veratri albi 30,0
DS. Välispidine.

SACCHARINUM SOLUBILE, lahustuv sahhariin, kristalloos, bensosulfimiid-naatrium on valge, vees ja alkoholis kergesti lahustuv kristalliline pulber. Omab magusat maitset, ületades sellepoolest 500-kordselt roosuhkrut.

Tarvitatakse suhkrumaitse aseainena suhkurtõbiste toidus ja mitmesuguste jookide magustamiseks.

Klaasitäie tee või tassitäie kohvi magustamiseks on sahhariini annus 0,02—0,05 g.

Organismis sahhariin ei muutu ja eritub täielikult 24 tunni jooksul.

SACCHAROMYCES CEREVISIAE, pärmseened, sisaldavad mitmesuguseid fermente (tsümaasi, proteaasi, maltaasi) ja B_1-vitamiini. Ferment-vitamiini preparaadina on pärmseentel võime tõsta teataval määral organismi üldvastupanu infektsioonide puhul; meditsiinis tarvitatakse furunkuloosi, roosi, düspepsia puhul vedelat õllepärmi (teelusikaviisi) või kuivpreparaati toruliini.

Torulin, toruliin, preparaat värskest õllepärmist, sisaldab mitmesuguseid fermente ja B_1-vitamiini.

Toodetakse tablettidena (tableti kaal 0,5 g).

Võetakse sisse ühe tableti viisi päevas 1 tund enne sööki.

SACCHARUM, roosuhkur, sahharoos on keemiliselt 1 osast viinamarjasuhkrust (glükoos, dekstroos) ja 1 osast puuviljasuhkrust (fruktoos, levuloos) koosnev disahhariid. Saadakse suhkrupilliroost

ja suhkrupeedist. Roosuhkur on valge, vees kergesti lahustuv pulber või tükid.

Tarvitatakse mitmesuguste siirupite valmistamiseks (vt.), kuulub *constituens*'ina pulbritesse ja tablettidesse.

SACCHARUM INVERSUM, invertsuhkur on glükoosi ja fruktoosi segu. Saadakse sahharoosi lõhustumisel happelises vesilahuses 75—80° temperatuuris. Hüpertoonilist invertsuhkrulahust (40%) süstitakse veenisisesi glükoosilahuse asemel.

SACCHARUM LACTIS, piimasuhkur, laktoos $C_{12}H_{22}O_{11}$ on 1 osast viinamarjasuhkrust ja 1 osast galaktoosist koosnev disahhariid. Piimasuhkrut saadakse piimavadakust. Valkjas kristalliline pulber. Lahustub 6 osas külmas ja 2½ osas keevas vees.

Piimasuhkrut tarvitatakse *constituens*'ina pulbrite valmistamisel. Piimasuhkru eelis võrreldes roosuhkruga seisab selles, et ta ei ole hügroskoopne ja seepärast võib teda segada kergesti niiskuvate ainetega.

Piimasuhkrut määratakse mõnikord lastele lahtistina (annus 10—20 g veega).

SACCHARUM UVICUM, viinamarjasuhkur, vt. *Glucosum.*

SAJODINUM, sajodiin, vt. *Jodum.*

SAL AMARUM s. ANGLICUM, inglissool, vt. *Magnesium sulfuricum.*

SAL BERTHOLLET, bertolee sool, vt. *Kalium chloricum.*

SAL CAROLINUM FACTITIUM, kunstlik karlsbadi sool. Selle koostisse kuuluvad: *Natrium sulfuricum siccum* — 22 osa, *Natrium bicarbonicum* — 18 osa, *Natrium chloratum* — 9 osa, *Kalium sulfuricum* — 1 osa. Vees lahustuv valge pulber. Lahus 6 g soola 1 l vees vastab naturaalsele karlsbadiveele.

Karlsbadi soola tarvitatakse lahtistina maksahaiguste ja sapikivide puhul.

Annus: 1—2 teelusikatäit klaasi sooja veega.

Rp. Salis carolini factitii 50,0
DS. 1 teelusikatäis klaasi sooja veega (võtta sisse hommikul tühja kõhuga).

Moršinskaja naturaalset mõrusoola (karlsbadi soola tüüpi) saadakse kuurort Moršini (Ukraina NSV) allikast. Selle koostisse kuuluvad: naatriumsulfaat ja vähestes kogustes magneesium- ja kaltsiumsulfaadid, samuti kaltsiumkarbonaat ja naatriumkloriid. Valge, mõru maitsega, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber.

Moršinskaja soola tarvitatakse lahtistina soolestiku-, maksa-, ainevahetuse haiguste puhul.

Annus: 1—2 teelusikatäit ½ klaasi veega ½ tundi enne sööki.

SAL SEIGNETTI, senjeti sool, vt. *Kalium bitartaricum.*

SALEP TUBERA, mitmesuguste käpaliste *(Orchis)* liikide mugulad, sisaldavad 48% lima.

Võetakse sisse katva ainena paksu lima kujul *(Mucilago Salep).*

SALIPYRINUM, salipüriin, vt. *Antipyrinum.*

SALITROPIN, salitropiin, vt. *Urotropinum.*

SALOLUM, salool, salitsüülhappe fenüülester, $C_6H_4 \cdot OH \cdot COO \cdot C_6H_5$, nõrgalt aroomne, hea maitsega valge kristalliline pulber, või peened värvuseta kristallid. Salool on vees peaaegu lahustumatu. Sissevõtmisel laguneb soolestiku leelises keskkonnas oma komponentideks — salitsüülhappeks ja fenooliks, mis avaldavadki soolestikus desinfitseerivat toimet. Selgemat antiseptilist efekti avaldab salool kuseteedesse, tema laguproduktide eritumisel uriiniga.

Tarvitatakse soolestiku, kuseteede antiseptikumina (tsüstiit, püeliit). Vahel tarvitatakse välispidiselt alkohollahustena suu loputusteks.

Sissevõtmiseks määratakse pulbritena ja tablettidena à 0,3—0,5—1 g mitu korda päevas.

Rp. Saloli 0,3
D. t. d. N. 6
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Saloli
Urotropini āā 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in capsulis amylaceis
S. 2—3 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Saloli 0,5
Extr. Belladonnae 0,01
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (püeliit, tsüstiit).

Rp. Saloli 3,0
Spiritus Vini ad 100,0
MDS. 1 teelusikatäis klaasile veele suuõõne loputuseks (angiin, stomatiit).

* **SALSOLIDINUM HYDROCHLORICUM,** salsolidiin on alkaloid taimest *Salsola Richteri.* Külmas vees raskesti, alkoholis kergesti lahustuvad läikivad kristallilised tahvlikesed. Keemiliselt ehituselt ja farmakoloogiliselt toimelt on salsolidiin lähedane salsoliinile ja salsoliini taoliselt omab hüpotensiivset toimet, ning tarvitatakse hüpertoonia raviks. Salsolidiini tarvitamisel täheldatakse nii maksimaalse kui ka minimaalse vererõhu mõõdukat alanemist, peavalu, peapöörituse, kõrvade kohisemise ja unetuse vähenemist. Neerutilise hüpertoonia puhul preparaat ei ole efektiivne.

Vastunäidustused salsolidiini tarvitamiseks: südame tegevuse dekompensatsioon ja rasked maksa ja neerude funktsiooni häired.

Annus: suu kaudu pulbrites à 0,03 g kolm korda päevas 10—15 päeva jooksul.

* **SALSOLINUM HYDROCHLORICUM,** alkaloid salsoliini hüdrokloriid, mis on eraldatud taimest *Salsola Richteri.* Salsoliin kujutab endast metüül-oksü-metoksü-tetrahüdroisokinoliini. Valge või nõrgalt kollakas pulber, mis lahustub 14 osas vees. Salsoliini vesilahused on püsivad ja steriliseeritavad.

Viimastel aastatel soovitatakse salsoliini hüpertoonia raviks. Salsoliini manustamisel täheldatakse lühiajalist vererõhu langust, peavalude kadumist, verejuurdevoolu vähenemist pähe, paraneb uni ja haige üldine enesetunne. Kõrvalnähte ei ole märgatud. Salsoliini määratakse sissevõtmiseks pulbrites à 0,03 g 3 korda päevas järjest 6—10 päeva jooksul järgneva vaheajaga 6—10 päeva. Salsoliinravi võib olla pikaajaline (kuude viisi). Salsoliini võib määrata ka nahaalusi 1—2 korda päevas 1 ml 1% lahust.

Vastunäidustused salsoliini tarvitamiseks on samad kui salsolidiini puhul.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Salsolini hydrochlorici 0,03
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

SALVIAE FOLIA, salveilehed, salvei. Ravisalvei *(Salvia officinalis)* taime kuivatatud lehed sisaldavad parkaineid, eeterlikke õlisid. Tarvitatakse salveileotist (1 teelusikatäis lehti kallata üle klaasi keeva veega, lasta tõmbuda 20 minutit, jahutada, kurnata) kootava ja pehmendava vahendina. Määratakse välispidiselt suu ja kurgu loputusteks ning hautisteks.

* **SALVECRISINUM,** salvekrisiin (sün. *sanokrüsiin*), kullapreparaat, keemiliselt on auro-naatriumtiosulfaat. Värvuseta, vees kergesti lahustuvad läikivad kristallid, sisaldavad 37,4% kulda.

Salvekrisiin kuulub kemoterapeutiliste preparaatide rühma, mida soovitati tuberkuloossete ja teiste nahahaiguste raviks (punane söötraig, induratiivne nahatuberkuloos, leishmanioos).

Määratakse veenisisesi annuses 0,05—0,25 g 3—5 ml destilleeritud (steriilse) veega. Süstimisi tehakse 1 kord 6—10 päeva tagant. Ravikuur 10—12 veenisisest süstimist. Kõrvalnähuna on vahel võimalikud stomatiit või nahalööbed.

Salvekrisiini väljastatakse ampullides, sisaldusega 0,05—0,1——0,2—0,25 ja 0,5 g preparaati.

Vt. samuti *Crisanolum.*

SAMBUCI FLORES, leedripuuõied (taime *Sambucus nigra* õisikud), sisaldavad vaikparkaineid, eeterlikke õlisid, väävlit, palderjanhapet. Rahvameditsiini kogemuste kohaselt võib olla soovitatud sissevõtmiseks adstringeerijana, higileajava vahendina ja kerge lahtistina, välispidiselt suuõõne loputuseks ja hautisteks.

Tarvitatakse leotisena: 1 supilusikatäis leedripuuõisi kallatakse üle klaasi keeva veega, lastakse tõmbuda 20 minutit, lastakse settida ja kurnatakse. Annus: 1/4 klaasi 3—4 korda päevas 15 minutit enne sööki.

SANALBINUM, sanalbiin on punanupu tanniidide ja protalbiinhappe ühend. Võetakse sisse tanniinipreparaatide asendajana. Annus: 0,3—1 g mitu korda päevas.

SANCAPHENUM, sankafeen on 0,016 g santoniini, 0,0065 g kalomeli ja 0,016 g fenoolftaleiini sisaldavad tabletid. Tarvitatakse askaridoosi raviks. Ravi kestus 2 päeva.

Ravi sankafeeniga: eelmisel õhtul tehakse puhastusklistiir või antakse lahtistit (purgeen, rabarber, viini jook). Järgmisel hommikul peale kerget einet (tass teed tükikese leivaga) antakse ööpäevane annus tablette kahes osas 1/2-tunnilise vaheajaga. Pärast tablettide sissevõtmist ei tohi süüa 2 tunni vältel. Õhtul antakse kerget lahtistit — purgeeni, viini jooki, rabarbrit (mitte soollahtistit). Järgmisel päeval viiakse läbi ravi samas järjekorras.

Sankafeentablette määratakse olenevalt vanusest järgmistes annustes:

Vanus	Tablettide arv 1 päeva kohta	Tablettide arv ravikuuriks (2 päeva)
2—3 aastat	2	4
4—6 „	3	6
7—9 „	4	8
10—12 „	5	10
13—16 „	6—7	12—14
17 aastat ja üle selle . .	8—10	16—20

Ravi ajal sankafeeniga soovitatakse tarvitada riivitud ja vedelat toitu: teed, kohvi, piima, piimapudru, suppisid, hakitud hautatud liha, pehmet muna. Keelatud on tarvitada vürtsitatud, soolast ja haput toitu.

Vastunäidustused: ägedad palavikulised haigestumised, neeruhaigused.

SANGUISORBAE RADIX, punanupujuur. Punanupp on kogu NSV Liidus laialdaselt levinud mitmeaastane rohttaim. Punanupujuur sisaldab parkaineid — gallotanniide (kuni 25%) ja C-vitamiini.

Rahvameditsiinis soovitatakse punanupujuurekeedist k o o t a v a v a h e n d i n a kõhulahtisuse ja vereköhimise puhul. Võib sisse võtta alkohoolse vedelekstraktina (3—4 korda päevas 30—50 tilka) ja keedisena (10,0, 30,0—200,0) supilusikaviisi 2—3 tunni järel (Jablokov).

* **SANTONINUM,** santoniin on ussirohu, ussipuju — *Artemisia Cina* (Kasahstan) — kuivatatud õisikute toimeaine. Värvuseta, lõhnata, mõru maitsega läikivad tahvlikesed (muutuvad valguse toimel

kollaseks). Lahustuvad raskesti vees, kuid kergemini alkoholis ja kloroformis. Santoniin kuulub soolenugilistevastaste vahendite rühma ja toimib spetsiifiliselt ümarusside vastu (maatussid, askariidid).

Santoniini tarvitatakse peamiselt ümarusside — *Ascaris lumbricoides* ja *Ankylostomum duodenale* — väljutamiseks.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja tablettides eriskeemi kohaselt.

Annus täiskasvanuile on 3 korda päevas 0,05—0,1 g.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,4 g.

Santoniini doseering

Vanus	Ühekordne annus grammides
2—3 aastat	0,01—0,015
4—5 „	0,02—0,025
6—7 „	0,03—0,035
8—9 „	0,04—0,045
10—12 „	0,05—0,06
12—14 „	0,06—0,07
15—16 „	0,08

S a n t o n i i n i g a r a v i m e e t o d: santoniini määratakse tablettidena või pulbrina 3 korda päevas 2 päeva vältel ühe allpool toodud meetodi kohaselt.

I meetodit soovitatakse täiskasvanuile ja lastele üle 4 aasta. Santoniini võetakse sisse tühja kõhuga või peale kerget einet (tee tükikese leivaga) üks pulber tunnis. Tund aega pärast kolmanda pulbri sissevõtmist antakse lahtistit. Tund aega peale lahtistit kerge eine.

II meetodit soovitatakse nõrgestatud isikutele ja lastele alla 4 aastat. Santoniini antakse ühtlaselt 3 korda päevas 4-tunniliste vaheaegadega, umbes 3 tundi pärast sööki ja 1 tund enne järgmist sööki (näiteks kell 8 — eine, kell 11 — santoniin, kell 12 — eine, kell 15 — santoniin, kell 16 — lõuna, kell 19 — kolmas pulber santoniini), lahtisti antakse ööseks. Reeglina tuleb eelmisel päeval pidada dieeti ja ööseks sisse võtta lahtistit.

Järgnevaks nugiliste väljutamiseks soolestikust määratakse üht alljärgnevaist lahtisteist: naatriumsulfaati (30—40 g), viini jooki (4 supilusikatäit), rabarbripulbrit (viimast üheaegselt santoniiniga, seda 10-kordselt ületatavates annustes) või lagritsa-liitpulbrit.

Lastele vähendatakse lahtisti annust vastavalt vanusele.

Santoniini väljastatakse pulbrites ja tablettides *(Tabulettae Santonini)* 0,02 ja 0,05 g santoniini sisaldusega ja *sankafeen* tablettidena; iga tablett sankafeeni sisaldab: santoniini 0,016 g, kalomeli 0,0065 g, fenoolftaleiini 0,016 g.

Märkus: Pärast santoniini sissevõtmist muutub uriini värvus kollaseks või kollakas-punaseks.

Santoniini üledoseerimisel on võimalikud mürgistuse nähud: oksendamine, kõhulahtisus, hingamise ja südametegevuse pärssimine, ksantopsia, krambid. Esmaabi mürgistusel: soollahtistid, klistiirid, hingamiskeskust ja südametegevust erutavad ained.

Rp. Santonini 0,05 (kuni 0,1)
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. Tarvitada arsti ettekirjutuse kohaselt.

Rp. Santonini 0,03
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. Tarvitada arsti ettekirjutuse kohaselt (6-aastasele lapsele).

SAPO MEDICATUS, meditsiiniline seep on rasvhapete naatriumisool, saadakse searasva ja päevalilleõli segu keetmisel naatriumleelisega. Valge värvusega, vees ja alkoholis lahustuv pulber. Tarvitatakse enamikus *constituens*'ina pillide valmistamisel.

SAPO VIRIDIS s. SAPO KALINUS VIRIDIS, roheline (kaalium-) seep. Saadakse kanepiõli seebistamisel kaaliumleelise lahusega. Pehme tumepruun või roheline mass, mis lahustub vees ja alkoholis.

Rohelist seepi tarvitatakse naha puhastamiseks, peale selle kasutatakse seebipiirituse, *Spiritus saponatus* ja karbool-seebilahuse (vt. *Phenolum)* valmistamiseks.

SCHIZANDRA CHINENSIS, hiina sidrunväändik. Puitunud liaan magnoolialiste sugukonnast. Levikuala on Amuuri- ja Ussuurimaal.

Ravi otstarbeks kasutatakse enamasti sidrunväändikuvilju ja -seemneid. Nad sisaldavad sidrun-, õun- ja viinhapet, eeterlikku ja rasvõli, suhkrut ning parkaineid.

Sidrunväändikupreparaadid mõjuvad erutavalt hingamisse ja alandavad vererõhku veresoonte laiendamise tõttu. Sissevõetult soodustab sidrunväändik kestvamat jõu säilitamist raske tööga tegelevatel isikutel, sageli tõstab tööjõudlust ja kõrvaldab unisuse.

Sidrunväändikku tarvitatakse liigväsimuse ja unise oleku puhul. Selle toime algab 30—40 minutit pärast sissevõtmist ja püsib, nõrgenedes aeglaselt, 4—6 tundi (R. Rossiiski). Sidrunväändikku soovitatakse tarvitada mitte üle 2 korra ööpäevas. Kumulatsiooni nähteid ei anna 15—30-päevasel tarvitamisel.

Sidrunväändikuseemnete tinktuuri määratakse 30—40 tilka

üheks annuseks. Annus pulbritena ja tablettidena (sidrunväändikumarjad) 1—1,5 g; leotisena või keedisena 5—10 g 100 ml veele.

Sidrunväändiku preparaadid on vastunäidustatud tugeva erutuse puhul. Vt. samuti *Phenaminum.*

* **SCILLAE BULBUS,** merisibul. Toimeaine on glükosiid stsillareen. Merisibulapreparaadid avaldavad südame-veresoonte süsteemi sõrmkübara ainete taolist toimet, omades sellejuures tõhusamalt väljendatud diureetilist efekti.

Tarvitatakse mõnedel südamehaigestumiste juhtudel sõrmkübara asendajana (terapeutiline efekt avaldub varem ja möödub kiiremini).

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

Rp. Inf. bulbi Scillae 2,0 : 180,0
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Bulbi Scillae pulv.
Succi et pulv.
Liquiritiae āā 3,0
M. f. pil. N. 30
DS. 3 korda päevas 1 pill.

** **SCOPOLAMINUM HYDROBROMICUM,** skopolamiinhüdrobromiid. Skopolamiin on alkaloid, mis esineb koos atropiiniga karumustika, pöörirohu ja okasõuna taimedes. Vees kergesti lahustuvad, mõrumaitselised, värvusetud läbipaistvad kristallid. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub atropiini rühma (parasümpatikotroopne mürk). Skopolamiin erineb atropiinist suurema mürgisusega ja kesknärvisüsteemi pärssiva toimega (millega on seletatav selle sedatiivne, valutustav ja uinutav efekt).

Skopolamiini tarvitatakse ägeda psüühilise erutuse puhul, värihalvatuse *(paralysis agitans)* puhul, entsefaliidijärgse parkinsonismi raviks, meritõve ja õhuhaiguse raviks, samuti valutustava vahendina (ühendamisel morfiiniga või omnopooniga) kirurgias (kloroform- või eeternarkoosi eel) ja sünnitusabis.

Skopolamiini määratakse lahustena sissevõtmiseks ja nahaalusi süstimiseks. Terapeutiline annus on 0,0002—0,0004 g või 0,5—1 ml 0,5% lahust.

Suurim ühekordne annus — 0,0005 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,0015 g.

Vt. samuti *Aëron.*

Rp. Scopolamini hydrobromici 0,005
Extr. Opii 0,1
Aq. destill. 100,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 teelusikatäis.

Rp. Sol. Scopolamini hydrobromici 0,05% — 1,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Nahaalusi 0,25—0,5 ml (liigutusliku ja psüühilise erutuse puhul).

Rp. Sol. Scopolamini hydrobromici 0,1% — 5,0
Sol. Atropini sulfurici 0,1% — 5,0
Sol. Morphini hydrochlorici 1% — 5,0
MDS. 2 korda päevas 3—5 tilka (parkinsonismi puhul).

Rp. Scopolamini hydrobromici 0,01
Morphini hydrochlorici 0,1
Aq. destill. 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Nahaalusi à 0,5 ml (vaimuhaigete liigutuslikul erutusel).

Rp. Scopolamini hydrobromici 0,0025
Omnoponi 0,05
Ephedrini hydrochlorici 0,125
Aq. destill. 5,0
M. Sterilisetur!
DS. Nahaalusi à 1 ml valu vaigistamiseks; raskete traumade ja haavamiste puhul põhinarkoosina; psühhiaatrilises praktikas tugeva erutusseisundi puhul.

* **SECALE CORNUTUM,** tungaltera on kõrsviljadel, peamiselt rukkil, parasiteeruva seene *Claviceps purpurea* puhkestaadium (sklerootsium). Välimuselt on tungalterad kolmekandilised (2—4 cm pikad), käävjad mustad kasvud või sarvekesed. Toimeained: alkaloidid ergotoksiin, ergotamiin ja ergometriin.

Tungaltera terapeutiline tähtsus põhineb tema võimel esile kutsuda emaka rütmiliste kokkutõmmete kiirenemist ja tugevdamist ning tõsta selle toonust; eriti tundlik tungaltera suhtes on sünnitaja emakalihaskond. Manustamisel suu kaudu algab toime 10—30 minuti pärast ja kestab 2—3 tundi.

Tungaltera ja tema preparaate tarvitatakse peamiselt sünnitusabi-günekoloogilises praktikas, emaka atoonia ja emaka verejooksude puhul ja nimelt:

a) sünnitusjärgsel perioodil verejooksu sulgemiseks ja emaka kokkutõmmete tugevdamiseks, kui platsenta on eemaldatud ja samuti emaka involutsiooni tugevdamiseks;

b) rohkete menstruatsioonide (menorraagiate) ja metrorraagiate puhul. Veresooni ahendava toime tõttu leiab tungaltera vahel tarvitamist veresoonte atoonia puhul ja verejooksude puhul siseelundeist.

Tungaltera tarvitamine on vastunäidustatud raseduse ja sünnituse ajal.

Tungaltera määratakse sissevõtmiseks pulbritena 3—4 korda päevas à 0,3—0,5 g või leotisena (1:30) 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 5 g.

Tungalterapreparaadid:

* 1. **Extractum Secalis cornuti fluidum,** tungaltera-vedelekstrakt on punakaspruuni värvusega läbipaistev vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks 15—20 tilka üheks annuseks.

Suurim ühekordne annus — 25 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 50 tilka.

* 2. **Extractum Secalis cornuti,** tungalteraekstrakt, paksu konsistentsiga, vees kergesti lahustuv.

Määratakse pulbrites, pillides ja lahustes à 0,05—0,1 g.

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

Nahaalusteks süsteteks toodetakse preparaati nimetusega *Ergotinum* või *Extractum Secalis cornuti pro injectione* (ampullid à 1 ml), mis on puhastatud 10% tungaltera vesiekstrakt.

3. **Secalen,** sekaleen on ballastainetest puhastatud ja bioloogiliselt standardiseeritud tungaltera vedel vesiekstrakt.

Määratakse sissevõtmiseks 2—3 korda päevas 15—20 tilka ja nahaalusi à 1 ml.

Väljastatakse pudelites ja ampullides (à 1 ml).

Suurim ühekordne annus — 20 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 60 tilka.

4. **Gynergen,** günergeen, alkaloid ergotamiini viinhappesool. Määratakse sissevõtmiseks tablettides (à 0,001 g) ja nahaalusi steriilse lahusena ampullides à 1 ml (= 0,5 mg günergeeni).

Vt. samuti *Hydrastis canadensis, Polygonum hydropiper, Stypticin, Viburnum opulus, Cornusolum.*

Rp. Pulv. Secalis cornuti 0,3—0,5
D. t. d. N. 12 in charta cerata
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Extr. Secalis cornuti 2,0
Pulv. et succi Liquiritiae
q. s. ut f. pil. N. 30
DS. 3 korda päevas 1 pill.

Rp. Ergotini 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. Nahaalusi à 1 ml.

Rp. Secaleni 1,0
D. t. d. N. 6 in amp.
S. 1—2 korda päevas à 1 ml nahaalusi.

Rp. Inf. Secalis cornuti 5,0 : 180,0
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Extr. Secalis cornuti fluidi 20,0
DS. 3 korda päevas 15 tilka.

Rp. Secaleni 15,0
DS. 3 korda päevas 15 tilka.

SENEGAE RADIX, seenegajuur taimedelt *Polygala sibirica* ja *Polygala senega.* Toimeaine on saponiin senegiin, mis põhjustab seenega ärritavat ja rögalahtistavat toimet.

Seenegajuurt võetakse sisse leotisena ja keedisena (à 0,3—1 g mitu korda päevas) hingamisteede põletikuliste protsesside puhul (bronhiidid, bronhopneumooniad), bronhiaallima eraldamist soodustava vahendina ja sellega rögastamise kergendajana.

Rp. Decocti rad. Senegae 5,0:180,0
Sir. Althaeae ad 200,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 supilusikatäis (rögalahtistav vahend).

Rp. Decocti Senegae sibiricae 8,0 : 200,0
DS. 3 korda päevas 1—2 supilusikatäit.

Rp. Inf. rad. Senegae 6,0 : 180,0
Liq. Ammonii anisati 3,0
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. 3—4 tunni järel 1 supilusikatäis.

SENNAE FOLIA, sennalehed, aleksandrilehed. Sennalehti saadakse kahelt taime liigilt: *Cassia acutifolia* ja *Cassia angustifolia;* kultiveeritakse NSV Liidus ja Indias, kasvab Aafrikas. Sennalehed sisaldavad antraglükosiidi katartiini ehk krüsofaani, mis eraldab soolestikus katartiin- ehk krüsofaanhapet; viimasel on jämesoole motoorset funktsiooni toniseeriv ja suurendav toime. Sennalehti võetakse sisse (à 0,5—3 g), kui lahtistit, külma leotisena, sagedamini senna-liitleotisena: *Inf. Sennae compositum,* viini jook on pruun läbipaistev vedelik, mille koostisse kuuluvad peale sennalehtede senjeti sool, puhastatud mesi ja alkohol.

Viini jooki määratakse täiskasvanuile 1—3 supilusikatäit korraga, lastele 1 teelusika- kuni 1 dessertlusikatäis.

Senna kuulub ka lagritsa-liitpulbri, *Pulv. Liquiritiae compositus,* koostisse.

Rp. Inf. Sennae compositi 30,0
DS. Korraga sisse võtta.

Rp. Inf. foliorum Sennae
10,0 : 150,0
Sir. Rhei ad 180,0
MDS. Hommikul ja õõseks
1 supilusikatäis.

SEPTOFLAVINUM, septoflaviin. Septoflaviin (sünteseeritud VNIHFI poolt) on akridiinirea derivaat ja kujutab endast diamiinakridiin-sulfaati. Oranži värvusega, vees halvasti lahustuv pulber. Septoflaviin on aktiivne antiseptikum ja omab tugevat bakteriostaatilist toimet. Trüpaflaviinist vähem toksiline.

Septoflaviini soovitatakse haavade raviks 0,1% lahusena soojas vees või füsioloogilises lahuses, sidemete niisutamiseks. Paiksel manustamisel septoflaviin kudesid ei ärrita.

Samuti soovitatakse septoflaviini ka veterinaar-praktikas lammaste hemosporodioosi ja hobuste nuttalioosi raviks (veenisisesi 0,5% vesilahusena).

Vt. samuti *Flavacridinum, Rivanolum.*

SERGOSINUM, sergosiin (sün. *abrodiil*), monojoodmetaansulfohapu naatrium on valge, lõhnata kristalliline pulber, lahustub vees hästi, sisaldab 54% joodi.

Sergosiini tarvitatakse kontrastainena neeruvaagna, kuseteede ja kusepõie röntgenograafias ja röntgenoskoopias.

Teda süstitakse (aeglaselt) veenisisesi 30—50% lahusena à 20—30 ml. Esimest ülesvõtet tehakse 7—10 minuti möödumisel

peale lahuse süstimist, teist — 20 kuni 25 minuti pärast ja kolmandat — 30 kuni 45 minuti pärast.

Vastunäidustused sergosiini tarvitamiseks: nefriidid, nefroosonefriidid, kopsutuberkuloosi aktiivne vorm, türeotoksikoos, idiosünkraasia joodi suhtes.

Rp. Sergosini 30,0
DS. Röntgenoskoopiaks (arsti kätte).

SINAPIS NIGRA, must sinep, vt. *Charta Sinapis, Oleum Sinapis aethereum* ja *Spiritus Sinapis.*

SIROLINUM, vt. *Thiocolum.*

SIRUPUS ALTHAEAE, alteesiirup, vt. *Althaeae radix.*

SIRUPUS AURANTII CORTICIS, pomerantsikooresiirup, vt. *Aurantii fructus cortex.*

SIRUPUS CERASI, kirsisiirup. Valmistatakse kirsimahlast (38 osa) ja suhkrust (62 osa). Läbipaistev tume, kirsipunase värvuse, meeldiva lõhna ja maitse ning happelise reaktsiooniga vedelik. Tarvitatakse mikstuurides *corrigens'*ina.

SIRUPUS CITRI UNSHIU, mandariinikooresiirup, valmistatakse 15 osast mandariinikooretinktuurist ja 85 osast suhkrusiirupist. Tarvitamine: vt. *Sirupus Aurantii corticis,* pomerantsikooresiirup.

SIRUPUS FERRI JODATI, joodrauasiirup, vt. *Ferrum.*

SIRUPUS IPECACUANHAE, oksejuuresiirup, vt. *Ipecacuanhae radix.*

SIRUPUS LIQUIRITIAE, lagritsasiirup, vt. *Liquiritiae radix.*

SIRUPUS RHEI, rabarbrisiirup, vt. *Rhei rhizoma.*

SIRUPUS RUBI IDAEI, vaarikasiirup, valmistatakse vaarikamahlast (38 osa) ja suhkrust (62 osa). Läbipaistev erepunase värvusega, meeldiva lõhnaga, magus-hapu maitsega vedelik.

Tarvitatakse mikstuurides maitse parandamiseks.

SIRUPUS SIMPLEX, suhkrusiirup, valmistatakse 64 osast suhkrust ja 36 osast veest. Läbipaistev, lõhnata, magusa maitsega värvuseta vedelik. Tarvitatakse mikstuurides *corrigens'*ina.

SOLBIS, solbis on steriilne fenüül-etüüläädikhapu vismuti ja letsitiini lahus virsikutuumaõlis. Kollane õline vedelik. Sisaldab 4% vismutit. Preparaat süüfilise raviks.

Tarvitatakse lihasesisesi à 1 ml üle 2 päeva.

Vt. samuti *Bijodaminum, Bijochinolum, Bismoverolum.*

SOLUSURMINUM, solusurmiin, vt. *Stibium.*

SOLUTIO ARSENICALIS FOWLERI, fauleri lahus, vt. *Arsenicum.*

SOLUTIO DAKIN, Dakini lahus, vt. *Chlorum.*

SOLUTIO LUGOLI, Lugoli lahus, vt. *Jodum.*

SOLUTIO NATRII CHLORATI ISOTONICA, füsioloogiline lahus, vt. *Natrium chloratum.*

SOLUTIO RINGER-LOCKE, Ringer-Locke lahus, vt. *Natrium chloratum.*

SOLUTIO VLEMINCKXI, Vleminckxi lahus, kujutab endast kaltsiumpolüsulfiidide lahust. Soovitati sügeliste ja keratooside raviks.

SOLVENT, solvent on kergeõli vedel fraktsioon, mis saadakse kivisöetõrva destilleerimisel; saadakse samuti naftast. Peatoimeaineks on dimetüülbensool (ksülool). Solvent on läbipaistev vedelik, millel on tõhus insektitsiidne toime.

Solventi tarvitatakse desinsektsiooniks täide, lutikate, kirpude jt. tõrjel.

* **SONBUTALUM,** sonbutaal (sün. *pernoktoon),* butüül-β-broomallüülbarbituurhappe naatriumisool on vees, alkoholis ja eetris lahustuv valge või kollakas pulber. Sonbutaal kuuiub uinutite ja narkootiliste ainete rühma.

Tarvitatakse kirurgilises praktikas nahaalusi, lihase- ja veenisisesi põhinarkootikumina, sagedamini aga sünnitusabis sünnituste valutustamiseks.

Väljastatakse ampullides, mis sisaldavad 5 ml 10% lahust.

Rp. Sol. Sonbutali 10% — 5,0
D. t. d. N. 2 in amp.
S. Veenisisesi 2 ml.

** **SOVARSENUM,** sovarseen. Keemiliselt struktuurilt kuulub orgaaniliste arseeniühendite hulka ja on ühest osast oksü-amiinfenüül-dikloorarsiinhüdrokloriidist ja 3,2 osast trinaatriumtsitraadist koosnev ühend. Sisaldab 25,3% kolmevalentset arseeni. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub sovarseen *novarsenooli* tüüpi preparaatide rühma ja omab tugevat kemoterapeutilist toimet protozoade (spiroheedid, spirillid) poolt esilekutsutud haigestumiste suhtes. Sovarseen erineb mafarseenist vähema arseeni sisalduse poolest ja arseeniga seotud hapniku klooriga asendamise poolest. Viimastel aastatel uuritakse sovarseeni laialdaselt ja tarvitatakse süüfilise kõikide vormide raviks.

Sovarseen on valge või kollakas, vees ja alkoholis lahustuv pulber. Väljastatakse ampullides. Tema efektiivne annus süüfilise raviks on novarsenooliannusest 5—10 korda väiksem ja seepärast manustatakse haige organismi ning tsirkuleerib seal vähem arseeni. Sovarseen eritub organismist novarsenoolist kiiremini.

Sovarseeni algannus on 0,045 g. Järgnevatel manustamistel suurendatakse annust aegamööda kuni piirannuseni — 0,07 g.

Süstitakse ainult veeni steriilse destilleeritud veega valmistatud lahust.

Küsimus sovarseeni terapeutilisest efektiivsusest, tema osatähtsusest süüfilise arseenravimite rühmas selgub peale kogemuste kokkuvõtmist, mis on saadud nõukogude kliinikutes mitmesuguste süüfilise vormide ravimisel selle preparaadiga. Sovarseeni rakenda-

mist viiakse läbi NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi eriinstruktsiooni kohaselt.

** **SOVCAINUM,** sovkaiin (sün. *perkaiin)* on keemiliselt α-butoksütsinhoniinhappe dietüülamiin-etüülamiidi hüdrokloriid. Valge kristalliline pulber. Lahustub kergesti vees, alkoholis, atsetoonis ja bensoolis. Sovkaiinilahuseid steriliseeritakse temperatuuris 100° 30 minuti jooksul. Paiksel manustamisel halvab sovkaiin tundenärvide lõpmeid ja kutsub esile paikset anesteesiat.

Sovkaiin kuulub novokaiini rühma paikselt anesteseerivate vahendite hulka ja teda tarvitatakse:

1. Infiltratsioonanesteesiaks (songa, apendektoomia, hemorroidi, roiete resektsiooni jt. operatsioonide puhul) lahusena 1 : 5000 50—100 ml koguses.
2. Roomavaks infiltratsioonanesteesiaks Višnevski meetodi järgi.
3. Seljaaju anesteesiaks (eriti soovitav) 0,3—0,5 ml 1% lahust.
4. Uroloogilises praktikas ureetra ja kusepõie limaskesta anesteesiaks lahusena 1:2000.

Sovkaiinil on novokaiinist märksa suurem anesteseeriv võime (15—25-kordne), kuid samal ajal on toksilisem. Võimaliku kollapsi ennetamiseks, sovkaiini tarvitamisel seljaaju anesteesiaks, soovitatakse süstida nahaalusi 10—15 minutit enne operatsiooni 1 ml 5% efedriinilahust.

Suurim ühekordne annus seljaajukanalisse 0,005 g.

Sovkaiini väljastatakse pulbrina, samuti ampullides à 1 ml 1% lahust ja à 2 ml 0,5% lahust.

Vt. samuti *Novocainum, Thiocainum, Dicainum.*

Rp. Sol. Sovcaini 0,5% — 2,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Paikseks tuimastamiseks.

SOVCHINET, sovkineet, vt. *Chininum.*

SPECIES LAXANS — lahtistav tee, mille koostisse kuulub sennalehti — 4 osa, senjeti soola — 1 osa, aniisiseemneid — 1 osa, ristiköömneid (apteegitilli) — 1 osa ja leedripuuõisi — 3 osa. Lastakse tõmbuda 2 supilusikatäit klaasi veega ja võetakse sisse 1—2 annusena.

SPECIES PECTORALIS, rinnatee on liittee, mille koostisse kuuluvad *Radix Althaeae, Radix Liquiritiae, Semen Anisi* jt.

Võetakse sisse pehmendava ja rögalahtistava vahendina. Keedetakse 1 supilusikatäis 1—2 klaasi veega.

SPERMINUM *(Spermol),* spermiin (spermool) on elundipreparaat, veiste munanditest saadud vedel alkoholtõmmis. Enteraalsel ja parenteraalsel manustamisel avaldab spermiin südame-veresoonte ja lihaste süsteemidesse toniseerivat mõju.

Tarvitati üldnõrkuse puhul, eriti aga nakkushaiguste-järgse rekonvalestsentsi, neurasteenia, südame müasteenia, vanadusnõrkuse puhul jm.

Määrati sissevõtmiseks tilkadena (30—40 tilka korraga), tablettidena (0,3 g korraga) 3 korda päevas enne sööki ja nahaalusi à 1 ml.

Väljastati pudelites (30 ml), tablettides à 0,3 g ja ampullides à 1 ml.

Vt. samuti *Methyltestosteronum.*

SPHAEROPHYSINUM BENZOICUM, sfärofüsiinbensoaat. Sfärofüsiin on alkaloid, mida saadakse taimest *Sphaerophysia salsula.* Sfärofüsiin laiendab keha veresooni ja alandab vererõhku. Need sfärofüsiini omadused lubavad soovitada teda hüpertoonia raviks kõrvuti salsoliiniga. Ühtlasi avaldab sfärofüsiin aktiivset toimet emaka lihaskonda, tugevdades selle kokkutõmbeid. Arvatavasti leiab ta rakendamist sünnitusabi praktikas sünnitusjärgsete emaka verejooksude puhul.

Sfärofüsiini võetakse sisse 3 korda päevas 0,03 g korraga või süstitakse nahaalusi 1—2 korda päevas 1—2 ml 1% lahust.

SPIRAMINUM, spiramiin (sün. *neospiraan),* ftaalhappe bisdietüülamiid, valged kristallid, mis lahustuvad hästi külmas vees. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub spiramiin hingamise ja vereringe stimulaatorite rühma, ning soovitatakse hingamise ja südame-veresoonte tegevuse aktiivse erutajana mitmesuguste komatoossete seisundite, asfüksiate puhul, mürgistuste puhul süsinikoksüüdiga, narkootikumidega, uinutitega. Süstitakse veenisisesi või lihasesisesi annuses 0,1—0,2 g füsioloogilise lahuse 3—5 ml-s.

SPIRITUS AETHEREUS, hoffmanni tilgad, vt. *Aether aethylicus.*

SPIRITUS CAMPHORATUS, kampripiiritus, vt. *Camphora.*

SPIRITUS FORMICICUS, sipelgapiiritus, valmistatakse 19 osast alkoholist (70°) ja 1 osast sipelghappest. Tarvitatakse nahka ärritava vahendina.

SPIRITUS LAVANDULAE, lavendlipiiritus, 1% lavendliõlilahus 90° ja 70° alkoholi segus on läbipaistev, värvuseta vedelik.

Tarvitatakse aroomse *corrigens*'ina tilkades ja hõõrumisvedelikes.

SPIRITUS MENTHOLI, mentoolpiiritus, vt. *Mentholum.*

SPIRITUS SAPONATUS, seebipiiritus, vt. *Sapo viridis.*

SPIRITUS VINI 95°, *Spiritus Vini* 90°, *Spiritus Vini* 70° ja *Spiritus Vini dilutus* (40°), vt. *Alcohol aethylicus.*

SPIROCID, spirotsiid, vt. *Osarsolum.*

STIBIUM, antimon, Sb. Antimoniühendid toimivad paikselt ärritavalt, suurtes annustes aga söövitavalt. Süstimisel verre avaldavad etiotroopset efekti spiroheetide, trüpanosoomide ja plasmoodiumide poolt esilekutsutud haigestumiste suhtes. Viimaseid antimoni omadusi uuritakse käesoleval ajal.

Antimonipreparaate tarvitatakse oksendamisvahenditena ja peamiselt rögalahtistava vahendina.

Antimonipreparaadid:

* **Stibio-Kalium tartaricum s. Tartarus stibiatus,** kaaliumantimonüültartraat, okseviinakivi, valge kristalliline pulber, mis raskesti lahustub vees (1 : 17). Manustamisel *per os* ärritab mao limaskesta ja kutsub esile reflektoorset oksendamist. Määratakse harva oksendamisvahendina pulbris ja lahuses (annus 0,02—0,1 g). Oksendamisvahendina jäävad antimonipreparaadid toimelt maha apomorfiinist ja vasksulfaadist (kestev iiveldus, imendumise ja üldtoksilise toime oht).

Suurim ühekordne annus oksendamisvahendina — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus oksendamisvahendina — 0,3 g.

Stibium sulfuratum aurantiacum, antimonpentasulfiid, Sb_2S_5 on oranžpunase värvusega, lõhnata kohev pulber, ei lahustu vees ega alkoholis. Vahel määratakse rögalahtistava vahendina pulbrites à 0,03—0,1 g mitu korda päevas.

Solusurminum, solusurmiin on orgaaniline antimonipreparaat, analoogne solustibosaanile. Solusurmiin on viievalentse antimoni ja glukoonhappe kompleksühendi naatriumisool, sisaldab 20—22% antimoni. Vees kergesti lahustuv valge pulber. Solusurmiini vesilahused on püsivad, säilitamisel ei lagune.

Solusurmiini soovitatakse lastele naha ja vistseraalse leishmanioosi raviks.

Preparaadi raviefektiivsus on kliinilise uurimise staadiumis.

Rp. Stibii sulfurati aurantiaci 0,02
Ammonii chlorati
Sacchari āā 0,25
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3 korda päevas 1 pulber
(rögalahtistav vahend).

STIGMATUM MAYDIS, maisi-emakasuudmed. Mais on üheaastane taim, kultiveeritakse NSV Liidu lõunarajoonides ja Gruusia NSV-s. Rahvameditsiinis soovitatakse maisi-emakasuudmeid sappiajava ja diureetilise vahendina (keedetakse teeks ja tarvitatakse 4—5 korda päevas supilusikaviisi). Maisi-emakasuudmed sisaldavad stigmasterooli, eeterlikke ja rasvõlisid, saponiine, vaikuning vitamiine C ja K. Manustamisel suu kaudu suurendab vedelekstrakt sapinõristust, vähendab sapi viskoossust ja erikaalu.

Soovitatakse sappiajava vahendina krooniliste koletsüstiitide, kolangiitide, sapikivindi puhul leotise (20,0 : 200,0) ja ekstraktina.

Preparaat *Extractum Stigmatis maydis fluidum;* annus 40—50 tilka 2—3 korda päevas. Uurimised (Mihlin D. M.) on näidanud samuti, et preparaat maisi-emakasuudmetest suurendab protrombiini sisaldust veres ja kiirendab vere hüübimist. See õigustab maisiemakasuudmete soovitamist verejooksu sulgeva vahendina.

Vedelekstrakti määratakse 30—40 tilka 3—4 korda päevas.

Rp. Extr. Stigmatis maydis fluidi 30,0
DS. 3 korda päevas 40 tilka korraga.

* **STRAMONII FOLIA,** okasõuna *(Datura Stramonium)* lehed. Okasõunalehed sisaldavad alkaloidi hüostsüamiini, samuti teisi selle rühma alkaloide ja kuuluvad suitsetamispulbrite *(Asthmatol)* ja sigarettide koostisse, mis leiavad tarvitamist bronhiaalastma raviks (sissehingamine).

Suurim ühekordne annus — 0,2 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,6 g.

Rp. Fol. Stramonii
Fol. Belladonnae āā 6,0
Kalii nitrici 15,0
M. f. pulv.
DS. Ära põletada pool teelusikatäit ja suitsu sisse hingata (bronhiaalastma puhul).

* **STREPTOCIDUM ALBUM,** valge streptotsiid (sün. *sulfaniilamiid, streptosoon, prontalbiin)* para-amiinbensoolsulfoonamiid. Keemiliselt struktuurilt on valge streptotsiid punase streptotsiidi molekuli koostisosa. Valge streptotsiid on peenkristalliline, lõhnata valge värvusega pulber, mis lahustub vees ja füsioloogilises naatriumkloriidilahuses kuni 0,8%. Valge streptotsiid, analoogiliselt punasega, kuulub kemoterapeutiliste preparaatide rühma, millel on bakteriostaatiline valiktoime mitmesuguste kokkide liikide suhtes: streptokokk, stafülokokk, meningokokk, gonokokk, pneumokokk. Ta imendub kiiresti mao-sooletrakti kaudu ja 3—5 tunni pärast on leitav veres, seljaajuvedelikus, süljes, maomahlas, sapis, transudaatides ja eksudaatides, uriinis ja teistes inimorganismi sekreetides ja ekskreetides. Valge streptotsiid eritub peamiselt uriiniga (90—95%).

Valget streptotsiidi tarvitatakse ägeda ja kroonilise gonorröa, epideemilise seljaajumeningiidi, roosi, angiini ja teiste kokkiliste infektsioonide raviks, samuti kolibatsillaarse tsüstiidi, püeliidi, koliidi raviks.

Valget streptotsiidi määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena. Annus täiskasvanuile — 0,3—0,5 g mitu korda päevas, mitte rohkem kui 5—7 g *pro die* (olenevalt haiguse raskusest ja organismi reaktsioonist).

Streptotsiidi annus lastele — vt. tabel lk. 329.

Erijuhtudel (oksendamine, teadvuseta olek) on võimalik valge streptotsiidi süstimine nahaalusi steriilse vesilahusena, arvestades 50 ml 0,8% lahust haige iga 16 kg kehakaalu kohta.

Gonorröa ambulatoorse ravi puhul määratakse valget streptotsiidi sissevõtmiseks 10—14 päeva järjest à 0,6 g 5 korda päevas.

Statsionaarse ravi puhul määratakse streptotsiidi esimesel 6 päeval à 1 g 4 korda päevas ja järgneval 8 päeval à 1 g 3 korda päevas.

Nõukogude kirurgide poolt Suure Isamaasõja jooksul omandatud rikkalikud kogemused näitasid valge streptotsiidi kõrget efektiivsust paiksel manustamisel haavainfektsioonide puhul. Sel otstarbel valge streptotsiid kantakse haavale annuses 5—10—15 g pulbri kujul (puuderdamine) või puhutakse haava sisse samas annuses.

Soovitatakse valge streptotsiidi kombineeritud manustamist: haavale ja suu kaudu või valget streptotsiidi haavale ja suu kaudu sulfidiini või sulfazooli esimese ööpäeva jooksul 4—6 g, järgmistel kuni 3 g. Väljastatakse ka 10% salvina — *Unguentum Streptocidi.*

Üld- ja paiksete protsesside ravil valge streptotsiidiga on võimalikud toksilised kõrvalnähud: pulsi sagenemine, temperatuuri tõus, peavalu, iiveldus, oksendamine, nahalööbed, harvem — sulfhemoglobineemia, leukeemia, agranulotsütoos.

Vastunäidustused streptotsiidi tarvitamiseks: a) teravalt väljendatud südame-veresoonte süsteemi ja vere haigestumised; b) aktiivne kopsutuberkuloos; c) mao- ja soolehaavandid; d) patoloogiline rasedus, nefroosid, nefriidid.

Märkus: Streptotsiidi tarvitamise ajal ei ole soovitav määrata väävlit sisaldavaid ravimeid: magneesiumsulfaati, naatriumsulfaati, lagritsa-liitpulbrit jt.

Suurim ühekordne annus — 2 g.
Suurim ööpäevane annus — 7 g.

Rp. Streptocidi albi 0,3
D. t. d. N. 12 in tabl.
S. Sisse võtta 3—4 korda päevas 1 tablett.

Rp. Streptocidi albi 1,0
Sol. Urotropini 40% — 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Veenisisesteks süsteteks.

STREPTOCIDUM ALBUM SOLUBILE, lahustuv valge streptotsiid. Näidustused tarvitamiseks samad, mis valge streptotsiidi puhul. Kerge lahustuvus vees lubab seda manustada parenteraalselt kõrges kontsentratsioonis (1—5% vesilahusena või 1% glükoosilahuses à 10—20 ml).

STREPTOCIDUM RUBRUM, punane streptotsiid (sün. *prontosiil, rubiazool).*

Streptotsiid kuulub azovärvide rühma ja kujutab endast sulfamiido-diamiin-azobensoolhüdrokloriidi. Punane streptotsiid on lõhnata, telliskivi värvusega kristalliline pulber, mis raskesti lahustub

vees (1 : 400); omab tugevat bakteriostaatilist toimet, peamiselt streptokokkide suhtes.

Tarvitatakse streptokokiliste infektsioonide raviks (roos, streptokokiline angiin, sünnitusjärgne sepsis, püeliidid jt.).

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena à 0,3 g mitu korda päevas kuni 3—4 g *pro die.*

Punane streptotsiid imendub kiiresti: 20—30 minuti pärast hakkab erituma uriiniga, värvides selle punaseks.

Rasketel juhtudel on võimalik streptotsiidi veenisisene süstimine — 20 ml steriilset 0,25% lahust (1—2 korda päevas). Parem on tarvitada 0,25% streptotsiidilahust 4,25% glükoosilahuses, mida pastöriseeritakse temperatuuril 70°.

Streptotsiidi toodetakse pulbritena ja tablettidena à 0,3 g.

STREPTOCIDUM RUBRUM SOLUBILE, *(pro injectione),* lahustuv punane streptotsiid (süstimiseks) kujutab endast para-sulfamiidfenüül-azoatseetamiin-oksü-naftaliindisulfoonhappe naatriumisoola. Tumepunane kristalliline pulber, lahustub vees toatemperatuuris (kuni 25%), ei lahustu alkoholis.

Tarvitatakse nahaalusteks süsteteks 5% lahusena à 10—20 ml 5—6 korda päevas, samuti lihasesisesteks süsteteks à 20—25 ml 4% lahust. Näidustused tarvitamiseks samad, mis punase streptotsiidi puhul.

Punase streptotsiidi preparaate tarvitatakse käesoleval ajal ikka harvemini ja asendatakse valge streptotsiidiga, sulfazooliga jt.

Vt. *Streptocidum album, Sulfidinum, Sulfacilum, Sulfazolum, Disulfan.*

STREPTOMYCINUM, streptomütsiin. Eraldatud kiirikseene — *Actinomyces (Streptomyces) griseus* kultuurist (1944. a.).

Keemiliselt struktuurilt on ta hüdroksüülitud alus, mis on seotud glükosiidina lämmastikku sisaldava disahhariidiga. Antibakteriaalset toimet avaldab streptomütsiinimolekul tervikuna.

Streptomütsiin on kristalliline pulber, esineb sulfaadina ja hüdrokloriidina. Lahustub vees ja lahjendatud hapetes, ei lahustu eetris ja kloroformis.

Streptomütsiin on antibiootik, millel on kõrge aktiivsus gramnegatiivsete, mõnede gram-positiivsete, samuti mõnede happekindlate bakterite suhtes. Ta pärsib kolipisiku, tulareemiabakteri, brutselli, tüüfuse-, düsenteeria- ja tuberkuloosikepikese kasvu. Streptomütsiin on inaktiivne seente ja viiruste suhtes.

Uurijate eriline huvi ja suurim tähelepanu on suunatud streptomütsiini omadusele pidurdada tuberkuloositekitaja — *Mycobacterium tuberculosis* — kasvu. Eksperimentaalse tuberkuloosi puhul (meresead, hiired) avaldab streptomütsiin positiivseid tulemusi. Paljude nõukogude teadlaste (V. L. Troitski, G. F. Gauze, H. H. Planeljes, A. E. Rabuhhin, M. V. Trius jt.) poolt viimaste aastate jooksul läbiviidud eksperimentaalsed ja kliinilised uurimised lubavad vaadelda streptomütsiini, kui **efektiivset kemoterapeutilist vahendit** inimese mõnede tuberkuloosivormide raviks.

Teistest antibiootikutest (penitsilliin) on streptomütsiin toksilisem. Inimese suhtes on toksiline annus 6 g piirides. Mööduvad toksilised nähud on võimalikud ka streptomütsiini terapeutiliste annuste kasutamisel pikema aja jooksul (vt. allpool).

Sissevõtmisel streptomütsiin seedetraktist peaaegu ei imendu ja ei eritu uriiniga. Kuna ta ei lagune seedefermentide toimel, esineb märgatav bakteriostaatiline toime soolefloorasse.

Inimeste raviks manustatakse streptomütsiini tavaliselt lihasesisesi, harvem nahaalusi, kõhukelmesse, intraperitoneaalselt, intralumbaalselt, subarahnoidaalselt (tuberkuloosse meningiidi ravi); streptomütsiini manustatakse ka paikselt.

Lihasesisese süstimise puhul imendub streptomütsiin kiiresti ja eritub kiiresti uriiniga (esimese ½ — 1 tunni jooksul) kuni 40% süstitud kogusest. Efektiivse kontsentratsiooni säilitamiseks veres ja kudedes on selletõttu vaja preparaadi korduvat süstimist.

Rikkalik kliiniline materjal lubab pidada streptomütsiinravi absoluutselt näidustatuks järgmiste inimese tuberkuloosivormide puhul (NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi instruktsioonide ja metoodiliste juhiste andmeil):

1. Tuberkuloosne meningiit.
2. Äge milliaarne-, äge ja alaäge hematogeenne-disseminеerunud tuberkuloos
3. Tursetaoline bronhoadeniit, eksudatiivsed pleuriidid, perikardiidid, peritoniidid ja polüserosiidid.
4. Ülemiste hingamisteede tuberkuloosi algvormid, eksudatiivsed ja eksudatiiv-produktiivsed, ägedad, alaägedad ja kroonilised, infiltratiivsed ja progresseeruv-haavandilised vormid.
5. Soolestiku tuberkuloos, tuberkuloosne paraproktiit ja mesenteriaalsete lümfisõlmede äge tuberkuloos.
6. Kuseteede tuberkuloos, neerutuberkuloosi algvormid, operatiivset ravi vajav neerutuberkuloos, aeglase kulgemisega kusepõietuberkuloos, vulva ja tupe, emakakaela tuberkuloossed haavandid, endometriidid, tuberkuloosse iseloomuga manuste põletikulised protsessid.
7. Nahatuberkuloos — D_2-vitamiiniga ravimatu söötraig.
8. Värske progresseeruv luu- ja liigestetuberkuloos, lülisambatuberkuloos.

Streptomütsiinravi meetod, doseerimine ja manustamise viisid.

Streptomütsiinravi viiakse läbi statsionaari tingimustes. Preparaat manustatakse põhiliselt lihasesisesi. Tuberkuloosse meningiidi puhul süstitakse streptomütsiini subarahnoidaalselt.

Süstimiseks lihasesse lahustatakse preparaat steriilses füsioloogilises lahuses või 0,25% novokaiinilahuses. Üks ml lahust peab sisaldama 0,05—0,1—0,25 g streptomütsiini. Lahust säilitatakse mitte

üle 3—5 päeva, soovitav külmutuskapis. Preparaadi ööpäevane annus süstitakse lihasesisesi 2 korral 12-tunnise vaheajaga. Streptomütsiini doseering sõltub vanusest, kehakaalust, haiguse raskuse iseloomust ja selle kulgemisest.

Streptomütsiini annused:

Lastele kuni 3 aastani 0,2—0,25 g ööpäevas
„ 4-st kuni 7 „ 0,25—3 g „
„ 8-st „ 12 „ ja vanematele 0,3—0,5 g ööpäevas

Täiskasvanuile 0,5-st kuni 1 g ööpäevas.
1 g streptomütsiini = 1 miljon TÜ.

Ravikestus varieerub olenevalt haigestumisest ja ravitulemustest 1-st kuni 3 kuuni. Ravikuure võib korrata 2—3 kuu möödumisel. Streptomütsiini subarahnoidaalsel süstimisel (tuberkuloosne meningiit) on annus lastele ja noorukitele 0,015—0,03 kuni 0,05 g ja täiskasvanuile 0,05—0,12 g.

Streptomütsiini kõrvaltoimed.

Ravil streptomütsiiniga on võimalikud järgmised (toksilised) kõrvalnähud: peavalu, pööritus, lööbed, tahhükardia, vestibulaarse aparaadi funktsiooni häired, kuulmise häired. Kui need komplikatsioonid võtavad tõsise iseloomu, tuleb pidada ravis vahet või isegi see katkestada.

Streptomütsiinravi ei asenda kauaajaliste kogemuste põhjal kontrollitud tuberkuloosse protsessi ravi kollapsteraapia ja sanatoorse-dieetilise režiimi mitmesuguste meetoditega.

Mitmesuguste tuberkuloosi vormidega võitluse praktikas on võimalik rakendada streptomütsiini kombineeritult paraamiinsalitsüülhappega (PAS). Käesoleval ajal uuritakse efektiivsemate ja vähemtoksiliste kemoterapeutiliste preparaatide leiutamise võimalusi tuberkuloosi raviks, eriti selle kopsuvormide jaoks.

Streptomütsiini tüüpi preparaatide rakendamisel tuleb juhinduda NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi eriinstruktsioonidest (vt. ka *Acidum paraaminosalicylicum, Penicillinum*).

STREPTURINUM, strepturiin on valge streptotsiidi ja urotropiini molekulaarne ühend. Vees lahustuv pulber. Soovitatakse gripi profülaktikaks ja raviks. Toodetakse tablettidena à 0,75 g.

STRONTIUM BROMATUM, strontsiumbromiid, vt. *Bromum.*

** **STROPHANTHUS,** strofantus. Meditsiiniliseks otstarbeks tarvitatakse Aafrika troopikametsades kasvavate mitmesuguste strofantuseliikide *(Strophanthus Kombé, S. hispidus, S. gratus)* seemneid *(semina)*. Seemnete põhitoimeaine on glükosiid strofantiin.

Farmakoloogilise toime iseloomult organismisse kuulub strofantus sõrmkübara rühma südamevahendite hulka. Erinevalt sõrmkübarast, algab strofantusepreparaatide efekt tarvitamisel kiiremini ja

möödub ka kiiremini; peale selle on strofantusel vähem kumulatiivseid omadusi.

Strofantusepreparaate tarvitatakse südame tegevuse reguleerimiseks kroonilise südamenõrkuse puhul (kõrvuti sõrmkübaraga või selle asemel) ja peamiselt ägeda südame puude puhul, mis tekib selle kompensatsioonirikete tagajärjel.

Preparaadid:

** **Tinctura Strophanthi,** strofantuseseemnete tinktuur (1 : 10) on läbipaistev, mõru maitsega rohekas-pruun vedelik.

Võetakse sisse 3—6 tilka mitu korda päevas. Vahel määratakse veenisisesi 1—3 tilka 10—20% glükoosilahuses.

Suurim ühekordne annus — 10 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 20 tilka.

* **Strophanthinum,** strofantiin on vees lahustuv kristalliline glükosiid.

Tarvitatakse veenisisesteks süstimisteks lahusena 1 : 1000.

Annused: 0,00025—0,0005—0,001 (0,25—0,5—1 ml lahust 1:1000). Strofantiini suure toimetugevuse tõttu on nõutav tema tarvitamisel suur ettevaatus (täpne doseerimine, näidustused).

Rp. T-rae Strophanthi 10,0
DS. 2—3 korda päevas sisse võtta 5 tilka.

Rp. Sol. Glucosi sterilisatae 20% — 10,0
Adde aseptice:
T-rae Strophanthi gtt. III
MDS. Veenisiseseks süstimiseks (süstida 3—5 min. jooksul).

Rp. Sol. Strophanthini crystallisati 1 : 1000 — 1,0
Sol. Glucosi 20% — 10,0
M. Sterilisetur!
DS. Süstida veeni 3—5 ml.

Rp. T-rae Strophanthi 5,0
T-rae Valerianae 15,0
MDS. Sisse võtta 3 korda päevas 20 tilka.

Rp. Sol. Strophanthini crystallisati 1 : 1000 — 1,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Süstida veeni 0,25—0,5 ml.

** **STRYCHNINUM,** strühniin, alkaloid, mida saadakse Aasia ja Aafrika troopilises osas kasvava taime strühnose, *Strychnos nux vomica,* seemnetest ehk rebasekakust. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub strühniin kesknärvisüsteemi erutavate vahendite rühma (suurtes annustes on krambimürk). Terapeutilistes annustes erutab strühniin peaajukoore sensoorseid keskusi, kergendab impulsside edasiandmist kesknärvisüsteemis, erutab bulbaarsete tsentrumite (hingamise ja vasomotoorse) ja seljaaju tsentrumite (reflektoorse erutatavuse tõus) tegevust. Koos sellega toniseerib strühniin skeleti- ja silelihastikku (veresoonte seinu, silelihasega elundeid) ning südant.

Strühniinipreparaate tarvitatakse:

1) toniseeriva vahendina närvi- ja lihaste süsteemi tegevuse üldise languse puhul;

2) elustava vahendina hingamise ja vasomotoorse tsentrumi tegevuse ägeda nõrkuse puhul (kollaps, lämbus nakkuste puhul, mürgistustel morfiiniga, narkootikumidega jt.);

3) toniseeriva vahendina mitmesuguste funktsionaalsete pareeside ja silelihasega elundite (soolestik, kusepõis) halvatuste puhul;

4) nägemisaparaadi funktsionaalsete häirete puhul (amblüoopia, amauroos jt.).

S t r ü h n i i n i p r e p a r a a d i d :

** **Strychninum nitricum,** strühniinnitraat, mõru maitsega värvuseta kristallid, mis lahustuvad 90 osas külmas ja 3 osas keevas vees.

Manustatakse suu kaudu pillides ja nahaalusi lahusena 1 : 1000 (0,5—1 ml).

Terapeutiline annus — 0,001 g.

Suurim ühekordne annus — 0,002 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,005 g.

* 2. **Tinctura Nucis vomicae s. Tinctura Strychni,** strühnosetinktuur. Kollaka värvusega, tugeva mõru maitsega läbipaistev vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks 3—10 tilka üheks annuseks.

Suurim ühekordne annus — 15 tilka.
Suurim ööpäevane annus — 30 tilka.

* 3. **Extractum Nucis vomicae s. Extractum Strychni,** strühnose-ekstrakt. Kuivekstrakt on hallikas-pruun jäme pulber, vees lahustuv pulber. Sisaldab 16% alkaloide (strühniin, brutsiin). Määratakse sissevõtmiseks 0,01—0,03 g pillides, mikstuurides ja pulbrites.

Suurim ühekordne annus — 0,025 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,1 g.

Rp. Strychnini nitrici 0,03
Extr. et pulv. Calami q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 2 korda päevas à 1 pill (hüpotoonia puhul).

Rp. Strychnini nitrici
Ac. arsenicosi āā 0,03
Ferri lactici 3,0
Extr. et pulv. Calami q. s. ut f. pil. N. 30
DS. 2 korda päevas 1 pill (toitumise langusel, kehvveresuse puhul).

Rp. Strychnini nitrici 0,01
Aq. destill. 10,0
MDS. 2 korda päevas 10—15 tilka.

Rp. T-rae Nucis vomicae
T-rae Strophanthi āā 5,0
T-rae Valerianae aethereae 10,0
MDS. 2 korda päevas 15—20 tilka.

Rp. Extr. Nucis vomicae 0,3
Ferri lactici 3,0
Extr. Gentianae q. s.
ut f. pil. N. 30
DS. 3 korda päevas 1 pill.

Rp. Sol. Strychnini nitrici 0,1% — 1,0
D. t. d. N. 10 in amp.
S. 1—2 korda päevas à 0,5 ml nahaalusi.

Rp. T-rae Nucis vomicae 7,0
Sol. arsenicalis Fowleri 3,0
T-rae Chinae compositae 20,0
MDS. 2 korda päevas 20 tilka.

Rp. T-rae Nucis vomicae
Natrii bicarbonici āā 2,0
Extr. Belladonnae 0,12
Aq. Menthae ad 200,0
MDS. Sisse võtta 3 korda päevas supilusikaviisi (Laskevitši mikstuur).

* **STYPTICINUM,** stüptitsiin, vt. *Cotarninum.*

SUCCUS GASTRICUS NATURALIS, loomulik maomahl, kujutab endast maonäärmete sekreeti, mida saadakse I. P. Pavlovi meetodil tervete koerte mao kroonilisest uurisest näärisel toitmisel. Hapu maitsega, läbipaistev värvuseta vedelik, mis sisaldab pepsiini ja soolhapet.

Tarvitatakse maonäärmete ägeda ja kroonilise alafunktsiooni puhul 3 korda päevas söögi ajal 1 supilusikatäis korraga. Väljastatakse pudelites à 100 ml.

* **SULCIMIDUM,** sultsimiid on sulfaniilamiidide rühma kemoterapeutiline preparaat; keemiliselt struktuurilt on sulfanilüül-tsüaanamiid (saadud VNIHFI's). Lõhnata, valge või kollakas pulber, mis lahustub halvasti vees, aga hästi leelistes. Sissevõtmisel imendub sultsimiid soolestikust aeglaselt. Sultsimiidi rakendatakse pneumoonia, düsenteeria, mitmesuguse iseloomuga kõhulahtisuste ja sepsise puhul. Võrreldes teiste sulfaniilamiididega (streptotsiid, sulfidiin) on sultsimiid vähe toksiline ja haigete poolt hästi talutav.

Annused: täiskasvanuile 1—2 g korraga, kuni 6—12 g ööpäevas; lastele — 0,2—0,4 g iga kilogrammi kehakaalu kohta 4—6 tunni järel, kuni 4—8 g ööpäevas olenevalt vanusest. Vees on hästi lahustuv sultsimiid-naatrium, mida kasutatakse nahaalusteks ja lihasesisesteks süsteteks 1% lahusena — 100—200 ml korraga; veenisisesi 10—20 ml 10% lahust.

* **SULFACILUM,** sulfatsiil (sün. *albutsiid, sulamiid)* keemiliselt struktuurilt on sulfaniil-atseetamiid, erineb valgest streptotsiidist (sulfaniilamiidist) selle poolest, et sulfoonamiidrühma üks vesinik on asendatud atsetüülrühmaga. Sulfatsiil kuulub sulfoonamiid-rea kemoterapeutiliste preparaatide rühma. Valge kristalliline aine; tema naatriumisool on vees kergesti lahustuv.

Sulfatsiil jääb maha sulfidiinist ja sulfazoolist pneumokokkide- ja gonokokkidevastase vahendina, kuid on vähem toksiline, talutakse haigete poolt paremini ja omab suuremat efektiivsust stafülokokilise infektsiooni puhul.

Annus täiskasvanuile 0,3—0,5 g korraga kuni 2—5 g ööpäevas.

Sulfatsiil on eriti soovitatud vastsündinute blenorröa ja sarvkesta infitseeritud haavandite raviks (10—20—30% naatriumisoolalahus, samuti *per se).*

Sulfatsiili võib määrata ka pehmete kudede ja luude infitseeritud haavade raviks (5—10% lahused, puistepulbrid, salvid).

Suurim ühekordne annus — 2 g.
Suurim ööpäevane annus — 7 g.

* **SULFADIMEZINUM,** sulfadimeziin on keemiliselt sulfaniilamiido-dimetüülpürimidiin. Helekollase värvusega, vees halvasti, lahjades leelistes ja hapetes hästi lahustuv kristalliline pulber. Kemoterapeutiline preparaat sulfaniilamiidide rühmast.

Sulfadimeziin imendub kiiresti ja eritub aeglaselt, mille tõttu tekib veres preparaadi püsivam kontsentratsioon.

Soovitatakse strepto-, meningo- ja gonokokiliste infektsioonide puhul annustes: esimene kord 2—4 g, hiljem à 1 g iga 8 tunni järel temperatuuri langemiseni; preparaadi sissevõtmist jätkatakse veel järgneva kolme ööpäeva jooksul.

Sulfadimeziini taluvad haiged hästi, võrreldes teiste sulfaniilamiididega esinevad komplikatsioonid kuseteedes harvem.

Vt. ka *Streptocidum, Sulfidinum, Sulfazolum, Sulfazinum.*

* **SULFAZINUM,** sulfaziin (sün. *sulfadiaziin)* keemiliselt struktuurilt erineb sulfidiinist sellepoolest, et püridiinringi asemel esineb pürimidiinring, ehk teisiti: sulfaziin on para-amiinbensool-sulfoonamiidopürimidiin. See on vees halvasti lahustuv valge kristalliline pulber. Kuulub sulfaniilamiidide rühma ja tarvitatakse strepto-, gono- ja pneumokokiliste infektsioonide raviks. Katselistel andmetel on sulfaziin eriti efektiivne Friedländeri kepikese poolt esilekutsutud haigestumiste ravil. Sulfaziin on valgest streptotsiidist, sulfidiinist ja sulfazoolist vähem toksiline. Mao-sooletrakti kaudu imendub tema sulfidiinist ja sulfazoolist aeglasemalt, aeglasemalt eritub ka neerude kaudu; see loob tingimusi sulfaziini püsivama kontsentratsiooni säilitamiseks veres.

Sissevõtmiseks on sulfaziini annused samad, mis sulfazooli puhul, s. o. ägedatel juhtudel esialgne annus 2—4 g, edaspidi määratakse iga 4 tunni järel 1 g korraga.

SULGINUM, sulgiin (sün. *sulfaguanidiin)* on para-amiinbensool-sulfoonamiidguanidiin — maitseta, lõhnata, vees halvasti lahustuv valge pulber. Sulgiin kuulub sulfaniilamiidide rühma, erinedes selle rühma teistest preparaatidest (valge streptotsiid, sulfidiin, sulfazool) aeglasema imendumise poolest mao-sooletraktist, mistõttu sissevõtmisel luuakse soolestikus selle aine kõrge kontsentratsioon. Eriti efektiivne on sulgiin ägeda batsillaarse düsenteeria ja gastroenteriidi ravil.

Annus täiskasvanuile on 8—10 g päevas. Ravi tuleb teostada suurte annuste sissevõtmisega (2 g), esimesel päeval määratakse seda annust 6 korda; 2-sel ja 3-ndal päeval — 5 korda; 4-ndal 4 korda; ravi kestab mõned päevad. Raviefekti täheldatakse juba esimesel-teisel päeval.

Haiged taluvad preparaati hästi. Vahest esinevad nahalööbed, harva sulgiini atsetüleeritud vormi sadestumine kuseteedes. Soovitatakse ravi ajal säilitada tugevdatud diureesi.

Vt. samuti *Disulfanum, Sulfazolum, Sulfidinum, Phtalazolum.*

* **SULFAZOLUM,** sulfazool (sün. *sulfametüültiazool, ultraseptüül),* para-amiinbensool-sulfoonamiidometüültiazool, kuulub kemoterapeutiliste omadustega sulfaniilamiidide rühma. Keemiliselt erineb sulfidiinist püridiinringi asendamise poolest metüültiazooliga. Vees vähe, leelistes hästi lahustuv valge kristalliline pulber.

Näidustused sulfazooli tarvitamiseks on samad, mis sulfidiini puhul: krupoosne pneumoonia, meningiit, gonorröa.

Määratakse *per os* samades annustes, kui sulfidiini. Erinevusena sulfidiinist taluvad haiged sulfazooli hästi (palju harvem iiveldus, oksendamine) ja on vähem hädaohtlik toksiliste kõrvalnähtude poolest. Kuid pikaajalisel ravil, samuti kui teiste sulfaniilamiidide puhul, on tarvilik kontroll vere (aneemia, leukopeenia) ja uriini koostise üle.

Suurim ühekordne annus — 2 g.
Suurim ööpäevane annus — 7 g.

* **NORSULFAZOLUM,** norsulfazool (sün. *sulfatiazool),* para-amiinbensool-sulfamiidotiazool, on sulfaniilamiidide rühma kemoterapeutiline preparaat. Saadud Üleliidulises Keemilis-Farmatseutilise Teadusliku Uurimise Instituudis. Keemiliselt struktuurilt erineb norsulfazool sulfazoolist ühe metüülrühma (CH_3) puudumise poolest tiazoolringis.

Lõhnata, maitseta, vees halvasti lahustuv, valge kristalliline pulber. Norsulfazool-naatrium lahustub vees hästi. Norsulfazooli kemoterapeutiline efekt pneumokokkide, gonokokkide, hemolüütilise streptokoki suhtes ei jää maha sulfidiinist ja sulfazoolist, stafülokoki suhtes aga isegi ületab neid. Soolestikust imendub norsulfazool sulfidiinist ja sulfazoolist kiiremini, eritub organismist ka kiiremini, peamiselt uriiniga. Norsulfazool atsetüleerub sulfidiinist ja sulfazoolist vähem, mis loob vähema hädaohu tema sadestumiseks kuseteedes ja konkrementide tekkimiseks.

Norsulfazool on sulfazoolist vähem toksiline ja kõrvalnähud tema tarvitamisel (iiveldus, komplikatsioonid uriini väljajuhtimisteedes, veres) esinevad harvemini ja vähemal määral kui sulfidiini ja sulfazooli määramisel.

Näidustused norsulfazooli tarvitamiseks on samad, mis sulfidiinil ja sulfazoolil (pneumoonia, tserebrospinaalne meningiit, gonorröa, stafülokokiline ja streptokokiline sepsis jt.).

Doseerimine: pneumoonia ja meningiidi puhul määratakse norsulfazooli sissevõtmisel esimeseks annuseks 2 g, siis 1 g korraga iga 4 tunni järel kuni temperatuuri langemiseni; edaspidi 6—8 tunni järel 1 g korraga; üldse ravikuuriks 20—30 g. Stafülokokiliste infektsioonide puhul on esimene annus — 3—4 g, siis à 1,5 g iga 4 tunni järel. Gonorröa puhul à 1 g 5 korda päevas, siis 4 korda päevas 1 g korraga, üldse 6—9 päeva.

Norsulfazooli tarvitamisel, samuti kui teiste sulfaniilamiidide puhul, on tarvilik säilitada kõrgendatud diureesi, viies organismi 2—3 liitrit vedelikku päevas.

Veenisisesteks süstimisteks soovitatakse 10—20% norsulfazool-naatriumi lahuseid.

* **SULFIDINUM,** sulfidiin (sün. *eubasiin, daženaan),* keemiliselt struktuurilt kujutab endast para-amiinbensool-sulfamiidopüridiini. Sulfidiin erineb valgest streptotsiidist selle poolest, et üks vesinikuaatom sulfoonamiidrühmas on asendatud püridiiniga. Valge või nõrgalt kollakas vees vähe lahustuv mõru maitsega kristalliline

pulber. Punasest ja valgest streptotsiidist erineb sulfidiin enam väljendatud kemoterapeutilise efekti poolest pneumokokkide, gonokokkide ja meningokokkide poolt esilekutsutud haiguste suhtes.

Sulfidiin on aktiivne vahend tserebrospinaalse (meningokokilise) meningiidi, krupoosse pneumoonia ja gonorröa kemoteraapias. Soovitatakse ka düsenteeria raviks. Sulfidiini toimemehhanism, samuti kui teistel sulfaniilamiididel (valge streptotsiid, sulfazool jt.), on bakteriostaatiline, s. o. sulfidiin ei hävita mikroobe, vaid ainult peatab nende kasvu ja paljunemist.

Peale sattumist verre sulfaniilamiidid jaotuvad kiiresti kogu organismis, s. o. kõikidesse organitesse ja kudedesse. Võttes sisse sulfidiini annuses 1—2 g, küünib tema kontsentratsioon veres lähema 4—6 tunni jooksul 4—6 mg %. Sulfidiin eritub organismist kiiresti, esimese 24 tunni jooksul, peamiselt uriiniga, muutudes atsetüülsulfaniilamiidiks (kuni 30%), s. o. sulfidiini ja äädikhappe kaksikühendiks. Sulfidiini kiire eritumise tõttu organismist on tarvilik tema efektiivse kontsentratsiooni saamiseks veres määrata haigele preparaati kindlate annustena täpse ajavahemiku järel (vt. doseerimise skeemi). Sulfidiini määratakse paikselt (puistepulbrid, salvid), sissevõtmiseks (pulbrid, tabletid) ja veenisisesi. Sissevõtmiseks määratakse sulfidiini 0,5—1 g korraga kuni 3—7 g päevas, olenevalt haigestumisest ja organismi reaktsioonist.

Sulfidiini maksimaalne efektiivsus ilmneb tema tarvitamisel haigestumise esimestel tundidel.

NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi instruktsiooni järgi (23. V 1940. a.) täiskasvanute krupoosse pneumoonia puhul soovitatakse määrata sulfidiini kogu ööpäeva jooksul järgmise skeemi kohaselt:

Ravi 1-sel ööpäeval korraga 2 g, hiljem à 1 g iga 4 tunni järel;
ravi 2-sel ööpäeval à 1 g iga 4 tunni järel;
ravi 3-ndal ööpäeval à 1 g iga 6 tunni järel;
ravi 4-ndal ööpäeval à 1 g iga 8 tunni järel;
ravi 5-ndal ööpäeval à 0,5 g iga 6 tunni järel.

Keskmiselt tuleb iga krupoosse pneumoonia juhuse raviks 21—22 g sulfidiini.

Laste bronhopneumoonia raviks soovitatakse järgmist doseeringut:

Kuni 3 kuud	0,1 g × 4
3—6 kuuni	0,15 g × 4
6—12 kuuni	0,25 g × 4
1—3 aastani	0,3 g × 6
3—5 aastani	0,5 g × 6
5—7 aastani	0,6 g × 6
7—12 aastani	0,7 g × 6
12—15 aastani	0,8 g × 6

Esimesel korral antakse kahekordne annus.

Sulfidiini määratakse esimese 2—4 päeva jooksul iga 4 tunni järel, edaspidi iga 6 tunni järel (4 korda ööpäevas), viimastel ravipäevadel 3 korda ööpäevas.

Laste tserebrospinaalse meningiidi puhul soovitatakse järgmist sulfidiini raviskeemi:

Vanus	1-ne ööpäev	2-ne ööpäev	3-s ööpäev	4-s ööpäev	5-s ööpäev	6-s ööpäev	Kokku antakse
1—6 kuud	0,2g×4	0,2g×4	0,15g×4	0,15g×4	0,15g×4	0,15g×4	4,0
6 kuud —1 a.	0,25g×4	0,25g×4	0,2g×4	0,2g×4	0,15g×4	0,15g×4	4,8
1 aasta — 2½ aastat	0,3g×4	0,3g×4	0,25g×4	0,25g×4	0,2g×4	0,2g×4	6,0
2½ aastat— 5 aastat	0,4g×4	0,4g×4	0,3g×4	0,3g×4	0,2g×4	0,2g×4	7,2
5 aastat — 7 aastat	0,5g×4	0,5g×4	0,4g×4	0,4g×4	0,3g×4	0,3g×4	9,6
7 aastat — 12 aastat	0,6g×4	0,6g×4	0,5g×4	0,5g×4	0,4g×4	0,4g×4	12,0
12 aastat — 16 aastat	0,8g×4	0,8g×4	0,6g×4	0,6g×4	0,5g×4	0,5g×4	15,2
üle 16 aasta	1,0g×6	1,0g×6	1,0g×4	1,0g×4	0,5g×4	0,5g×4	24,0

Gonorröa raviks määratakse sulfidiini (sulfazooli) sissevõtmiseks, kombinatsioonis immuunoteraapiaga ja aktiivse paikse raviga, 4 päeva jooksul viis korda päevas iga 4 tunni järel 1 g korraga. Kokku ravikuuriks 20—24 g sulfidiini.

Sulfidiini tarvitamisel on võimalikud kõrvalnähud: isukaotus, iiveldus, oksendamine, hematuuria, rasketel juhtudel anuuria, sulfhemoglobiini ja methemoglobiini tekkimine veres, tsüanoos, aneemia, leukopeenia, granulotsütopeenia.

Sulfidiini imendumise parandamiseks ja selle paremaks eritumiseks soovitatakse rohkesti juua (2—2,5 liitrit ööpäevas), eriti koos leelistega (soodaga). Komplikatsioonide ennetamiseks ja nendega võitlemiseks pikaajalise ravi puhul sulfidiiniga (sulfazooli ja teiste selle rühma preparaatidega) on tingimata vajalik läbi viia korduvat vere analüüsi (hemoglobiini ja leukotsüütide sisaldus) ja uriini analüüsi (diureesi piisavus, verepigment). Sulfaniilamiidmürgistuste puhul soovitatakse süstida veenisisesi 0,5% metüleensinise vesilahust (10—15 ml), eriti methemoglobineemia puhul, süstida veenisisesi nikotiin- või askorbiinhapet. On tarvis meeles pidada, et pikaajalisel ravil sulfidiiniga, kui ei peeta kinni doseerimise reeglitest (väikesed annused, suured vaheajad), on võimalik organismis sulfaniilamiidiresistentsete mikroobivormide tekkimine ja selle tagajärjel raviefekti ärajäämine.

Sulfidiini, samuti kui sulfazooli ja valget streptotsiidi, võib edu-

kalt kasutada infitseeritud haavade paikseks raviks (puuderdamine, pulbri sissepuhumine, emulsioonid). Sulfidiini ja teiste sama rühma preparaatide paiksel manustamisel haavadele on nõutav ettevaatus kramptõve suhtes; sellepärast on nõutav neid preparaate sisaldavate ravimvormide steriilimine. Tuleb arvestada asjaolu, et surnud koed on rikkad sulfaniilamiidivastaste ainete poolest (kudede laguproduktid, para-amiinbensoehape jt.), mis võivad pidurdada ja isegi peatada sulfaniilamiidide toimet. Sellepärast on tähtis eelnev haava kirurgiline töötlemine nekrotiseeritud kudede eemaldamise eesmärgil.

Sulfidiini süstimiseks veenisisesi tarvitatakse selle lahustuvaid naatriumisoolasid, sulfidiinilahuseid leelistes (10—20%) või hüpertoonilises glükoosilahuses (40%).

Sulfidiini annused: veenisisesteks süsteteks kõigub annus piirides — 5 ml 20% lahust, 5—10 ml 10% lahust, 20 ml 5% lahust. Seejuures sageli määratakse preparaati ka sissevõtmiseks.

Käesoleval ajal toodetakse sulfidiini asemel ftalazooli, sulfadimeziini, norsulfazooli, etazooli ja teisi ravimeid, mis on paremini talutavad ning kutsuvad esile vähem toksilisi kõrvalnähte kui sulfidiin.

Suurim ühekordne annus — 2 g.
Suurim ööpäevane annus — 7 g.

CARBOSULFIDINUM, karbosulfidiin, sulfidiini ja aktiveeritud söe adsorbtsioonpreparaat. Musta värvusega, vees lahustumatu kohev peen pulber. Selles preparaadis on sulfidiin tihedalt seotud aktiveeritud söega, viiakse soolestikku peaaegu muutmatult, kindlustades sellega kõrgemat preparaadi kontsentratsiooni soolestikus ja ühtlasi aktiivsemat bakteritevastast toimet.

Soovitati batsillaarse düsenteeria ja teiste sooleinfektsioonide raviks. Määrati sissevõtmiseks sulfidiinist kaks korda suuremas annuses loksutus-mikstuurina. Soovitati (Apteegiala Teadusliku Uurimise Keskinstituut) ka teisi sulfaniilamiidide kombinatsioone aktiveeritud söega (karbosulfazool, karbodisulfaan).

SULFUR, väävel. Väävel ja tema ühendid avaldavad nahasse paikselt antiparasitaarset, keratolüütilist ja keratoplastilist toimet (disulfiidide ja väävelvesiniku tekkimine epidermise sügavates kihtides).

Sissevõtmisel erutab väävel jämesoole peristaltikat (naatriumsulfhüdraadi ja väävelvesiniku tekkimine soolestiku leelises sisus) ja toimib seepärast lahtistina. Väävli eritumisel hingamisteede kaudu on võimalik rögastamisefekti tekkimine. Parenteraalsel manustamisel väävlipreparaadid kutsuvad organismis esile mittespetsiifilisele ärritusteraapiale omaseid reaktsioone, tõstavad vegetatiivse närvisüsteemi toonust ja real juhtudel suurendavad organismi võimet endogeense ja eksogeense iseloomuga mürkide (metallid, sinihape) kahjustamiseks.

Väävlipreparaate tarvitatakse:

1. Välispidiselt (10—30% salvides) dermatoloogias mitmesuguste nahahaiguste raviks (ekseem, sügelised, furunkuloos, psoriaas jt.).

2. Kerge lahtistina krooniliste kõhukinnisuste, hemorroidi puhul (seespidiselt 0,5—1—2 g korraga) peamiselt lagritsa-liitpulbrina.

3. Mittespetsiifilise ärritusvahendina krooniliste polüartriitide, ishiase puhul (väävli parenteraalne manustamine).

4. Ägedate ja krooniliste mürgistuste puhul raskemetallidega, eriti elavhõbedaga, samuti sinihapemürgistusel.

5. Väävlit soovitatakse tarvitada keha temperatuuri tõstmiseks progressiivse halvatuse raviks (steriliseeritud virsikutuumaõliga valmistatud 1% väävlisuspensiooni süstimine nahaalusi).

Väävlipreparaadid:

1. **Sulfur depuratum (Flos Sulfuris),** puhastatud väävel (väävliõis), puhastatud väävli preparaat on lõhnata, maitseta, vees lahustumatu kollane pulber.

Manustatakse suu kaudu lahtistina ja rögalahtistava vahendina pulbrites 0,5—1—2 g korraga ja välispidiselt — 10—30% salvides. Kuulub lagritsa-liitpulbri — *Pulvis Liquiritiae compositus* (vt. *Liquiritiae radix*) ja väävlisalvi — *Unguentum sulfuratum simplex* (puhastatud väävlit — 1 osa ja puhastatud rasva — 2 osa) koostisesse.

2. **Sulfur praecipitatum (Lac Sulfuris),** sadestatud väävel (väävlipiim) on amorfne, helekollane, vees lahustumatu peen pulber. Toimib eelmisest tugevamini.

Määratakse sissevõtmiseks lahtistina pulbrites 0,5—1 g korraga ja välispidiselt salvides.

3. **Sulfolan,** sulfolaan on salv, mis sisaldab 5% väävlit, 10% tsinkoksüüdi ja 85% lanoliini. Väävel on salvis kolloidolekus ja osutub aktiivseks preparaadiks, mida tarvitatakse sügeliste ja teiste nahahaiguste raviks.

Rp. Sulfuris depurati
Magnesiae ustae
Sacchari āā 10,0
M. f. pulv.
DS. 2 korda päevas pool teelusikatäit (lahtisti).

Rp. Sulfuris depurati 0,4
Stibii sulfurati aurantiaci 0,015
Sacchari lactis 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3—4 korda päevas 1 pulber (rögalahtistav vahend).

Rp. Sulfuris depurati
Magnesii carbonici
Pulv. rad. Rhei
Eleosacchari Foeniculi āā 5,0
M. f. pulv. D. in scatula
S. 2—3 korda päevas pool teelusikatäit (lahtisti).

Rp. Sulfuris praecipitati 3,0
Resorcini 1,0
Ichthyoli 2,0
Vaselini
Lanolini āā 15,0
M. f. ung.
DS. Salv seborröa puhul.

Rp. Sulfuris praecipitati 4,0
Ac. salicylici 1,0
Zinci oxydati 15,0
Vaselini 20,0
M. f. pasta
DS. Pasta.

Rp. Sulfuris praecipitati 2,0
Tannini 1,0
Vaselini 20,0
M. f. ung.
DS. Salv (sükoosi puhul).

Rp. Sulfuris praecipitati 5,0
Ol. Rusci 4,0
Vaselini ad 50,0
M. f. ung.
DS. Salv naha seentõve puhul.

Rp. Ung. sulfurati simplicis 30,0
DS. Salv (sügeliste puhul).

Rp. Betanaphtoli 1,5
Sulfuris praecipitati
Saponis viridis
Axungiae porcinae āā 10,0
M. f. ung.
DS. Kestendussalv (punaste vinnide puhul).

Rp. Sulfuris praecipitati 3,0
Spiritus Vini
Aq. destill. āā 15,0
MDS. Määrida ööseks infitseeritud kohti (sükoosi puhul).

Rp. Sulfuris praecipitati
Glycerini āā 10,0
Aq. destill. 80,0
MDS. Loksutusvedelik (kõõma puhul).

Rp. Sulfuris praecipitati 10,0
Spiritus camphorati 20,0
Glycerini 5,0
Aq. destill. 90,0
MDS. Pesemiseks (*acne rosacea* puhul).

Rp. Sulfuris depurati
Chinosoli
Anaesthesini āā 1,0
Ol. Persicorum 100,0
M. Sterilisetur!
DS. Süstida lihasesisesi 2 korda nädalas, alates 1 ml ja suurendades annust aegajalt kuni 10 ml injektsiooni kohta (skisofreenia puhul).

SUPRARENINUM, vt. *Adrenalinum.*

SYMPATHOL, vt. *Vasotonum.*

SYMPATHOMIMETINUM, (sümpatomimetiin) prof. I. P. Tšukitševi meetodi järgi on nukleoproteiidide intensiivse lõhustamise produkt. Keemiliselt puhtaid toimeaineid eraldatud ei ole.

Autori andmetel kutsub sümpatomimetiin organismis esile muutusi, mis sarnanevad sümpaatilise närvisüsteemi erutusel tekkivate muutustega. Tema mõju väljendub südame talitluse ja veresoonte kontraktiiv-elementide tegevuse tugevdamises, lihaskonna töövõime tõstmises, kesknärvisüsteemi kõikide osade funktsiooni suurenemises, mesenhüümi reaktsioonide stimuleerimises jne. Soovitati allergiliste haigestumiste puhul, reuma, bronhiaalastma, närvisüsteemi haigestumiste puhul.

* **SYNESTROLUM,** sünestrool (sün. *heksestrool),* dioksüdifenüülheksaan on valge või nõrgalt kollaka värvusega kristalliline pulber. Vees ei lahustu, lahustub kergesti alkoholis, kloroformis, eetris ja õlides. Sünestrool kuulub sünteetiliste estrogeensete ainete hulka ja on farmakoloogiliselt toimelt identne folliikulihormooniga. Sünestrool suurendab suguelundite varustamist verega, loob tingimusi emaka lihaskihi hüperplaasiaks, aktiviseerib endometriumi proliferatsiooni protsessi, kõrvaldab naistel füsioloogilise menopausi puhul tekkivaid haiglasi häireid (peapööritused, verevalumid, depressioonid). Infantiilsetel neidudel soodustab suguelundite ja rinnanäärmete arenemist, ning muudab normaalseks menstruaalse tsükli.

Näidustused sünestrooli tarvitamiseks:

a) Ovariaalne puudulikkus menstruaalse tsükli häiretega: amenorröa, düsmenorröa, oligomenorröa.

b) Suguelundite ja sekundaarsete sugutunnuste puudulik arenemine.

c) Klimakteerilised häired kuuriiete puudumise nähetega.

d) Adiposogenitaalne düstroofia.

e) Sünnitusjärgne galaktorröa.

Vastunäidustused: Suguelundite ja rinnanäärmete heaja pahaloomulised kasvajad, maksahaigused, rasedus.

Tarvitamisviis ja doseering: Sünestrooli määratakse sissevõtmiseks tablettides ja pillides, ning nahaalusi süstimiseks õlilahusena. Annus 0,3-st kuni 5 mg päevas olenevalt haigestumise iseloomust ja protsessi kulgemisest. Väljastatakse tablettidena 1 mg sünestrooli sisaldusega ja 1—2% õlilahusena ampullides.

Doseeritakse dietüülstilbestrooli doseerimise skeemi järgi (vt.). Sünestrooli üldannus katkestamata ravikuuri puhul ei tohi ületada 50 mg. Üledoseerimisel täheldatakse: iiveldust, oksendamist, rinnanäärmete paisumist ja kõrgendatud libidot. Sünestrool on dietüülsilbestroolist märksa vähem toksiline.

Vt. samuti *Diaethylstilbestrolum, Octestrolum.*

* **SYNTOMYCINUM,** süntomütsiin on antibiootikute rühma kuuluv sünteetiline preparaat (VNIHFI), on kloromütsetiini pahemale ja paremale pööravate isomeeride ratseemiline segu. Valge, nõrga kollaka või roheka varjundiga, mõru maitsega, vees nõrgalt lahustuv kristalliline pulber.

Süntomütsiin omab bakteriostaatilist toimet soole grupi pisikutesse. Kliinilised katsed on näidanud süntomütsiini kõrgeid raviomadusi nende pisikute poolt esilekutsutud haigestumiste puhul, eriti aga düsenteeria puhul.

Annus lastele kehakaaluga kuni 16 kg on 0,02 g iga kilogrammi kehakaalu kohta 4—6 korda päevas 7—10 päeva vältel, olenemata väljaheidete normaalseks muutumisest. Algul antakse löökannus poole ööpäevase annuse ulatuses kahes osas 1-tunnise vaheajaga, hiljem tavaline annus 4—6 tunni järel. Efekt on seda suurem, mida varem alustati ravi. Vanematele lastele soovitatav annus on 0,2—0,3 g. Süntomütsiini määratakse pulbritena ja ravimküünaldena. Mõru maitse tõttu määratakse sissevõtmise puhul suhkrusiirupiga või glükoosiga. Oksendamise esinemine ei ole vastunäidustuseks süntomütsiini manustamiseks suu kaudu.

Süntomütsiini rakendamisel toksilisi nähte ei ole täheldatud — mõnikord tekib laiguline papuloosne lööve.

On tehtud ettepanekuid süntomütsiini kasutamiseks trahhoomi raviks ja käesoleval ajal käib vastavate kliiniliste andmete kogumine.

Trahhoomi raviks kasutatakse eriinstruktsiooni kohaselt 1 ja 10% süntomütsiiniemulsioone (NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi 21. IX 1951. a. käskkirja lisa).

TALCUM, talk on magneesiumsilikaat. Valge, pehme, rasvasena tunduv pulber, tavalistes lahustites ei lahustu; jääb kergesti naha külge.

Tarvitatakse välispidiselt indiferentse puistepulbrina, on mitmesuguste liit-puistepulbrite põhiaineks, samuti *constituens*'ina pillide ja pastade valmistamisel.

Rp. Talci sterilisati 40,0
DS. Puistepulber.

Rp. Talci 80,0
Boli albae 20,0
M. f. pulv.
DS. Lastepuuder.

THALLIUM ACETICUM, talliumatsetaat, vees ja alkoholis lahustuvad värvuseta kristallid.

Tarvitatakse juuste epileerimiseks täiskasvanute ja laste juustega kaetud peaosa seenhaiguste (trihhofüütia, söötraia, mikrospooria) ravil. Tema mürgisuse tõttu määratakse talliumatsetaati vaid välispidiselt talliumplaastri näol (prof. S. L. Libermann'i meetodi kohaselt). Talliumplaastrit toodetakse 10%-na (1 cm^2 sisaldab 0,005 g talliumi), 15%-na (1 cm^2 sisaldab 0,0075 g talliumi), 20%-na (1 cm^2 sisaldab 0,01 g talliumi). Plaaster asetatakse kahjustatud kohtadele, arvestades mitte üle 0,013 mg talliumatsetaati haige 1 kg kehakaalu kohta.

Vastunäidustused talliumatsetaadi tarvitamiseks: neeruhaigestumised, ägedad mao-soole haigestumised, artriidid, müosiidid, hüpertüreoos, üldkurnatuse nähted. Üksikasju talliumplaastri tarvitamisest vt. NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi instruktsioonis 14. VII 1939. a. (NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi ametlik väljaanne 1940. a. nr. 3).

Käesoleval ajal talliumipreparaate peaaegu ei tarvitata, kuna juuste epileerimiseks esineb suuri võimalusi kasutada röntgeni meetodit.

TANNIDINUM, tannidiin sisaldab 72,4% tanniide. Pruuni värvusega, vees kergesti lahustuv hügroskoopne pulber. Tannidiinilahustel on adstringeeriv toime. Näidustused tarvitamiseks, doseerimine ja lahuste kontsentratsioon on samad, mis tanniinil. Võib tarvitada tanniini asendajana.

Vt. *Tanninum.*

TANNINUM s. ACIDUM TANNICUM, tanniin, parkhape. Tanniini saadakse Väike-Aasia tamme noortel võsudel tekkivatest patoloogilistest pahkadest — tindipähklitest *(Gallae turcicae).* Tanniin on kollaka värvusega kohev pulber, lahustub kergesti vees, alkoholis ja glütseriinis. Tanniin ja tema preparaadid on kootavate vahendite *(Adstringentia)* põhiesindajad.

Tarvitatakse välispidiselt vesi- ja glütseriinlahustena (1—2%) ja salvidena (10—20%), kui kootavat ja põletikuvastast vahendit:

1. Suuõõne, nina, kurgu, neelu, pärasoole limaskesta põletikuliste protsesside puhul (1—2% loputusvedelikud, 5—10% määrimislahused, klistiir).

2. Leemetavate haavandite, lamatiste puhul 5—10% salvidena.

3. Paikse verejooksusulgeva vahendina 0,25—0,5% lahuse kujul.

4. Põletishaavade lahtiseks raviks. Selleks otstarbeks soovitatakse tarvitada 5% tanniinilahust, järgneva 10% hõbenitraadilahuse rakendamisega. Peale määrimist tekib mõne minuti pärast koorik.

5. Mürgistuste puhul alkaloididega, metallidega (tekivad raskesti lahustuvad tannaadid).

Tanniinipreparaadid retseptuurvormides ei sobi raskemetallide sooladega, alkaloididega, valkudega, rauasooladega ja hapendajatega.

TANNALBINUM, tannalbiin on tanniini ühend valguga, sisaldab umbes 50% tanniini. Pruunika värvusega, vees ja alkoholis peaaegu lahustumatu amorfne pulber. Sissevõtmisel laguneb vaid soole leelises keskkonnas.

Tarvitatakse kootava vahendina pulbrite näol (2—3 korda päevas 0,5—1 g) ägedate põletikuliste protsesside puhul soolestikus.

Tannalbiini asendajana on lubatud toota bistalbiini *(Bistalbinum)*. Bistalbiini valmistamisel asendatakse defitsiitne tanniin kodumaa toorainega — parkaineterikka ussitatrajuurikaga *(Bistortae Rhizoma)*. Bistalbiin on helepruuni värvusega, kootava maitsega, vees lahustumatu kerge amorfne pulber. Võetakse sisse tannalbiini asemel annuses 0,3—1 g 2—3 korda päevas.

TANNOFORMUM, tannoform, metüleen-ditanniin, kujutab endast tanniini ja formaldehüüdi kondensatsioonprodukti. Punaka värvusega, lõhnata, maitseta pulber, ei lahustu vees, osaliselt lahustub alkoholis.

Võetakse sisse analoogselt eelmisele ägedate soolestiku katarride puhul pulbritena 0,5 g mitu korda päevas. Lastele kuni 3 aasta vanuseni — 0,1—0,2 g, üle 3 aasta — 0,2—0,3 g.

Välispidiselt tarvitatakse tannoformi puistepulbrina jalgade higistamise vastu. Vt. *Sanalbinum, Tannidinum, T-ra Gallarum.*

Rp. Tannini
Glycerini āā 4,0
T-rae Jodi 1,0
Aq. destill. ad 30,0
MDS. Kurgu määrimiseks

Rp. Tannini 3,0
Spiritus Vini 100,0
MDS. Rinnanibu lõhede määrimiseks.

Rp. Tannini 0,5
Gummi arabici 2,0
T-rae Opii simplicis gtt. III
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 1 klistiiriks (ägeda koliidi puhul).

Rp. Tannini 2,0
Glycerini 20,0
T-rae Jodi 1,0
MDS. Igemete määrimiseks.

Rp. Sol. Tannini 5% — 100,0
DS. Määrimiseks naha põletiste puhul.

Rp. Tannini 0,3
Extr. Belladonnae 0,01
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 6
S. Hommikul ja ööseks 1 küünal pärasoolde.

Rp. Tannalbini 0,5
D. t. d. N. 6
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (enteriidi puhul).

Rp. Tannalbini 0,5
Mixturae gummosae 100,0
Sir. simplicis 20,0
MDS. 3—4 korda päevas 2 teelusikatäit (3—5-aastastele lastele ägeda enteriidi puhul).

Rp. Tannalbini
Benzonaphtoli āā 0,25
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 3—4 korda päevas 1 pulber (ägeda enteriidi, koliidi puhul).

Rp. Tannoformii 10,0
Talci
Zinci oxydati āā 20,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber (jalgade hüperhüdroosi puhul).

TARAXACI RADIX, võilille *(Taraxacum officinale)* juur, sisaldab mõru glükosiidi ja inuliini (kuni 40%).

Tarvitatakse *Extractum Taraxaci* — paks, pruuni värvusega ekstrakt —*constituens*'ina pillides.

Rahvameditsiinis soovitatakse võilillejuurekeedist (teelusikatäis peeneks lõigatud juurt keedetakse klaasi veega, jahutatakse, kurnatakse) kõhukinnisuste puhul, sappiajava vahendina (juua 3—4 korda päevas pool tundi enne sööki ¼ klaasi korraga).

TARTARUS EMETICUS, okseviinakivi, vt. *Stibium.*

** **TECODINUM,** tekodiin (sün. *eukodaal*) on dihüdro-oksükodeinoonhüdrokloriid (sünteesitud VNIHFI poolt). Mõru maitsega valge kristalliline pulber, mis lahustub 6 osas vees ja 60 osas alkoholis.

Farmakoloogilistelt ja terapeutilistelt omadustelt on tekodiin lähedane morfiinile ja omab valuvaigistavat ja uinutavat toimet. Tekodiini eeliseks, võrreldes morfiiniga ja pantopooniga, on märksa vähemal määral avalduvad kõrvaltoimed (harva esineb iiveldus, oksendamine, kõhukinnisused, peaaegu puuduvad harjumise nähud).

Tekodiini soovitatakse valuvaigistava vahendina ja uinutina, samuti kirurgilises praktikas morfiini asendajana enne üldnarkoosi ja paikset anesteesiat.

Vastunäidustused tekodiini tarvitamiseks: tugev bradükardia, Cheyne-Stokes'i hingamine, bronhiaalastma. Tekodiini määratakse kas sissevõtmiseks pulbrites, annus 0,005—0,01—0,02 g 1—2 korda päevas, kusjuures toime algab 20—25 minuti pärast, või nahaalusi süstimiseks à 1 ml 1% lahust.

Rp. Tecodini 0,01
Sacchari 0,2
M. f. pulv.
D. t. d. N. 4
S. 2 korda päevas 1 pulber.

TERPINUM HYDRATUM, vt. *Oleum Terebinthinae.*

* **TESAN,** tesaan on uus sünteetiline preparaat (VNIHFI). Soovitatakse leukopeenia raviks, mis ei ole tingitud luuüdi orgaanilistest vigastustest.

Näidustused tarvitamiseks: toksilised leukopeeniad, nakkustest tingitud leukopeeniad, embihhiini, sulfaniilamiidide ja püramidooniga kemoteraapia ning kiiritusteraapia tagajärjel arenenud leukopeeniad. Mürgistustel bensooliga ja arseenishappe preparaatidega.

Preparaati väljastatakse pulbritena, tablettidena ja ampullides à 1 ml.

Sissevõtmiseks valmistatakse või kirjutatakse välja tesaan lahusena, mis koosneb 0,5 g pulbrist 100 g 20%-se alkoholi kohta, sellest lahusest määratakse 10—12 tilka, tingimata supilusikatäie veega, 3—4 korda päevas 10—15 minutit enne sööki. Võib tarvitada tablette (1 tablett sisaldab ühekordse annuse). Ravi kestus 10—12 päeva.

Süstimiseks lihasesisesi väljastatakse tesaani ampullides 1—2 ml 0,1% steriilse lahusena. Süstimisi tehakse 4 korda ööpäevas iga 6 tunni järel. Tesaanravil tuleb kontrollida vere seisundit. Tesaan on püsiv preparaat ja ei lagune keetmisel. Rakendamise üksikasju vt. NSV Liidu Tervishoiuministri käskkirja nr. 772, 12. IX 1952 lisana avaldatud instruktsioonis tesaani tarvitamise kohta leukotsüütide arvu suurendamiseks leukopeenia puhul.

* **TESTOSTERONUM PROPIONICUM,** testosteroonpropionaat on sünteetiline preparaat. Näidustused tarvitamiseks on samad, mis metüültestosterooni puhul (vt.)

Väljastatakse õlilahusena ampullides à 1 ml sisaldusega 5,25 ja 50 mg preparaati. Testosteroonpropionaati süstitakse lihasesisesi.

* **THERMOPSIDIS HERBA,** termopsiseürt. Taim *Thermopsis lanceolata* kasvab Siberis ja Põhja-Mongoolias. Toimeained on alkaloidid termopsiin ja homotermopsiin. Termopsise väikeste annuste põhitoime seisneb hingamisteede limaskesta sekretsiooni suurendamises, mis soodustab rögalahtistamist. Termopsiseürti tarvitatakse leotisena (0,05—0,1 g korraga) kui väärtuslikku rögalahtistavat ja köhavaigistavat vahendit. Asendab oksejuurepreparaate.

Suurim ühekordne annus — 0,1 g.
Suurim ööpäevane annus — 0,3 g.

Rp. Inf. herbae Thermopsidis
0,6 : 180,0
DS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Pulv. herbae Thermopsidis 0,05
Pulv. Opii 0,005
Natrii bicarbonici 0,25
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

* **THEOBROMINUM NATRIO-SALICYLICUM,** vt. *Diuretinum.*

* **THEOPHYLLINUM,** teofülliin (teotsiin), 1, 3-dimetüülksantiin, esineb teelehtedes ja saadakse ka sünteetiliselt.

Lõhnata, valge kristalliline pulber, mis kergesti lahustub kuumas vees ja kuumas alkoholis. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub teofülliin puriinide rühma ja soovitatakse diureetilise vahendina südametegevuse häiretest pärinevate verepaisude ja tursete puhul, ka südame pärgsooni laiendava vahendina (vt. *Diuretinum*), ravimküünaldes à 0,1—0,25 g kolm korda päevas, või sissevõtmiseks tablettides ja pulbrites à 0,1—0,2 g.

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

THEOPHYLLINUM AETHYLENDIAMINUM s. EUPHYLLINUM, eufülliin on valge kristalliline pulber, lahustub vees kuni 4%. Omab kofeiinist ja teobromiinist enam väljendatud diureetilist ja veresooni laiendavat toimet.

Tarvitatakse diureetikumina südame-veresoonte süsteemi ägedate ja krooniliste haigestumiste puhul. Eufülliin on eriti näidustatud ja annab parimat efekti stenokardia puhul. Määratakse *per os, per rectum,* lihasesisesi ja veenisisesi à 0,1—0,2 g. Veenisisesel süstimisel soovitatakse eufülliini ampulli sisu lahustada 20 ml steriilses 40% glükoosilahuses ja süstida aeglaselt.

Rp. Theophyllini 0,1
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Euphyllini 1,0
Aq. destill. 130,0
Sir. simplicis ad 150,0
MDS. Iga 3 tunni järel 1 supilusikatäis.

THIAMINUM BROMATUM, vt. *Vitamin* B_1.

*** THIOCAINUM,** tiokaiin. Keemiliselt struktuurilt on tiokaiin lähedane novokaiinile ja kujutab endast para-amiin-tiobensoehappe dietüülamiinetüülestri hüdrokloriidi. Tiokaiin on mõru maitsega kollakas, vees kergesti lahustuv kristalliline pulber. Tiokaiin kuulub paikselt anesteseerivate vahendite hulka. Anesteseeriva toime tugevuselt ületab ta kokaiini ja novokaiini, kuid on kokaiinist kaks korda vähem toksiline, ei laienda silmatera, ei halva akommodatsiooni, jääb aga kokaiinist maha toime kestuselt. Tiokaiini tarvitatakse peamiselt pinna-anesteesiaks (kokaiini asemel):

1) oftalmoloogias sarvkesta anesteesiaks 1—2% lahusena (võõrkeha eemaldamisel, katarakti opereerimisel jt.),

2) oto-rino-larüngoloogias ninaõõne ja kurgu anesteesiaks 1—3% lahusena (polüüpide, võõrkehade eemaldamisel, nina vaheseina resektsioonil jt.).

Suurim ühekordne annus nahaalusi — 0,05 g.

THIOCOLUM, tiokool on guajakoolsulfohapu kaalium, sisaldab 50% guajakooli. Valge kristalliline pulber, lahustub hästi vees (1 : 10), ei lahustu absoluutses alkoholis, eetris ja kloroformis. Paikselt ei ärrita, imendub hästi.

Tarvitati hingamisteid desinfitseeriva vahendina krooniliste bronhiitide puhul.

Määrati pulbritena, tablettidena ja lahustes 2—3 korda päevas annustes 0,3 kuni 1 g.

Sirolinum, siroliin on tiokooli 5% lahus pomerantsikooresiirupis. Kollakaspruun vedelik, väljastati pudelites. Tarvitati lastepraktikas. Määrati tee- või supilusikaviisi (olenedes vanusest) 3 korda päevas.

THIOURACILUM, tiouratsiil, 2-tio-4-oksüpürimidiin on valge või nõrgalt kollakas pulber, mis lahustub vees ja orgaanilistes lahustajates halvasti, hästi leeliste lahustes. Tiouratsiil on sünteetiline preparaat kilpnäärme-vastaste vahendite rühmast. Toimemehhanism on sama mis metüültiouratsiilil (vt.).

Basedovi tõve raviks määratakse tiouratsiili pulbritena kaks-kolm korda päevas 0,2—1 g korraga.

Ravil tiouratsiiliga on võimalikud komplikatsioonid: agranulotsütoos, lööbed, dermatiidid. See andis tõuget rea asepreparaatide sünteesimiseks, nende seas erilist levikut leiab 6-*Methylthiouracilum* (vt.). Selle rühma preparaate allutatakse igakülgsele uurimisele teadusliku uurimise instituutides ja kliinikutes.

THYMOLUM, tümool on para-isopropüül-metakresool. Tümooli saadakse tüümiani *(Thymus vulgaris)* eeterlikust õlist; põletava maitsega iseloomuliku lõhnaga, värvuseta, läbipaistvad kristallid, mis lahustuvad halvasti vees, kuid hästi alkoholis ning eeterlikes ja rasvõlides. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub tümool antiseptiliste vahendite rühma.

Tarvitatakse välispidiselt suuõõne, kurgu, neelu limaskestade desinfitseerimiseks kuristamise, loputuste teel vesilahustega (0,5:1000—1:1000); kuulub dentiini valutustavate preparaatide koostisse (Hartmani vedelik). Sissevõtmiseks määratakse tümooli (harva) soolestiku desinfitseerimiseks üleliigse käärimise, kõhulahtisuste puhul (0,1 g korraga mitu korda päevas) ja soolenugilistevastase vahendina (*Ankylostomum duodenale* vastu) kuni 3 g *pro die.*

Suurim ühekordne annus — 0,5 g.
Suurim ööpäevane annus — 3 g.

Hartmani vedelik. Selle koostisse kuulub tümooli — 1,25 osa, etüülalkoholi 95° — 1 osa, eetrit — 1 osa.

Tarvitatakse stomatoloogias dentiini valutustamiseks.

Rp. Thymoli 0,1
Glycerini 10,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. Pealemäärimiseks (sügelemise puhul).

Rp. Thymoli
Paramonochlorphenoli
Jodoformii
Formalini āā 1,0
Zinci oxydati 12,0
Vaselini q. s. ut fiat pasta
DS. Hambaravi pasta.

THIOPENTHALUM, tiopentaal-naatrium (sün. *pentotaal-naatrium),* kuulub barbituraatide hulka ja on etüül- (1-metüülbutüül)-tiobarbituurhappe naatriumisool. Tiopentaal on kollakasvalge värvusega vees lahustuv hügroskoopne pulber. Vesilahused on leelise reaktsiooniga

Tiopentaali väljastatakse, samuti kui heksenaali, 10—20 ml mahulistes ampullides 0,5—1 g preparaati ja vastavalt sellele kas

30 või 60 mg veevaba naatriumkarbonaadi lisandiga (puhvriks). Lahust valmistatakse *ex tempore*. Tarvitamiseks lahustatakse tiopentaal vees, füsioloogilises naatriumkloriidi lahuses, või 5% glükoosilahuses. Lahused on ebapüsivad ja on tarvitamiskõlblikud peale valmistamist vaid 4 tunni jooksul.

Tiopentaali määratakse, samuti kui heksenaali, lühiajaliste operatsioonide puhul (kestusega 15—20 minutit) veenisiseseks narkoosiks. Süstimine veeni (tavaliselt küünarveeni) peab toimuma väga aeglaselt: mitte üle 1 ml 1 minutis (kollapsioht).

Narkoosi saavutamiseks kulub mitte üle 10—12 ml 5% lahust. Järgnevate annuste süstimine suurendab efekti ja nõuab erilist ettevaatust. Kui haige on veel valutundlik, süstitakse täiendavalt 1—4 ml 1,25% lahust. Preparaadi maksimaalannuseks on 1 g. Peale narkoosi lõppemist ärkab haige tavaliselt 10—15 minuti pärast, kuid unine olek kestab mitu tundi.

Komplikatsioonide puhul hingamis- ja vereringe organites süstitakse lihase- või veenisisesi neid süsteeme stimuleerivaid vahendeid (kordiamiini, efedriini, kofeiini, korazooli).

Vastunäidustused tiopentaali tarvitamiseks on samad, mis heksenaali juures.

Vt. samuti *Hexenalum, Pronarconum.*

* **THYREOIDINUM SICCUM PULVERATUM (THYREOCRINUM),** kuiv türeoidiin, hormoonpreparaat, mida saadakse kilpnäärmetest. Veiste kuivatatud ja rasvast vabastatud kilpnäärme pulber. Sisaldab 0,17—0,23% joodi. Türeoidiini tarvitatakse asendus- ja stimuleerimisteraapia põhimõttel kilpnäärme funktsiooni puudulikkusel: müksödeemi, kretinismi, atüreoosi, türeogeense infantilismi puhul, türeogeense iseloomuga rasvumise raviks.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites, tablettides 0,01—0,2 g koraga 2—3 korda päevas. Türeoidiini väljastatakse pulbritena à 10—30 g purgis, tablettidena à 0,3 g (türeoidiini sisaldus 0,05 g).

Vastunäidustused türeoidiini tarvitamiseks: hüpertüreoos, üldkurnatus, diabeet.

Suurim ühekordne annus — 0,3 g.
Suurim ööpäevane annus — 1 g.

* **Thyreoidinum liquidum,** vedel türeoidiin on läbipaistev pruuni värvusega vedelik. Sisaldab 0,085—0,15% joodi. Väljastatakse ampullides à 1 ml. Kehtivuse aeg 3 aastat. Näidustused tarvitamiseks (nahaalusi) samad, mis kuiva türeoidiini puhul.

Suurim ühekordne annus — 1 ml.
Suurim ööpäevane annus — 2 ml.

Rp. Thyreoidini 0,1
D. t. d. N. 20 in tabl.
S. 2—3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Thyreoidini liquidi 10,0
DS. 2 korda päevas enne sööki 15—20 tilka.

Rp. Thyreoidini pulverati 0,1
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 2—3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Thyreoidini pulver. 0,05
Sacchari 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. Päevas 1 pulber korraga lastele 3—5 aasta vanuseni.

THYROXINUM, türoksiin, kilpnäärmehormoon. Keemiliselt struktuurilt kujutab endast dijoodtürosiini para-oksüdijoodfenüületsterit. Valmistatakse sünteetiliselt. Sisaldab umbes 65% joodi. Värvuseta kristallid. Näidustused türoksiini tarvitamiseks on samad, mis türeoidiini puhul. Türoksiini annus on 0,0005—0,002 g korraga (nahaalusi) 0,1% lahuses.

TILIAE FLORES, pärnaõied, sisaldavad higileajavat glükosiidi, eeterlikke õlisid, suhkrut, parkaineid, lima jt. Tarvitatakse leotisena (supilusikatäis peeneks lõigatud õisi keedetakse klaasi keeva veega, lastakse tõmbuda 20 minutit ja filtritakse) välispidiselt kurgu loputuseks, hautamiseks ja seespidiselt higileajava vahendina gripi, angiini puhul (1—2 klaasitäit).

Pärnaõied kuuluvad «higileajava tee» koostisse: 1) pärnaõisi — 2 osa, paiselehti — 2 osa või punaürti — 1 osa, ehk 2) pärnaõisi — 1 osa, vaarikaid — 1 osa.

2 supilusikatäit valada üle 2 klaasi keeva veega, keeta 5 minutit ja juua nagu teed.

TINCTURA AMARA, mõrutinktuur; valmistatakse koirohuürdist, mandariinikoorest, maasapiürdist, kalmusejuurest ja ubalehest. Mõru-vürtsilise maitsega, pruuni värvusega läbipaistev vedelik.

Määratakse suu kaudu *stomachicum'*ina 10—20 tilka mitu korda päevas.

Rp. T-rae amarae 20,0
DS. 3 korda päevas 15 tilka enne sööki.

Rp. T-rae amarae
T-rae Rhei āā 15,0
MDS. 3 korda päevas 20—30 tilka enne sööki.

TINCTURA GALLARUM, vt. *Tanninum.*

TOCOPHERROLUM, tokoferrool, vt. *Vitamin E.*

TORMENTILLAE POTENTILLAE RHIZOMA, tedremaranajuurikas. Tedremaran on NSV Liidu keskvööndis levinud mitmeaastane rohttaim. Selle juurikas sisaldab 20—30% parkaineid, floroglutsiini ja protokatehhuhapet (tormentoparkhape), palju tärklist, vaiku, kummivaiku ja kaltsiumoksalaati. Tedremaranajuurikapreparaatidel on kootav toime.

Tedremaranajuurikat soovitatakse tarvitada keedisena (10,0 : 150,0) ja tinktuurina *(T-ra Tormentillae)* suuõõne, kurgu (loputused) ja mao-sooletrakti põletikuliste protsesside puhul kootava vahendina.

Rp. Rhiz. Tormentillae pulv. 0,5
Opii puri 0,01
Fol. Belladonnae pulv. 0,05
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

TORULINUM, pärmipreparaat, vt. *Saccharomyces cerevisiae.*

* **TRICRESOLUM,** trikresool, keemiliselt puhaste orto-, meta- ja parakresoolide segu, on vees lahustuv läbipaistev vedelik.

Tarvitatakse desinfitseeriva vahendina fenooli asemel 0,5—1% vesilahustena ja süstelahuste steriliseerimisel.

TRICRESOL-FORMALINUM, trikresool-formaliin on trikresooli, formaliini ja glütseriini segu. Tarvitatakse stomatoloogilises praktikas desinfitseerimiseks ja karioossete hammaste pulpa suretamiseks.

Trikresool-formaliin kuulub hambaravi pasta koostisesse:
Tricresoli 3,0, *Formalini* 1,0, *Boli albae* 8,0, *Glycerini q. s.*

* **TRIMETHYNUM,** trimetüün (sün. *tridioon*), trimetüül-oksüazolidiin-dioon (VNIHFI). Valge, mõru maitsega kristalliline pulber; vees lahustub ligikaudu 5%, kergesti lahustub orgaanilistes lahustites.

Viimastel aastatel soovitatakse ja tarvitatakse edukalt psühhiaatria kliinikutes krampidevastase vahendina epilepsia raviks, eriti nõrkade hoogude *(petit mal)* raviks.

Toime ebapüsiv, on võimalikud retsidiivid. Kõrvalnähud — peavalud, valgusekartus.

Doseering: sissevõtmiseks 3 korda päevas à 0,3 g.

TROMBINUM, trombiin. Ferment trombiini lahus isotoonilises naatriumkloriidilahuses. Värvuseta opalestseeruv vedelik.

Preparaat trombiinil on tugev verejooksu sulgev toime ja teda tarvitatakse parenhümatoossete ja kapillaarsete verejooksude sulgemiseks. Veritseva haava pinda niisutatakse trombiinilahusega või asetatakse peale rikkalikult trombiinilahusega immutatud tampoon. Efekt tekib mõne minuti jooksul.

Preparaati väljastatakse ampullides, mis sisaldavad 2,5 ml steriilset trombiinilahust. Preparaat on tarvitamiskõlblik 6 kuud; säilitatakse jahedas. Soojendamisel kuni 40° kaotab preparaat aktiivsuse.

TRYPAFLAVINUM, vt. *Flavacridinum.*

TRYPANBLAU, trüpaanblau, trüpaansinine, must pruuni varjundiga vees lahustuv pulber. Trüpaansinine leiab tarvitamist bakterioloogias elusate kudede värvimiseks ja loomaravis veiste ja hobuste piroplasmoosi raviks.

UNGUENTUM AC. BORICI, boorsalv, vt. *Acidum boricum.*

UNGUENTUM CEREUM, vahasalv, sisaldab kollast vaha — 1 osa ja päevalilleõli — 3 osa.

UNGUENTUM COLLOIDALE CREDE, kredee salv, vt. *Argentum.*

UNGUENTUM DIACHYLON, vt. *Plumbum.*

UNGUENTUM GLYCERINI, vt. *Glycerinum.*

UNGUENTUM HYDRARGYRI PRAECIPITATI ALBI, valge elavhõbesalv, vt. *Hydrargyrum.*

UNGUENTUM HYDRARGYRI CINEREUM, hall elavhõbesalv, vt. *Hydrargyrum.*

UNGUENTUM HYDRARGYRI OXYDATI FLAVI, kollane elavhõbesalv, vt. *Hydrargyrum.*

UNGUENTUM ICHTHYOLI, vt. *Ichthyolum.*

UNGUENTUM KALII JODATI, vt. *Jodum.*

UNGUENTUM LENIENS, koldkreem on ühtlase konsistentsiga valge salv. Valmistatakse valgest vahast (3 osa), spermatseedist (6 osa), virsikutuumaõlist (24 osa) ja glütseriinist (4 osa). Tarvitatakse nahka pehmendava vahendina.

UNGUENTUM SULFURATUM SIMPLEX, vt. *Sulfur.*

UNGUENTUM TEREBINTHINAE, tärpentinisalv, sisaldab puhastatud tärpentiniõli — 2 osa ja searasva — 8 osa.

UNGUENTUM WILKINSONI, vilkinsoni salv; sisaldab kaltsiumkarbonaati — 10 osa, puhastatud väävlit — 15 osa, vedelat tõrva — 15 osa, naftalaansalvi — 30 osa, rohelist seepi — 30 osa ja vett 4 osa. Pruuni värvusega, tõrva lõhnaga mass; tarvitatakse *per se* sügeliste raviks ja segus teiste ingredientidega mõnede parasitaarse iseloomuga nahahaiguste raviks.

Rp. Ung. Wilkinsoni 100,0
DS. Nakatatud nahaosade määrimiseks (sügeliste ja naha seentõve puhul).

Rp. Ung. Wilkinsoni 5,0—30,0
Pastae Zinci ad 100,0
M. f. ung.
DS. Kroonilise ekseemi ja naha seentõve puhul.

UNGUENTUM ZINCI, tsinksalv, vt. *Zincum.*

URETHANUM, uretaan, karbamiinhappe etüülester, lõhnata, nõrgalt magusa maitsega värvuseta kristallid, mis lahustuvad kergesti vees ja alkoholis. Farmakoloogiliselt toimelt kuulub uretaan rasvarea uinutite rühma.

Uretaani organismi manustamisel saabub uni 15—20 minuti pärast ja kestab 4 kuni 8 tundi. Toksilisi kõrvalnähte uretaan peaaegu ei anna ja talutakse hästi nii täiskasvanute kui laste poolt. Kuid uretaani tarvitamine on piiratud selle uinutava efekti ebapüsivuse (amiidrühma esinemine uretaanimolekulis, mis toimib närvisüsteemisse erutavalt) ja uinutava toime vähema intensiivsuse tõttu (võrreldes teiste uinutitega). Uretaani tarvitatakse uinutina närvilise unetuse puhul, rahustava vahendina psüühiliste haigestumiste puhul ja krambivastase vahendina lastepraktikas (läkaköha). Uretaani määratakse *per os* täiskasvanuile 1—2 g korraga, kuni 4 g *pro die,* lastele kuni 2 aasta vanuseni — 0,2—0,5 g.

Viimastel aastatel soovitatakse uretaani ägeda ja kroonilise müeloidse ja lümfoidse leukeemia raviks. Paremat efekti saavutatakse krooniliste vormide ravil. Toimemehhanismilt ja selle tugevuselt vereloomesüsteemisse läheneb uretaan röntgenikiirtele.

Raviefekti kestus on individuaalse kõikuvusega (pool aastat — aasta). Määratakse uretaani sissevõtmiseks lahusena annuses 1 g 3—4 korda päevas ja parenteraalselt 20%-se lahusena. Ravikuuriks on vajalik 75,0—100,0.

Kõrvalnähud: düspepsilised häired.

Uretaani efektiivsus leukeemia raviks on kliiniliste uurimiste staadiumis.

Rp. Urethani 12,0
Aquae Chloroformii
Sirupi simplicis āā 90,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. Urethani 1,0
D. t. d. N. 6 in charta cerata
S. Võtta sisse 1 pulber ööseks (lahustada 1/4 klaasis soojas vees).

Rp. Urethani 5,0
Aq. destill.
Sir. simplicis āā 25,0
MDS. 1—2 korda päevas 1 teelusikatäis (lastele 2—3 aastani).

UROSULFANUM, urosulfaan on sulfaniilkarbamiid. Vees halvasti, lahjendatud leelistes ja hapetes hästi lahustuv valge pulber. Urosulfaan on kemoterapeutiline preparaat. Eriti efektiivne on tema

kolibatsillaarse ja stafülokokilise floora suhtes ning kuseteede nakkushaigestumistel. Imendub hästi mao-sooletraktist, eritub peamiselt uriiniga.

Urosulfaani määratakse sissevõtmiseks pulbritena või tablettidena kolm korda päevas à 1—2 g 6—12 päeva vältel. Urosulfaani naatriumisool lahustub vees hästi; süstitakse veenisisesi 1—2 korda päevas 5—10 ml 20%-st lahust, samaaegselt määratakse preparaati sissevõtmiseks.

Vt. samuti *Streptocidum, Sulfidinum, Sulfazolum.*

UROTROPINUM s. HEXAMETHYLENTETRAMINUM, urotropiin, heksametüleentetramiin, lõhnata, enne magusa, siis mõruka maitsega, vees hästi lahustuvad värvuseta kristallid. Urotropiinil on bakteritsiidseid omadusi, mis on tingitud tema lagunemisel happelises keskkonnas eralduvast formaldehüüdist. Urotropiini tarvitatakse desinfitseeriva vahendina pulbrites, tablettides, lahustes 0,5—1 g mitu korda päevas (kuni 2—4 g *pro die)* ja veenisisesi 40% lahusena (5—10 ml).

Näidustused urotropiini tarvitamiseks:

1. Põletikulised protsessid kuseteedes: tsüstiit, püeliit. Uriini leelisese reaktsiooni puhul on tarvilik koos urotropiiniga määrata sool- või fosforhapet *(Ac. phosphorici* 5,0; *Sir. Rubi Idaei* 20,0; *Aq. destill. ad* 200,0 — 3 korda päevas üks supilusikatäis korraga).
2. Kusihappe diatees ja uratuuria (sisse võtta 3 korda päevas 0,25—0,5 g korraga).
3. Koletsüstiit ja kolangiit.
4. Nakkushaigused: gripp, meningiit, entsefaliit (veenisisesi).
5. Mõned allergilise iseloomuga nahahaigestumised: polümorfne erüteem, nõgestõbi, naha sügelemine.

Urocalcinum, urokaltsiin on urotropiini, kaltsiumkloriidi ja kofeiin-naatriumsalitsülaadi segu. Tarvitatakse tablettides gripi profülaktikaks.

Salitropinum, salitropiin (sün. *tsülotropiin*), kujutab endast urotropiini (40%), naatriumsalitsülaadi (16%) ja kofeiin-naatriumsalitsülaadi (4%) vesilahust. Kollaka värvusega läbipaistev lahus. Süstitakse veenisisesi 5—8 ml korraga (vt. urotropiini tarvitamise näidustusi). Väljastatakse ampullides à 8 ml. Urotropiinipreparaadid ei sobi hapetega ja alkaloidide sooladega.

Rp. Urotropini 0,5
D. t. d. N. 10 in tabl.
S. 3 korda päevas 1 tablett.

Rp. Urotropini
Saloli āā 0,3
D. t. d. N. 12 in tabulettis
S. 3 korda päevas 1 tablett
(tsüstiidi, püeliidi puhul).

Selle koostisega standard-tablette nimetatakse «Urosaal».

Rp. Urotropini 0,5
Natrii salicylici 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (tsüstiidi puhul).

Rp. Urotropini 20,0
Zinci oxydati
Talci āā 25,0
Aq. destill. 20,0
Glycerini ad 100,0
M. f. ung.
DS. Salv (jalgade naha sissehõõrumiseks tugeva hüperhüdroosi puhul).

Rp. Sol. Urotropini 40% — 10,0
D. t. d. N. 2 in amp.
S. Veenisisesi 5—10 ml (septiliste haigestumiste puhul, arahnoidiit, meningiit).

Rp. Salitropini 8,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Süstimiseks veenisisesi.

URTICAE DIOICAE FOLIA, nõgese, mitmeaastase umbrohu, lehed. Nõgeselehed sisaldavad klorofülli, karotiini (provitamiin A), C-vitamiini (0,1—0,2%), K- vitamiini, letsitiini, parkaineid. Nõgeselehtedeleotist tarvitati rahvameditsiinis laialdaselt verejooksu sulgeva vahendina, samuti pealehõõrumiseks reuma puhul. Käesoleval ajal soovitatakse nõgeselehtede alkohoolset vedelekstrakti *(Extr. Urticae dioicae fluidum* 3—5 korda päevas 30—40 tilka korraga) verejooksude ning ägedate ja krooniliste enteriitide puhul.

UVAE URSI FOLIA, leesikalehed. Toimeaineks on glükosiid arbutiin, mis laguneb organismis hüdrokinooniks ja glükoosiks.

Leesikalehti võetakse sisse (keedise või leotise kujul) desinfitseeriva vahendina kusepõie ja kuseteede põletikuliste protsesside puhul. Leesikalehti ei kirjutata välja koos alkaloidsooladega, urotropiiniga ja leeliste preparaatidega. Leesikalehed kuuluvad diureetilise tee koostisse: leesikalehti — 2 osa, rukkililleõisi — 1 osa, lagritsajuurt — 1 osa.

Supilusikatäis teed kallatakse üle klaasi keeva veega, keedetakse 10 minutit, kurnatakse ja võetakse sisse 1 supilusikatäis 3—5 korda päevas 20 minutit enne sööki.

Uue preparaadina soovitatakse — neuveeni, leesikalehtede kuivekstrakti; sisaldab 30% arbutiini.

Võetakse sisse pulbrina 3 korda päevas à 0,5 g.

Rp. Decocti fol. Uvae Ursi
10,0 : 180,0
DS. Sisse võtta iga 3 tunni järel 1 supilusikatäis (tsüstiidi, püeliidi puhul).

VAGILEN, vagileen, kujutab endast ravimkuulikesi, mille koostisesse kuuluvad hinosool ja boorhape. Vagileen kuulub eostumisvastaste vahendite hulka, soovitatakse raseduse ärahoidmiseks.

Väljastatakse karpides 10 ravimkuulikese sisaldusega.

VALERIANAE RADIX et RHIZOMA, palderjani (*Valeriana officinalis*) juur ja juurikas. Toimeaine on eeterlik õli, mis sisaldab palderjanhappe borneoolestrit. Palderjanijuurepreparaatide terapeutiline tähtsus põhineb tema omadusel pidurdada kesknärvisüsteemi talitlust, vähendada reflektoorset erutuvust, lõdvendada silelihasega elundite spasmi.

Palderjani terapeutilise efekti mehhanism ei ole veel täpselt selgitatud.

Palderjanipreparaate tarvitatakse rahustava vahendina (*sedativa*) närviliste erutusseisundite, unetuse, südame neurooside, maosooletrakti spasmide puhul jm. Palderjanipreparaate kombineeritakse sageli piibelehe- ja broomipreparaatidega ning teiste südame- ja rahustavate vahenditega.

Palderjanijuurikat määratakse sissevõtmiseks alljärgnevate preparaatide kujul:

Infusum Valerianae, palderjanileotis — 5 kuni 10 g juurt 200 ml veele. Määratakse 3—4 korda päevas supilusikaviisi.

Tinctura Valerianae, palderjanitinktuur. Aroomse lõhnaga, magus-mõru maitsega, kollakas-pruuni värvusega läbipaistev vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks 3—4 korda päevas 20—30 tilka.

Tinctura Valerianae aetherea, eeterlik palderjanitinktuur. Aroomse lõhnaga, kollakas-pruuni värvusega läbipaistev vedelik.

Määratakse sissevõtmiseks 3—4 korda päevas 20—30 tilka.

Extractum Valerianae, tumepruuni värvusega alkohoolne palderjaniekstrakt.

Määratakse peamiselt pillides 0,04—0,05 g üheks annuseks.

Rp. Inf. rad. Valerianae
6,0 : 180,0
Sir. simplicis ad 200,0
MDS. Sisse võtta 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis.

Rp. T-rae Valerianae
T-rae Convallariae majalis
āā 15,0
MDS. 3 korda päevas 20—30 tilka.

Rp. Inf. rad. Valerianae 6,0 : 180,0
Natrii bromati 6,0
MDS. Sisse võtta 3 korda päevas 1 supilusikatäis.
Rp. T-rae Valerianae
T-rae Convallariae majalis
āā 10,0
Natrii bromati 2,0
Aq. Amygdalarum amararum 0,5
MDS. 2—3 korda päevas 20—30 tilka.

VALIDOLUM, validool, vt. *Mentholum.*

VASELINUM, vaseliin, saadakse nafta destilleerimisel ja kujutab endast rasvarea tahkete ja vedelate süsivesinikkude segu. Valge või kollane, ühtlane läbipaistev mass, sulab 35—40° temperatuuril, ei muutu hapete ja leeliste toimel, ei mõrkne. Eraldatakse: *Vaselinum flavum* — kollane vaseliin ja *Vaselinum album* — valge vaseliin (saadakse kollasest pleegitamisel). Vaseliini tarvitatakse laialdaselt universaalse salvialusena. Vaseliini kui salvialuse puuduseks on asjaolu, et ta peaaegu ei imendu naha kaudu ja järelikult pidurdab salvi koostisesse kuuluvate ravimite imendumist. Selle puuduse kõrvaldamiseks lisatakse vaseliinile lanoliini.

Vasolimentum, vasoliment, vedel vasogeen on kollase vaseliinõli, alkohoolse ammoniaagilahuse ja õlihappe segu. Vasogeen ehk vasoliment on aluseks salvide valmistamisel.

VASOTONUM, vasotoon (sün. *sümpatool)* on vees lahustuv pulber. Vasotoon kuulub sümpatomimeetiliste amiinide rühma ja kujutab endast para-oksüfenüül-etoksümetüülamiini. Manustamisel organismi tõstab vasotoon, analoogiliselt adrenaliiniga, vererõhku, ahendab veresooni (välja arvatud pärgsooned, mis vasotooni toimel laienevad), lõdvendab bronhide ja soolestiku lihaskonda ja erutab emakalihaste tegevust.

Adrenaliinist erineb vasotoon suurema püsivuse (võib manustada *per os),* vähema toksilisuse ja suurema toimekestvuse poolest, kuid samal ajal on pressoorne efekt väiksema tugevusega (vererõhu tõus, veresoonte ahenemine).

Näidustused vasotooni tarvitamiseks on põhiliselt samad mis adrenaliinil ja nimelt äge südame-veresoonte süsteemi tegevuse puudulikkus (kollaps, šokk), bronhiaalastma, üldine hüpotoonia jt.

Vasotooni määratakse parenteraalselt (nahaalusi, lihase- ja veenisisesi) annuses 0,06 g, mitte rohkem kui 0,12 g.

Vasotooni võib määrata sissevõtmiseks tablettidena ja tilkades 15—20 tilka 10% lahust 3 korda päevas.

Vt. samuti *Adrenalinum, Ephedrinum, Phenaminun, Stypnonum.*

Rp. Sol. Vasotoni 6% — 1,0
D. t. d. N. 5 in amp.
S. Süstimiseks.

VERAMON, vt. *Veridonum.*

VERITOLUM, vt. *Prometinum.*

VERODIGEN, vt. *Cordigit.*

* **VERONALUM**, veronaal (sün. *sonaal, barbitaal*), keemilistelt omadustelt kuulub barbituraatide hulka ja kujutab endast dietüülbarbituurhapet. Mõru maitsega, lõhnata, valge kristalliline pulber, raskesti lahustub külmas vees, hästi alkoholis. Veronaal on üks põhilisi uinutite rühma esindajaid.

Veronaali tarvitatakse uinutina ja rahustava vahendina närvilise unetuse puhul. Uni saabub poole tunni pärast. Veronaali organismist aeglase eritumise tõttu on korduvatel manustamistel võimalikud kumulatsiooni nähud: uimastus, peapööritus, iiveldus, oksendamine.

Määratakse sissevõtmiseks pulbritena ja tablettidena 0,3—0,5 g korraga.

Suurim ühekordne annus — 0,75 g.
Suurim ööpäevane annus — 1,5 g.

* **VERONAL-NATRIUM s. MEDINALUM**, medinaal, dietüülbarbituurhapu naatrium on mõru maitsega valge kristalliline pulber, lahustub vees kergesti (1:5).

Määratakse uinutina *per os* annuses 0,3—0,5 g, *per rectum* ravimküünaldes (0,5 g), nahaalusi ja lihasesisesi 5 ml 10% lahust. Uinutite ja valutustavate ainete rakendamise praktikas kombineeritakse veronaali ja medinaali sageli püramidooniga, antipüriiniga, kodeiiniga, bromiididega.

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 2 g.

Vt. samuti *Barbamylum, Malilum, Sonbutalum, Luminalum.*

Rp. Veronali 0,25 (0,5)
D. t. d. N. 4 in tabl.
S. Ööseks 1 tablett.

Rp. Veronali 0,1
Pyramidoni 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 2 korda päevas 1 pulber (migreeni puhul).

Rp. Veronali 0,3
Luminali 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 1 pulber sisse võtta.

Rp. Veronali 0,5
Dionini 0,02
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. Ööseks 1 pulber (köhast tingitud unetuse puhul).

Rp. Medinali 3,0
Antipyrini 1,0
Kalii bromati 8,0
Aq. destill. ad 150,0
MDS. 1—2 korda päevas 1 supilusikatäis (närviliste haigete unetusel).

Rp. Medinali 1,0
Codeini phosphorici 0,1
Natrii bromati 5,0
Sir. Althaeae ad 20,0
Aq. destill. ad 100,0
MDS. 2—3 korda päevas 1 teelusikatäis (4—6-aastastele lastele läkaköha puhul).

Rp. Sol. Medinali 10% — 5,0
D. t. d. N. 3 in amp.
S. Lihasesisesi à 5 ml (skisofreenia puhul).

Rp. Medinali 0,5
Butyri Cacao 2,5
M. f. suppositorium
D. t. d. N. 4
S. Enne uinumist 1 küünal pärasoolde.

VERIDONUM, veridoon (sün. *veramoon),* veronaali ja püramidooni soolataoline ühend. Valge või kollaka värvusega kristalliline pulber, mis raskesti lahustub külmas ja kergesti kuumas vees. Mõlemate komponentide analgeseerivad omadused antud kombinatsioonis tugevnevad vastastikku (toime potentseerumine).

Võetakse sisse pulbrites ja tablettides hea analgeetikumina migreeni, neuralgiate, tabeetiliste kriiside, valurikaste menstruatsioonide puhul.

Väljastatakse tablettidena ja pulbritena.

Annus täiskasvanuile 0,3—0,5 g.

Rp. Veridoni 0,3
Coffeini natrio-salicylici 0,1
M. f. pulv. D. t. d. N. 6
S. 1 pulber sisse võtta (migreeni puhul).

Rp. Veridoni
Camphorae tritae āā 5,0
T-rae Valerianae aethereae 50,0
MDS. 2—3 korda päevas 30 tilka (sapipõievoolmete ja mao-sooletrakti spastiliste seisundite puhul).

Rp. Veridoni 0,3
Atophani 0,5
M. f. pulv. D. t. d. N. 10
S. 2—3 korda päevas 1 pulber (ishiase puhul).

VIBURNI CORTEX, lodjapuukoor. Harilik lodjapuu, *Viburnum opulus,* kasvab peaaegu kogu NSV Liidus. Toimeaineks on glükosiid viburniin, parkained, estrid, palderjanhappesoolad. Lodjapuukoor kuulub emakavahendite rühma; tarvitatakse emakaverejooksude vähendamiseks ja sulgemiseks, valuvaigistava vahendina düsmenorröa puhul.

Preparaat: *Extractum Viburni fluidum,* lodjapuu-vedelekstrakt on punase värvusega, mõru maitsega läbipaistev vedelik. Määratakse sissevõtmiseks 20—30 tilka korraga.

Rp. Extr. Viburni fluidi 20,0
DS. 2—3 korda päevas 20—30 tilka.

Rp. Extr. Viburni fluidi 15,0
Extr. Hydrastidis canadensis fluidi 10,0
MDS. 3 korda päevas 20—25 tilka.

Rp. Extr. Viburni fluidi 40,0
Mentholi 0,2
MDS. 3—4 korda päevas 40—50 tilka (düsmenorröa puhul).

VICASOLUM, vt. *Vitamiin K.*

VIGANTOL, vt. *Vitaminol.*

VIOLAE TRICOLORIS HERBA, aaskannikese-, käoorvikuürt. Aaskannike on rohttaim, mis kasvab NSV Liidus kõikjal. Ürdi koostisained: glükosiid, mis eraldab metüülsalitsülaati, suhkur, saponiinid, värvaine, lima. Rahvameditsiinis tarvitatakse käoorvikuürdileotist rögalahtistava vahendina ja diureetikumina.

Soovitatakse rögalahtistava vahendina 10%-lise leotise näol (*Inf. Herbae Violae tricoloris* 20,0 : 200,0) 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis korraga.

Esineb ka uusgaleeniline preparaat trivioliin *(Triviolin)*, mida määratakse mitu korda päevas 20—30 tilka korraga.

Rp. Herbae Violae tricoloris 50,0
DS. Keeta teeks. Sisse võtta 3—4 korda päevas 1 supilusikatäis (rögalahtistava vahendina).

VIRIDE NITENS, (sün. *Brilliantgrün)* läikiv- või briljantroheline, aniliinvärv — rohekaskuldsed kristallid, mis lahustuvad vees ja alkoholis. Briljantrohelisel on antiseptiline toime, mis pidurdab paljude mikroobide kasvu.

Tarvitatakse välispidiselt antiseptilise vahendina 0,1—1% alkohoolse või vesilahuse kujul operatsioonivälja töötlemiseks, haavapinna pesemiseks, põletikukollete määrimiseks kirurgilises ja oftalmoloogilises praktikas.

Rp. Viridis nitentis 0,5 (1,0)
Spiritus Vini 70° 100,0
MDS. Välispidine (määrida infitseeritud kohti pintsliga püodermia puhul).

Rp. Viridis nitentis 0,5
Bismuti subnitrici 10,0
Vaselini 40,0
M. f. unguentum
DS. Määrida marlile ja asetada infitseeritud kohale.

Rp. Viridis nitentis 0,3
Spiritus Vini 70° 10,0
Aquae destillatae ad 30,0
MDS. Välispidine (määrida silmalaugude ääri blefariidi puhul).

VISCUM ALBUM, puuvõõrik, NSV Liidu kesk- ja lõunavööndis mitmesuguste puude okstel (tamm, pappel, pärn) parasiteeruv igihaljas põõsastaim. Puuvõõrikulehti tarvitatakse rahvameditsiinis ammust ajast verejooksu sulgeva ja adstringeeriva vahendina, samuti krambihoogude raviks (epilepsia). Puuvõõrikulehtede keemilist koosseisu ei ole veel küllaldaselt uuritud. Värsketest lehtedest on eraldatud glükosiidi viskalbiini, vaikainet visunflaviini, propionüülkoliini, ferment oksüdaasi. Puuvõõriku noortest juurtest saadud ekstrakt laiendab veresooni, alandab vererõhku, vähendab vasomotoorse keskuse erutatavust (Nolle).

Puuvõõrikupreparaate *(Extr. Visci albi fluidi* 3 korda päevas 30—40 tilka) soovitatakse verejooksu sulgeva vahendina (verejooksud kopsust, ninast), ka hüpertoonia raviks.

NSV Liidus toodetakse uusgaleenilist preparaati viskuleeni *(Visculen)*, mida määratakse 3 korda päevas 20 tilka korraga.

VITADERM, vitaderm on paks parafiinmass, mis sisaldab karotiini (provitamiin A) õlilahust.

Soovitatakse vitamiinpreparaadina kõigi kolme astme põletishaavade, külmumiste, parandamatute uuriste, haavade ja haavandite raviks. Enne tarvitamist soojendatakse vitadermi vesivannil 100°-ni 5—6 minutit (sterilisatsioon), vigastatud pinnale kantakse sulatatult steriilse pintsli, vatitampooni või pihustajaga.

Vitadermi väljastatakse 50 g pudelites.

VITAMIN A, A-vitamiin, esineb mitmesugustes loomse päritoluga rasvades ja nimelt: piimarasvas, koores, võis, munakollases, maksarasvas. Eriti palju on A-vitamiini kalamaksaõlis ja väga vähe searasvas. Taimsetest produktidest on A-vitamiinirikkad spinat, rohelised salatid, kapsas, kaalikas, porgand. Loomorganismis ja taimedes tekib A-vitamiin karotiinist (karotiin on provitamiin A), mis kuulub taime- ja loomariigis laialt levinud punakas-kollaste pigmentide, nn. karotinoidide hulka. Kui A-vitamiini on toidus vähe, või puudub üldse, täheldatakse noortel loomadel kasvu pidurdumist ja kehakaalu kahanemist, silma võrkkesta, hiljem sarvkesta degeneratiivse iseloomuga patoloogilisi muudatusi (kseroftalmia, keratomalaatsia).

A-vitamiini puudusel rikneb retinaalne tsükkel, s. o. nägemispurpuri lagunemine ja süntees võrkkestas, mida täheldatakse inimese silma adaptatsioonil valgusele ja pimedusele; nägemispurpurit ei resünteesita peale tema värvituks muutumist päevavalguse toimel. Inimene kaotab võime näha ööpimeduses ja videvikus, tekib nn. hemeroloopia (kanapimedus).

Vitamiini vähesus kutsub esile ka mitmesuguste organite epiteelkudede degeneratiivseid muudatusi — mao-sooletraktis, kuseteedes, hingamisorganites, nahas, mis vähendab nende resistentsust nakkustele.

Teraapias tarvitatakse A-vitamiini hüpovitaminoosi (keratomalaatsia, kseroftalmia jt.), mis on tingitud selle vitamiini vähesusest toidus, profülaktikaks ja raviks, maksa- ja neerukivide puhul, hapendumisprotsessi aktiviseeriva ja organismi üldvastupanu tõstva vahendina (infektsioonide ravil). Paikselt määratakse A-vitamiinipreparaate haavade, haavandite, põletiste ravil kudede paranemis- ja regenereerimisprotsesside aktiviseerimiseks.

A-vitamiini ööpäevane vajadus on 1,5 mg, s. o. umbes 5000 rahvusvahelist ühikut (RÜ). A-vitamiini raviannused on 5—10 mg kuni 40 mg päevas, lastele kuni 10 mg päevas.

Märkus: Üheks rahvusvaheliseks A-vitamiiniühikuks loetakse 0,6 γ kristallilise β-karotiini (provitamiin A) aktiivsust. 1 mg A-vitamiini sisaldab 3300 RÜ.

Preparaatide hulka, mis sisaldavad A-vitamiini või -provitamiini, kuuluvad:

1. **Oleum Jecoris Aselli,** kalamaksaõli (vt.)
2. **Carotonum,** karotoon (vt.)
3. **Carotolum,** karotool (vt.)
4. **Vitaderm,** vitaderm (vt.).

VITAMIN B_1, B_1-vitamiin (tiamiin), antineuriitiline vitamiin (sün. *aneuriin, betaksiin, betabioon)* kuulub vees lahustuvate kompleks B vitamiinide rühma, esineb pärmis, riisi-, nisu-, rukkiterades, hernestes, läätsades, pähklites, mandlites, porgandites, munakollases, maksas, piimas. Teraviljakultuurides on B_1-vitamiin koondatud peamiselt idudesse. B_1-vitamiinirikkad on riisikliid, õllepärm, rukkileib. Vähe esineb B_1-vitamiini saias. B_1-vitamiini küllaldane esinemine toidus kindlustab normaalset süsivesikute-ainevahetust närvisüsteemis ja südamelihases, valkude-ainevahetust ja on samuti tähtis vereloome funktsiooni ja vee-ainevahetuse reguleerimiseks.

Täiskasvanud inimese B_1-vitamiini ööpäevane vajadus on 2—3 mg. Kestval toitmisel B_1-vitamiinivaese toiduga, tekivad rea haigestumiste puhul mitmesugused B_1-hüpo- või avitaminooside liigid, mis väljenduvad üldises jõulanguses, isutuses, mao-sooletrakti funktsiooni häiretes, hüpotermias, tursetes, kesk- ja perifeerse närvisüsteemi kahjustustes.

B_1-vitamiini puudumine toidus toob endaga kaasa polüneuriidi arenemist koos motoorsete ja tundenärvide halvamisega — beribeeri haigus.

B_1-vitamiinipreparaadid.

THIAMINUM BROMATUM, tiamiinbromiid (sün. *aneuriin, betaksiin),* sünteetiline B_1-vitamiin. Keemiliselt struktuurilt kujutab endast (metüül-amiin-metüülpürimidüül)-metüül-oksüetüültiazooliumbromiidi broomhüdraati. Valge, vees hästi lahustuv kristalliline pulber.

Näidustused tiamiini (B_1-vitamiini) tarvitamiseks (NSV Liidu Tervishoiu Rahvakomissariaadi ÕMN poolt kinnitatud instruktsiooni kohaselt).

1. Põletikulised ja degenereerumise protsessid perifeersetes närvides (neuriidid, alkoholi- ja nakkustejärgsed polüneuriidid, ishias, radikuliidid).
2. Kesknärvisüsteemi vigastused traumade, kommootsiumide tagajärjel, eriti ägedate valude puhul: vegetatiivsed neuroosid, migreenid.
3. Südame-veresoonte neuroosid, millele kaasneb tahhükardia, müasteenia.
4. Mao-sooletrakti sekretoorse ja liikumisfunktsiooni alanemine.
5. Haavamisjärgne kudede regeneratsiooni nõrgenemine, haavakurnatus.
6. Toitumishäired (alimentaarne düstroofia).

B_1-vitamiini soovitatakse tarvitada ka füüsilise ja vaimse töö stimulaatorina:

a) pingutava ja pikaajalise füüsilise töö puhul,
b) pingutava ja pikaajalise vaimse töö puhul,

c) lihaste töövõime tõstmiseks (kiired rännakud, spordivõistlused).

Relatiivsed vastunäidustused B_1-vitamiini tarvitamiseks: hüpertoonia, maohaavand.

Tarvitamisviisid ja annused. B_1-vitamiini (tiamiini) manustatakse peroraalselt pulbrites, tablettides, dražeedes, ja ka nahaalusi, lihasesisesi ja veenisisesi. Tiamiini annus sissevõtmisel on 10 kuni 50 mg päevas. Lastele 1—10 aastani on ühekordne annus 1—10 mg, kuni 30 mg päevas. Parenteraalselt: lastele 0,1—0,5 ml 2% lahust; täiskasvanuile — 1 ml 2—5% lahust.

Ravipreparaatidena B_1-hüpo- või avitaminoosi puhul võib määrata sissevõtmiseks kuiva pärmi (50—100 g), vedelat õllepärmi (50—100 g), presspärmi (50—100 g).

Vt. samuti *Acidum nicotinicum, Vitamin* B_2.

Rp. Thiamini bromati 0,01
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Sol. Thiamini bromati
1% — 1,0
D. t. d. N. 6 in ampullis
S. Veenisisesteks injektsioonideks.

VITAMIN B_2, RIBOFLAVIN (LACTOFLAVIN). Riboflaviin (B_2-vitamiin) kuulub kompleks B vitamiinide hulka. Ta on looduses levinud võrdlemisi laialt ja eriti palju esineb teda pärmis, teraviljas, munades, piimas. Vitamiini B_2 sisaldavad rohkesti ka veiste lihased, maks, neerud.

B_2-vitamiin kuulub kollase hingamisfermendi koostisse, mille aktiivne rühm on riboflaviini fosforhappeester. Riboflaviini füsioloogiline osatähtsus ei ole veel täielikult kindlaks tehtud; on tõestatud vaid tema mõju kasvusse, nägemispurpuri sünteesi ja vereloome organitesse.

B_2-vitamiini vähesusel täheldatakse glossiiti, konjunktiviiti, keratiiti, dermatiiti, lastel aga kasvu pidurdamist.

Täiskasvanud terve inimese B_2-vitamiini ööpäevane vajadus on 2—3 mg.

Riboflaviini tarvitamist ravi otstarbeks on seni vähe uuritud. Teda soovitatakse seborröa, dermatiitide, püsivate konjunktiviitide, keratiitide puhul.

Riboflaviin on oranžkollane kristalliline pulber; laguneb leelises keskkonnas ja valguse toimel.

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja tablettides, parenteraalselt (veeni- või lihasesisesi) füsioloogilises naatriumkloriidilahuses (0,01 g : 50,0).

Annus: 5—10 mg, kuni 50 mg päevas. Lastele 2—10 aastani ühekordne annus 2—10 mg, kuni 20 mg päevas.

Rp. Riboflavini 0,005
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Vt. samuti *Vitamin B_1*, *Acidum nicotinicum*.

VITAMIN C, C-vitamiin ehk askorbiinhape (skorbuudivastane vitamiin). C-vitamiini esineb värsketes taimsetes produktides: kapsastes, peetides, sibulates, porgandites, salatis, tomatis, sidrunites, apelsinides, kibuvitsas, maasikates, mustsõstardes, pihlakates, kartulites. Loomsetest produktidest on C-vitamiinirikkad piim, munad. C-vitamiin ei ole püsiv, produktide keetmisel laguneb.

C-vitamiini tähtsus loomse organismi füsioloogilistes protsessides on väga mitmekesine: hapendumisprotsessid, süsivesikute-ainevahetus, mesenhüümi funktsioon, kapillaaride läbilaskvus jt.

Eriti suurt osa etendab C-vitamiin loomorganismi hapendumis-taandumisprotsesside kulgemises.

C-vitamiinisisaldus inimveres kõigub 0,5-st kuni 0,8 mg %, neerude kaudu eritub ööpäevas 25—40 mg.

Terve inimese C-vitamiini ööpäevane tarvidus on 60—70 mg. Kasvu perioodil, raseduse ajal, laktatsioonil, raske füüsilise töö puhul, jahenemise või soojenemise puhul suureneb inimorganismi C-vitamiini tarvidus tunduvalt (100 mg ja rohkem).

C-vitamiini vähesus või puudumine toidus toob kaasa C-hüpo- või avitaminoosi — skorbuuti. Põhilised varajased skorbuudi tunnused: üldine haiglane olek, nõrkus, unisus, valud alumistes jäsemetes, tähnilised verevalumid sääre sisepinnal, igemete turse, verdumine.

C-vitamiin leiab üha laiemat tarvitamist meditsiinis:

1) skorbuudi profülaktikaks ja raviks;
2) hemorraagilise diateesi (hemofiilia) raviks;
3) organismi üldvastupanu suurendava vahendina võitluses paiksete ja üldiste infektsiooni- ja intoksikatsiooni-protsessidega (läkaköha, sarlakid, difteeria, pneumoonia jt.);
4) loiult paranevate pehmete kudede ja luude haavade puhul;
5) infitseeritud haavade puhul;
6) emakaverejooksude puhul.

C-vitamiini saadakse kibuvitsamarjadest, rohelisest kreeka pähklist, okaspuu okkaist, sidruni- ja apelsinimahlast, samuti sünteetiliselt. Profülaktiliseks ja ravi otstarbeks kasutatakse keemiliselt puhast C-vitamiini — askorbiinhapet, kui ka mitmesuguseid preparaate, mis saadud peamiselt kibuvitsamarjadest ja sisaldavad C-vitamiini.

ACIDUM ASCORBINICUM, askorbiinhape, hapu maitsega vees lahustuvad kristallid (sünteetiline preparaat).

Määratakse sissevõtmiseks pulbrites ja tablettides 0,05—0,1 g üheks annuseks, kuni 0,5 g päevas; lastele 1—10 aastani — 0,05—0,1 g üheks annuseks, kuni 0,3 g päevas. Lihase- või veeni-

sisesi — täiskasvanuile 0,1 kuni 0,5 g päevas, lastele 0,05 kuni 0,1 g päevas.

Askorbiinhapet väljastatakse pulbrites, tablettides ja ampullides à 1 ml 5—10% lahust. Pulbreid ja tablette on vajalik säilitada hästisuletud tumedast klaasist purkides pimedas kohas.

Kibuvitsamarjade ja rohelise kreeka pähkli kuivkontsentraati väljastatakse tablettidena 15—25 mg C-vitamiini sisaldusega igaühes, pulbrina 20—40 mg C-vitamiini sisaldusega 1 grammis, kompvekkidena jt.

Kibuvitsamarjade, pähklite, okaste vedel kontsentraat.

Selle kontsentraadi 1 ml sisaldab 15—40 mg C-vitamiini. Tume, hapuka maitsega püdel vedelik.

Annus: ¼—½ teelusikatäit päevas.

Vt. samuti *Rosae Fructus*.

Rp. Acidi ascorbinici 0,05 (0,1)
Sacchari 0,3
M. f. pulv. D. t. d. N. 12
S. 3 korda päevas 1 pulber.

Rp. Glucosi anhydrici 40,0
Acidi ascorbinici 0,25
Natrii bicarbonici 0,12
Aq. destill. ad 100,0
Sterilisetur!
MDS. Veenisisesi à 10—20 ml.

Rp. Sol. Acidi ascorbinici 5% — 1,0
D. t. d. N. 10 in ampullis
S. Veenisisesi 2 ml.

VITAMIN D, D-vitamiin (antirahhiitiline vitamiin), esineb võis, piimas, munakollases, kalamarjas, maksas ja eriti rikkalikult on teda kalamaksaõlis. Keemiliselt struktuurilt kuulub D-vitamiin steriinide rühma; saadakse ergosterooli kiiritamisel ultravioletkiirtega. D-vitamiini füsioloogiline tähtsus loomorganismis on seotud mineraalide-ainevahetusega (fosfori- ja kaltsiumi-ainevahetus). D-vitamiini vähesus või puudumine toob lapseeas endaga kaasa rahhiidi arenemist, täiskasvanuil aga osteomalaatsiat.

Vitaminolum, vitaminool, arahhitool (sün. *vigantool*) on D-vitamiinipreparaat, mis sisaldab D-vitamiini (ultravioletkiirtega aktiveeritud ergosterooli) õlilahuses.

Väljastatakse pudelites à 10 ja 25 ml 10 000 TÜ ja 30 000 TÜ sisaldusega 1 ml, s. o. 30 tilgas.

Vitaminooli tarvitatakse rahhiidi kõikide vormide profülaktikaks ja raviks, osteomalaatsia, tetaania raviks, parandamatute luumurrete puhul.

Vitaminooli määratakse sissevõtmiseks imikutele ja varaealistele lastele päevas 1—3—10 tilka korraga lusikatäie sooja piimaga. Vanematele lastele päevas 10—15 tilka korraga. Ravikuur kestab

3—4 nädalat ja kauem, olenevalt rahhiidi raskusest. Rahhiidi profülaktikaks määratakse vitaminooli päevas 2—3 tilka korraga 20 päeva vältel. Täiskasvanuile 10—12 tilka ööpäevas.

D-vitamiini üledoseerimisel on võimalikud hüpervitaminoosi toksilised nähud, mille varajaseks tunnuseks on lastel isukaotus.

Seoses D-vitamiini suurte annustega ravimeetodi sisseviimisega meditsiinilisesse praktikasse, toodetakse NSV Liidus vitamiini kontsentreeritud preparaate. Need on D_2-vitamiini õlilahused 50 000, 100 000 ja enama ühiku sisaldusega 1 ml-s.

D_2-vitamiini tarvitatakse rahhiidi profülaktikaks ja raviks. Ukraina NSV Tervishoiuministeeriumi instruktsiooni kohaselt määratakse D-vitamiini rahhiidi profülaktikaks raseduse lõpuni kantud lastele alates kahe kuu vanuselt (enneaegselt sündinuile alates 4—6 nädalast) à 5—10 tilka (50 000 TÜ 1 ml-s sisaldavat preparaati) 2 korda päevas rinnapiimaga peale sööki.

Teatud tähtsusega laste rahhiidi profülaktikaks on vitamiini määramine naisele raseduse 2-e viimase kuu jooksul à 5—6 tilka päevas.

Rahhiidi ravi D_2-vitamiiniga viiakse läbi kõikide selle haiguse astmete korral. Olenedes haiguse astmest, määratakse D_2-vitamiinipreparaati 50 000 TÜ sisaldusega 1 ml-s 12—36 tilga piirides kaks korda päevas. Ravikuuriks vajalik D_2-vitamiini üldkogus moodustab 400 000—1 200 000 TÜ.

D_2-vitamiini tarvitamine on vastunäidustatud lastele ägedate mao-sooletrakti haigestumiste puhul.

Viimastel aastatel soovitatakse D_2-vitamiini nahatuberkuloosi kõikide vormide raviks kontsentreeritud õli- või alkoholsete lahuste kujul (200 000 TÜ 1 ml-s). Ööpäevane annus täiskasvanuile on kuni 100 000 TÜ ja 25 000—50 000 TÜ lastele. Ravi on pikaajaline (3—8 kuud) ja viiakse läbi eriinstruktsiooni kohaselt.

Vastunäidustusteks D_2-vitamiinraviks on: ägedad ja kroonilised neeru- ja maksahaigused, kopsutuberkuloosi progresseeruvad vormid, arterioskleroos, südame dekompensatsioon. D_2-vitamiinravile võivad kaasneda kõrvalnähud peavalude, mao-soole häirete, neerude ärrituse ja kopsutuberkuloosi protsessi teravnemise näol.

Nahatuberkuloosi ravi D_2-vitamiiniga on praegu kliinilise uurimise järgus ja peab toimuma statsionaari tingimustes.

Rp. Vitaminoli 10,0
DS. Sisse võtta 1—2 tilka päevas lusikatäie rinnapiimaga (imikutele).

Rp. Vitaminoli 0,5
Lanolini ad 50,0
M. f. unguentum
DS. Salv (niiskuva ekseemi puhul).

Vt. samuti *Oleum Jecoris Aselli, Vitamin A.*

VITAMIN E, E-vitamiin ehk steriilsusevastane vitamiin esineb loomse ja taimse päritoluga produktides. Eriti rikkad on E-vitamiini sisalduselt nisueod, munakollane, või, spinat, salat, ristik jt.

Bioloogilist aktiivsust omavad idudes esinevad tokoferrooli kompleksühendid. Sünteetilist E-vitamiini väljastatakse tokoferrooli atsetaadina. E-vitamiin on vajalik paljunemiselundite normaalseks funktsioneerimiseks. E-vitamiini puudumisel emaloomade toidus on häiritud raseduse kulgemine.

Loomade, eriti noores eas, E-vitamiinist ilmajätmine põhjustab häireid rasvade- ja kloriidide-ainevahetuses ja kutsub esile düstroofilisi muudatusi vöötlihastes.

E-vitamiini määratakse nisuidude kujul 2 korda päevas à 15 g, või õlina à 1—3 ml päevas, ka kontsentreeritud ekstraktina 1 teelusikatäis päevas.

VITAMIN K, K-vitamiin, antihemorraagiline vitamiin, esineb looduses peamiselt taimedes, eriti rikkad sellest on rohelised lehed. Looma organid sisaldavad K-vitamiini vähe; sellest vitamiinist on rikkad paljud bakterid. Inimorganism saab K-vitamiini koos toiduga. Mõningal määral valmistab teda soole mikrofloora. Rasvades lahustuva K-vitamiini imendumine soolest on võimalik vaid sapi juuresolekul.

K-vitamiini vähesusele organismis järgnevad maksas protrombiini produtseerimise häired, mille tagajärjel häirub vere koagulatsiooni normaalne mehhanism. K-hüpo- ja -avitaminoos on võimalik inimestel obturatsiooni-kollatõve (maksakivid, kasvajad) puhul, mõnede maksahaiguste (ägedad hepatiidid, äge kollane atroofia) puhul, vastsündinute hemorraagilise diateesi puhul. Kõigile nendele patoloogilistele protsessidele kaasneb vähenenud verehüübivus ja vahest hemorraagilise diateesi nähted.

Looduslik, taimedest saadud K-vitamiin kujutab endast metüülnaftokinooni. Edaspidised uurimused on näidanud, et K-vitamiini omadusi esineb real sünteetiliselt valmistatud naftokinooni derivaatidel; nendest eriti aktiivseks osutus 2-metüül-1,4-naftokinoon (K_3-vitamiin).

Esinevad järgmised K-vitamiini-preparaadid:

1. **Methynonum** (metünoon; 2-metüül-1,4-naftokinoon). Saadud VNIHFI-s. Metünoon on vees lahustumatu, lahustub rasvades. Väljastatakse ampullides 5 mg sisaldusega 1 ml õlis.

Tarvitatakse lihasesisesteks süsteteks.

Annus: 2—5 mg päevas pidevalt 2—3—5 päeva vältel.

2. **Vicasolum** (vikasool). 2-metüül-1,4-naftokinoon-bisulfit. Saadud Ukraina Teaduste Akadeemia Biokeemilises Instituudis (akad. A. V. Palladin). Vikasool on lõhnata, mõru maitsega, vees lahustuv valge kristalliline pulber. Väljastatakse pulbrina, tablettides ja ampullides.

Vikasoolipulbri annus: 15—20 mg (vastab 10—15 mg metüülnaftokinoonile) päevas (vesilahusena) 3—4 päeva järjest. Iga tablett sisaldab 15—16 mg vikasooli, mis vastab 10 mg metüülnaftokinoonile.

Näidustused K-vitamiini-preparaatide tarvitamiseks: 1) obturatsiooni-kollatõbi, 2) vastsündinute hemorraagiline diatees, 3) äge hepatiit, äge maksa kollane atroofia.

Vikasooli soovitatakse ka parenhümatoossete ja kapilaarsete verejooksude puhul, operatsioonijärgsete verejooksude puhul (tonsillektoomia, hammaste ekstraktsioon), hemorroidi ja nina verejooksude puhul, ning haavade paranemise kiirendamiseks eriti loiult granuleerivate haavade puhul. Vikasooli toime algab 12—18 tundi pärast manustamist. Rasketel juhtudel ja efekti puudumise puhul preparaadi sissevõtmisel manustatakse vikasooli ka parenteraalselt 1% lahusena (lihasesisesi).

Vikasooli ööpäevane annus lihasesisesi on 10—15 mg. Väljastatavad ampullid sisaldavad 15 mg vikasooli 1 milliliitris.

Rp. Vicasoli 0,015
D. t. d. in tabulettis N. 6
S. 1 tablett sisse võtta.

XEROFORMIUM, vt. *Bismutum.*

* **YATRENUM,** jatreen, oksü-joodkinoliinsulfoonhappe segu naatriumbikarbonaadiga, lõhnata, kollase värvusega kristalliline pulber, mis lahustub vees (kuni 3%). Jatreen sisaldab ligikaudu 27% joodi, omab tunduvaid bakteritsiidseid omadusi, tarvitatakse välispidiselt lahustes (0,5—3%), salvides (5—10%) ja puistepulbrites (10%) mädaste haavade, haavandite, põletiste raviks, günekoloogias, uroloogias.

Määratakse ka sissevõtmiseks (pulbrites, pillides à 0,25—0,5 g kolm korda päevas) ja parenteraalselt (1,5—3% lahus) amööbdüsenteeria ja haavandiliste koliitide raviks. Parenteraalselt (veenisisesi) soovitatakse jatreeni üldinfektsioonide raviks (5—10 ml 5% lahust). Jatreeni määratakse nahaalusi ja veenisisesi ka ärritusteraapiaks (5 ml 5% lahust).

Suurim ühekordne annus — 1 g.
Suurim ööpäevane annus — 3 g.

Rp. Yatreni 0,25
D. t. d. N. 20 in capsulis gelatinosis
S. 3 korda päevas 1—2 kapslit peale sööki sisse võtta (düsenteeria, koliidi, uretriidi puhul).

Rp. Yatreni 5,0
Talci ad 50,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Sol. Yatreni 2% — 50,0
DS. Tampoonideks (günekoloogiliste haigestumiste puhul).

Rp. Sol. Yatreni steril. 4% — 10,0
DS. Veenisisesi 2 korda nädalas 2 ml.

ZINCUM, tsink on raskemetall. Meditsiinilist tarvitamist leiavad tsinkoksüüd ja tsingisoolad. Tsingipreparaadid omavad nõrgas kontsentratsioonis kootavat ja antiseptilist toimet, suures kontsentratsioonis — söövitavat toimet. Resorptiivse toime saavutamiseks määratakse (närvisüsteemisse) rahustavalt toimivat tsinkvalerianaati.

Zincum oxydatum, tsinkoksüüd on valge, vees ja alkoholis lahustumatu amorfne peen pulber.

Tarvitatakse välispidiselt puistepulbrites, salvides ja pastades (10—25%). Ofitsinaalsed on: 1) *Ung. Zinci,* tsinksalv *(Zinci oxydati* — 1 osa, valget vaseliini — 9 osa) ja 2) *Pasta Zinci salicylata,* tsinksalitsülaatpasta *(Acidi salicyli* — 2 osa, *Zinci oxydati* — 25 osa, *Amyli* — 25 osa ja *Vaselini* — 48 osa).

* **Zincum chloratum,** tsinkkloriid, kõvad valged silindrilised pulgad või valged, õhu käes sulavad tükikesed.

Tarvitatakse vesilahustes kootava, antiseptilise ja söövitava vahendina, peamiselt silma-, uroloogilises, günekoloogilises ja stomatoloogilises praktikas.

* **Zincum sulfuricum,** tsinksulfaat, värvuseta, vees ja glütseriinis hästi lahustuvad kristallid. Kuivas õhus kaotavad kristallvee.

Tarvitatakse vesilahustena silmatilkadeks (0,1—0,2%) ja kompressideks konjunktiviitide puhul, pritsimiseks gonorröa puhul (0,1—0,5%). Sissevõtmiseks määratakse harva oksendamisvahendina 0,1—0,3 g korraga.

Suurim ühekordne annus (sissevõtmisel oksendamisvahendina) — 1 g.

* **Zincum phenolsulfonicum,** tsinkfenoolsulfonaat, värvuseta või nõrgalt roosa värvusega, vees hästi lahustuvad kristallid.

Tarvitatakse pritsimisteks (0,5—1%) ja silmatilkades (0,25%).

* **Zincum valerianicum,** tsinkvalerianaat, metalli maitsega, palderjani lõhnaga valge pulber, või valged pärlmutri läikega tahvlikesed. Tarvitatakse *per os* pulbrites ja pillides à 0,03—0,06 g neuralgiate ja epilepsia puhul.

Rp. Zinci oxydati
Talci āā 20,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Zinci oxydati 15,0
Naphtalani
Axungiae porcinae āā 30,0
M. f. ung.
DS. Salv.

Rp. Zinci chlorati 20,0
Aq. destill. 100,0
MDS. 1 teelusikatäis kannule veele (pritsimisteks).

Rp. Zinci sulfurici 0,03
Sol. Ac. borici 2% — 10,0
MDS. Silmatilgad (2 korda päevas 2 tilka silma).

Rp. Zinci sulfurici
Plumbi acetici āā 0,3
Aq. destill. 200,0
MDS. Pritsimisteks.

Rp. Zinci valerianici 0,05
Camphorae monobromatae 0,2
M. f. pulv. D. t. d. N. 12 in capsulis gelatinosis
S. 2 korda päevas 1 kapsel.

Rp. Zinci oxydati
Talci
Boli albae āā 20,0
M. f. pulv.
DS. Puistepulber.

Rp. Zinci chlorati 2,0
Aq. destill. 30,0
MDS. Tupe määrimiseks (vulvovaginiidi puhul).

Rp. Sol. Zinci sulfurici 0,25% — 10,0
DS. Silmatilgad.

Rp. Zinci sulfurici 0,5
Aq. destill. 200,0
Glycerini 2,0
MDS. 3 korda päevas 1 supilusikatäis korraga (haavandiliste protsesside puhul söögitorus).

Rp. Zinci phenolsulfonici 100,0
DS. 1 teelusikatäis kannule veele (pritsimisteks).

UUEMAID RAVIMPREPARAATE

J. Pats

AETHAMINAL-NATRIUM (sün. *nembutalum*), etaminaalnaatrium on keemiliselt etüül-metüül-butüülnaatriumbarbituraat. Mõru maitsega valge, vees lahustuv pulber.

Preparaadil on sedatiivne ja hüpnootiline toime ning on eriti näidustatud uinutava vahendina.

Etaminaalnaatriumi määratakse rahustina 0,03—0,05 g *pro dosi*. Uinutina — 0,1 g. Kestva une saavutamiseks manustatakse etaminaalnaatriumi 0,1—0,2 g korraga 3—4 korda päevas.

AETHAZOLUM, etazool on uus aktiivne sulfaniilamiidipreparaat. Keemiliselt kujutab endast amiinbensoolsulfoon — 2-etüül-3,4-tiodiazooli.

On nõrgalt kollakas pulber, mis ei lahustu vees ja eetris, lahustub raskesti alkoholis ja kergesti lahjendatud hapetes ja leelistes. Preparaadi sulamistäpp on 186—188°.

Etazool omab antibakteriaalset aktiivsust streptokokkide, pneumokokkide, meningokokkide, gonokokkide, düsenteeriakepikeste ja patogeensete anaeroobsete mikroorganismide suhtes.

Preparaat on vähe toksiline ja hästi talutav haigeile. Imendub kiiresti ja eritub kiiresti uriiniga. Ei moodusta kristalle uriiniteedes ja ei kutsu esile muutusi vere koostises.

Etazool on näidustatud düsenteeria, püeliitide, tsüstiitide, pneumoonia, roosi, angiini, peritoniidi ja haavainfektsioonide puhul. Manustatakse pulbrina või tablettidena. Täisealistele määratakse 1 g korraga iga 4 tunni järel 6 päeva vältel. Pärast kolmepäevast vahet määratakse uuesti iga 4 tunni järel 1 g 3 päeva kestel. Esimesel ravipäeval on soovitav manustada 8 g.

Lastele määratakse etazooli arvestusega 0,15—0,2 g iga kilogrammi kehakaalu kohta ööpäevas või:

kuni	2	aasta	vanuseni	0,1—0,3 g korraga iga 4 tunni järel
2 „	5	„	„	0,3—0,5 g korraga iga 4 tunni järel
5 „	12	„	„	0,5 g korraga iga 4 tunni järel.

Kirurgilises praktikas haavainfektsiooni profülaktikaks võib etazooli substantsina viia haavaõõnde, peritoneaalõõnde jne. kuni 5 g. Harukordsetel juhtudel võib täheldada iiveldust ja oksendamist. Kui need nähud muutuvad püsivaiks, on soovitav annust vähendada või

preparaadi manustamine ära jätta. Nagu teistegi sulfaniilamiidide manustamisel tuleb haigeile anda rohkesti juua.

ALBOMYCINUM, albomütsiin on teatava mikroorganismi liigi kultuurivedelikust saadav aktiivne antibiootik. Valge või helekollase värvusega vees hästi lahustuv pulber.

Albomütsiin pidurdab nii gram-positiivsete, kui ka gram-negatiivsete pisikute kasvu ja tema terapeutiline toime avaldub eriti ilmekalt varaealiste laste akuutsete pneumooniate puhul. Preparaat on samuti näidustatud täisealiste pneumooniate puhul. Teisteks albomütsiini näidustusteks on mädased otiidid ja düsenteeria tüsistused. Real juhtudel on albomütsiin osutunud efektiivsemaks penitsilliinist.

Preparaati väljastatakse pudelites à 1 miljon ja 5 miljonit ühikut. Iga miljoni ühiku lahustamiseks võetakse 5 ml steriilset redestilleeritud vett. Seda lahust süstitakse lastele nahaalusi 0,15 kuni 0,35 ml (30 000 kuni 70 000 ühikut) iga kilogrammi lapse kehakaalu kohta korraga 3 korda ööpäeva jooksul (kell 9, 15 ja 21). Täisealistele süstitakse 3 korda päevas nahaalusi kogusummas 5—10 miljonit ühikut. Ravikuuri kestus on 7—12 päeva.

Albomütsiin on rakendatav rööbiti teiste antibiootikute ja sulfaniilamiididega.

Kuiv preparaat säilitab oma aktiivsuse toatemperatuuris mitte vähem kui aasta, arvates valmistamise ajast. Albomütsiinilahused on püsivad 24 tundi.

Preparaat ei ole toksiline ja kõrvalnähte täheldatud ei ole.

ALLILGLYCER, allilglütseer on koondatud sibulatõmmise ja steriilse glütseriini segu. Tume, püdel vedelik, mida väljastatakse pudelites à 100 ja 200 g.

Fütontsiide sisaldava preparaadina on allilglütseer näidustatud trihhomonaadsete kolpiitide puhul. Real juhtudel on allilglütseer osutunud efektiivsemaks teistest selle haigestumise puhul tarvitatavatest preparaatidest.

Allilglütseeri manustamine toimub alljärgnevalt: pärast epilatsiooni ja tupe puhastamist marli- või vatitampooniga asetatakse tuppe allilglütseeriga niisutatud lõõtsakujuliselt kokkupandud 80—100 cm pikkune ja 3 cm laiune steriilne marliriba (tampoon). Esimest korda jäetakse tampoon 6 tunniks, teist korda 12 tunniks ja kolmandat korda 18 tunniks. Edaspidi vahetatakse tampoon iga 24 tunni järel. Tamponeerimine toimub 20—25 päeva vältel.

ALLOCHOLUM, allokool on liitpreparaat tablettides. Iga tablett sisaldab: kuivatatud sappi 0,08 g, küüslaugu-kuivekstrakti 0,04 g, nõgese-kuivekstrakti 0,005 g, aktiveeritud sütt 0,025 g ja indiferentseid lisandeid. Tabletid on dražeeritud.

Allokool on näidustatud maksa ja sapiteede haigestumiste ning soole atoonia tõttu tekkinud kroonilise kõhukinnisuse puhul.

Võetakse sisse 2 tabletti korraga 3 korda päevas peale sööki. Hepatokoletsüstiidi ja sapikivindi profülaktikaks, samuti soole normaalse funktsiooni alalhoidmiseks määratakse 1 tablett söögi ajal 3 korda päevas 2 kuu kestel.

ANTIVERRUCINUM, antiverrutsiin esineb pastana ja pulbrina. Preparaat on määratud viiruse- ja juveniilsete soolatüügaste, viirusepapilloomide ja viirusekondiloomide eemaldamiseks.

Antiverrutsiin-pasta manustamine toimub alljärgnevalt: pärast naha pesemist seebi ja veega aplitseeritakse pastat soolatüügastele, papilloomidele või kondiloomidele ja neid ümbritsevale tervele nahale 5—10 cm ulatuses ning hõõrutakse haige enda poolt tõhusalt sisse 1—2 minuti vältel. Protseduuri korratakse 2—3 korda päevas. Retsidiivide vältimiseks tuleb antiverrutsiin-pastat aplitseerida 2—3 korda nädalas 1—2 kuu vältel. Pärast pasta aplitseerimist ei tohi nahka pesta 1—2 ööpäeva.

Antiverrutsiin-pulbrit manustatakse alljärgnevalt: vaginaalpeeglit kasutades puhastatakse tupe limaskesta vatitampooni abil ja aplitseeritakse kondiloomidele antiverrutsiin-pastat. Järgnevalt puuderdatakse antiverrutsiin-pastaga ohtralt kogu tupe limaskesta.

«ASD», «ASD» on Dorogovi poolt leiutatud koepreparaat. Toodetakse kahe fraktsioonina: F-2 ja F-3.

F-2 on kollase kuni tumepunase värvusega vees hästi lahustuv, lenduv vedelik.

F-3 on musta värvusega vees vähe lahustuv, püdel vedelik.

«ASD» kuulub bioloogiliste stimulaatorite rühma ja avaldab organismisse mitmekülgset toimet.

Dorogov soovitab preparaati mitmesuguste nahahaiguste raviks. F-2 manustatakse suu kaudu — 1,5 ml korraga tühja kõhuga. F-3 manustatakse välispidiselt.

BIOMYCINUM, biomütsiin on Üleliidulises Antibiootikute Instituudis saadud uus antibiootiline preparaat. Eksperimentaalsete ja kliiniliste uurimiste tulemused näitavad, et uus antibiootik on efektiivne rea haigestumiste puhul.

Biomütsiin avaldab antibakteriaalset toimet nii gram-positiivseisse, kui ka gram-negatiivseisse mikroobidesse, samuti rikketsidesse, spirohheetidesse ja mõnedesse viirustesse.

Preparaati toodetakse pulbrina ja tablettidena ning manustatakse suu kaudu keskmiselt 0,25 g (250 000 ühikut) 6 korda ööpäevas.

Biomütsiin on näidustatud akuutse ja kroonilise düsenteeria, stafülokokilise ja streptokokilise sepsise, pneumooniate, tähnilise tüüfuse, mõnede brutselloosi vormide jt. haigestumiste puhul.

CARDIOTRAST, kardiotrast on dietanoolamiin-3,5-dijood-4-püridoonatsetaadi 50% või 70% lahus. On nõrgalt kollase värvusega vedelik. Esineb ampullides à 25 ja 50 ml.

Preparaati tarvitatakse kontrastvahendina südame ja veresoonte röntgenograafias.

Kardiotrasti süstitakse veenisisesi 25 ml ja rohkem arvestusega 0,3—1 g kuivainet ühe kilogrammi kehakaalu kohta.

Kardiotrast annab südame ja veresoonte õõnte kontrastpildi.

CHLORUMENTUM, kloorument on liitpreparaat tablettides. Iga tablett sisaldab klooramiini 0,001 g, mentooli 0,001 g, tärpentiniõli 0,001 g ja urotropiini 0,25 g.

Sülje ja rakkude sekreedi leelisese reaktsiooni toimel klooramiin lõhustub ja eraldab aktiivset kloori ning hapnikku.

Preparaat on näidustatud gripi ja ülemiste hingamisteede akuutsete katarride puhul. Kloorumenti manustatakse suus imemise teel 1—2 tabletti iga 3—4 tunni järel. Profülaktiliseks otstarbeks tarvitatakse 1—2 tabletti päevas.

COLLOSILIKAT, kollosilikaat on naatriumsilikaadi kolloidaalne vesilahus.

Kasutatakse mähiste fikseerimiseks nahale kleooli ja mastisooli asemel ning ortopeediliste tugede (korsettide, voodite, lahaste jt.) valmistamiseks.

Kollosilikaat ei ärrita nahka ja tagab mähiste kindla fikseerumise. Preparaadi manustamine toimub alljärgnevalt: mähis asetatakse haavale tavalisel viisil. Kollosilikaati määritakse õhukese, laia kihina nahale mähise ümber ja mähis kaetakse kohe marlitükiga, mille ääred kinnituvad naha külge kollosilikaadi abil.

CORBELLA, korbella on karumustikajuure-ekstraktist valmistatud preparaat, mida toodetakse tablettidena. Iga tablett sisaldab 0,001 g karumustikajuure alkaloide.

Preparaat on näidustatud värihalvatuse (Parkinsoni tõve) puhul, mis on tekkinud nii kroonilise epideemilise entsefaliidi, kui ka arterioskleroosi alusel. Korbellat doseeritakse alustades ühest tabletist päevas ja annust järk-järgult suurendades viies selle maksimaalselt efektiivse annuseni.

CORPUS VITREUM, klaaskeha, Traumatoloogia ja Ortopeedia Keskinstituudis sarvloomade silmadest saadud preparaat. Kujutab endast värvuseta opalestseeruvat vedelikku, mida väljastatakse ampullides à 2 ml.

Preparaadil on omadus stimuleerida kudede regeneratsiooni ja teda tarvitatakse silmapraktikas.

Klaaskeha on näidustatud pahaloomulise lühinägelikkuse, pigmentaarse retiniidi, nägemisnärvi atroofia, neuroretiniitide, uveiitide ja iriitide puhul.

Preparaati süstitakse nahaalusi 1 ml päevas 20—30 päeva kestel.

* **DESOXYCORTICOSTERONUM-ACETAT,** desoksükortikosteroonatsetaat on neerupealiste koore hormooni sünteetiline preparaat. Esineb õlilahusena ampullides à 1 ml, mis sisaldab 5 mg preparaati.

Desoksükortikosteroonatsetaati tarvitatakse neerupealiste koore hormooni — kortiini asendajana Adissoni tõve, hüpotoonia, müasteenia jne. puhul. On kindlaks tehtud, et desoksükortikosteroonatsetaat on kortiinist efektiivsem.

Preparaati süstitakse lihasesisesi 1 ml päevas.

** **DIPLACINUM,** diplatsiin on kuraaretaolise toimega originaalne nõukogude preparaat. Diplatsiin on sünteesitud S. Ordžonikidze nimelises Keemilis-Farmatseutilises Teadusliku Uurimise Instituudis.

Preparaat kutsub esile üldise lihaste lõtvumise närvi-lihaste häiritud juhtivuse tagajärjel.

Diplatsiini rakendatakse kirurgilises praktikas alljärgnevatel juhtudel:

1. Intubatsiooni kergendamiseks sissejuhatava narkoosi puhul tiopentaal-naatriumiga.
2. Täiuslikuma relaksatsiooni saavutamiseks operatsioonide puhul kõhuõõne elundite intubatsioonnarkoosi rakendamisel eetri ja dilämmastikoksüüdiga.
3. Rinnaõõne elundite operatsioonide puhul «juhitava hingamisega».

Intubatsiooni teostamiseks süstitakse diplatsiini veenisisesi 100—150 mg, s. o. 5—7,5 ml 2% lahust (keskmiselt 1,5—2 mg iga kilogrammi kehakaalu kohta) koos 0,3—0,6 g tiopentaal-naatriumiga (2½% lahuses). Preparaatide segu süstitakse haigele aeglaselt 2—3 minuti vältel. Relaksatsioon kestab ühe tunni ümber. Lihaste lõtvumise pikendamiseks on võimalik diplatsiini korduv manustamine ½—⅔ esialgsest annusest. Diplatsiini üldkogus operatsiooni ajal võib ulatuda 300—400 mg. Eeternarkoosi puhul peab diplatsiini annust vähendama. Rinnaõõne elundite operatsioonide puhul «juhitava hingamisega» tuleb diplatsiini algusest peale manustada 200 mg korraga (haigele kehakaaluga 60—70 kg).

Diplatsiini väljastatakse ampullides à 5 ml 2% lahusena.

** **DUAMINUM,** duamiin on keemiliselt dibetaklooretüülmetüülamiinhüdrokloriid. Lõhnata, valge, kristalliline pulber, mis kergesti lahustub vees, raskesti alkoholis ja ei lahustu eetris. Preparaat on hügroskoopne ja tema sulamistäpp on 110—112°.

Duamiin toimib selektiivselt lümfoidsesse koesse, osutudes samaaegselt rakumürgiks, mis mõjub kahjustavalt poolduvatesse rakkudesse. Nendel preparaadi omadustel põhineb tema rakendamine pahaloomuliste kasvajate puhul. Duamiini näidustused on:

1. Lümfogranulomatoosi röntgenresistentsed ja generaliseeritud vormid.
2. Lümfosarkomatoos.
3. Lümfaatiline leukeemia.
4. Kopsuvähi puhul võib duamiin avaldada mõningat terapeutilist efekti kombinatsioonis teiste kemoterapeutiliste vahenditega ja kiiritusteraapiaga.

Röntgenteraapia suhtes vähe tundlikud pahaloomuliste kasvajate rakud võivad duamiinravi tagajärjel muutuda tundlikeks. Duamiini väljastatakse ampullides à 10 mg kuivainet.

Enne manustamist lahustatakse duamiin arvestusega 1 mg 25 või 50 ml isotoonilise naatriumkloriidilahuse kohta.

Duamiini süstitakse veenisisesi arvestusega 1 mg kuivainet iga

10 kg kehakaalu kohta korraga. Üldse teostatakse 10 süstet, kusjuures esimesel korral süstitakse ½ või ⅓ tavalisest annusest. Hea talutavuse juures (iiveldus ja oksendamine ei osutu vastunäidustusteks ravi teostamisel) süstitakse järgnevatel päevadel täisannus. Poole ravikuuri möödumisel tehakse 2—3 päevane vaheaeg, et uurida vere koostist. On leukotsüütide arv üle 4000, võib ravi duamiiniga jätkata, on leukotsüütide arv alla 4000, võib ravi jätkata ainult samaaegse tesaani manustamisega. On aga leukotsüütide arv langenud alla 3000, tuleb ravi duamiiniga ajutiselt katkestada ja manustada stimuleerivaid vahendeid (vereülekanne, tesaan jt.).

Korduv ravi duamiiniga on võimalik alles 4—6 nädala möödumisel ja normaalse verekoostise taastamisel.

Ravi duamiiniga võib teostada rööbiti röntgenteraapiaga, enne ja pärast seda, kuid soovitav on alata ravikuuri duamiini manustamisega.

Preparaat kuulub «A» nimekirja ja nõuab ettevaatust käsitsemisel. Nahale sattunud duamiin tuleb kohe maha pesta veega.

ECMONOVOCILLINUM, ekmonovotsilliin on penitsilliini novokaiinisoola (novotsilliini) ja vedela ekmoliini liitpreparaat. Koosneb kahest osast: ühes pudelis on 300 000 kuni 600 000 ühikut novotsilliini ja teises — 5 ml vedelat ekmoliini. Iga 300 000 TÜ novotsilliini suspendeerimiseks võetakse 2—2,5 ml ekmoliini.

Näidustused on samad mis penitsilliinil, kuid preparaat on kestvama toimega: ekmonovotsilliin püsib veres 30—35 tundi.

Süstitakse 1 kord ööpäeva jooksul 300 000 TÜ sügavalt lihasesisesi.

* **ERYSIDUM,** erüsiid on taimest *Erysimum canescens* saadud uusgaleeniline preparaat, glükosiidide vesilahus.

Preparaat on bioloogiliselt standardiseeritud: 1 ml sisaldab (18—22) toimeühikut. Esineb ampullides à 1 ml.

Erüsiidil on strofantiiniga sarnane toime, kuid ta on viimasest 3 korda vähem toksiline ja seejuures efektiivsem. On näidustatud südame kõigi dekompensatsioonivormide puhul.

Preparaati süstitakse veenisisesi 1 ml korraga, tavaliselt 25 ml 40% glükoosilahusega 1 kord päevas 10—30 päeva jooksul.

Erüsiidil on diureetiline toime, mida võib suurendada kombineerides teda teiste diureetiliste vahenditega.

Preparaadil puuduvad kumulatiivsed nähud.

Kuulub «B» nimekirja.

FERROCAL, ferrokaal on liitpreparaat, mis koosneb kahevalentsest rauast, letsitiinist ja kaltsiumfruktoosodifosfaadist. Toodetakse dražeedena à 0,7 g.

Ferrokaal on näidustatud sekundaarse kehvveresuse, närvisüsteemi ülepingutuse ja stimuleeriva vahendina jõulanguse puhul.

Preparaati võetakse sisse 3 korda päevas 2—6 dražeed korraga pärast sööki.

FOLIUM ORTHOSIPHONI, neerutee on Suhuumis kultiveeritava troopilise taime — *Ortosiphon stamineus* — lehed.

Neeruteel on tugev diureetiline toime ja ta on eriti näidustatud südamekompensatsiooni puhul, samuti nefrooside ja nefriitide puhul. Võetakse sisse leotisena (1 : 200) teeklaasitäis päeva jooksul.

FRANGOBIL, frangobiil on paakspuukoore-ekstrakti ja desoksükoolhappe segu. Toodetakse dražeedena à 0,25 g. Originaalkarpides à 40 tükki.

Preparaadil on sappiajav ja lahtistav toime ning ta on näidustatud maksa, sapipõie ja sapiteede haigestumiste ning kroonilise kõhukinnisuse puhul.

Frangobiili tarvitatakse:

a) maksa, sapipõie ja sapiteede haigestumiste puhul 1 dražee korraga 2—3 korda päevas;

b) kroonilise kõhukinnisuse puhul 1—2 dražeed enne magamaminekut.

* **FURACILINUM,** furatsiliin on keemiliselt 5-nitro-2-furfurilideen-semikarbazoon. Nõrgalt mõru maitsega kollane, kristalliline pulber. Lahustub vees 1 : 4200, alkoholis — 1 : 590. Preparaadi sulamistäpp on 227—231°.

Furatsiliin on tugev antiseptiline aine, mis toimib nii gram-positiivseisse, kui ka gram-negatiivseisse mikroobidesse.

Furatsiliinilahused ei ärrita kudesid, vaid soodustavad granulatsiooni protsesse ja haavade kinnikasvamist, vabastades viimased mädapisikuist.

Erilist tähtsust omab preparaat visalt paranevate haavade, osteomüeliitide, empüemide, flegmoonide, mädaste dermatiitide jne. ravil, samuti oto-rino-larüngoloogilises, oftalmoloogilises ja dermatoloogilises praktikas.

Furatsiliini kasutatakse lahusena isotoonilises naatriumkloriidilahuses kontsentratsioonis 1:5000, alkohoolse lahusena — 1:1500, salvina — 1:500, samuti lahusena riitsinuseõlis ja kalamaksaõlis.

Konjunktiviitide puhul tilgutatakse furatsiliinilahust silma iga 2 tunni järel. Mädaste otiitide puhul manustatakse tilkadena furatsiliini alkohoolset (70°) lahust. Akuutsete riniitide puhul tilgutatakse ninna furatsiliini vesilahust. Empüeemide puhul viiakse pleuraalõõnde 50—100 ml vesilahust. Haavadele manustatakse furatsiliini vesilahust vahetult ja viimasega niisutatud mähistena. Dermatoloogilises praktikas kasutatakse furatsiliinilahust või salvi.

GRANULOTOXINUM, granulotoksiin on prof. I. M. Neimanni poolt leiutatud preparaat kudede regeneratsiooni stimuleerimiseks. Väljastatakse ampullides à 0,1 ml, mis enne süstimist lahjendatakse kümnekordse hulga füsioloogilise lahusega.

Granulotoksiin on näidustatud raskesti kinnikasvavate haavade ja haavandite, põletiste, mädanduste, flegmoonide jne. puhul.

Preparaati süstitakse nahaalusi igal kolmandal päeval. Üldse teostatakse 3 süstet. Ravikuuri võib korrata alles 3—4 nädala pärast.

KARMANOVA TABLETID, arst E. I. Karmanova poolt epilepsia raviks koostatud tabletid. On kahesuguseid tablette: tabletid N. 1 — kangema toimega ja tabletid N. 2 — nõrgema toimega.

Karmanova tablette määratakse epilepsia kõikide vormide puhul alati koos modifitseeritud Behterevi mikstuuriga, millel on alljärgnev koostis: *Natrium bromatum* 8,0, *Calcium chloratum* 10,0, *Codeinum purum* 0,2, *Adonisidum seu Tinctura Strophanti* 5,0, *Aqua destillata* 200,0. Mikstuuri määratakse supilusikaviisi. Olenevalt haiguse ränkusest doseeritakse Karmanova tablette alljärgnevalt, kusjuures koos tabletiga manustatakse iga kord supilusikatäis mikstuuri.

1. Epilepsia raskete vormide puhul (rohkem kui 5 langetõvehoogu kuus) määratakse esimesel 40—50 päeval ja eriti rasketel juhtudel kuni 3 kuu vältel 3 korda päevas 1 tablett N. 1.

Edaspidi vähendatakse järk-järgult päevaseid annuseid, nimelt:

a) 25 päeva jooksul määratakse tablette N. 1 — üks päev 2 korda päevas ja kaks päeva 3 korda päevas.

b) Järgnevate 25 päeva jooksul määratakse tablette N. 1 — üks päev 3 korda päevas ja kaks päeva 2 korda päevas.

c) Viimase 25 päeva jooksul määratakse tablette N. 1 iga päev 2 korda päevas. Selle perioodi möödumisel määratakse koos mikstuuriga luminaal-tablette poole aasta jooksul 2 korda päevas.

2. Keskmise ränkusega epilepsia puhul (kuni 5 langetõvehoogu kuus) määratakse esimesel 40—50 päeval tablette N. 1 2 korda päevas.

Ööpäevase annuse vähendamine toimub alljärgnevalt:

a) 25 päeva jooksul määratakse tablette N. 1 — üks päev 1 kord päevas (ööseks) ja kaks päeva — 2 korda päevas.

b) Järgnevalt määratakse tablette N. 1 25 päeva jooksul üks päev 2 korda päevas ja 1 päev ainult kord päevas.

c) Kolmandal annuse vähendamise perioodil määratakse 25 päeva jooksul iga päev 1 tablett N. 1 1 kord päevas — ööseks. Edaspidi poole aasta jooksul määratakse luminaal-tablette koos mikstuuriga üks kord päevas.

3. Epilepsia kergete vormide puhul (langetõvehood — mitte sagedamini kui kord kuus) 30—40 päeva jooksul määratakse tablette N. 2 3 korda päevas.

Annuse vähendamine toimub alljärgnevalt: a) 25 päeva jooksul määratakse tablette N. 2 — üks päev 1 kord päevas ja kaks päeva — 2 korda päevas.

b) Järgnevalt määratakse 25 päeva jooksul tablette N. 2 — üks päev 2 korda, teine päev — 1 kord päevas.

c) Kolmandal annuse vähendamise perioodil määratakse 25 päeva jooksul tablette N. 2 ainult 1 kord päevas — ööseks.

Edaspidi poole aasta jooksul määratakse koos mikstuuriga luminaal-tablette.

** **KENDOSIDUM,** kendosiid on taime *Apocynum cannabienum* juurikatest valmistatud uusgaleeniline preparaat, värvuseta vedelik, mille 1 ml sisaldab 10 konnaühikut.

Kendosiidil on strofantiinitaoline toime ja tema on näidustatud:

1. II ja III astme vereringe häirete puhul.

2. Reumaatiliste südamerikete puhul.
3. Dekompensatsiooniga kardioskleroosi puhul.
4. Hüpertooniatõve puhul süstitakse kendosiidi veenisisesi 0,5—1 ml 15—20 ml 40% glükoosilahusega 1 kord päevas 10—25 päeva kestel. Süstimist tuleb teostada aeglaselt. Väljastatakse ampullides à 1 ml.

Kendosiid kuulub «A» nimekirja.

LAEVOMYCETINUM, levomütsetiin on uus sünteetiline antibiootik, mis on identne kiirikseenest *Streptomyces venezuellae* saadava antibiootiku kloromütsetiiniga ehk kloramfenikooliga. On keemiliselt struktuurilt d-(laevo)-trans-1-(p-nitrofenüül)-2-diklooratsetüülamiin-1,3-propaandiooli.

Levomütsetiin on kristalliline aine keemistäpiga 150—151°. Lahustub vees 25° juures 0,25%, lahustub hästi etüülalkoholis, atsetoonis ja etüülatsetaadis. Preparaat on püsiv toatemperatuuris ja tema vesilahused kannatavad keetmist mitme tunni vältel.

Levomütsetiin avaldab laialdast ja võimsat antibiootilist toimet. Ta on aktiivne enamiku gram-positiivsete ja gram-negatiivsete bakterite, rikketside, mõnede viiruste ja rea spirohheetide suhtes.

Preparaat on näidustatud kõhutüüfuse, paratüüfuse, tähnilise tüüfuse, brutselloosi, läkaköha, düsenteeria, *Haemophilus influenzae* esilekutsutud meningiidi, trahhoomi, atüüpilise kopsupõletiku, kirurgiliste infektsioonide ja hingamisteede, seedetrakti ning uriiniteede segainfektsioonide puhul.

Levomütsetiin manustatakse suu kaudu annuses 0,5—0,75 g *pro dosi* iga 6 tunni järel 15 päeva jooksul.

Lastele määratakse iga 6 tunni järel arvestusega 0,01 g iga kilogrammi kehakaalu kohta *pro dosi.*

Mainitud terapeutilistes annustes preparaat ei ole toksiline.

LIQUOR GORDEEVI, Gordejevi vedelik esineb kahes kanguses: vedelik N. 1 — nõrgem ja vedelik N. 2 — kangem. Preparaat on tumepruun õlitaoline vedelik. Sademe tekkimisel tuleb pudel asetada kuuma vette ja siis tugevasti loksutada.

Gordejevi vedelikul on bakteritsiidne ja nekrotiseeriv toime ning on näidustatud epitelioomide, healoomuliste uusmoodustiste, naha ja limaskestade krooniliste protsesside, haavandiliste protsesside, tuberkuloossete nahahaavandite, naha leishmanioosi, verrukoosse tuberkuloosi, sarkoiidide ja emakakaela erosioonide puhul.

Gordejevi vedeliku rakendamisviis muutub olenevalt haigestumisprotsessi iseloomust. Võib aplitseerida haigele kohale puu- või klaaspulgaga, vatitopi abil või süstides Gordejevi nõeltega varustatud süstlatega kahjustuse koldesse. Viimasel viisil rakendatud Gordejevi vedelikku N. 1 võib ööpäeva jooksul süstida 1—3 ml, vedelikku N. 2 — 1 ml.

* **MESATONUM,** mesatoon on keemiliselt meta-oksüfenüülmetüül-amiin-etanool-hüdrokloriid. On valge, kristalliline, vees hästi lahustuv pulber.

Preparaadil on sümpatomimeetiline toime, millel põhinevad tema veresooni ahendavad omadused.

Mesatooni kasutatakse paikselt veresoonte ahendamiseks riniitide ja konjunktiviitide puhul, parenteraalselt koos anesteseerivate vahenditega nende imendumise aeglustamiseks ning vererõhu languse vältimiseks narkolaan- ja inhalatsioonnarkoosi ajal.

Vererõhu tõstmiseks manustatakse nahaalusi või lihasesisesi 0,5—1 ml mesatooni 1% lahust. Riniitide puhul — määrimine 0,25% lahusega. Paikse anesteesia puhul — 0,3—0,5 ml mesatooni 1% lahust iga 10 ml anesteseeriva aine lahuse kohta.

** **NERIOLINUM,** nerioliin on Kaukaasias kultiveeritava oleandri *(Nerium Oleander)* lehtedest eraldatud glükosiid. Toodetakse tablettidena à 0,1 mg ja lahusena 70° alkoholis kontsentratsioonis 1:5000.

Nerioliinil on digitaaliserühma kuuluvate preparaatide toime ja ta on näidustatud vereringe II ja III astme ägeda ja kroonilise puude, eriti virvendava arütmiaga mitraalklapi rikete puhul. Võetakse sisse 1 tablett korraga 2 korda päevas või 25 tilka alkohoolset lahust 2 korda päevas. Ravikuuri kestus on 10—25 päeva. Kumulatsiooni vältimiseks tuleb iga 10 päeva järel teha 4—5 päevane vaheaeg.

Nerioliin kuulub «A» nimekirja.

NORSULFAZOLUM-ARGENTUM COLLOIDALE 15%, 15% kolloidaalne norsulfazooli hõbedasool on kolloid-dispersne preparaat, mis kujutab endast norsulfazooli hõbedasoola suspensiooni vees. On valge värvusega ja seguneb veega igas vahekorras.

Preparaadil on tugev antibakteriaalne toime. Lahjenduses 1:200 hävitab ta düsenteeriapisikuid, sarlaki- ja angiinistreptokokke, hemolüütilisi stafülokokke, difteeriakepikesi jt.

Kolloidaalset norsulfazooli hõbedasoola manustatakse paikselt kas raviklistiirina, kuristamise või ülemiste hingamisteede piserdamise teel, samuti ninatilkadena.

Enne tarvitamist preparaat lahjendatakse veega vahekorras 1:50 või 1:100.

Kolloidaalne norsulfazooli hõbedasool on näidustatud düsenteeria ja ülemiste hingamisteede haigestumiste (angiinid, sarlak, difteeria, nohu jt.) puhul.

Düsenteeria puhul manustatakse lahjendatud preparaat kateetri kaudu pärasoolde 100 ml koguses 1 kord päevas 3—4 päeva kestel.

Angiinide puhul piserdatakse ülemiste hingamisteede limaskesti 2—3 ml lahjendatud preparaadiga või kuristatakse kuni 30 ml korraga 2—3 korda päevas.

Nohu puhul tilgutatakse ninasõõrmetesse 3—4 tilka lahjendatud preparaati 2—3 korda päevas.

15% kolloidaalne norsulfazooli hõbedapreparaat on tarvitamiskõlblik 1 aasta.

ONYCHOLYSINUM, onühholüsiin on tööstuslikult toodetav baariumsulfiidi (15 osa) ja talgi (85 osa) segu.

Preparaadi ühinemisel veega tekib leeline, mis pehmendab ja osaliselt lahustab sarvkudet.

Onühholüsiini tarvitatakse küünte eemaldamiseks kihtideviisi onühhomükooside, onühhogrüfooside, panariitsiumide jne. puhul.

OZOKERIT, osokeriit on NSV Liidus lademetena esinev mäevaha, mis koosneb tseresiinist, mineraalõlidest ja vaikudest.

Preparaat on suure soojusmahtuvusega ja aeglase soojusjuhtivusega, mistõttu soojuse äraandmine toimub pikkamisi.

Osokeriit avaldab valuvaigistavat, põletikuvastast ja resorbeerivat toimet, mis on tingitud nii soojusest kui ka preparaadi füüsikalis-keemilistest omadustest. Kliinilised katsed on tõestanud, et preparaat on efektiivne eksudatiivse pleuriidi, krupoosse kopsupõletiku, neuriitide, radikuliitide, mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandite, günekoloogiliste haigestumiste, neuralgiliste valude jt. puhul.

Osokeriiti tarvitatakse alljärgnevalt:

Osokeriit sulatatakse kuumal vesivannil temperatuuris 60°—80°. Marli või hügroskoopne riie pannakse 6—8 kordselt kokku, kastetakse sulatatud osokeriiti, pigistatakse kergelt välja ja asetatakse haigele kohale.

Vahetult nahale asetatava osokeriidi temperatuur ei tohi ületada 40°—45° C. Kuid sellele tuleb aplitseerida teine osokeriidiga immutatud, 6—8 kordselt kokkupandud marli, mille temperatuur võib olla 60°—70° C. Osokeriidiga immutatud marlile asetatakse vahapaber või riie, sellele puuvill ja mähitakse kinni. Protseduuri kestus on 1 tund. Protseduuride arv on keskmiselt 15—20.

PACHYCARPINUM, pahhükarpiin on taimest *Sophora pachycarpa* saadav alkaloid. Valge, kristalliline, vees lahustuv pulber.

Eksperimentaalsed ja kliinilised uurimised on näidanud, et pahhükarpiin osutub mitmekesise toimega ravipreparaadiks. NSV Liidu Pavlovi nimelises Füsioloogia Instituudis on kindlaks tehtud preparaadi efektiivsus oblitereeruva endoarteriidi ja lihaste düstroofia puhul.

Farmakoloogilised katsed on tõestanud, et alkaloid pahhükarpiin kutsub esile vegetatiivsete ganglionide erutuvuse vähenemist ja kesknärvisüsteemi kaitsepidurduse tugevnemist.

Preparaadi eriliseks omaduseks on võime stimuleerida emaka lihaskonda ja seega soodustada sünnitusakti nõrkade väituste puhul.

Pahhükarpiini näidustusteks on:

1. Oblitereeruv endoarteriit.
2. Progresseeruv lihaste atroofia.
3. Vegetatiivsete ganglionide suurenenud erutuvus.
4. Sünnitusväituste nõrkus.

Preparaati määratakse 0,1 g *pro dosi* 2 korda päevas, kusjuures endoarteriidi puhul ravikuur kestab 3—6 nädalat, lihaste atroofia puhul — 40—50 päeva. Sünnitusabis manustatakse kas suu kaudu 0,1—0,15 g *pro dosi* või lihasesisesi 3—5 ml 3% lahust.

Kuni 6 aasta vanuseni määratakse lastele 0,05 g korraga 2 korda päevas.

Preparaat on haigeile hästi talutav ja tavaliselt kõrvalnähte esile ei kutsu.

PASTA CHIOT, Hioti pasta koosneb aluselise alumiiniumatsetaadi lahusest (256 osa), glütseriinist (750 osa), želatiinist (30 osa), tärklisest (70 osa) ja destilleeritud veest (75 osa).

Välimuselt kollakas sülditaoline mass.

Hioti pastat tarvitatakse profülaktilise vahendina käte määrimiseks kivisõe ja mineraalõlide kahjustava toime vältimiseks.

PENTOXYLUM, pentoksüül on nõukogude originaalne sünteetiline preparaat. Mõru maitsega valge, kristalliline pulber, mis lahustub vees 0,75%.

Pentoksüülil on omadus suurendada leukotsüütide teket ja tema on näidustatud mitmesuguste leukopeeniliste seisundite: agranulotsütaarse angiini, alimentaar-toksilise aleukia, kroonilise bensoolmürgistuse jne. puhul.

Preparaati manustatakse alljärgnevalt:

1. Agranulotsütaarse angiini puhul määratakse haigeile pentoksüüli peroraalselt 0,2 g korraga 3 korda päevas 8—12 päeva kestel. Rööbiti pentoksüüliga süstitakse penitsilliini lihasesisesi 400—800 tuhat ühikut ööpäevas.

2. Alimentaar-toksilise aleukia puhul leukopeenilises staadiumis määratakse pentoksüüli 0,2 g *pro dosi* 3 korda päevas. Anginoosses staadiumis manustatakse preparaati samas annuses ja penitsilliini 400—600 tuhat ühikut ööpäevas. Ravikuuriks on vaja 4—8 g pentoksüüli.

3. Kroonilise bensoolmürgistuse puhul määratakse pentoksüüli samuti 0,2 g korraga 3 korda päevas, kuid leukotsüütide arvu suurenemise peatumisel tuleb preparaadi ühekordset annust suurendada kuni 0,3—0,4 grammini.

Soovitatakse leukopoeesi ergutamiseks ka teiste agranulatsütooside vormide puhul.

Doseering lastele:

kuni 1 aasta vanuseni lastele	0,015	*pro dosi*	
1 kuni 3 „ „ „	0,025	„	„
2 „ 8 „ „ „	0,050	„	„
8 „ 12 „ „ „	0,075	„	„
vanematele kui 12 a. „	0,1—0,15	„	„

Manustatakse 3—4 korda päevas söögi ajal glükoosi, suhkru, kompoti, pudruga jne.

PERACETINUM, peratsetiin on keemiliselt atsetüülamiinnikotiin. Helekuldkollase värvusega, nõrga iseloomuliku lõhnaga kristalliline pulber, mis lahustub 20 osas vees ning kergesti lahustub alkoholis ja eetris.

Peratsetiin on abivahendiks difteeria ravil: kombineeritud ravil võib vähendada seerumi annust. Preparaat toimib küll bakteritesse, kuid ei ole suuteline takistama toksiinide kahjustavat toimet organismisse.

Farmakoloogiliselt ja kliiniliselt on kindlaks tehtud, et peratsetiin on tugev hingamise analeptikum. Ta on lobeliinist vähem aktiivne ja ka vähem toksiline ning tal puuduvad lobeliinile omased kõrvalnähud, mis väljenduvad iivelduses, oksendamises ja köhas.

Preparaati süstitakse 5% lahusena lihasesisesi. Peratsetiinilahuseid steriliseeritakse tavalisel viisil.

** **PHENADONUM,** fenadoon on keemiliselt dimetüülamiin-difenüülheptanoonhüdrokloriid. On lõhnata, mõru maitsega, valge, kristalliline, vees ja alkoholis lahustuv pulber.

Preparaat avaldab tugevat valuvaigistavat toimet. Ta on morfiinist 4—5 korda aktiivsem, kuid ka toksilisem. Osutudes tsentraalse toimega aktiivseks analgeetikumiks, avaldab fenadoon samaaegselt ka spasmolüütilist toimet, mistõttu sobib kasutamiseks sile lihaste spasmidega seotud valude puhul.

Fenadooni näidustusteks on erineva päritoluga valud: nagu valud pärast operatsiooni, stenokardilised valud, maksa- ja neeruvoolmed jt.

Preparaati manustatakse suu kaudu ja parenteraalselt (nahaalusi ja lihasesisesi) annuses 0,0025—0,005 g *pro dosi* 2—3 korda päevas. Parenteraalselt manustatakse 0,5% lahusena.

Suurim ühekordne annus — 0,01 g.

Suurim ööpäevane annus — 0,02 g.

Fenadoon kuulub «A» nimekirja.

PHENATINUM, fenatiin on fenamiini ja nikotiinhappe keemilise reaktsiooni produkt, värvuseta, vees hästi lahustuvad peened kristallid.

Preparaadil on närvisüsteemi stimuleeriv ja hüpotensiivne toime.

Fenatiin on eriti näidustatud hüpertooniatõve mitmesuguste vormide puhul. Arvatakse, et preparaadi raviefekt kõrge vererõhu puhul on tingitud tema võimest viia õigesse vahekorda pidurdus- ja erutusprotsessid kesknärvisüsteemis.

Fenatiin manustatakse peroraalselt 0,05—0,1 g korraga või nahaalusi 1 ml 5% lahust.

PHOSPHACOLUM, fosfakool on keemiliselt dietüülfosforhappe paranitrofenüülester. Kollakaspruun vedelik erikaaluga 1,2. Lahustub raskesti vees (0,1%) ja kergesti orgaanilistes lahustites. Preparaadi keemistäpp on 178°.

Fosfakooli farmakoloogiline toime põhineb koliinesteraasi aktiivsuse tugeval pidurdamisel.

Preparaat on kasutamisel miootilise ja glaukoomivastase vahendina silmatilkadena lahjenduses 1:10000—1:5000. Fosfakooli soovitatakse ka tsentraalsete ja perifeersete liikumishäirete puhul. Sel juhul süstitakse preparaati nahaalusi lahjenduses 1:10000 1 ml korraga iga päev või ülepäeviti. Ravikuur koosneb 15—20 süstest.

PHTYVAZIDUM, ftüvaziid on Üleliidulises Keemilis-Farmatseutilises Teadusliku Uurimise Instituudis sünteesitud uus, efektiivne tuberkuloosivastane preparaat.

Keemiliselt koostiselt kuulub ftüvasiid isonikotiinhappe hüdraziidide rühma.

Preparaat on kollane, peenkristalliline nõrgalt aroomse lõhnaga, maitseta, vees peaaegu lahustumatu pulber.

Ftüvaziid omab tugevat antibakteriaalset toimet tuberkuloosipisikute suhtes, kuid ei mõju teistesse mikroorganismidesse.

Preparaadi rakendamiseks on näidustatud kõik kopsutuberkuloosi vormid nii täisealistel kui ka lastel protsessi ägenemise perioodil ja intoksikatsioonide nähtude esinemisel.

Ftüvaziid on näidustatud samuti ülemiste hingamisteede, seroossete kestade, perileersete lümfinäärmete ja nahatuberkuloosi puhul.

Preparaadi terapeutiline efektiivsus tuberkuloosihaigete, nende hulgas ka kopsude levinenud kahjustustega raskete haigete ravil avaldub kogu kliinilise sümptoomide kompleksi kiires paranemises (temperatuuri alanemine, köha ja röga hulga vähenemine, üldseisundi paranemine, nõrkuse ja higistamise kadumine, hemogrammi normaliseerumine, veresette aeglustumine, söögiisu paranemine, kehakaalu suurenemine).

Rööbiti sellega ftüvaziid soodustab infiltratiivsete nähtude ja värskete disseminatsioonikollete paranemist kopsudes ning tuberkuloosipisikute kadumist rögas.

Vastunäidustusi tuberkuloosihaigete raviks ftüvaziidiga ei ole siiani ilmnenud. Preparaadi kliiniline katsetamine on näidanud, et terapeutilistes annustes on preparaat nii täisealistele kui ka lastele hästi talutav. Haigetele kardio-pulmonaalse puudulikkuse nähtudega tuleb preparaati manustada ettevaatlikult, jälgides pidevalt haige seisundit.

Ftüvaziidi optimaalseks annuseks on 0,3—0,5 g *pro dosi* 3 korda päevas. Ravikuuri kestus on 2—2,5 kuud.

Lastele määratakse 20—30 mg iga kilogrammi kehakaalu kohta ööpäevas.

Kõrvalnähud ftüvaziidi rakendamisel on tähtsusetud ja ei ole takistuseks preparaadi manustamiseks. Üksikutel juhtudel võivad ilmneda alljärgnevad kõrvalnähud: peapööritus, valutunne südamepiirkonnas, hemorraagiline lööve, paresteesiad, düsureetilised nähud, iiveldus ja oksendamine. Mainitud nähtude ilmnemisel tuleb preparaadi annust vähendada või preparaadi manustamine ajutiselt katkestada.

PROMEDOLUM, promedool on analgeetilise toimega uus sünteetiline preparaat. Valge, kristalliline, vees hästi lahustuv pulber. Preparaadi lahused on püsivad kestval säilitamisel ja steriliseerimisel.

Promedool avaldab tsentraalselt valuvaigistavat ja spasmolüütilist toimet ning on eriti näidustatud valude puhul silelihasega elundeis. Promedooli soovitatakse ka sünnituste valutustamiseks.

Preparaat on oma farmakoloogiliselt toimelt 3—5 korda aktiivsem morfiinist, 5—10 korda aktiivsem lidoolist ja on 2—3 korda vähem toksiline kui fenadoon.

Promedooli võetakse sisse kuni 0,025 g *pro dosi* või süstitakse nahaalusi — 1 ml 1—2% lahust. Sünnituste valutustamiseks süstitakse nahaalusi 3 ml 1% lahust.

Suurim ühekordne annus suu kaudu 0,075 g.
Suurim ööpäevane annus suu kaudu 0,15 g.
Suurim ühekordne annus nahaalusi 0,04 g.
Suurim ööpäevane annus nahaalusi 0,08 g.

PROSAMINUM, prosamiin on fenamiini ja proseriini kombinatsiooni produkt. Prosamiin — A on 20 mg fenamiini segu 1 mg proseriiniga, prosamiin — B on 20 mg fenamiini ja 2 mg proseriini segu.

Preparaat suurendab organismi füüsilist ja vaimset tegevust ning ei kutsu seejuures esile mittesoovitavaid kõrvalnähte.

RUTINUM, rutiin on glükosiid, mis keemiliselt kuulub flavonoolide rühma. Ta on analoogiline P-vitamiiniga (tsitriiniga). Hüdrolüüsimisel rutiin laguneb kvertsetiiniks, ramnoosiks ja glükoosiks ning osutub seega ramnoglükosiidiks.

Rutiini saadakse tatraürdist *(Fagopyrum sagittatum)* kuuma alkoholiga ekstraheerimise teel. Sisaldub ka taimes *Ruta graveolens* (millest on tuletatud preparaadi nimetus) ja ka teistes taimedes.

Preparaat on kollane, lõhnata ja maitseta kristalliline pulber. Lahustub külmas vees 1:7800, keevas vees 1:200. Lahustub raskesti ka eetris ja kloroformis, kergemini — alkoholis.

Preparaadi sulamistäpp on 185—190°. Rutiinil on P-vitamiiniga sarnaselt omadus suurendada veresoonte kapillaaride resistentsust ja läbitamatust.

Preparaat osutub samuti antikoagulandiks.

Rutiin on näidustatud:

1. Hüpertoonia puhul rööbiti hüpotensiivsete vahenditega.
2. Endoarteriidi puhul.
3. Verevalangute ennetamiseks peaajju, südamesse ja silma võrkkestasse.
4. Liidete vältimiseks pleuraalõõnes kopsutuberkuloosi puhul.
5. Haavade granulatsiooni soodustamiseks operatsioonide puhul.

Rutiini võetakse sisse 0,02 g *pro dosi* 3 korda päevas 50 päeva vältel.

Preparaat ei ole toksiline. Üksikutel juhtudel on täheldatud vererõhu järsku langust. Selle kõrvaltoime ilmnemisel tuleb rutiini manustamine ajutiselt katkestada.

Üheaegselt rutiiniga on soovitav manustada C-vitamiini 50 mg päevas.

Rutiini toodetakse pulbrina ja tablettidena à 0,02 g.

Vt. ka *Vitaminum P.*

SPASMOLYTINUM, spasmolütiin on keemiliselt difenüüläädikhappe dietüülaminoetüülestri hüdrokloriid. Valge, kristalliline, vees hästi lahustuv pulber.

Preparaadil on atropiini ja papaveriiniga sarnanev spasmolüütiline toime, ja ta on näidustatud hüpertoonia, stenokardia, maksa-, sapiteede- ja neeruvoolmete ning teiste spastiliste seisundite puhul.

Spasmolütiini manustatakse seespidiselt 0,075—0,15 g korraga 2—3 korda päevas.

STREPTOSPIRT, streptospirt on fruktoglükoosi, valge streptotsiidi ja etüülalkoholi keemilise ühenduse produkt ja esineb steriilse vedelikuna.

Preparaat on näidustatud tarvitamiseks rööbiti penitsilliiniga või selle asendajana sepsise ja septiliste seisundite ning väikese vaagna elundite põletikuliste protsesside (adneksiit, parametriit) puhul.

Streptospirti süstitakse veenisisesi tilkmeetodil 200 kuni 300 ml korraga.

SUSPENSIO BISMUTI CARBONICI, vismutkarbonaadi suspensioon kujutab endast 0,1% heljumit isotoonilises naatriumkloriidilahuses.

Väljastatakse ampullides à 20 ml ja sisaldavad 0,02 g vismutkarbonaati.

Preparaadi näidustuseks on:

1. Tuberkuloosne lümfadeniit.
2. Tuberkuloosne peritoniit ja polüserosiit.
3. Nahatuberkuloosi mitmesugused vormid.
4. Genitaalne tuberkuloos.
5. Neerude- ja kusepõietuberkuloos.
6. Silmatuberkuloos.

Vismutkarbonaadi suspensiooni manustatakse veenisisesi, kusjuures süstimine peab toimuma aeglaselt. Nädalas teostatakse 2—3 süstet, esimesel nädalal à 10 ml, edaspidi à 15—20 ml. Ravikuuri vältel teostatakse 15—20 süstet.

THEOPHEDRINUM, teofedriin (sün. *antastmaan)* on liitpreparaat tablettides. Iga tablett sisaldab teofülliini 0,05 g, teobromiini 0,05 g, kofeiini 0,05 g, püramidooni 0,2 g, fenatsetiini 0,2 g, efedriinhüdrokloriidi 0,02 g, luminaali 0,02 g, lobeliinhüdrokloriidi 0,0002 g ja karumustikaekstrakti 0,004 g. Tableti keskmine kaal on 0,69 g.

Teofedriin osutub efektiivseks vahendiks astma puhul, ennetab astmahoo ja kõrvaldab selle tekkimise algstaadiumil. Preparaadi näidustusteks on bronhiaalastma, arterioskleroos ja veresoontesüsteemi haigestumised.

Annus on 1 tablett ööpäeva jooksul, bronhiaalastma tugeva hoo puhul — 2 tabletti korraga. Ööpäevane annus ei tohi ületada 2 tabletti.

* **THIPHENUM,** tifeen on keemiliselt tiodifenüüläädikhappe dietüülamiinetüülestri hüdrokloriid. On mõru maitsega valge, kristalliline, vees ja alkoholis hästi lahustuv pulber.

Preparaadil on tugev spasmolüütiline ja veresooni laiendav toime ning ta on papaveriini asendajaks.

Tifeen on näidustatud silelihaste spasmide, spastiliste voolmete, sapipõie spasmide ja bronhiaalastma puhul. Erilist efektiivsust avaldab preparaat südame pärgsoonte spasmide (stenokardia, rinnaangiin) puhul.

Võetakse sisse 0,03—0,05 g korraga 2—3 korda päevas. Suurim ühekordne annus on 0,075 g, suurim ööpäevane annus — 0,15 g.

* **TIBONUM,** tiboon on keemiliselt paraatseetamiin-bensaldehüüd-tiosemikarbazoon. Rohekaskollane, kristalliline, vees lahustumatu pulber.

Preparaat avaldab terapeutilist efekti peamiselt kurgu-, suulimaskesta-, kusepõie- ja sooletuberkuloosi puhul, samuti tuberkuloossete peritoniitide ja tuberkuloossete empüeemide ning kopsutuberkuloosi värskete vormide (infiltratiivsed, koldelised ja kavernoossed protsessid) puhul.

Tibooni manustatakse peroraalselt alljärgnevalt: esimesel nädalal — 0,01—0,025 g 2 korda päevas, teisel ja kolmandal nädalal — 0,05 g 2 korda päevas. Neljandal nädalal ja kuni ravikuuri lõppemiseni — 0,1—0,15 g 2 korda päevas. Ravikuuri kestus on 2—4 kuud, mille vältel kulutatakse 10—12 g tibooni.

Preparaati tarvitatakse söögi ajal ja juuakse peale klaas vett, teed või kompotti.

Tibooni efektiivsuse tõstmiseks võib teda määrata rööbiti naatriumparaaminsalitsülaadi või streptomütsiiniga.

Ravi teostamise ajal tibooniga ei tohi haigele määrata püramidooni ja barbituraate.

Tuleb jälgida maksa ja neerude seisundit. Häirete ilmnemisel neis elundeis tuleb ravi tibooniga katkestada.

VITAMINUM B_c, B_c-vitamiin ehk fooliahape kuulub B-rühma vitamiinide hulka. Sisaldub spinatis, maksas, pärmis, odras ja teistes produktides (eriti maasikates).

Praegusel ajal toodetakse fooliahapet sünteetiliselt.

Kollane, kristalliline pulber, mis on väga stabiilne valguse, kuumutamise jne. suhtes.

B_c-vitamiini ülesandeks organismis on hoida vastaval tasemel hemoglobiini kogust ja erütrotsüütide arvu ning seetõttu on ta näidustatud hävitava kehvveresuse, raseduskehvveresuse ja sekundaarsete aneemiate puhul.

Fooliahapet manustatakse peroraalselt 20—40 mg päevas. Raskematel juhtudel toimub rööbiti parenteraalne manustamine 15 mg koguses. Süstelahuse valmistamiseks lahustatakse fooliahapet 1-normaalses naatriumbikarbonaadilahuses.

VITAMINUM P, P-vitamiini ehk tsitriini leidub tsitrusviljades, kusjuures kõige rohkem esineb teda sidrunites. Rohkesti leidub P-vitamiini ka mustsõstras, punases pipras ja kibuvitsamarjades.

Tsitriini ülesandeks organismis on hoida normaalses seisundis veresoonte kapillaaride seinu. P-vitamiini puudumine organismis kutsub esile veresoonte rabeduse ja suurenenud läbilaskvuse, mille tõttu tekivad hemorraagiad ja verevalangud.

Preparaat on näidustatud seisundite puhul, kus on vaja suurendada veresoonte kapillaaride resistentsust verevalangute ennetamiseks, nagu hüpertoonia, arterioskleroos jt.

P-vitamiini võetakse sisse 25—50 mg päevas.

Vt. ka *Rutinum.*

LISAD.

Ravimite jaotus farmakoloogilise toime ja terapeutilise rakendamise järgi.

1. Adsorbeerivad ained (Adsorbentia)

Argilla pura
Bolus alba
Carbo activatus
Carbolen
Talcum

2. Antibiootikud (Antibiotica)

Ecmolinum
Erytrinum
Gramicidinum S
Microcid
Penicillinum
Streptomycinum
Syntomycinum

3. Antiparasitaarsed ja insektitsiidsed vahendid

Anabasinum
Acetum Sabadillae
Antipediculinum
Balsamum peruvianum
Benzolum
Bisdiaetylxanthogenum
Chrysarobinum
DDT (Pentachlorinum)
Diphenylaminum (DFA)
Hexachloranum
Hydrargyrum bichloratum corrosivum
Lysolum
Naphtalanum
Naphtalinum
Natrium thiosulfuricum
Oleum Rusci
Pentachlorinum (DDT)
Pyrethri pulvis
Pyrethrolum
Sabadillae semina
Solutio Vleminckxi
Solvent
Sulfolanum
Sulfur praecipitatum
Thiolanum
Unguentum sulfuratum simplex
Unguentum Wilkinsoni
Veratri rhizoma

4. Antiseptilised ja desinfitseerivad vahendid (Antiseptica, desinficientia, bactericida)

Acetum pyrolignosum
Acidum boricum
Acidum salicylicum
Airolum
Albarginum
Albichtolum
Alcohol aethylicus
Ammargenum
Antiforminum
Azochloramidum
Bactericidum
Balsamum peruvianum
Benzonaphtholum
Betanaphtholum
Borax
Brilliantgrün (Viride nitens)
Calcaria chlorata
Chinosolum
Chloracidum
Chloraminum B
Collargolum
Creolinum
Cresolum crudum
Creosotum
Dermatolum
Dichloraminum B
Flavarginum
Formalinum
Gramicidinum S

Hõbetatud preparaadid Moissejevi järgi, vt. Argentum
Hydrargyrum amidatobichloratum
Hydrargyrum bichloratum
Hydrargyrum cyanatum
Hydrargyrum oxycyanatum
Hydrargyrum oxydatum rubrum
Hydrogenium peroxydatum solutum
Ichtyolum
Jodum
Jodoformium
Kalium chloricum
Kalium hypermanganicum
Lysoformium
Lysolum
Lysozymum
Microcid
Monoseptum
Naphtalanum
Naphtalinum
Pantocidum
Penicillinum
Perhydrolum
Pix liquida
Protargolum
Pyoctaninum aureum
Pyoctaninum coeruleum
Pyrogallolum
Resorcinum
Rivanolum
Solutio Dakini
Solvent
Septoflavinum
Streptomycinum
Thymolum
Tinctura Jodi
Tricresolum
Tricresol-Formalinum
Trypaflavinum s. Flavacridinum
Xeroformium
Yatrenum

5. Diagnostilised preparaadid

Abrogen
Barium sulfuricum
Bilitrastum
Fluoresceinum
Histaminum
Jodognostum
Jodolipolum
Sergosinum

6. Diureetilised vahendid (Diuretica)

Archangelicae officinalis radix
Betulae folia
Centauri Cyani flores
Diuretinum
Equisetum arvensis
Euphyllinum
Hydrargyrum chloratum s. Calomel
Juniperi fructus
Liquor Kalii acetici
Mercusalum
Petroselini fructus
Theophyllinum

Kuseteede antiseptikumid

Methylenblau
Salolum
Urotropinum
Uvae Ursi folia

7. Emakavahendid (Uterina)

Bursa pastoris
Chininum hydrochloricum
Gynergen
Hydrastis canadensis
Pituitrinum
Polygonum hydropiper
Praegnantolum
Pregninum
Secale cornutum
Secalenum
Sphaerophysinum
Stypticinum
Viburni cortex

8. Eostumisvastased vahendid

Chinosolum
Contraceptinum
Praeconsolum
Vagilenum

9. Erutavad vahendid (Excitantia, Analeptica)

Acidum carbonicum
Aether (nahaalusi)
Camphora
Carbogenum
Coffeinum (ja tema soolad)
Colae semina
Corazolum
Cordiaminum
Cytitonum
Ephedrinum
Harminum
Lobelinum
Panax ginseng (žen-šen)
Pervitinum
Phenaminum
Schizandra chinensis
Spiraminum
Strychninum (ja tema preparaadid)

10. Gonorröavastased vahendid (Antigonorrhoica)

Albarginum
Argentum nitricum
Hydrargyrum oxycyanatum
Kalium hypermanganicum
Oxyviridolum
Penicillinum
Plumbum aceticum
Protargolum
Rivanolum
Streptocidum album
Sulfacilum (Albucid)
Sulfazolum
Zincum sulfuricum

11. Hemorroidivastased vahendid (Antihaemorrhoidalia)

Anaesthesinum
Anaesthesolum
Anusolum
Bismutum (ja tema preparaadid)

12. Higileajavad vahendid (Diaphoretica)

Centaureae Cyani flores
Chamomillae flores
Pilocarpinum hydrochloricum
Rubi Idaei fructus
Sambuci flores
Tiliae folia

13. Kehvveresusevastased vahendid (Antianaemica)

Acidum arsenicosum
Arrhenalum
Cuprum (ja tema preparaadid)
Ferratinum
Ferrophytolum
Ferrum carbonicum saccharatum
Ferrum lacticum
Ferrum oxyd. saccharatum
Ferrum reductum
Ferrum sulfuricum oxydulatum pulveratum
Haematogenum
Hepalonum
Hepatinum
Liq. Kalii arsenicosi s. sol. Fowleri
Natrium arsenicicum
Natrium kakodylicum
Pylorinum

14. Kemoterapeutilised preparaadid (Chemotherapeutica)

Acidum paraaminosalicylicum
Acrichinum
Albucid, vt. Sulfacilum
Aminarsonum
Bijodaminum
Bijochinolum
Bismoverolum
Carbosulfidinum
Chininum bihydrochloricum
Chininum hydrochloricum
Chininum sulfuricum
Crisanolum
Embichin
Emetinum
Erytrin
Euchininum
Hydrargyrum (ja tema preparaadid)
Mercusalum
Mvarsenolum
Naganinum
Norsulfazolum
Novarsenolum
Osarsolum
Phtalazolum
Plasmocidum
Salvecrisinum
Solbis
Solusurminum
Sovarsenum
Streptocidum album
Streptocidum rubrum
Streptocidum rubrum solubile
Sulcimidum
Sulfazinum
Sulfacilum s. Albucid
Sulfazolum
Sulginum
Syntomycinum
Tesan
Urosulfanum

15. Kosutus-, toniseerivad ja ainevahetust mõjustavad vahendid (Robarantia, tonica, metabolica)

Acidum arsenicosum
Acidum ascorbinicum (Vitaminum C)
Aloë
Aminostimulin
Antithyreoidinum
Calcium glycerophosphoricum
Dijodthyrosinum
Ferrum (ja tema preparaadid)
Glucosum
Haematogenum
Insulinum
Lecithinum
Lipolysinum
Lypocerebrinum
Natrium arsenicicum
Natrium kakodylicum
Natrium nucleinicum
Oleum Jecoris Aselli

Panax Ginseng
Phosphorus
Phosphren
Phytinum
Sol. arsenicalis Fowleri
Torulinum
Vitaminum A
Vitaminum B
Vitaminum C
Vitaminum D
Vitaminolum

16. Lahtistid (vt. Mao-soole vahendid)

17. Lima- ja katvad ained (Mucilaginosa)

Althaeae radix
Amylum Tritici
Cannabis sativae semina
Emulsio Amygdalarum dulcium
Gelatina
Gelatosa
Lini semina
Mixtura gummosa
Mucilago Gummi arabici
Mucilago Salep
Pulvis gummosus
Tragacantha

18. Magusained (Dulcia)

Glucosum
Liquiritiae radix
Mel depuratum
Saccharinum
Saccharum
Saccharum lactis
Invertsuhkur (vt. Saccharum)

19. Malaariavastased vahendid (Antimalarica)

Acidum arsenicosum
Acrichinum
Bigumalum
Chininum bihydrochloricum
Chininum hydrochloricum
Chininum sulfuricum
Euchininum
Methylenum coereleum
Novarsenolum
Osarsolum
Plasmocidum

20. Mao-soole vahendid (Digestiva)

a) Mao seedimist soodustavad vahendid (Stomachica)

Mõruained (Amara)
Tinctura Absinthii
Tinctura amara
Tinctura Aurantii corticis fructus
Tinctura Chinae composita
Tinctura Gentianae

Happed ja fermendid (Acida et fermenta)
Acidum hydrochloricum dilutum
Pepsinum
Succus gastricus naturalis

Happe-vastased ained (Antacida)
Magnesia usta
Magnesium carbonicum basicum
Natrium bicarbonicum

b) Lahtistid (Cathartica, Laxantia)
Aloë (extractum, tinctura)
Calomel
Cathartin
Frangulae extractum fluidum
Frangulaxin
Frangulen
Glycerinum (klistiiris)
Hydrargyrum chloratum s. Calomel
Isapheninum
Magnesium sulfuricum
Moršinskaja sool
Natrium-Kalium tartaricum
Natrium sulfuricum
Oleum Ricini
Paraffinum liquidum s. oleum Vaselini
Phenolphthaleinum
Pilulae aloëticae
Pilulae catharticae
Podophyllinum
Psyllii semina
Pulvis Botkini
Pulvis Liquiritiae compositus
Pulvis Magnesiae cum Rheo
Purgen
Rhamni catharticae fructus
Rhei rhizoma (pulvis, extractum et tinctura)
Sal carolinum factitium
Sennae folia
Species laxans
Sulfur depuratum
Sulfur praecipitatum

c) Soole antiseptikumid (Antiseptica)
Benzonaphtholum
Hydrargyrum chloratum s. Calomel
Magnesium peroxydatum
Phtalazolum
Salolum

d) Kõhulahtisusevastased vahendid (Antidiarrhoica)
Alnus incana
Bismutum subgallicum s. Dermatolum

Bismutum subnitricum
Bolus alba
Calcium carbonicum
Extractum Opii pulveratum
Hypericum perforatum
Myrtilli fructus
Rumicis semina
Salep tubera
Sanalbinum
Tannalbinum
Tannoformum
Tinctura Opii simplex

21. Nahka ärritavad ained (Rubifacientia et Vesicantia)

Camphora
Cantharides
Charta sinapisata
Chloroformium
Darminolum
Kalium sulfuratum
Linimentum ammoniato-camphoratum
Methylium salicylicum
Naphtalanum
Oleum Sinapis aethereum
Oleum Terebinthinae
Spiritus formicicus
Spiritus saponatus
Spiritus Vini

22. Narkootilised ained (Narcotica)

Aethylium chloratum
Aether aethylicus
Alcohol aethylicus
Barbamylum
Chloroformium
Cyclopropanum
Hexenalum
Magnesium sulfuricum
Narcolanum (Avertinum)
Nitrogenium oxydulatum
Sonbutalum
Thiopenthalum

23. Närvisüsteemi rahustavad ained (Sedativa)

Adalinum
Analginum
Bromuralum
Camphora monobromata
Chloralum hydratum
Chloretonum
Dipheninum
Kalium bromatum
Leonurus cardiaca
Luminalum
Medinalum
Natrium bromatum
Valerianae tinctura
Validolum
Zincum valerianicum

24. Oksendamis- ja iiveldusvastased vahendid (Antiemetica)

Anaesthesinum
Aëron
Aether aethylicus
Aqua Amygdalarum amararum
Aqua Chloroformii
Aqua Menthae
Kalium bromatum
Mentholum
T-ra Menthae
T-ra Valerianae aetherea
Validolum

25. Oksendamisvahendid (Emetica)

Apomorphinum hydrochloricum
Cuprum sulfuricum
Ipecacuanhae radix
Stibio-Kalium tartaricum
Zincum sulfuricum

26. Elundi- ja hormoonpreparaadid (Organotherapeutica)

Adiurecrinum
Adrenalinum
Cortinum
Diaethylstilbestrolum
Dijodthyrosinum
Folliculinum
Gravidanum
Haematogenum
Hepalonum
Hepatinum
Histidinum
Histon-Zinc-Insulinum
Insulinum
Intestinolum
Lienolum
Lipocerebrinum
Lipolysinum
Luteoglandolum
Map
Methyltestosteronum
Methylthiouracilum
Myolum
Octaestrolum
Orchicrinum
Pantocrinum
Parathyreoidinum

Pituitrinum
Prolanum
Prostatinum
Pylorinum
Spermolum
Synestrolum
Testosteron-propionat
Thiouracilum
Thyreoidinum
Thyroxinum

27. Paikselt anesteseerivad vahendid (Anaesthesica localia)

Aethylium chloratum
Anaesthesinum
Cocainum
Dicainum
Dioninum
Hartmani vedelik (stomatoloogias)
Novocainum
Orthoformium
Sovcainum
Syntomycinum
Thiocainum

28. Palavikku alandavad ained (Antipyretica)

Acesalum
Antifebrinum
Antipyrinum
Aspirinum
Chininum (ja tema preparaadid)
Natrium salicylicum
Phenacetinum
Pyramidonum
Salitropinum
Salipyrinum

29. Podagravastased vahendid

Atophanum
Atophanylum
Lithium carbonicum
Lithium salicylicum
Piperazinum
Tinctura Colchici

30. Rögalahtistavad vahendid (Expectorantia)

Acidum benzoicum
Althaeae radix
Ammonium carbonicum
Ammonium chloratum
Anisi vulgaris fructus
Apomorphinum hydrochloricum
Enulenum
Elixir pectoralis
Eucalyptus globulus
Inula Helenium
Ipecacunhae radix
Liquiritiae radix
Liquor Ammonii anisatus
Natrium benzoicum
Oleum Terebinthinae
Opii benzoica tinctura
Pertussinum
Plantaginis folia
Polemonium coeruleum
Primula officinalis
Pulvis Doveri
Pix liquida
Pyrenolum
Senegae radix
Senegae sibiricae radix
Species pectoralis
Stibium sulfuratum aurantiacum
Thermopsidis herba
Terpinum hydratum
Violae herba

Köhavastased ained (Antibehica)

Codeinum
Dioninum
Heroinum
Morphinum
Tecodinum

Kopsuantiseptikumid

Creosotum
Guajacolum carbonicum

31. Sappiajavad vahendid (Cholagoga et choleretica)

Calomel
Chologonum s. Decholinum
Cholosas
Helychrisum arenarium
Magnesium sulfuricum
Oleum Olivarum
Podophyllinum
Stigmata Maydis
Taraxaci officinalis radix

Sapiteede antiseptikumid

Urotropinum

32. Silmaava ahendavad ained (Miotica)

Carbocholinum
Eserinum s. Physostigminum
Furamonum
Pilocarpinum

33. Silmaava laiendavad ained (Mydriatica)

Atropinum sulfuricum
Homatropinum hydrobromicum
Platyphyllinum

34. Soolenugilistevastased vahendid (Anthelmintica)

Carboneum tetrachloratum
Cinae flores
Cortex Granati
Cucurbitae semina
Emetinum
Filicilen
Filicis maris extractum aethereum
Filicis maris rhizoma
Gentianviolet
Granati cortex
Hexylresorcinum
Ol. Chenopodii
Osarsolum
Phenothiazinum
Sancaphenum
Santoninum
Thymolum
Yatrenum

35. Spasmivastased vahendid (Spasmolytica)

Amylium nitrosum (jt. nitritid)
Angiotrophinum
Atropinum (ja tema preparaadid)
Dibasolum
Ephedrinum
Lidolum
Luminalum
Magnesium sulfuricum
Omnoponum
Papaverinum
Platyphyllinum
Valerianae radix
Validolum

36. Söövitavad ained (Caustica)

Acidum aceticum glaciale
Acidum lacticum
Acidum trichloraceticum
Ammonium causticum solutum
s. Liquor Ammonii caustici
Argentum nitricum fusum
Cuprum aluminatum citricum
Cuprum sulfuricum
Pyocid
Zincum chloratum

37. Südame- ja veresooni ahendavad vahendid (Cardiaca, Vasotonica)

Adonilenum
Adonis vernalis
Adonisidum
Adrenalinum
Camphora Sollib
Camphora trita
Coffeinum natrio-salicylicum
Coffeinum natrio-benzoicum
Chinidinum sulfuricum
Convallaria majalis
Convallenum
Convasidum
Corazolum
Cordiaminum
Cordigit
Crataegus oxyacantha
Digalen-Neo
Diginormum
Digitalis foliorum pulvis
Digitasid
Ephedrinum
Erysimus
Gitalenum
Glucosum
Gnaphalium uliginosum
Jodhypersolum
Methylcoffeinum
Nerium oleander
Oleum camphoratum
Periplocae cortex
Prometinum
Scillae bulbus
Strophantinum
Stypnonum
T-ra Convallariae majalis
T-ra Digitalis
T-ra Strophanthi
Vasotonum
Veritolum
Viscum album

38. Süüfilisevastased vahendid (Antisyphilitica)

Bijochinolum
Bijodaminum
Bismoverolum
Hydrargyrum bichloratum
Hydrargyrum bijodatum
Hydrargyrum chloratum s. Calomel
Hydrargyrum salicylicum
Jodum (ja tema preparaadid)
Mercusalum
Myarsenolum
Novarsenolum
Osarsolum
Penicillinum
Solbis
Sovarsenum
Unguentum Hydrargyri cinereum

39. Kootavad ained (Adstringentia)

Alumen
Aqua Plumbi

Argentum nitricum
Bismutum subgallicum s. Dermatolum
Bismutum subnitricum
Bistalbin
Bistortae radix
Calcium carbonicum
Cuprum aluminatum
Cuprum lacticum
Cuprum sulfuricum
Ferropyrinum
Hypericum perforatum
Liquor Aluminii acetici s. Liquor Burovi
Liquor Ferri sesquichlorati
Myrtilli fructus
Plumbum aceticum
Protargolum
Quercus cortex
Salviae folia
Sanalbinum
Sanguisorbae radix
Tannalbinum
Tannidinum
Tanninum
Tannoformum
Tinctura Gallarum
Tormentillae rhizoma
Uvae Ursi folia
Zincum oxydatum
Zincum sulfuricum

40. Uinutid (Hypnotica)

Adalinum
Barbamylum
Bromuralum
Chloralum hydratum
Chloretonum
Dipheninum
Hedonalum
Luminalum
Mallylum (Malilum)
Medinalum
Neuronalum
Paraldehydum
Pernoctonum
Quietalum
Sonbutalum
Sulfonalum
Urethanum
Veronalum

41. Vahendid sünnituste valutustamiseks

Aether aethylicus
Aethylium chloratum
Belladonnae extractum
Chloralum hydratum
Chloretonum
Hexenalum
Lidolum
Luminalum
Magnesium sulfuricum
Nitrogenium oxydalatum
Omnoponum
Paraldehydum
Pyramidonum
Scopolaminum
Sonbutalum

42. Valgupreparaadid (proteiinteraapiaks)

Lactonum
Lactoproteosanum
Peptonum

43. Valuvaigistavad, valutustavad ja antineuralgilised vahendid (Analgetica, Anodyna, Antineuralgica)

Analginum
Antipyrinum
Aspirinum
Chelidonii herba
Dioninum
Eucodalum
Heroinum
Lidolum
Migraeninum
Morphinum
Narceinum
Omnoponum s. Pantoponum
Phenacetinum
Pyramidonum
Salipyrinum
Tecodinum
Veridonum

44. Vastumürgid (Antidota)

Amylium nitrosum
Antidotum Arsenici
Antidotum metallorum
Chromosmon
Dithioglycerinum
Methylenum coeruleum
Natrium thiosulfuricum

45. Vereasendajad

Solutio Natrii chlorati isotonica
Solutio Ringer-Locke
Soolainfusiin CIPK
Serotransfusiin CIPK
Kolloid-infusiin CIPK
Sokivastane vedelik CIPK (Seltsovski järgi)

46. Verejooksu sulgevad vahendid (Haemostatica)

Achillea millefolii herba
Adrenalinum (paikselt)
Antipyrinum
Calcium chloratum
Calcium gluconicum
Corbasilum
Ergotinum
Gelatina alba
Gynergen
Liquor Ferri sesquichlorati (paikselt)
Stigmatis Maydis extractum
Stypnonum
Stypticinum
Trombinum
Urticae dioicae folia
Vicasolum
Viscum album
Vitaminum K

47. Verehüübet pidurdavad ained (Anticoagulantica)

Dicoumarinum
Natrium citricum

48. Veresooni laiendavad vahendid (Vasodilatantia)

Acetylcholinum
Amylium nitrosum
Angiotrophinum
Benzolinum
Carbocholinum
Dibasolum
Histaminum
Map
Myolum
Natrium nitrosum
Nitroglycerinum
Papaverinum hydrochloricum
Salsolidinum
Salsolinum
Sphaerophysinum

49. Vitamiin-preparaadid

Acidum nicotinicum
Carotolum
Carotonum
Methynonum (Vitaminum K)
Oleum Jecoris Aselli
Primula officinalis
Ribes nigrum
Rosae fructus
Thiaminum
Torulinum
Vicasolum (Vitaminum K)
Vitaderm
Vitaminum A
Vitaminum B_1
Vitaminum B_2
Vitaminum C (Acidum ascorbinicum)
Vitaminum E
Vitaminum K (Methynonum)
Vitaminolum

Arstiretseptide väljakirjutamise reeglid.

Retsept on arsti kirjalik pöördumine apteeki ettepanekuga valmistada ja väljastada haigele ravimit, selle tarvitamise õpetuse äratähendamisega. Oma praktilises tegevuses tekib arstil sageli vajadus kirjutada välja retsepte, milles ta määrab profülaktiliseks ja raviotstarbeks aktiivselt toimivaid keemilisi aineid — ravimeid.

Valesti välja kirjutatud retsept võib olla põhjuseks sellele, et ravimid ei anna vajalikku efekti, näiteks sobimatusel, väikeste annuste puhul jne., või nende tarvitamine võib esile kutsuda haige elule ohtlikke tagajärgi: haige mürgistusi, surma (üledoseerimisel, vale tarvitamise õpetuse puhul).

Õeldust selgub, et retsept osutub tähtsaks dokumendiks, mis peab olema õigesti vormistatud; arst peab olema eriti valvas ja ettevaatlik ravimite nimetuste, nende doseeringu ja tarvitamise õpetuse märkimisel retseptis. Kahjuks arstid ei pea alati kinni retseptide väljakirjutamise kohta kehtestatud reeglitest, mis võib ohustada haiget.

Põhinõuded retseptide kohta on ära toodud Tervishoiu Rahvakomissariaadi käskkirjas nr. 686 16. VIII 1937. a. ja on kokkuvõttes järgmised:

1. Kõik retseptid peavad olema kirjutatud loetavalt ja täpselt.

2. Peale ravimi koostise ja ainete hulga peab retseptides ära tähendama:

a) ravimi otstarve ja tarvitamise viis;

b) haige perekonnanimi ja initsiaalid;

c) arsti perekonnanimi ja initsiaalid (faksiimile);

d) arsti aadress või raviasutise telefoni number (kui see olemas);

e) raviasutuse nurgatempel (kui retsept antakse raviasutise arsti poolt);

f) retseptidele, mis on määratud kuni 14 aasta vanustele lastele, peab olema kirjutatud «..... aastasele lapsele»;

g) retseptid, mis ei ole kirjutatud raviasutise blanketile, nende hulgas ka erapraktiseerivate arstide retseptid, kinnitatakse arsti isikliku pitsatiga;

h) ei ole lubatud nimetuselt lähedaste koostisainete lühendeid, mis ei võimalda kindlaks teha, missugust vahendit on välja kirjutatud. Nii näiteks ei tohi kirjutada: Ac. Arsenic., vaid tuleb kirjutada Acidum Arsenicosum;

i) tarvitamise õpetuse märkimisel ei tohi piirduda üldiste väljendustega: «seespidine», «tarvitada õpetuse järgi» jne., vaid tuleb nimetada sissevõtmise aeg, annus (näiteks «3 korda päevas supilusikatäis enne sööki» jne.).

3. Valesti kirjutatud retsepti järgi (valed annused, mitteloetavus) ravimit ei valmistata; retsepti väljakirjutanud arst peab viivitamatult kirjutama teise. Käesolevat retsepti kirjutanud arsti raviasutisest äraolekul sel momendil, peab raviasutise peaarst kindlustama haigele vajaliku retsepti õigeaegset uuendamist.

Samaaegselt peab apteek pidama arvestust ebaõigelt välja kirjutatud retseptide kohta eriraamatus järgmise vormi kohaselt:

Jrk. nr.	Kuupäev	Retseptide puudused (maha kirjutada annused, kui need on valed, või ära näidata mitteloetavus)	Vale retsepti välja kirjutanud arsti perekonnanimi	Raviasutise nimetus, kus arst töötab, või arsti aadress	Märkused abinõude kohta

Samaaegselt tuleb niisuguste retseptide koopiad suunata selle raviasutise peaarstile, kust need retseptid on saabunud. Kui retseptid kirjutati välja eraarstide poolt, saadetakse retseptide ärakirjad rajooni tervishoiuosakonda vastavate abinõude rakendamiseks.

4. Raviasutiste peaarstid on kohustatud kõikidel valesti kirjutatud retseptide juhtudel võtma tarvitusele vajalikud mõjutamise abinõud (suulisest hoiatusest kuni prokuratuurile üleandmiseni vastavatel juhtudel).

5. Valesti kirjutatud retseptide eest kannab vastutust nii retsepti kirjutanud arst, kui ka vastava ravi-profülaktilise asutise direktor või peaarst.

Mürgiste (A) ja kangetoimeliste (B) ravimite suurimad ühekordsed ja ööpäevased annused täiskasvanuile.

(Annused tähendavad sissevõtmiseks *(per os)* määratud koguseid ja on märgitud kas grammides, või kus see tähendatud, milliliitrites ja tilkades)

NSV Liidu Riikliku Farmakopöa 1952. a. VIII väljaande järgi.

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
1	Acetylcholinum chloratum nahaalusi	B	0,2	0,6
2	Acidum arsenicosum	A	0,003	0,01
3	„ hydrochloricum purum dilutum		20 tilka	60 tilka
4	„ nicotinicum nahaalusi	B	0,1	0,3
5	„ pronarconi	B	0,5	1,0
6	„ rectoni	B	0,5	1,0
7	„ sonbutali	B	0,5	1,0
8	„ sulfuricum purum dilutum		15 tilka	45 tilka
9	Acrichinum	B	0,2	0,6
10	Adalinum	B	1,0	2,0
11	Adonilenum	B	30 tilka	60 tilka
12	Adonisidum nahaalusi	B	1 ml	2 ml
13	Adrenalinum solutum (1 : 1000) nahaalusi	B	1 ml	—
14	Adrenalonum nahaalusi	B	0,01	—
15	Aether	B	20 tilka	60 tilka
16	Amygdalinum	B	0,02	0,06
17	Amylium nitrosum (inhalatsioon)	B	5 tilka	30 tilka
18	Anaesthesinum	B	0,5	1,5
19	Analginum		1,0	3,0
20	Antifebrinum	B	0,3	1,0
21	Antipyrinum	B	1,0	3,0
22	Apomorphinum hydrochloricum	A	0,01	—
23	Apomorphinum hydrochloricum nahaalusi	A	0,005	—
24	Aqua Amygdalarum amararum	B	30 tilka	60 tilka
25	Arecolinum hydrobromicum	A	0,0005	0,0015

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
26	Argentum colloidale (Collargolum) veenisisesi . . .	B	0,25	0,5
27	Argentum nitricum	A	0,03	0,1
28	Arrhenalum nahaalusi . . .	A	0,06	0,2
29	Atropinum sulfuricum . . .	A	0,001	0,003
30	Barbamylum	B	0,5	1,0
31	Bijochinolum lihasesisesi . .	B	3 ml	—
32	Bismutum salicylicum basicum		1,0	3,0
33	Bromuralum		0,6	1,0
34	Bulbus Scillae	B	0,3	1,5
35	Carbocholinum	A	0,001	0,003
36	Carbocholinum nahaalusi . .	A	0,0005	0,001
37	Carboneum tetrachloratum .	B	3 ml	3 ml
38	Chloralum hydratum . . .	B	2,0	6,0
39	Chloroformium	B	0,5 ml	1,0 ml
40	Cocainum hydrochloricum .	A	0,03	0,03
41	Codeinum phosphoricum . .	B	0,1	0,3
42	„ purum	B	0,05	0,2
43	Coffeinum	B	0,3	1,0
44	„ natrio-benzoicum .	B	0,5	2,0
45	„ natrio-salicylicum	B	0,5	2,0
46	Convallenum nahaalusi . .	B	1 ml	2 ml
47	Convasidum veenisisesi . .	B	0,5 ml	1 ml
48	„ nahaalusi . . .	B	1 ml	2 ml
49	Cordiaminum nahaalusi . .	B	1 ml	2 ml
50	„ sissevõtmiseks .	B	30 tilka	90 tilka
51	Corazolum	B	0,1	0,3
52	Creosotum	B	10 tilka	30 tilka
53	Cuprum sulfuricum oksendamisvahendina	B	0,5	—
54	Diaethylamidum acidi nicotinici solutum	B	30 tilka	90 tilka
55	Diaethylamidum acidi nicotinici solutum nahaalusi . .	B	1 ml	2 ml
56	Dicainum nahaalusi	A	0,015	0,03
57	Digalen-Neo	B	1 ml	3 ml
58	Diginormum	B	20 tilka	80 tilka
59	Dioninum	A	0,03	0,1
60	Disulfanum	B	2,0	7,0
61	Diuretinum		1,0	6,0

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
62	Emetinum hydrochloricum nahaalusi	B	0,05	0,1
63	Ephedrinum hydrochloricum .	B	0,05	0,15
64	Extractum Belladonnae siccum	B	0,05	0,15
65	Extractum Belladonnae spissum	B	0,05	0,15
66	Extractum Cannabis indicae .	B	0,1	0,3
67	Extractum Filicis maris aethereum	B	8,0	—
68	Extractum Hyoscyami siccum et spissum	B	0,1	0,3
69	Extractum Ipecacuanhae siccum	B	0,2	0,4
70	Extractum opii siccum . . .	A	0,05	0,3
71	Extractum Secalis cornuti fluidum	B	25 tilka	50 tilka
72	Extractum Secalis cornuti pro injectionibus (Ergotinum) nahaalusi	B	1 ml	3 ml
73	Extractum Secalis cornuti spissum	B	0,3	1,0
74	Extractum Strychni	B	0,012	0,05
75	Flavacridinum hydrochloricum	B	0,2	0,8
76	Folium Belladonnae	B	0,2	0,6
77	Folium et flos Convallariae majalis	B	0,5	1,5
78	Folium Digitalis	B	0,1	0,5
79	„ Hyoscyami	B	0,4	1,2
80	„ Stramonii	B	0,2	0,6
81	Gitalenum	B	25 tilka	50 tilka
82	Harminum hydrochloricum nahaalusi	B	0,01	0,03
83	Herba Adonidis vernalis . .	B	0,8	10,0
84	„ Cannabis indicae . .	B	0,2	0,6
85	„ Thermopsidis . . .	B	0,1	0,3
86	Heroinum	A	0,005	0,015
87	Hexenalum veenisisesi . . .	B	1,0	—
88	Hexylresorcinum	B	1,5	1,5
89	Homatropinum hydrobromicum	A	0,001	0,003

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
90	Hydrargyrum bichloratum .	A	0,02	0,06
91	„ bijodatum . .	A	0,02	0,06
92	„ chloratum mite	B	0,6	1,8
93	„ cyanatum et oxycyanatum nahaalusi . .	A	0,01	0,03
94	Hydrargyrum salicylicum lihasesisesi	A	0,02	0,06
95	Hydrastininum chloratum .	B	0,05	0,15
96	Infusum Ipecacuanhae concentratum	B	1 ml	4 ml
97	Isapheninum	B	0,025	0,05
98	Jodum	B	0,02	0,06
99	Liquor Kalii arsenicosi . . .	A	3 tilka	10 tilka
100	Lobelinum hydrochloricum nahaalusi	B	0,01	0,02
101	Luminalum	B	0,3	0,6
102	Malilum	B	0,2	0,4
103	Medinalum	B	1,0	2,0
104	Mercusalum lihasesisesi . .	B	2 ml	—
105	Morphinum hydrochloricum .	A	0,03	0,1
106	Myarsenolum lihasesisesi . .	A	0,6	—
107	Narcolanum pärasoolde 1 kg haige kehakaalule	B	0,1	—
108	Natrium arsenicicum . . .	A	0,003	0,01
109	„ kakodylicum . . .	A	0,06	0,2
110	„ nitrosum	B	0,3	1,0
111	„ „ nahaalusi	B	0,05	0,15
112	Nitroglycerinum solutum . .	B	4 tilka	10 tilka
113	Norsulfazolum	B	2,0	7,0
114	Novarsenolum veenisisesi . .	A	0,6	—
115	Novocainum nahaalusi . . .	B	0,2	—
116	Omnoponum	A	0,03	0,1
117	Opium	A	0,1	0,3
118	Osarsolum	A	0,25	1,0
119	Papaverinum hydrochloricum	B	0,1	0,2
120	Paraldehydum	B	5 ml	10 ml
121	Parathyreoidinum nahaalusi .	B	5 ml	—
122	Phenolum purum	B	0,1	0,3
123	„ liquefactum . . .	B	2 tilka	6 tilka
124	Physostigminum salicylicum .	A	0,001	0,003
125	Pilocarpinum hydrochloricum nahaalusi	A	0,01	0,02

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
126	Pituitrinum nahaalusi . . .	B	2 ml	4 ml
127	„ siccum	B	—	0,15
128	Plasmocidum	B	0,03	0,06
129	Platyphyllinum bitartaricum .	B	0,01	0,03
130	Podophyllinum	B	0,1	0,3
131	Pulvis Ipecacuanhae opiatus .	B	0,5	1,5
132	Pyramidonum	B	0,5	1,5
133	Radix Ipecacuanhae rögalahtistava vahendina . . .	B B	0,1	0,4
134	Radix Ipecacuanhae oksendamisvahendina	B	1,0	—
135	Rivanolum	B	0,05	0,15
136	Salipyrinum		1,0	3,0
137	Salsolinum hydrochloricum .	B	0,1	0,3
138	Santoninum	B	0,1	0,4
139	Scopolaminum hydrobromicum	A	0,0005	0,0015
140	Secale cornutum	B	1,0	5,0
141	Solutio pronarconi 10% veenisisesi	B	10 ml	—
142	Solutio rectoni 10% pärasoolde	B	5 ml	—
143	Solutio sonbutali 10% veenisisesi	B	5 ml	—
144	Sovcainum seljaajukanalisse .	A	0,01	0,01
145	Stibio-kalium tartaricum oksendamisvahendina . . .	B	0,1	0,3
146	Streptocidum album	B	2,0	7,0
147	Strychninum nitricum . . .	A	0,002	0,005
148	Stypnonum nahaalusi . . .	B	0,01	—
149	Stypticinum	B	0,1	0,3
150	Sulfacylum	B	2,0	7,0
151	Sulfazolum	B	2,0	7,0
152	Sulfidinum	B	2,0	7,0
153	Tabulettae Aëroni	B	2 tabletti	4 tabletti
154	Theophyllinum	B	0,3	1,0
155	Thiocainum nahaalusi . . .	A	0,05	—
156	Thymolum	B	0,5	3,0
157	Thyreoidinum liquidum . .	B	1 ml	2 ml
158	Thyreoidinum siccum . . .	B	0,3	1,0

Jrk. nr.	Preparaadi nimetus	Mürgised (A) ja kangetoimelised (B)	Suurim annus	
			Ühekordne	Ööpäevane
159	Tinctura Aconiti	B	8 tilka	20 tilka
160	„ Belladonnae . . .	B	20 „	60 „
161	„ Convallariae majalis		30 „	90 „
162	„ Digitalis	B	20 „	80 „
163	„ Ipecacuanhae . .	B	15 „	30 „
164	„ jodi 10%	B	8 „	25 „
165	„ jodi 5%	B	15 „	50 „
166	„ opii simplex . . .	B	20 „	50 „
167	„ Strophanthi . . .	A	10 „	20 „
168	„ Strychni	B	15 „	30 „
169	Trypaflavinum	B	0,2	0,8
170	Veronalum	B	0,75	1,5
171	Yatrenum	B	1,0	3,0
172	Zincum sulfuricum oksendamisvahendina	B	1,0	—

Märkus: 1. Nimekirjas tähendatud mürgiste ja kangetoimeliste ravimite suurimad annused on arvestatud 25-aastastele täiskasvanud inimestele. Mittesuguküpsetele ja lastele vähendatakse suurimad annused, olenevalt vanusest, ligikaudu järgmiselt:

Noortele inimestele 18-aastastele — ¾ täiskasvanu annusest
„ „ 14 „ — ½ „ „
Lastele 7 „ — 1/3 „ „
„ 6 „ — ¼ „ „
„ 4 „ — 1/6 „ „
„ 2 „ — ⅛ „ „
„ 1 „ — 1/12 „ „
„ kuni 1 aasta vanuseni — 1/24—1/12 täiskasvanu annusest

2. Üle 60-ne aastastele isikutele suurimad annused vähenevad kuni ¾ ja ½ täiskasvanu annusest.

3. Juhul, kui mürgised ja kangetoimelised ravimid on välja kirjutatud retseptis nimekirjas tähendatud annust ületavas koguses ja seejuures sõnadega välja kirjutamata ja hüüumärgita, peab apteegi juhataja või tema asetäitja astuma kontakti arstiga suuliselt (võib ka telefoni teel) või kirjalikult (kinnises ümbrikus) ja ainult vastuse saamisel väljastama väljakirjutatud ravimit vastavas doseeringus. Kui ühel või teisel põhjusel on võimata saada arstilt seletust, väljastab apteegi juhataja või tema asetäitja väljakirjutatud ravimit nimekirjas suurimana tähendatud annuse pooles suuruses.

Ravimite doseerimine lastele

Allpool on ära toodud «Mürgiste ja kangetoimeliste ravimite suurimad ühekordsed annused lastele» NSV Liidu Riikliku Farmakopöa VIII väljaande 1952. aasta täiendava tiraaži järgi. Nimetatud tabel puudub prof. A. Tšerkesi «Farmakoteraapia käsiraamatu» originaalis, kuna see oli trükitud enne farmakopöa tabeli ilmumist. Farmakopöa täiendavas tiraažis äratoodud suurimad annused erinevad «Farmakoteraapia käsiraamatu» originaalis avaldatud «Lapseeas sissevõtmiseks ja süstimiseks tarvitatavate ravimite tabelites» esinevatest mürgiste ja kangetoimeliste ravimite annustest, kuid ei haara nendes tabelites äratoodud kõikide ravimite nomenklatuuri.

Lähtudes asjaolust, et «Farmakoteraapia käsiraamatu» originaalis äratoodud Moskva kõrgemate õppeasutiste lastehaiguste kateedrite esindajate poolt NSV Liidu Meditsiiniliste Teaduste Akadeemia tegevliikme prof. G. N. Speranski eesistumisel koostatud «Lapseeas sissevõtmiseks ja süstimiseks tarvitatavate ravimite doseerimise tabelid» sisaldavad andmeid ka nende lastepraktikas kasutatavate ravimite kohta, mis puuduvad ametlikus farmakopöa tabelis, on peetud otstarbekohaseks avaldada siin ka eelpool nimetatud tabelid vastavate parandustega.

Mürgiste ja kangetoimeliste ravimite
SUURIMAD ÜHEKORDSED ANNUSED
lastele

NSV Liidu Riikliku Farmakopöa VIII väljaande 1952. a. I täiendava tiraaži järgi

Nimetus	6 kuuni	6 kuust 1 aastani	2 aastani	3—4 aastani	5—6 aastani	7 aastani	8—14 aastani
1. Acidum hydrochloricum purum dilutum Lahjendatud soolhape . .	1 tilk	1 tilk	2 tilka	3 tilka	5 tilka	7 tilka	8—10 tilka
	1%	1%		1,5%		2%	
2. Acrichinum Akrihhiin	0,0125	0,0125	0,025	0,04	0,05	0,075	0,1
3. Adalinum Adaliin nahaalusi	Ei määrata	0,1	0,15	0,2	0,2	0,25	0,3
4. Adonilenum Adonileen	1 tilk	3 tilka	3 tilka	5 tilka	6 tilka	7 tilka	8—15 tilka
5. Adrenalinum solutum Adrenaliinilahus (1 : 1000) nahaalusi	0,1—0,2 ml	0,25 ml	0,3 ml	0,4 ml	0,5 ml	0,6 ml	0,6—1 ml
6. Antipyrinum Antipüriin	Ei määrata	0,05	0,1	0,15	0,2	0,25	0,25—0,3
7. Apomorphinum hydrochloricum Apomorfiinhüdrokloriid rögalahtistava vahendina . .	Ei määrata		0,001	0,0015	0,002	0,0025	0,003
8. Apomorphinum hydrochloricum Apomorfiinhüdrokloriid oksendamisvahendina . . .	Ei määrata		0,002	0,0025	0,003	0,003	0,003—0,005

Nimetus	6 kuuni	6 kuust 1 aastani	2 aastani	3—4 aastani	5—6 aastani	7 aastani	8—14 aastani
9. Aqua Amygdalarum amararum Mõrumandlivesi	Ei määrata			à 1 tilk 1 eluaasta kohta			
10. Atropinum sulfuricum Atropiinsulfaat	0,0002	0,0002	0,0002	0,00025	0,0003	0,0004	0,0005
11. Bijochinolum Bijokinool	0,3—0,5 ml	0,8 ml	1 ml	1,25 ml	1,25 ml	1,5 ml	1,5—2 ml
12. Bromuralum Bromuraal	0,05	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3	0,3
13. Calomel Kalomel	0,025	0,03	0,03	0,04	0,05	0,05	0,05—0,075
14. Chloralum hydratum Kloraalhüdraat	0,1	0,15	0,15	0,2	0,25	0,3	0,3—0,5
15. Codeinum phosphoricum Kodeiinfosfaat	Ei määrata	0,002	0,003	0,005	0,006—0,008	0,01	0,015—0,02
16. Codeinum purum Kodeiin puhas	Ei määrata		0,002	0,004	0,005	0,006	0,006—0,01
17. Coffeinum natrio-benzoicum Kofeiin-naatriumbensoaat	0,05	0,05	0,06	0,08	0,1	0,15	0,15—0,2
18. Coffeinum purum Kofeiin puhas	Ei määrata	0,025	0,04	0,05	0,06	0,075	0,075—0,1
19. Dioninum Dioniin	Ei määrata		0,003	0,005	0,006	0,0075	0,0075—0,01
20. Diuretinum Diuretiin	0,05	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3	0,4—0,5
21. Ephedrinum hydrochloricum Efedriinhüdrokloriid	0,005	0,005	0,006	0,008	0,012	0,015	0,015—0,025
22. Extractum Belladonnae siccum Karumustika-kuivekstrakt	Ei määrata	0,0025	0,003	0,004	0,005	0,0075	0,01—0,015

(Järg)

Nimetus	6 kuuni	6 kuust 1 aastani	2 aastani	3—4 aastani	5—6 aastani	7 aastani	8—14 aastani
23. Extractum Filicis maris aethereum Eeterlik sõnajalaekstrakt	Ei määrata		1,0	1,5—2,0	2,5—3,0	3,5	4,0—5,0
24. Extractum opii siccum Oopiumi-kuivekstrakt	Ei määrata		Ei määrata		0,01	0,015	0,015—0,02
25. Folium Digitalis Sõrmkübaralehed	0,005	0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,05—0,075
26. Gitalenum Gitaleen	2 tilka	2 tilka	3 tilka	4 tilka	6 tilka	7 tilka	8—14 tilka
27. Herba Adonidis vernalis Adooniseürt	Ei määrata		0,15	0,2	0,25	0,3	0,3—0,5
28. Herba Thermopsidis Termopsiseürt	0,01	0,01	0,01	0,015	0,02	0,025	0,03
29. Hexylresorcinum Heksüülresortsiin [1]	Ei määrata		0,2	0,4	0,6	0,7	0,8—1,0
30. Liquor arsenicalis Fowleri Fauleri lahus	Ei määrata		1 tilk	1½ tilka	2 tilka	2½ tilka	3 tilka
31. Lobelinum hydrochloricum Lobeliinhüdrokloriid nahaalusi	0,0025	0,0025	0,003	0,004	0,006	0,0075	0,01
32. Luminalum Luminaal	0,01	0,02	0,03	0,05	0,06	0,07	0,1
33. Medinalum Medinaal	0,03	0,075	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3
34. Mercusalum Merkusaal	0,1 ml	0,2 ml	0,25 ml	0,3 ml	0,5 ml	0,75 ml	1 ml
35. Morphinum hydrochloricum Morfiinhüdrokloriid	Ei määrata		0,001	0,0015	0,0025	0,003	0,003—0,006

1) Ööpäevane annus on võrdne ühekordsega.

Nimetus	6 kuuni	6 kuust 1 aastani	2 aastani	3—4 aastani	5—6 aastani	7 aastani	8—14 aastani
36. Myarsenolum Müarsenool	vt. Novarsenool						
37. Natrium kakodylicum Naatriumkakodülaat	Ei määrata		0,003	0,01	0,015	0,02	0,025
38. Novarsenolum Novarsenool [1]	0,03—0,15	0,05—0,15	0,05—0,2	0,1—0,3	0,1—0,3	0,1—0,3	0,1—0,3
39. Oleum Chenopodii Ussimaltsaõli soolenugiliste vastasena	Ei määrata		2 tilka	4 tilka	6 tilka	7 tilka	8—12 tilka
40. Omnoponum Omnopoon	Ei määrata		0,002	0,004	0,006	0,007	0,008—0,01
41. Osarsolum Osarsool soolenugiliste vastasena	Ei määrata		Ei määrata		0,08	0,09	0,11—0,19
42. Papaverinum hydrochloricum Papaveriinhüdrokloriid	Ei määrata	0,005	0,01	0,015	0,02	0,02	0,03
43. Pulvis Doveri. Pulvis Ipecacuanhae opiatus Doveri pulber	Ei määrata		0,05	0,1	0,1	0,15	0,15—0,25
44. Pyramidonum Püramidoon	0,025	0,05	0,05	0,1	0,1	0,15	0,2—0,3
45. Radix Ipecacuanhae Oksejuur	0,01	0,01	0,01	0,015	0,02	0,02	0,025
46. Streptocidum album Streptotsiid valge	0,2 l kilogrammi kehakaalule ööpäevas						

[1]) Ühe süste kohta. Alustada väiksematest annustest (esimene arv) ja viia suurimateni (teine arv).

(Järg)

Nimetus	6 kuuni	6 kuust 1 aastani	2 aastani	3—4 aastani	5—6 aastani	7 aastani	8—14 aastani
47. Strychninum nitricum Strühniinnitraat	Ei määrata		0,00025	0,0003	0,0005	0,0006	0,00075—0,001
48. Sulfazolum Sulfazool	0,2 1 kilogrammi kehakaalule ööpäevas						
49. Sulfidinum Sulfidiin	0,2 1 kilogrammi kehakaalule ööpäevas						
50. Tinctura Belladonnae Karumustikatinktuur	1 tilk	1 tilk	2 tilka	3 tilka	3 tilka	4 tilka	4—6 tilka
51. Tinctura Convallariae majalis Piibelehetinktuur	1 tilk	2 tilka	2 tilka	4 tilka	6 tilka	7 tilka	8—15 tilka
52. Tinctura Digitalis Sõrmkübaratinktuur	Ei määrata	1 tilk	2 tilka	4 tilka	6 tilka	7 tilka	8—10 tilka
53. Tinctura opii simplex Oopiumitinktuur	Ei määrata	Pool tilka 1 eluaasta kohta					
54. Tinctura Strychni Strühnosetinktuur	Ei määrata		1 tilk	2 tilka	3 tilka	5 tilka	5—6 tilka
55. Veronalum Veronaal	0,03	0,075	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3

TABEL

lapseeas seespidiselt tarvitatavate ravimi annuste kohta (ühekordne annus)

prof. G. N. Speranski järgi

Preparaadi nimetus	Imik	2—5-aastane	5—12-aastane	Märkus
Adiurekriin	—	0,01—0,02	0,03	Pulber manustada ninasse
Aleksandrileht (leotis)	1/2 teelusikatäit	1—2 teelusikatäit	1—2 dessertlusikatäit	
Alteejuur	0,1	0,3	0,5	Leotis või keedis 2—3 tee- (dessert-) lusikatäit päevas
Ammoniaak-aniisitilgad	à 1 tilk 1 eluaasta kohta			
Analgiin	0,06	0,15	0,2	
Aspiriin	0,05	0,2	0,3	
Atofaan	—	0,2	0,3	
Bensonaftool	0,05	0,15—0,2	0,25—0,3	
Euhiniin	0,015—0,15	0,3—0,5	0,5—0,75	
Fenatsetiin	—	0,05—0,1	0,1—0,2	
Fenoolftaleiin (purgeen)	—	0,05—0,1	0,1—0,2	
Ferratiin	0,3—0,5	0,5—0,75	1,0	
Fütiin	0,1	0,2	0,3	
Glükoos	0,25—1,0	1,0—3,0	5,0—10,0	10% lahus tee- (dessert-) lusikaviisi
Guajakoolkarbonaat	0,05—0,1	0,1—0,2	0,2—0,3	
Hepatokriin	—	10—15 tilka	15—20 tilka	
Hiniinhüdrokloriid	0,01—0,1	0,2—0,3	0,3—0,5	
Kaaliumatsetaadilahus	1,0	2,0	5,0	Mikstuuris koos südamevahenditega
Kaaliumjodiid, kaaliumbromiid	0,05—0,1	0,15—0,25	0,25—0,5	
Kalamaksaõli	1/2—1 teelusikatäis	1 tee- (dessert-) lusikatäis	1 dessert-(supi-) lusikatäis	
Kaltsiumbromiid	0,2—0,3	0,3—0,5	0,5—1,0	
Kaltsiumglütserofosfaat	0,1—0,2	0,2—0,3	0,3—0,5	

(Järg)

Preparaadi nimetus	Imik	2–5-aastane	5–12-aastane	Märkus
Kaltsiumkarbonaat	0,5—1,0	0,5—3,0	3,0—5,0	
Kaltsiumkloriid kristalliline	0,3—0,5	0,5—1,0	1,0—1,5	
Kaltsiumlaktaat	0,3—0,5	0,5—1,0	1,0—1,5	
Kamper	0,02—0,03	0,05—0,1	0,1—0,3	
Kampermonobromiid (broomkamper)	—	0,05—0,1	0,1—0,2	
Karlsbadi sool kunstlik	—	1 teelusikatäis	1 dessertlusikatäis	
Kiina-liittinktuur	—	3—5 tilka	5—10 tilka	
Lagritsa-liitpulber	0,5—1,0	1,0—2,0	2,0—5,0	
Leesikalehed	0,1—0,15	0,2—0,3	0,3—0,5	Leotis 3,0 : 100,0
Lubjavesi	10 ml	15 ml	—	Lisatakse piima hulka
Magneesium, põletatud, või -sulfaat	à 1,5 g 1 eluaasta kohta			
Magneesia rabarbriga	0,5—1,0	1,0—2,0	3,0—4,0	
Metüleensinine	—	0,03—0,05	0,06—0,1	
Naatriumbensoaat	0,03—0,05	0,05—0,1	0,15—0,3	
Naatriumbikarbonaat	0,1—0,2	0,3—0,5	0,5—1,0	1—2% lahusena
Naatriumbromiid	0,05—0,1	0,15—0,25	0,25—0,5	
Naatriumjodiid	0,025—0,05	0,1—0,2	0,2—0,3	
Naatriumsalitsülaat	0,1—0,2	0,3—0,5	0,5—1,0	
Naatriumsulfaat	—	à 1,0 g 1 eluaasta kohta		
Palderjanijuur	0,05—0,1	0,15—0,3	0,3—0,6	Leotis 2,0 : 100,0 tee- (dessert-) lusikaviisi
Palderjanitinktuur, eeterlik	2—4 tilka	5—8 tilka	6—15 tilka	
Palderjanitinktuur, alkohoolne	2 tilka	2—6 tilka	6—15 tilka	
Pankreatiin	0,1—0,2	0,2—0,3	0,3—0,5	
Pertussiin	1/2 teelusikatäit	1 teelusikatäis	1 dessertlusikatäis	
Pepsiin	0,05—0,1	0,15—0,25	0,3	Mikstuuris koos soolhappega
Piimhape	0,5	1,0	1,5	Lisada piimale

Preparaadi nimetus	Imik	2—5-aastane	5—12-aastane	Märkus
Plasmotsiid	—	0,005—0,01	0,01—0,015	Skeemi kohaselt vt. lk. 210
Rabarbrijuurikapulber	—	0,05—0,2	0,5	Lahtisti
Raudalbuminaat (lahus)	1/2 teelusikatäit	1 teelusikatäis	1 dessertlusikatäis	
Raudglütserofosfaat	0,1—0,2	0,2—0,3	0,3—0,5	
Raudkarbonaat, suhkrune	—	0,5—0,75	1,0	
Raudlaktaat	0,1—0,2	0,2—0,4	0,5—1,0	
Raudsulfaat	—	0,075—0,15	0,15—0,5	Blaud-pillides
Raud, taandatud	0,1—0,3	0,3—0,5	0,5—1,0	
Ouna-rauatinktuur	5—15 tilka	15—20 tilka	20—30 tilka	
Riitsinusõli	1 teelusikatäis	1 dessertlusikatäis	1 supilusikatäis	
Salool	0,05 - 0,1	0,1—0,2	0,2—0,3	
Santoniin	à 0,005 g 1 eluaasta kohta			
Seenegajuur	0,1	0,2	0,3—0,5	Leotis 2,0 : 100,0 tee-, dessert lusikatäis korraga
Strofantusetinktuur	1—2 tilka	2—3 tilka	3—5 tilka	
Terpiinhüdraat	0,025 - 0,05	0,1—0.15	0,15—0,25	
Tiokool	0,05—0,1	0,1—0,2	0,3—0,5	
Türeoidiin	0,01—0,025	0,03 - 0,1	0,1—0,2	
Uretaan	0,5	1,0	1.5	
Urotropiin	0,05—0,1	0,1—0,3	0,3—0,5	
Valge savi	1 teelusikatäis	1 dessertlusikatäis	1 dessert- (supi-) lusikatäis	Loksutada veega
Vismutnitraat	—	0,15—0,25	0,3—0,5	

TABEL

lastele süstimiseks ettenähtud ravimite doseerimise kohta (ühekordne annus — nahaalusi ja lihasesisesi) prof. G. N. Speranski järgi

Preparaadi nimetus	Imik	2—5-aastane	5—12-aastane	Märkus
Analgiin	—	0,1—0,15 ml	0,15—0,2 ml	50% lahus
Antiastmokriin	—	0,1—0,2 ml	0,25—0,5 ml	
Askorbiinhape 5%	1 ml	1,0 – 2 ml	2 ml	
Elargool (elektrargool)	0,3—1 ml	1—2 ml	3 – 5 ml	
Hepaloon	1 ml	1—2 ml	2 ml	
Insuliin	1—3 ühik.	4—10 ühik.	4—15 ühik.	Üheaegse glükoosi manustamisega
Kamper 10% õlilahusena	0,5—1 ml	1,0—1,5 ml	1,5—2 ml	
Kofeiin-naatriumbensoaat 10% lahus	0,3—0,5 ml	0,5—1 ml	1 ml	
Korazool 10%	0,3—0,5 ml	0,5—0,7 ml	0,75—1 ml	
Naatriumarsenaat 1%	—	—	0,1—0,5 ml	Aeg-ajalt suurendades
Nikotiinhape 1%	0,3—0,5 ml	0,5—2 ml	2—4 ml	
Novokaiin ¼%	—	30—50 ml	50—80 ml	Närvisüsteemi blokeerimiseks
Penitsilliin	4000—5000 üh. kg kehakaalule	4000 üh. kg kehakaalule	3000 üh. kg kehakaalule	Ööpäevas
Pituitriin P	0,1 ml	0,2—0,3 ml	0,5 ml	
Sergosiin	—	12 ml	16—20 ml	40% lahusena
Tiamiinbromiid (B_1-vitamiin)	0,5 ml	1 ml	2 ml	0,6% lahusena

VASTUMÜRKIDE JA MÜRGISTUSTEL TARVITATAVATE VAHENDITE TABEL

(NSV Liidu Riikliku VIII Farmakopöa 1952. a. väljaande järgi)

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Adonileen, adonisiid	vt. **Sõrmkübar**
Adoonis	vt. **Sõrmkübar**
Adrenaliin, efedriin	Täielik rahu, ettevaatlikult lasta sisse hingata amüülnitritit (tilgutades 3—5 tilka vatile või taskurätile). 0,5—0,8 g kloraalhüdraati klistiirina. Nahaalusi — 1—2 ml 2% papaveriinhüdrokloriidilahust. Aadrilaskmine. Hapniku sissehingamine.
Aeroon	vt. **Atropiin**
Akaatsia kollane — *Cytisus laburnum*, tsütisiin	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu soollahtisti. Krampide korral — seespidiselt kloraalhüdraat või barbamüül. Keha soojendamine. Täielik rahu.
Akonitiin	vt. **Käoking.**
Akrihhiin	Maoloputus kaaliumpermanganaadilahusega 1:1000 või 0,2—0,5% tanniinilahusega. Suu kaudu soollahtisti. Rikkalikult leelisest jooki. Kõhule kehasoojendaja. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Pimendatud tuba. Voodirežiim.
Akritsiid	vt. **Rivanool**
Alkohol, etüül-, amüül-, metüül-, puskarõli	Oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat või tsinksulfaat. Maoloputus sooja veega. Näopunetusel — pea kõrge asend, jää. Soe vann koos külma dušiga. Klistiir äädikaga või naatriumkloriidiga. Jäsemetele sinepiplaastrid.
	Nuuskpiirituse sissehingamine (ettevaatlikult näo põletamise vältimiseks). Nahaalusi — kofeiin, kamper, strühniin. Suu kaudu — nuuskpiiritus (10 tilgani) veega. Aadrilaskmine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Erutusel — morfiin, kloraalhüdraat või barbamüül. Voodirežiim.
Ammoniaak	vt. **Nuuskpiiritus**
Amügdaliin	vt. **Sinihape**
Amüülnitrit	Värske õhk. Hingamise nõrgenemisel või seisakul — kunstlik hingamine, hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Ägeda methemoglobineemia korral — aadrilaskmine ja vereülekanne. Veenisisesi — glükoos. Voodirežiim.
Anabasiin	Sissevõtmisel: oksendamisvahend — apomorfiin või vasksulfaat. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — soollahtisti. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi või veenisisesi — glükoos. Krampide korral — suu kaudu kloraalhüdraat või barbamüül. Täielik rahu.
	Nahale sattumisel eemaldada viivitamata riietus ja hoolikalt pesta kahjustatud kohta sidrun- või

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
	äädikhappega hapestatud sooja veega. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi või veenisisesi — glükoos. Krampide korral — suu kaudu kloraalhüdraat või barbamüül. Täielik rahu.
Analgiin	vt. **Antipüriin.**
Aniliin (aniliinvärvid, antifebriin, fenatsetiin, nitrobensool, toluidiin)	Sissehingamisel või imendumisel naha kaudu — värske õhk, hapniku või karbogeeni sissehingamine. Kunstlik hingamine. Ägeda methemoglobineemia korral — aadrilaskmine koos järgneva vereülekandega. Veenisisesi — glükoos, adrenaliin. Nahaalusi — kofeiin, kamper, korazool. Sissevõtmisel: oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat. Maoloputus. Soollahtisti. Muus osas abi sama, mis mürgistusel sissehingamisel. **Vastunäidustatud on seespidiselt: rasvad, rasvõlid, piim, alkohol, eeter.**
Aniliinvärvid	vt. **Aniliin**
Antifebriin	vt. **Aniliin**
Antimon ja tema preparaadid	vt. **Okseviinakivi**
Antipüriin, analgiin, püramidoon	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus sõe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — soollahtisti. Nahaalusi — kofeiin, kamper, isotooniline naatriumkloriidilahus. Krampide korral — suu kaudu kloraalhüdraat. Keha soojendamine. **Vältida rasvu ja alkoholi.**
Apomorfiin	Säilitada oksendamist, andes sisse suurtes kogustes sooja piima või limakeedist. Maoloputus. Suu kaudu — sõe-vesisuspensioon, kange tee või kohvi, supilusikaviisi 2% tanniinilahust. Nahaalusi — kofeiin, kamper, strühniin. Voodirežiim.
Arekoliin	vt. **Muskariin**
Arrenaal	vt. **Arseen**
Arseen, valge arseen või arseenishape (tema anhüdriid), arseenhape ja nende soolad. Fauleri lahus, naatriumkakodülaat, arrenaal, prantsuse (pariisi) roheline, atoksüül.	Rikkalik maoloputus sõe-vesisuspensiooniga, põletatud magneesiumi suspensiooniga (20,0—1 liitrile veele). Suu kaudu — anda korduvalt 5 minuti järel 1 teelusikaviisi arseeni vastumürki *Antidotum arsenici* või metallide vastumürki *Antidotum metallorum* ja põletatud magneesiumi. Soollahtistid. Piim, õliemulsioonid. Keha soojendamine, kõhule kehasoojendajad. Nahaalusi — kamper, kofeiin, adrenaliin. Veenisisesi — glükoos, naatriumtiosulfaat.
Arseenvesinik	Veenisisesi — adrenaliin, isotoonilised glükoosi- ja naatriumkloriidilahused. Nahaalusi kofeiin või korazool. Maoloputus sõe-vesisuspensiooniga. Keha soojendamine. Rahu. Voodirežiim.
Aspiriin	vt. **Salitsüülhape**
Atoksüül	vt. **Arseen**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Atropiin, karumustikas — *Atropa Belladonna*, pöörirohi — *Hyoscyamus niger*, okasõun — *Datura stramonium*, hüostsüamiin, homatropiin, platüfülliin, aeroon.	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga või kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000 järgneva soollahtisti manustamisega sondi kaudu. Rahu. Teravalt väljendatud erutuse korral — klistiir kloraalhüdraadiga. Nahaalusi — 1 ml 1% morfiinhüdrokloriidilahust, 1 ml 1% pilokarpiinhüdrokloriidilahust korduvalt kuni kuivatunde kadumiseni suus. Pea peale asetada külma. Ägeda nõrkuse korral — kofeiin, kamper. Voodirežiim.
Atsesaal	vt. **Salitsüülhape**
Atsetüülkoliinkloriid	vt. **Muskariin**
Baarium ja tema ühendid — lahustuvad soolad, baariumhüdroksüüd.	Maoloputus 1% naatriumsulfaadilahusega. Suu kaudu — naatriumsulfaadilahus (20,0—200,0) supilusikaviisi iga 5 minuti järel. Veenisisesi — 10 ml 3% naatriumsulfaadilahust. Nahaalusi — kamper, kofeiin, kordiamiin. Tahhükardia korral — ravimküünlad 0,2 g hiniiniga.
Belladonna	vt. **Atropiin**
Bensiin	vt. **Bensool**
Bensool, bensiin, petrooleum	Mürgistusel aurudega: värske õhk, kunstlik hingamine, hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Keha soojendamine. Mürgistusel suu kaudu, peale eelpoolnimetatu, oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söevesisuspensiooniga. Riitsinusõli. Suu kaudu — must kohv, kuum piim.
Bertolee sool	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga koos järgneva soollahtisti andmisega. Rikkalik leeliseste jookide või 0,5—1% naatriumbikarbonaadilahuse joomine. Vereülekanne peale eelnevat rikkalikku aadrilaskmist (500—600 ml). Veenisisesi — korduvalt 10 ml 20% naatriumhüposulfitilahust. Isotoonilise naatriumkloriidi- või glükoosilahuse süstimine. Kollapsi korral — nahaalusi kofeiin, kamper. **Vastunäidustatud on happed, sidrunid, alkohol.**
Beetanaftool	vt. **Naftaliin**
Boorhape	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söevesisuspensiooniga. Suu kaudu — põletatud magneesium, lubjavesi, valguvesi, piim. Soollahtisti. Nahaalusi — isotooniline naatriumkloriidilahus.
Bromuraal	vt. **Veronaal**
Broom, broomvesi	Mürgistusel aurudega: värske õhk. Hingata sisse veeauru vähese nuuskpiirituse lisandiga. Soodalahuse inhalatsioon. Hapnik. Mürgistusel suu kaudu: maoloputus 0,5% naatriumtiosulfaadilahusega. Suu kaudu — valguvesi, leelisesed joogid, põletatud magneesium veega, tärkliskliister, piim, jäätükikesed. Välispidiselt — puistata põletatud kohad üle anestesiini ja talgi seguga ning määrida lanoliiniga.
Digaleen-neo	vt. **Sõrmkübar**
Diginorm	vt. **Sõrmkübar**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Digitaalis	vt. **Sõrmkübar**
Dikaiin	vt. **Kokaiin**
Diklooramiin	vt. **Kloor**
Dioniin	vt. **Morfiin**
Diuretiin	vt. **Kofeiin**
Eeter	Värske õhk. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Kunstlik hingamine. Nahaalusi — strühniin, tsütitoon või lobeliin, kofeiin, kamper, adrenaliin. Isotooniline glükoosi- või naatriumkloriidilahus. Hingamise aeglustamisel anda nuusutada nuuskpiiritust.
Efedriin	vt. **Adrenaliin**
Elargool	vt. **Flavargiin**
Elavhõbe	vt. **Sublimaat**
Emetiin	vt. **Ipekakuanja**
Ergotoksiin	vt. **Tungaltera**
Eseriin	vt. **Füsostigmiin**
Euforbium	vt. **Kolokvint**
Fenamiin	Aadrilaskmine järgneva isotoonilise naatriumkloriidilahuse süstimisega. Suu kaudu — naatriumbikarbonaat. Veenisisesi — 20 ml 40% glükoosilahust. Nahaalusi — omnopoon. Kloraalhüdraat või barbamüül seespidiselt või klistiiris. Täielik rahu.
Fenatsetiin	vt. **Aniliin**
Fenool, karboolhape, kresoolid, lüsool, kreoliin, parakloorfenool, pürokatehhiin, resortsiin, hüdrokinoon, pürogallool, kreosoot, guajakool, heksüülresortsiin.	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga, põletatud magneesiumiga või naatriumtiosulfaadiga (30,0 l l veele) fenooli lõhna kadumiseni. Soollahtisti. Suu kaudu — lubjavesi või põletatud magneesium (20,0—200,0) à 1 supilusikatäis 5 minuti järel, jäätükikesed, limajook, valguvesi. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Keha soojendamine. Soodalahuse inhalatsioon. Häälepilu ahenemisel — trahheotoomia. Intubatsioon. **Vastunäidustatud on seespidiselt: koor, piim, või, rasvad, alkohol.** **Märkus.** Vedel karboolhape eemaldatakse kehapinnalt viivitamatult, pestes teda ära alkoholiga, vaseliiniga või mingisuguse rasvõliga.
Flavargiin, kollargool, elargool, protargool.	Mürgistuse korral peale preparaadi sissevõtmist või lihasesisest süstimist viivitamatult glükoos nahaalusi või veenisisesi. Nahaalusi kofeiin, kamper, korazool, tsütitoon või lobeliin. Kunstlik hingamine karbogeeni sissehingamisega.
Fluoorvesinikgaas	Veenisisesi — kaltsiumkloriid ja glükoos. Nahaalusi — kofeiin, korazool. Kunstlik hingamine. Karbogeeni sissehingamine.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Formaliin (formaldehüüd)	Aurude sissehingamisel — värske õhk. Hingata sisse nuuskpiirituse lisandiga veeaurusid. Nahaalusi kofeiin, kamper, tsütitoon või lobeliin. Sissevõtmisel — maoloputus lahjendatud 3% naatriumatsetaadi- või -karbonaadilahusega. Soollahtisti, sügavad klistiirid. Suu kaudu korduvalt à 20 tilka ammoniaak-aniisitilku või supilusikaviisi 15% ammooniumatsetaadilahust. Iga 2 tunni järel 1,0—2,0 karbamiidi. Valguvesi, munavalge, piim. Nahaalusi — kofeiin, kamper.
Fosfor	Sagedased korduvad maoloputused 0,1—0,5% vasksulfaadi- või 0,04% kaaliumpermanganaadilahusega. Suu kaudu — iga 5 minuti järel teelusikaviisi 1% vasksulfaadilahust kuni oksendamiseni või 0,1% kaaliumpermanganaadilahust supilusikaviisi 15 minuti järel. Limakeedised, leelisesed joogid. Soollahtisti. Voodirežiim. **Märkus.** Fosforitükikeste sattumisel nahale pesta need ära veega ja asetada põletatud kohtadele 5% vasksulfaadi- või 5% naatriumbikarbonaadilahusega imbutatud mähis, vahetades neid mähiseid vaheldumisi valude lõppemiseni. **Vastunäidustatud on: rasvad, õlid, piim, munad.**
Füsostigmiin. Eseriin. Proseriin.	Nahaalusi — viivitamatult atropiin. Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus kaaliumpermanganaadilahusega (1 : 1000), söe-vesisuspensiooniga, tanniinilahusega (1 : 500). Suu kaudu — soollahtisti, süsi. Nahaalusi — kamper, tsütitoon või lobeliin, kofeiin. Kunstlik hingamine. Krampide korral — ettevaatlik kloroformi sissehingamine.
Gaasid, ohtlikud: vesigaas, generaatorigaas.	Abi sama, mis on mürgistusel vingugaasiga. vt. **Vingugaas**
Gaasid, plahvatus-	Värske õhk, kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeniga. Nahaalusi — tsütitoon või lobeliin, kamper või korazool, kofeiin. Suu kaudu — kange tee või kohvi. Rahu. Keha soojendamine.
Gitaleen	vt. **Sõrmkübar.**
Guajakool	vt. **Fenool.**
Happed	**Mürgistusel suu kaudu on vastunäidustatud oksendamisvahendid ja leeliskarbonaatide sissevõtmine.** Võimalikult varajane ja rikkalik maoloputus veega. Suu kaudu — põletatud magneesium (20,0—200,0), lubjapiim, munavalk, limakeedised. Põletatud suu ja kurgu limaskesta määrida 2% kokaiini- või dikaiinilahusega. Nahaalusi — morfiin, kofeiin, kamper, isotooniline naatriumkloriidilahus. Veenisisesi — 10 ml 10% kaltsiumkloriidilahust. Kõhule asetada jääd. Inhalatsioon soodalahusega. Neelata jäätükikesi. Happe sattumisel nahale eemaldada see suure hulga veega või vee ja seebiga, või lubjaveega, või nõrga (0,5—1%) leeliselahusega pesemise teel.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Kroomhape	vt. **Väävelhape**
Lämmastikhape	vt. **Väävelhape**
Oblikhape	Peale hapete all mainitu (vt. Happed) tuleb viivitamata sisse anda 0,6—1,0 kaltsiumkloriidi lahustatult pooles klaasis vees; juua lubjapiima, lubjavett, kriidi-vesisuspensiooni. Suu kaudu — kaaliumatsetaat, diuretiin. Veenisisesi — glükoos, isotooniline naatriumkloriidilahus. Nahaalusi — kofeiin, kamper, korazool.
Pikriinhape	Peale hapete all mainitu (vt. Happed), suu kaudu — soollahtisti. Veenisisesi — glükoos.
Soolhape	vt. **Happed.**
Trikrooräädikhape	vt. **Väävelhape**
Väävelhape ja sipelghape	Puhta kontsentreeritud väävelhappe sattumisel nahale tuleb see viivitamatult ära pesta suure hulga külma veega. Põletatud suu ja kurgu limaskesta määrida 2% kokaiini- või dikaiinilahusega.
Äädikhape ja äädikaessents.	vt. **Väävelhape**
Hašiš	Maoloputus kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000, sooja keedusoolalahusega või söe-vesisuspensiooniga. Nahaalusi — kofeiin või korazool, tsütitoon või lobeliin. Soojad vannid pea ülevalamisega külma veega. Kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeni sissehingamisega. Voodirežiim.
Heksüülresortsiin	vt. **Fenool**
Heroiin	vt. **Morfiin**
Hiniin	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga või 0,2—0,5% tanniinilahusega. Suu kaudu riitsinusõli. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Soojad vannid külmade ülevalamistega. Krampide korral — kloraalhüdraat. Veresoonte spasmide korral — sisse hingata amüülnitritit.
Hispaania kärbes. *Cantharides* või *Lytta vesicatoria* — kantaridiin.	Rikkalik maoloputus. Oksendamisvahend — apomorfiin. Soollahtisti. Suu kaudu — limakeedised, valguvesi. Valude korral — neelata jäätükikesi. Nahaalusi — morfiin või omnopoon, kofeiin, korazool. Voodirežiim. **Vastunäidustatud on seespidiselt: piim, õlid, rasvad, eeter, happed.**
Histoon-tsink-insuliin	vt. **Insuliin**
Homatropiin	vt. **Atropiin**
Hõbenitraat — *Argentum nitricum*	Maoloputus 2% naatriumkloriidilahusega järgneva soollahtisti andmisega. Suu kaudu — iga 5 minuti järel 1 supilusikatäis 5% naatriumkloriidilahust. Valguvesi, piim, õliemulsioonid, limakeedised. Piimklistiirid koos naatriumkloriidiga, õliklistiirid. Kõhule asetada jääd. Tugevate valude korral — morfiin. Kollapsi puhul nahaalusi — kofeiin, kamper.
Hüdrokinoon	vt. **Fenool**
Hüostsüamiin	vt. **Atropiin**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Insuliin, histoon-tsink-insuliin, triprotamiin-tsink-insuliin.	Kergetel juhtudel suu kaudu 20—40 g suhkrut, 200 g valget leiba; rasketel juhtudel veenisisesi 100—200 ml 10% glükoosilahust või nahaalusi 50—100 ml isotoonilist glükoosilahust; klistiirina anda 50 ml 20% glükoosilahust. Nahaalusi adrenaliin, 1 ml pituitriini.
Ipekakuanja — *Cephaelis ipecacuanha,* emetiin	Oksendamise korral — säilitada seda sooja vee ja piima joomisega. Maoloputus 0,2—0,5% tanniinilahusega või sõe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — limasupid, piim, oopium, jäätükikesed, rohke joomine, soodavesi või selters. Nahaalusi — kofeiin, kamper, glükoos.
Jodoform	Viivitamatult kõrvaldada jodoformside, tampoon või puistepulber. Veenisisesi — 50—100 ml 5—20% naatriumtiosulfaadilahust. Juua leeliseseid jooke.
Jood, joodtinktuur, Lugoli lahus.	Sissevõtmisel: maoloputus 0,5% naatriumtiosulfaadilahusega või juua klaasiviisi (2—3) 5% naatriumtiosulfaadilahust, vedelat, tärklise- või jahukeedist, piima, valguvett, limakeediseid. Suu kaudu — 20—30 g sõe-vesisuspensiooni, 20 g põletatud magneesiumi. Juua leeliseseid jooke. Nahaalusi — isotoonilist glükoosilahust ja 5% naatriumsulfaadilahust. Mürgistusel joodiaurudega: värske õhk, 5% naatriumtiosulfaadilahuse või 2% naatriumbikarbonaadi pihustatud lahuse inhalatsioonid. Korduvalt pesta ja loputada nina, suud ja kurku 2% naatriumbikarbonaadilahusega. Valude korral silmades pesta neid puhta veega ja tilgutada kummagisse silma 2—3 tilka 2% kokaiinhüdrokloriidi- või dikaiinilahust.
Juustumürk	vt. **Ptomaiinid.**
Kaaliumhüdroksüüd	vt. **Sööbeleelised**
Kaaliumsalpeeter, potas.	Maoloputus. Soollahtisti. Juua limakeediseid, piima, leeliseseid jooke. Valude korral maos — neelata jäätükikesi; nahaalusi — morfiin või omnopoon, kofeiin, kamper või korazool. Voodirežiim, suu kaudu — diuretiin.
Kaaliumtsüaniid	vt. **Sinihape**
Kalamürk	vt. **Ptomaiinid**
Kalomel	vt. **Sublimaat**
Kamper	Oksendamisvahend. Maoloputus. Suu kaudu — soollahtisti. Krampide korral — seespidiselt või klistiirina kloraalhüdraat või barbamüül. Kooma korral — kofeiin. Keha hõõrumine, jäsemetele sinepiplaastrid. Rahu, voodirežiim. **Vältida rasvu ja alkohoolseid jooke.**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Kantaridiin	vt. **Hispaania kärbes**
Karbokoliin	vt. **Muskariin**
Karboolhape	vt. **Fenool**
Karumustikas	vt. **Atropiin**
Kasakakadaka eeterlik õli.	vt. **Kasakakadakamarjad**
Kasakakadakamarjad — *Juniperus Sabina,* k. kadaka eeterlik õli.	Oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat või tsinksulfaat. Maoloputus. Sügavad klistiirid. Soollahtistid. Limajookide rikkalik joomine. **Rasvu mitte anda.** Diureetilised vahendid. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool, glükoos, isotooniline naatriumkloriidilahus.
Kinaver	vt. **Sublimaat**
Kloor, kloorvesi, pleekehk kloorlubi, naatriumhüpoklorit, žavelli vesi, kloorvesinik, klooramiin, diklooramiin B, klooratsiid, pantotsiid.	Mürgistuse korral sissehingamise teel — evakueerimine mürgistatud atmosfäärist lamavas asendis. Soojendamine. Veenisisesi — 5—10 ml 10% kaltsiumkloriidilahust. Aadrilaskmine (400—600 ml) järgneva 100 ml 40% glükoosilahuse süstimisega veenisisesi. Hapniku sissehingamine. Nahaalusi — kamper, kofeiin. Silmade ärritusel — pesemine 2% soodalahusega. Sisse hingata sooja veeauru nuuskpiirituse lisandiga. Südamenõrkuse korral — suu kaudu strofantusetinktuur, strofantiin veenisisesi. Täielik rahu. Voodirežiim. Sissevõtmisel: maoloputus 2% naatriumtiosulfaadilahusega ja edaspidiselt veega. Suu kaudu — 5—15 tilka nuuskpiiritust veega, valguvesi, soodalahus, piim. Oksendamisvahend — apomorfiin. Täielik rahu, voodirežiim.
Kloraalhüdraat	Korduv maoloputus. Soollahtisti. Korduvalt sügavad klistiirid. Suu kaudu — kange tee või kohvi. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool, strühniin, tsütitoon või lobeliin. Veenisisesi — glükoos adrenaliiniga. Kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Voodirežiim. Keha soojendamine.
Klooramiin	vt. **Kloor.**
Klooratsiid	vt. **Kloor**
Kloorlubi	vt. **Kloor**
Kloorvesi	vt. **Kloor**
Klooretoon	vt. **Kloroform**
Klooretüül	vt. **Kloroform**
Kloroform, klooretüül, klooretoon.	Mürgistuse korral sissehingamise teel — lõpetada narkoos. Värske õhk. Kunstlik hingamine koos karbogeeni sissehingamisega. Veenisisesi — 2 l keha temperatuurini soojendatud isotoonilist naatriumkloriidilahust. Soojendamine. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Südamemassaaž. Sissevõtmisel — maoloputus. Soollahtisti. Kunstlik hingamine. Nahaalusi — atropiin, adrenaliin, kofeiin, kamper. Veenisisesi — 20 ml 40% glükoosilahust, samaaegselt korduvalt 5 TÜ insuliini.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Kodeiin	vt. **Morfiin**
Kofeiin (kohvi, tee), diuretiin	Maoloputus 0,2% tanniinilahusega. Seespidiselt — kloraalhüdraat või barbamüül, süsi, soollahtistid. Sisse hingata amüülnitritit või suu kaudu — nitroglütseriin. Soojad vannid.
Kogrits — *Helvella esculenta.*	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — riitsinusõli emulsioonina. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Veenisisesi — glükoos, isotooniline naatriumkloriidilahus. **Vastunäidustatud on seespidiselt: happed, äädikas.**
Kokaiin, dikaiin, sovkaiin, tiokaiin, novokaiin.	Sissevõtmisel — maoloputus söe-vesisuspensiooniga või kaaliumpermanganaadilahusega (1 : 1000). Suu kaudu — tanniin. Sisse hingata amüülnitritit (3—4 tilka taskurätile) või anda sisse nitroglütseriini (2—3 korda à 2—3 tilka). Erutuse ja krampide korral — 1,0—2,0 kloraalhüdraati (vältida morfiini!). Ettevaatlikult hingata sisse kloroformi. Aadrilaskmine järgneva isotoonilise naatriumkloriidilahuse süstimisega. Soojendamine. Kuum kohvi, vein. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Kunstlik hingamine. Hapnik. Süstimise korral nahaalusi, peale eelpool mainitu, jäseme kinnisurumine ülalpool süstimise paika, kuid mitte pulsi lakkamiseni.
Kollargool	vt. **Flavargiin**
Kolokvindivili, *Fructus Colocynthidis*, kolotsüntiin, podofüllliin, euforbium.	Maoloputus. Suu kaudu — süsi, limajook, kange tee. Nahaalusi või veenisisesi — isotoonilised naatriumkloriidi- ja glükoosilahused. Suu kaudu — 4—6 korda päevas à 1 g aluselist vismutnitraati. Seespidiselt — korazool, diginorm. Voodirežiim.
Kolhitsiin, sügislilleseemned — *Colehicum autumnale.*	Maoloputus. Suu kaudu — 15—20 g sütt vesisuspensioonina. Maoloputus 0,2% tanniinilahusega või söe-vesisuspensiooniga. Soollahtisti. Kange tee, piima, limakeediste rikkalik joomine. Valude korral maos — 10 tilka oopiumitintuuri või nahaalusi morfiini, omnopooni. Nahaalusi — kofeiin, kamper, 100 ml isotoonilist naatriumkloriidilahust. Mähkimine, keha soojendamine.
Konvasiid	vt. **Sõrmkübar**
Konvalleen	vt. **Sõrmkübar**
Koniin	vt. **Surmaputk**
Korazool	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Seespidiselt või klistiirina — kloraalhüdraat või barbamüül. Nahaalusi — morfiin. Rahu. Veenisisesi — glükoos. Voodirežiim.
Kordiamiin	Abi sama, mis mürgistusel korazooliga, — vt. **Korazool**
Kreoliin	vt. **Fenool**
Kreosoot	vt. **Fenool**
Kresool	vt. **Fenool**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Kroomhape	vt. **Happed**
Krootonõli, krootoniseemned — *Semen Crotonis tiglii.*	Krootonõli sattumisel nahale — ära pesta eetriga, bensiiniga või teiste orgaaniliste lahustitega. Allaneelatud seemned või õli eemaldada maoloputusega. Suu kaudu — limakeedised, söe-vesisuspensioon, piim. Nahaalusi — morfiin, glükoos, isotooniline naatriumkloriidilahus. Rahu. Voodirežiim.
Kukolvaniseemned	vt. **Pikrotoksiin**
Käoking, *Aconitum napellus* ja teised liigid: akonitiin.	Korduv maoloputus söe-vesisuspensiooniga, 0,2% tanniinilahusega või kaaliumpermanganaadilahusega (1 : 1000) järgneva soollahtisti andmisega. Suu kaudu söe-vesisuspensioon, kange tee või kohvi, strofantusetinktuur. Nahaalusi — kofeiin, kamper, atropiin. Keha soojendamine, soojad vannid. Kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine.
Kärbseseen, valge — *Amanita phalloides,* kevadine valešampinjon — *Amanita phalloides var vernalis,* valešampinjon, kollane — *Amanita phalloides mappa.*	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Aadrilaskmine järgneva isotoonilise glükoosilahuse süstimisega. Nahaalusi — kofeiin, korazool. Kunstlik hingamine.
Lobeliin	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Seespidiselt — süsi. Veenisisesi — isotooniline naatriumkloriidi- või glükoosilahus. Hingamise seisakul — kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeniga. Krampide korral — suu kaudu kloraalhüdraat või barbamüül. Täielik rahu.
Loorberkirsivesi	vt. **Sinihape**
Lubi, kustutamata	Võimalikult varajane ettevaatlik maoloputus äädikhappega hapestatud veega. Suu kaudu — 1% sidrun- või äädikhappelahus, piim, munavalk. Nahaalusi — kofeiin, kamper.
Lugoli lahus	vt. **Jood**
Luminaal	vt. **Veronaal**
Lämmastikalahapend	Kestev kunstlik hingamine, hapniku või karbogeeni sissehingamine. Veenisisesi — glükoos. Nahaalusi — tsütitoon või lobeliin, kofeiin või korazool, isotooniline naatriumkloriidilahus.
Lämmastikhape	vt. **Happed**
Lüsool	vt. **Fenool**
Maikelluke	vt. **Sõrmkübar**
Malüül	vt. **Veronaal**
Medinaal	vt. **Veronaal**
Merkusaal	vt. **Sublimaat**
Metüülsalitsülaat	vt. **Salitsüülhape**
Monosept	vt. **Sublimaat**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Morfiin, tema soolad, kodeiin, nartseiin, dioniin, heroiin, oopium, omnopoon.	Korduv maoloputus (ka peale süstimist nahaalusi) söe-vesisuspensiooniga, kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000, 0,2% tanniinilahusega. Nahaalusi — korduvalt atropiin. Suu kaudu — soollahtisti. Aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise naatriumkloriidilahuse süstimisega. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi — tsütitoon või lobeliin, kofeiin, korazool või kamper. Kestev kunstlik hingamine. Soojad klistiirid äädikalahusega. Pea peale jää. Jälgida kusepõit — kateteriseerimine. Rahu. Voodirežiim. **Vastunäidustatud on oksendamisvahendid.**
Muskariin, kärbseseen — *Agaricus muscarius,* arekoliin, atsetüülkoliinkloriid, karbokoliin.	Nahaalusi — atropiin. Sissevõtmisel: oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Soollahtistid. Sügavad klistiirid. Kollapsi nähete korral — nahaalusi kamper, kofeiin või korazool, tsütitoon või lobeliin. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Tugeva erutuse korral — suu kaudu või klistiirina: kloraalhüdraat või barbamüül. Pea peale külmad kompressid. **Vastunäidustatud suu kaudu: happed, sidrunid, äädikas.**
Mõrumandel	vt. **Sinihape**
Mõrumandlivesi	vt. **Sinihape**
Müarsenool	vt. **Novarsenool**
Mürkputk — *Cicuta virosa*	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe vesisuspensiooniga. Suu kaudu süsi, soollahtisti. Sügavad klistiirid. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Veenisisesi glükoos. Krampide korral — eetri või kloroformi sissehingamine (ettevaatlikult!), suu kaudu — kloraalhüdraat. Hingamise seisakul — kunstlik hingamine.
Naatriumfluoriid, naatriumsilikofluoriid.	Maoloputus. Suu kaudu — soollahtisti, lubjavesi, limakeedised, valguvesi. Veenisisesi kaltsiumkloriid (korduvalt 1—2 tunni järel).
Naatriumhüdroksüüd	vt. **Sööbeleelised**
Naatriumnitrit, nitroglütseriin.	Värske õhk. Maoloputus. Soollahtistid. Ägeda methemoglobineemia korral — aadrilaskmine koos järgneva vereülekandega. Süstida veeni isotoonilist naatriumkloriidilahust. Veenisisesi — glükoos. Kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeniga.
Naatriumkakodülaat	vt. **Arseen**
Naatriumsilikofluoriid	vt. **Naatriumfluoriid**
Naatriumtsüaniid	vt. **Sinihape**
Naftaliin, naftool, beetanaftool	Rohke maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Oksendamisvahend — apomorfiin. Soollahtistid. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Veenisisesi — glükoos. **Vastunäidustatud on: rasvad, õlid, alkohol.**
Naftool	vt. **Naftaliin**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Narkolaan	Nahaalusi — kordiamiin, tsütitoon või lobeliin, kofeiin. Kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeniga. Veenisisesi — glükoos. Jämesoole-loputus.
Neosalvarsaan	vt. **Novarsenool**
Nikotiin	vt. **Tubak**
Nitrobensool	vt. **Aniliin**
Nitroglütseriin	vt. **Naatriumnitrit**
Novarsenool, neosalvarsaan, müarsenool, salvarsaan	Veenisisesi — 10 ml 10% kaltsiumkloriidilahust, 15—40 ml 5% naatriumtiosulfaadilahust, 20 ml 40% glükoosilahust. Pea peale asetada jää. Keha soojendamine. Suu kaudu — diuretiin. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Krampide korral — kloraalhüdraat või barbamüül. Voodirežiim.
Novokaiin	vt. **Kokaiin**
Nuuskpiiritus, ammoniaak	Võimalikult varajane, **ettevaatlik,** rohke maoloputus (sond hästi õlitada) veega või nõrga sidrun-, viin- või äädikhappelahusega. Suu kaudu — 1% viin-, äädik-, või sidrunhappelahust. Veenisisesi või nahaalusi — isotoonilised glükoosi- või naatriumkloriidilahused. Morfiin. Mürgistusel ammoniaagiaurudega hingata sisse sooja veeauru või pihustatud isotoonilist naatriumkloriidilahust. Kunstlik hingamine.
Oblikhape	vt. **Happed**
Okasõun	vt. **Atropiin**
Okseviinakivi ja teised antimonipreparaadid	Säilitada oksendamist sooja vee, piima, limakeediste jootmisega. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga või 0,2% tanniinilahusega. Suu kaudu — piim, valguvesi, jäätükikesed, oopiumitinktuur. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Soollahtisti. Kõhule — kehasoojendaja. Voodirežiim. Keha soojendamine.
Oopium	vt. **Morfiin**
Pantotsiid	vt. **Kloor**
Parakloorfenool	vt. **Fenool**
Piibeleht	vt. **Sõrmkübar**
Piiritus	vt. **Alkohol**
Pikriinhape	vt. **Happed**
Pikrotoksiin, kukolvan ehk kalamarjad — *Fructus Cocculi*	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — süsi, soollahtisti. Nahaalusi — atropiin. Krampide korral — suu kaudu kloraalhüdraat või barbamüül. Aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise glükoosi- või naatriumkloriidilahuse süstimisega veenisisesi. Kunstlik hingamine.
Pilokarpiin	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Nahaalusi — atropiin korduvalt 10 minuti järel kuni 3 korda. Kofeiin, kamper. Rahu. Voodirežiim. Keha soojendamine. Suu kaudu — diuretiin. Kunstlik hingamine.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Plasmotsiid	Täielik rahu. Voodirežiim. Rohke leeliseste jookide joomine. Aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise glükoosilahuse süstimisega korduvalt. Glükoos tilkklistiirina. Suu kaudu — strofantusetinktuur või adonileen. Soojad vannid. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Silmasümptoomide korral — retrobulbaarsed atropiini süstimised. Pimendatud tuba.
Platüfülliin	vt. **Atropiin.**
Pleeklubi	vt. **Kloor**
Podofülliin	vt. **Kolokvindivili**
Potas	vt. **Kaaliumsalpeeter**
Prantsuse roheline	vt. **Arseen**
Pronarkoon	vt. **Veronaal**
Proseriin	vt. **Füsostigmiin**
Protargool	vt. **Flavargiin**
Ptomaiinid, juustumürk, kalamürk, vorstimürk.	Lihasesisesi 50—100 ml spetsiifilist botulismivastast seerumit. Oksendamisvahend — apomorfiin või vasksulfaat. Maoloputus kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000 või 0,2% tanniinilahusega või söe-vesisuspensiooniga. Jämesooleloputus sifoonklistiiriga. Soollahtisti. Suu kaudu — süsi, kange tee ja kohvi. Nahaalusi kofeiin, kamper või korazool. Nahaalusi või veenisisesi — glükoos. Keha soojendamine. Voodirežiim.
Puskarõli	vt. **Alkoholid**
Puupiiritus	vt. **Alkoholid**
Pöörirohi	vt. **Atropiin**
Põrgukivi	vt. **Hõbenitraat**
Püramidoon	vt. **Antipüriin**
Pürogallool	vt. **Fenool**
Pürokatehhiin	vt. **Fenool**
Rebasekakk	vt. **Strühniin**
Rektoon	vt. **Veronaal**
Resortsiin	vt. **Fenool**
Riitsinuseseemned	vt. **Ritsiin**
Ritsiin, riitsinuseseeme — *Semen Ricini*	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — limakeedised. Sügavad klistiirid. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Kõhu soojendamine, tugevate valude korral — nahaalusi morfiin. Pea peale külmad kompressid. Voodirežiim.
Rivanool	Maoloputus isotoonilise naatriumkloriidilahusega. Rohke piima ja leeliseste jookide joomine. Suu kaudu — diuretiin, kofeiin, kamper, tsütitoon või lobeliin. Kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeniga.
Sabadilla	vt. **Veratriin**
Sabiina (kasakakadakas)	vt. **Kasakakadakamarjad**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Salipüriin	vt. **Salitsüülhape**
Salitsüülhape ja tema soolad, aspiriin, salipüriin, atsesaal, metüülsalitsülaat	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus 0,3% naatriumbikarbonaadilahusega. Suu kaudu ja klistiirina 2,5% naatriumbikarbonaadilahus. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Keha soojendamine.
Salvarsaan	vt. **Novarsenool**
Santoniin, ussipujuõis	Oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat või tsinksulfaat. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Soollahtisti. Sügavad klistiirid. Diureetiline vahend. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Krampide korral — kloraalhüdraat või barbamüül. Kloroformi sissehingamine (ettevaatlikult). Kollapsi korral — kofeiin, kamper. Soojad vannid. **Vastunäidustatud on riitsinusõli ja teised rasvad ning õlid.**
Seatina, tinaoksüüd, tinaatsetaat ja teised tinaühendid.	Oksendamisvahend — apomorfiin ja samaaegselt suu kaudu 20—30 g naatrium- või magneesiumsulfaati. Maoloputus naatriumsulfaadilahusega, söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — metallide vastumürk *Antidotum metallorum*. Soollahtisti. Valude korral — nahaalusi morfiin koos atropiiniga, papaveriin. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Soojad vannid. Veenisisesi — kaltsiumkloriid, askorbiinhape.
Seened, mürgised	vt. **Kärbseseen valge, muskariin, kogrits**
Seep, roheline	vt. **Sööbeleelised**
Sinep — *Brassica nigra, Brassica juncea* (seemned); sinepijahu, eeterlik sinepiõli.	Maoloputus, soollahtistid. Suu kaudu — korduvalt 5—8 tilka nuuskpiiritust veega. Hingata sisse veeauru vähese nuuskpiirituse lisandiga. Juua limakeediseid. Nahaalusi — kofeiin, kamper, morfiin või omnopoon. Eeterliku sinepiõli sattumisel nahale — ära pesta.
Sinepiõli, eeterlik	vt. **Sinep**
Sinihape, mõrumandel, mõrumandlivesi, loorberkirsivesi, kaalium-, naatriumtsüaniid, tsüaangaas, tsüaanvesinik, amügdaliin.	Mürgistuse korral sissehingamisel — viivitamatult viia haige välja mürgistatud atmosfäärist. Värske õhk. 0,3 ml amüülnitriti sissehingamine (võib korduvalt). Veenisisesi — 50 ml 1% metüleensinise lahust 25% glükoosilahuses, 25—40 sekundi järel veenisisesi — 50 ml 25% naatriumtiosulfaadilahust. Sissevõtmise korral, peale selle, viivitamatult maoloputus kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000 või 1—3% vesinikülihapendilahusega või 5% naatriumtiosulfaadilahusega. Kõikidel juhtudel — hapniku või karbogeeni sissehingamine, vajadusel kunstlik hingamine. Nahaalusi — tsütitoon või lobeliin, kofeiin, kamper, adrenaliin.
Sipelghape	vt. **Happed** — abi sama, mis mürgistusel **väävelhappega.**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Skopolamiin	Maoloputus 0,2% tanniinilahusega või söe-vesisuspensiooniga. Soollahtisti. Sügavad klistiirid. Hallutsinatsioonide korral — pea peale külma. Hingamise pärssimisel nahaalusi — kofeiin, tsütitoon või lobeliin. Kunstlik hingamine.
Sonbutaal	vt. **Veronaal**
Soolhape	vt. **Happed**
Sovkaiin	vt. **Kokaiin**
Streptotsiid, punane	vt. **Sulfamiidpreparaadid**
Streptotsiid, valge	vt. **Sulfamiidpreparaadid**
Strofantus	vt. **Sõrmkübar**
Strühniin, tema soolad, strühnose *Strychnos nux vomica* seemned ehk rebasekakk.	Enne mürgistuse sümptoomide algust — teha maoloputus söe-vesisuspensiooniga ja kutsuda esile oksendamine (apomorfiin). Soollahtisti. Suu kaudu — tanniin, süsi, kloraalhüdraat (2,0—5,0) klistiirina. Veenisisesi — 50 ml 2% magneesiumsulfaadilahust; lihasesisesi — 20 ml 25% magneesiumsulfaadilahust. Krampide tekkimisel — ettevaatlik kloroformeerimine. Voodirežiim. Absoluutne rahu. Pimendatud tuba. **Vastunäidustatud on hapete, hapude jookide, äädika sisseandmine.**
Sublimaat, kalomel, elavhõbe, tema soolad, kinaver, monosept, merkusaal.	Mürgistuse korral suu kaudu — viivitamatult anda sisse 100 ml metallide vastumürki — *Andidotum metallorum*, peale selle 10 minuti möödumisel loputada magu sama vastumürgi vesilahusega (100 ml vastumürki 2—4 l vees). Vastumürgi puudumisel teha maoloputus söe- või põletatud magneesiumi vesisuspensiooniga. Suu kaudu — piim, valguvesi, limakeedised, suur kogus vedelikku. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Veenisisesi — 20 ml 40% glükoosilahust või 10 ml 5% naatriumtiosulfaadilahust. Loputada suud iga tund vesinikülihapendi- või kaaliumpermanganaadilahusega. Keha soojendamine, soojad vannid, higistamine. Mürgistuse korral nahaalusi või veenisisesi süstitud mürgiga on abiandmise vahendid samad, välja arvatud metallide vastumürgi sisseandmine. **Vastunäidustatud on naatriumkloriidi (keedusoola), hapete ja igasuguste soolatud toiduainete** (heeringas, sink jm.) sisseandmine.
Sulfamiidpreparaadid: streptotsiid, valge ja punane lahustuv, disulfaan, sulfazool, sulfidiin jt.	Lõpetada preparaadi andmine. Voodirežiim. Loputada magu söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — riitsinusõli, rohkesti juua, eriti leeliseseid jooke. Soolade tilkklistiirid. Veenisisesi — 40% glükoosilahust isotoonilises naatriumkloriidilahuses. Nahaalusi — 5 ml 1% nikotiinhappelahust 3 korda päevas. Suu kaudu — piibelehetinktuur, diuretiin, kofeiin. Methemoglobineemia korral — veenisisesi glükoosilahust. Hapniku sissehingamine. Korduv vereülekanne. Mitte anda alkohoolseid jooke. Maksa kahjustusel — veenisisesi 40% glükoosilahust ja samaaegselt 10 ühikut insuliini. **Vastunäidustatud on barbituraadid (uinutina).**

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Sulfazool	vt. **Sulfamiidpreparaadid**
Sulfidiin	vt. **Sulfamiidpreparaadid**
Surmaputk — *Conium maculatum,* koniin.	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus 0,2% tanniinilahusega või kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000. Suu kaudu — süsi, soollahtisti. Nahaalusi — kofeiin, kamper, korazool, strühniin. Veenisisesi — glükoos. Värske õhk. Soe mähkimine, vannid. Vereülekanne. Kunstlik hingamine.
Sõnajalg, tema ekstrakt — *Extractum Filicis maris aethereum*	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — soollahtisti. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Voodirežiim. Soojad vannid, kehasoojendajad. Krampide korral — kloraalhüdraat või barbamüül. **Vastunäidustatud on: piim, riitsinusõli ja teised õlid ning rasvad.**
Sõrmkübar — *Digitalis purpurea, D. ambigua, D. ferruginea, D. lanata.* Digaleen-neo, gitaleen, adoonis — *Adonis vernalis,* adonileen, adonisiid, piibeleht — *Convallaria majalis,* konvasiid, konvalleen, merisibul — *Bulbus Scillae,* strofantuseseeme — *Semen Strophanthi.*	Täielik rahu. Voodirežiim. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga, 0,2—0,5% tanniinilahusega. Soollahtistid. Nahaalusi — atropiin, kamper, kofeiin. Veenisisesi — isotooniline naatriumkloriidilahus või 40% glükoosilahus. Nahale — sinepiplaastrid. Oksendamise korral — jäätükikeste neelamine. **Oksendamisvahendeid mitte anda.**
Söövitusvesi	Võimalikult varajane ettevaatlik maoloputus äädikhappega hapestatud veega (sond hästi õlitada). Suu kaudu — 1% viin-, äädik- või sidrunhappelahust supilusikaviisi korduvalt 5 minuti järel. Limajook samade hapete lisandiga. Rikkalik piima, õliemulsioonide joomine. Valude korral — neelata jäätükikesi. Inhalatsioon soodalahusega. Nahaalusi — morfiin või omnopoon, kofeiin, kamper või korazool. Voodirežiim. Leeliste sattumisel nahale pesta need ära veega, ja asetada põletatud kohtadele mähis 5% äädik-, sidrun- või viinhappelahusega.
Sügislill — *Colchicum autumnale,* tema seemned, kolhitsiin.	Abiandmisevahendid samad, mis mürgistusel väävelhappega, — vt. **Väävelhape.**
Süsinikoksüüd	vt. **Kolhitsiin**
Termopsis — *Thermopsis lanceolata.*	vt. **Vingugaas**
	Säilitada oksendamist sooja piimaga, valguveega. Maoloputus 0,2% tanniinilahusega või söe-vesisuspensiooniga (korduvalt). Krampide korral — seespidiselt kloraalhüdraat. Üldise pärssimise korral — nahaalusi kofeiin, kamper või korazool, isotooniline glükoosi- või naatriumkloriidilahus. Keha soojendamine. Kunstlik hingamine. Voodirežiim.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Tetrakloormetaan	vt. **Tetrakloorsüsinik**
Tetrakloorsüsinik, tetrakloormetaan	Mürgistuse korral sissehingamise teel — värske õhk, nahaalusi — kofeiin, korazool, lobeliin. Veenisisesi — glükoos, kaltsiumkloriid. Kestev kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Mürgistuse korral allaneelamise teel — viivitamatult suu kaudu vasksulfaati või nahaalusi — apomorfiini. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — soollahtisti, süsi. Peale selle rakendada kõik, mis märgitud ülalpool mürgistuse korral selle mürgi sissehingamisel.
Tinaoksüüd	vt. **Seatina**
Tiokaiin	vt. **Kokaiin**
Toluidiin	vt. **Aniliin**
Trikrooräädikhape	vt. **Happed**
Triprotamiin-tsink-insuliin	vt. **Insuliin**
Tsink, tsinksulfaat ehk tsingivitriol, tsinkvalge, tsinkkloriid jt. tsingisoolad.	Säilitada oksendamist sooja piima ja valguvee joomisega. Maoloputus 2% naatriumbikarbonaadilahusega või 0,2% tanniinilahusega. Suu kaudu — leelisesed joogid, limakeedised, piim, munavalge, hiljem — oopium. Soollahtisti. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Veenisisesi — glükoos, naatriumkloriid. Kõhule — kehasoojendaja või soojendavad kompressid.
Tsüaangaas	vt. **Sinihape**
Tsüaanvesinik	vt. **Sinihape**
Tsütisiin	vt. **Akaatsia kollane**
Tubak — *Nicotiana rustica*	Mürgistuse korral taime osadega oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat või tsinksulfaat. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Suu kaudu — soollahtisti. Mürgistuse korral nikotiiniga ja suitsetamisel — külm kompress pea peale, maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Mõlemal mürgistusjuhtumil — nahaalusi digaleen-neo või konvasiid, atropiin. Kõhule — soojendavad kompressid, juua sooja piima. Veresoonte spasmide korral — amüülnitriti sissehingamine. Krampide korral — heksenaal või barbamüül lihasesisesi. Veenisisesi 20—40 ml 10% naatriumatsetaadilahust.
Tungaltera — *Secale cornutum,* ergotoksiin	Oksendamisvahend — apomorfiin, vasksulfaat või tsinksulfaat. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga või 0,2% tanniinilahusega. Soollahtisti. Krampide korral — soojad vannid. Klistiiris kloraalhüdraat. Amüülnitriti sissehingamine (2—3 tilka taskurätile). Kooma korral nahaalusi — kofeiin, kamper.
Tärpentiniõli	Oksendamisvahend — apomorfiin. Maoloputus söe-vesisuspensiooniga, süsi, limajook, jää tükikestena, soollahtisti. Nahaalusi — kofeiin, korazool, morfiin või omnopoon.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Upsujuurikas, valge	vt. **Veratriin**
Ussihammustus	vt. **Ussimürk**
Ussimürk	Peale ussi hammustust viivitamatult — nahaalusi polüvalentse ussivastase seerumi süstimine (1 osa seerumit lahustada 10 osas steriilses vees). Hammustuse korral jäsemesse siduda kõvasti kinni ülalpool hammustuse kohta. Mürgi väljaimemine haavast kupuklaasi abil. 2—3 ml 2—5% kaaliumpermanganaadilahuse süstimine nahaalusi hammustuse piirkonda. Nahaalusi — isotooniline naatriumkloriidilahus, kofeiin, kamper, strühniin. Rohke kuuma kange tee või kohvi joomine.
Vasevitriol	vt. **Vasksulfaat**
Vasevärvid	vt. **Vasksulfaat**
Vasksulfaat, vasevitriol jt. vasesoolad, vasevärvid	Säilitada oksendamist rikkaliku sooja piima, valguvee, limakeediste joomisega. Maoloputus 0,1% kollase veresoola lahusega või kaaliumpermanganaadilahusega 1 : 1000. Suu kaudu — 1% kaaliumpermanganaadilahus iga 15 minuti järel à 1 supilusikatäis või põletatud magneesium (30,0); valguvesi, soollahtisti. Kõhule — kehasoojendajad. Nahaalusi — kofeiin, strühniin. Valude korral — morfiin või omnopoon. **Vastunäidustatud on: happed, rasvad ja õlid.**
Veratriin, sabadilliseeme — *Semen Sabadillae,* protoveratriin, upsujuurikas — *Veratrum Lobelianum.*	Maoloputus 0,2% tanniinilahusega või söe-vesisuspensiooniga. Soollahtisti. Neelata jäätükikesi. Suu kaudu — tanniin. Nahaalusi — kofeiin, kamper. Voolmete korral — oopium, omnopoon. Kunstlik hingamine. Preparaadi sattumisel ninasse, silmadesse, kurku ja teistele limaskestadele — pesta neid hästi ja määrida 2% kokaiinhüdrokloriidi- või dikaiinilahusega.
Veronaal, bromuraal, medinaal, luminaal, barbamüül, malüül, heksenaal, sonbutaal, pronarkoon, rektoon.	Korduv maoloputus. Soollahtisti. Korduvalt sügavad klistiirid. Suu kaudu — kange tee või kohvi. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise naatriumkloriidilahuse süstimisega. Nahaalusi — korazool või kordiamiin, tsütitoon või lobeliin, kofeiin, kamper. Kunstlik hingamine. Jäsemetele sinepiplaastrid. Keha soojendamine. Voodirežiim.
Ving	vt. **Vingugaas**
Vingugaas, süsinikoksüüd, valgustusgaas, ving, plahvatusgaasid.	Värske õhk. Kestev kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nuuskpiirituse sissehingamine. Pea peale jää. Suu kaudu — kohvi, kange tee. Nahaalusi — tsütitoon või lobeliin, kofeiin, glükoos, isotooniline naatriumkloriidilahus. Veenisisesi — 50—100 ml 25% glükoosilahust. Jäsemetele — sinepiplaastrid või kehasoojendajad. Voodirežiim.

Preparaadi nimetus	Abi mürgistusel
Vismutsalitsülaat	Maoloputus söe-vesisuspensiooniga või 0,2% tanniinilahusega. Suu kaudu — *Antidotum metallorum* (metallide vastumürk). Soollahtisti. Veenisisesi — naatriumtiosulfaat, glükoos. Sügavad klistiirid. Suuloputus.
Vorstimürk	vt. **Ptomaiinid**
Väävelhape	vt. **Happed**
Vääveldioksüüd	vt. **Väävlishape**
Väävlishape, vääveldioksüüd, väävlishappeanhüdriid, väävligaas.	Värske õhk. Kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Suu kaudu — kodeiin või dioniin. Pihustatud 2% naatriumbikarbonaadilahuse inhalatsioon. Suu kaudu — supilusikaviisi 2% naatriumbikarbonaadilahust. Limaskestade loputus sama lahusega. Nahaalusi — kofeiin või korazool.
Väävelvesinik	Värske õhk. Kunstlik hingamine. Hapniku või karbogeeni sissehingamine. Nahaalusi — kamper või korazool. Kopsuturse nähtude korral — rohke aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise naatriumkloriidilahuse või glükoosi süstimisega. Vereülekanne. Sääremarjadele sinepiplaastrid. Pea ülevalamine külma veega. Keha soojendamine.
Väävelsüsinik	Värske õhk, kunstlik hingamine koos hapniku või karbogeeni sissehingamisega. Nahaalusi — kofeiin, kamper või korazool. Aadrilaskmine koos järgneva isotoonilise glükoosi- või naatriumkloriidilahuse süstimisega. Vereülekanne. Kui mürk on juhitud makku, siis peale eelpoolmainitud abinõude, maoloputus söe-vesisuspensiooniga. Nahaalusi — apomorfiin.
Äädikaessents	vt. **Happed**
Äädikhape	vt. **Happed**
Žavelli vesi	vt. **Kloor**

Ravimid, mida rakendatakse abiandmiseks ägedate mürgistuste puhul

(VIII Farmakopöa 1952. a. väljaande järgi)

Ravimid	Ravimvormid, annused, tarvitamisviisid ja otstarve
Adonileen	*Adonilenum* — suu kaudu 2—3 korda päevas 20—25 tilka. Südamevahend.
Adrenaliinhüdrokloriid	*Sol. adrenalini hydrochlorici* 0,1% — nahaalusi 0,5—1 ml. Veresooni ahendav.
Amüülnitrit	*Amylium nitrosum* — 3—5 tilka taskurätile või vatile sissehingamiseks. Veresooni laiendav.
Anestesiin	*Anaesthesinum pulveratum* 0,5 g — puistepulber haavale. Paikselt valutustav.
Apomorfiinhüdrokloriid	*Sol. apomorphini* 0,5% — nahaalusi 1 ml. Oksendamisvahend.
Askorbiinhape	*Acidum ascorbinicum* — suu kaudu 0,05—0,25 g.
Atropiinsulfaat	*Sol. Atropini sulfurici* 0,1% nahaalusi 0,5—1 ml.
Barbamüül	*Barbamylum* — suu kaudu 0,1—0,5 g; 10% — lihasesisesi või nahaalusi 5 ml. Krampide lõpetamiseks ja uinutina.
Diginorm	*Diginormum* — suu kaudu 3 korda päevas à 20 tilka. Südamevahend.
Dikaiin	*Sol. dicaini* 2% — 2—3 tilka silmadesse ja nina, kurgu limaskestadele määrimiseks. Paikselt valutustav.
Dioniin	*Dioninum* — suu kaudu 0,01—0,03 g. Köhavaigistaja.
Diuretiin	*Diuretinum* — suu kaudu 0,5—1 g. Diureetiline.
Glükoos	*Sol. glucosi isotonicae* (s. o. 5% lahus) — nahaalusi 500 ml või veenisisesi 100 ml; 40% (hüpertooniline) lahus — 10—20 ml veenisisesi.
Heksenaal	*Hexenalum in ampullis* à 0,5 või 1 g, valmistada 10% lahus, veenisisesi 10 ml või 4% — klistiiriks (25 ml). Krampide lõpetamiseks.
Kaaliumatsetaat	*Liquor kalii acetici* — suu kaudu à 1—3 ml koraga mikstuurides. Diureetiline.
Kaaliumpermanganaat	*Sol. kalii hypermanganici* 1 : 1000 — maoloputuseks; 0,4% suu kaudu teelusikaviisi 10—15 minuti järel, 1% — nahaalusi 2—3 ml (ussi hammustuse puhul). Neutraliseerib mürke (oksüdeerib).
Kaltsiumkloriid	*Sol. calcii chlorati* 5—10% — veenisisesi 10—20 ml.
Kamper	*Oleum camphorae* 20% — nahaalusi 1—2 ml. Tugevdab südametegevust ja hingamist.
Karbogeen	*Carbogenum* — süsihappe (5—7%) segu hapnikuga (100%-ni) sissehingamiseks. Erutab hingamist ja parandab vereringet.

Ravimid	Ravimvormid, annused, tarvitamisviisid ja otstarve
Kloraalhüdraat	*Chloralum hydratum* — suu kaudu: lahustada 4 g 50 ml-s vees, lisada *Mucilago Gummi arabici* 15 ml; sisse võtta supilusikaviisi poole tunni—tunni järel krampide lakkamiseni. 1,5 g kloraalhüdraati lahustada 30 ml-s vees, lahusele lisada *Mucilago Gummi arabici* ja juhtida klistiirina pärasoolde. Krampide lakkamiseni.
Kodeiin, puhas	*Codeinum purum* — suu kaudu 0,02—0,05 g 2—3 korda päevas. Vaigistab köha.
Kofeiin-naatriumbensoaat	*Sol. coffeini natrio-benzoici* 10—20% — nahaalusi 1 ml. Tugevdab hingamist, parandab vereringet.
Kokaiinhüdrokloriid	*Sol. cocaini hydrochlorici* 1—2% — silmadesse 2—3 tilka ja nina, kurgu jt. limaskestadele määrimiseks. Paikselt anesteseeriv.
Korazool	*Sol. corazoli* 10% — nahaalusi 1—2 ml. Erutab kesknärvisüsteemi, tugevdab hingamist ja parandab vereringet.
Kordiamiin	*Cordiaminum* — nahaalusi 0,5—1 ml. Erutab kesknärvisüsteemi, tugevdab hingamist ja parandab vereringet.
Limakeedised	*Mucilago Salep* või *Mucilago Gummi arabici* — suu kaudu 15—20 ml, lahjendatult veega (200 ml) ja 15—20 g suhkru lisandiga. Sisse võtta supilusikaviisi 5—10 minuti järel. Kattev aine.
Lobeliinhüdrokloriid	*Sol. lobelini hydrochlorici* 1% veenisisesi 0,5—1 ml. Erutab hingamist.
Lubjavesi	*Aqua calcis* — suu kaudu 5—10 minuti järel 1 supilusikatäis; 100 ml lubjavett lahjendatult veega 1 liitrini — maoloputuseks. Muudab mürgid kahjutuks.
Magneesium, põletatud	*Magnesia usta* — suu kaudu 30—50 g klaasis vees üheks korraks või korduvalt 1—2 tunni järel. 50—70 g põletatud magneesiumi suspensioon 600—800 ml vees maoloputuseks. Muudab mürgid kahjutuks ja adsorbeerib neid.
Magneesiumsulfaat	*Magnesium sulfuricum* — suu kaudu 20—30 g korraga lahustatult 1—2 klaasis vees või juhtida sondi kaudu lahusena makku. Lahtisti.
Metüleensinine	*Sol. methyleni coerulei* 1% — veenisisesi 50—100 ml. Muudab mürgid kahjutuks (sinihape).
Morfiinhüdrokloriid	*Sol. morphini hydrochlorici* 1% — nahaalusi 1—2 ml. Valutustav.
Naatriumbikarbonaat	*Sol. natrii bicarbonici* 2—2,5% suu kaudu supilusikaviisi; 1—2% — maoloputuseks; 2—4% — veenisisesi 500—1000 ml. Muudab mürgid kahjutuks.
Naatriumkloriid	*Sol. natrii chlorati* 0,85% *(isotonica)* — nahaalusi või veenisisesi 1—2 l. Muudab mürgid kahjutuks, asendab aadrilaskmisel eemaldatud verd. *Sol. natrii chlorati* 2—5% — maoloputuseks või teelusikaviisi joomiseks iga 10 minuti järel (hõbenitraatmürgistuse puhul).

Ravimid	Ravimvormid, annused, tarvitamisviisid ja otstarve
Naatriumsulfaat	*Natrium sulfuricum* — suu kaudu 20—30 g, lahustada 1—2 klaasis vees ja korraga ära juua. Lahtisti.
	Sol. natrii sulfurici 1% — maoloputuseks; 3% veenisisesi — 10 ml (baarium-mürgistuse puhul).
Naatriumtiosulfaat	*Sol. natrii hyposulfurosi* 0,5% — maoloputuseks 700—1000 ml; 5% — nahaalusi 100 ml; 10—30% — veenisisesi 20—50 ml. Muudab mürgid kahjutuks.
Nitroglütseriin	*Nitroglycerinum solutum* — suu kaudu — 2—3 tilka. Veresooni laiendav.
Omnopoon	*Sol. omnoponi* 2% — nahaalusi 1—2 ml. Valutustav.
Oopium	*Opium pulveratum* — suu kaudu 0,02—0,05 g; 3—4 korda päevas.
	Tinctura Opii simplex — suu kaudu 6—12 tilka 3 korda päevas. Valutustav ja likvideerib kõhulahtisuse.
Papaveriinhüdrokloriid	*Sol. papaverini hydrochlorici* 2% — nahaalusi 1—2 ml. Kõrvaldab veresoonte spasmid ja soolevoolmed.
Strofantus	*Tinctura Strophanthi* — suu kaudu 3—5 tilka.
	Sol. Strophanthini 0,1% — veenisisesi 0,25—0,5 ml. Südamevahend.
Strühniinnitraat	*Sol. strychnini nitrici* 0,1% — nahaalusi 0,5—1 ml. Erutab kesknärvisüsteemi, tugevdab südametegevust, tõstab organismi vastupanu alkoholmürgistusel.
Süsi, aktiveeritud	*Carbo activatus* — suu kaudu 1 supilusikatäie aktiveeritud söe suspensioon 2 klaasis vees; maoloputuseks 1 supilusikatäie söe suspensioon 500 ml vees. Adsorbeerib mürke.
Tanniin	*Sol. acidi tannici* 2% — suu kaudu 100—200 ml; sisse võtta supilusikaviisi iga 5 minuti järel. — 0,2% — maoloputuseks. Muudab mürgid kahjutuks (alkaloidid ja raskemetallid).
Tsütitoon	*Cytitonum* — veenisisesi 0,5—1 ml. Erutab hingamist ja tõstab vererõhku.
Valguvesi	Üks munavalge loksutada segi 1 klaasis vees. Kattev aine.
Vasksulfaat	*Sol. cupri sulfurici* 1% — suu kaudu supilusikaviisi iga 5 minuti järel kuni oksendamiseni. Oksendamisvahend.
Vastumürk, arseeni	*Antidotum arsenici* — suu kaudu supilusikaviisi iga 5 minuti järel kuni oksendamise lakkamiseni (enne tarvitamist loksutada). Neutraliseerib mürke.
Vastumürk, metallide	*Antidotum metallorum* — suu kaudu 50—100 ml või 200 ml lahjendatult 800 ml veega maoloputuseks. Neutraliseerib mürke (raskemetallid, arseen).
Veresool, kollane	*Sol. kalii ferrocyanati* 0,1% — maoloputuseks 600—1000 ml. Muudab mürgid kahjutuks (vask).
Äädikaklistiirid	1 osa äädikat (6% äädikhape) ja 3 osa vett (1—2 klaasi).

Ravimite tähtsaimate keemiliste ja füüsikaliste sobimatuste tabel.

	Millega sobimatu	Mis põhjusel sobimatu
Alkaloidid (alkaloidide soolad lahustes)	Leelised, tanniin jt. parkained, valkained, raskemetallide soolad, kontsentreeritud broomi- ja joodisoolade lahused	Sadestumine
	Jood, kaaliumpermanganaat	Oksüdeerumine, sademe tekkimine
Antipüriin	Pulbrites tümool, resortsiin; hiniin, naatriumsalitsülaat	Niiskumine ja veeldumine
	Tanniin jt. parkained	Sademete tekkimine
Aspiriin pulbrites	Leelised, naatriumbikarbonaat	Niiskumine ja lagunemine
Bertolee sool	Alkohol, suhkur, väävel, süsi jt. orgaanilised ühendid	Segamisel ja hõõrumisel tekivad plahvatavad segud
Bromiidid	Alkaloidsoolade lahused, hõbedasoolad	Sademete tekkimine
Diuretiin	Karbonaadid, happed, ammooniumkloriid	Lagunemine, sademete tekkimine
Eeterlikud õlid	Lämmastikhape, kloor, broom, jood	Lagunemine, süttimine
Elavhõbe (elavhõbedasoolad)	Alkaloidid, tanniin, leelised, glükosiidid, valkainete lahused	Sademete tekkimine
Emulsioonid	Soolad (kaltsiumkloriid jt.), happed, hapud soolad, hapud siirupid, alkoholid, alkoholpreparaadid	Emulsiooni lagunemine
Fenool	Tümool, resortsiin, kamper, mentool pulbrites	Niiskumine ja veeldumine
Glükosiidid (glükosiidide lahused ja glükosiide sisaldavad preparaadid)	Happed, leelised, fermendid	Lagunemine hüdrolüüsi tõttu
Glütseriin	Lämmastik- ja kroomhape, bertolee sool	Plahvatuse võimalus
Happed (vedelates ravimvormides)	Soolad (nõrgemate ja vähelahustuvate hapete)	Antud happe soolade tekkimine koos nõrkade hapete sadestumisega
Hõbenitraat	Kloriidid, bromiidid, jodiidid	Lagunemine hõbeda halogeensoolade sadestumisega
Jood	Eeterlikud õlid, tärpentin, nuuskpiiritus	Plahvatavate segude tekkimine

	Millega sobimatu	Mis põhjusel sobimatu
Kaaliumpermanganaat	Väävel, alkohol, suhkur, süsi jt. orgaanilised ühendid	Segamisel ja hõõrumisel plahvatavate segude tekkimine
Kamper	Mentool, kloraalhüdraat, tümool, salool, resortsiin pulbrites	Niiskumine, veeldumine
Kloraalhüdraat	Hõõrumisel kuivalt kampriga, mentooliga	Niiskumine ja veeldumine
	Leelised	Kloroformi eraldumine
Kloriidid	Hõbenitraadilahused, hapendajad hapete juuresolekul	Sademete tekkimine
Kloorlubi	Väävel, ammoniaak, rasvad, glütseriin ja teised orgaanilised ained	Süttimise ja plahvatuse võimalus
Kofeiin (soolad)	Tanniin jt. parkained	Sademete tekkimine
Leelised (vedelates ravimvormides) ja leeliselt reageerivad ained	Happed Alkaloidsoolad	Neutraliseerimine Enamiku alkaloididega sademete tekkimine
Mentool	Kamper, tümool, resortsiin pulbrites	Niiskumine või veeldumine
Naatriumbikarbonaat	Happed, hapud soolad	Süsihappe eraldumine
	Alkaloidsoolad (enamik), raskemetallide soolad	Lagunemine ja sademete tekkimine
Nuuskpiiritus	T-ra jodi, Lugoli lahus	Plahvatava ammooniumjodiidi tekkimine
Raud ja tema soolad	Parkained, tanniin	Tinditaoliste ainete tekkimine
	Leelised, kummivaigud, taimelimad	Sademete tekkimine
Resortsiin	Fenool, kamper, mentool pulbrites	Niiskumine või lagunemine
Salitsülaadid	Happed, hapud soolad, hapud siirupid (kirsi-, vaarika-)	Lagunemine, sademete tekkimine
Salool	Antipüriin, kloraalhüdraat, kamper pulbrites	Niiskumine või lagunemine
Seatina (tinasoolad ja -preparaadid)	Tanniin, glükosiidid, limaained, sulfaadid, karbonaadid, jodiidid, väävelhape	Sademete tekkimine
Siirupid (puuvilja ja marja)	Leelised mikstuurid	Hägustumine, värvi muudatus
	Emulsioonid	Emulsiooni lagunemine

	Millega sobimatu	Mis põhjusel sobimatu
Tanniin	Bertolee sool, kaaliumpermanganaat jt. hapendajad	Plahvatavate segude tekkimine
	Alkaloidsoolade lahused, valkained, raskemetallide soolad	Sademete tekkimine
Tümool	Kamper, mentool, kloraalhüdraat, salool pulbrites	Niiskumine ja veeldumine
Valkained	Alkohol, happed, alkaloidid, tanniin jt. parkained, raskemetallide soolad	Sademete tekkimine

Märkus: Ravimite sobimatuse küsimus, olenevalt nende keemilistest ja füüsikalistest tunnustest, on väga raske ja nõuab arstilt ravimite omaduste põhjalikku tundmist. On vajalik teada ka neid konkreetseid tingimusi, mil on võimalik ravimite omavaheline mõjutus antud ravimvormis — keskkond, lahustuvuse aste, kontsentratsioon, säilitamise kestus jt. Esitatud sobimatuste tabel on relatiivse iseloomuga ja tema ülesandeks on juhtida arsti tähelepanu üksikute ravimite võimalikele sobimatustele, mis viib nende ebaratsionaalsele ordineerimisele.

TILGATABEL

Tilkade arv vedelate ravimpreparaatide 1 g-s ja 1 ml-s 20° juures loetult normaaltilgutajaga.

(NSV Liidu Riikliku VIII Farmakopöa 1952. a. väljaande järgi).

Preparaadi nimetus	Tilkade arv 1 grammis	Tilkade arv 1 milliliitris
1. Acidum hydrochloricum dilutum	20	21
2. Adonilenum	35	34
3. Adonisidum	33	32
4. Adrenalinum hydrochloricum solutum (1 : 1000)	25	25
5. Aether purus	85	61
6. Amylium nitrosum	68	59
7. Aqua Amygdalarum amararum	40	38
8. „ destillata	20	20
9. Chloroformium	56	83
10. Cordiaminum	29	29
11. Convasidum	37	36
12. Extractum Frangulae fluidum	42	44
13. „ Secalis cornuti fluidum	35	37
14. Gitalenum	37	36
15. Infusum Adonidis vernalis concentratum (1 : 2)	39	40
16. Liquor ammonii anisatus	58	50
17. Liquor kalii arsenicosi	31	31
18. Oleum Menthae piperitae	51	47
19. Phenolum purum liquefactum	36	38
20. Solutio nitroglycerini 1%	64	52
21. Spiritus vini 95°	65	52
22. „ „ 90°	62	51
23. „ „ 70°	56	50
24. „ „ 40°	47	45
25. Tinctura Aconiti	54	49
26. „ Belladonnae	48	46
27. „ Cannabis indicae	61	51
28. „ Convallariae majalis	46	44
29. „ Digitalis	47	45
30. „ jodi 10%	63	56
31. „ jodi 5%	49	48
32. „ opii benzoica	54	49
33. „ opii simplex	44	43
34. „ Strophanthi	59	53
35. „ Strychni	56	50
36. „ Valerianae simplex	56	50

Kirjanduse loetelu.

Алуф М. А., Лейбман П. Я., Ивенский Я. Г. Лекарства растительного происхождения. Москва, 1943.

Арбузов С. Я. Витаминные препараты. Ленинград, 1948.

Бенинг К. В. Несовместимые лекарственные вещества и нерациональные рецептурные формы.

Бергольц М. Х. Врачебный рецептурный справочник. Изд. 1948.

Брейтман И. Я. и Бергольц, М. Х. Клиническая фармакотерапия и врачебная рецептура. Молотов, 1943.

Букин В. Н., Витамины. Москва, 1941.

Вакcман З., Антибиотики. Москва, 1946.

Вершинин Н. В. Фармакология как основа терапии, 1940 г.

Гаммерман А. Ф. Курс фармакогнозии. Изд. 4. 1948.

Глазова О. И., Отравления и первая помощь при них. Медгиз, 1944.

Граменицкий М. И. Учебник по фармакологии. Медгиз, III изд. 1940 г.

Ермольева З. В., Пенициллин. Москва, 1945.

Калашников В. П., Руководство по рецептуре.

Лазарев Н. В. и Ронинсон М. Ю., Очерки по фармакологии сульфаниламидных препаратов и их применение, 1944.

Магидсон О. Ю., Важнейшие химиотерапевтические препараты. Новости медицины, вып. IX. 1948.

Машковский М. Д., Справочник о новых лекарственных препаратах. Медгиз, 1948.

Николаев М. П., Учебник фармакологии. Медгиз, 2 изд., 1948.

Преображенский А. П., Органотерапия. Медгиз, 1944.

Российский Д. М., Отечественные лекарственные растения и их врачебное применение. Медгиз, 1944.

Сила В. І., Основи лікарської рецептури. Держмедвидав УРСР, 1951.

Скворцов В. И., Курс фармакологии. 8 испр. изд., Медгиз, 1948.

Станков С. С. и Ковалевский Н. В., Наши лекарственные растения и их врачебное применение. ОГИЗ. 1945.

Токин Б. П., Фитонциды. 1948.

Троицкий И. В., Дозировка лекарственных средств в детском возрасте. Киев, 1892.

Государственная Фармакопея. VIII издание, 1946.

Государственная Фармакопея, VIII издание 1952 и первое дополнение к VIII изданию 1952.

Фармацевтический мануал, Медгиз, 1949.

Aineregister.

1. Eestikeelsed nimetused.

Aaloe 25
— ekstrakt 25
— kuivekstrakt 25
— tinktuur 25
Aaskannikeseürt 280
Abessiinia pulber 42
Abrodiil 238
Abrogeen 6
Adaliin 18
Adenüülhape, lihaste 158
Adiurekriin 18, 208
Adonileen 19
Adonisiid 19
Adooniseürt 18
Adrenaliin 20
Adrenaloon 21
Adsorbeerivad ained 309
Aedvaak 138
Aeroon 22
Agar-agar 23
Airool 23
Akriflaviin
Akrihhiin 17
Akritsiid 224
Albargiin 23
Albihtiin 135
Albihtool 135
— pasta 135
— seep 135
Albomütsiin 293
Albutsiid 252
Aleksandrilehed 238
Allilglütseer 293
Allilsaat 24
Alliltšep 24
Allokool 293
Alteejuur 26
Alteesiirup 26, 239
Alumiiniumsilikaat 57
Alumnool 26
Alukool 26
Amfetamiin 203
Amidopüriin
Amiinarsoon 27
Amiinostimuliin 27
Ammargeen 27
Ammoniaagiliniment 28
Ammoniaak-aniisitilgad 28
Ammooniumbromiid 59
— karbonaat 28
— kloriid 28
Amütaal-naatrium 48
Amüülnitrit 29
Anabasiin 30
Analgiin 31
Anestesiin 31
Anestesool 31
Aneuriin 283
Angiotrofiin 32
Aniisiseemned 32
— õli 179
Antastmaan 307
Antiastmokriin 32
Antibiootikud 309
Antifebriin 33
Antiformiin 34
Antimon 242
— pentasulfiid 243
— preparaadid 243
Antineuralgilised vahendid 316
Antiparasitaarsed vahendid 309
Antipedikuliin «SK» 33
Antipüriin 33
Antiseptilised vahendid 309
Antistrumiin 34
Antitüreoidiin 35
Antiverrutsiin 294
Anusool 35
Apomorfiin 35
Araabia kummi 121
— — lima 121
— — liitpulber 121, 217

Arahhitool 286
Argoflaviin 112
Arrenaal 39, 40
Arseen 39
— pasta 193
— preparaadid 39
— valge 39
— vastumürk 32
Arseenishape 39
Arseenishapend 39
ASD 294
Asfeen 42
Askofeen 42
Askorbiinhape 8, 285
Azoklooramiid 46
Aspiriin 42
Astmatool 42
Astmolüsiin 42
Atebriin 17
Atofaan 43
Atofanüül 43
Atoksüül 40
Atropiin 43
— preparaadid 43
— sulfaat 43
Atseetaniliid 33
Atsetüülkoliinkloriid 7
Atsesaal 6
Atsetüülsalitsüülhape 42
Auramiin 218
Averini salv
Avertiin 170

Baariumsulfaat 49
Bakteritsiid 47
Bal 101
Barbamüül 48
Barbitaal 278
Baume-Benguè 13
B_c-vitamiin 308
Beetanaftool 51
Behterevi mikstuur 165
Bekarboon 44
Benadrüül 99
Bensedriin 49, 203
Bensoehape 8
Bensoene oopiumitinktuur 185
Bensoliin 50
Bensonaftool 50
Bensool 49
Bertolee sool 145, 228
Besalool 44
Betabioon 283
Betaksiin 283
Bigumaal 51
Bigumaan 51
Bijohinool 53
Biliselektaan 53
Bilitrast 53
Biomütsiin 294
Bisetüülksantogeen 53
Bismoverool 54
Bistalbiin 56
Bitiurool 56
Blaud' pillid 109
Boorhape 9
Boortsink-naftalaanpasta 169
Botkini tilgad 69, 121
— kihisev pulber 217
Briljantroheline 281
Broom 58
— kamper 65
— preparaadid 59
Broometool 170
Bromuraal 59
Burovi vedelik 26
Butürool 61

Dakini lahus 75, 239
Darminool 92
Daženaan 254
DDT 199
Dekoliin 78
Dekstroos 117
Demerool 149
Dermatool 54
Desinfitseerivad vahendid 309
Desoksükortikosteroonatsetaat 295
Diaal 157
Diagnostilised preparaadid 310
Diallüülbarbituurhape 157
Diatsetüülmorfiinhüdrokloriid 123
Dibasool 94
Dietüleendiamiin 208
Dietüülstilbestrool 92
— dipropionaat 93
Difeniin 101
Difenüülamiin 100
Digaleen-neo 97
Diginorm 96
Digipuraat 96
Digitasiid 97
Dijoodtürosiin 99
Dikaiin 94
Diklooramiin B 76, 95
Dikumariin 95
Dilantiin 101
Dilämmastikoksüüd 176
Dimedrool 99
Dimetüülamiinantipüriin 218
Diodrast 6
Dioniin 100
Diplatsiin 296
Diseptaal 101
Disulfaan 101
Ditioglütseriin 101

Diureetiline tee 68
Diureetilised vahendid 310
Diuretiin 102
Dolantiin 149
Dorüül 67
Doveri pulber 185, 217
Duamiin 296
Duotaal 103, 120
Dupleks 41
Dust «DFA» 100
— «SK» 33

Efedriin 105
— hüdrokloriid 105
Ekmoliin 103
Ekmonovotsilliin 297
Ekstraktid:
Aaloe-ekstrakt 25
Aaloe-kuivekstrakt 25
Emajuure-ekstrakt 116
Jõhvikaekstrakt 189
Karumustikaekstrakt 44
Koldjuure-vedelekstrakt 132
Lagritsaekstrakt 150
Lodjapuu-vedelekstrakt 280
Nurmenukuekstrakt 214
Oopiumiekstrakt 185
Paakspuu-vedelekstrakt 114
Palderjaniekstrakt 276
Platsentaekstrakt 108
Strühnose-ekstrakt 250
Sõnajalaekstrakt 111
Tungalteraekstrakt 236
Tungaltera-vedelekstrakt 236
Elavhõbe 127
— dijodiid 128
— dikloriid 127
— kloriid 127
— oksütsüaniid 128
— oksüüd, kollane 128
— — punane 129
— plaaster 129
— preparaadid 127
— pretsipitaat, valge 127
— salitsülaat 129
— salv, hall 127, 272
— — valge 127, 272
— sulfiid, punane 129
— tsüaniid 128
Elundipreparaadid 313
Emajuur 116
— ekstrakt 116
— tinktuur 117
Emakavahendid 310
Embihhiin 103
Emetiin 104
Enuleen 105
Eostumisvastased vahendid 310
Epanutiin 101
Epinefriin 20
Erüsiid 297
Erütriin 106
Erutavad vahendid 310
Eseriin 106
Estradiool 107
Estroon 112
Etaminaalnaatrium 292
Etazool 292
Etüülalkohol 23
Etüüleeter 22
Etüülkloriid 23
Etüülmorfiinhüdrokloriid 100
Eubasiin 254
Eufülliin 266
Eubiniin 71, 108
Eukalüptus 108
— tinktuur 108
— õli 180
Eukalüptool 108
Eukodaal 265
Eunarkoon 216
Evipaan-naatrium 108, 124

Fauleri lahus 40, 239
Fenadoon 203
Fenamiin 203
Fenatiin 304
Fenatsetiin 202
Fenobarbitaal 151
Fenool 204
Fenoolftaleiin 204
Fenotiaziin 205
Fenüül-dimetüülpürazoloon 33
Fenüületüül-barbituurhape 151
Fenüültsinhoniinhape 43
Fermendid 312
Ferratiin 109
Ferrofütool 109
Ferrokaal 297
Ferrokarbonaat suhkrune 109
— kloriidilahus 109
— laktaat 108
— sulfaat 108
Ferropüriin 108, 109
Filitsileen 111
Flavakridiinhüdrokloriid 111
Flavargiin 112
Fluorestseiin, lahustuv 112
Follikuliin 112, 113
— bensoaat 113
— õlilahus 113
Formaliin 113
Fosfakool 304
Fosfor 205
— preparaadid 206
Fosforhape, puhas lahjendatud 13

Fosfreen 206
Frangobiil 298
Frangulaksiin 114
Franguleen 114
Ftalazool 206
Ftüvaziid 304
Furamoon 115
Furatsiliin 298
Füsioloogiline lahus 239
Füsostigmiin 106
Fütiin 207

Gastrokriin 116
Gentsiaanviolett 117
Germaniin 167
Gitaleen 97, 117
Glaubrisool 175
Globalbiin 135
Glükoos 117
— hüpertoonilised lahused 117
— isotoonilised lahused 117
Glütseriin 118
— salv 118
Glütseriinfosfaadid 206
Gonorröavastased vahendid 311
Gordejevi vedelik 300
Gramitsidiin S 119
— näidustused rakendamiseks 119
— vastunäidustused rakendamiseks 119
Granaatpuukoor 119
Granulotoksiin 298
Gravidaan 120
Gravitool 214
Guajakool 120
Günergeen 121, 236

Hapnik 189
Happed:
Adenüülhape, lihaste 158
Arseenishape 39
Askorbiinhape 8
Atsetüülsalitsüülhape 42
Bensoehape 8
Boorhape 9
Diallüülbarbituurhape 157
Fenüültsinhoniinhape 43
Fenüületüül-barbituurhape 151
Fosforhape, puhas lahjendatud 13
Jää-äädikhape 8
Karboolhape 204
— puhastamata 89
Nikotiinhape 11
Oksüpropioonhape 11
Ortooksübensoehape 13
Parkhape 262
Para-amiinsalitsüülhape 12
Piimhape 11
Salitsüülhape 13
Sidrunhape 10
Soolhape, puhas lahjendatud 10
Süsihape 9
Trikrooräädikhape 16
Viinhape 16
Happevastased ained 312
Harmiinhüdrokloriid 121
Hartmani vedelik 268
Hedonaal 122
Hefefütiin 122
Heksakloraan 123
Heksaklooretaan 123
Heksametüleentetramiin 274
Heksenaal 124
Heksestrool 260
Heksüülresortsiin 125
Hematogeen 121
Hemorroidivastased vahendid 311
Hepatiin 123
Hepatokriin 123
Hepaloon 123
Heroiinhüdrokloriid 123
Higileajavad vahendid 311
Hiirekõrvaürt 61
Hiniin 70
— bihüdrokloriid 71
— hüdrobromiid 70
— hüdrokloriid 70
— preparaadid 70
— sulfaat 71
Hinidiinsulfaat 69
Hinosool 73
Hioti pasta 303
Hispaania kärbsed 66
Histamiin 126
Histidiin 126
Histoon-tsink-insuliin 138
Hoffmanni tilgad 22, 242
Homatropiinhüdrobromiid 126
Hormoonpreparaadid 313
Hõbenitraat 37
Hõbedapreparaadid 37
Hõbetatud preparaadid Moissejevi järgi 37
Hõbedane vesi 38
Hüdnokarpusõli 180
Hüdrastiniinhüdrokloriid 132
Hüdroksaal 134
Hüpersool 134

Ihtüool 135
— tsink-naftalaanpasta 169
India kanepi ürt 65
Infusiin kolloidaalne CIPK 173
Inglissool 155, 228
Inosemtsovi tilgad 121, 186
Insektitsiidsed vahendid 309
Insuliin 137
— preparaadid 138
Intestinool 138

Invertsuhkur 228
Ipekakuanjajuur 138
Isafeniin 139
Isatseen 139

Jatreen 289
Jodiidid 140
Jodipiin 141
Jodognost 142
Jodoform 141
— vasogeen 141
Jodolipool 141
Joodglidiin 141
Jood 140
— hüpersool 141
— hinopüriin 70
— preparaadid 140
— rauasiirup 109, 239
— tetragnost 142
— tinktuur 140
— vasogeen 141
Juured:
  Alteejuur 26
  Emajuur 116
  Ipekakuanjajuur 138
  Karumustikajuur 44
  Kikkaputkejuur 36
  Koldjuur 132
  Lagritsajuur 150
  Oksejuur 138
  Palderjanijuur 276
  Punanupujuur 231
  Seenegajuur 237
  Võilillejuur 265
Juurikad:
  Palderjanijuurikas 276
  Rabarbrijuurikas 223
  Sõnajalajuurikas 111
  Tedremaranajuurikas 271
  Ussitatrajuurikas 56
Jõhvikaekstrakt 189
Jää-äädikhape 8

Kaaliumatsetaat 145
— antimonüültartraat 243
— bitartraat puhastatud 145
— bromiid 59
— jodiid 141
— kloraat 145
— permanganaat 146
— rodaniid 146
Kadakamarjad 139
Kadakatõrv 180
Kakaovõi 179
Kalamaksaõli 180, 283
Kalkaas 61
Kalomel 127
Kaltseks 61
Kaltsiumglükonaat 62
— glütseriinfosfaat 206
— jodiid 141
— karbonaat 62
— kaseinaat 61
— kloriid 62
— laktaat 62
— oksüüd 61
Kamper 63
— pulbristatud 63
— piiritus 64, 242
— preparaadid 63
— sollib 64
— õli 63, 180
— õli-vesiemulsioon 64
Kampoloon 123
Kanep 66
Kangetoimelised vahendid, suurimad annused täiskasvanuile 319
Kantaridiin 66
Kaoliin 57
Karbogeen 10
Karbokoliin 67
Karboleen 67
Karboolhape 9, 204
— puhastamata 89
Karbool-seebilahus 204
Karbosulfidiin 257
Kardiazool 85
Kardiotrast 294
Karlsbadi sool, kunstlik 228
Karmanova tabletid 298
Karotiin 67
Karotool 67, 283
Karotoon 68, 283
Karukollaeosed 153
Karumustikaekstrakt 44
— juur 44
— tinktuur 44
Kaselehed 51
— tõrv 182
Kaseosaan 147
«K» seep 54
Katartiin 68
Katvad ained 312
Kehvveresusevastased vahendid 311
Kemoterapeutilised preparaadid 311
Kendosiid 299
Kibuvits 225
— leotis 225
Kihisev pulber 217
Kiinakoor 69
— preparaadid 69
Kikkaputkejuur 36
Kiina-liittinktuur 69
Kips, põletatud 63, 121
Kirbuseemned 217

Kirsisiirup 239
Klaaskeha 295
Kleool 80
Kloor 75
— lubi (pleeklubi) 61, 75
— preparaadid 75
Klooramiin (id) 76
— B 76
Klooratsiid 76
Klooretoon 76
— inhalant 77
Kloraalhüdraat 73
Kloroform 77
— narkoosi 77
— vesi 77
Kloorument 295
Kodeiin 81
— fosfaat 81
Kudeteraapia-preparaadid
Kofeiin 82
— naatriumbensoaat 82
— — salitsülaat 82
— preparaadid 82
Koirohi 6
— tinktuur 6
Kokaiinhüdrokloriid 80
Koldjuur 132
— vedelekstrakt 132
Koldkreem 272
Kolhitsiin 83
Koliin 78
— hüdrokloriid 78
Kollane silmasalv 128
Kollargool 37, 84
Kolloidaalne infusiin CIPK 173
Kolloodium 84
Kollosilikaat 295
Kologoon 78
Kolosas 79
Kontratseptiin 85
Konvalleen 84
Konvasiid 84
Koolapähkel 83
Koored:
Granaatpuukoor 119
Kiinakoor 69
Lodjapuukoor 280
Paakspuukoor 114
Periplookakoor 201
Pomerantsikoor 46
Tammekoor 221
Kootavad ained 315
Kopsuantiseptikumid 314
Koramiin 86
Korazool 85
Korbasiil 86
Korbella 295
Kordiamiin 86
Kordigiit 97
Korglikoon 87
Kornusool 87
Kortiin 88
Kosutusvahendid 311
Kotarniinhüdrokloriid 87
Kreoliin 89
Kreosoot 88
Kreosotaal 89
Kriit, sadestatud 62
Krisanool 89
Kristalloos 227
Krüsarobiin 79
Kseroform 54
Kummeliõied 68
Kuseteede antiseptikumid 310
Kvietaal 220
Kõhulahtisusevastased vahendid 312
Kõrvits 90
— seemned 90
Käokuld 122
Käoorvikuürt 280
Kõhavastased vahendid 314
Küüslaugutinktuur 24
Küüslauk 24
Lagritsaeliksiir 103, 150
— ekstrakt 150
— juur 150
— liitpulber 150, 217
— siirup 150, 239
Lahtistav tee 241
Lahtistid 312
Lahused:
Dakini lahus 75, 239
Follikuliini õlilahus 113
Fauleri lahus 40, 239
Füsioloogiline lahus 172, 239
Kaaliumarsenitilahus 40
Karbool-seebilahus 204
Lugoli lahus 140, 239
Raudkloriidilahus 109
Ringer-Locke lahus 172, 240
Vesinikülihapendilahus 132
Vleminckxi lahus 240
Laktaan 147
Laktoos 228
Laktoproteosaan 147
Lanoliin 147
Larosaan 61
Laškevitši mikstuur 165
Lassari pasta 193
Laudaanum 184
Lavendlipiiritus 242
Leedripuuõied 230
Leesikalehed 275
Lehed:
Aleksandrilehed 238
Kaselehed 51

Leesikalehed 275
Nõgeselehed 275
Okasõunalehed 244
Piparmündilehed 158
Salveilehed 230
Sennalehed 238
Sõrmkübaralehed 95
Ubalehed 161
Lenduv salv 28
Leningradi vereülekande instituudi vedelik 173
Lentiin 67
Leotised:
Oksejuure kontsentreeritud leotis 139
Palderjanileotis 276
Lepp 24
Lepski parafiin-õlisegu 192
Leptazool 85
Letsitiin 148
Leukoplaaster 104
Levomütsetiin 300
Lidool 149
Lienool 149
Liitiumkarbonaat 150
— salitsülaat 151
Limaained 312
Limad:
Araabia kummi lima 121
Käpaliste mugulate lima 228
Saalepilima 228
Linaseeme 149
Linaõli 181
Lipojodool 141
Lipolüsiin 150
Lipotserebriin 149
Lobeliin 151
Lodjapuukoor 280
— vedelekstrakt 280
Loomaliim 116
Loorberkirsivesi 36
Lubi, kuiv (kustutatud) 61
— põletatud (kustutamata) 61
Lubjavesi 36
Lugoli lahus 140, 239
Luminaal 151
Luteoglandool 153
Lükopoodium 153
Lüsoform 153
Lüsool 154
Lüsotsiim 154

Maarjas 26
— põletatud 26
Mafarseen 158
Magneesia, valge 154
Magneesiumoksüüd 155
— peroksüüd 155
— põletatud 155
— sulfaat 155
— tiosulfaat 155
Magusained 312
Magusa mandli õlikoogid 29
Maisi-emakasuudmed 243
Mandariinikooresiirup 239
Mandlid 29
— emulsioon 29
Malaariavastased vahendid 312
Maliil 157
Mammiin 158
Mammokriin 158
Maomahl, loomulik 252
Maoseedimist soodustavad vahendid 312
Mao-soole vahendid 312
Map 158
Medinaal 278
Meditsiiniline seep 233
Mekoonium 184
Mentool 159
— piiritus 242
— salitsüülpalsam 13
Mepakriin 17
Merisibul 234
Merkusaal 161
Mersalüül 161
Mesatoon 300
Mesi, puhastatud 158
Metadoon 203
Metafeen 165
Metallide vastumürk 32
Metrazool 85
Metüleenditanniin 263
Metüleensinine 161
Metünoon 288
Metüülkofeiin 82
Metüülmorfiin 81
Metüültestosteroon 163
Metüültiouratsiil 163
Metüülviolett 218
Migreniin 33
Mikrotsiid 164
Monosept 165
Morfiinhüdrokloriid 165
Moršinskaja sool 228
Mustikad 167
Mustsõstar 224
Mõruained 312
Mõruhein 213
Mõrumandlivesi 36
Mõrusool 155
Mõrutinktuur 270
Müarsenool 166
Müool 167
Müosalvarsaan 166
Mürgised ravimid, suurimad annused täiskasvanuile 319

Mürgiste ja kangetoimeliste ravimite suurimad ühekordsed annused lastele 326
Naatriumarsenaat 40
— bikarbonaat 170
— boraat 58
— bromiid 59
— fluoriid 174
— fosfaat 175
— hüposulfit 174
— jodiid 141
— kaaliumtartraat 145
— kakodülaat 40
— kloriid 171
— — hüpertoonilised lahused 172
— — isotoonilised lahused 172
— nitrit 29
— nukleinaat 175
— rodaniid 146
— para-amiinsalitsülaat 12
— salitsülaat 13
— sulfaat 175
— — kuiv 175
— tiosulfaat 174
— tsitraat 10
Naerugaas 176
Naftalaan 168
— pulber 169
— salv sügeliste vastu 169
— sisaldavate preparaatide eeskirjad 168
Naftalaan-nafta rafineeritud 167
Naftaliin 169
Naganiin 167
Naganool 167
Nahka ärritavad ained 313
Naistepuna 134
Narkolaan 170
Narkoosieeter 22
Narkootilised ained 313
Nartseiinhüdrokloriid 170
Neerutee 297
Nembutaal 292
Neopantotsiid 175
Neosalvarsaan 176
Neospiraan 242
Nerioliin 301
Niatsiin 11
Niketamiid 86
Nikotiinhape 11
Nitroglütseriin 29
Noktaal 220
Norsulfazool 254
— hõbedasool 15% 301
Novalgiin 31
Novarsenool 176
Novokaiin 177
Nurmenukk 214
Nurmenukuekstrakt 214
Nuuskpiiritus 28
Nõgeselehed 275
Närvisüsteemi rahustavad ained 313

Oblikaseemned 226
Okasõunalehed 244
Okasviirpuu 88
Oksejuur 138
Okseviinakivi 243, 265
Oksendamisvahendid 313
Oksendamisvastased vahendid 313
Oksünaftaliin 51
Oksüpropioonhape 11
Oksüviridool 128, 189
Oktestrool 179
Olalbihtool 135, 179
Oleander 176
Oliiviõli (provanks-) 181
Omnopoon 185
Onühholüsiin 301
Oopium 184
— ekstrakt 185
— preparaadid 184
— pulber 184
— tinktuur 185
Opodeldok 28
Ortoform 187
Ortooksübensoehape 13
Osarsool 188
Osokeriit 302
Ovariin 189

Paakspuukoor 114
— — vedelekstrakt 114
Padutiin 189
Pahhükarpiin 302
Paikselt anesteseerivad vahendid 314
Palavikku alandavad ained 314
Palderjanijuur 276
— juurikas 276
— ekstrakt 276
— leotis 276
— tinktuur 276
— — eeterlik 276
Paludriin 51
Pankreatiin 190
Pantokaiin 94
Pantokriin 190
Pantopoon
Pantotsiid 190
Papaveriinhüdrokloriid 191
Para-amiinsalitsüülhape 12
Para-atseetfenetidiin 202
Parafiin tahke 192
— salv 192
— valge veevaba 192
— õli 192
— õlisegu Lepski järgi 192

Paraldehüüd 193
Paratüreoidiin 193
Paratüreokriin 193
Paregoorik 185
Parkhape 262
Pastad:
Albihtoolpasta 135
Arseenpasta 193
Hioti pasta 303
Lassari pasta 193
Plantagini pasta 193
Tsinkpasta 193
Peloidiin 194
Peloidodestillaat 194
Penitsilliin 194
— doseerimine 196
Pentakloriin 199
Pentametüleen-tetrazool 85
Pentotaal-naatrium 268
Pentoksüül 303
Pepsiin 200
Peptoon 201
Peratsetiin 303
Perhüdrool 133
Periplookakoor 201
— tinktuur 201
Periplotsiin 201
Perkaiin 241
Pernoktoon 240
Pertussiin 201
Peruu palsam 47
Pervitiin 202
Peterselliseemned 202
Petediin 149
Piibeleht 84
— tinktuur 84
Piimhape 11
Piimasuhkur 228
Piiritused:
Kampripiiritus 64, 242
Lavendlipiiritus 242
Mentoolpiiritus 242
Nuuskpiiritus 28
Seebipiiritus 242
Sipelgapiiritus 242
Viinapiiritus 23
Pilokarpiinhüdrokloriid 207
Piparmünt 158
— lehed 158
— pastillid 159
— tinktuur 159
— õli 159, 181
— — suhkur 159
— vesi 36
Piperaziin 208
Pituikriin 208
Pituitriin 208
— kuiv 208
Plaastrid:
Elavhõbeplaaster 129
Leukoplaaster 104
Rakuplaaster 105
Talliumplaaster 262
Tinaplaaster 105
Tina-liitplaaster 212
Villplaaster 66
Plantagini pasta 193
Plasmokiin 210
Plasmotsiid 210
Platsentaekstrakt 108
Platüfülliin 211
Podagravastased vahendid 314
Podofülliin 213
Pomerantsikoor 46
— — siirup 46, 239
Pooraks 58
Pregnantool 214
Pregniin 214
Prekonsool 214
Priskool 50
Progesteroon 215
Prolaan 215
Promedool 305
Prometiin 216
Pronarkoon 216
Prontalbiin 244
Prontosiil 245
Prosamiin 306
Proseriin 216
Prostatiin 217
Prostigmiin 216
Protargool 37
Provitamiin A 67
Pulbrid:
Abessiinia pulber 42
Araabia kummi liitpulber 121, 217
Botkini kihisev pulber 217
Doveri pulber 185, 217
Lagritsa-liitpulber 150, 217
Oopiumipulber 184
Rabarbrijuurikapulber 223
Sõrmkübaralehepulber 96
Puhutisevastane tee 68
Punane pipar 66
Punanupujuur 231
Purgeen 217
Puutõrv 209
Puuvõõrik 281
Puuäädikas, puhastamata 7
— puhastatud 7
P-vitamiin 308
Põldharakalatv 106
Põldosjaürt 106
Põrgukivi 37
Päevalilleõli 180
Pärmseened 227

Pärm
— õlle vedel 227
Pärnaõied 270
Pöörirohi 134
— ekstrakt 134
— preparaadid 134
— õli 134, 180
Püloriin 218
Püotsiid 218
Pürameiin
Püramidoon 218
Püraminaal 219
Pürenool 219
Püreetrum 220
Püretrool 220
Pürogallool 220

Rabakassiurb 118
Rabarber 223
Rabarbrijuurikas 223
— — ekstrakt 223
— — preparaadid 223
— — pulber 223
— — siirup 223, 239
— tinktuur 223
Rahustavad ained 313
Rakuplaaster 105
Raud 108
— albuminaadilahus 109
— glütseriinfosfaat 206
— karbonaat suhkrune 109
— laktaat 109
— oksüüd suhkrune 109
— preparaadid 108
— sulfaat 108
— taandatud 108
Raudrohuürt 7
Ravimid, annused täiskasvanuile 319
— — lastele 331
— jaotus farmakoloogilise toime ja terapeutilise rakendamise järgi 309
Ravimite doseerimine lastele 325
Rekalbiin 135
Rektoon 221
Resortsiin 221
Riboflaviin 224, 284
Riitsinusõli 181
— emulsioon 181
Ringer-Locke lahus 239
Rinnatee 241
Ristiköömnevesi 36
— õli 180
Rivanool 224
Rodaniidid 146
Roheline (kaalium-) seep 233
Roosimesi 158
Roosuhkur 227
Rubiazool 245
Rubrokool 226
Rukkililleõied 68
Rumitsiin 226
Rutiin 306
Rögalahtistavad vahendid 314

Saalep
— lima 166
Sabadilliseemned 227
Sahhariin lahustuv 227
Sahharoos 227
Sajodiin 142, 228
Salipüriin 33, 229
Salitropiin 229, 274
Salitsülaadid 13
Salitsüülhape 13
— — metüülester 13
— naftalaansalv 168
— piiritus 14
— puistepulber 217
Salmiaak 28
Salool 229
Salsolidiin 229
Salsoliin 230
— hüdrokloriid 230
Salveilehed 230
Salvekrisiin 230
Salvid:
Averini salv 127
Boorsalv 272
Elavhõbesalv, hall 127, 272
— kollane 272
— valge 127, 272
Glütseriinsalv 118
Koldkreem 272
Kollane silmasalv 128
Kredee salv 272
Lenduv salv 28
Parafiinsalv 192
«SK» salv 33
Tinasalv 212
Tsinksalv 272
Tärpentinsalv 183, 272
Vahasalv 272
Vilkinsoni salv 272
Väävlisalv 258
Salürgaan 161
Sanalbiin 231
Sankafeen 231
Sanokrüsiin 230
Santoniin 231
— ravimeetodid 232
Sappiajav tee 122
Sappiajavad vahendid 314
Sapiteede antiseptikumid 314
Savimuld 26
Savi, valge 57
Searasv 18
Seatina 211

Seebid:
Albihtoolseep 135
Meditsiiniline seep 233
Roheline (kaalium-)seep 233
Seebipiiritus 242
Seemned:
Kirbuseemned 217
Kõrvitsaseemned 90
Linaseemned 149
Mandliseemned 29
Oblikaseemned 226
Sabadilliseemned 227
Seenegajuur 237
Seerotransfusiin CIPK 173
Seesamiõli 182
Sekaleen 236
Sennalehed 238
— liitleotis 137
Septoflaviin 238
Sergosiin 142, 238
Sfärofüsiinbensoaat 242
Sibul harilik 24
Sidrunhape 10
Sidrunväändik, hiina 233
Siirupid:
Alteesiirup 26, 239
Joodrauasiirup 109, 239
Kirsisiirup 239
Lagritsasiirup 150, 239
Mandariinikooresiirup 239
Oksejuuresiirup 139, 239
Pomerantsikooresiirup 46, 239
Rabarbrisiirup 239
Suhkrusiirup 239
Vaarikasiirup 239
Silmakivi 90
Silmasalv, kollane 128
Silmaava ahendavad ained 314
— laiendavad ained 314
Sinepipaber 69
— plaaster 69
— õli, eeterlik 182
Sinep 239
Sinilatv 213
Sipelgapiiritus 242
Siroliin 267
Skopolamiinhüdrobromiid 234
«SK» salv 33
Solbis 239
Sooda 170
Solustibosaan 243
Solusurmiin 239, 243
Solvent 240
Sonaal 278
Sonbutaal 240
Soolad:
Bertolee sool 145, 228
Glaubrisool 175
Inglissool 155, 228
Karlsbadi sool, kunstlik 228
Keedusool 171
Moršinskaja sool 228
Mõrusool 155
Senjeti sool 228
Soolainfusiin CIPK 172
Soolenugilistevastased vahendid 315
Soolhape, puhas lahjendatud 10
Sovarseen 240
Sovkaiin 241
Sovkineet 71, 241
Spasmivastased vahendid 315
Spasmolütiin 306
Spermiin 241
Spermool 241
Spiramiin 242
Spirotsiid 188, 242
Stovarsool 188
Streptomütsiin 246
Streptosoon 244
Streptotsiid punane 245
— — lahustuv 246
— valge 244
— — lahustuv 245
Streptospirt 307
Strepturiin 248
Strofantiin 249
Strofantus 248
— preparaadid 249
— tinktuur 249
Strontsiumbromiid 248
Strüfnoon 21
Strühniin 250
— nitraat 250
— preparaadid 250
Strühnose-ekstrakt 250
— tinktuur 250
Stüpnoon 21
Stüptitsiin 252
Sublimaat 127
Suhkrud:
Invertsuhkur 228
Piimasuhkur 228
Roosuhkur 227
Tinasuhkur 211
Viinamarjasuhkur 117, 228
Suhkrusiirup 239
Sulamiid 252
Sulfadiaziin 253
Sulfadimeziin 252
Sulfaguanidiin 253
Sulfametüültiazool 253
Sulfaniilamiid 244
Sulfatiazool 254
Sulfaziin 253
Sulfazool 253
Sulfatsiil 252

Sulfidiin 254
— meningiidi ravi 256
Sulfolaan 258
Sulgiin 253
Sultsimiid 252
Suprareniin 20
Suurimad annused mürgiste ja kangetoimeliste ainete kohta täiskasvanuile 319
Sõnajalajuurikas 111
— ekstrakt 111
Sõrmkübar 95
Sõrmkübaralehed 95
— — pulber 96
— preparaadid 96
Söövitavad ained 315
Südamevahendid 315
Sügislilletinktuur 83
Sümpatomimetiin 260
Sümpatool 277
Sünestrool 260
— näidustused tarvitamiseks 260
Süntomütsiin 261
Süsi aktiveeritud 66
Süsihape 9
Süüfilisevastased vahendid 315
Sokivastane vedelik CIPK 173
Sostakovski palsam 47

Talk 262
Talliumatsetaat 262
— plaaster 262
Tammekoor 221
Tannalbiin 263
Tannidiin 262
Tanniin 262
Tannoform 263
Tedremaranajuurikas 271
Teed:
Diureetiline tee 68, 275
Higileajav tee 226, 270
Kõhutee 167
Lahtistav tee 241
Puhutisevastane tee 68
Rinnatee 241
Sappiajav tee 122
Söögiisutee 6
Vitamiin-tee 226
Teeleht 210
Teiin 82
Tekodiin 265
Teofedriin 307
Teofülliin 266
Teotsiin 266
Termopsiseürt 266
Terpiinhüdraat 183
Tesaan 265
Testosteroonpropionaat 266
Tetrakloorsüsinik 67
Tiamiin 283
— bromiid 283
Tiboon 308
Tifeen 307
Tilgad:
Ammoniaak-aniisitilgad 28
Botkini tilgad 69, 121
Hoffmanni tilgad 22, 242
Inosemtsovi tilgad 121, 186
Tilgatabel
Tina (sea-) 211
— atsetaat 211
— oksüüd 212
— plaaster 105, 212
— preparaadid 211
— salv 212
— suhkur 211
— vesi 36, 212
— äädikas 211
Tindipähkel 115
— tinktuur 116
Tinktuurid:
Aaloetinktuur 25
Emajuuretinktuur 117
Eukalüptusetinktuur 108
Joodtinktuur 140
Karumustikatinktuur 44
Kiina-liittinktuur 69
Koirohutinktuur 6
Küüslaugutinktuur 24
Mõrutinktuur 270
Oksejuuretinktuur 139
Oopiumitinktuur 185
— — bensoene 185
Palderjanitinktuur 276
— — eeterlik 276
Periplookatinktuur 201
Piibelehetinktuur 84
Piparmünditinktuur 159
Rabarbritinktuur 223
Strofantusetinktuur 249
Strühnosetinktuur 250
Sügislilletinktuur 84
Tindipähklitinktuur 116
Türgi pipra tinktuur 66
Õuna-rauatinktuur 109
Tiokaiin 267
Tiokool 267
Tiopentaal-naatrium 268
Tiouratsiil 267
Tokoferrool 270
Toniseerivad vahendid 311
Toruliin 227
Tragant 121
Tridioon 271
Trijoodmetaan 141
Trikloormetaan 77

Triklooräädikhape 16
Trikresool 271
— formaliin 271
Trimetüün 271
Trimetüülksantiin 82
Tripleks 42
Triprotamiin-tsink-insuliin 138
Trombiin 271
Trüpaanblau 272
— sinine 272
Trüpaflaviin 272
Tseeriumoksalaat 68
Tseresiin 192
Tsinhofeen 43
Tsink 290
— fenoolsulfonaat 290
— kloriid 290
— oksüüd 290
— naftalaanpasta 168
— pasta 193
— salitsüülpasta 290
— salv 272, 290
— sulfaat 290
— tõrva-naftalaanpasta 169
— valerianaat 290
Tsitraal 79
Tsitramoon 80
Tsüklopropaan 91
Tsülotropiin 274
Tsütitoon 91
Tšoolmuugraõli 180
Tungaltera 235
— ekstrakt 236
— preparaadid 236
— vedelekstrakt 236
Tõrv
— kadaka 180
— kase 182
Tõrvavesi 209
Tärklis 30
Tärpentiniõli 182
— — puhastamata 183
— — puhastatud 183
— salv 183, 272
Tümool 268
Türeoidiin kuiv 269
— vedel 269
Türgi pipar 66
— — tinktuur 66
Türnpuumarjad 221
Türoksiin 270

Ubaleht 161
Ultraseptüül 253
Unimagun 184
Uinutid 316
Upsujuurikas valge 227
Uretaan 273
Urokaltsiin 274
Urosaal 274
Urosulfaan 273
Urotropiin 274
Ussimaltsaõli 180
Ussipujuõis 79
Ussitatrajuurikas 56

Vaarikas 226
— kuivatatud 226
— siirup 239
— vili 226
Vagileen 276
Vaha kollane 68
— valge 68
Vahendid sünnituste valutustamiseks 316
Validool 160, 277
Valge upsujuurikas
Valgupreparaadid 316
Valuvaigistavad ained 316
Vasaano 22
Vaseliin 277
— kollane 277
— valge 277
Vaseliinõli 184, 192
Vask 90
— sulfaat 90
— tsitraat 90
Vasogeen 277
Vasoliment 277
Vasotoon 277
Vastumürgid: 316
Arseeni vastumürk 32
Metallide vastumürk 32
Vastumürkide ja mürgistusel tarvitatavate vahendite tabel 335
Veed:
Kloroformvesi 77
Loorberkirsivesi 36
Lubjavesi 36
Mõrumandlivesi 36
Piparmündivesi 36, 159
Ristiköömnevesi 36
Tinavesi 36
Tõrvavesi 209
Veiste südamerohi 148
Veramoon 279
Vereasendajad 316
Verehüübet pidurdavad ained 317
Verejooksu sulgevad vahendid 317
Vereurmaürt 69
Veresooni ahendavad vahendid 315
— laiendavad vahendid 317
Veridoon 279
Veritool 216
Verodigeen 97
Veronaal 278

Vesinikülihapendilahus 133
Vigantool 286
Viinamarjasuhkur 117, 228
Viinhape 16
Vikasool 288
Vilkinsoni salv 272
Villplaaster
Vinüliin 47
Virsikuõli 181
Viskuleen
Vismut 54
— karbonaadi suspensioon 307
— nitraat alusene 54
— tribroomfenolaat alusene 54
Vitaderm 282, 283
Vitamiin A 282
— B_1 283
— — näidustused tarvitamiseks 283
— B_2 284
— B_c 308
— C 285
— D 286
— E 288
— K 288
— — preparaadid 288
— P 308
Vitamiinpreparaadid 317
Vitaminool 286
Võilillejuur 265
Vähjakaelakesed 56
Väävel 257
— maks 146
— puhastatud 258
— sadestatud 258
— tsink-naftalaanpasta 169
Väävlipiim 258
— preparaadid 258
— õis 258
Õied
Kummeliõied 68
Leedripuuõied 230
Pärnaõied 270
Rukkililleõied 68
Ussipujuõied 79
Õlid:
Aniisiõli 179
Darmiinõli
Eukalüptuseõli 180
Hüdnokarpusõli 180
Kakaovõi 179
Kalamaksaõli 180
Kampriõli 63, 18
Linaõli 181
Oliiviõli (provanks-) 181
Piparmündiõli 159, 181
Päevalilleõli 180
Pöörirohuõli 134, 180
Riitsinusõli 181
Ristiköömneõli 180
Seesamiõli 182
Sinepiõli eeterlik 182
Tšoolmuugraõli 180
Tärpentiniõli 182
Vaseliinõli 184, 192
Ussimaltsaõli 180
Virsikuõli 181
Õuna-rauatinktuur 109

Äädikas 7
— aromaatne 7

Ürdid:
Põldharakaladvaürt 106
Põldosjaürt 106
Aaskannikeseürt 280
Adooniseürt 18
Hiirekõrvaürt 61
Raudrohuürt 7
Termopsiseürt 266
India kanepi ürt 65

Zümo-ferro-fütool 207
Želatiin 116
Želatoos 116
Zen-Sen 189

2. Ladinakeelsed nimetused.

Abrogen 6
Acesalum 6
Acetum 7
— aromaticum 7
— pyrolignosum crudum 7
— — rectificatum 7
— Sabadillae 7, 227
Acetylcholinum 7
— chloratum 7
Achilleae millefolii herba 7
Acida 312
Acidum aceticum glaciale 8
— arsenicosum anhydricum 39
— ascorbinicum 8, 285
— benzoicum 8
— boricum 9
— carbolicum 9, 204
— — crudum 89
— — crystallisatum 204
— — liquefactum 204
— carbonicum 9
— citricum 10

—hydrochloricum purum dilutum 10
— lacticum 11
— nicotinicum 11
— paraaminosalicylicum 12
— phenylaethylbarbituricum 151
— phosphoricum purum dilutum 13
— salicylicum 13
— tannicum 262
— tartaricum 16
— trichloraceticum 16
Acrichinum 17
Adalinum 18
Adeps Lanae 147
— suillus 18
Adiurecrinum 18, 208
Adonilenum 19
Adonisid 19
Adonidis vernalis herba 18
Adrenalinum 20
— hydrochloricum solutum 20
Adrenalonum 21
Adsorbentia 309
Adstringentia 315
Aëron 22
Aethaminal-Natrium 292
Aethazolum 292
Aether 22
Aether aethylicus 22
— pro narcosi 22
Aethylium chloratum 23
Agar-agar 23
Airolum 23
Albarginum 23
Albichtolum 23, 135
Albomycinum 293
Albucid 23
Alcohol aethylicus 23
Allilglycer 293
Allilsat 24
Alliltschep
Allium cepa 24
Allium sativum 24
Allocholum 293
Alnus incana 24
Aloe 25
Althaeae radix 26
Alumen 26
— ustum 26
Aluminium hydrooxydatum 26
Alumol 26
Amara 312
Amidopyrinum 27, 218
Aminarsonum 27
Aminostimulin 27
Ammargenum 27
Ammonium bromatum 59
— carbonicum 28
— causticum solutum 28
— chloratum 28
— sulfoichthyolicum 135
Amygdali semina 29
Amylium nitrosum 29
Amylum 30
Anabasinum 30
— sulfuricum 30
Anaesthesinum 31
Anaesthesol 31
Analeptica 310
Analgetica 316
Analginum 31
Anaesthetica localia 314
Angiotrophinum 32
Anodyna 316
Antacida 312
Anthelmintica 315
Antianaemica 311
Antiasthmocrinum 32
Antibehica
Antibiotica 309
Anticoagulantia 317
Antidiarrhoica 312
Antidota 316
Antidotum Arsenici 32
— metallorum 32
Antiemetica 313
Antifebrinum 33
Antiforminum 34
Antigonorrhoica 311
Antihaemorrhoidalia 311
Antimalarica 312
Antineuralgica 316
Antipediculin 33
Antipyretica 314
Antipyrinum 33
— coffeino-citricum 33
— salicylicum 33
Antiseptica 309, 312
Antistrumin 34
Antisyphilitica 315
Antithyreoidinum 35
Antiverrucin 294
Anusol 35
Apomorphinum 35
— hydrochloricum 35
Aqua Amygdalarum amararum 36
— Calcis 36
— carbolisata 204
— Chloroformii 77
— Foeniculi 36
— Laurocerasi 36
— Menthae piperitae 36, 159
— Picis 209
— Plumbi 36, 212
Archangelicae officinalis radix 36
Argentum colloidale
— nitricum 37

Argentum proteinicum 37
Argilla pura 26, 39
Argoflavinum 39
Arrhenalum 39, 40
Arsenicum 39
Artemisia absinthium 6
ASD 294
Aspirinum 42
Asthmatolum 42
Asthmolysinum 42
Atophanum 43
Atophanylum 43
Atoxylum 40
Atropae Belladonnae radix 44
Atropinum 43
— sulfuricum 43
Aurantii fructus cortex 46
Avertinum 46
Axungia porcina 18
Azochloramidum 46

Bactericid 47
Bactericida 309
Balsamum peruvianum 47
Balsamum Schostakowsky 47
Barbamylum 48
Barium sulfuricum 49
Benzedrin 49
Benzolinum 50
Benzolum 49
Benzonaphtolum 50
Betanaphtolum 51
Bigumalum 51
Bijochinolum 53
Bilitrastum 53
Biomycinum 294
Bisaethylxanthogen 53
Bismoverolum 54
Bismutum 54
— subgallicum 54
— subnitricum 54
— tribromphenolicum basicum 54
Bistalbinum 56
Bithiurolum 56
Bistortae rhizoma 56
Bolus alba 57
Borax 58
Brilliantgrün 58, 281
Bromum 58
Bromuralum 59
Bulbus Scillae 234
Bursa pastoris capsella 61
Butyrolum 61
Butyrum Cacao 179

Calcaria chlorata 61, 75
— usta s. Calcium oxydatum 61
Calcas 61
Calcex 61
Calcium carbonicum praecipitatum 62
— chloratum crystallisatum 62
— gluconicum 62
— glycerophosphoricum 63, 206
— hypochlorosum 62, 75
— jodatum 141
Calcium lacticum 62
— sulfuricum ustum 63
Calomel 63, 127
Camphora 63
— sollib 64
— monobromata 65
— trita 63
Campolon 65
Cannabis indicae herba 65
Cannabis sativa 66
Cantharides 66
Capsici fructus 66
Carbo activatus 66
Carbocholinum 67
Carbolen 67
Carboneum tetrachloratum 67
Carbosulfidinum 67, 257
Cardiaca 315
Cardiazol 67
Cardiotrast 294
Carotolum 67, 283
Carotonum 68, 283
Cathartica 312
Cathartin 68
Caustica 315
Centaureae cyani flores 68
Cera alba 68
— flava 68
Cerium oxalicum 68
Chamomillae flores 68
Charta sinapina 69
Chelidonii majoris herba 69
Chemotherapeutica 311
Chinae cortex 69
Chinidinum sulfuricum 69
Chininum 70
— bihydrochloricum 71
Chininum bromatum 70
Chininum hydrochloricum 70
— sulfuricum 71
Chinosolum 73
Chloracid 76
Chloralum hydratum 73
Chloraminum B 76
Chloreton-Inhalant 77
Chloretonum 76
Chloroformium 77
— pro narcosi 77
Chlorum 75
Chlorumentum 295
Cholagoga 314

Choleretica 314
Cholinum 78
— hydrochloricum 78
Chologon 78
Cholosas 79
Chromosmon 78
Chrysarobinum 79
Cinae flores 79
Citralum 79
Citramonum 80
Cleolum 80
Cocainum hydrochloricum 80
Codeinum 81
— phosphoricum 81
Coffeinum 82
— natrio-benzoicum 82
— natrio-salicylicum 82
Colae semina 83
Colchicinum 83
Collargolum 37, 84
Collodium 84
Collosilikat 295
Contraceptin 85
Convallaria majalis 84
Convallenum 84
Convasidum 84
Coraminum 85
Corazolum 85
Corbasilum 86
Corbella 295
Cordiaminum 86
Cordigit 87, 97
Corgliconum 87
Cornusolum 87
Corpus vitreum 295
Cortex Chinae 69
— Frangulae 114
— fructus Aurantii 46
— Granati 119
— Quercus 221
— Periplocae 201
— Rhamni Frangulae 114
— Viburni 280
Cortinum 88
Cotarninum hydrochloricum 87
Crataegus oxyacantha 88
Cremor Tartari 145
Creolinum 89
Creosotalum 89
Creosotum 88
— carbonicum 89
Cresolum crudum 89
Creta alba 62
Crisanolum 89
Cucurbita 90
Cuprum 90
— aluminatum 90
— citricum 90
— sulfuricum 90
Cyclopropanum 91
Cylotropinum 91
Cynosbati fructus 225
Cytitonum 91

Darminolum 92
Datura stramonium 244
DDT 199
Decholin 92
Decoctum Amyli 166
— corticis Quercus 221
— Lini 149, 166
— Quercus aluminatum 221
— radicis Primulae 214
— Sabadillae 227
Dermatolum 54, 92
Desinficientia 309
Desoxycorticosteronum acetat 295
Diaethylstilbestrolum 92
— dipropionaat 93
Dialum 94
Diaphoretica 311
Dibasolum 94
Dicainum 94
Dichloraminum B 76, 95
Dicoumarinum 95
Dicoumarolum 95
Digalen-Neo 97
Digestiva 312
Diginormum 96
Digitalis 95
Digitasid 97
Dijodthyrosinum 99
Dimedrolum 99
Dioninum 100
Dipheninum 101
Diphenylaminum 100
Diplacinum 296
Diplosalum 101
Disulfan 101
Dithioglycerinum 101
Diuretica 310
Diuretinum 102
Dolantin 103
Duaminum 296
Dulcia 312
Duotalum 103, 120

Ecmolinum 103
Ecmonovocillinum 297
Eleosaccharum Menthae 159
Elixir cum extracto Liquiritiae 150
— pectoralis 103
Embichinum 103
Emetica 313
Emetinum hydrochloricum 104
Emplastrum adhaesivum extensum 104, 212

— Cantharidum ordinarium
— Diachylon 212
— Hydrargyri 104, 129
— Plumbi compositum 212
— — simplex 105, 212
— Thallii
— vesicatorium 105
Emulsum Amygdalarum dulcium 105
Emulsio Camphorae oleo-aquosa 64
— Cannabis 66
Emulsum olei Ricini 105
Enulen 105
Ephedrinum 105
— hydrochloricum 105
Equisetum arvensis 106
Ergotinum 236
— dialysatum 106
Erysidum 297
Erysimum cheiranthoides 106
Erytrin 106
Eserinum 106
Estradiolum 107
Estronum 112
Eubasin
Eucalyptus globulus 108
Eucalyptol 108
Eucodalum 108
Euchininum 71, 108
Eunarconum 108
Euphyllinum 108, 266
Evipan-Natrium 108, 124
Excitantia 310
Expectorantia 314
Extractum Aloës 25
— — siccum 25
— Belladonnae 44, 49
— Bistortae fluidum 56
— Bursae pastoris fluidum 61
— Convallariae majalis 85
— Filicis maris aethereum 111
— Frangulae fluidum 114
— Gentianae 116
— Hydrastidis fluidum 132
— Hyoscyami spissum 134
— Liquiritiae s. Glycyrrhizae 150
— Nucis vomicae 250
— Opii siccum 185
— Oxycocci
— Placentae 108
— Polygoni hydropiperis fluidum 213
— Primulae officinalis 214
— Rhei 223
— Secalis cornuti 236
— — cornuti fluidum 236
— — — pro injectione 236
— Stigmatis maydis fluidum 243
— Strychni 250
— Taraxaci 265
— Valerianae 276
— Viburni fluidum 280

Fermenta 312
Ferratinum 109
Ferrocal 297
Ferrophytol 109
Ferropyrinum 108, 109
Ferrum 108
— carbonicum saccharatum 109
— glycerophosphoricum 206
— lacticum 109
— oxydatum saccharatum 109
— reductum 108
— sulfuricum oxydulatum 108
— trichloratum solutum 109
Filicilen 111
Filicis maris rhizoma 111
Flavacridinum hydrochloricum 111
Flavarginum 112
Flores Centaureae Cyani 68
— Chamomillae 68
— Cinae 79
— Convallariae majalis 84
— Sambuci 230
— Tiliae 270
Flos sulfuris 258
Fluoresceinum solubile 112
Folia Betulae 51
— Digitalis 96
— Menyanthidis 161
— Menthae piperitae
— Orthosiphoni 297
— Plantaginis 210
— Salviae 230
— Sennae 238
— Stramonii 244
— Trifolii fibrini 161
— Urticae dioicae 275
— Uvae Ursi 275
Folliculinum 112
— aquosum 113
— benzoatum 113
— oleosum 113
Folinerinum 113
Formaldehydum solutum 113
Formalinum 113
Frangobil 298
Frangulaxin 114
Frangulae cortex 114
Frangulen 114
Fructus Anisi vulgaris 32
— Capsici 66
— Cynosbati 225
— Juniperi 139
— Myrtilli 167

— Petroselini 202
— Rhamni catharticae 221
— Rosae 225
— Rubi Idaei 226
Furacilinum 298
Furamonum 115

Gallae turcicae 115
Gastrocrinum 116, 218
Gelatina alba 116
Gelatosa 116
Gentianae radix 116
Gentianviolet 117
Gitalenum 97, 117
Glucosum 117
Glycerinum 118
Glycyrrhizae radix 150
Gnaphalium uliginosum 118
Gramicidin S 119
Granati cortex 119
Granulotoxinum 298
Gravidan 120
Gravitolum 120
Guajacolum 120
— carbonicum 120
Gummi arabicum 121
— Tragacanthae 121
Guttae Botkini 69, 121
— Inosemzovi 121, 186
— Hoffmani 121
Gynergen 121, 237
Gypsum 63
— ustum 121

Haematogenum 121
Haemostatica 317
Harminum hydrochloricum 121
Hedonalum 122
Hefephytinum 122
Helichrysum arenarium 122
Hepalonum 123
Hepar sulfuris 146
Hepatinum 123
Herba Absinthii 6
— Adonidis vernalis 18
— Cannabis indicae 65
— Chelidonii majoris 69
— Equiseti arvensis 106
— Polygoni hydropiperis 213
— Thermopsidis 266
— Violae tricoloris 280
Heroinum hydrochloricum 123
Hexachloraetan 123
Hexachloran 123
Hexamethylentetraminum 124, 274
Hexenalum 124
Hexylresorcinum 125
Histaminum 126
Histidinum 126
Histon-Zinc-Insulinum 126, 138
Homatropinum hydrobromicum 126
Hydrargyrum 127
— amidato-bichloratum 127
— bichloratum 127
— bijodatum 128
— chloratum 127
— — mite 127
— — vapore paratum 127
— cyanatum 128
— oxycyanatum 128
— oxydatum flavum 128
— — rubrum 129
— praecipitatum album 127
— salicylicum 129
— sublimatum corrosivum 127
— sulfuratum rubrum 129
Hydrastininum chloratum 132
Hydrastis canadensis 132
Hydrogenium peroxydatum 133
Hydroxal 134
Hyoscyamus niger 134
Hypericum perforatum 134
Hypersol 134
Hypnotica 316

Ichthyolum 135
Infusum foliorum Digitalis 96
— Ipecacuanhae concentratum 139
— Sennae compositum 137
— Valerianae 276
Insulinum 137
Intestinol 138
Inula Helenium 138
Ipecacuanhae radix 138
Isapheninum 139

Jodchinopyrinum 70
Jodglidinum 141
Jod-hypersol 141
Jodoformium 141
Jodoform-vasogen 141
Jodognostum 142
Jodolipolum 141
Jodum 140
Jod-vasogenum 141
Juniperi fructus 139

Kalium aceticum 145
— bitartaricum purum 145
Kalium bromatum 59, 145
— chloricum 145
— hypermanganicum 145
— jodatum 141, 146
— sulfuratum 146
— sulfoguajacolicum 146
— thiocyanatum 146
Kendosidum 299

Lac sulfuris 258
Lactan 147
Lactoflavin 284
Lactoproteosan 147
Laevomycetinum 300
Lanolinum 147
— anhydricum 148
— hydricum 148
Laxantia 312
Lecithinum 148
Leonurus cardiaca 148
Lidolum 149
Lienolum 149
Lini semen 149
Linimentum ammoniatum s. volatile 28, 149
Linimentum Calcis 36, 149
— saponato-camphoratum 28, 149
Lipocerebrin 149
Lipolysin 150
Liquiritiae radix 150
Liquor Aluminii acetici 26, 150
— Ammonii anisatus 28, 150
— — caustici 150
— Burovi 26, 150
— Ferri albuminati 109, 150
— Ferri sesquichlorati 109, 150
— Gordejevi 300
— Kalii acetici 145, 150
— — arsenicosi 40, 150
— Plumbi subacetici 150, 211
Lithium carbonicum 150
— salicylicum 151
Lobelinum 151
Luminal-Natrium 151
Luminalum 151
Luteoglandolum 153
Lycopodium 153
Lysoformium 153
Lysolum medicinale 154
Lysozim 154

Magisterium Bismuti 54
Magnesia alba 154
— perhydrol 155
— usta 155
Magnesium carbonicum 154
— hyposulfurosum 155
— oxydatum 155
— peroxydatum 155
— sulfuricum 155
Malilum 157
Mamminum 158
Map 158
Mapharsen 158
Medinalum 158, 278
Mel boraxatum 158
— depuratum 158
— rosatum 158
Menyanthidis folia 161
Mentha piperita 158
Mentholum 159
Mercusalum 161
Mesatonum 300
Metabolica 311
Methylcoffeinum 82, 161
Methylenblau 161
Methylenum coeruleum 161
Methylium salicylicum 13, 163
Methyltestosteronum 163
Methylthiouracilum 163
Methylviolet 218
Methynonum 164, 288
Microcid 164
Migraenin 33, 165
Miotica 314
Mixtura Bechterevi 165
— gummosa 121
— Laschkevizi 165
Monosept 165
Morphinum hydrochloricum 165
Mucilaginosa 312
Mucilago Amyli 30, 166
— Gummi arabici 121, 166
— Salep 166, 228
— seminum Lini 149, 166
Mugrol 166
Myarsenolum 166
Mydriatica 314
Myol 167
Myosalvarsanum 167
Myrtilli fructus 167

Naganinum 167
Naphtalanum 168
— liquidum raffinatum 167
Naphtalinum 169
Naphtolum-beta 170
Narceinum hydrochloricum 170
Narcolanum 170
Narcotica 313
Natrium arsenicicum 40, 170
— benzoicum 170
— biboricum 58
— bicarbonicum 170
— boricum 38, 171
— bromatum 59
— chloratum 171
— citricum 10
— fluoratum 174
— glycerophosphoricum 174
— hyposulfurosum s. thiosulfuricum 174
— jodatum 141, 175
— kakodylicum 40, 175
Natrium-Kalium tartaricum 145
— nitrosum 29, 175
— nucleinicum 175

— paraaminosalicylicum 12
— phosphoricum 175
— salicylicum 13, 175
— sulfuricum 175
— — siccum 175
— thiocyanatum 146
Nembutalum 292
Neo-Anusolum 175
Neopantocidum 175
Neosalvarsanum
Neriolinum 301
Nerium oleander 176
Nitrogenium oxydulatum 176
Nitroglycerinum 29, 176
— solutum 29
Norsulfazolum 176, 254
— argentum colloidale 15% 301
Novalginum 176
Novarsenolum 176
Novocainum 177

Octaestrolum 179
Ol-albichtol 179
Oleum Amygdalarum dulcium 179
— Anisi 179
— Cacao 179
— Cadinum 180
— camphoratum 63, 180
— — ad usum externum 63
— Chaulmoograe 180
— Chenopodii anthelminticum 180
— Eucalypti 108, 180
— Foeniculi 180
— Helianthi 180
— Hyoscyami 134, 180
— Jecoris Aselli 180, 283
— Lini 181
— Menthae piperitae 159, 181
— Olivarum 181
— Persicorum 181
— Pini silvestris 183
— provinciale 181
— Ricini 181
— Rusci 182
— Sesami 182
— Sinapis aethereum 182
— Terebinthinae 182
— — crudum 183
— — rectificatum 183
— Vaselini 184, 192
Omnoponum 184, 185
Onycholysinum 301
Opium 184
— purum s. pulveratum 184
Organotherapeutica 313
Orthoformium 187
Osarsolum 188
Ovarinum 189
Oxycocci extractum 189
Oxygenium 189
Oxyviridolum 128, 189
Ozokerit 302

Pachycarpinum 302
Padutin 189
Panax ginseng 189
Pancreatinum 190
Pantocainum 190
Pantocidum 190
Pantocrinum 190
Pantoponum 184, 191
Papaverinum hydrochloricum 191
Paraffinum album anhydricum 192
Paraffinum liquidum 192
— solidum 192
Paraldehydum 193
Parathyreocrinum 193
Parathyreoidinum 193
Pasta arsenicosa 193
— Chiot 303
— Lassari 193
— plantagina 193
— Zinci 193
Pelloidodestillat 194
Peloidinum 194
Penicillinum 194
Pentachlorinum 199
Pentoxylum 303
Pepsinum saccharatum 200
Peptonum 201
Peracetinum 303
Percainum 201
Perhydrolum 133, 201
Periplocinum 201
Pertussin 201
Pervitin 202
Petroselini fructus 202
Phenacetinum 202
Phenadonum 203
Phenaminum 203
Phenatinum 304
Phenolphtaleinum 204
Phenolum purum 204
— — liquefactum 204
Phenothiazinum 205
Phenylium salicylicum 205
Phosphacolum 304
Phosphorus 205
Phosphren 206
Phtalazolum 206
Physostigminum salicylicum 106, 207
Phytinum 207
Phthyvazidum 304
Pilocarpinum hydrochloricum 207
Pilulae aloëticae 208
Pilulae Blaudi 208

Piperazinum 208
Pituicrin P. 208
Pituitrinum 208
Pix liquida 209
Pix Juniperi 180
Placenta Amygdali 29
Plantaginis folia 210
Plasmocidum 210
Platyphyllinum 211
— bitartaricum 211
Plumbum 211
— aceticum 211
Plumbum aceticum basicum solutum 211
— oxydatum 212
Podophyllinum 213
Polemonium coeruleum 213
Polygonum hydropiper 213
Praeconsol 214
Pregnantolum 214
Pregninum 214
Primula officinalis 214
Progesteronum 215
Prolanum 215
Promedolum 305
Prometinum 216
Pronarconum 216
Prosaminum 306
Proserinum 216
Prostatin 217
Protargolum 37, 217
Psyllii semina 217
Pulvis aerophorus 217
— ammoniatus opiatus 185, 217
— Botkini 217
— Doveri 185, 217
— foliorum Digitalis 96
— gummosus 121, 217
— Ipecacuanhae opiatus 185
— Liquiritiae compositus 150, 217
— Magnesiae cum Rheo 154, 217, 223
— Pyrethri 220
— Rhei 223
— salicylicus cum talco 217
Purgen 217
Pylorinum 218
Pyocidum 218
Pyoctaninum aureum 218
— coeruleum 218
Pyramidonum 218
Pyrenolum 219
Pyrethrolum 220
Pyrogallolum 220

Quercus cortex 221
Quietalum 220

Radix Althaeae 26
— Archangelicae officinalis 36
— Atropae Belladonnae 44
— Gentianae 116
— Ipecacuanhae 138
— Liquiritiae s. Glycyrrhizae 150
— Sanguisorbae 231
— Senegae 237
— Taraxaci 265
— Valerianae 276
Rectonum 221
Resorcinum 221
Rhamni catharticae fructus 221
Rhei rhizoma 223
Rhizoma Bistortae 56
— Filicis maris 111
— Rhei 223
— Tormentillae 271
— Valerianae 276
— Veratri 227
Ribes nigrum 224
Riboflavinum 224, 284
Rivanolum 224
Roborantia 311
Rosae fructus 225
Rubi Idaei fructus 226
Rubifacientia 313
Rubrocolum 226
Rumicis semina 226
Rutinum 306

Sabadillae semina 227
Saccharinum solubile 227
Saccharomyces cerevisiae 227
Saccharum 227
— inversum 228
— lactis 228
— uvicum 228
Sajodinum 142, 228
Sal amarum s. anglicum 228
— Berthollet 228
— carolinum factitium 228
— Seignetti 228
Salipyrinum 33, 229
Salitropinum 229, 274
Salolum 229
Salsolidinum hydrochloricum 229
Salsolinum hydrochloricum 230
Salvecrisinum 230
Salvia officinalis 230
Sambuci flores 230
Sanalbinum 231
Sancaphenum 231
Sanguisorbae radix 231
Santoninum 231
Sapo kalinus (viridis) 233
— medicatus 233
— viridis 233
Scillae bulbus 234
Schizandra chinensis 233
Scopolaminum hydrobromicum 234
Secale cornutum 235

Secalen 236
Sedativa 313
Semina Amygdali 29
— (nuces) Colae 83
— Cucurbitae 90
— Lini 149
— Psyllii 217
— Rumicis 226
— Sabadillae 227
Senegae radix 237
Sennae folia 238
Septoflavinum 238
Sergosinum 142, 238
Sinapis nigra 239
Sirolinum 239, 267
Sirupus Althaeae 26, 239
— Cerasi 239
— Citri Unshiu 239
— corticis Aurantii 46, 239
— Ferri jodati 109, 239
— Ipecacuanhae 139, 239
— Liquiritiae 150, 239
— Rhei 223, 239
— Rubi Idaei 239
— simplex 239
Solbis 239
Solusurminum 239, 243
Solutio arsenicalis Fowleri 40, 239
— Camphorae oleosa 63
— Dakini 75, 239
— Hydrogenii peroxydati 133
— — — concentrata 133
— — — diluta 133
— Lugoli 140, 239
— Natrii chlorati isotonica 172, 239
— Ringer-Locke 172, 240
— Vleminckxi 240
Solvent 240
Sonbutalum 240
Sovarsenum 240
Sovcainum 241
Sovchinet 71, 241
Spasmolytica 315
Spasmolytinum 306
Species laxans 241
Species pectoralis 241
Sperminum 241
Spermol 241
Sphaerophysinum benzoicum 242
Spiraminum 242
Spiritus aethereus 22, 242
— camphoratus 64, 242
— formicicus 242
— Lavandulae 242
— mentholi 242
— saponatus 233, 242
— Vini 23
— — dilutus 23
Spirocid 242
Stibio-Kalium tartaricum 243
Stibium 242
— sulfuratum aurantiacum 243
Stigmatum maydis 243
Stomachica 312
Stramonii folia 244
Streptocidum album 244
— — solubile 245
— rubrum 245
— — solubile 246
Streptomycinum 246
Streptospirt 307
Strepturinum 248
Strontium bromatum 248
Strophantinum 249
Strophanthus 248
Strychninum 250
— nitricum 250
Strychnos nux vomica 250
Stypticinum 87, 252
Succus gastricus naturalis 252
Sulcimidum 252
Sulfacilum 252
Sulfadimezinum 252
Sulfazolum 253
Sulfazinum 253
Sulfidinum 254
Sulfolan 258
Sulfur 257
— depuratum 258
— praecipitatum 258
Sulginum 253
Suprareninum 260
Suspensio Bismuti carbonici 307
Sympatholum 260
Sympathomimetinum 260
Synestrolum 260
Syntomycinum 261

Tabulettae Hydrargyri bichlorati 127
— foliorum Digitalis 96
— Nitroglycerini 30
— Santonini 232
Talcum 262
Tannalbinum 263
Tannidinum 262
Tanninum 262
Tannoformum 263
Taraxaci radix 265
Tartarus emeticus 265
— stibiatus 243
Tecodinum 265
Terpinum hydratum 183, 265
Tesan 265
Testosteronum propionicum 266
Thallium aceticum 262

Theobrominum
— natrio-salicylicum 266
Theophedrinum 307
Theophyllinum 266
— aethylendiaminum 266
Thiaminum bromatum 267, 283
Thiocainum 267
Thiocolum 267
Thiopenthalum 268
Thiouracilum 267
Thiphenum 307
Thymolum 268
Thyreocrinum 269
Thyreoidinum liquidum 269
— siccum pulveratum 269
Thyroxinum 270
Tibonum 308
Tiliae flores 270
Tinctura Absinthii 6
— Allii sativi 24
— Aloës 25
— amara 270
— Belladonnae 44, 49
— Cannabis indicae 65
— Capsici 66
— Chinae composita 69
— Colchici 84
— Convallariae majalis 84
— Eucalypti 108
— Ferri pomati 109
— Gallarum 116, 270
— Gentianae 117
— Ipecacuanhae 139
— Jodi 140
— Menthae piperitae 159
— Nucis vomicae 250
— Opii benzoica 185
— — simplex 185
— Periplocae 201
— Rhei amara 223
— Strophanthi 249
— Strychni 250
— Tormentillae
— Valerianae 276
— — aetherea 276
Tiphenum
Tocopherolum 270
Tonica 311
Tormentillae rhizoma 271
Torulinum 227, 271
Tricresol-Formalinum 271
Tricresolum 271
Trifolii fibrini folia 161
Trimethynum 271
Triprotamin-Zinc.-Insulinum 138
Trochisci Menthae piperitae 159
Trombinum 271
Trypaflavinum 111, 272
Trypanblau 272
Tubera Salep 228
Unguentum Ac. borici 272
— cereum 272
— Credé 272
— Diachylon 272
— Glycerini 118, 272
— Hydrargyri praecipitati albi 272
— — cinereum 127, 272
— — oxydati flavi 128, 272
— Ichthyoli 272
— Kalii jodati 272
— leniens 272
— Paraffini 192
— Plumbi subacetici 212
— — tannici 212
— sulfuratum simplex 258, 272
— Terebinthinae 183, 272
— Wilkinsoni 272
— Zinci 272
Urethanum 273
Urocalcinum 274
Urosulfanum 273
Urotropinum 274
Urticae dioicae folia 275
Uterina 310
Uvae Ursi folia 275
Vagilen 276
Valeriana officinalis 276
Validolum 160, 277
Vaselinum 277
— album 277
— flavum 277
Vasodilatantia 317
Vasolimentum 277
— jodatum 141
Vasotonica 315
Vasotonum 277
Veramonum 278
Veridonum 279
Veritolum 278
Verodigen 278
Veronalum-Natrium 158, 278
Veronalum 278
Vesicantia 313
Viburni cortex 280
Vicasolum 280, 288
Vigantol 280
Violae tricoloris herba 280
Viride nitens 281
Viscum album 281
Visculen 282
Vitaderm 282
Vitamin A 282
— B_1 283
— B_2 284
— B_c 308

— C 285
— D 286
— E 287
— K 288
— P 308
Vitaminolum 286

Xeroformium 54, 289

Yatrenum 289

Zincum 290
— chloratum 290
— oxydatum 290
— phenolsulfonicum 290
— sulfuricum 290
— valerianicum 290

SISUKORD.

Eessõna III väljaandele 3
Eessõna I väljaandele 4
Ravimid ja nende tarvitamine 6
Lisa: Uuemaid ravimpreparaate (J. Pats) 292

Lisad.

Ravimite jaotus farmakoloogilise toime ja terapeutilise rakendamise järgi . 309
Arstiretseptide väljakirjutamise reeglid 317
Mürgiste (A) ja kangetoimeliste (B) ravimite suurimad ühekordsed ja ööpäevased annused täiskasvanuile 319
Ravimite doseerimine lastele 325
Tabel lapseeas seespidiselt tarvitatavate ravimite annuste kohta (ühekordne annus) 331
Tabel lastele süstimiseks ettenähtud ravimite doseerimise kohta 334
Vastumürkide ja mürgistustel tarvitatavate vahendite tabel 335
Ravimid, mida rakendatakse abiandmiseks ägedate mürgistuste puhul . . . 354
Ravimite tähtsaimate keemiliste ja füüsikaliste sobimatuste tabel 357
Tilkade arv vedelate ravimpreparaatide 1 g-s ja 1 ml-s 360
Kirjanduse loetelu 361

Aineregister.

1. Eestikeelsed nimetused 362
2. Ladinakeelsed nimetused 375

Toimetaja E. Keel.

Tehniline toimetaja Alb. Ruutsoo.

Korrektorid A. Kiho ja
E. Kask.

Ladumisele antud 30. IV 1954.
Trükkimisele antud 22. X 1954.
Trükiarv 5000. Paber 60×92, 1/16.
Trükipoognaid 24,25. Arvutus-
poognaid 25,44. MB-19198. Trüki-
koda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tn.
nr. 40/42. Tellimise nr. 1472.

На эстонском языке.

Hind rbl. 13.75.

5—4

Hind 13.75

A
20222

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00815465 2